Tâlcuire a lui Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei, la trimiterea I-a către Corinteni.

Tâlmăcită în limba română din cea grecéscă próstă[1].

Pricina trimitereĭ I-a către Corinteni[2]*) dupre Chrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie.*

Corintul este mare cetate a Peloponezuluĭ, mult norodită, aflându-se aprópe de locul ce se numește Ecsamilion. Și era întru acea vreme plină de bogăție și de înțelepciune și de multe alte bunătăți. Intru acéstă cetate multe aŭ pătimit Apostolul Pavel, pentru-că în acéstă cetate arătându-i-se luĭ Domnul Christos, i-a dis: «Nu te teme, ci grăește și nu tăcea, pentru-că eŭ sînt cu tine și nimenea se va pune asupra ta, ca să te strice, pentru-că mult norod este mie în cetatea acésta» (Fapt. XVIII, 9). Deci diavolul vĕdĕnd acéstă cetate mare și mult norodită, că ținea adevĕrata credință a luĭ Christos, a împărțit pre hristianiĭ ceĭ ce se aflaŭ într'însa, și alțiĭ adecă de sineși s'aŭ hirotonit învĕțătorĭ, și învațaŭ, rupênd pre norod în dóuĕ; pentru-că alțiĭ din norod mergeaŭ la óre-carĭ din aceĭa și se învĕțaŭ, socotindu-i pre eĭ maĭ înțelepțĭ decât pre ceĭa-l-alțĭ, și ca putincioșĭ a-ĭ învĕța maĭ înțelepțește decât Pavel; ĭar alțiĭ mergeaŭ la alțiĭ dintru aceĭa, socotindu-ĭ pre eĭ ca pre niște maĭ bogațĭ și putincioșĭ de a apăra și a ocârmui maĭ bine pre ceĭ-l-alțĭ, și așa unul asupra altuĭa întrecêndu-se, ocârmuiaŭ biserica Corintuluĭ. Deci maĭ întâiŭ rĕŭ al cetățeĭ aceștia era acesta; ĭar al doilea, pentru-că unul dintre Corinteni se împreuna trupește cu mașteha sa și nu numaĭ nu se înfrunta de către ceĭ-l-alțĭ, ci și turbura norodul și se mândrea întru înțelepciunea cea din afară; și al treilea, pentru-că uniĭ din Corinteni maĭ desăvârșiț decât ceĭ-l-alțĭ óre-cum arătându-se, de lăcomia de pântece biruindu-se, mâncaŭ cărnurile, care Eliniĭ

[1]) *Insemnéză că epistolia acésta dupre rânduĭală este a treĭa, pre când scria fericitul Pavel epistoliile sale, precum dice Teodorit în procuvîntarea epistol. luĭ Pavel. Urméză după cea I-a și a II-a către Tesalonicheni.*

[2]) *Acéstă epistolie, dupre Meletie, în anul 22 după înălțarea Domnuluĭ s'a scris. Tom. I al biser. istoriĭ.*

le jertfeaŭ idolilor și în lăuntrul în Capeștile idolilor mâncându-le, vĕtămaŭ pre cei mulți; iar alții iarăși pricindu-se unul cu altul pentru bani, se judecaŭ la judecătorii cei din afară; și alții singuri mâncând prin biserici, nu da și săracilor din bucate; alții iarăși se mândreaŭ cu darurile și pre cei ce aveaŭ alte daruri îi defaimaŭ, iar pre cei ce grăiaŭ în limbi osebite lăudându-i, pizmuiaŭ unul altuia. Șchiopătaŭ încă și în dogma cea despre înviere, dicând, că nu se scólă trupul acest, ce móre. Și unii încă dintre dînșii pentru prilej de înfrînare, își lăsaŭ femeele lor; iar alții lăsându-și capetele netunse orî nerase, umblaŭ cu plete, ca câneștii filosofi (Cinicii).

Deci tóte relele acestea aflându-se în Corint, aŭ scris Corintenii către Pavel prin Stefana și Fortunat și Ahaic, despre singură nunta și despre fecĭorie, cele-l-alte lăsându-le. Pentru acésta Apostolul rèspundênd, scrie lor acéstă epistolie, și-i învață nu numai pentru cele ce ei aŭ scris, ci și pentru cele ce nu aŭ scris, fiind-că tóte le aflase cu scumpătate dela familia Hlois, cea din Corint. Deci rĕul cel mai mare era al lor că aveaŭ desbinări și prigoniri în biserică; și acésta iarăși urma din mândria și trufia lor, din care li se părea că învață mai înalt decât cela-l-alți. Pentru acésta și Pavel mai întâiŭ pre mândrie o obórâ[1]).

---

[1]) *Insemnéză că, când scria Pavel epistolia acésta către Corinteni, avea 20 de ani în slujba propoveduireĭ Evangheliei, dupre Chrisost., ce dice: „Intru sărăcie eștĭ? Ci nu întru atâta încâtă era Pavel, carele și în fómete s'a cercat și în sete și în golătate. Că nu a pătimit acésta întru o di, ci neîncetat o suferea acésta. De unde e arătat? Audi-l pre însuși dicênd: „Până acum și flămânzim și însetoșăm și goĭ sîntem“ (I Corint. IV, 11). O minune! Atâta slavă avênd acum întru propoveduire, atâtea suferea: Al dóuĕ-decilea an avênd, când le scria acestea (Vor. 28 la cea către Evreĭ).*

TÂLCUIRE LA CEA INTÂIA CĂTRE CORINTENI.

CAP. I.

1. Pavel, chemat Apostol.

Veḑĭ, o cetitorĭule, începutul trimiterei aceștia, cum îndată prihănește Apostolul pre mândrii, mincĭunoșii învĕțătorĭ, carĭ eraŭ în Corint. Eŭ Pavel, ḑice, de Dumneḑeŭ sînt chemat ca să fiŭ Apostol, adecă trimis, și nu am aflat numele acesta, nicĭ l'am luat cu înțelepcĭunea mea; ci de Christos sînt trimis ca să învĕț, nicĭ m'am hirotonisit de sine-mĭ dascăl, precum sînt ceĭ ce vĕ învață pre voĭ.

Al luĭ Iisus Christos.

Christos, ḑice, este învĕțătorul tuturor; și cum voĭ Corintenii însemnațĭ și faceț învĕțătorĭ aĭ voștriĭ pre ómenĭ?

Prin voea luĭ Dumneḑeŭ.

Nu dór, ḑice, că așĭ fi fost eŭ vrednic, m'am chemat de Dumneḑeŭ spre a fi Apostol, ci pentru-că Dumneḑeŭ a voit, pentru acésta m'a chemat și m'a trimis. Drept aceea voește ca să fiŭ eŭ Apostol și învĕțător al vostru. Decĭ cum voĭ acum alegeț pre alțĭ învĕțătorĭ maĭ întâiŭ decât pre mine? Nu cum-va sînteț protivnicĭ luĭ Dumneḑeŭ, carele cu voea sa m'a chemat și m'a trimis?

Insemnéză aicea, că prepositia «prin», se ḑice și la Tatăl nu numaĭ la Fĭiul, precum ḑic Arianiĭ, carĭĭ pentru acésta socotesc, că Fĭiul nu este de o ființă cu Tatăl, ci făptură; pentru-că evanghelistul Ioan, acéstă prepositie o a pus la Fĭiul, ḑicênd că «printr'însul tóte s'aŭ făcut» (Ioan I, 3).

Și Sosten fratele.

Fericitul Pavel pentru smerita cugetare, unește aicea cu sineș și pre Sosten, cel mult maĭ josit decât el[1]), și acésta o face

[1]) Sosten acesta era óre-când maĭ mare al Sinagogeĭ Iudeilor și a crediut în Christos, precum și Crisp arhisinagogul; fiind-că și Antipatul Achaeĭ, Galion, a izgonit pre Iudeĭ dela divan, carĭĭ aŭ fost dus la dînsul pre Pavel; pentru acésta Elinĭĭ nenorocindu-se ca să vatăme pre Pavel, aŭ prins pre Sosten acesta și l'aŭ bătut înaintea divanuluĭ, ca pre un prieten al luĭ Pavel; și veḑĭ la Capul XVIII, stih 17 al Faptelor și la tâlcuirea de acolo a luĭ Icumenie.

pentru ca să rușineze pre trufașii Corinteni, carii defaimaŭ pre toți, ca pre niște mai josiți decât ei.

2. Bisericei luĭ Dumnedeŭ, care este în Corint.

Scriind aicea Pavel că eŭ și Sosten dicem (că acésta se înțelege din afară) bisericei luĭ Dumnedeŭ din Corint, să fie eĭ har și pace, cu acésta ca cum le-ar dice: Biserica vóstră, fraților, este biserica luĭ Dumnedeŭ; cum dar voĭ aveți ómeni apărători și înainte stătători? Și de sînteți voĭ biserică, adecă adunare, negreșit trebue să fiți și uniți, pentru-că numele bisericeĭ nu este nume de despărțire și de împărechere, ci de unire și conglăsuire[1]).

Sfințiți în Christos Iisus.

Nu v'ați sfințit, dice, voĭ fraților, cu numele óre-căruĭa om, ci cu numele luĭ Iisus Christos. Cum însă și cu ce chip v'ați sfințit? Prin sîntul botez și nu prin înțelepciunea orĭ bogăție, întru care vĕ fáliți.

Celor chemați sfinți.

Și acésta, dice, a crede în Christos, voĭ Corinteniĭ, nu este ispravă a vóstră, fiind-că nu ați venit maĭ întâiŭ la credința luĭ Christos și de sine-vĕ, ci chemându-vĕ de Dumnedeŭ, maĭ întâiŭ, așa ațĭ ascultat și ați credut. Drept aceea și credința care aveți, începutul îl are dela Dumnedeŭ, că de nu v'ar fi chemat el, voĭ de sine-vĕ nu ațĭ fi credut. Pentru acésta și Efesenilor scriind acestașĭ, Apostolul dicea: «In dar sînteți mântuiți prin credință, și acésta nu dela sine-vĕ, ai luĭ Dumnedeŭ e Darul (Efes II, 5).

Impreună și tuturor celor ce chémă numele Domnuluĭ nostru Iisus Christos.

Nu numaĭ, dice, vóuĕ Corintenilor dicem să fie har și pace, ci și tuturor acelora, carĭ chĭamă numele luĭ Christos, nu ai cutăruĭa om saŭ al cutăruĭa[2]).

In tot locul și al nostru și ai lor[3]).

Aduce aminte aicea Pavel de toți hristianiĭ, carĭ se află în

[1]) Iar Coresie dice, că biserica luĭ Dumnedeŭ sînt sfinții ceĭ chemați, orĭ adunarea credincioșilor și celor chemați la sfințenie. Iar dumnedeescul Chrisostom dice, că numele bisericeĭ nu e nume de despărțire, ci de unire și de conglăsuire (Cuv. I la acésta).

[2]) Și Teodorit încă dice: „Îĭ numește pre eĭ însă chemați și sfinți și-ĭ unește cu ceĭ din tótă lumea, carĭ aŭ credut, învățând nu numaĭ pre eĭ, că se cuvine a fi uniți la o cugetare, ci și pre toți ceĭ ce aŭ credut în mântuitórea propoveduire, o cugetare să aibă, de vreme ce împreună se alcătuesc întru un trup al stăpânuluĭ Christos.

[3]) Intru altele se scrie „și al lor și al nostru". „Și" însemnéză că dumnedeescul Apostol aicea urméză chip sărtor, care se netezește așa: Impreună cu toți ceĭ ce chémă în tot locul cu numele luĭ Iisus Christos Domnuluĭ și al nostru și al lor, precum dice maĭ jos însuși Teofilact.

fieşte-care loc, pentru ca să arăte că toţi hristianii, carî sînt în tóte părţile, o biserică sînt, orî în care loc şi cetate şi ţară se află. Şi cum voi, Corinteniî, întru una şi aceeaşî cetate aflându-vĕ, sînteţî despărţiţi? A dóua óră însă a adaus pre dicerea: «al nostru», pentru-că maî sus a dis, celor ce chiamă numele Domnuluî nostru Iisus Christos, şi în mijloc a pus dicerea «în tot locul». Pentru acésta iarăşî a poftorit pre dicerea «al nostru», adecă Domnuluî lor şi al nostru şi al tuturor celora, ce chémă numele luî, pentru ca să arăte că Domnul este stăpân obştesc al tuturor hristianilor. Drept aceea, acésta: «al nostru» nu se uneşte cu locul, ci cu dicerea «Domnuluî»; unii însă unind acésta: «al nostru», cu «locul», înţeleg dicerea aşa: In tot locul nostru saŭ al lor, adecă în fieşte-care loc, întru care ne aflăm şi noî şi eî.

3. Har fie vóuĕ şi pace dela Dumneḑeŭ, Părintele nostru, şi dela Domnul Iisus Christos.

Tótă noima dela începutul epistolieî până aicea este oraţie (salutare) şi aşa se uneşte: «Eŭ Pavel chematul Apostolul luî Iisus Christos şi Sosten fratele, dicem bisericeî luî Dumneḑeŭ, care este în Corint, celor sfinţiţi în Christos Iisus, chemaţilor sfinţi, împreună şi tuturor celor ce chémă numele Domnuluî nostru Iisus Christos, în tot locul şi al nostru şi al lor». Ce dicem? Să fie vóuĕ har şi pace dela Dumneḑeŭ părintele nostru şi dela Iisus Christos; care este în loc de oraţie, ca cum le-ar dice: vĕ hiritisim şi dicem vóuĕ să vĕ bucuraţî[1]). Insă dela Dumneḑeŭ este harul şi pacea, pentru-că şi maî înainte vrăşmaşî fiind noî şi protivnicî luî Dumneḑeŭ, prin Darul luî ne-am împăcat. Ci şi acum, dice, rog pre Domnul să rĕmâe acestea amĕndóuĕ întru voî, Corinteniî, ca nicî din Darul luî Dumneḑeŭ să căḑeţî, nicî din pacea luî, ca unii ce aveţî între sine-vĕ dezbinare. Decî cum vĕ afierosiţî pre sine-vĕ la oméniî şi căutaţî să aveţî har şi buna plăcere a unuî om, saŭ să aveţî pacea celuî-l-alt şi înduplecându-vĕ lor, ca unor învĕţătorî?

4. Mulţămesc

[1]) Aşa se vede a fi maî dréptă alcătuirea, a se uni adecă dicerea: „bisericeî luî Dumneḑeŭ, ce e în Corint“, cu acésta ce se înţelege din afară, „dicem“, orî glăsuim; şi a nu se uni cu dicerea: „har fie vóuĕ bisericeî luî Dumneḑeŭ“, căcî şi obiceiul haractiruluî trimiselor scrisorî aşa urméză: „Că Claudie al Lisieî, dice, puterniculuî Ighemon Filics să se bucure“, unde articul dativ Filics, nu se uneşte cu graiul „să se bucure“ ci cu graiul „dic“ adecă: luî Filics dic să se bucure (Fapt. XXIII). Şi: „Filip luî Aristotel să fie bine“ adecă dic să-î fie de bine. Aşa încă şi Chrisostom îndreptéză alcătuirea de maî sus, măcar deşi voeşte ca articolul dativ, să se unéscă cu biserica şi cu „har vóuĕ“, la care acésta urméză şi sfinţitul Teofilact.

In fieşte care trimitere a sa ne învaţă Apostolul să fim mulţămitorĭ luĭ Dumnedeŭ, maĭ potrivit însă şi cu bună vreme maĭ mult întrebuinţéză aicea mulţămirea, pentru-că mulţămirea se face pentru darul ce îl ĭa cine-va, ĭar darul nu este datorie, nicĭ plată, şi acésta obóră pre mândria Corintenilor.

Dumnedeuluĭ meŭ

De multa ĭubire ce are Pavel către Dumnedeŭ, îl însuşeşte lui-şi şi îl numeşte al séŭ, pre Dumnedeul, cel de obşte al ómenilor şi al fapturilor tuturor[1]).

Tot-de-una pentru voĭ, pentru Darul luĭ Dumnedeŭ

Cu aceste cuvinte învaţă Pavel pre Corintenĭ, să mărturiséscă Har luĭ Dumnedeŭ şi nu isprăvilor lor; că mulţămesc, dice, pentru Darul luĭ Dumnedeŭ şi nu pentru faptele vóstre.

Cel dat vóuĕ în Christos Iisus,

Adecă mulţămesc luĭ Dumnedeŭ pentru darul care s'a dat vóuĕ, în Christos Iisus, adecă prin Christos Iisus şi nu prin cutarele saŭ prin cutarele om. Decĭ drept aceea, pentru ce voĭ, Corintenĭ, luaţĭ aminte la óre-care ómenĭ şi nu luaţĭ aminte de singur Iisus Christos, prin carele vi s'a dat darul?

5. Că întru tot v'aţĭ îmbogăţit întru dînsul.

Dicerea «întru dînsul» însemnéză în loc de: prin Iisus Christos, adecă eŭ mulţămesc luĭ Dumnedeŭ, pentru-că voĭ v'aţĭ îmbogăţit, nu prost cu bogăţia, ci cu dumnedeésca bogăţie şi cu tot felul de bogăţie şi dăruire; şi pre lângă acestea, pentru-că v'aţĭ îmbogăţit nu prin altul óre-carele, ci prin însuşi Fiĭul luĭ Dumnedeŭ, cel unul născut. Decĭ dar cum voĭ acum vĕ arătaţĭ nemulţămitorĭ luĭ Christos, şi vĕ însemnaţĭ învĕţătorĭ vóuĕ ómenĭ?

Intru tot cuvîntul şi întru tótă cunoştinţa.

Este adecă şi cuvînt fără cunoştinţă, precum când dice cine-va cuvinte multe, fără să aĭbă noĭmă (adecă înţelegerĭ) vrednice de cuvînt. Este însă şi cunoştinţă fără cuvînt, precum când cine-va înţelege noĭme înalte, însă nu are cuvînt ca să le pótă tâlmăci şi altora; voĭ însă, dice, şi cuvînt aveţĭ şi cunoştinţă dumnedéscă[2]), în cât a putea şi a înţelege noĭme marĭ şi înalte şi a le tâlmăci acestea prin cuvînt la toţi.

6. Precum mărturia luĭ Christos s'a adeverit întru voĭ.

[1]) Vedĭ despre dicerea acésta: „Maĭ întâĭŭ mulţămesc Dumnedeuluĭ meŭ" (Rom. I, 8) şi suptînsemnarea aceştiea.

[2]) Iar Fotie dice, că cuvîntul aicea se înţelege cel proorocesc, şi póte pentru acésta se arată, că Corintenii s'aŭ îmbogăţit cu tóte limbile şi vorovirile, că întru dînşiĭ (prisosîaŭ) darurile limbilor, precum se vede la multe capete ale trimitereĭ aceştiea. Iar cunoştinţa se înţelege, ştiinţa cea întru dogme. Şi vedĭ tîlcuirea dicereĭ: „De şi sînt prost cu cuvîntul, dar nu cu cunoştinţa", în suptînsemnarea ceiĭ a dóua către Corint. Cap. XI, 6.

Ḍicerea «precum» aicĭ se înţelege în loc de «prin care», adecă prin acestea, prin cuvînt, adecă şi prin cunoştinţă, cu care v'aţĭ îmbogăţit; prin acestea, ḍic, s'a adeverit întru voĭ mărturia, adecă propoveduirea luĭ Christos[1]); căcĭ nu aţĭ priimit propoveduirea credinţeĭ, prin înţelepcĭunea cea din afară, ci prin minunile şi prin duhovniceştile darurĭ, care v'aţĭ învrednicit.

7. Incât a nu vĕ lipsi voĭ nicĭ de un dar.

Cu dreptate s'ar nedumeri cine-va şi ar ḍice: Dar dacă Corintenii eraŭ nelipsiţi de darurile Sf. Duh, cum Apostolul mai înainte păşind îĭ numeşte trupeştĭ? La acéstă nedumerire ar putea ḍice cine-va, că nicĭ toţi Corintenii eraŭ duhovniceştĭ, nicĭ toţi trupeştĭ. Pentru acésta, cele ce acum ḍice aicea Pavel, le ḍice pentru ceĭ duhovniceştĭ; ĭar cele ce le ḍice maĭ încolo, le ḍice pentru ceĭ trupeştĭ. Orĭ póte a ḍice cine-va şi că Corintenii, când aŭ priimit din început credinţa, urma să fi luat toţi darurile Sf. Duh, în urmă însă, lenevindu-se, vieţuiaŭ dupre trup şi nu dupre duh.

Aşteptând descoperirea Domnuluĭ nostru Iisus Christos.

Aicĭ înspăimântéză Pavel, fiind-că le aduce aminte de a dóua venire, că pre acésta o numeşte descoperire şi ca cum le-ar ḍice: Şi dacă Christos urméză să vie, ca să vĕ judece, cum de aveţĭ voĭ apărătorĭ şi învĕţătorĭ pre alţiĭ? Arată însă pre lângă acestea, cu aceste cuvinte şi că împreună cu duhovniceştile darurĭ, trebue sa aĭbă cine-va şi cele-l-alte fapte bune; pentru-că în ḍiua aceea a judecăţeĭ, nu vor putea folosi pre cine-va darurile, de nu va avea cine-va viaţa îmbunătăţită. Iar ḍicênd: descoperirea Domnuluĭ, arătat e că şi acum este faţă Domnul, se ascunde

---

[1]) Iar Fotie pre ḍicerea „precum" o a înţeles pricinuitóre, adecă de unde e arătat că voĭ v'aţĭ îmbogăţit, cu cuvîntul şi cu cunoştinţa; căcĭ s'a întărit întru voĭ propoveduirea credinţeĭ ceiĭ în Christos. Iar mărturisire a luĭ Christos, ḍice acesta-şĭ Fotie, că este, orĭ patima cea de bună voe şi mântuitóre, orĭ simplu înomenirea cuvîntuluĭ, cea pentru noĭ; orĭ harul şi darul minunilor, că mărturie eraŭ acestea a credinţeĭ ceiĭ în Christos şi a Dumneḍeireĭ luĭ şi măreĭ sale, de care se îmbogăţise Corintenii. In cât fiind-că, ḍice, aceste darurĭ se află întru voĭ bogate şi adevĕrate, pentru acésta bine am ḍis că sînteţĭ îmbogăţiţĭ de fieşte-ce cuvînt şi cunoştinţă. Că şi cuvîntul şi cunoştinţa, parte eraŭ din darurile Duhuluĭ; precum însuşĭ Pavel ḍice: „Unuĭa prin duhul se dă cuvînt de înţelepcĭune, ĭar altuĭa cuvînt de cunoştinţă, dupre acestaşĭ Duh (I Corint. XII, 8). Iar Teodorit într'un glas cu Teofilact, mărturisire a luĭ Christos numeşte pre propoveduire; fiind-că mărturisesc dupre óre-care chip ceĭ ce propoveduesc acésta. Că aşa şi luĭ Timoteĭ scriindu-ĭ ḍice: „Mărturisesc drept aceea înaintea luĭ Dumneḍeŭ, celuĭ ce înviéză pre morţĭ" (I Timoteĭ VI, 13). Şi Domnul ḍicea: „Şi se va propovedui Evanghelia acésta a împĕrăţieĭ la tóte neamurile spre mărturia lor" (Math. XXIV, 14). Iar adeverirea Evangheliei numeşte pre lucrarea minunilor: Că prin acelea se dovedea adevĕrul propoveduireĭ.

însă și nu se vede, ĭar atuncea se va arăta fățiș, pentru acésta și aĭurea ḑicea Apostolul: «Viața vóstră s'a ascuns împreună cu Christos întru Dumneḑeŭ; ĭar când se va arăta Christos, viața vóstră, atuncea și voĭ împreună cu el vĕ veți arăta întru slavă» (Colas. III, 3).

8. Carele vĕ va și întări pre voĭ până în sfîrșit nevinovați, în ḑiua Domnuluĭ nostru Iisus Christos.

Ḑicênd Pavel aicea, că Domnul vĕ va întări pre voĭ, cu cuvîntul acesta arată că s'aŭ fost clătit Corintenii, ĭar ḑicêndu-le și nevinovați arată că aŭ fost supuși în învinovățiri; maĭ mult însă arată întru acéstă trimitere Apostolul, pre numele Domnuluĭ Iisus Christos, decât întru cele-l-alte trimiteri, pentru ca să aducă aminte cu acésta Corintenilor, cu a căruĭa mijlocire s'aŭ mântuit și cu al căruĭa nume se numesc, pentru-că eĭ se numĭaŭ hristianĭ, dela numele luĭ Christos, Fiĭul luĭ Dumneḑeŭ, și nu dela vre un nume de ómenĭ gol.

9. Credincĭos este Dumneḑeŭ, prin carele v'ați chemat spre împărtășirea Fiĭuluĭ sĕŭ, a luĭ Iisus Christos, Domnuluĭ nostru.

Adecă adevĕrat este Dumneḑeŭ, ĭar dacă este Dumneḑeŭ adevĕrat, și pre noĭ hristianiĭ ne-a chemat spre împărtășirea Fiĭuluĭ sĕŭ, adecă pentru ca să ne slăvéscă împreună cu Fiĭul sĕŭ întru împĕrăția sa[1]): arătat e că și cu fapta va împlini lucrul ce l'a făgăduit. V'ați chemat, ḑice, voĭ de Dumneḑeŭ, dar nu ați venit de sine-vĕ la dînsul. Cum dar acum vĕ mândriți, ca cum chemarea acésta a luĭ Dumneḑeŭ ar fi isprava vóstră? Insemnéză aicea maĭ descoperit, că prozicerea «prin carele» la Tatăl s'a ḑis, și veḑi la stih 1 de maĭ sus.

10. Rogu-vĕ dar pre voĭ, fraților, prin numele Domnuluĭ nostru Iisus Christos.

Fiind-că dumneḑeescul Apostol are să vorovéscă Corintenilor maĭ cu chip înfruntător, pentru acésta apucă maĭ înainte aicea și-ĭ rógă prin Iisus Christos. Nu sînt îndestul, ḑice, eŭ singur, a vĕ ruga, fraților, ci ĭaŭ împreună cu mine ca mijlocitor și numele Domnuluĭ Christos, dela carele vĕ și numiți hristianĭ. Voĭ însă ați ocărît numele și ați ales maĭ bine a vĕ numi dela numirĭ de ómenĭ; acest nume dar al luĭ Christos să vĕ facă să vĕ îndouplecați și să vĕ supuneți cuvintelor mele.

Ca aceeași să ḑiceți toți, și să nu fie între voĭ dezbinărĭ.

Și care este, ḑice, rugămintea mea? Pentru ca să fiți toți într'o glăsuire și să nu aveți între voĭ împărecherĭ și dezbinărĭ

[1]) Iar Teodorit împărtășire a Fiĭuluĭ, pre punerea de fiĭ o înțelege.

(pentru-că tot lucrul ce se dezbină se vede adecă că se face multe, de acolo de unde era unul; însă acest unul nici multe se face, pentru-că ce folos este a se face multe din una, ci încă aceste multe a fi nedeplinite și scurtate?). Și pre lângă acestea perde și pre acel unul. Vederat a numit dezbinări pre acelea, ce se făceaŭ între Corintenĭ și cu dicerea dezbinărei aceștiea, arată că Corintenii se aflaŭ în ticălósă stare.

Ci să fiți întemeiați într'un gând și într'o înțelegere.

Fiind-că mai sus a dis ca toți aceeași să dică, ca să nu socotéscă ei că Pavel îi îndémnă să aĭbă unire cu singure cuvintele, pentru acésta, dupre urmare, dice ca să aĭbă unire cu aceeași minte, adecă aceleași să cugeteze; și ĭarăși, fiind-că unii cugeta aceleași la un lucru, ĭar alții la altul, pentru acésta a adaus ca să fie și deplini într'un gând, adecă împreună aceeași cugetând și aceeași gândind la tóte lucrurile. Insă de vreme ce mulți se unesc dupre înțelegeri, ĭar dupre socotință sînt osebiți (precum de pildă când hristianii aŭ aceastași credință, nu aŭ însă aceastași dragoste între dînșii; atuncea aceleași gândesc și dupre gând sînt uniți, se despart însă dupre socotință). Pentru acésta după ce a dis Pavel ca să fie deplini întru același gând, a adaus: și cu aceeaș socotință, pentru a nu se despărți nici dupre credință, nici dupre socotință.

11. Că mi s'a arătat mie despre voi, frații mei, dintre (de cei) ai lui Hloie.

Pentru ca să nu tăgăduiască Corintenii, că nu aŭ vinovățiile acestea, ce le dice Pavel, pentru acésta aduce mărturii de acestea aicea; și pentru ca să nu se dică, că însuși plăzmuește dela sineși pre marturii aceștia, pentru acésta dice și numele marturilor; că Hlois se numea o casă în Corint, din care eraŭ aceia, ce aŭ vestit acestea lui Pavel. Frați însă încă îi numește pre Corintenĭ, cu tóte că aŭ fost greșit, fiind-că măcar deși greșala ar fi arătată a unuia, nu este oprit a numi cine-va pre acela frate al sĕŭ. Nu a dis însă aevea chĭar numirile acelora carĭ i-aŭ fost vestit, ci numaĭ casa și familia o a dis, din care să trăgeaŭ aceĭa ca să nu facă pre Corintenĭ vrăsmași acelora.

Că priciri sînt între voi.

Ca despre fața vestitorilor grăind Pavel aicea vinovățiile Corintenilor, a întrebuințat dicerea maĭ blîndă, pricirĭ pre acestea și filonichii numaĭ numindu-le. Iar când vorovește ca despre fața sa, dezbinări numește vinovățiile Corintenilor, care lucru este maĭ rĕŭ și maĭ mare[1]).

[1]) Pentru acésta și teologul Grigorie dice: „Ce e lucrul cel maĭ bun

12. Şi ḑic acésta, că fieşte-carele din voĭ ḑice: Eŭ sînt al luĭ Pavel, ĭar eŭ al luĭ Apolo.

Nu o parte dintre voĭ, Corinteniĭ, le ḑice acestea, ci fieşte-carele dintre voĭ; însă aceĭa nu ḑiceaŭ aşa, că eŭ sînt al luĭ Pavel şi eŭ sînt al luĭ Apolo[1]), precum ḑice aicea, ci Pavel a formăluit cuvintele acestea dupre prepunere, asupra sa şi a luĭ Apolo; precum maĭ încolo o ḑice însuşĭ Pavel aşa: «Acestea însă, fraţilor, le-am prefăcut întru mine şi întru Apolo (I Cor. IV, 6). Acésta însă o face Apostolul, pentru ca să arăte Corinteniĭor, că dacă este rĕŭ şi sub vinovăţie a ḑice fieşte-carele dintr'înşiĭ, că eŭ sînt al luĭ Pavel şi altul al luĭ Apolo şi altul al luĭ Kifa, cu cât maĭ vîrtos rĕŭ este a ḑice fieşte-carele dintru dînşiĭ, că sînt aĭ altor ómenĭ făţarnicĭ şi mincinoşĭ şi învĕţătorĭ[2]).

Iar eŭ al luĭ Kifa.

Aicea a pus Pavel în urmă numele luĭ Petru, ĭar pre al sĕŭ l'a pus întâĭŭ, nu pentru că se trufeşte şi să măreşte pre sineşĭ, ci căcĭ pre Petru îl cinsteşte maĭ întâĭŭ decât pre sineşĭ, precum şi pre Christos maĭ mult decât pre Petru cinstindu-l, l'a pus în urma luĭ Petru, precum se vede maĭ jos. Că în lucrurĭ próste şi nevrednice de a se face, întru acelea se pune pre sineşĭ întâĭŭ Apostolul.

Iar eŭ al luĭ Christos.

---

al cuvîntuluĭ nostru? Pacea; voĭŭ adauge încă că e şi lucrul cel prea folositor. Dar ce e de ruşine şi cel maĭ vătămător? Obrăznicia" (Cuvînt despre buna rânduĭală întru voroviri).

[1]) Cine era Apolos acesta, mărturisesc Faptele sfinţilor Apostolĭ, ḑicênd aşa: „Şi un iudeŭ óre-carele, Apolos cu numele, alexandrean cu neamul, bărbat cuvîntăreţ, a ajuns în Efes, puternic fiind întru Scripturĭ. Acesta era învĕţat calea Domnuluĭ şi cu duh ferbinte grăĭa, şi învĕţa cu scumpătate cele despre Domnul, ştiind numaĭ botezul luĭ Ioan. Acesta a început a se înfăţişa în sinagogă şi c. l. (Fapt. XVIII, 24). Asemenea despre acesta scrie şi în cap. XIX al Faptelor.

[2]) Apostolul aicea maĭ a urmat muereĭ aceleea Tecoite (din Tecoa), carea pentru ca să înduplece pre împĕratul David maĭ cu lesnire, ca să aducă în curtea împĕrătéscă pre Avesalom fiĭul sĕŭ cel eşit, pentrucă a fost omorît pre Amnon fratele sĕŭ, s'a făţărnicit a fi vĕduvă şi că a avut doĭ fiĭ şi că unul din eĭ a omorît pre celă-l-alt, şi căuta rudele celuĭ ucis să omóre pre ucigaşul şi aşa formăluind ea drama şi pricina, a plecat pre David a se jura şi a ḑice: „Viŭ este Domnul, de va cădea un pĕr din capul fiĭuluĭ tĕŭ pre pământ" (a II a Impĕrăţ. XIV, 11). Şi în sfîrşit cu un chip ca acesta a făcut pre David de a dus pre fiĭul sĕŭ Avesalom din isgonire şi a se împăca cu el. Cu un chip ca acesta şi Apostolul aicea închipuind pricina sub obrazul sĕŭ şi a luĭ Apolo, şi a luĭ Kifa, apoĭ prihănindu-se pre sineşĭ şi pre Apolo, că ḑice maĭ înainte: „Drept aceea nicĭ cel ce sădeşte este ce-va, nicĭ cel ce adapă" (Cap. III, 7). Cu acest chip a uşurat şi nu a îngreuĭat prihănirea şi defăimarea înţelepţilor şi a bogaţilor din Corint.

Nu prihănește Pavel pre Corinteni, căci dice că și ei sînt ai lui Christos, ci căci nu întru un glas o dic ei toți acésta. Ori mai bine a dice, că nici o dicea Corintenii acésta, ci Pavel o a pus dela sineși, pentru ca să formăluiască prihănirea mai grea, și să arăte că și Christos se numește al unei părți dintre dînșii și se socotește asemenea cu cei-l-alți, măcar deși Corintenii acésta nu o diceau cu înseși cuvintele acestea.

13. Impărțitu-s'a Christos?

Cuvîntul acesta al lui Pavel este plin de rîvnă mâniósă, pentru acésta și se dice cu chip întrebător: Imbucătățit-ați, dice, pre Christos? Impărțit-ați biserica trupului lui? Unii însă dicerea: «Impărțitu-s'a Christos» o aŭ înțeles așa: Christos împărțit-a biserica sa cu ómenii? Și altă parte dintr'însa o a luat însuși, iar alta o a dat ómenilor?

Nu cum-va Pavel s'a réstignit pentru voi?

Cu aceste cuvinte surpă Apostolul pre necuviința ce se face de Corinteni, și pentru acésta numai pre singură fața sa o dice pentru a nu se părea, că cu zavistie le dice acestea asupra altor fețe. Nu a dis însă, nu cum-va Pavel v'a zidit, ori Pavel pronoisește (pórtă grijă) pentru voi? ci a dis ceea ce arată mult mai mult, pre iubirea de ómeni cea nepovestită a lui Dumnedeŭ, aducênd în mijloc crucea și patimile Domnului; și nu a dis: Nu cum-va Pavel a murit pentru voi? ci a dis: Aŭ dór Pavel s'a réstignit? Pentru ca să arăte mórtea cea osîndită și necinstită a crucei, care o a priimit Domnul.

Saŭ întru numele lui Pavel v'ați botezat?

Am botezat și eŭ, dice, pre câți-va, dar nu i-am botezat în numele meŭ, ci întru numele lui Christos. Acésta însă o dicea Pavel, fiind-că se făcea pricină de dezbinare, a se numi adecă cei ce se botezaŭ, dela numirile ómenilor celor ce-i botezaŭ. Nu căutați, dice, o fraților, cine este cel ce botéză, ci întru al căruia nume botéză, ca acela este, carele iartă pécatele celuia ce se botéză și îl face fiŭ al sĕŭ dupre duh, și nu acela ce îl botéză, orî-ce ar fi, preot saŭ episcop.

14. Mulțămesc lui Dumnedeŭ că pre nimenea din voi nu am botezat, decât numai pre Crisp și pre Gaie.

Ce vĕ făliți voi Corintenii că botezați pre alții? Eŭ mai mult pentru acésta mulțămesc lui Dumnedeŭ că nu o am făcut și nu am botezat pre mulți dintre voi, fără numai pre Crisp și pre Gaie[1]). Acésta însă o dice Pavel, nu dór că necinstește

[1]) De acest Crisp pomenesc Faptele Apostolilor în cap. XVIII, stih 8, că a fost arhisinagog în Corint și a credut întru Domnul împreună cu tótă casa sa. „Că Crisp, dice, arhisinagogul a credut întru Domnul îm-

puterea botezuluĭ, ci pentru-că obóră pre mândria ce aveaŭ Corintenii, căcĭ botezaŭ, pentru-că botezul de sineşĭ este mare taĭnă, ĭar a boteza cine-va nu e lucru mare.

15. Ca să nu dică cine-va, că întru numele meŭ am botezat.

Nu dice aicea Pavel cuvîntul acesta, că îl dic Corintenii, ci dice, că mĕ tem nu cum-va rĕul crescênd şi înainte sporind să ajungă la acésta; căcĭ dacă în vremea ce botézĕ nişte ómenĭ proştĭ şi prea micĭ s'a făcut eres şi desbinare, când aş fi botezat eŭ propoveduitorul şi Apostolul, póte s'ar fi sculat unii şi ar fi dis, că întru numele meŭ botez pre ómenĭ şi nu întru numele luĭ Christos[1]).

16. Am botezat însă şi casa luĭ Stefana.

Am botezat adecă pre toţĭ ómenii şi familia, care se afla în casa luĭ Stefana, mare însă şi numit era acesta în Corint[2]).

---

preună cu tótă casa sa şi mulţĭ din Corintenĭ auḑind se botezaŭ" (Fapt. XVIII, 8). Asemenea şi de Gaie, pomenesc Faptele în cap. XIX, 29. Că era Makedonean şi împreună călĕtor cu Pavel. Insă fiind-că Pavel scrie hotărîtor aicea, că nicĭ pre unul din voĭ Corintenii am botezat, fără numaĭ pre Crisp şi pre Gaie, urméză că şi Gaie acesta să fi fost Corintean, altul adecă afară de acela ce scriŭ Faptele. Iar cum că Gaie acesta era Corintean, mărturiseşte însuşĭ Pavel, din Corint, scriind către Romanĭ: „Vĕ uréză pre voĭ Gaie, găzduitorul meŭ (adecă priimitorul meŭ de străinĭ) şi al bisericeĭ tóte" (Rom. XVI, 23). Şi împreună mărturiseşte acésta şi înţeleptul Teodorit, în procuvîntarea trimiterilor luĭ Pavel.

[1]) Pentru acésta şi Fotie, nedumerindu-se pentru ce Pavel dice cuvîntul acesta, aşa dice: „Orĭ că pentru acésta nu botezul l'am pus lucru cu dinadinsul şi maĭ întâĭŭ, ca nu cu mulţimea celor ce s'ar fi botezat să ating pre zavistnicĭ a dice, că pentru slava mea şi maĭ ales cu zavistia să arunce săgeţĭ asupra lucrărilor şi să le daŭ prilej spre clevetire şi mântuirea celor al doilea născuţĭ să o crâşmăréscă, cu laudele mele pre Darul Duhuluĭ ocărîndu-l" (Intreb. XLII din cele Amfiloh.).

[2]) Iar uniĭ dic că Stefana acesta a fost păzitorul temniţeĭ acela, ce a avut pre Pavel şi pre Sila spre pază, în eparhia Filipilor, care s'a botezat împreună cu tótă casa sa, precum mărturisesc Fapt. (Cap. XVI). Póte însă să fi fost acest păzitor de temniţă şi Peloponezian şi apoĭ să se fi mutat în Corint. Pentru aceea şi la sîrşitul trimitereĭ (Cap. XVI, 15) scrie către Corintenĭ Pavel: „Ştiţĭ casa luĭ Stefana, că este pârgă a Ahaeĭ, căcĭ şi femeea Lidia, vînḑĕtórea de porfiră era din cetatea Tiatirilor şi s'a mutat în Filipi, precum se vede în acelaş cap. al Faptelor. Insă fiind-că Pavel maĭ sus a dis hotărîtor: „Că pre nimenea din voĭ" (din Corintenĭ adecă şi nu din ceĭ ce se aflaŭ prin alte locurĭ) şi Teofilact dice că Stefana era numit în Corint, şi Pavel dice că a fost pârgă a Ahaeĭ; pentru acésta, dic, cu încredinţare póte a dice cine-va, că toţĭ aceştia ce-ĭ pomeneşte aicea Pavel eraŭ Corintenĭ şi că din mulţiĭ Corintenĭ, carĭ s'aŭ botezat (precum dic Faptele XVIII, 8), singurĭ aceştia în Corint s'aŭ botezat de Pavel şi că Stefana acesta este altul osebit de păzitorul temniţeĭ, pre care în Filipi l'a botezat Pavel. Pentru acésta şi

Apoĭ nu ştiŭ de am botezat pre alt cine-va.

Atâta, dice, nu e mie dorit lucru a boteza, în cât nicĭ îmĭ aduc aminte de am botezat pre alt care-va afară de casa luĭ Stefana şi de ceĭ maĭ sus numiţĭ. Voĭ dar ce vĕ făliţĭ întru acésta, că botezaţi adecă?

17. Că nu m'a trimis Christos pre mine să botez, ci să bine-vestesc.

Pentru-că Christos m'a trimis, dice, să bine-vestec, adecă să propoveduesc Evanghelia şi nu ca să botez (cu tóte că, dupre Teodorit, Christos amêndóuĕ le-a poruncit, şi a bine-vesti Apostolii, adecă a învĕţa şi a boteza, orĭ însăşĭ eĭ fără mijlocire, orĭ şi cu mijlocire prin ucenicĭĭ lor, precum şi Domnul se dicea că botéză, deşi însuşĭ nu boteza, ci ucenicĭĭ luĭ) (Ioan IV, 2): «Că mergênd, dice, învĕţaţĭ tóte neamurile, botezându-ĭ pre eĭ, în numele Tatăluĭ şi al Fiĭuluĭ şi al sf. Duh» (Mat. XXVIII, 19). Şi cu tóte că Christos a poruncit Apostolilor şi să propoveduïască şi să boteze, Pavel însă dice aicea că Christos l'a trimis să propoveduïască şi nu ca să boteze; că a propovedui cine-va Evanghelia, acesta este lucru cu adevĕrat maĭ cinstit, decât a boteza, dupre Teodorit, şi lucru maĭ ostenicĭos, dupre dumnedeescul Chrisostom, avênd trebuinţă de suflet de hĭer; pentru-că a îndupleca cine-va pre un un om varbar şi elin, şi hrănit şi crescut în rătăcire, şi a-l strămuta din dogmele şi părintésca luĭ religie şi a-l aduce la credinţa luĭ Christos, şi maĭ ales cu primejdia vieţeĭ sale, acesta este lucru de un suflet mare şi bărbătesc; ĭar a lua cine-va pre un om ca acesta gătit şi învĕţat şi a-l boteza, acésta póte face fieşte-carele, avênd vrednicia preoţieĭ[1]).

Dar ar dice cine-va: Şi dacă, o fericite Pavle, nu te-aĭ trimis de Dumnedeŭ ca să botezĭ, cum aĭ botezat măcar pre câţĭ-va? Nu m'am trimis, ne respunde, cu dinadinsul ca să botez, însă nicĭ mĕ opresc şi de a boteza, pentru-că m'am trimis adecă spre lucrul cel maĭ mare, adecă la propoveduirea Evangheliei; nu m'am oprit însă, ca să nu lucrez şi lucrul cel maĭ mic, adecă să nu botez[2]).

---

dicerea: „Nu ştiŭ de am botezat pre alt cine-va, hotărîtor trebue a se înţelege, că în Corint adecă nu am botezat pre alţiĭ, nu şi în alte locurĭ.

[1]) Vedĭ despre acésta suptînsemnarea dicereĭ: „Eŭ am sădit, Apolo a adăpat (I Corint. III, 6), ca să înţelegĭ că Pavel catihisea, adecă învĕţa, ĭar Apolo boteza pre ceĭ ce se învĕţaŭ de Pavel.

[2]) Încât dicerea: „Că nu m'a trimis Christos să botez" trebue a se înţelege, că nu m'a trimis Christos chĭar pentru acésta, ci să bine-vestesc şi să învĕţ, ĭar dupre urmare şi să botez m'a trimis orĭ însu-mĭ cu mânile melé, orĭ prin ucenicĭĭ meĭ, că obicĭnueşte dumnedeescul Apostol a

Nu întru înțelepciunea cuvîntuluĭ, ca să nu se zădărnicéscă crucea luĭ Christos.

După ce a oborît Apostolul și a zădărnicit mândria acelora, carĭ se făleaŭ că botézá, acum se mută și la ceĭ ce se mândreaŭ întru înțelepciunea cea din afară și dice: Că pre mine Dumnedeŭ m'a trimis să propoveduesc Evanghelia nu cu înțelepciune de cuvînt, dice, adecă cu limbuție și meșteșug ritoricesc, pentru ca să nu ĭa crucea luĭ Christos, adecă propoveduirea cea pentru cruce și învețătura, vătămare și micșurare; că acésta însemnézá dicerea: «Să nu se zădărnicéscă», adecă pentru ca să nu rămâe propoveduirea cea despre cruce zădarnică și deșartă, numaĭ cuvinte avênd góle și ritoricești și nu lucruri și fapte; pentru-că Apostoliĭ de ar fi voit să propoveduiască cu limbuție de cuvînt, mulți ar fi avut prilej de a dice, că aŭ înduplecat pre noróde, de aŭ crédut cu înduplecarea cuvîntuluĭ lor și nu cu puterea luĭ Christos, celuĭ ce se propoveduĭa. Și acésta ar fi fost o zădărnicie și o vătămare a celuĭ ce s'a rĕstignit; ĭar acum fiind-că dumnedeeștii Apostoliĭ aŭ propoveduit cu cuvînt de rînd și prostesc, arată că tóte cu totul le-a lucrat puterea celuĭ ce s'a rĕstignit[1]). Încă și dupre alt chip s'ar zădărnici și s'ar vătăma crucea, precum de pildă, de m'ar întreba un elin o întrebare dumnedeéscă și care covîrșește pre înțelegerea minteĭ, și eŭ m'aș apuca să-ĭ dovedesc luĭ întrebarea aceea din silogismurĭ și din înțelepciunea cea din afară, negreșit aș slăbi și nu aș putea să dovedesc acésta; fiind-că noĭma, ceea ce mi s'a propus, nu póte cuvîntul fireĭ omenești a o arăta. Și așa slăbiciunea dovedireĭ s'ar socoti că este neputința credinteĭ și dupre urmare crucea, ceea ce se crede de mine și Christos, cel ce a murit pre cruce, s'ar zădărnici, adecă s'ar socoti ca un lucru deșert și fără de folos.

18. Că cuvîntul cruceĭ, celor peritorĭ adecă nebunie le este.

---

dice hotărîtor și cu tăgăduire acelea, care nu se dic dupre cuvînt înainte povĕțuitorĭ, ci dupre cel urmĕtor; și arătat e acésta, din ceea ce dice la capul IX-lea al acesteĭ trimiterĭ s. 9: „Aŭ dór pentru boĭ are purtare de grijă Dumnedeŭ? In loc de nu-ĭ pasă, ĭar acésta se înțelege, nu că nu pórtă de grijă Dumnedeŭ și pentru boĭ, nicĭ cum că de nu ar purta grijă de acestea, nicĭ s'ar fi ținut acestea întru ființă almintrelea, ci dupre urmare pentru ómenĭ, precum dice la tâlcuirea dicereĭ aceștia sfințitul Teofilact și înțeleptul Fotie.

[1]) Iar cum că darul Duhuluĭ, cel ce a dăruit darurile cele marĭ luĭ Pavel, ĭ-a dăruit și cele maĭ micĭ și próste, precum era formele cele ritoricești, precum dice înțeleptul Fotie la suptînsemnarea dicereĭ: „Orĭ slujba întru slujire“ (Rom. XII, 7), și a dicereĭ că: „Deși sînt prost cu cuvîntul, dar nu cu cunoștința“ (II Corint. XI, 6) vedĭ și în procuvîntarea cea către cetitorĭ, cam pre la sfîrșit.

Fiind-că eraŭ óre-carĭ necredincĭoşĭ în Corint, carĭ rîdeaŭ de cruce şi ḑiceaŭ: Cu adevĕrat nebunie este a propovedui cine-va Dumneḑeŭ rĕstignit, pentru-că de ar fi fost Dumneḑeŭ, cel rĕstignit, şĭ-ar fi ajutat lui-şĭ, şi s'ar fi izbîndit, când se rĕstignea; ĭar cel ce nu a putut a scăpa de mórte, ci a murit, cum ar fi putut să se scóle din morţĭ? Decĭ dupre urmare era ca hristianiĭ ceĭ de acolo să stea împrotiva necredincĭoşilor acestora, cu înţelepcĭunea cea din afară, turburându-se şi nesuferind a huli aşa aceĭa crucea. Decĭ ḑice către dînşiĭ Pavel aicea: Nu vi să pară fraţilor lucru deşănţat, că necredincĭoşiĭ huleşc crucea, pentru-că cele ce de Dumneḑeŭ s'aŭ dat credincĭoşilor pentru mântuire, acestea necredincĭoşilor şi celor peritorĭ li se pare nebunie. Cuvînt însă al crucelĭ pre propoveduirea crucelĭ o numeşte, adecă a luĭ Christos, celuĭ ce s'a rĕstignit.

Iar nóuĕ celor ce ne mântuim, putere a luĭ Dumneḑeŭ este.

Nóuĕ, ḑice, celor ce credem şi ne mântuim, propoveduirea celuĭ rĕstignit este putere a luĭ Dumneḑeŭ; dar pre lângă acésta, propoveduirea celuĭ rĕstignit arată şi înţelepcĭune, căcĭ pre puterea adecă o arată, pentru-că cel rĕstignit cu mórtea sa a biruit pre mórte. De vreme ce este covîrşire a puterelĭ a cădea, cine-va şi căḑênd să pótă a birui pre cela ce l'a oborît jos[1]); ĭar pre înţelepcĭune o arată, pentru-că cel rĕstignit cu un chip

[1]) Pentru acésta şi înţeleptul Coresie ḑice, că puterea crucelĭ nu numaĭ de sineşĭ a strălucit, ci şi dupre propoveduire, fiind-că puţinĭ Apostolĭ, pescarĭ şi săracĭ şi neînvĕţaţĭ şi de neam prost ludeĭ, pre tóte neamurile aŭ supus crucelĭ şi aŭ biruit pre demonĭ, pre păcat, mórtea, ĭadul, pre împĕraţĭ, pre tirani, pre elinĭ, pre varvarĭ şi pre tóte religiile, pre tótă îngrozirea şi schîngĭuirea şi tóte acestea în puţină vreme le-aŭ isprăvit. Vrednice de laudă însă sînt şi cuvintele cele mirătóre, care le scrie la acésta vestitul Venetie cel noŭ ḑicênd: „Cu ce chip pescariĭ înduplecă pre neamurile cele cu mulţĭ dumneḑeĭ să crédă că este un Dumneḑeŭ, şi ajung să curăţéscă minţile lor şi să-ĭ facă pre eĭ duhovniceştĭ!... Cu ce chip îĭ strămută din amăgitórele îndulcirile simţirilor şi curăţesc tóte patimile lor şi îĭ fac înţelepţĭ şi încă maĭ mult decât înţelepţĭ! Cu ce chip maĭ ales îĭ înduplecă să se închine unuĭ om necinstit cu mórte de cruce, şi schimbă în ochiĭ lor pre nebunia crucelĭ întru înţelepcĭune! Cu ce chip propoveduitorĭ celuĭ rĕstignit înduplecă pre nouiĭ lor următorĭ să se lépede de folosurile cele lumeştĭ şi să vieze întru defăimare şi întru smerenie şi în ocară; să defaime tot felul de durerĭ şi de muncă, să stea împrotiva a tuturor ispitelor şi să stăruĭască până la mórte întru o învĕţătură, a căruĭa rĕsplătirile sînt în cea-l-altă viaţă! Cu ce chip dar pescariĭ, adecă vînătoriĭ de peşte s'aŭ făcut vînătorĭ de ómenĭ! Cu ce chip în vreme de maĭ puţinĭ anĭ decât cincĭ-ḑecĭ, aŭ îmbrăţişat pre acéstă nóuă învĕţătură atâtea neamurĭ osebite! Cu ce chip grăunţul cel de muştar s'a făcut copacĭŭ mare! Cu ce chip copacul acesta a umbrit pre atâtea locurĭ! (Despre hristianism, Cap. XXXVII).

întru tot înțelept ca acésta, adecă cu mijlocirea crucei, a mântuit pre cei perduți.

19. Că scris este: Perde-voiŭ înțelepciunea înțelepților, și priceperea pricepătorilor o voiŭ strica (Isaia XXIX, 14).

Fiind-că peritorĭ a numit pre înțeleptii cei din afară și pre ritorĭ, o adeveréză acésta și din Scriptură, adecă dela proorocul Isaia, pentru-că prin acela a dis Dumnedeŭ că voiŭ perde înțelepciunea înțelepților celor din afară, adecă o voiŭ arăta pre ea nefolositóre și deșartă (care lucru, acesta adecă, a fi nefolositóre, nu e însușire de înțelepciune), fiind-că înțelepciunea s'a aflat pentru a fi folositóre ómenilor, și voiŭ lepăda priceperea acelora, carĭ li se pare că înțeleg cuvintele cele ascunse; ĭar ce este priceperea saŭ înțelegerea, vedĭ la suptînsemnarea dicereĭ, să dea ție Domnul înțelegere întru tóte (II Timot. II, 7).

20. Unde e înțeleptul? Unde cărturarul? Unde întrebătorul véculuĭ acestuĭa? Aŭ nu a făcut Dumnedeŭ nebună pre înțelepciunea lumeĭ aceștiea?

După ce a spus cuvintele luĭ Isaia, aduce apoĭ și dovada din înseși lucrurile, prihănitor făcênd cuvîntul și înfruntéză pre Elinĭ adecă cu acésta: unde e înțeleptul? Adecă unde e filosofu și ritorul? Iar pre Iudeĭ, cu acésta: unde e cărtararĭul? Iar întrebător a numit pre aceĭ ce ĭartă pre cunoștința tuturor estimelor întru a loru-șĭ cercetare și cugetărĭ și socotesc că tóte le înțeleg[1]); pentru-că dice, că nicĭ unul din filosofiĭ ceĭ de acest fel și cărturariĭ și întrebătoriĭ nu aŭ puțut a ne mântui, ci pescariĭ și ómeniĭ ceĭ de rând ne-aŭ slobodit pre noĭ din rătăcire și din necredință; ĭar acésta: «A făcut nebună Dumnedeŭ pre înțelepciunea lumeĭ» însemnéză că o a arătat pre ea Dumnedeŭ că este nelucrătóre și o a împrivilescit (expus) că este nebună și fără de minte, pentru-că nu a putut să afle adevĕrata cunoștință de Dumnedeŭ.

21. Că de vreme ce întru înțelepciunea luĭ Dumnedeŭ[2]), nu a cunoscut lumea prin înțelepciune pre Dumnedeŭ, a

---

[1]) Iar Teodorit, întrebător, dice pre cel iscusit în meșteșugul vorovireĭ.

[2]) Acestașĭ Teodorit, înțelepciune a lumeĭ și a luĭ Dumnedeŭ înțelege pre limbuție, și pre buna vorovire care se dice adecă a luĭ Dumnedeŭ, fiind-că Dumnedeŭ a împărțit limbile la facerea turnuluĭ și fiește-căreea limbĭ ĭ-a dăruit osebite haractirurĭ și însușirĭ, precum și limbeĭ elinești el ĭ-a dăruit strălucirea și dulcéța. Elinii însă neîntrebuințându-o acésta la cele ce se cuvine, o a arătat pre ea amăgitură și undiță spre a amăgi și a face înduplecătóre cu acésta pre mitologiile rătăcireĭ lor. Pavel dar prihănește nu chĭar pre buna limbuție, ci pre mincinósa vorovire, cea ascunsă întru buna limbuție și pre întrebuințarea cea rea a aceștiea.

bine-voit Dumnedeŭ prin nebunia propoveduireĭ să mântuĭască pre ceĭ ce cred

Aicea spune Apostolul pricina pentru care s'a înebunit înțelepcĭunea cea din afară; că de vreme ce cu înțelepcĭunea ce se arată prin mijlocirea făpturilor, că și cerĭul și pământul și tótă zidirea propovedueşte pre Făcătorul a tóte, cu înțelepcĭunea ceea ce se află intr'însele; pentru care a dis dumnedeescul David: «Tóte întru înțelepcĭune le-aĭ făcut» (Psalm. CIII) și teologul Grigorie dice: «Că ce este dintre estimĭ, care nu s'a alcătuit cu cuvînt» (Cuv. al II-lea despre Fiĭul): de vreme ce, dic, că cu înțelepcĭunea ceea ce este întru făpturĭ[1]) nu a cunoscut lumea, nu a cunoscut ceĭ ce cugetézĕ cele ale lumeĭ pre Dumnedeŭ, căcĭ se opreaŭ de înțelepcĭunea ceea ce se teorisea întru limbuția cuvîntuluĭ; pentru acésta a bine voit Dumnedeŭ prin prostime și prin cuvîntul cel prost al Evangheliei (care prostime se pare adecă a fi nebunie și necunoștință, însă nu e așa), prin mijlocirea dar, dic, a prostimeĭ acesteea a propoveduireĭ a voit Dumnedeŭ să mântuĭască pre ceĭ ce cred; de vreme ce elinĭĭ aveaŭ învĕțător, carele îĭ povățuĭa spre Dumnedeŭ; pre înțelepcĭunea ceea ce se teorisește întru făpturĭ, dar nu aŭ cunoscut pre Dumnedeŭ; pentru-că luaŭ aminte la înțelepcĭunea cea ce se teorisește întru dicerĭ și întru limbuție, care cu adevĕrat nu este înțelepcĭune.

22. Pentru-că și Iudeiĭ semn cer, și Elinĭĭ înțelepcĭune caută,

---

[1]) Cunoștința este de treĭ feluri și înțelepcĭunea luĭ Dumnedeŭ: I) Firéscă, precum când cunóște cine-va din făpturĭ pre Făcătorul și din ținerea cea una de alta și unirea părților lumeĭ, cunóște că unul e Făcătorul lumeĭ și unul începutul tuturor, nematerialnic, neclătit, pururea vecuitor, înțelept, drept, bun; despre care acéstă cunoștință a spus Pavel în cea către Romanĭ, că cele nevĕdute ale Luĭ dela zidirea lumeĭ prin făpturĭ înțelegêndu-se sĕ teorisesc (Rom. I). II). Cea maĭ pre sus de fire, care se căștigă prin credință, precum când cunóște cine-va că Dumnedeŭ este una și treĭ, că Fiĭul luĭ Dumnedeŭ s'a făcut om, că Fecĭóra a născut și cele-l-alte, și III) Fericirea, când cine-va are să vadă în viitorul véc pre Dumnedeŭ față către față (la Coresie). Iar Teodorit dice, că treĭ înțelepcĭunĭ numĕră aicea Apostolul, una adecă pre cea dată ómenilor, prin care sîntem cuvîntăreți, și avem pre canoștința celor ce se cuvin a se face și aflăm meșteșugurile și științele și putem a cunóște pre Dumnedeŭ; ĭar a dóua pre acea ce se teorisește în zidire, că vedem mărimea cerĭuluĭ, frumusețea sóreluĭ și cele-l-alte; ĭar a treĭa pre cea arătată prin venirea Mântuitoruluĭ, pre care ceĭ ce nu o cred o numesc nebunie. Deci de vreme ce ómenii luând firésca cunoștință nu aŭ voit a se povățui spre cunoștința Făcătoruluĭ prin făptură, pentru acésta iubitorul de ómenĭ Dumnedeŭ, prin ceea ce de către ceĭ fără de minte se numește nebunie, ĭ-a slobodit pre eĭ din rătăcire și ĭ-a mântuit.

23. Iar noĭ propoveduim pre Christos rĕstignit.

Cu aceste cuvinte va să arăte Pavel, că Dumnedĕŭ cu cele protivnice a isprăvit cele protivnice şi dice: Când dic Iudeilor să crédă, îndată eĭ cer să fac semne şi minunĭ spre adeverirea celor ce propoveduesc; noĭ însă, Apostoliĭ, propoveduim lor pre Christos rĕstignit, care acésta nu este numaĭ dovada de semne şi de minunĭ şi de putere, ci în cât după ceea ce se vede, este dovadă şi de neputinţă şi de slăbicĭune (că semn de neputinţă se vede la necredincĭoşiĭ ceĭ ce cugetéză cele lumeştĭ, a muri cine-va cu mórte de cruce), dar însă cu neputinţa acésta ce se arată (aparentă) şi cu acésta ce se vede protivnică spre aceea ce cer Iudeiĭ, se îndémnă să crédă. Şi acésta dovedeşte că este mare puterea luĭ Dumnedĕŭ, adecă a isprăvi cele protivnice cu alte protivnice. Şi ĭarăşĭ, de am dice Elinilor să crédă, îndată cer dela noĭ înţelepcĭune de cuvînt şi buna limbuţie, dar noĭ şi Elinilor acestora propoveduim pre cel rĕstignit. Şi cu tóte că lor li se pare a fi nebunie, a propovedui noĭ, că Dumnedĕŭ s'a rĕstignit, însă se înduplecă la propoveduirea acésta şi cred. Decĭ acestea nu sînt dovadă de prea mare şi dumnedeéscă putere, a se înduplека şi Iudeiĭ şi Eliniĭ, nu de alte óre-care, ci de acelea ce sînt protivnice, la lucrurile cele ce eĭ cer? Aşa cu adevĕrat.

Iudeilor adecă smintélă, ĭar Elinilor nebunie.

Iudeiĭ, dice, Evanghelia o aŭ de smintélă şi de împedecare, pentru-că se împedecă de ea, dicênd: Şi cum póte a fi Dumnedĕŭ, acela ce mânca şi bea cu vameşiĭ şi cu curvariĭ şi acela ce în sfîrşit s'a rĕstignit cu tălhariĭ? Şi Eliniĭ ĭarăşĭ ĭaŭ în rîs taĭna şi credinţa Evangheliei, ca pre o nebunie şi necunoştinţă, pentru-că a se rĕstigni Dumnedĕŭ, acésta nu se înţelege cu silogismurĭ şi cu cuvîntăreştĭ dovedĭ, de care Eliniĭ atîrnă, ci cu o singură simplă şi neiscoditóre credinţă şi pentru-că hristianismul nu e împodobit cu buna limbuţie şi cu ritoricésca împodobire întru care eĭ să fălesc.

24. Iar însuşĭ celor chemaţĭ şi Iudeilor şi Elinilor, Christos puterea luĭ Dumnedĕŭ şi înţelepcĭunea luĭ Dumnedĕŭ[1]).

Necredincĭoşilor, dice, Iudeĭ şi Elinĭ, smintélă şi nebunie li se pare a fi Christos cel rĕstignit, pentru-că nu află la el ni-

[1]) Marele Vasilie în Cuv. I asupra luĭ Evnomie dice: „Că firea cea pururea vecuitóre şi neînchipuită, rĕmâne a-şĭ avea asemĕnarea întru însăşĭ fiinţa şi potrivirea, nu întru mĕsurarea mărimilor, ci întru însuşimea puterei; Christos, dice, puterea luĭ Dumnedĕŭ şi înţelepcĭunea luĭ Dumnedĕŭ, adecă tótă părintésca putere întru dînsul învĭstierită fiind. Pentru acésta orĭ câte ar vedea pre Tatăl făcênd, acelea le face şi Fĭĭul asemenea.

mic din cele ce eĭ caută, adecă minunĭ şi înţelepcĭune; ĭar celor chemaţĭ de Dumneḑeŭ la credinţă, ca unor vredniciĭ atât Iudeilor cât şi Elinilor, acestora se află Christos cel rĕstignit, amêndóuĕ cele ce caută necredincĭoşiĭ adecă şi minunile şi înţelepcĭunea[1]). Căcĭ ce cauţĭ tu, o credincĭosule Iudeŭ, semne şi minunĭ? Iată Christos pre carele îl creḑĭ este puterea luĭ Dumneḑeŭ, care póte a face minunile. Şi tu, o Elinule, ce întrebĭ, înţelepcĭune şi buna limbuţie? Iată îl aĭ pre Christos, pre carele îl creḑĭ, carele este înţelepcĭune înipostatnică a Tatăluĭ.

25. Căcĭ ce e nebun al luĭ Dumneḑeŭ, maĭ înţelept este decât ómeniĭ, şi ce este slab al luĭ Dumneḑeŭ, maĭ tare decât ómeniĭ este.

Crucea şi credinţa cea întru cel rĕstignit, numeşte aicea Pavel, nebun al luĭ Dumneḑeŭ, pentru-că aşa se pare înţelepţilor celor din afară. Acéstă nebunie a luĭ Dumneḑeŭ este însă maĭ înţeléptă decât înţelepţiĭ ómenilor; pentru-că înţelepţiĭ şi filosofiĭ s'aŭ îndeletnicit în lucrurĭ recĭ şi nefolositóre, ĭar crucea a mântuit lumea. Asemenea şi neputinţa luĭ Dumneḑeŭ se socoteşte crucea; pentru-că neputincĭoşiĭ socotesc că Christos de slăbicĭune şi de neputinţă s'a rĕstignit, dar însă slăbicĭunea şi neputinţa acésta părută, este maĭ puternică decât toţĭ ómeniĭ ceĭ puternicĭ, nu numaĭ pentru-că nenumĕrate miĭ de ómenĭ şi de tiranĭ s'aŭ nevoit să stingă numele acesta al cruceĭ şi el maĭ mult înfloreşte şi întinereşte; ci căcĭ şi diavolul cel puternic s'a legat şi s'a biruit de crucea acésta, ce se pare slabă şi neputincĭósă. Poţĭ însă să înţelegĭ cele de sus ḑise şi aşa: adecă cum-că la Dumneḑeŭ, cea maĭ pre sus de înţelepcĭune se ḑice neînţelepcĭune, adecă nebunie şi cea maĭ pre sus tărie şi maĭ pre sus de putere se ḑice slăbicĭune şi neputere; precum şi lumina cea maĭ pre sus de lumină a luĭ Dumneḑeŭ, se ḑice întunerec şi

---

[1]) Iar fratele Mar. Vasilie, Grigorie al Niseĭ, ḑice: „Christos puterea luĭ Dumneḑeŭ şi înţelepcĭunea luĭ Dumneḑeŭ, prin acestea maĭ întâĭŭ ne învĕţăm a cunóste înţelegerile cele de Dumneḑeŭ cuvenite, prin numirea luĭ Christos prin care se face nóuĕ numele respectarisit; că de vreme ce tótă zidirea şi câtă se cunóşte cu simţirea şi înţelegerea şi ceea ce este maĭ pre sus de simţitorésca înţelegere printr'însul se cunóşte şi într'însul este înfiinţată. De nevoe către hotărîrea venireĭ luĭ Christos, celuĭ ce le-a făcut pre tóte, înţelepcĭunea se împleteceşte cu puterea.... Decĭ dar când ne vom uĭta către mărimea alcătuireĭ estimelor, vom înţelege pre negrăita puterea luĭ prin cele ce se pricep, ĭar când vom socoti, că cele ce nu eraŭ aŭ venit întru a fi, firea cea de multe feluri întru estimĭ prin dumneḑeésca amelinţare (învoire) introducêndu-se, atuncea credem înţelepcĭunea luĭ Christos cea nepricepută". Cuv. despre deplinătatea şi despre ce fel trebue a fi hristianul, tom. 3.

céţă: adecă cu chip covîrşitoresc, mai pre sus de nebun şi de neputincios dicêndu-se şi nu cu chip de lipsă[1]), adecă nu că nu are înţelepciune şi putere Dumneḑeŭ, ci că înţelepciunea şi puterea luĭ covîrşeşte pre tótă înţelepciunea şi puterea făpturilor.

26. Că vedeţĭ chemarea vóstră, fraţilor, că nu mulţĭ înţelepţi sînt dupre trup, nu mulţĭ puternicĭ, nu mulţĭ de bun neam[2]).

Socotiţi, dice, şi cercetaţi, fraţilor, pre ceĭ ce s'aŭ chemat la credinţă şi veţĭ afla că întru aceĭa nu sînt mulţĭ înţelepţi dupre trup, adecă dupre ceea ce se vede şi în viaţa acésta. Nu a dis însă că nicĭ un înţelept nu a creḑut, ci că nu mulţĭ înţelepţi aŭ creḑut, căcĭ aŭ creḑut în Christos şi înţelepţi, precum a fost Ariopaghitul Dionisie, precum era Apolo şi Antipatul (guvernatorul)[3]) şi alţiĭ pre cariĭ nu-ĭ pomenesc anume; ci şi puternicĭ adecă ómenĭ cu dregătoriĭ şi putere mare avênd, aŭ creḑut în Christos; asemenea aŭ creḑut şi nobilĭ, adecă de ceĭ ce se trăgea din neamurĭ stăpânitóre. Mulţĭ însă din ceĭ înţelepţi ca aceştia şi puternicĭ şi nobilĭ nu aŭ creḑut, ci câţĭ-va; ĭar ceĭ maĭ mulţĭ din ceĭ ce aŭ creḑut eraŭ neînţelepţi (adecă neprocop-

[1]) Pentru acésta şi Areopaghitul Dionisie pre nebunia luĭ Dumneḑeŭ, aşa o tălcueşte în Cap. VII despre dumneḑeeştile numirĭ ḑicênd: „Şi acésta maĭ pre sus de fire înţelegêndu-o dumneḑeescul cu adevĕrat bărbat (adecă Pavel) cel obştesc luminător al nostru şi al igumenuluĭ (al luĭ Ieroteĭŭ adecă), cel nebun al luĭ Dumneḑeŭ, maĭ înţelept decât ómeniĭ, ḑice, este; nu numaĭ căcĭ tótă omenéscă minte este óre-care rătăcire, aseménându-se către statornicia şi stăruirea dumneḑeeştilor şi prea desăvîrşitelor înţelegerĭ, ci că obicĭnuit lucru e teologhilor, pre cele ale lipsireĭ cu cea împrotivă pătimire a le ḑice: aşa şi nevĕḑută pre prea strĕlucita lumină o ḑic cuvintele şi pre cel mult lăudat şi cu multe numirĭ (îl ḑic) negrăit şi ne numit..." Cu acest chip dar şi acum dumneḑeescul Apostol se ḑice că a lăudat pre nebunia luĭ Dumneḑeŭ, ceea ce se arată întru sine, afară de cuvînt şi necuvenit, adevĕruluĭ celuĭ negrăit şi maĭ pre sus de tot cuvîntul.

[2]) Iar la Icumenie cu chip întrebător se ceteşte ḑicerea acésta, adecă: Aŭ nu a fost mulţĭ înţelepţi dupre înţelepciunea lumeĭ? Aŭ nu eraŭ mulţĭ puternicĭ? Aŭ nu eraŭ mulţĭ de bun neam? Era cu adevĕrat. Ci pre aceştia nu ĭ-a ales Dumneḑeŭ, nicĭ s'aŭ făcut aceştia ucenicĭ aĭ luĭ Christos, ci s'aŭ făcut ucenicĭ a-ĭ luĭ şi s'aŭ ales ceĭ fără înţelepciune şi neputincioşĭ, şi fără de neam Apostolĭ şi prin aceştia voĭ toţĭ v'aţĭ chemat la credinţa luĭ Christos. Se pare însă că ar avea lipsă cuvintele acestea ale luĭ Pavel şi pare că s'ar împlini aşa „că vedeţĭ chemarea vóstră fraţilor, că nu mulţĭ înţelepţi s'aŭ chemat şi s'aŭ ales şi c. l".

[3]) Antipatul acesta este Sergius Pavlus, carele în Paful Kipruluĭ aflându-se, bărbat înţelept, a creḑut întru Domnul, prin învĕţătura luĭ Pavel, când Elima vrăjitorul sta împrotiva luĭ Pavel, precum arată Faptele Apostolilor (Cap. XIII, 7).

siți la învățături) și de neamuri próste și neputincióse. Pentru acésta și Pavel la toți aceștia a pus acésta: «nu mulți». Drept aceea vedi tu, o cetitoriule, că puterea propoveduirei lui Christos a învățat pre cei de rând și neînvățați acest fel de înțelepte și de înalte dogme ale credinței și dupre urmare că pre înțelepciunea cea din afară o a arătat un lucru netrebnic și zadarnic, asemenea și pre puterea și hobilitatea lumei.

27. Ci cele nebune ale lumei le-a ales Dumnedeŭ, ca să rușineze pre cei înțelepți; și pre cele slabe ale lumei le-a ales Dumnedeŭ, ca să rușineze pre cele tari.

Cu adevĕrat acésta este prea mare rușinare a Elinilor, când vĕd ei pre un hristian în tîrg, neînvățat și om de rând, carele întrebuințéză meșteșug gros și prost, că filosofește despre Dumnedeŭ și despre cele dumnedeești mai mult decât dînșii; și când vĕd pre un neputincios și prost hristian, că smerește și biruește pre puternicii lumei și pre cei cu dregătorii și cu bogății. Acésta însă mai ales se înțelege și despre Apostolii, carî nebunî fiind socotiți adecă, neînvățați și pescarî fiind, aŭ biruit și aŭ supus pre cei înțelepți; și neputincioși fiind și slabi dupre bogăție și dupre slavă, aŭ rușinat pre cei puternici și slăviți.

28. Și cele de neam prost ale lumei și defăimate le-aŭ ales Dumnedeŭ, și pre cele (ce) nu sînt, ca pre cele ce sînt, să le strice.

«Ce nu sînt» numește aicea Apostolul mai întâiŭ și cu dinadinsul pre Apostoli, iar dupre urmare și pre hristianii, carî se socotesc a fi o nimic, pentru prostimea neamului și mizeritatea ce o aŭ; și dimprotivă estimî, (ce nu sînt) numește pre necredincioșii aceia, ce se par lumei că sînt cu adevĕrat estimî pentru bunul neam și dregătoria lor[1]). Pentru acésta Dumnedeŭ ca să arăte pre necredincioșii aceștia nelucrătorî și zadarnicî, aŭ ales pre Apostolii și hristianii, carî se socoteaŭ a fi nimic. Audind însă tu, o cetitoriule, că a ales Dumnedeŭ, să nu socotești lucrul așa prost, adecă Dumnedeŭ a făcut lucru al sĕŭ, de a priimi în credință pre cei proști și neînvățați, pentru ca să gonéscă

[1]) Iar Mar. Vasilie pre dicerea: „Cele ce nu sînt" mai înalt o tâlcŭește în Cuv. II împrotiva lui Evnomie și dice așa: că Domnul óre-unde, și acestași Apostol aĭurea, carele cu Duhul lui Dumnedeŭ grăĭa ne estimî (adecă cele ce nu sînt), numește pre neamurî pentru-că sînt lipsite de cunoștința lui Dumnedeŭ, dicênd că cele ce nu sînt le-aŭ ales Dumnedeŭ; că de vreme ce Dumnedeŭ este, și adevĕr și viață; ceî ce nu sînt uniți dupre credință cu Dumnedeul cel ce este, și se însușéză întru neființa minciunei, prin rătăcirea cea către idolî; socotesc că potrivit s'a numit, că nu sînt, pentru lipsirea adevĕrului și pentru înstrĕinarea dela viață.

pre cei slăviți și înțelepți; nu; ci să înțelegi că de vreme ce ómenii cei slăviți și înțelepți ai lumei se mândreaŭ în slava și întru înțelepciunea lor și pentru acésta nu priimeaŭ propoveduirea credinței, pentru acésta proștii și neînțelepții ca smeriți nemândrindu-se, s'aŭ arătat mai îndemânateci lui Dumnedeŭ pentru a priimi credința.

29. Ca să nu se laude nici un trup înaintea lui Dumnedeŭ.

Pentru acésta, dice, a ales Dumnedeŭ pre cei mizeri și neînvețați și a stricat pre cei slăviți și înțelepți, pentru-ca să smerésscă trufia și mândria ómenilor acelora, ce cugetéză cele ale lumei[1]), ci să-i înduplece ca să afieroséscă slava și înțelepciunea și tóte ale lor lui Dumnedeŭ[2]) și înaintea ómenilor să nu se fălésscă că sînt óre-ce.

Cum dar voi Corinteni vĕ făliți întru slavă și în putere și întru înțelepciunea vóstră? Vedi însă iubitule, că Apostolul a dis, ca să nu se laude tot trupul; pentru acésta bine a dis mai sus, că pentru fala și mândria lor s'aŭ făcut nevrednici de propoveduirea credinței, câți aŭ rĕmas întru necredință.

30. Și dintru dînsul voi sînteți întru Christos Iisus.

Dicerea «dintru dînsul», ce o scrie aicea Pavel, să nu socotiți că o dice pentru facerea dintru ceea ce nu era spre a fi, ci pentru-că era rĕŭ, dice, urmare și înoire spre a fi; iar înțelegerea cuvîntului este acest fel: voi hristianii v'ați făcut duhovnicește de Dumnedeŭ și v'ați făcut fii a lui Dumnedeŭ în Christos Iisus, adecă prin mijlocirea lui Christos Iisus. Și fiind-că mai sus a dis că cei din neam prost, adecă pre cei ce se trag din neam prost și smerit i-a ales Dumnedeŭ, pentru acésta dice aici pentru ca să-i mângâe, că aceștia sînt mai de bun neam decât toți evgheniții lumei, pentru-că aŭ căștigat pre Dumnedeŭ, Părintele lor.

Carele s'a făcut nóuĕ înțelepciune dela Dumnedeŭ și dreptate și sfințenie și izbăvire.

Iisus Christos, dice, acesta prin carele ne-am făcut noi fii ai lui Dumnedeŭ, acesta ca unul ce este înțelepciune, ne-a făcut înțelepți; iar ca sfințenie, ne-a făcut sfinți; ca drept ne-a făcut drepți și ca izbăvire, ne-a făcut slobodi; și de acolo de unde eram mai înainte nebuni, ne-a făcut înțelepți; de unde eram

[1]) Că de vreme ce lumea de trei lucruri se minunéză, adecă le laudă Înțelepciunea, puterea și (de?) nobilitatea, pentru acésta Dumnedeŭ le-a defăimat pre acestea în vremea chemărei.

[2]) Pentru acésta și teologul Grigorie lepădându-se de elinestile învățături și tótă filosofia cea din afară, le-a aruncat pre tóte înaintea lu Christos și le-a afierosit tóte la dînsul, precum însuși mărturisește în stihurile sale.

necuraţi, ne-a făcut curaţi; de unde eram păcătoşi, ne-a făcut drepţi şi de unde eram robi diavolului şi păcatului ne-a făcut sloboḑi. Nu a ḑis însă, că ne-a înţelepţit Christos şi ne-a îndreptat şi ne-a sfinţit şi ne-a sloboḑit; ci că însuşi s'a făcut nóuĕ înţelepcĭune şi dreptate şi sfinţenie şi izbăvire, pentru ca să arate cu cuvintele acestea bogăţia şi îmbelşugarea darurilor, ce ne-a dat el; şi ca cum ar ḑice, ca Christos pre sineşi tot s'a dat nóuĕ. Fiind însă că a ḑis lucruri mari pentru Fiiul, pentru acésta a adaus a ḑice «dela Dumneḑeŭ», pentru ca să nu socoteşti tu, cela ce ceteşti, ca Fiiul este nenăscut, ci pentru ca să înţelegi că Fiiul are pricină şi început al sĕŭ pre Tatăl. Şi veḑi rânduiala, o cetitorĭule, mai întâiŭ Christos ne-a făcut înţelepţi, fiind-că ne-a sloboḑit din rătăcirea idolo-slujirei şi ne-a învĕţat adevĕrul cunoştinţei de Dumneḑeŭ; al doilea ne-a făcut drepţi, fiind-că ne-a dăruit iertarea păcatelor nóstre; al treilea ne-a făcut sfinţi prin Sfîntul sĕŭ Duh, şi aşa la cea mai de pre urmă ne-a dăruit deplină sloboḑenie de tóte relele; încât datori sîntem a fi toţi cu totul însuşiţi ai singurului Christos şi numai lui să fim afierosiţi.

31. Ca[1]) precum este scris: «Cela ce se laudă, întru Domnul să se laude» (întâĭa Impĕraţilor II, 10 şi Ier. IX, 23).

Tóte acestea, ḑice, s'a făcut pentru ca să nu se socotéscă cine-va pre sineşi că este óre-ce, nici a se lăuda întru sine, ori întru alt cine-va, ci întru singur Dumneḑeŭ, care a dăruit nóuĕ atâtea duhovniceşti Daruri. Şi cum dar voi Corinteniĭ vĕ mândriţi şi vĕ făliţi întru sine-vĕ şi întru ómeni învĕţători?[2]).

---

[1]) Insemnéză că acest „ca" la Teodorit nu se află, şi póte că din afară se înţelege acésta „ca toţi întru Domnul să se laude precum este scris" şi c. l. Drept aceea ori de e de prisosit acesta, ori de se înţelege din afară, lipsesc cele de mai sus.

[2]) Pentru-că Sf. Scriptură porunceşte: „Nu vĕ lăudaţi şi nu grăiţi înalte spre covîrşire" (I Impĕraţi II, 3). Iar Pavel ḑice: „Cela ce se laudă, întru Domnul laude-se" (II Corint. XI, 17). Ori dacă Sfînta Scriptură iartă întru Dumneḑeŭ a se lăuda cine-va, dupre ḑicerea acésta a Aneĭ şi a luĭ Ieremia: pentru ce Pavel se numeşte pre sine fără de minte, căci s'a lăudat? „Că m'am făcut ḑice, fără de minte lăudându-mĕ" (II Corint. XI, 11). Către acésta răspundem, că dupre drépta socotinţă nu se cuvine când-va omul a se lăuda, că acésta este un semn de neînţelepcĭune şi de mândrie; însă dacă este silit a se lăuda precum Pavel a avut acest fel de nevoe, atuncea se cuvine a se lăuda, întru Domnul însă; iar lauda cea întru Domnul este dupre Mar. Vasilie când cine-va isprăvile şi faptele bune ale sale nu le afieroseşte luişi, ci luĭ Dumneḑeŭ, ḑicênd: „Tóte le pot întru Christos, carele mĕ împuterniceşte" (Filip. IV, 13). Iar lauda cea oprită este de dóuĕ feluri, dupre acestaşi sfînt Părinte: ori dupre ceea ce păcătosul se laudă întru rĕutăţile sale dupre cea scrisă: „Se laudă păcătosul întru poftele sufletuluĭ sĕŭ" şi dupre: „Pen-

CAP. II.

1. Şi eŭ viind la voĭ, fraţilor, am venit nu întru covîrşirea cuvîntuluĭ orĭ a înţelepcĭuneĭ, vestind vóuĕ mărturia luĭ Dumneḑeŭ.

Nu ucenicĭĭ numaĭ aĭ Evangheliеĭ, ḑice, s'aŭ ales neînţelepţĭ şi neputinciosĭ, şi de neam prost, ci şi eŭ propoveduitorul Evangheliеĭ, nu am venit în Corint gătit şi întrarmat cu cuvinte de bună limbuţie şi ritoriceştĭ, nicĭ am propoveduit la voĭ cu înţelepcĭune omenéscă mărturia, adecă patima şi mórtea luĭ Christos. Veḑĭ însă, o cetitoriule, că măcar deşi propoveduitorul era fără de înţelepcĭune şi prost, măcar deşi propoveduirea sa era mórte şi cruce, dar cu tóte acestea, aŭ biruit pre lume acestea şi (o) aŭ mântuit. Dar arătat este că puterea ceea ce le-a isprăvit acestea era negrăită şi dumneḑeéscă. Ci s'ar nedumeri cine-va: óre ḑe ar fi voit Pavel, putut ar fi să mérgă la Corint cu înţelepcĭune şi cu buna limbuţie? Rĕspundem că însuşĭ póte nu ar fi putut, căcĭ era prost şi neprocopsit întru cuvintele cele din afară[1]), ĭar Christos, cela ce grăĭa întru Pavel, şi carele ĭ-a dăruit şi cele maĭ marĭ, putea. Dar însă nu era de folos propoveduireĭ Evangheliеĭ, pentru-că maĭ mult se slăveşte Christos, când birueşte cu prostimea şi cu cuvîntul cel simplu al luĭ Pavel, decât s'ar fi slăvit, de ar fi biruit cu înţelepcĭunea şi cu buna limbuţie a luĭ Demostene.

2. Că nu am judecat de a şti ce-va întru voĭ, decât pre Iisus Christos, şi pre acesta rĕstignit.

Şi Christos, ḑice, acésta voĭa, ca să fiŭ eŭ prost şi neînvĕţat de înţelepcĭunea cea din afară şi de buna limbuţie. Şi eŭ încă acésta o am judecat că este bine, a nu şti nicĭ o învĕţătură din înţelepcĭunea cea din afară, fără numaĭ să ştiŭ, că Iisus Christos s'a rĕstignit şi acésta să o propoveduesc vóuĕ[2]).

---

tru ce se fălеşte întru rĕutate cel puternic?" orĭ dupre acésta: „Omul face bunătăţĭ pentru ca să-l laude ómenĭĭ, fălindu-se însuşĭ"; dupre cea ḑisă: „Şi tóte lucrările lor le fac spre a se arăta ómenilor"; unĭĭ ca aceştia însă sînt şi furĭ de cele sfinte, fiind-că darurile luĭ Dumneḑeŭ le însuşesc loruşĭ şi pre slava cea datóre luĭ Dumneḑeŭ, o răpesc loruşĭ. (Vas. hot. pe scurt CCXLVII). Veḑĭ şi tâlcuirea ḑicereĭ: „M'am făcut fără de minte lăudându-mĕ".

[1]) Iar cum că Pavel avea buna limbuţie, însă nu dupre meşteşug şi dupre învĕţătură şi sîrguinţă, veḑĭ la capul XI al aceĭĭ a dóua către Corinteni s. 6 în suptînsemnare. Veḑĭ încă şi la cap. XII al celeĭ către Rom s. 7, în suptînsemnare. Veḑĭ şi la sfîrşitul procuvîntăreĭ din început a celeĭĭ către cetitorĭ.

[2]) Iar purtătorul de Dumneḑeŭ Maxim, ḑicerea acésta aşa o tâlcueşte „De s'a rĕstignit pentru noĭ din neputinţă Cuvîntul luĭ Dumneḑeŭ şi s'a

3. Şi eŭ întru neputinţă şi întru frică şi întru cutremur mult am fost la voi.

Eŭ, dice, nu numaĭ am venit la voĭ, Corinteniĭ, mizer dupre cuvînt, ci şi am petrecut la voĭ cu neputinţă şi cu frică şi cu cutremur, adecă gonit fiind de voĭ şi ispitit şi cuprins de nenumĕrate temerĭ; că multe ispite a pătimit fericitul Pavel, propoveduind în Corint, precum Faptele Apostolilor arată[1]), pentru-că şi Pavel, deşi era Pavel, însă ca un om se temea şi el de primejdiĭ, orĭ maĭ bine a dice şi se cutremura, pentru acésta şi maĭ mare laudă i se cuvine luĭ; pentru-că deşi avea acéstaşĭ neputincĭósă fire ca şi noĭ, însă a covîrşit pre fire cu vitejasca proalegere, ce avea; dice însă acestea Pavel, pentru ca să arăte puterea luĭ Christos, care era întru dînsul. Că de şi era atâtea lucruriĭ, cariĭ îl împedecaŭ, însă biruĭa cu puterea luĭ Christos şi a smerit mândria Corintenilor cariĭ nădĕjduĭaŭ şi se bizuĭaŭ întru înţelepcĭunea şi bogăţia şi puterea lor.

4. Şi cuvîntul meŭ şi propoveduirea mea, nu aŭ fost întru înduplecătóre cuvinte de omenéscă înţelepcĭune, ci întru arătarea Duhuluĭ şi a puterei.

Propoveduirea mea, dice, nu a fost meşteşugită, cu înduplecarea cuvîntuluĭ din afară şi ale buneĭ limbuţiĭ, ci cu dovada Duhuluĭ, adecă propoveduirea mea dovadă avea pre însuşĭ Sf. Duh, întâiŭ pentru-că Sîntul Duh, cu óre-care negrăit chip, pricinuĭa credinţă şi înduplecare în inimile celor ce ascultaŭ, fiind-că umplea de dumnedeesc Dar pre cuvîntul meŭ cel ce se dicea, şi alta încă pentru-că făcea minunĭ şi semne, că a-

---

sculat din puterea luĭ Dumnedeŭ" (II Corint. XIII, 4). Arătat dar este că duhovniceşte pentru noĭ pururea o face acésta şi o pătimeşte ca unul ce tóte se face, ca să mântuĭască pre toţĭ. Drept aceea bine a dis dumnedeescul Apostol, că întru Corinteniĭ, cariĭ eraŭ neputincĭoşĭ, nimic a judecat a şti, fără numaĭ pre Christos Iisus, şi pre acesta răstignit. Iar Efesenilor, deplinĭţĭ fiind, le scrie dicênd: împreună ne-a ridicat pre noĭ şi împreună ne-a pus Dumnedeŭ să şedem întru cele cereştĭ cu Christos (Cap. II, 6). Dicênd că Dumnedeŭ Cuvîntul dupre mĕsurata putere, fieşte-căruĭa se face; se răstigneşte dar pentru ceĭ ce se întroduc practicească către buna cinstire de Dumnedeŭ, împătimitórele lor lucrărĭ împironindu-le cu dumnedeésca frică; se scólă însă şi se sue la cerĭurĭ, pentru cel ce s'a desbrăcat de tot omul cel vechĭŭ.... şi s'a îmbrăcat întru tot cel noŭ (Cap. XXVII al suteĭ a dóua din cele teologhicesti).

[1]) Pentru-că dupre dumnedeescul Chrisostom, Pavel la multe locurĭ numeşte neputinţă gónele şi necazurile şi ispitele; pentru acésta şi aĭurea dice: „Pre neputinţa cea în trupul meŭ nu o aţĭ defăĭmat" (II Corint XI, 30). Şi ĭarăşĭ: „De trebue a mĕ lăuda, întru neputinţele mele mĕ voĭŭ lăuda". Care sînt, o fericite Pavle? „Areta al împĕratuluĭ întâĭul neamuluĭ păzea cetatea Damaschinenilor, vrênd a mĕ prinde" (II Cor. XI, 32).

césta se înțelege ḑicerea «puterei», ce o ḑice dupre urmare[1]); căci mai mare dovadă spre a crede cine-va este a vedea morții să se scóle, orbii să vadă, leproșii să se curățéscă și alte asemenea minuni să se facă. Insă fiind-că se fac puteri și de către demoni și minuni amăgitóre și dupre nălucire, pentru acésta Apostolul mai întâiŭ a ḑis, «a Duhului» și apoi a ḑis «a puterei» pentru ca să arate că puterile și minunile ce se făceaŭ de Pavel, eraŭ lucruri ale Sf. Duh. Poți însă să înțelegi ḑicerea «a puterei» și întru alt chip: că fiind-că a ḑis mai sus că nu am venit la voi cu înțelepciune, ci cu slăbiciune, lucru împrotiva înțelepciunei a pus pre dovada Duhului, iar împrotiva slăbiciunei a pus pre putere; adecă măcar că eŭ eram izgonit și bătut de către cei necredincioși, însă cu acestea mai mult m'am arătat mai putincios, care acésta este o prea mare dovadă, că propoveduirea mea a fost dumneḑeéscă.

5. Ca credința vóstră să nu fie întru înțelepciunea ómenilor, ci întru puterea lui Dumneḑeŭ.

Înțelepciune a ómenilor pre înduplecătórele cuvinte și pre buna limbuție o numește aicea Pavel; iar putere a lui Dumneḑeŭ, precum mai sus s'a arătat, numește pre împuternicirea celor neputincioși și goniți și pre lucrarea minunilor, care acestea aŭ întărit credința vóstră, o Corintenilor, și nu ritoricésca înduplecare și buna limbuție[2]).

6. Iar înțelepciune grăim întru cei deplini, înțelepciune

Și iarăși: „Pentru acésta bine-voesc întru neputințe"; apoi spuindu-le care? Aŭ adaus: „întru ocări, în nevoi și în strîmtorări" (II Cor. XII, 10).

[1]) Pentru acésta și Mar. Vasilie ḑice: „Prostimea credinței mai tare este decât loghicestile doveḑi, că precum dintre cele ce zac înaintea ochilor, cercarea s'a arătat mai puternică decât ḑicerea împrotivă, așa și la dogmele cele prea înalte, mai bună fie credința decât priceperea cugetărilor. Că de vom urma tóte a le mĕsura cu înțelegerea și lucrul cel necuprins de cugetări, nici cât de puțin se póte înțelege și s'ar zădărnici dar legĭuirea credinței, s'ar zădărnici și plata nădejdei. Și Mar. Atanasie așa ḑice: Dumneḑeirea nu se predanisește cu dovada cuvintelor, ci întru credință și în cuget bine cinstitor de Dumneḑeŭ cu evlavie. Că dacă cele despre mântuitórea cruce, le propovedueste Pavel, nu întru înțelepciune de cuvînt, ci în dovada Duhului și a puterei; carele a auḑit în raiŭ negrăite puteri, care nu-i sînt cu putință omului a le grăi, cum despre însași Sf. Treime, cu cuvîntul va crede adevĕrul? (la Vrienie tom. I, fóia 87).

[2]) Ḑice însă și dumneḑeescul Chiril Alexandrénul: credința nu este lucrul să se caute, că în ce chip nădejdea vĕḑêndu-se, nu este nădejde; așa și credința cercetându-se și neavênd lucru ce se cercetéză, nu ar fi pururea credință, dupre asemenea cuvînt cu nădejdea (la Vrienie tom. I, fóia 87). Veḑi și suptînsemnarea ḑicerei: „Care daŭ mai mult întrebări, decât pre iconomia lui Dumneḑeŭ cea în credință" (I Timot. I, 4), ca să cunoști că adîncul credinței mai mult se învălueste.

însă nu a véculuĭ acestuĭa, nicĭ a stăpânitorilor véculuĭ acestuĭa, a celor peritorĭ.

Nebunic adecă maĭ sus a numit Pavel pre propoveduirea Evangheliei, precum și Elinii așa o numeaŭ acésta; ĭar de vreme ce ĭarăși a dovedit prin lucrărĭ, că adevĕrată înțelepcĭune propoveduirea acésta este. Pentru acésta aicea îndrăznește și înțelepcĭune numește pre propoveduirea cea despre Christos și pre a se mântui hristianiĭ prin mijlocirea crucei. Că cu adevĕrat lucru de mare înțelepcĭune a fost mórtea a se strica prin mórte; ĭar deplinițĭ numește pre hristianiĭ, ceĭ ce aŭ creḑut, că aceștia sînt ceĭ deplinițĭ carĭ aŭ defăĭmat cu adevĕrat tóte lucrurile cele lumești și pămêntești, suindu-se la cerĭŭ prin minte și prin credință; ĭar înțelepcĭune a véculuĭ acestuĭa numește pre învĕțătura cea din afară, pentru-că este vremelnică și se stinge împreună cu vécul acesta. Iar stăpânitorĭ aĭ véculuĭ acestuĭa nu înțelege Apostolul pre demonĭ, precum unĭĭ aŭ socotit, ci pre înțelepțiĭ și scriitoriĭ și ritoriĭ ceĭ din afară, carĭĭ s'aŭ făcut și stăpânitorĭ aĭ norodului și începĕtorĭ. Insă stăpânitorĭ aĭ véculuĭ acestuĭa îĭ numește pre aceștia, vremelnicĭ fiind și eĭ și se strică, adecă încetéză împreună cu véculul acesta și nu rĕmân tot-de-una, ĭar drepțiĭ ceĭ ce aŭ creḑut în Christos, nu se strică cu véculul acesta, ci când va trece acesta, atuncea maĭ ales vor înflori și vor rĕmânea în viitorul véc.

7. Ci grăim înțelepcĭunea luĭ Dumneḑeŭ cea ascunsă întru taĭnă.

Taĭnă numește aicea Apostolul pre propoveduirea luĭ Christos, căcĭ deși este propoveduire care se vestește și să vorovește către toțĭ, însă acéstașĭ este și taĭnă; întâĭŭ pentru-că maĭ înainte de a se face, nicĭ anghelĭĭ o știaŭ acésta; și al doilea pentru-că alta vedem în propoveduirea acésta și alta înțelegem, care acesta este orizmosul (adecă hotărîrea și întărirea fiește-căreĭ taĭne); fiind-că vedem cruce și mórte, dar înțelegem putere și biruință; auḑim rob și ne închinăm stăpânuluĭ; vedem rĕstignit și ne nălucim biruitorĭ. Acéstă înțelepcĭune dar taĭnică este ascunsă desăvîrșit și cu totul de ceĭ necredincĭoșĭ, ĭar de hristianiĭ ceĭ credincioșĭ nu desăvîrșit ascunsă, ci arătată umbros, ca întru o oglindă, precum însuși Pavel ḑice: «Vedem acum prin oglindă și întru ghicitură» (I Cor. XIII, 12).

Pre care o a prohotărît Dumneḑeŭ, maĭ înainte de vécurĭ, spre slava nóstră.

Apostolul ḑice aicea că a prohotărît înțelepcĭunea întru taĭna luĭ Christos, ca să arăte dragostea ce o avea Dumneḑeŭ către noĭ maĭ înainte de vécurĭ, ca aceĭ ómenĭ, ḑicem, carĭ aŭ fost

gătiți mai înainte cu mulți ani, a ne face bine, că ne iubesc pre noi mai mult decât ceilalți. Cu un chip ca acesta și Dumnedeu a prohotărît să facă nóue mântuirea cea prin cruce, care este lucru de prea mare înțelepciune. A dis încă și că spre slava nóstră, acésta o a prohotărît, fiind-că pre noi hristianii, ne-a făcut părtași acestei slave. Că slavă este a robului a se împărtăși el de taina cea ascunsă a stăpânului său și a o cunóște. Pentru acésta și Domnul dicea către Apostoli: «De acum nu vĕ mai dic pre voi slugi, că sluga nu știe ce face Domnul seu, ci pre voi vĕ v'am dis prietini, că tóte câte am audit dela Tatăl meu, le-am făcut cunoscute vóuĕ» (Ioan XV, 15).

8. Pre carea nici unul din stăpânitorii véculuĭ acestuĭa o a cunoscut.

Stăpânitorii dice acum aicea Apostolul pre Pilat și pre Irod; nu veĭ greși însă, de veĭ dice stăpânitorĭ și pre arhiereii și pre cărturarii Iudeilor; iar aĭ véculuĭ acestuĭa ĭ-a dis, pentru vremelnica lor stăpânire, precum am dis mai sus.

Că de o ar fi cunoscut nu ar fi rĕstignit pre Domnul slaveĭ.

De ar fi cunoscut stăpânitorii aceștia, dice, Pilat și Irod și arhiereii și cărturarii, înțelepciunea acésta ascunsă și tainele iconomieĭ luĭ Christos, adecă cum că Fiiul luĭ Dumnedeu s'a făcut om, cum că s'a rĕstignit dupre omenire, iar dupre Dumnedeire a rĕmas nepătimaș și nerĕstignit, cum că Dumnedeu a chemat pre neamurĭ la credință și le-a însușit luișĭ, cum că ceĭ ce aŭ creḑut, a dóua óră s'aŭ născut prin Sf. Botez și s'aŭ făcut fiĭ aĭ luĭ Dumnedeu și moștenitorĭ aĭ împĕrățieĭ cerĭurilor; și în scurt a dice: de ar fi cunoscut câte taine s'aŭ descoperit Apostolilor prin Sf. Duh, și deosebit arhiereii și Iudeii de ar fi știut că cetatea lor a Ierusalimuluĭ are să péră și eĭ să se robéscă, cu adevĕrat nu ar fi rĕstignit pre Domnul slaveĭ[1]).

[1]) Ci Teodorit unit cu sfințitul Teofilact înțelege, stăpânitorĭ aĭ véculuĭ acestuĭa pre Pilat și pre Irod și pre arhiereii Iudeilor, carii nu aŭ cunoscut taina iconomieĭ. Pentru acésta și Domnul rĕstignindu-se dicea pentru dînșiĭ: Părinte, lasă-le lor că nu știŭ ce fac (Luca XXIII, 34). Căci de ar fi cunoscut Iudeii, dice, că patima luĭ Christos, are să-ĭ risipéscă pre eĭ în tótă lumea și neamurilor are să li se dea mântuire, nu ar fi cutezat să rĕstignéscă pre Domnul. Pentru acésta și stăpânul ĭ-a învrednicit de iertare; însă fiind-că după învierea și după Înălțarea Domnuluĭ și după venirea Sf. Duh la Apostoli și după feluritele faceri de minuni de dînșiĭ, Iudeii tot aŭ rĕmas întru necredință, pentru acésta și Domnul ĭ-a dat pre eĭ în robie; iar Domn al slaveĭ a numit pre cel rĕstignit, nu că dór protivește patima luĭ la Dumnedeire, ci pentru ca să arĕte covîrșirea fără-de-legeĭ Iudeilor. Iar Sf. Nichifor întru tâlmăcirea simboluluĭ dice așa: îl cred pre el că s'a rĕstignit, nu cu ființa aceea, cu care strălucește împreună cu Tatăl, deși se dice că Domnul slaveĭ s'a

Domnul însă al slaveĭ a ḑis pre Christos, măcăr deşi crucea se socotea neslavă şi necinste, Domnul însă suferind crucea, nu i s'a vătămat slava ce o avea din pricina cruceĭ, ci maĭ mult s'a slăvit din acésta, căcĭ suferind crucea s'a arătat maĭ mult ĭubitorĭŭ de ómenĭ, pentru acésta şi ḑicea: «Acum s'a slăvit Fiiu omuluĭ» (Ioan XIII, 31). Ci ar ḑice cine-va, că fiind-că Pilat şi Irod şi Iudeiĭ nu aŭ ştiut taĭna luĭ Christos, trebuĭa dar şi păcatul lor să se ĭerte, căcĭ s'a făcut întru neştiinţă. Rĕspundem la acésta că negreşit, de ar fi voit în urmă să crédă în Christos şi să se pocăiască, li s'ar fi ĭertat păcatul, precum s'a ĭertat şi păcatul gonacĭuluĭ Pavel şi al altor multor Iudeĭ, carĭĭ aŭ creḑut

9. Ci precum este scris.

Aicea lipseşte ḑicerea «s'a făcut»; pentru-că la multe părţĭ întrebuinţéză Apostolul forma acésta de lipsă, adecă: ci s'a făcut aceea, ce este scris. Iar care aceea? O ḑice dupre urmare:

«Cele ce ochĭŭ nu a vĕḑut şi ureche nu a auḑit şi pre inimă de om nu s'aŭ suit, care le-a gătit Dumneḑeŭ celor ce-l ĭubesc pre el» (Isaia LXIV, 4).

Care sînt acelea, ḑice, ce a gătit Dumneḑeŭ, celor ce-l ĭubesc?

Este cunoştinţa luĭ Christos şi mântuirea cea prin înomenirea luĭ. Că acestea nicĭ ochĭŭ omenesc le-a vĕḑut, nicĭ ureche omenéscă le-a auḑit, nicĭ vre o inimă omenéscă le-a cugetat, pentru-că grăitorĭĭ de Dumneḑeŭ, proorocĭĭ, carĭ maĭ înainte aŭ cunoscut taĭnele luĭ Christos, nu le-aŭ privit pre ele cu ochĭ omeneştĭ, nicĭ le-aŭ auḑit cu urechĭ omeneştĭ, nicĭ le-aŭ înţeles cu inimă omenéscă şi cu silogism; ci tóte simţirile proorocilor şi ochiĭ şi urechile şi inima eraŭ duhovniceştĭ şi dumneḑeeştĭ şi nu omeneştĭ. Că Domnul, ḑice Isaia, dă mie limbă de învĕţătură de a cunóşte când trebue a ḑice cuvînt, s'a adaos mie ureche de a auḑi (Cap. L, 4); adecă a adaus mie Domnul ureche dumneḑeéscă; asemenea şi cele-l-alte simţirĭ.

Carĭ sînt însă ceĭ ce ĭubesc pre Domnul, cărora aŭ gătit bunătăţile cele de maĭ sus? Sînt hristianiĭ ceĭ credincĭoşĭ. Dar a-

---

rĕstignit, cu cuvîntul dăreĭ înapoĭ, ci dupre socotinţa nóstră cu firea (în sfinţitul catehis); ĭar cuvîntul şi chipul dăreĭ înapoĭ la Christos este, când amĕndóuĕ firile luĭ Christos daŭ una alteea pre însuşirile sale, adecă Dumneḑeirea dă omenireĭ pre cele înalte şi omenirea dă Dumneḑeireĭ pre cele smerite; pentru unirea ce dupre Ipostas şi pentru încăperea amĕnduror firilor, cea una întru alta, precum ḑice dumneḑeescul Ioan Damasc. în Car. a III-a din cele teologhiceştĭ Cap. XI. Acésta o ḑice şi Sf. Grigorie al Nisieĭ: „Pentru scumpătăţita unire a trupuluĭ celuĭ luat şi a Dumneḑeireĭ ceiĭ ce a luat, se împărtăşesc numirile una de alta, încât şi cea omenéscă cu cea dumneḑeéscă şi cea dumneḑeéscă cu cea omenéscă a se numi. Pentru acésta şi cel rĕstignit se numeşte de Pavel Domnul slaveĭ (împrotiva luĭ Apolin).

cesta unde este scrisă? Póte că se fi fost scris acésta așa-anume, acum însă nu se află cartea, întru care este scrisă[1]). Póte

[1]) Iar înțeleptul Fotie dice că Pavel a luat dicerea acésta, din cele ascunse ale luĭ Ilie, din care acum nu se află, fiind-că în nicĭ într'o parte de Sfintele Scripturĭ care se păzesc acum, nu se află anume acésta așa scrisă (CLXXII, din amfil. întreb.). Insemnéză însă că într'un glas cu Pavel dice și un elin poetic pentru gătitele bunătățĭ celor ce iubesc pre Dumnedeŭ. Iar Teodorit unindu-se cu sfințitul Teofilact dice: că despre mărturia acésta nu trebue a ne îndoi, că de ajuns este fericita limbă a luĭ Pavel, că a dis precum este scris; ne învață însă și cartea Paralipomena că și alte multe cărțĭ și proorocii s'aŭ conscris; iar eŭ cercetând am aflat că și alțĭ proorocĭ aveaŭ cărțĭ, carĭ acum nu se află, precum proorocul Natan, proorocul Gad, proorocul Ahia, proorocul Addo, proorocul Samea, proorocul Iesia, și mărturisesc Paralipomenele. Insă în Cap. I al Paralip. se scrie așa: „Iar cele-l-alte cuvinte ale împĕratuluĭ David, cele de maĭ înainte și cele maĭ din urmă, scrise sînt în cuvintele luĭ Samoil, vĕdĕtoriuluĭ și pre cuvintele luĭ Natan prooroculuĭ și pre cuvintele luĭ Gad, al împĕratuluĭ" (Cap. XXII, 29). Și în cartea a dóua a Paralipomenelor este: „și cele-l-alte cuvinte a le luĭ Solomon cele maĭ întâiŭ și cele maĭ din urmă, ĭată scrise sînt pre cuvintele luĭ Natan prooroculuĭ și pre cuvintele luĭ Ahia, silonituluĭ și întru vedeniile luĭ Ioil vĕdĕtoriuluĭ" (Cap. IX, 29). Și ĭarăși: „Și cele-l-alte cuvinte ale luĭ Avia și lucrările luĭ și cuvintele luĭ scrise sînt în cartea prooroculuĭ Addo" (II Paral. XIII, 12). Și ĭarăși: „Și cuvintele luĭ Rovoam cele dinainte și cele maĭ din urmă scrise sînt în cuvintele luĭ Samea prooroculuĭ și ale luĭ Addo, vĕdĕtoriuluĭ și lucrările luĭ" (II Paral. XII, 15); ĭar cum că și proorocul Iesia avea carte, mărturisește Scriptura, dicênd: „Și cele-l-alte cuvinte ale luĭ Ozia, și cele întâiŭ și cele din urmă, scrise sînt de Iesia proorocul" (II Paral. XXVI, 22). Decĭ póte dintre șése cărțĭ ale proorocilor acestora care acum nu se află, a luat Pavel dicerea acésta. Nu este însă lesne de defăimat și tâlcuirea ce face la acéstă dicere Anastasie Sinaitul, în cartea ce se numește povățuitor; că dice acolo, că de Pavel s'a dis acésta aicĭ pentru drepțiĭ ceĭ maĭ înainte de Christos și nu pentru ceĭ după Christos, fiind-că și Domnul a dis: „Mulțĭ proorocĭ și drepțĭ aŭ dorit să vadă cele ce vedeți și să audă cele ce auziți și nu le-aŭ auzit" (Luca X). Decĭ și Pavel și drepțiĭ, ceĭ ce sînt asemenea cu Pavel după Christos, aceștia și aŭ vĕzut și acum vĕd bunătățile cele gătite pentru ceĭ ce iubesc pre Dumnedeŭ, pre care drepțiĭ ceĭ maĭ înainte de Christos și proorocii nu le-aŭ vĕzut nicĭ le-aŭ auzit. Pentru acésta și Pavel, după ce a dis dicerea cea de maĭ sus, îndată dupre urmare dice: „Iar nóuĕ le-a descoperit Dumnedeŭ prin Duhul sĕŭ"; drept aceea celor vrednicĭ sînt cunoscute cele ce ochiĭ le-aŭ vĕzut și negrăite, celor ce nu sînt vrednicĭ. Pentru acésta dupre urmare a dis și Pavel, ĭar omul sufletesc nu primește cele ale duhuluĭ, că nebunie sînt luĭ; că cele duhovnicești ómenilor celor duhovnicești se fac cunoscute și li se descoper (întreba. rĕspunsurĭ 76). Maĭ acesteași cu dumnedeescul Anastasie le dice și Mar. Macarie, că drepțiĭ ceĭ vechĭ și împĕrațiĭ și proorocii nu aŭ vĕzut, nicĭ aŭ auzit, nicĭ la inima lor s'a suit că va fi botez cu foc și cu Duh Sfînt, cum că ceĭ ce se împărtășesc din pânea cea taĭnică duhovnicește mănâncă trupul Domnuluĭ; cum că hristianiĭ priimesc pre mângâitorul și se îmbracă cu putere dintru înălțime și cum că împreună se dreg sufletele cu Sf. Duh și se umplu de Dum-

însă și Pavel, cel înțelept întru cele evreicești, o a tâlcuit acésta precum este aceea din ḑicerea aceea a luĭ Isaia, ce ḑice: «Că rora nu li s'aŭ vestit despre el, îl vor vedea, și ceĭ ce nu aŭ audit vor înțelege» (Cap. LII, 15).

10. Nóuĕ însă o a descoperit Dumneḑeŭ prin Duhul luĭ.

Ca cum ar vrea cine-va să ḑică împrotiva celor maĭ înainte ḑise, că dacă nu s'a suit bunătățile cele de Dumneḑeŭ gătite la inimă de om și la socotélă, cum voĭ hristianiĭ le-aț aflat? Pentru acésta rĕspunde aicĭ Pavel și ḑice că Dumneḑeŭ ne-a descoperit nóuĕ și le-a arătat prin Sfîntul sĕŭ Duh și nu prin înțelepcĭunea ómenilor și cea din afară, căcĭ acésta nu póte teorisi taĭnele luĭ Dumneḑeŭ[1]).

Că Duhul tóte le cercetéză și adâncurile luĭ Dumneḑeŭ.

11. Căcĭ carele dintre ómenĭ știe cele ale omuluĭ, fără numaĭ duhul omuluĭ, cel ce este într'însul? Așa și cele ale (luĭ) Dumneḑeŭ nimenea le știe, fără numaĭ Duhul luĭ Dumneḑeŭ.

Atâta mare, ḑice, și adâncă a fost taĭna luĭ Christos, și atâta mult era ascunsă de către noĭ ómenĭĭ, în cât nicĭ noĭ nu am putut a o afla dela altul, de nu ne-ar fi învețat pre noĭ Sf. Duh, care de o ființă fiind cu Dumneḑeul și Părintele, știe și însuși adâncurile adecă iconomiile cele prea adâncate și ascunse și taĭnele luĭ Dumneḑeŭ; ĭar ḑicerea: «Cercetéză», nu arată că Sf. Duh nu știe cele ascunse ale luĭ Dumneḑeŭ și pentru acésta le cercetéză, ci însemnéză pre amărunțita înțelegere ce o are de acestea Sfîntul Duh precum și despre Părintele ḑice acestaș Apostol, că și acesta cercetéză ascunsurile inimilor ḑicênd: «Iar, ceĭa ce cercetéză inimile» (Rom. VIII, 27). Și Parimiastul ḑice: «Lumina Domnuluĭ e suflarea ómenilor, carele

---

neḑeire (adecă de lucrare și de Darul luĭ Dumneḑeŭ). (Vorov. XXVII, întreb. 17).

[1]) Pentru acésta și dumneḑeescul Chrisostom, acéstă ḑicere tâlcuindu-o ḑice: ĭar nóuĕ ne-a descoperit Dumneḑeŭ pre Duhul sĕŭ, nu prin înțelepcĭunea cea din afară; că acésta ca o slujnică necinstită, nu i s'a slobodit a intra înlăuntru și a se uĭta la stăpânește taĭne. Veḑĭ câtă este osebirea între înțelepcĭunea acésta și întru aceea? Cele ce nu le-aŭ cunoscut anghelĭĭ, acésta pre noĭ ne-aŭ învețat să le cunóștem, ĭar ceea din afară cu totul a făcut dimprotivă. Nu numaĭ nu aŭ învețat, ci și le-aŭ oprit și le-aŭ îngrădit (Vor. VII, la acéstă ḑicere). Pentru acésta a ḑis și Teologul Grigorie: Moavitenilor adecă, și Amanitenilor nicĭ să le fie slobod a intra în biserica luĭ Dumneḑeŭ, care cu cuvinte vorovitóre și cu rele lucrărĭ carĭ mult iscodind nașterea luĭ Dumneḑeŭ și înaintarea cea negrăită, cu obrăznicie se scólă asupra Dumneḑeireĭ, ca cum ar trebui numaĭ cele maĭ pre sus de cuvînt a fi saŭ pipăite saŭ nepipăite, că lor nu li s'aŭ descoperit (Cuvînt la ceĭ 150 de episcopĭ).

cercetéză vistieriile pântecelui» (Pild. XX, 27) adecă cel ce cunóşte şi înţelege adâncurile inimilor.

Insă şi dupre alt chip se ḑice că Duhul Sînt cercetéză adâncurile luĭ Dumneḑeŭ, fiind-că se desfătéză şi se bucură întru teoria taĭnelor luĭ Dumneḑeŭ, precum ḑice teologul Grigorie (în Oraţia la Mar. Vasilie). Arată însă şi cu cele-l-alte cuvinte Apostolul, pre amărunţita cunoştinţă ce o are Sf. Duh, ḑicênd: «Căcĭ precum duhul omuluĭ[1]), ştie cugetele şĭ taĭnele cele ce le are omul în inima sa şi altul nu, aşa şi Duhul luĭ Dumneḑeŭ ştie cele ascunse ale (luĭ) Dumneḑeŭ şi nu altul óre-carele. Ne învĕţăm însă din aseměnarea acésta, că Duhul cel Sînt nu este de altă fiinţă osebită de fiinţa Tatăluĭ, ci de una şi aceeaşĭ, precum şi duhul omuluĭ nu este de altă fiinţă afară de dînsul[2]).

12. Noĭ însă nu am luat duhul lumeĭ, ci Duhul cel din Dumneḑeŭ.

Duh al lumeĭ, Pavel numeşte aice pre omenésca înţelepcĭune. Nu am luat dar acéstă înţelepcĭune, ḑice, noĭ Apostolĭĭ şi hristianĭĭ ca să nu se arăte deşartă şi zadarnică propoveduirea credinţeĭ nóstre, ci pre Sfîntul Duh, cel din Dumneḑeŭ l'am luat, adecă pre cel de o fiinţă cu Dumneḑeŭ şi Părintele şi pre cel din fiinţa şi ipostasul Părintelui purcegător, pre acesta l'am luat învĕţător[3]).

---

[1]) Duh al omuluĭ unĭĭ înţeleg pre sufletul omuluĭ, ĭar alţĭĭ înţeleg pre conştiinţa ceea ce tot-de-una este împreună cu cunoştinţa cea ce e nedespărţită de suflet. Că ceea ce cunoştinţe omuluĭ o ştie, accea împreună o cunóşte şi conştiinţa cea maĭ dinlăuntru; că şi conştiinţa este a dóua cunoştinţă şi óre-cum este cunoştinţa cunoştinţeĭ. Că nu numaĭ omul ştie prost orĭ simplu, ci dupre întórcerea minţeĭ şi cunóşte că cunóşte. Pentru acésta conştiinţa nu este străină de suflet, ci este împreună unită cu dînsul, dupre socotéla a multor teologhĭ. Iar purtătorul de Dumneḑeŭ (Maxim) duh al omuluĭ ḑice (că este acela) pe care se zidesc simţirile şi se alcătuesc. Veḑĭ şi suptînsemnarea ḑicereĭ: „Şi străbate până la despărţirea sufletuluĭ şi a Duhuluĭ" (Evreĭ IV, 12).

[2]) Pentru acésta şi Mar. Vasilie ḑice aşa: „Iar dovada cea prea mare a unireĭ Duhuluĭ, cea către Tatăl şi către Fiĭul este: „Că aşa se ḑice că are către Dumneḑeŭ, precum are Duhul cel ce este întru noĭ; către fieşte-carele din noĭ; căcĭ carele din ómenĭ ştie cele ale omuluĭ, fără numaĭ duhul omuluĭ, care e într'însul; aşa şi cele ale luĭ Dumneḑeŭ nimenea nu le ştie fără numaĭ Duhul luĭ Dumneḑeŭ" (despre Sf. Duh cap. XVI). Şi ĭarăşĭ acestaşĭ în cuvîntul al treilea asupra (luĭ) Evnomie ḑice aşa: „Iar a cerceta adâncurile luĭ Dumneḑeŭ, de unde i s'a adaus Duhuluĭ?" Precum ḑice, nimenea dintre ómenĭ ştie cele ale omuluĭ, şi cele-l-alte ale ḑicereĭ acesteea, că precum nicĭ un strein póte a pricepe cugetele sufletuluĭ cele din lăuntru, aşa adecă şi orĭ-ce din cele negrăite, Duhul este împărtăşit cu Dumneḑeŭ la acésta, că nu este străin de el, nicĭ ferit de a putea cerceta adâncurile judecăţilor luĭ Dumneḑeŭ.

[3]) Unde şi înţeleptul Teodorit ḑice: „A arătat că nu parte de făptură

Ca să ştim[1]) cele dela Dumneḑeŭ dăruite nóuĕ.

Lumină, ḑice, este Duhul cel Sfînt, de unde noĭ Apostolii şi hristianiĭ am luat lumina acésta, ca de acéstă luminându-ne, să vedem cu ochiĭ ceĭ gânditorĭ aĭ sufletuluĭ nostru, cele ce până acum eraŭ acoperite despre noĭ; care sînt acestea? Cele ce s'aŭ dăruit nóuĕ dela Dumneḑeŭ, adecă taĭnele iconomieĭ şi ale înomenireĭ luĭ Christos: Cum că a pătimit adecă pentru noĭ Fiiul luĭ Dumneḑeŭ, cum că ne-a făcut pre noĭ fiĭ aĭ luĭ Dumneḑeŭ, cum că ne-a aşezat pre noĭ împreună cu sineşi de-a drépta Părinteluĭ. Drept aceea ceĭ ce nu aŭ în inima lor pre Duhul Sfînt, aceea nu se vor învredniçi a vedea taĭna acésta.

13. Carĭ şi le grăim nu în cuvinte învĕţate de omenésca înţelepcĭune, ci întru cele învĕţate dela Duhul Sfînt.

Atâta, ḑice, sîntem noĭ Apostolii şi hristianiĭ maĭ învĕţaţĭ de cât înţelepţiĭ Elinilor, fiind-că aceea s'aŭ învĕţat dela ómenĭ şi din cuvinte şi din silogismurĭ ale muritorilor şi greşiţilor ómenĭ; ĭar noĭ cele ce le grăim le-am învĕţat dela Duhul Sfînt şi aşa le grăim.

Cu cele duhovniceştĭ pre cele duhovniceştĭ aseměnându-le.

Adecă de s'ar propune şi s'ar întreba óre-care întrebărĭ duhovniceştĭ, noĭ le aseměnăm, adecă le deslegăm acestea şi le tâlcuim cu alte duhovniceştĭ noime şi istoriĭ ĭarăşĭ; precum de pildă: caută cine-va şi vrea să se încredinţeze că Christos a înviat, atuncĭ se deslégă întrebarea şi se tâlmăceşte cu altă duhovnicéscă noĭmă, adecă cu istoria luĭ Ionà; că precum acela treĭ ḑile şi treĭ nopţĭ aflându-se în pântecele chituluĭ, în urmă a eşit de acolo viŭ, aşa şi Christos treĭ ḑile şi treĭ nopţĭ în pântecele pământuluĭ fiind, adecă în ĭad şi în mormênt, în urmă a înviat, şi s'a sculat. Altul caută să se încredinţeze că fecĭóra a născut şi se încredinţéză întrebarea acésta dela stărpicĭunea Sareĭ, a Reveceĭ şi a Elisaveteĭ, care femeĭ nu aŭ zemislit dupre legea şi urmarea fireĭ, pentru stărpicĭunea şi neputinţa ce aveaŭ mitrele lor spre a zĕmisli. Asemenea se des-

---

este prea Sîntul Duh, ci are estimea sa din Dumneḑeŭ"; că acésta ḑice: „Noĭ însĕ nu am luat duhul lumeĭ" în loc de „nu duh zidit am luat", nicĭ prin angheli am luat descoperirea celor dumneḑeeştĭ; ci însuşĭ Duhul cel purcegător din Tatăl, ne-a învĕţat pre noĭ taĭnele cele ascunse; ḑice însă şi Mar. Vasilie în cuv. V împrotiva luĭ Evnomie: Cum că Duhul este din Dumneḑeŭ, vederat a propoveduit Apostolul ḑicênd, că pre Duhul cel din Dumneḑeŭ l'am luat noĭ şi că prin Fiiul a venit preste noĭ, arătat a făcut, Duh al Fiiuluĭ numindu-l ca pre Dumneḑeŭ şi minte a luĭ Christos maĭ numindu-l.

[1]) Intru altele se scrie. ca să vedem.

légă întrebarea acésta şi dela Eva, care s'a făcut din cósta lui Adam, fără de sĕmênță şi de cele-l-alte făpturĭ, care dintru neființă a venit întru a fi prin cuvîntul luĭ Dumnedĕu. Aşa veĭ înțelege însă şi acésta cu cele duhovnicescĭ, aseměnând pre cele duhovnicescĭ, adecă pre înțelegerile cele duhovnicescĭ şi dumnedĕescĭ; ĭarăşĭ dela ómeniĭ ceĭ duhovnicescĭ se aseměnéză şi se dezlégă, pentru-că numaĭ aceştia pot să încapă cele de acest fel, pentru acésta şi dupre urmare dice[1]):

14. Ĭar omul sufletesc pre cele ale Duhuluĭ luĭ Dumnedĕu nu le primeşte, că nebunie sînt luĭ.

Omul sufletesc[2]) este acela ce pre totul cunoştinței îl dă silogismurilor sufletuluĭ sĕŭ şi nu socotesce că are trebuință de ajutorul luĭ Dumnedĕu cel de sus, nicĭ voesce a priimi fără iscodire, cu singură credința cea simplă vre o duhovnicéscă înțelegere? Ci socotesce că sînt nebunĭĭ şi necunoştințe tóte înțelegerile cele duhovnicescĭ, care nu aŭ dovadă. Pentru acésta Pavel sufletesc om numesce adecă firesc pre acela, ce socotesce că tóte se fac cu firésca socotélă şi urmare şi nu cugetéză că

[1]) Ĭar Avva Macarie dice: „Părtaşul Sf. Duh pre toțĭ ómeniĭ îĭ judecă dupre cea scrisă; cunósce pre fiesce-carele de unde grăesce şi unde stă şi în ce mĕsurĭ este; ĭar pre el nicĭ unul din ómenĭ, ceĭ ce aŭ duhul lumeĭ póte a-l cunósce şi a-l judeca fără numaĭ de are cine-va pre asemenea ceresc Duh al Dumnedĕireĭ cunósce pre cel asemenea; precum dice Apostolul: „Cu cele duhovnicescĭ aseměnându-se cele duhovnicescĭ; ĭar omul sufletesc nu priimesce pre cele ale Duhuluĭ luĭ Dumnedĕu, că nebunie sînt luĭ; ĭar cel duhovnicesc tóte le judecă, el însă de nimenea se judecă“ (Vorov. IX, cap. 8).

[2]) Óre-carĭ dascalĭ vor, ca Apostolul desluşesce treĭ felurĭ de ómenĭ cu cuvintele acestea: Trupeştĭ, sufleteştĭ şi duhovnicescĭ; şi trupesc este acela carele se află întru afară de fire şi lucréză rĕul şi pĕcatul; ĭar sufletesc este acela, carele se află în starea cea dupre fire şi nicĭ rĕul îl face, nicĭ fapta bună; ĭar duhovnicesc este acela, carele se află în starea maĭ pre sus de fire şi carele s'a învrednicit de Darurile Duhuluĭ şi se povățuesce de Sfîntul Duh; adecă de pildă: Un om nedreptățesce şi răpesce lucrurile altuĭa, acesta se dice trupesc; altul însă nu nedreptățesce pre alțiĭ, nicĭ voesce însă a-l nedreptăți pre el alțiĭ, acesta se dice om suflestesc; ĭar altul ĭarăşĭ nu numaĭ nu nedreptățesce, nu numaĭ sufere a-l nedreptăți alțiĭ, ci rabdă cu mulțumire şi se bucură când se nedreptățesce, acesta se dice om duhovnicesc. Iar Coresie dice că om sufletesc este acela, ce urméză sufletuluĭ celuĭ firesc şi simțitoresc. Şi Teofilact acesta, aĭurea dice, tâlcuind dicerea: „Măresce sufletе al meŭ pre Domnul“ (Luca I). Să ştiĭ că Scriptura adecă prost acéstaşĭ socotesce că se dice: „Duh şi suflet“; ĭar chĭar întru adevĕr face osebire; că om sufletesc dice, pre cel ce viază dupre fire şi se ocârmuesce cu cugetărĭ omenescĭ, precum când flămânzesce că mănâncă, şi pre vrăşmaşul îl urăşte şi în scurt nimica maĭ pre sus de fire făcênd. Iar duhovnicesc pre ce ce trece maĭ pre sus de legile fireĭ şi carele nimic cugetéză omenesc ş acésta este osebirea sufletuluĭ şi a duhuluĭ în Scriptură.

este vre un lucru mai pre sus de fire. Se dice însă acésta firesc și sufletesc, pentru-că sufletul luĭ se îndeletnicește întru singură iconomia și ocârmuirea fireĭ; și precum ochiĭ trupuluĭ orĭ cât de frumoșĭ și prea trebnicĭ sînt, însă fără a avea lumină nu pot să vadă, asemenea și sufletul fiind-că s'a alcătuit spre a fi priimitor de Sf. Duh când nu are pre lumina Sf. Duh, nu póte a vedea și a înțelege dumnedeeștile noĭme.

Și nu póte a cunóște că duhovnicește se judecă.

Adecă nu póte înțelege omul cel sufletesc, că cuvintele Domnuluĭ aŭ trebuință de credință și că cu silogismurĭ omenești, acestea nu le póte înțelege cine-va; că acésta va să dică dicerea: «duhovnicește se judecă», în loc de: prin credință și prin duh, dumnedeeștile noĭme își aŭ dovezile.

15. Iar cel duhovnicesc le judecă pre tóte, iar el de nimenea se judecă.

Omul duhovnicesc, dice, tóte le știe și cele de față că sînt vremelnice și cele ce aŭ să fie că sînt vecĭnice și pre a sa aședare, că își va dobândi mântuirea sa și pre aședarea celor necredincĭoșĭ, cum că se vor munci; pentru acésta și-ĭ judecă, adecă îĭ mustră pre eĭ; el însă de nicĭ un necredincĭos se judecă, adecă nu se mustră[1]), precum de pildă și unul ce-și are ochiĭ sănătoșĭ și luminoșĭ, acela și pre sine-și se vede și pre ceĭ-l-alțĭ ce nu vĕd; iar cel ce este orb, nicĭ pre ale sale le vede nicĭ pre ale altora.

16. Că «cine a cunoscut mintea Domnuluĭ, carele să învețe pre el?» (Isaia XL, 13).

Pre mintea omuluĭ celuĭ duhovnicesc, o numește Pavel minte a Domnuluĭ; iar dicerea: ca să învețe, va să dică, cine-l va îndrepta? Decĭ fiind-că mai sus a dis, că omul cel duhovnicesc de nimenea se judecă, dice acum că dupre cuviință a dis acésta și aduce martur pre proorocul Isaia ce dice: «Cine știe mintea Domnuluĭ?». Saŭ «cine póte să învețe și să îndrepteze pre însușĭ mintea Domnuluĭ?» Nimenea cu adevĕrat, pentru-că dacă însușĭ nicĭ cum știe mintea Domnuluĭ, cum póte să o îndrepteze? Iar fiind-că omul cel duhovnicesc are în sine pre mintea Domnuluĭ, apoĭ pre duhovnicescul om, cine póte să învețe și să-l îndrepteze? Cu adevĕrat nimenea.

---

[1]) Iar Mar. Vasilie așa hotărăște ce este cel duhovnicesc: Cela ce numaĭ viază dupre trup, ci de Duhul luĭ Dumnedeŭ se pórtă și se află Fiŭ și de un chip s'a făcut cu chipul Fiiuluĭ luĭ Dumnedeŭ; acesta se numește duhovnicesc (Cap. XXV, despre Sf. Duh). Vedĭ și suptînsemnarea dicereĭ: De se pare cuĭ-va a fi prooroc orĭ duhovnicesc I Cor. XIV, 37).

Iar noĭ mintea luĭ Christos avem.

Să nu te mirĭ, ḑice, că ţĭ-am ḑis că omul cel duhovnicesc are mintea Domnuluĭ, pentru-că noĭ toţĭ Apostoliĭ şi hristianiĭ, mintea luĭ Christos avem, adecă câte ştim noĭ, Christos le-a descoperit nóuĕ; şi mintea care o avem încă despre dumneḑeeştile lucrurĭ, adecă cunoştinţa ce o avem despre duhovniceştile dogmele credinţeĭ, dela Christos o avem acésta. Pentru acésta dar nicĭ ne judecăm de cine-va. Uniĭ însă[2]) minte a luĭ Christos pre Tatăl şi pre Sf. Duh o a numit, căcĭ noĭ avênd pre Christos întru noĭ, împreună avem şi pre Părintele luĭ Christos şi pre Sf. Duhul luĭ.

CAP. III.

1. Şi eŭ fraţilor nu am putut grăi vóuĕ ca unor duhovniceştĭ, ci ca unor trupeştĭ.

Fiind-că Apostolul maĭ sus a smerit mândria, care o aveaŭ Corinteniĭ, întru înţelepcĭunea cea din afară, pentru ca să nu pótă ḑice aicea că noĭ nu ne fălim întru înţelepcĭunea cea din afară, ci întru cea din lăuntru şi duhovnicéscă, pentru acésta îĭ arată pre eĭ aicea, că nicĭ întru duhovnicésca înţelepcĭune şi cea din lăuntru a hristianilor nu sînt deplinĭţĭ, ci sînt încă nedesăvîrşiţĭ. Că ḑice, că voĭ Corinteniĭ, încă nu aţĭ audit vre o noĭmă şi învĕţătură maĭ desăvîrşită; şi drept a ḑis, că eŭ nu am putut a vorovi vóuĕ, ca unor duhovniceştĭ şi deplinĭţĭ, ci ca unor trupeştĭ şi ne deplinĭţĭ, pentru ca să arăte că nu pentru

---

[2]) Precum sînt mulţĭ părinţĭ şi maĭ ales teologul Grigorie ḑicênd: „Cu cuvîntul şi cu duhul uneea împreună înfiinţate Dumneḑeirĭ". Şi Mar. Vasilie ḑicênd la începutul Evangheliеĭ luĭ Ioan: „Pentru ce cuvînt"? Pentru-că să se arăte că din minte s'a născut. Pentru ce cuvînt? Căcĭ fără patimă s'a născut. Pentru ce cuvînt? Pentru-că chip este al celuĭ ce l'a născut tot întru sine, arătând pre născĕtorul, nimic de acolo despărţindu-se; şi desăvîrşit aflându-se de sineşĭ, precum şi cuvîntul nostru pre tótă înţelegerea nóstră o închipueşte. Iar purtătorul de Dumneḑeŭ, Maxim ḑice: Că noĭ mintea luĭ Christos avem, nu dór că mintea luĭ Christos se desparte de Christos şi vine cu înfiinţare şi ca ipostaticeşte în mintea, ceea ce locueşte întru noĭ, nicĭ dór că mintea nóstră s'ar despărţi de noĭ şi s'ar duce la Christos; ci acésta însemnéză că noĭ dupre Christos, înţelegem cele ce le înţelegem şi dupre voea şi plăcerea luĭ Christos; că aşa ḑice: „Mintea luĭ Christos, care o ĭaŭ sfinţiĭ dupre cele ce a ḑis; ĭar noĭ mintea luĭ Christos avem, nu se face dupre lipsa puterеĭ ceiĭ gânditóre, ce este întru noĭ, nicĭ ca o îndeplinitóre a minţeĭ nóstre, nicĭ ca cum mutându-se cu fiinţa şi ipostaticeşte în mintea nóstră, ci ca cu ceimea sa strĕlucind pre puterea minţeĭ nóstre şi întru adevĕrul luĭ Christos, eŭ ḑic că cel ce înţelege dupre el şi prin tóte pre el îl înţelege (Cap. LXXXIII, la a dóua sută din teologhie).

zavistia nu le-aŭ grăit lor vre o învĕţătură deplinită, ci pentru-că eĭ încă se îndeletniceaŭ în cele trupeştĭ, pentru acésta şi dice, că nu am putut grăi vóuĕ ca unor depliniţĭ.

Cum însă Corintenii trupeştĭ fiind, făceaŭ minunĭ? Rĕspundem, că eraŭ între dînşiĭ şi depliniţĭ şi nedepliniţĭ, precum am dis la început. Pentru acésta ceĭ ce făceaŭ minunile eraŭ depliniţĭ, ĭar ceĭ ce nu făceaŭ eraŭ nedepliniţĭ. Şi dupre alt chip încă este cu putinţă a face cine-va minunĭ şi trupeştĭ fiind, precum eraŭ ceĭ ce scoteaŭ demonii cu numele luĭ Christos, căcĭ minunile (se) fac pentru folosul altora. Pentru acésta şi prin ceĭ nevredniciĭ, de multe orĭ se lucréză.

2. Ca unor prunci în Christos, cu lapte v'am adăpat pre voĭ şi nu cu mâncare, că încă nu puteaţĭ, ci încă nicĭ acum puteţĭ, că încă trupeştĭ sînteţĭ.

Cât întru taĭnele luĭ Christos, dice, încă prunci sînteţĭ, pentru acésta cu lapte v'am adăpat, adecă cu învĕţătura cea maĭ próstă, nu v'am dat vóuĕ mâncare, adecă învĕţătura cea maĭ deplinită. Pentru ce? Pentru-că nu aţĭ avut putere să o priimiţĭ. Oborând însă Pavel mândria lor dice, că nicĭ acum încă nu aveţĭ putere să o priimiţĭ, pentru-că cugetaţĭ cele ale trupuluĭ. Veḑĭ, iubitule, că pentru acésta Corintenii nu puteaŭ, pentru-că nu voĭaŭ să fie duhovniceştĭ, ci trupeştĭ.

3. Căcĭ când este întru voĭ rîvnire şi prigonire şi împărecherĭ, aŭ nu sînteţĭ trupeştĭ şi după om umblaţĭ[?]

Câte a dis Apostolul maĭ înainte, tóte le-a dis pentru ceĭ maĭ marĭ aĭ Corintenilor şi pentru ceĭ ce se făleaŭ întru înţelepciunea lor, ĭar acum apoĭ întórce cuvîntul la ceĭ ce se supuneaŭ la ceĭ maĭ marĭ şi la înţelepţiĭ aceştia şi dice: cu dreptul vĕ numesc trupeştĭ, pentru-că între voĭ se află pizme, prigonirĭ şi desbinărĭ. Putea însă a-ĭ prihăni pentru curvie şi pentru alte multe metehne ce aveaŭ, dar fiind-că maĭ mult aveaŭ împerecherĭ şi prigonirĭ, pentru acésta şi Apostolul, ca maĭ de nevoe fiind acestea a se vindeca, le pomeneşte aicĭ. Tot-de-una însă şi în tóte părţile pre zavistie o uneşte cu prigonirea, pentru-că zavistia este maĭca, care naşte pre prigonire. Decĭ înseşi patimile acestea când voĭ Corintenii le aveţĭ, óre nu umblaţĭ dupre om? Adecă nu cugetaţĭ trupeşte şi omeneşte şi lucrurĭ pămênteştĭ? Aşa cu adevĕrat.

4. Căcĭ când dice cine-va: eŭ sînt al luĭ Pavel; ĭar altul: eŭ sînt al luĭ Apolo; aŭ nu sînteţĭ trupeştĭ?

Nu diceaŭ Corintenii cuvintele acestea, precum şi maĭ sus am spus, ci Apostolul a formăluit cuvîntul aşa întru numele sĕŭ,

și al lui Apolo, pre dascălii cei mai slăviți și mai înțelepți ce-i aveau Corinteniĭ și se supuneau lor.

5. Deci cine este Pavel? Și cine Apolo?... Decât slujitorĭ, prin carii ați credut.

Cu închipuirea acésta a cuvîntului și cu numele sĕŭ și al lŭĭ Apolo, isprăvește Apostolul ceea ce voește și scoposul ce îl are, că formăluește cu acésta, că dacă noĭ Apostolii nimica sîntem, ce ar dice cine-va mai mult pentru învĕțătorii vostrii? Noĭ, dice, sîntem numaĭ slugĭ și slujitoriĭ aĭ lui Iisus Christos și nu rădăcină și izvor al bunătăților, că acésta e singur Christos, pentru care nu se cuvine a ne lăuda, că am slujit la voĭ bunătățile și darurile cele dela Dumnedeŭ; pentru-că totul este al lui Dumnedeŭ, care v'a dăruit aceste bunătăți și nu al nostru, al slujitorilor lui Dumnedeŭ. Și nu a dis că sîntem evangheliști și propoveduitorĭ, ci slugĭ și slujitorĭ, fiind-că evangheliștii și propoveduitoriĭ cu singur cuvîntul bine-vestesc și propoveduesc, iar slugile și slujitoriĭ și cu lucrul slujesc[1]).

Fiește-căruia precum Domnul ĭ-a dat.

Nicĭ acéstă mică epanghelmă, dice, ce o avem a slujbeĭ și a slujireĭ, nu o avem dela înșine, ci și acésta o am luat dela Domnul; altul cu altă mĕsură, adecă altul mai mult și altul maĭ puțin, precum Domnul ĭ-a dăruit.

6. Eŭ am sădit, Apolo a adăpat, Dumnedeŭ le-a crescut.

Eŭ, dice, întâiŭ am semĕnat în sufletele vóstre sĕmênța propoveduireĭ evangheliei; iar Apolo cu îndesita învĕțătură a sa a adăpat sĕmênța propoveduireĭ mele și nu a lăsat să se usuce de arșița ispitelor diavolului și a ómenilor celor necinstitorĭ de Dumnedeŭ; totul însă este al lui Dumnedeŭ, pentru-că însuși a crescut și pre sĕmênța mea și o a înaintat îndreptându-o, și adăparea lui Apolo și pre voĭ v'a adus la acest fel de rodire[2]).

[1]) Din dicerea acésta încheie ceĭ ce teologhisesc, cum că arhiereiĭ și iereiĭ adecă preoțiĭ, în sfințita lucrare a dumnedeeștilor taĭne, ajută numaĭ organicește ca niște mijlóce ale întâeĭ pricinĭ, adecă ale Darului prea Sfîntului Duh, de către carele ca de către făcĕtórea pricină se lucréză cu desăvîrșire tóte taĭnele. Pentru acésta dice dumnedeescul Chrisostom: „Forma plinindu-o, preotul stă dicênd graĭurile, iar puterea și Darul este a lui Dumnedeŭ“ (care le săvîrșește) (In Cuv. cel la vênd area lui Iuda). Și iarăși: „Și ce dic preoțiĭ“? Nicĭ anghelii, nicĭ arhanghelul pot ce-va a lucra la cele date de Dumnedeŭ; ci Tatăl și Fiiul și Sf. Duh pre tóte le iconomisește; iar preotul limba sa o împrumută și mâna sa o dă. Că nicĭ ar fi fost drept pentru rĕutatea altuia a se trece cu vederea, ceĭ ce se apropie la simvólele taĭneĭ nóstre (Vor. LXXXVI, la Ioan).

[2]) Iar dumnedeescul Grigorie al Nisieĭ, sădire a lui Pavel înțelege pre catihisirea credinței, și pre învĕțătură iar adăparea lui Apolo, că boteza el pre ceĭ catihisiți de Pavel. Că dice Sf. acesta așa: sădește prin învĕ-

7. Drept aceea nicĭ cela ce sădeşte este ce-va, nicĭ cela ce adapă, ci Dumnedĕŭ cela ce creşte.

Vedĭ aicea înţelepciunea a Mar. Pavel, cum face defăimarea uşóră şi neîngreuetóre a înţelepţilor din Corint şi a bogaţilor învĕţătorĭ, defăimându-se şi nimicindu-se pre sineşĭ şi pre Apolo, dupre ceea ce se vede, învĕţând că se cuvine să luăm aminte numaĭ de Dumnedĕŭ şi luĭ să afierosim tóte bunătăţile şi darurile ce le avem, pentru-că ale sale sînt.

8. Iar cel ce sădeşte şi cel ce adapă una sînt.

Adecă şi eŭ, carele am sădit, şi Apolo, carele a adăpat, fiind-că nu putem de sine-ne a face nicĭ un lucru fără de Dumnedĕŭ, dupre acésta amêndoĭ una sîntem. Şi voĭ dar cum vĕ mândriţĭ unul asupra altuĭa de vreme ce toţĭ una sînteţĭ şi de vreme ce fără ajutorul luĭ Dumnedĕŭ nimica puteţĭ a isprăvi?

Fieşte-care însă plata sa îşĭ va lua dupre a sa ostenélă.

Fiind-că ceĭ maĭ mulţĭ decât ceĭ-l-alţĭ, aŭ ostenit întru credinţă, urma să se fi făcut maĭ leneşĭ, audind că toţĭ sînt una, pentru acésta îndată îndreptézĕ cuvîntul Pavel şi dice, că una sînt: şi cel ce sădeşte şi cel ce adapă, fiind-că nimic pot a face fără de Dumnedĕŭ, cel ce creşte; de vreme ce în cât la întórcere şi resplătirea ce aŭ să priiméscă dela Dumnedĕŭ, aŭ osebire unul de altul; pentru-că fieşte-carele dupre ostenéla ce ar face, are să ĭa şi plata, orĭ maĭ multă, orĭ maĭ puţină. Nu a dis însă, că se va plăti fieşte-căruĭa dupre lucrul, ce va face, ci dupre ostenélă; pentru-că de multe orĭ ostenesţe cine-va, ĭar lucrul, pentru carele ostenesţe nu-l isprăveşte; însă deşi nu l'a putut isprăvi, de plata osteneleĭ sale negreşit nu se lipseşte, ci are să o priiméscă.

9. Că aĭ luĭ Dumnedĕŭ împreună lucrătorĭ sîntem.

Noĭ, dice, cariĭ învĕţăm şi propoveduim sîntem împreună lucrătorĭ aĭ luĭ Dumnedĕŭ, fiind-că împreună (lucrăm) la scoposul (adecă pravăţul) luĭ Dumnedĕŭ, carele voeşte să mântuiască pre toţĭ ómenĭ prin învĕţătura şi propoveduirea. Insă nu sîntem înşine făcĕtorĭ orĭ dătătorĭ, adecă nu lucrăm, nicĭ dăm noĭ dela înşine pre mântuirea ómenilor, ci Dumnedĕŭ. Decĭ noĭ, de vreme ce sîntem împreună lucrătorĭ la scoposul luĭ Dumnedĕŭ, nu trebue să fim defăimaţĭ. Şi ĭarăşĭ fiind-că noĭ nu sîntem însuşĭ făcĕtoriĭ mântuireĭ ómenilor, ci totul este al luĭ Dumnedĕŭ, pentru acésta nu se cuvine a ne mândri.

ţătură (póte prin catihisie) Apostolul; ĭar Apolos adapă botezând prin taĭnica a dóua naştere, proaducênd pre ceĭ catihisiţĭ de Pavel la taĭnă (Cuv. II, împrotiva luĭ Evnomie). Şi acésta este ceea ce a dis maĭ înainte Pavel: „Că nu m'a trimis pre mine Christos să botez, ci ca să binevestesc" (Stihul 17, la acestaşi cap.).

A luĭ Dumnedeŭ arătură, a luĭ Dumnedeŭ zidire sînteți.

Fiind-că maĭ sus a dis Pavel, că eŭ v'am sădit, stărueşte întru acésta metaforă şi pentru acésta numeşte aicea pre Corinteni arătură a luĭ Dumnedeŭ. Şi fiind-că maĭ jos ĭarăşĭ dice, temelie de casă şi a bisericeĭ luĭ Christos, pentru acésta îĭ numeşte şi zidire. Decĭ dice, o hristianilor, dacă sînteți arătură şi zidire a luĭ Dumnedeŭ, datorĭ sînteți să vé numiți dela numele luĭ Dumnedeŭ, al stăpânuluĭ arătureĭ şi zidireĭ aceştia, şi nu dela numele plugarilor şi ale zidarilor. Decĭ, ca o arătură ce sînteți, este de datorie să fiți îngrădiți împrejur cu o îngrădire a unireĭ în ce chip şi tótă holda arată, este îngrădită. Iar ca o zidire datorĭ sînteți să fiți uniți unul cu altul, în ce chip este şi zidirea unită şi a nu fi despărțiți unul de altul.

10. Dupre darul cel dat mie dela Dumnedeŭ, ca un înțelept arhitecton am pus temelie.

Arhitecton înțelept şi întâĭŭ meşter se numeşte aci Pavel pre sine, nu ca să se înalțe însuşĭ, ci ca să arăte că acésta este însuşirea arhitectonuluĭ înțelept a pune temelie acest feĭ prea sigură la tótă casa şi biserica credincioşilor, adecă pre Christos şi credința cea în Christos; şi cum că Pavel nu se mândreşte numindu-se aşa pre sineşĭ, este arătat din acésta: pentru-că, dice, dupre Darul luĭ Dumnedeŭ, cel dat mie, am pus temelia, nu e isprava mea, fraților, acésta a fi eŭ înțelept arhitecton, dice, ci este a Darului luĭ Dumnedeŭ.

Iar altul asupra aceştia zideşte; vază însă fieşte-carele cum suprazideşte.

Fiind-că maĭ înainte a învețat Apostolul pre Corinteni despre unire întru un gând, adecă ca să fie uniți şi conglăsuiți între dinşiĭ, acum îĭ învață şi despre viață şi petrecere. Că faptele şi lucrurile fieşte-căruĭa om le numeşte suprazidire, care se zidesc asupra zidireĭ, adecă asupra luĭ Christos şi a credinței ceiĭ întru Christos.

11. Că altă zidire (temelie) niminea póte pune afară de aceea ce este pusă, carea este Iisus Christos.

Nicĭ un arhitecton, dice, şi întâĭŭ meşter, în câtă vreme rămâne înțelept arhitecton, nu póte pune altă temelie afară de Christos[1]); căcĭ când vre un arhitecton nu este înțelept, pune

[1]) Sf. Grigorie Nisis tâlcuind dicerea acésta a luĭ Solomon: „Domnul m'a zidit pre mine, început căilor sale la lucrurile luĭ, maĭ înainte de véc m'a zidit" (Pild. VIII). Acésta, dic, tâlcuindo-o, dice: „Că acésta se dice pentru Christos dupre omenire şi nu dupre Dumnedeire; carele se face nóuă şi temelie maĭ înainte de viitoru véc, dupre glasul luĭ Pavel, că altă temelie nimenea nu póte pune, afară de ceea ce este pusă." (Cuv. II, împrotiva luĭ Evnomie).

altă temelie, însă din aceea urméză eresurĭ și dezbinărĭ; ĭar la voĭ Corintenilĭ, fiind-că s'a pus o temelie Christos, pentru acésta sînteți datorĭ și voĭ asupra aceștia să ziditĭ, nu faptele zavistieĭ și ale prigonireĭ, ci lucrările unireĭ și ale fapteĭ bune.

12. Dacă cine-va suprazidește pre acéstă temelie: aur, argint, petrĭĭ scumpe, lemne, ĭarbă, stuh, al fiește-căruĭa lucru arătat se va face[1]).

După ce noĭ hristianiĭ priimim credința cea întru Christos ca temelie a tótă casa și biserica credincioșilor, atuncea deaciĭa zidim asupra acesteĭ temeliĭ fiește-carele. Altul adecă lucrările cele bune, care aŭ osebire între dînsele, fiind adecă unele maĭ marĭ, ĭar altele maĭ micĭ; precum de pildă zidim pre acéstă temelie fecĭoria și necăsătoria, ca aur, ĭar nunta cea cinstită ca argint, pre necăștigare, ca pre niște petrĭĭ scumpe, ĭar pre milostenie în bogăție, ca un alt lucru maĭ de jos preț[2]). Iar altul ĭarăși zidește asupra temelieĭ credinței, lucrările cele rele, care și acestea aŭ între ele trepte și mĕsurĭ. De pildă zidește cine-va asupra acesteea, necurăția patimilor celor trupeștĭ, ca o ĭarbă, ĭubirea de argint și lăcomia de averĭ, ca paele ținereĭ ceĭĭ secerate, care decât cele-l-alte maĭ lesne se ard; ĭar beția și rîsul și glumele ca niște lemne. Póte însă unĭĭ înțeleg dimprotivă: și lemne dic că ar fi pĕcatele cele trupeștĭ și ĭubirea de argint; ĭar pae și ĭarbă, dic, că ar fi beția, îmbuĭbarea și glumele.

13. Că ḑiua va arăta, că în foc se va descoperi, al fiește-căruĭa lucru ce fel este, focul îl va lămuri.

Ḑiuă aicea dice Pavel pre cea a venireĭ a dóua și a judecățeĭ Domnuluĭ; dice încă și că, cu foc se vor descoperi, a-

[1]) Așa tâlcuește dicerea acésta dumneḑeescul Maxim, dicênd: „Pre Domnul ca pre óre-care temelie, înălțimea bunătăților suprazidindu-o noĭ, să punem asupră-ĭ: aur, argint, petrĭĭ scumpe, adecă cuvîntare de dumneḑeire curată și neminciunoșită și viața strevĕḑută și strĕlucită și cugetărĭ dumneḑeeștĭ și înțelegerĭ luminate ca mărgaritarul, dar nu lemne, nicĭ ĭarbă, nicĭ trestiĭ, adecă nicĭ idolo-slujire, adecă căscare de gură către cele simțite, nicĭ viață fără de socotință, nicĭ cugetărĭ împătimașe și lipsite de priceperea cea dupre înțelepciune ca niște pae (Cap. XII a suteĭ a II din cele teologhicești).

[2]) Iar dumneḑeescul Ambrosie, aur, adecă înțelege pre dragoste, ĭar argint pre înțelepciune și petre scumpe pre cele-l-alte fapte bune (la Coresie). Iar sf. Grigorie al Nisieĭ ḑice așa: de-asupra zidește cine-va pre temelia acésta aur, orĭ argint, orĭ petrĭĭ scumpe, acestea sînt faptele cele bune; ĭar lemne și ĭarbă și trestie se tâlcuește firea rĕutățeĭ, care spre nimica alta, fără numaĭ spre cheltuĭala foculuĭ se gătește“ (Vor. VII către ceĭ bisericești).

decă se vor arăta ce fel sînt dupre firea lor, orĭ aur şi argint, orĭ lemne şi ĭarbă şi trestiĭ[1]).

14. De va rĕmânea lucrul cuĭ-va, care l'a suprazidit, plată va lua.

15. Iar de se va arde lucrul cuĭ-va, se va păgubi.

Dacă tu, o hristiane, dice, carele aĭ creḑut, aĭ zidit asupra temelieĭ acesteea a credinţeĭ lucrurĭ şi fapte bune ca aurul şi argintul, negreşit vor rĕmânea lucrurile şi faptele tale cele bune şi tu veĭ lua plată pentru ele împĕrăţia cerĭurilor; ĭar de aĭ zidit lucrurĭ rele şi pĕcate să ştiĭ că lucrurile tale cele rele nu vor suferi ĭuţimea foculuĭ celuĭ vecinic, ci se vor arde şi se vor arăta că a fost rele. Căcĭ precum când purtând cine-va arme de aur, ar trece prin un rĭŭ de foc, să face maĭ strĕlucit, ĭar de ar fi încărcat cu ĭarbă şi cu trestiĭ, nu numaĭ acestea se vor arde de rĭul acel de foc, ci şi însuşĭ se va omorî, aşa urméză şi la faptele cele bune şi la cele rele. Drept aceea nu e de folos singură credinţa, fără de fapte bune, căcĭ ĭată şi aicea temelia este Christos şi credinţa luĭ Christos, ci dacă faptele nu sînt dupre Christos şi conglăsuite cu credinţa, adecă bune şi sfinte, precum credinţa e bună şi sfîntă, acestea se dic că sînt vrednice a se arde[2]).

---

[1]) Despre acéstă dicere aşa arată Mar. Vasilie: „Acesta pre voĭ vĕ va boteza cu Duhul Sfînt şi cu foc, botez de foc dicênd pre cercarea ce în vremea judecăţeĭ o arată, precum dice Apostolul: „Al fieşte-căruĭa lucrul, ce fel este, focul îl cercetéză". Şi ĭarăşĭ: „Că diua va arăta căcĭ în foc se descopere" (Cap. XV despre Sf. Duh). Iar dumneḑeescul Diadoh şi purtătorul de Dumneḑeŭ Maxim, maĭ întru un glas cu Mar. Vasilie dic, că Diadohul dice aşa: „Aceea însă deşi în puţină vreme, topindu-se în vremea morţeĭ, se vor lăsa întru mulţimea tuturor celor-l-alţĭ ómenĭ, ca unĭĭ ce sînt supt judecată, că prin focul judecăţeĭ cercêndu-se, în datoritele lor sórte dupre faptele lor să-şĭ ĭa dela bunul Dumneḑeul nostru şi dela împĕratul Iisus Christos" (Cap. C). Iar purtătorul de Dumneḑeŭ Maxim, despre dicerea acésta întrebat fiind rĕspunde aşa: ceĭ ce nu aŭ luat desăvîrşita (póte judecată), ci se află avênd pĕcate şi isprăvĭ, aceştia vin la dicastiria judecăţeĭ óre-cum ţiindu-se spre cercetare; şi de va atârna cumpâna bunătăţilor maĭ mult, se vor curăţi de muncă (la filocalia, fóia 237).

[2]) Iar cum că lucrurile cele rele aŭ să se ardă şi să se pérdă, nu însă şi pĕcătosul cel ce le-a făcut acelea, mărturiseşte şi Mar. Vasilie dicênd: „Pĕcatul adecă este nimic, nicĭ al sĕŭ ipostas se înţelege, ĭar întru ceĭ ce îl fac pre el maĭ vîrtos, saŭ întru cele ce rĕŭ se fac, va păgubi pre suflet de estimea bineluĭ ce îl are, că închipueşte întunerec gândit pentru nedreptăţĭ, care cu lumina dreptăţeĭ se topeşte.... Că încetând faptele cele rele şi estimea pĕcatuluĭ împreună se perde că, căuta-se-va, dice, pĕcatul luĭ şi nu se va afla (Psalm. IX, 39). Şi de se întêmplă a fi păstrată pedépsa cea pentru pĕcate celor ce pĕcătuesc şi munca cea pentru pĕcate nedezlegată (Aşeḑĕmînt IV din cele aschiti-

El însă se va mântui, așa însă ca prin foc.

Nu precum faptele cele rele, dice, se ard și per, așa și el adecă păcătosul, carele a făcut faptele cele rele, are să se ardă și are să se pérdă desăvîrșit, adecă să se ducă întru a nu fi; ci se va mântui, adecă se va păzi întreg, pentru a se arde în veci în foc; căci și noi obicinuim a dice când vorovim pentru vre un lemn ce este băgat în foc și nu arde cu lesnire ca să se facă cenușă, dicem, că lemnul acesta se păzește în foc, adecă rămâne îndelungată vreme nears. Deci păcătosul, cel ce a făcut lucrurile cele rele, se págubește, pentru-că a ostenit întru acest fel de lucruri, cari i-aŭ pricinuit muncă și pentru-că a pus ostenélă zădarnică în lucruri neînființate, precum sînt păcatele, căci fieste-care păcat este nimic. Precum s'ar págubi un negustor, carele ar da bani mulți și ar cumpăra un dobitoc mort și o mortăciune în loc de viŭ; se mântuește însă păcătosul, adecă întreg rămâne și nu pere, dar rămâne întreg, pentru ca să se muncéscă vecinic; așa tâlcuește dicerea acésta dumnedeescul Chrisostom, împreună cu sfințitul Teofilact[1]).

---

ceștĭ). Iar Meletie Pigas aduce spre mărturie pre sfințit. Avgustin, care tâlcuește dicerea acésta a Apostoluluĭ, adecă cum că foc înțelege sfințitul părintele acesta, pre necazurile cele din viața acésta, despre care a dis óre unde, că noĭ mărturisim că întru acéstă muritóre viață sînt órecare certărĭ, adecă pedepse curățitóre. Urméză însă acestaș Meletie dicênd: și noĭ dar dupre acestaș Avgustin, focul acest dis de Apostol luăm că sînt necazurile, metaforicește dicêndu-se foc, că aprindere a dis fericitul Petru pre necazurĭ: „Iubiților, dice, nu vĕ miraț de aprinderea, ce este întru voĭ, spre ispită făcêndu-se vóuĕ“ (I Petru IV, 12). Fiind-că ca un foc și acestea ispitesc și vădesc pre fieste-carele, ce fel se află cu curățenia către fapta bună, orĭ către rĕutate, saŭ cum este părtaș fieste-căruĭa din acestea, precum dice și David: „Cercat-aĭ inima mea, cercetatu-m'aĭ nóptea“; și acéstă cercetare și cercarea o tălmăcește dicênd: „Ispititu-m'aĭ și nu s'a aflat întru mine nedreptate“ (Psalm XVI, s. 4; Cartea IV despre hristianism).

[1]) Ci și Fotie la locumenie pre dicerea „ca prin foc“ așa o tâlcuește: „Și vedĭ ce a adaus, așa dice, ca prin foc“, adecă așa se va mântui ca în foc țindu-se, adecă arzêndu-se și netopindu-se, căci ca nu audind mântuire pentru tăcerea numireĭ, să socotești că munca va fi până se vor arde faptele, a avut trebuință de acéstă adăugire, adecă el se va mântui, prin foc arzêndu-se de-apururea, că acésta însemnéză dicerea „ca“. Iar Dialogul (în Cap. IV al dialogurilor) și Avgustin (în tâlcui. Psalmuluĭ XXXVII) focul acesta îl înțeleg, că este focul pocăinței în viața acésta (la Coresie); însă foc aicea se înțelege cel al venireĭ a dóua, precum dumnedeescul Chrisostom, Teofilact și Fotie întru un glas aŭ tâlcuit; fiind-că ziua Domnuluĭ aicea se înțelege cea a judecățeĭ și venireĭ a dóua, precum a tâlcuit-o și Mar. Vasilie mai în urmă. Ci și teologul Grigorie dice în cuvîntul cel despre botez: „Știŭ și foc nu curățitor, ci muncitor adecă gătit diavolilor și anghelilor luĭ, orĭ cel ce va purcede dela fața Domnuluĭ și va arde împrejur pre vrășmașiĭ luĭ“; dela

16. Aŭ nu ştiţi că biserica luĭ Dumnedeŭ sînteţi, şi Duhul luĭ Dumnedeŭ locueşte întru voĭ?

Aicea începe Apostolul a intra în pricina aceluĭa ce curvea şi se împreuna cu maşteha sa. Şi veĭ, o cetitoriule, cum întrebuinţéză cuvîntul ruşinător şi mustrător; căcĭ mustră pre acela ce curvea şi făcea amestecare de sânge, aducênd aminte de darul ce s'a dat nóuĕ hristianilor, adecă de locuirea Sf. Duh în inimile nóstre; măcar deşi nu a pus aicea arătată fata a acelui mestecător de sânge, ci face cuvîntul obştesc la toţi şi nehotărîtor. Se închee însă din cuvintele acestea şi acésta, cum că Duhul cel Sfînt este Dumnedeŭ, căcĭ dacă noĭ hristianiĭ sîntem biserică a luĭ Dumnedeŭ, pentru-că Duhul cel Sfînt locueşte întru noĭ, Duhul cel Sfînt dar este Dumnedeŭ[1]). «Că aŭ nu ştiţi dice, că trupul vostru este lăcaşul Sfîntuluĭ Duh, care îl aveţĭ dela Dumnedeŭ»? (I Corint. VII, 19).

17. De va strica cine-va lăcaşul luĭ Dumnedeŭ, îl va strica pre acela Dumnedeŭ.

Acela, dice, ce strică locaşul trupuluĭ sĕŭ prin curvie şi prin necurăţia trupuluĭ, îl va strica pre acela, adecă îl va perde Dumnedeŭ. Acésta însă o dice Apostolul, nu ca cum blestemând, ci ca maĭ înainte spuind, ceea ce are să se facă.

Că lăcaşul luĭ Dumnedeŭ sfînt este, carĭ sînteţĭ voĭ.

Şi dar curvarul nu póte fi sfînt, pentru-că a perdut darul de a fi lăcaş al luĭ Dumnedeŭ, fiind-că a eşit din inima luĭ

---

carele şi sfinţitul Cozma luându-o a dis: „În foc botéză în sfîrşit Christos pre ceĭ nesupuşĭ şi carĭ nu-l socotesc pre el Dumnedeŭ. Deci focul acela va cerca şi va deslusi faptele cele bune şi cele rele. Iar Teodorit aşa tâlcueşte acéstă dicere: Învĕţătoriĭ (că aceştia sînt ceĭ ce supra zidesc pre temelie) învaţă cele dumnedeeştĭ, iar ceĭ ce aud dupre stăpânirea de sine a socotinţeĭ, aleg ce e de făcut, dar însă în ziua arătăreĭ Mântuitoruluĭ, mehenc (judecată) va fi şi cercetare amăruntită şi pre ceĭ ce aŭ vieţuit viaţă bună, ca pre aur şi pre argint, focul maĭ strĕluciţĭ îĭ va arăta; iar pre lucrătoriĭ rĕutăţeĭ ca pre nişte lemne şi iarbă şi trestiĭ îĭ va topi; iar învĕţătorul cele cuviincióse învĕţând, nu se va osîndi la muncă, ci se va învrednici de mântuire; că acésta dice: iar el se va mântui, învĕţătorul adecă, iar lucrul se va arde, în loc de: carĭ şi-aŭ făcut loru-şi lucrul rĕŭ, dacă lucrul cuĭ-va va arde se va págubi, aşa însă ca prin foc, în loc de: se va arde lucrul luĭ de foc, iar el se va mântui, adeca învĕţătorul.... Iar dacă cine-va pre dicerea ca prin foc, nu o va potrivi la lucrul, ci la învĕţătorul, aşa înţelégă. Că pentru acelea el nu va da samă (orĭ nu se va pedepsi); se va mântui însă şi el prin foc cercându-se, de îşĭ are viaţa potrivită cu învĕţătura.

[1]) Aşa din dicerea acésta a luĭ Pavel închee atât Teologul Grigorie în cuvîntul cel despre Sfîntul Duh, cât şi Mar. Vasilie în cuvintele cele despre Sf. Duh: cum că Duhul Sfînt este Dumnedeŭ; ci şi Teodorit dice: „Însuşĭ cuvîntul mărturiseşte că Dumnedeŭ este Prea Sfîntul Duh".

Dumnedeŭ cel Sînt, care îl sfinţea. Şi care este lăcaşul? Voĭ adecă, de veţĭ rĕmânea curaţĭ şi sfinţĭ.

18. Nimenea pre sine-şi să nu se amăgéscă.

Nicĭ unul, ḑice, nu se amăgéscă pre sine-şĭ, că lucrul póte fi altmintrelea şi nu precum eŭ l'am ḑis.

De se pare cui-va a fi înţelept între voĭ în vécul acesta, facă-se nebun, ca să se facă înţelept.

După ce a ḑis Pavel puţine óre-care cu chip ghicitoresc pentru cel ce curvea şi făcea amestecare de sânge cu maşteha sa, apoĭ ĭarăşĭ întórce cuvîntul către aceĭa, ce se mândreaŭ întru înţelepcĭunea cea din afară, şi ḑice: că orĭ carele socoteşte între voĭ, că este înţelept, acela să se facă nebun, adecă acela să necinstéscă şi să defaĭme pre omenésca înţelepcĭune, cea din afară, pentru ca să căştige pre înţelepcĭunea cea dumnedeéscă[1]). Căcĭ precum sărăcia cea dupre Dumnedeŭ este bogăţie, şi neslava cea dupre Dumnedeŭ este slavă, aşa şi nebunia cea dupre Dumnedeŭ este înţelepcĭune. Vedĭ însă, o cetitorĭule, că nu a ḑis să lépede pre înţelepcĭunea cea din afară, ci a ḑis lucru mult maĭ mare, adecă să se facă nebun, adecă să nu gândéscă ce-va dela sine, nicĭ să crédă cugetelor sale, ci să urmeze luĭ Dumedeŭ, ca un dobitoc, şi să crédă întru tóte cuvintele luĭ Dumnedeŭ.

19. Că înţelepcĭunea lumeĭ aceştia, nebunie este la Dumnedeŭ.

Înţelepcĭunea lumeĭ, ḑice, la Dumnedeŭ este nebunie, nu numaĭ căcĭ acésta nu trebueşte la înţelepcĭunea cea adevĕrată şi dumnedeéscă, ci şi pentru-că împedecă; fiind-că umflarea şi mândria, ce pricinueşte la ceĭ ce o aŭ, nu-ĭ lasă să se înveţe şi pentru acésta îĭ face să rĕmâe tot-de-una întru neînvĕţătura şi necunoştinţa adevĕruluĭ. Pentru acésta şi ca niştе nebunĭ şi fără de minte se prind şi se vînéză de înalt prea înţeleptul Dumnedeŭ[2]).

[1]) Pentru acésta şi Sf. Grigorie Tesal. tropologhiceşte tâlcuind cuvîntul Domnuluĭ cel ce ḑice: că anevoe va intra bogatul întru împĕrăţia luĭ Dumnedeŭ (Mat. XIX, 23), ḑice, că precum bogatul întru avuţiĭ cu anevoe póte a se mântui, aşa şi cel bogat întru învĕţăturile cele din afară, cu anevoe póte a se mântui, ĭar de le va lăsa pentru Christos, orĭ măcar de le va întrebuinţa spre slava luĭ Dumnedeŭ şi spre folosul aprópeluĭ (se póte mântui).

[2]) Şi cu adevĕrat înţelepcĭunea lumeĭ aceştia nebunie este la Dumnedeŭ; căcĭ dupre Coresie, vredniciile înţelepcĭuneĭ ceiĭ vechĭ, nebunie se arată înaintea luĭ Dumnedeŭ şi prea minciunóse: I) Vrednicie a înţelepcĭuneĭ ceiĭ vechĭ era cum că din ceea ce cu totul e nimic, nimic se face. II) Că din lipsă către deprindere, întórcere nu se face (adecă din orb, orĭ surd, orĭ mort, cine-va nu póte fi: vedĕnd şi audind şi viŭ). III) Estimea întêmplăreĭ se află întru altă estime. IV) Că lumea este pururea viecuitóre. V) Numĕrul I este întru altul neîmpărtăşit. VI) De a fi

Că scris este: Cela ce prinde pre cei înțelepți întru viclenia lor (Iov V, 13).

Aici aduce Apostolul mărturie dela Iov, că omenésca înțelepciune, la Dumnedeŭ este nebunie, și dice, că întru tot înțeleptul Dumnedeŭ, prinde pre înțelepții cei din afară, ca pre niște nebuni, adecă cu înseși armele lor îi biruește, și cu tóta viclenia lor îi vînéză[1]). Căci deși se par ei a fi înțelepți și întru tot vicleni, cu sofizmele lor și cu multele împleticitórele silogismurile lor, dar însă înaintea lui Dumnedeŭ se vădesc că sînt nebunie și fără de minte; precum de pildă aceia socotesc, că n'aŭ trebuință de Dumnedeŭ și de dumnedeésca înțelepciune, ci că pre tóte le înțeleg cu cunoștința și cu înțelepciunea lor. Dumnedeŭ însă a arătat lor cu înseși lucrurile, că grăimea și vicleșugul silogismurilor lor, nu i-aŭ folosit nimica, ci mai ales de Dumnedeŭ aŭ ei trebuință și de dumnedeésca înțelepciune, cei ce socotesc că nu aŭ trebuință de ea. Drept aceea cu viclenia ceea, cu care ei socoteaŭ, că le știŭ tóte, înșiși aceia s'aŭ vădit, că nu aŭ știut nimica, ci sînt mai netrebnici și mai necunoscători întru cele de nevoe și mântuitóre, mai mult decât pescarii și decât făcătorii de corturi (ori săidecari) precum eraŭ cei-l-alți Apostoli și Pavel, carele tăia pieĭ și făcea corturi.

20. Și iarăși: Cunóște Domnul gândurile înțelepților că sînt zadarnice (Psalm. XCIII, s. 12).

Dumnedeŭ, dice, cunóște gândurile înțelepților și mult împleticitele silogismurile lor și sofizmele sînt nefolositóre și zadarnice spre mântuirea lor. Și dar de vreme ce aceștia așa sînt, cum voi Corinteniĭ știți și cugetați cele împrotivă de Dumnedeŭ și nu lepădați pre înțelepții cei din afară, ca pre niște zadarnici și nefolositori și îi ocrotiți și îi îmbrățișați ca pre niște folositori și mântuitori?

21. Drept aceea nimenea să se laude între ómeni, că tóte ale vóstre sînt, ori Pavel, ori Apolos, ori Chifa.

Aceste cuvinte se par că le dice Corintenilor acelora, cari se supuneaŭ înțelepților și bogaților acelora, însă înfruntéză pre mândrii aceia înțelepți și bogați, dicênd: că nu se cuvine ei a se mândri întru înțelepciunea cea din afară, pentru-că acésta este nebunie; nici întru duhovnicestile daruri, pentru-că acelea

---

dóuĕ firĭ deplinite întru un ipostas. VII) A fi Dumnedeŭ cu lucrarea nemărginit. VIII) A se mișca dupre loc cel cu totul neîntrupat. Iar acestea tóte staŭ împrotiva cuvîntăreĭ de Dumnedeŭ a nóstre.

[1]) Pentru acésta și Tertulian (în Cap. III, cel despre suflet) și Irineŭ (în capitolul asupra ereticilor), pre filosofi i-a numit părinți ai ereticilor, celor ce s'aŭ făcut mai în urmă (La Coresie).

sînt ale luĭ Dumnedeŭ, și pentru ceĭ ce se supun lor, acestea se daŭ și celor ce îĭ supun. Că acésta însemnéză dicerea: tóte sînt ale vóstre; adecă ce se mândresc dascăliĭ voștri? Orĭ de ce îĭ umflațĭ voĭ și îĭ faceți să se mândréscă? Nu cum-va aŭ vre un dar al lor? Nu, că darurile acelea, ce le aŭ eĭ, sînt ale vóstre; căcĭ că s'a dat acestea lor dela Dumnedeŭ pentru al vostru folos; pentru acésta eĭ sînt datorĭ a cunóște vóuĕ har. Aicea iarăși s'a adus pre sine-și și pre Petru, Pavel, pentru ca să facă cuvîntul maĭ ușor și neîngreuetor și pentru ca să arăte, că dacă noĭ Apostolii dela Dumnedeŭ am luat darurile pentru al vostru folos și pentru voĭ ne-am hirotonisit dela Dumnedeŭ învețătorĭ, cu mult maĭ vîrtos, învețătoriĭ ceĭ de acum aĭ voștri nu aŭ dreptate a se făli întru darurile, ce aŭ, ca în órecare ispravĭ ale lor, pentru-că acestea sînt strĕine bunătățĭ și ca dela Dumnedeŭ dăruite și ca pentru a vóstră mântuire date[1]).

22. Orĭ lumea, orĭ viața, orĭ mórtea, orĭ cele ce sînt acum, orĭ cele ce vor să fie.

Și viața, dice, învețătorilor, pentru voĭ este, o fraților, pentru ca să vĕ folosiți ceĭ ce vĕ învețați dela dînșiĭ. Și mórtea lor încă, pentru voĭ se sufere, pentru-că învețătoriĭ pentru folosul vostru se primejduesc la mórte; orĭ și dupre alt chip se înțelege acésta: că și mórtea, care s'a sloboțit luĭ Adam și strĕnepoților luĭ, pentru voĭ s'a sloboțit a fi, pentru a vĕ face întregĭ înțelepțĭ voĭ. Încă și mórtea Stăpânuluĭ Christos, pentru voĭ s'a iconomisit; pentru ca să vĕ mântuițĭ voĭ de stricăcĭune și îndoita mórte a sufletuluĭ și a trupuluĭ. Și în scurt a dice: lumea tótă pentru voĭ s'a făcut, ca voĭ prin privirea lumeĭ să vĕ povețuițĭ și să vĕ suițĭ cu mintea la cunoștința luĭ Dumnedeŭ, făcĕtoruluĭ a tóte, celuĭ ce a zidit lumea. Și pentru ca să întrebuințați pre stricăcĭunea lumeĭ acesteea de învețătorĭ și povățuitorĭ către darul și iubirea lumeĭ ceiĭ nestricate și vecĭnice; și bunătățile cele ce sînt acum și darurile încă pentru voĭ sînt, care încă de aicea le dăruește Dumnedeŭ celor ce îl cred pre el; încă și cele viitóre pentru voĭ sînt gătite.

---

[1]) Iar dumnedeescul Chrisostom din dicerea acésta închee: că pentru hristianĭ se dă Sfîntul Duh și nevrednicilor preoțĭ, dicênd așa: „Că dacă a făcut a se sloboți glas prin măgar și prin vrăjitorĭ blagosloveniĭ dumnedeeștĭ a dăruit în gură necuvîntătóre și în necurata limbă a luĭ Valaam, lucrând pentru greșițiĭ Evreĭ; cu mult maĭ vîrtos pentru voĭ, ceĭ bine cunoscĕtorĭ, deși fórte pângăriți sînt preoțiĭ, acesteași tot-de-una le va lucra și le va trimite pre Duhul cel Sfînt? Că nicĭ cel curat, din curățenia sa îl trage pre acesta, ci darul este carele lucréză totul. „Că tóte, dice, pentru voĭ sînt, orĭ Pavel, orĭ Apolos, orĭ Chifa". Că cele ce s'aŭ închezeșluit preotuluĭ, al singur luĭ Dumnedeŭ lucru este a le dă-

23. Tóte ale vóstre sînt, iar voĭ aĭ luĭ Christos, iar Christos, al luĭ Dumneḑeŭ.

Precum noĭ sîntem aĭ luĭ Christos, nu este şi Christos aşa al luĭ Dumneḑeŭ; căcĭ noĭ sîntem aĭ luĭ Christos, ca lucru şi făptură al luĭ; ĭar Christos este a luĭ Dumneḑeŭ, ca Fiŭ al luĭ închinat şi pricinuitor firesc avênd pre Tatăl. Drept aceea măcar deşi ḑicerea este una, dar înţelegerea este osebită; fiindcă nicĭ tóte estimele sînt ale nóstre, precum sîntem noĭ aĭ luĭ Christos; căcĭ noĭ sîntem robĭ şi făpturĭ ale luĭ Christos precum şi tóte cele-l-alte; ĭar tóte estimele nu sînt ale nóstre, nicĭ făpturĭ ale nóstre. Drept aceea voĭ Corinteniĭ nu aţĭ făcut bine, căcĭ v'aţĭ supus pre sine-vĕ unor ómenĭ, în vreme ce sînteţi robĭ aĭ luĭ Christos[1]).

CAP. IV.

1. Aşa să ne socotéscă pre noĭ omul, ca slugĭ ale luĭ Christos şi iconomĭ aĭ taĭnelor luĭ Dumneḑeŭ.

De vreme ce, ḑice, că noĭ Apostoliĭ şi învĕţătoriĭ sîntem slugĭ ale luĭ Christos, pentru ce voĭ Corinteniĭ lăsaţĭ pre stăpânul Christos şi nu vĕ numiţĭ dela numele nostru, al slugilor şi robilor luĭ Christos? Şi pentru acésta a numit pre Apostolĭ şi pre învĕţătorĭ iconomĭ aĭ taĭnelor luĭ Dumneḑeŭ, pentru ca să arăte că eĭ nu se cuvine a da cuvîntul şi învĕţătura la toţĭ fără de iconomie; ci trebue să înveţe pre ómeniĭ aceĭa, cărora li se cuvine şi când se cuvine şi precum se cuvine[2]); şi maĭ ales

rui" (Vorov. LXXXVI la Ionă). Veḑĭ şi suptînsemnarea ḑicereĭ: „Plecaţi-vĕ povăţuitorilor voştrii" (Evreĭ XIII, 17).

[1]) Ḑice însuşĭ Teodorit, că tóte sînt ale nóstre, pentru ĭubirea de ómenĭ a luĭ Dumneḑeŭ; ĭar noĭ aĭ luĭ Christos, dupre omenirea luĭ, mădulărĭ ale luĭ; ĭar dupre dumneḑeire, făpturĭ; ĭar Christos este al luĭ Dumneḑeŭ, ca Fiŭ al luĭ adevĕrat, şi dintr'însul născut dupre dumneḑeire.

[2]) Pentru acésta nu e însuşirea fieşte-căruĭa a se face preot şi arhiereŭ şi învĕţătoŕ al norodului şi iconom al taĭnelor luĭ Dumneḑeŭ. Pentru acésta scria Isidor Pilusiotul către Paĭadie: „Nu e lucrul al tuturor de a putea apăra începĕtoria cea de acest fel (a preoţieĭ adecă), care şi decât împĕrăţia este maĭ înaltă; că acesta adecă lucrurile ceĭe dumneḑeeştĭ le ocârmueşte, ĭar acela pre ceĭe pământeştĭ; ci purtarea grijeĭ de puţinĭ, ceĭ atâta de dreptĭ, carĭ s'ar căḑea atâta a se osebi de către ceĭ supuşĭ, în cât se osebesc păstoriĭ de oĭ, ca să nu ḑic nimic maĭ mult" (Epist. 216). Ḑice însuşĭ Teodorit: cel ce voeşte a necinsti pre noĭ, ca pre slugĭ cinstéscă-ne, că de iconomĭ sfiască-se, mĕsóre cinstea cu fire. Şi acestea nu numaĭ le scria dumneḑeescul Apostol, ci şi le învĕţa. Că pre Licaonenĭ ispitindu-se a le jertfi luĭ şi luĭ Varnava, ĭ-a oprit, ĭarĕle amêndoĭ rupêndu-şĭ şi strigênd, că ómenĭ asemenea vóuĕ compătimaşĭ sîntem. Aşa şi fericitul Petru a ḑis luĭ Cornelie: „Şi însumĭ eŭ om sînt" (Fapt. X, 26).

tainele lui Dumnedeŭ nu se cuvine învĕtătorii a le arăta la toți de obște, că acest lucru este potrivit înțeleptului iconom.

2. Iar ceea ce se caută deaciia întru iconomi este, ca să se afle cine-va credincios[1]).

Acésta este dator a avea iconomul, a fi însuși încredințat, întru cele ce i s'a dat dela Dumnedeŭ, adecă a nu-și însuși însuși stăpânești le lucruri, ce i s'a încredințat, a nu întrebuința acelea, ce i s'a dat, ca cum însuși ar fi stăpân și ca cum ar fi ale sale, ci să le întrebuințeze ca pre niște străine, și să nu dică că sînt ale sale cele stăpânești, ci cu totul dimprotivă, și cele ale sale să le dică, că sînt stăpânești, adecă ale stăpânului a tóte Dumnedeŭ.

3. Mie însă în cel mai puțin îmi este, ca să mĕ judec de către voi, saŭ de omenésca di.

Un rĕŭ se afla în Corint, adecă, că eraŭ despărțiți și aveaŭ dascălĭ ai lor hristiani, aceștia ședeaŭ ca niște judecători și pre cinstitorii de Dumnedeŭ și pre iubitorii de Dumnedeŭ hristiani, pre cei neînvĕțați adecă, îi osîndeaŭ și îi depărtaŭ, iar pre ómenii cei prea rĕi și răzvrătiți, îi alegeaŭ pentru limbuția lor și da acest fel de hotărîri cu obrăznicie. Cutarele este vrednic dicênd: cutarele decât cutarele este mai bun, și cutarele decât cutarele este mai josit.

Decî, fiind-că mai sus a dis, că acésta se cere dela iconomi, a fi ei încredințați întru iconomia lor, se părea însă cu acésta ce dice, că dă prilej celor de mai sus, să judece viața fiește-căruia om; iar acéstă judecată pricinuia mai mari prigoniri și dezbinări în Corint; pentru acésta, pentru ca să nu o pătiméscă acésta Corintenii, îi oprește de a judeca pre alții și dice lor: «Iar mie în cel mai puțin îmi este», adecă eŭ acésta o am de prea mare necinste a mea, de a mĕ judeca cât de puțin de voi; apoi, pentru a nu atinge pre ei, ca cum i-ar defăima, adauge acésta: «Ori de vre o omenéscă di»; adecă necinste a mea o am de a mĕ judeca nu numai de voi, ci și de ori-care alt om slăvit și înalt. Căci di omenéscă, Scriptura obicinuește a numi pre înălțime și pre buna norocire și slava omului, dupre psalmicésca dicere: «Diua nu mĕ voiŭ teme» (Psalm. LV, s. 2). Adecă de îmbelșugări și de bunele norociri ale omului nu mĕ voiŭ teme[2]). Nimenea audindu-le acestea însă, să nu prihănéscă pre Pavel, ca pre un mândru, pentru-că acestea cu adevĕrat nu le dice pentru sineși, căci nici unul nici cum nu l'a judecat pre el, ci a pus obrazul sĕŭ, ca cu acesta să învețe pre ceĭ-l-alți să nu judece.

---

[1]) Între altele: „Ca credincios cine-va să se afle".

[2]) Iar Teodorit dice, că „omenéscă di" a numit pre puțina viață a firei.

4. Ci nicĭ pre sine-mĭ mĕ judec, că cu nimic mĕ cunosc pre sine-mĭ vinovat; ci nu întru acésta m'am îndreptat; ĭar cela ce mĕ judecă pre mine Domnul este.

Să nu socotiţĭ, ḑice, că defăimându-vĕ pre voĭ, orĭ pre vre un alt om, ḑic, că nu cunosc vrednic lucru, de a mĕ judeca de om, ci nicĭ socotesc că sînt destul şi vrednic eŭ însu-mĭ a mĕ judeca pre mine însu-mĭ; că nicĭ o greşélă cunosc a fi întru sine-mĭ şi în conştiinţa mea, neputênd a mĕ judeca pre sine-mĭ drept şi cu scumpătate. Insă cu acésta nu m'am îndreptat, adecă nu sînt curat de pĕcat; căcĭ póte să fi greşit eŭ óre-care greşéle, însă nu le cunosc. Şi singur Domnul este, carele judecă acestea şi le cunóşte cu amăruntul şi fără smintélă. Din aceste cuvinte, o cetitorĭule, socoteşte cât de scumpătătită va fi cercetarea, ce are să se facă la judecata cea viitóre, întru a dóua venire a stăpânuluĭ, pentru-că atuncea Domnul are să afle greşélele cele ascunse, încă şi întru acela, ce nu se judecă de conştiinţa sa, că a greşit în vre un lucru, orĭ în cuvînt, orĭ în gând[1]).

5. Drept aceea nimic maĭ înainte de vreme să judecaţĭ, până ce va veni Domnul.

Veḑĭ acum, o cetitorĭule, că Pavel nu a ḑis pentru sine, că ómenĭĭ nu sînt vrednicĭ a-l judeca, ci pentru ca Corintenĭĭ să nu judece pre alţiĭ? Că fericitul Pavel obicĭnueşte a face unele ca acestea, adecă a priimi tot-de-una în faţa sa cele ale altora socotite, şi asupra feţeĭ sale a învĕţa acelea ce are să înveţe pre alţiĭ, ca cu chipul acesta să facă cuvîntul maĭ neîngreuetor şi mult maĭ bine priimit de către ascultătorĭ[2]).

[1]) Din acest cuvînt al luĭ Pavel învĕţăm, că nu trebue a ne încredinţa în conştiinţa nóstră, dacă când-va nu ne mustră ea pentru o faptă a nóstră; pentru-că conştiinţă se ḑice numaĭ la acele greşéle, ce le ştim, şi nu şi la cele ce nu le ştim. Dar fiind-că dupre Ieremia: „Inima e maĭ adâncă decât tóte“ (Cap. XVII, 9) şi multe mărunte patimĭ se află ascunse într'însa, care cu totuluĭ tot nu le ştie nicĭ însuşĭ acela ce le are. Pentru acésta şi David ruga pre Dumneḑeŭ, ḑicênd: „De cele ascunse ale mele curăţeşte-mĕ“ (Psalm. XVIII, 13). Pentru acésta şi tu hristiane, crede tot-de-una, că inima ta nu e curată desăvîrşit de patimĭ mărunte şi ascunse, carĭ singur luĭ Dumneḑeŭ sînt cunoscute, care cercetéză inimile, dupre Solomon, ce ḑice: „Tu singur ştiĭ inimile tutulor ómenilor“ (III Impĕraţ. VIII, 39). Şi tot-de-una să aibĭ de adevĕrată, ceea ce ḑice Ioan că Dumneḑeŭ este maĭ mare decât conştiinţa nóstră, adecă: „Maĭ mare este Dumneḑeŭ decât inima nóstră şi cunóşte tóte (I Ioan III, 20). Pentru-că dacă Mar. Pavel aicea, cu tóte că nu cunoştea să-l fi mustrat conştiinţa sa de vre un lucru, însă ĭarăşĭ nu se socotea pentru acésta pre sineşĭ drept înaintea luĭ Dumneḑeŭ; cu cât maĭ vîrtos noĭ nu se cuvine, a ne socoti pre înşine drepţĭ, măcar de şi nu ne-ar mustra conştiinţa.

[2]) Iar Mar. Vasilie ḑice, că din cuvintele acestea ce ḑice aicea Pavel, încheem, că dacă judecata vre unuĭ frate, s'ar afla întru a nóstră stă-

Carele va și lumina pre cele ascunse ale întunerecului și va arăta sfaturile inimilor.

Acum, dice, în viața acésta sînt ascunse faptele cele rele ale ómenilor; că acestea sînt, pre care aicea Apostolul le numește: «Ascunsurĭ ale întunereculuĭ»; că de multe orĭ unul ce este necurat și stricat de păcate, se socotește de ómenĭ că ar fi curat și îmbunătățit; ĭar atuncĭ la înfricoșata judecată va arăta Dumnedeŭ tóte faptele cele rele și ascunse încă și însește sfaturile și cugetările cele ascunse ale inimilor ómenilor; precum de pildă unul întru acéstă viață laudă pre vre un om vrednic de laudă; lauda acésta este bună, dar sfatul și cugetarea aceluĭa ce îl laudă, póte este rea și stricată, că póte laudă pre acel îmbunătățit cu scopos rĕŭ și cu lingușire și fățărnicie. Ĭarăși altul prihănește pre alt om, dupre ceea ce se vede, pentru ca să îndrepteze, ĭar dupre socotéla cea ascunsă și dinlăuntru a inimeĭ sale, pentru ca să-l batjocuréscă și să-l împri-

---

pânire și pe lângă acestea de ar fi necunoscut lucru, se cuvine să nu judecăm pre fratele, dupre cea de Apostolul dișă, despre cele necunoscute: „Drept aceea nu maĭ înainte de vreme să judecațĭ ce-va, până ce va veni Domnul, carele și va lumina pre cele ascunse ale întunereculuĭ; însă nevoe neapărată este să izbîndim judecățile luĭ Dumnedeŭ..... Insă de nu este cine-va învinovățindu-se între noĭ, că aceleași le face (că așa fiind), necutezător să fie spre a judeca pre fratele, audind pre Domnul că dice: „Scóte întâiŭ bîrna din ochiul tĕŭ“ (In șirul tâlc. Evangh. Math. Cap. VII). Incă și Isidor Pilusiotul (?) dice așa: despre cele arătate adecă și Apostolul judeca și poruncea a judeca și a scos, și a scóte din biserică a poruncit. Iar despre cele nearătate a poruncit a îngădui, până ce va veni Domnul. Că necuviincĭos lucru este a răpi vrednicia judecătoruluĭ și fără judecată a da hotărîrea și a nu sloboți acésta dreptaruluĭ adevĕruluĭ (tij). Iar dumnedeescul Maxim dice: „Este a ne înfricoșa ca Dumnedeŭ și Tatăl pre nimenea judecă, că tótă judecata o a dat Fiĭuluĭ“; ĭar Fiĭul strigă și dice: „Nu judecațĭ și nu vĕ veți judeca“. Și Apostolul asemenea: „Nu judecațĭ ce-va maĭ înainte de vreme, până ce va veni Domnul“. Iar ómenii lăsând de a judeca păcatele loru-și aŭ răpit judecata dela Fiĭul și eĭ ca niște nepĕcătoși judecă și osîndesc pre alțiĭ, cerĭul de acésta s'a înfricoșat și pământul s'a cutremurat, ĭar eĭ nesimțind nu se rușinézĕ“ (tij). Insemnézĕ însă cum că atuncea nu pĕcătuește cine-va, când spune pĕcatul saŭ greșéla altuĭa, orĭ pentru ca să îndrepteze pre acela, orĭ pentru ca să foloséscă pre altul, precum dice acestașĭ dumnedeesc Maxim: „Cu nepătimire greșéla fratelui spuind-o, dupre dóuĕ pricinĭ o spune: orĭ pentru ca să-l îndrepteze pre el, orĭ pentru a folosi pre altul“. Iar afară de aceste dóuĕ de o spune orĭ luĭ orĭ altuĭa ocărându-l și batjocurându-l pre el o spune; și nu va scăpa de dumnedeésca părăsire, ci orĭ întru aceeașĭ orĭ întru altă greșală negrești va cădea și de către alțiĭ înfruntându-se orĭ vĕdându-se și ocărându-se se va rușina (Cap. LXXII a suteĭ a 3-a din cele despre dragoste). Insașĭ acésta o scrie și Mar. Vasilie în cele aschiticești, din care a luat și dumnedeescul Maxim, cele maĭ sus dișe, adecă în Hotărîr. XXV cea în scurt.

veliștescă (arăte) greșala fratelui sĕŭ la ceĭ-l-alțĭ. Atuncea însă la viitórea judecată a luĭ Dumnedĕŭ, acestea tóte și alte milióne nenumĕrate sfaturĭ ascunse ale ómenilor prea descoperit aŭ să se arăte.

Și atuncea lauda se va face fiește-căruĭa dela Dumnedĕŭ.

Dupre urmare era să dică Apostolul, că atuncea se va face dela Dumnedĕŭ, orĭ pedépsa, orĭ lauda; pedépsa la ceĭ rĕĭ, și lauda la ceĭ bunĭ, ce a lăsat pedépsa și a dis numaĭ lauda, pentru ca să facă cuvîntul mai mângâios.

6. Acestea însă, fraților, le-am rasformăluit întru mine și întru Apolo pentru voĭ, ca întru noĭ să vĕ învețațĭ a nu cugeta maĭ presus de ce este scris.

Acestea tóte, dice, ce le-am dis maĭ sus, atât pentru prigonire și dezbinărĭ, cât și pentru ceĭ ce judecă pre alțiĭ, acestea, dic, tóte le-am închipuit dupre socotință asupra feței mele și a luĭ Apolo, cu scopos, că să vĕ învețațĭ voĭ asupra fețelor nóstre, a nu cugeta maĭ pre sus de ceea-ce este scris. Că dice Domnul despre acésta, cum că nu se cade a se lăuda cine-va și a se mândri. Celă ce vrea să fie maĭ întâiŭ, să fie maĭ pre urmă decât toțĭ (Mat. XXIII, 12) și altele nenumĕrate, dice Scriptura; ĭar despre acésta, că nu se cuvine a judeca cine-va, dice Domnul: «Nu judecațĭ și nu vĕ vețĭ judeca» (Mat. VII, 1).

Ca să nu vĕ mândriți unul pentru altul asupra altuĭa[1]).

Cuvintele acestea le dice Pavel către norod, că face învețătura Apostolul de multe feluri și cu deosebire; și alte orĭ întórce cuvîntul către ucenicĭ și către ceĭ ce se supun, ĭar alte orĭ către învețătorĭ și către ceĭ ce s-aŭ supus, precum și acum întórce cuvîntul către ucenicĭ și către ceĭ supușĭ; pentru-că aceștia se umflaseră și se mândreaŭ unul asupra altuĭa, că aŭ învețătorĭ înțelepți, și un ucenic se mândrea că are maĭ bun învețător, împrotiva altuĭ ucenic, ce nu avea acest fel de învețător, asemenea și acela împrotiva aceluĭa-l-alt. Cu dreptate însă acéstă mândrie o numește umflare, dupre metaforaua și asemĕnarea fólelor orĭ altor trupurĭ, care se umflă și se beșică de aer orĭ de vre o altă re(a) umezélă și patimă. Decĭ arată cu acestea, că mândria este deșartă și nefolositóre și plină de vênt.

[1]) La Teodorit așa se scrie: „Unul pentru altul nu vĕ umflațĭ asupra altuĭa"; care se vede maĭ dréptă; însă se îndreptézĕ și așa, precum este aicea scrisă, dela dicerea „vĕ umflațĭ" se înțelege așa „ca să vĕ învețațĭ, ca nu unul pentru altul a vĕ umfla asupra altuĭa". Căcĭ dicerea „ca" este de lipsă și trebuește a se uni cu graĭul, să vĕ învețațĭ, din afară înțelegêndu-se.

7. Că cine te deslușește pre tine? Și ce aĭ, care nu aĭ luat? Iar și de aĭ luat, ce te fălești, ca cum nu aĭ luat?

Aceste cuvinte le dice către învățătorĭ Pavel. «Cine, dice, te deslușește pre tine», învățător, adecă cine te-a cercat saŭ te-a judecat vrednic de laudă și te mândrești, omule? Dar judecata ómenilor este greșită; ci fie că ești vrednic de laudă și acésta nu este a ta ispravă, ci este a luĭ Dumnedeŭ, că ți-a dat darul acela, pentru carele te laudĭ și dupre urmare aĭ luat tu darul acest lăudat, carele aĭ dela Dumnedeŭ și nu l'aĭ isprăvit cu ostenéla ta. Iar și de l'aĭ luat dela Dumnedeŭ, cum apoĭ tu te îngâmfezĭ, ca cum nu l'aĭ fi luat, ci ca cum l'aĭ avea de sine-ți și din ostenelele tale, pentru-că cel ce ia, nu se cuvine a se îngâmfa, pentru ceea ce a luat, fiind-că este strĕin lucru și nu al sĕŭ.

8. Iată sătuĭ sînteți; iată v'ați îmbogățit.

Aceste cuvinte sînt de un om, ce este îngreuĭat de scârbă. Atât de curând, dice, voĭ, Corinteniĭ, v'ați îmbogățit și nu maĭ aveți trebuință deaciia de nimica? Atâta v'ați săturat în puțină vreme? Atâta ați ajuns la deplinătate și ați luat tótă bogăția dumnedeeștei cunoștințe și a duhovnicești lor darurĭ, în cât maĭ mult a lua nu aveți trebuință?[1]). Dar însă acéstă deplinăte, ce o socotiți voĭ că o aveți, în vécul viitor se dă și nu întru acest véc. Voĭ însă, precum se vede, încă maĭ aveți trebuință de acésta de acum deplinătate, căcĭ lauda cu care vĕ lăudați, acésta vĕ arată, că ați ajuns la deplinătatea viitoruluĭ véc. Acestea le dice Apostolul, pentru ca să-ĭ arăte că sînt prea nedepliniți, dacă cugetézĭ așa.

Fără de noĭ v'ați îmbogățit.

Și aceste cuvinte de asemenea le dice Apostolul, ca un prea îngreuĭat și mâhnit, ca să arăte Corintenilor, că eraŭ fără conștiință și nemulțumitorĭ; de vreme ce voĭ, dice, după ce v'ați învrednicit de niște dumnedeești Darurĭ ca acestea, precum socotiți și v'ați făcut împărați și bogați în dumnedeeștile Darurĭ, nu ați voit să faceți împreună părtași aĭ bogăției și aĭ împărăției vóstre acesteea și pre noĭ Apostoliĭ, carĭ am ostenit, ca să luați voĭ darurile acestea.

Și o! de ați fi împărățit, ca și noĭ împreună cu voĭ să împărățim.

Măcar, dice, de ați împărăți, adecă măcar de ați dobândi

[1]) Că maĭ și Pavel prihănește pre Corintenĭ aicea cu înseși cuvintele acelea, ce proorociĭ prihănesc în parte. Că Isaia dice: „Dis-a Efraim: însumĭ m'am îmbogățit“ (Cap. XII, 8). Și Zaharia ĭarăși: „Bine este cuvîntat Domnul, că ne-am îmbogățit“ (Cap. XI, 5).

deplinătatea; apoĭ ca să nu se socotéscă, că-ĭ ía preste picĭor cu cuvîntul și în rîs, adauge: ca și noĭ Apostoliĭ și învĕțătoriĭ voștriĭ împreună să împĕrățim, adecă ca și noĭ să dobândim acéstă deplinătate și acesteași bunătățĭ, pentru-că slava vóstră este și a nóstră; de vreme ce de obște fiește-căruța învĕțător ĭĭ este lucru dorit a spori și a se face depliniți ucenicĭĭ sĕĭ.

9. Că mi se pare, că Dumnedeŭ pre noĭ Apostolii ceĭ maĭ de pre urmă ne-a arătat, ca pre niște rânduiți spre mórte.

Cuvinte, dice aicea Pavel, mâhnicióse și mustrătóre, dicênd, precum socotesc eŭ din cele ce voĭ faceți, noĭ Apostoliĭ și învĕțătoriĭ voștriĭ, ne arătăm de Dumnedeŭ mult maĭ josiți de cât voĭ și de toți ómeniĭ lepădați și rânduiți spre mórte, adecă osândiți și gătiți numaĭ spre a ne omorî și nu spre a lua și noĭ dumnedeeștile Daruri, căcĭ din cugetările, ce aveți voĭ că ați împĕrățit, încheiŭ, că noĭ Apostoliĭ, ceĭ ce pentru Christos atâtea și atâtea pătimim, ne-am osândit de Dumnedeŭ să fim decât toți, ceĭ maĭ josiți dupre daruri și ceĭ maĭ osândiți.

Că priveliște ne-am făcut lumeĭ și anghelilor și ómenilor.

Noĭ Apostoliĭ nu pătimim în vre un unghiŭ, și într'o parte a lumeĭ, ci în tóte părțile lumeĭ și ne vĕd pre noĭ pătimind, nu numaĭ ómeniĭ (pentru-că nu sînt nescare-va próste și de nimic acelea, pentru care pătimim, ca să avem numaĭ pre ómenĭ privitorĭ), ci ne vĕd pre noĭ și anghelii, căcĭ luptele și nevoințele nóstre sînt atât de marĭ, în cât sînt vrednice și înșișĭ anghelii a le privi; de vreme ce nu ne luptăm numaĭ cu ómeniĭ, ci cu începĕtoriĭ și stăpânitoriĭ și puterile demonilor celor rĕĭ.

10. Noĭ nebunĭ pentru Christos, ĭar voĭ înțelepți întru Christos.

Și cuvîntul acesta ĭarăși mustrător este, că de vreme ce și Apostolii se băteaŭ și se defăimaŭ pentru Christos, ca niște nebunĭ și fără de minte, ĭar Corintenii se cinsteaŭ și se socoteaŭ ca niște înțelepți și se mândreaŭ, că acestea sînt dupre Christos, pentru acésta ĭĭ mustră pre eĭ Apostolul, ca cum ar dice lor: și cum este cu putință, o Corintenilor, a fi unite cele dimprotivă întru aceleași cugetărĭ, care și voĭ și noĭ le avem? Căcĭ noĭ necinstindu-ne cugetăm, că pentru Christos ne necinstim, ĭar voĭ dimprotivă cinstindu-vĕ, cugetați că pentru Christos vĕ cinstiți. Apoĭ acésta este cu neputință; pentru acésta de nevoe este orĭ că noĭ nu cugetăm dupre Christos, orĭ voĭ; ci fiind-că e lucru nevrednic și nepotrivit, Apostolii luĭ

Christos a nu cugeta dupre Christos, voĭ dar sînteţĭ, carĭ nu cugetaţi dupre Christos şi dupre urmare voĭ sînteţĭ greşiţĭ[1]).

Noĭ slabĭ, ĭar voĭ tarĭ, voĭ slăviţĭ, ĭar noĭ necinstiţĭ.

Noĭ Apostolii adecă sîntem izgoniţi din loc în loc, ĭar voĭ locuiţĭ în patria vóstră şi aveţĭ tótă voea şi odihna, că ispitele şi gónele le numeşte Pavel slăbicĭune şi neputinţă în tóte părţile trimiterilor sale, şi voĭ sînteţi slăviţĭ şi cinstiţĭ şi de bun neam, ĭar noĭ ne defaĭmăm ca niştе necinstiţĭ şi fără de neam şi de nimic. Acestea însă le dice Apostolul, îngreuiat fiind şi mâhnit; ĭar înţelegerea cuvintelor acestora este acest fel, adecă: cum este cu putinţă noĭ Apostolii Domnuluĭ să pătimim rĕŭ şi să ne aflăm în necazurĭ şi în ispite, ĭar voĭ hristianiĭ ceĭ ce vĕ aflaţĭ în Corint, să dobândiţĭ tótă odihna, să vĕ aflaţi în bunătăţi şi în bune norocirĭ? In cât dintru acésta este arătat, că nu vĕ aflaţi bine, ci acum, unde aveţĭ odihne, acum maĭ mult rĕŭ vieţuiţĭ şi cu nevrednicie, nu ca niştе Apostolĭ şi ucenicĭ aĭ luĭ Christos. Apoĭ pentru acésta nu se cuvine a vĕ făli şi a vĕ mândri.

11. Până în ciasul de acum şi flămânzim şi însetoşăm şi sîntem goĭ.

Ce să povestesc, dice, relele cele vechĭ, ce le-am pătimit noĭ Apostolii? Vedeţi şi acum care rele ispitim, că de multe orĭ noĭ sîntem flămânzi şi însetaţi şi goĭ; ĭar voĭ dimprotivă sînteţĭ sătuĭ şi îmbelşugaţi şi îmbrăcaţi. Acestea însă le dice Apostolul, pentru ceĭ ce se desfată.

Şi ne pălmuim.

Adecă ne bat cu palme preste obraz spre necinste şi spre defăimare, că pălmuirea este chĭar, când cine va face palma sa adâncată şi loveşte pre celă-l-alt pre ascuns pre dinapoĭ preste

[1]) Iar Teodorit dice, că Pavel ca să nu înfrunteze mult pre Corintenĭ, dicênd că „voĭ sînteţĭ înţelepţi“ dupre urmare a dis acésta întru Christos. Dice însă şi Grigorie Nisis: „Şi câţĭ ĭarăşĭ dimprotivă din teoria estimelor celor adevĕrate îndeletnicindu-se, se socotesc a fi óre-carĭ orbĭ şi fără de minte întru lucrurile cele materialnice, precum şi Pavel se laudă a fi, nebun pre sineşĭ dicênd a fi întru Christos, că mintea şi înţelepcĭunea la nicĭ una din cele ce se caută aicea se îndeletnicea, pentru acésta şi dice: „Noĭ nebunĭ pentru Christos“, ca cum ar fi dis: noĭ orbĭ sîntem pentru viaţa acésta de jos, pentru-că căutăm pre cea de sus, şi ochiĭ în cap ĭĭ avem; pentru acésta şi fără acoperemênt era şi fără masă, sărac, nestatornicit, gol, în fóme, în sete, sbucĭumându-se din loc în loc; ci cel de jos acest fel, ĭa aminte întru cele de sus ce fel era; că până la al treilea cerĭŭ înălţându-se, unde era capul luĭ, acolo îşĭ avea ochiĭ, întru taĭnele cele negrăite ale raĭuluĭ zăbovindu-se şi cele nevĕdute vĕdêndu-le (Vor. a V la Eclesiastul asupra dicereĭ acesteea: Ochiĭ înţeleptuluĭ în capul sĕŭ sînt. Ecles. II, 14).

grumaz și face vuet, ca să pricinuiască celora-l-alți ce aud, rîs[1]). Acésta însă o dice Pavel celor ce se mândriau și nu voiau a se necinsti.

Și sîntem neașeḑați.

Adecă ne izgonim din loc în loc și nu avem în vre un loc stare și așeḑare; acésta însă o dice Pavel Corintenilor celor ce aveau bogăție și așeḑări, adecă moșii, și pentru acestea nu voiau a se lăsa.

12. Și ostenim și lucrăm cu mânile nóstre.

Acestea le dice Pavel, rușinând și înfruntând pre mincinoșii apostoli și pre mincĭuno-învĕțătorii aceia, carii se apucă să învețe pentru ca să căștige, și cari îndrăzneau a propovedui, ca să căștige bani din propoveduire și nu voiau să lucreze.

Ocărîți fiind, binecuvêntăm; izgoniți, suferim; huliți, mângâem.

Lucrul cel mai mare, dice, decât tóte care pĕcătuim este acesta, că nici ne mâhnim, nici ne jeluim pentru relele care le cercăm. Și de unde e arătată acésta? Din acésta, că acelora ce ne fac nóuĕ rĕu, noi ne silim a le face bine, că pre cei ce pre noi ne necinstesc, noi îi grăim de bine, și pre cei ce ne hulesc, adecă mai cu ocară și mai cu asprime se arată asupra nóstră, noi îi mângâem, adecă cu mai blânde și cu mai moi cuvinte le rĕsplătim; că acésta este mângâerea, adecă ceea ce îmblândește și alinéză voróva[2]); pentru acésta și hristianii, celor necredincioși și fără de minte, li se par a fi nebuni și fără

[1]) Iar Fotie în cele Amfiloh. dice, că pălmuirea era un fel de pedépsă care și spurcații Iudei o aŭ făcut asupra Domnuluĭ, acoperind fața luĭ, apoĭ lovindu-l și întrebându-l, îĭ dicea: Proorocește nóuĕ: cine este cel ce te-a lovit? precum scrie acésta sfîntul Luca (XXII, 64). Iar dumneḑeescul Chrisostom dice, că pălmuesc, se dice la lovirea preste cap, însă Pavel aicea o ia acésta „ne pălmuim" prost, în loc de: ne batem.

[2]) Iar Mar. Vasilie dice că Apostolul aicea de obște ne învață pre noi pre hristianĭ cu pilda sa, ca să întrebuințăm suferire de rĕu și blândețe către toți și cu facerĭ de bine să rĕsplătim celor ce ne fac rĕu, nu numai celor ce ne ocăresc și ne hulesc, ci și de obște și tuturor celor ce ne fac rĕu; iar graiul „mângâe" dumneḑeasca Scriptură îl întrebuințéză nu precum obștescul obiceiŭ îl ia spre a mângâia, orĭ a ruga pre cineva, ci spre a învoi inima spre încredințarea adevĕruluĭ; precum la dicerea acésta: „Mângâiați, mângâiați pre norodul meŭ" dice Dumneḑeŭ (Is. XL, 1). Și Apostolul aĭurea dice: Doresc a vĕ vedea pre voĭ, ca óre-ce dar să împărtășesc vóuĕ duhovnicesc, ca să vĕ întăriți voĭ, iar acesta este ca să vĕ mângâiați întru voĭ, prin credința, ceea ce este întru ambe părțile și întru voĭ și întru raine (Rom. I, 11; hotăr. CCXXVI în scurt). Încă și Botezătorul Ioan mângâind, dice (adecă învoind inimile Iudeilor către adevĕr, precum tâlcuește Mar. Vasilie aicea), bine vestea norodului luĭ (Luca III, 18).

de minte, căcĭ fac unele ca acestea, şi nu rĕsplătesc rĕŭ în loc de rĕŭ.

13. Ca nişte spălăturĭ ne-am făcut lumeĭ, tuturor lepădătură până acum.

Ce este spălătura? Ceea ce de obşte se ḑice zoĭ, căcĭ când cine-va spală vre un vas necurat şi spurcat, zoile acelea le numeşte spălăturĭ; şi lepădătură a minteĭ încă acéstaşĭ însemnéză; căcĭ se ḑice că lépădă, a-şĭ spala cine-va vasul saŭ alt lucru necurat şi a arunca zoile[1]). Deci, ḑice Pavel, că precum spălăturile şi zoile se aruncă afară, ca nişte spurcate şi vrednice de a nu se vedea, aşa şi noĭ Apostoliĭ vrednicĭ sîntem de a fi lepădaţĭ şi a ne socoti ca nişte lepădăturĭ îngreţeluitóre, nu numaĭ de voĭ, ci şi de tótă lumea, şi nu numaĭ într'o vreme şi în aniĭ ceĭ de maĭ înainte, ci şi până acum încă. Veḑĭ însă tu, o cetitoriule, ce fel se cuvine a fi hristianul, adecă se cuvine a pătimi rĕŭ şi a se nevoi, nu în óre-care vreme, ci până acum, adecă până la sfîrşitul vieţeĭ sale.

14. Nu ruşinându-vĕ pre voĭ scriŭ acestea, ci ca pre nişte fiĭ aĭ meĭ iubiţĭ, vĕ sfătuesc.

Nu le ḑic acestea vóuĕ, fraţilor, pentru ca să vĕ ruşinez, nicĭ cu socotélă rea şi cu ură le scriŭ vóuĕ, ci ca pre nişte fiĭ vĕ sfătuesc, şi nu prost fiĭ, ci iubiţĭ aĭ meĭ fiĭ. Apoĭ ertaţĭ mie şi de v'am ḑis ce-va greŭ şi însărcinător cuvînt, căcĭ din dragoste

[1]) Pentru acésta şi Icumenie ḑice, că spălătura se ḑice pânzătura cu care se şterge bolnavul de sudorile sale. Iar Fotie în cele amfiloh. ḑice, că dupre ceĭ vechĭ, spălătură se ḑicea şi jertfa ce se făcea pentru mântuirea óre-cărora; căcĭ când urma în vre o cetate să proaducă cetăţeniĭ zeilor lor jertfă pre vre un concetăţean al lor, pentru ca să se izbăvéscă de vre o pedépsă dumneḑeéscă, carĭ îĭ bătea, se adunaŭ împrejurul omuluĭ aceluĭa pre care urma a-l jertfi, răcorindu-l, adecă desmerdându-l cu mânile lor şi rugându-l ḑicea luĭ: „Rĕcorélă fă-te nóuĕ". De acolo dar luând numirea acésta Pavel, o robeşte întru supunerea luĭ Christos şi scrie Corintenilor, că spălătură (adecă rĕcorélă) pentru toţĭ s'a făcut; căcĭ cu adevĕrat Pavel, rĕcorélă a tuturor, adecă jertfă în fie-care ḑi se făcea ticăloşindu-se şi pătimind şi murind pentru mântuirea tuturor, precum însuşĭ ḑice: „In tóte ḑilele mor" (I Cor. XV, 31). Iar cum că acest fel de înţelegere are acéstă numire, adeveréză şi alcătuirea ḑicereĭ acesteea: pentru-că de ar însemna acésta pre lucrul cel necinstit şi de scuĭpit, trebuea, ḑice Pavel, spălătură orĭ lepădătură m'am făcut tuturor, adecă cu dativul şi nu: a tuturor spălătură orĭ lepădătură, cu genetivul. Atâta, ḑice, mĕ ard pentru dragostea vóstră, în cât nu mĕ lépăd de a mĕ face şi jertfă, sfinţită propoveduire şi curăţire pentru voĭ. Ḑice însă acestaşĭ Fotie, că de vreme ce şi o înţelegere a spălătureĭ saŭ a lepădătureĭ, şi cea-l-altă nu vatămă pre adevĕr, pentru acésta nu se opreşte cine-va de a-şĭ alege din amêndóuĕ înţelegerile pre ceea ce voeşte (Intreb. CLIV din Amfiloh.) adecă şi de a înţelege că spălătura însemnéză lucru de scuĭpit şi necinstit şi că însemnéză jertfă şi proaducere.

o am ḑis vóuĕ acésta, și nu din ură. Nu a ḑis însă: vĕ cert, ci: vĕ sfătuesc; și carele fiŭ nu sufere pre Tatăl sĕŭ, când îl sfătuește pentru folosul și mântuirea sa? Cu adevĕrat nicĭ unul.

15. Că de aŭĭ avea ḑece miĭ de pedagogĭ întru Christos, dar părinți nu mulți.

Măcar deși aveți mulți pedagogĭ, ḑice, și dascălĭ dupre Christos, dar părinți mulți, ca pre mine nu aveți. Ci póte ar fi ḑis Corinteniĭ: și ce? Ceĭ-l-alți învĕțătorĭ aĭ noștri nu ne ĭubesc? Către carĭ rĕspunde Pavel, ca aceĭa nu vĕ ĭubesc atâta, precum vĕ ĭubesc eŭ; că aceĭa sînt pedagogĭ, adecă numaĭ povățuitorĭ și dascălĭ aĭ voștriĭ de copiĭ, ĭar eŭ sînt tată al vostru duhovnicesc în Christos. Deci precum urméză la trupeștiĭ copiĭ și tată al lor este unul, ĭar pedagogiĭ lor urméză a fi mulți, ĭar dupre aseměnarea dragosteĭ tatăluĭ lor cel unul, dragostea pedagogilor este mult lipsită; așa urméză și la voĭ, duhovniceștiĭ meĭ fiĭ. Veḑĭ însă, ĭubitule, că și la pedagogĭ a ḑis în Christos, ca nu mult să-ĭ lovéscă pre eĭ, ci și lucrul cel maĭ ostenicĭos adecă, l'a dat pedagogilor; că una ca acésta este pedagogia, adecă lucru ostenicĭos și dureros; ĭar covîrșirea dragosteĭ o a păzit pentru sineși. Că una ca acésta este așezarea părinteluĭ, cu carea covîrșitorește ĭubește pre fiiĭ sĕĭ.

Că în Christos Iisus prin Evanghelie eŭ v'am născut pre voĭ.

Cu cuvintele acestea formăluește Apostolul cu ce chip este părinte al Corintenilor; eŭ, ḑice, cu ajutorul și Darul luĭ Christos v'am născut duhovnicește prin evanghelicésca propoveduire, pentru-că eŭ nu socotesc că cu puterea mea v'am născut duhovnicește, precum dascăliĭ voștriĭ socotesc, ci cu puterea luĭ Christos. Și nu a ḑis, că v'am învĕțat, ci v'am născut, pentru ca cu firescul nume al nașterei să arăte părintésca și curata dragoste ce o are către dînșiĭ, și că eĭ sînt ucenicĭi luĭ ceĭ prea de aprópe și prea adevĕrațĭ, precum și la multe alte părțĭ ale trimiterei acesteea o arată acésta.

16. Rogu-vĕ dar pre voĭ, următorĭ aĭ meĭ făceți-vĕ.

Urmați-mĭ, ḑice, fraților meĭ, întru tóte mie și nicĭ întru înțelepcĭunea vóstră să vĕ mândriți, nicĭ întru bogăția vóstră, nicĭ să vĕ osebiți de ceĭ-l-alți fraț aĭ voștriĭ; ci să cunóșteți că înțelepcĭunea și bogăția cea adevĕrată este dragostea cea către Christos și către fraților voștriĭ. Veḑĭ însă, o cetitorĭule, ĭubirea de ómeni și milostivirea a fericituluĭ Pavel! Cum se rógă și nu poruncește să-ĭ urmeze; mare dovadă însă de îndrăznélă și de faptă bună a luĭ Pavel este, a se propune pre sineși înaintea tuturor model și pildă de bunătăți, pentru ca să urmeze toțĭ[1]).

[1]) Pentru acésta și dumneḑeescul Chrisostom tâlcuind ḑicerea acésta

17. Pentru acésta am trimis vóuĕ pre Timoteĭ, carele este fiŭ al meŭ ĭubit.

Pentru acésta, ḑice, adecă pentru-că am durere pentru voĭ, ca de fiĭ aĭ meĭ ĭubiţi, am trimis la voĭ pre Timoteĭ, pentru-că însumĭ voĭam în persónă a veni ca să vĕ îndreptez, însă fiind-că acésta nu mĭ-a fost cu putinţă, pentru acésta am trimis pre Timoteĭ, carele este fiŭ aĭ meŭ ĭubit. Iar acéstă laudă o a ḑis Pavel, una adecă, ca să le arăte că atâta îĭ ĭubeşte, încât a ales pentru dragostea lor de a se despărţi de ĭubitul sĕŭ fiŭ, şi alta încă, pentru ca să-ĭ facă să priiméscă pre Timoteĭ, cu respect şi cu evlavie[1]).

Şi credincĭos întru Domnul.

Pre lângă laudele cele de maĭ sus, a adaus Apostolul şi că Timoteĭ este credincĭos întru Domnul, adecă i s'a încredinţat nu lucru de viaţa acésta şi lumeştĭ, ci cele dupre Christos şi duhovniceştĭ. Drept aceea ḑice şi în pricinile vóstre, cele dupre Christos, are să slujéscă cu încredinţare şi nicĭ o îndoĭală despre acésta să aveţĭ.

Carele va aduce aminte vóuĕ de căile mele cele în Christos, precum pretutindenea în tótă biserica învĕţ.

Nu a ḑis Pavel, că vĕ va învĕţa pre voĭ Timoteĭ, pentru ca să nu le pară rĕŭ, fiind-că atuncea Timoteĭ era tênĕr; ci a ḑis că vĕ va aduce aminte, adecă va înoi întru pomenirea vóstră cele ce le ştiţĭ; ĭar «căĭ» numeşte Pavel pre iconomiile ce le făcea întru propoveduire şi canónele şi legile şi moravurile, care le predanisa şi le învĕţa în lume. Să vĕ aducă aminte, ḑice, Timoteĭ, cum umblu, nu mândrindu-mĕ şi fălindu-mĕ, precum voĭ; nicĭ pricinuind hristianilor prigoniriĭ şi dezbinăriĭ; a adaus însă şi acésta: «În Christos», ca să arăte, căcĭ câte iconomiĭ şi învĕţăturĭ face, nicĭ o cugetare omenéscă aŭ, ci tóte sînt dupre Christos, orĭ şi că tóte se isprăvesc cu ajutorul şi puterea luĭ Christos. Ḑice încă, că va arăta vóuĕ Timoteĭ, însĕşĭ acelea,

---

ḑice: „O minune! Câtă e îndrăznéla învĕţătoruluĭ! Cum e de ascunsă închipuirea, când şi pre alţiĭ la acésta îĭ rógă! Nu pre sineşĭ înălţându-se o face acésta, ci arătând că lesnicĭósă e fapta bună. Că să nu-mĭ ḑicĭ, ḑice, că nu pot a urma ţie. Tu eştĭ învĕţător şi mare. Că nu e atâta osebire între mine şi între voĭ, câtă e a luĭ Christos către mine, însă eŭ am urmat aceluia.... Şi alt-fel încă arată că se póte şi aşa a urma luĭ Christos; că cela ce a urmat pecetea cea amărunţită (ce fel era Pavel) a urmat chipuluĭ celuĭ dintâĭŭ, adecă luĭ Christos (voróva XIII la acésta către Corintenĭ).

[1]) Insemnéză că pre Timoteĭ l'a trimis către Corintenĭ, fără scrisóre însă, precum ḑice Teodorit la pricina trimitereĭ aceştia, căcĭ acésta o a trimis prin Stefana, Apostolul, şi prin Fortunat şi prin Ahaic.

precum le învĕţ în fieşte-care biserică şi cetate; fiind-că nu învĕţ pre unii în parte vre o altă cugetare mai nóuă şi mai próspătă; ci toţi mărturisesc pentru mine, că acestea sînt care învĕţ şi nu altele óre-care. Rușinaţi-vĕ dar voi, Corinteni, pentru-că voi singuri, osebit de tóte cele-l-alte biserici şi cetăţi, aţi eşit din căile şi iconomiile mele şi învĕţaţi altele mai nouĭ.

18. Că neviind eŭ la voi, s'aŭ sumeţit óre-cari.

De vreme ce a dis Apostolul că am trimis pre Timotei, pentru a nu se face mai lenevoşi Corintenii, dice, că deşi acum nu viŭ la voi, şi pentru acésta lipsa şi nefiinţa mea între voi a făcut pre óre-cari dintre voi să se sumeţéscă şi să se mândréscă, dar însă voiŭ veni. Şi arată cu cuvintele acestea că mintea lor este copilărésca, că a copiilor însuşire este a se arăta neregulaţi, când lipseşte dascălul lor. Care însă eraŭ aceĭ ce se mândriseră? Eraŭ prietiniĭ celuĭ ce curvise şi carele se amesteca cu maşteha sa trupeşte; pentru-că fiind el înţelept (adecă procopsit întru învĕţăturĭ) şi bogat, avea prea mulţi, care-l apăraŭ. Orĭ eraŭ şi alţiĭ, carĭ se mândreaŭ întru înţelepciunea învĕţăturilor şi cu bogăţia lor, carĭ se făleaŭ, nefiind Pavel de faţă, ca să-ĭ înfrunteze.

19. Şi voiŭ veni curînd la voi, de va voi Domnul.

Cu aceste cuvinte domoleşte Apostolul şi împacă pre Corintenĭ şi-ĭ face pre eĭ să stea cu luare aminte. Şi bine a adaus acésta: «De va voi Domnul» să viŭ; pentru-că tóte mişcările sfinţilor se ocârmuesc cu ameninţarea şi voea Domnuluĭ[1]).

Şi voiŭ cunóşte nu cuvîntul celor ce se sumeţesc, ci puterea.

20. Că nu în cuvînt e împĕrăţia luĭ Dumneḑeŭ, ci întru putere.

De vreme ce mincĭuno-apostoliĭ şi mincĭuno-dascăliĭ, ce era în Corint, nădĕjduindu-se în limbuţia şi înţelepciunea lor, defăimaŭ pre Pavel ca pre un om de rând şi fără de înţelepciune, pentru acésta dice, că atunci când voiŭ veni, voiŭ vedea şi voiŭ cunóşte nu înţelepciunea şi limbuţia lor, fiind-că acésta este netrebnică şi nefolositóre, ci voiŭ cunóşte dumneḑeésca putere, ce o aŭ spre a face minunĭ, pentru-că împĕrăţia luĭ Dumneḑeŭ nu s'a propoveduit, nicĭ s'a adeverit cu cuvinte de buna limbuţie şi ritoriceştĭ, ci cu semne şi cu minunĭ, carĭ se fac cu

[1]) Ne învĕţăm însă şi noĭ din acésta, că tóte lucrurile ce avem să facem, măcar şi arătate de ar fi că sînt bune, trebue să le atârnăm de voea luĭ Dumneḑeŭ. Şi veḑĭ despre acésta şi tâlcuirea stihuluĭ al 3-lea al cap. VI al ceiĭ către Evreĭ. Şi suptînsemnarea dicereĭ: „Că dóră când-va mĕ voiŭ îndrepta în cale cu voea luĭ Dumneḑeŭ a veni către voi (Rom. I, 10).

puterea cea mai pre sus de fire a Sfîntului Duh. Iar cine este cel ce se sumetea, vedi-l înainte la Capul V, stih 2.

21. Ce voiți? Cu toiag să vin la voi, ori cu dragoste și cu duh de blândeță?

Toiag numește Pavel pedépsa și certarea. Deci dice: în mâna vóstră stă, o Corintenilor, ori să vin la voi ca să pedepsesc și să cert pre óre-cari dintre voi stăpânește și apostolește cu puterea Sf. Duh; ori să vin cu dragoste și cu duh de blândeță; căci de vă veți lenevi, voiu veni să vă pedepsesc, precum am pedepsit și pre Elima, vrăjitorul, orbindu-l pre el; iar de veți lua aminte și vă veți îndrepta, voiu întrebuința între voi duh de blândeță și de îndelungată răbdare; că este și duh de asprime și de certare; dar însă Pavel din cele mai bune îl numește, precum și pre Dumnedeu îi dicem numai îndurat și iubitor de ómeni, nu-l dicem pre el și pedepsitor, decât prea rare ori cu tóte că este și pedepsitor al celor réi[1]).

CAP. V.

1. Cu totul se aude întru voi curvie, și acest fel de curvie, care nici între păgâni se numește, ca cine-va pre muerea tatăluĭ sĕu să o aibă.

Obștéscă vinovație face Pavel a tuturor hristianilor, celor ce se află în Corint, pĕcatul celuĭ ce se împreuna trupește cu masteha sa. Și acésta o face pentru ca să nu se lenevéscă aceĭa, care nu se împărtășeau de pĕcatul acela, ci toți să se sîrguéscă împreună, ca să îndrepteze réul, fiind-că este ocară și prihană obștéscă la toți. Și nu a dis că se cutézá o curvie, ci se aude cu totul; căci dacă a se audi cu totul un réu ca acesta este fără-de-lege și oprit, cu cât mai vîrtos a se cuteza și mai ales a se cuteza între voi, carí v'ați învrednicit de atâtea taine și daruri ale Duhului Sînt? Și nu a dis, că nici între neamuri să face un pĕcat ca acesta, ci căci nici se numește, în cât fiiul să aibă pre muerea tatăluĭ sĕu, adecă pre masteha sa; dar Pavel nu a numit pre ea mastehă, ci numai muere a tatăluĭ aceluĭa, pentru ca mai greu să înfrunteze

[1]) Iar Chrisostom tâlcuind acésta, pre lângă cele ce le-a dis Sfințitul Teofilact adauge și acestea: „Socotește înțelepciunea luĭ Pavel, stăpânirea avîndu-o el și de una și de alta, face stăpâni pre alții dicênd: „Ce voiți?" In mâna vóstră stă lucrul, fiind-că voi sînteți stăpâni preste acest lucru și preste una și preste alta și de a cădea în gheena și de a dobîndi împĕrăția. Că Dumnedeu așa a voit că este, dice: „Foc și apă, ori unde voești veĭ întinde mâna ta" (Sir. XV, 16) și: „De veți voi și mĕ veți asculta pre mine, bunătățile pământuluĭ veți mânca (Isaia I, 19).

pre cei ce audĭau pomenind nume de tată[1]), cu mai domólă ḍicere a ḍis, că unul ca acesta are pre muerea tatăluĭ sĕŭ și nu că curvește, rușinându-se de numirea cea rĕŭ vestită a curvieĭ ceiĭ amestecătóre de sânge ca acésta.

2. Și voĭ sumeți sînteți.

Acela adecă, ḍice, se află întru acest fel de păgânesc pĕcat, ĭar voĭ vĕ mândriți și vĕ făliți întru înțelepcĭunea amestecătoruluĭ de sânge celuĭ de acest fel[2]). Că acela era un înțelept (întru învĕțăturile cele din afară adecă) și cu bună limbuție. Veḍĭ însă, o cetitorĭule, înțelepcĭunea luĭ Pavel, că pre acel fără-de-lege, nicĭ vrednic de cuvînt și de voróvă îl judecă, ca pre un necinstit și nevrednic de a se arăta în mijloc și a veni întru voróva sa; ci către ceĭ-l-alți vorovește și ḍice, fiind-că la toți era vinovăția obștéscă.

Și nu ați plâns maĭ bine, ca să se ridice din mijlocul vostru, cel ce a făcut rĕul acesta[3]).

Se cuvenea, ḍice, ca voĭ Corinteniĭ să vĕ întristați și să plângeți, pentru-că vinovăția acésta și prihana s'a întins preste tótă obștimea Corintuluĭ. Se cuvenea să plângeți și să rugați pre Dumneḍeŭ, precum plângeți și-l rugați, când urméză vre o cĭumă și bólă obștéscă în cetatea vóstră, pentru ca să se ridice dela voĭ, ca o obștéscă vătămare și pagubă, nelegĭuitul acesta amestecător de sânge. Veḍĭ însă, o cetitorĭule, că Pavel nicĭ aicea a pomenit numele luĭ, ci a ḍis numaĭ: «Cel ce a făcut lucrul acesta».

3. Eŭ dar nefiind la voĭ cu trupul, față fiind însă cu Duhul, ĭată am judecat ca cum aș fi de față.

Veḍĭ, o cetitorĭule, mânie, orĭ maĭ bine a ḍice, rîvnă apostoléscă a fericituluĭ Pavel; nu aștéptă să mérgă în Corint în persóna sa, și să-l primească pre el maĭ întâiŭ Corintenii, și a-

[1]) Ḍice însă și Teodorit: „Nu a ḍis maștеha, căcĭ numele arată órecare ocară, ci pre femeea tatăluĭ, adecă, pre ceea ce ținea rânduĭală de maĭcă, care în locul maĭceĭ sale s'a fost împreunat cu tatăl sĕŭ.

[2]) Mar. Vasilie tâlcuind ḍice, că sumețul și înalt cugetătorul una și aceeași sînt. Iar cine este ĭară înalt cugetătorul, ascultă-l pre însuși ḍicênd: „Înalt cugetător ar fi și cel ce se înalță pre sine, cel ce marĭ cugetéză pentru isprăvile, ce s'a făcut de el și carele se înalță dupre fariseul acela și nu se pogóră împreună cu ceĭ smeriți. Acestași dar s'ar ḍice și sumeț dupre vinovăția Corintenilor (din în scurt hotărâr. 56).

[3]) Acésta ca să se ridice din mijlocul vostru cel ce a făcut lucrul acesta o scrie Pavel aicea, dupre urmarea Sf. Scripturĭ: „Și veĭ ridica rĕul dintre voĭ înși-vĕ“ (II Leg. XVII, 7). Și ĭarăși: „Și veĭ ridica rĕul dintre voĭ înși-vĕ“ (II Lege XIX, 19). Acéstași se ḍice și la Cap. XXI a aceieași A dóua lege, măcar că Pavel maĭ jos întocmaĭ aduce ḍicerea acésta a Legeĭ a dóua.

tuncea să certe pre acel amestecător de sânge cu maşteha sa, ci se sîrgueşte şi lipsind trupeşte de acolo, să oprésca rĕul acela, ca pre o ciumă, mai înainte de a se lăţi la tot trupul bisericeĭ Corintuluĭ. Dicênd dar, că eŭ mĕ aflu acolo de faţă în Corint, cu Darul Sîntuluĭ Duh cel străvĕdĕtor, cu acésta se sîrgueşte ca să ajute Corinteniĭ hotărîreĭ ce face şi-ĭ înspăimântéză, că ştie cele ce vor să judece eĭ şi nu este neştiut ceea ce aŭ să facă. Dicênd însă şi că eŭ am judecat şi am hotărît, ca cum aş fi acolo de faţă, nu îĭ ĭartă pre eĭ să socotéscă şi să judĕce alt ce-va, afară de hotărîrea sa. Eŭ, dice, am făcut hotărîrea şi dar vre-o altă judecată şi hotărîre nu se cuvine a se face.

4. Pre cela ce acésta o a lucrat aşa[1]), întru numele Domnuluĭ nostru Iisus Christos adunându-vĕ voĭ şi duhul meŭ,

Ca să nu se arate Pavel că este obraznic, ĭa împreună şi pre Corinteniĭ părtaşĭ întru hotărîrea amestecătoruluĭ de sânge. Să vĕ adunaţi, dice, întru numele luĭ Christos, adecă întru a nu se face adunarea vóstră cu omenéscă chemare şi voe şi cu vre o împătimire şi ruşinare către amestecătorul de sânge acela, ci dupre voea luĭ Dumnedeŭ, ca însuşĭ Christos să vĕ adune împreună, pentru carele şi vĕ adunaţĭ; însă împreună cu dînşiĭ face epistat (adecă stătător asupră) şi pre duhul sĕŭ, adecă pre Darul sĕŭ cel străvĕdĕtor, pentru ca să nu erte pre nelegĭuitul acela, ci să facă drépta judecată şi hotărîrea pentru dînsul, fiind-că şi Pavel este de faţă şi vede şi aude judecata lor.

5. Impreună cu puterea Domnuluĭ nostru Iisus Christos, să se dea unul ca acesta luĭ satana.

Hotărîrea şi judecata ce aveţĭ să faceţĭ asupra mestecătoruluĭ de sânge cu maşteha sa este, să-l daţĭ pre el diavoluluĭ, cu puterea luĭ Christos. Iar acésta însemnéză, orĭ că Christos póte a vĕ da un dar ca acesta, ca să puteţĭ a-l da diavoluluĭ, orĭ că însuşĭ Christos împreună cu voĭ, face hotărîrea cea de acest fel şi ĭartă a se da luĭ satana. Nu a dis însă să-l dea luĭ satana, adecă să-l dea cu totul luĭ satana, sufletul împreună cu trupul luĭ, ci să dea adecă numaĭ trupul luĭ, nu şi sufletul, pentru ca să pedepséscă diavolul trupul luĭ cu bătăĭ dureróse şi cu alte bóle, precum a pedepsit şi pre Iov, ĭar sufletul luĭ să nu-l vatăme, nicĭ să se îndrăcéscă, făcêndu-l pre el eşit din minte, ca cu bătăile şi cu bólele acestea să se pocăĭască şi să

[1]) Insemnéză că dupre Chrisostom, alţiĭ óre-carĭ pre dicerea „a lucrat“ o unesc, cu „întru numele Domnuluĭ“, fără de cirtă, adecă cel ce a lucrat rĕul acesta şi a ocărît numele Domnuluĭ, dar urmĕtóre înţelegere este maĭ potrivită.

se mântuiască. Vedi însă că și aicea nu pomenește numele nelegiuituluĭ aceluĭa, ci nehotăritor dice să-l dea luĭ satana pre unul ca acesta[1]).

Spre peirea trupuluĭ, ca duhul să se mântuiască în ḑiua Domnuluĭ Iisus[2]).

Adecă daţĭ, ḑice, pre nelegĭuitul acesta luĭ satana, pentru ca să-ĭ usuce și să-ĭ strice trupul luĭ cu bólele și bătăile; că de vreme ce din desfătare și din buna pătimire a trupuluĭ de obște se nasc tóte trupeștile pofte, și dupre urmare din desfătare a căḑut și ticălosul acesta în fară-de-legea aceea, pentru acésta Pavel voește să se pedepséscă trupul luĭ cu cele protivnice desfătăreĭ, adecă cu bóle și rele pătimirĭ, pentru ca să se mântuiască duhul luĭ, adecă sufletul; nu dór că sufletul singur se mântuește, dar nu și trupul, ci pentru ca să arăte că atuncĭ când se va mântui sufletul, negreșit și trupul se va mântui și are să se slăvéscă și el împreună cu sufletul prin înviere și prin nestricăcĭune. Unii însă ḑic că duh aicĭ se înțelege duhovnicescul Dar, carele se stinge, când va pĕcătui omul. Pentru acésta dar poruncește Pavel, să se dea trupul mestecătoruluĭ de sânge acestuĭa, pentru ca nu desăvîrșit să se depărteze dela el, ca dela un păgân, Darul sîntuluĭ Duh, ci să se păzéscă întru dînsul întreg în ḑiua judecăţeĭ. Drept aceea pedépsa cea de acest fel, ce a dat Pavel acestuĭa, nu a fost chiar pedépsă și certare, ci maĭ ales făcere de bine și părintéscă providenție.

Bine însă a pomenit aicĭ Apostolul de ḑiua judecăţeĭ, ca și Corintenii din acésta să se témă și să vindece pre cel ce a pĕcătuit, cu acest fel de chinuitóre certare, încă și însuși cel ce a pĕcătuit asemenea să priiméscă doftoria acésta și certarea cu bucurie. Ḑicênd însă Apostolul ca să se dea acésta ce a pĕcătuit spre chinuirea trupuluĭ, pune hotar diavoluluĭ, să pedepséscă numaĭ trupul luĭ, nu și sufletul luĭ, precum și pentru Iov a ḑis Dumneḑeŭ diavolului: «Insă sufletul luĭ păzește-l»

[1]) Iar Fotie la întreb. CCLXXXIX amfiloh.) ḑice: că a-l da pre el luĭ satana este a-l da afară pre el din biserică, că ceĭ ce se lépădă din bisericĭ, afară de dumneḑeésca purtare de grijă făcêndu-se, cad sub voea și sîlnicia luĭ satana. Și bine a adaus și acésta spre peirea trupuluĭ, arătând că nicĭ acésta o face fără cruțare și cu ură, ci ca cu cercarea cunoscênd osebirea, să se aplece către pocăință și așa eșind din sîlnicia diavoluluĭ, cu alegerea lucruluĭ celuĭ maĭ bun, să-l facă pre el vrednic de mântuirea cea viitóre. Pentru acésta și a adaus ḑicênd ca „duhul să se mântuiască în ḑiua Domnuluĭ nostru Iisus Christos". Vedi și tâlcuirea și suptînsemnarea ḑicereĭ: „Pre carĭ și ĭ-am dat luĭ satana, pentru ca să se pedepséscă pentru a nu huli". (I Timot. I, 20).

[2]) Intru altele se ḑice: „In ḑiua Domnuluĭ nostru Iisus Christos".

(Iov II, 6), adecă să nu-l îndrăcești și mintea lui să o strici, precum am dis și precum tâlcuește Didim în șirul tâlcuirei lui Iov.

6. Nu e bună lauda vóstră.

Cu acést cuvînt Apostolul ghicitorește arată, că Corintenii nu lăsaŭ pre amestecătorul acesta de sânge să se pocălască, fiind-că se făleaŭ întru dînsul și întru înțelepciunea lui, pentru-că unul era din cei ce se socoteaŭ la dînșii înțelepți.

Nu știți că mica dospitură pre tótă frământătură o dospește?

Eŭ, dice, nu numaĭ de nelegiuitul acela port grijă, ci și pentru voĭ fraților, pentru-că de se va lăsa și va rămânea rĕul neîndreptat, póte să vatăme și pre tot trupul bisericeĭ, adecă pre tótă mulțimea vóstră, a hristianilor ce sînteți în Corint, căcĭ precum aluatul cel maĭ înainte dospit, macar deși este puțin, preface însă întru sineși pre tot aluatul și-l dospește; așa și pĕcatul mestecătoruluĭ de sânge acestuĭa, pre mulți din voĭ îĭ va trage ca să-l urmeze.

7. Curățiți dar vechea dospitură, ca să fiți nóuă frământătură, precum sînteți nedospiți.

Adecă scóteți din mijlocul vostru pre mestecătorul acesta de sânge, maĭ ales însă împreună cu acesta scóteți și pre ceĭ-l-alți vădiți rĕĭ și să nu petreceți împreună cu dînșiĭ, precum maĭ jos o va dice, în stihul al nóuĕlea; pentru-că veche dospitură numește Pavel pre tótă rĕutatea[1]). Nu a dis însă curățiți, ci scóteți, adecă cu scumpătate și desăvîrșit curățiți vechea dospitură, ca să fiți nóuă frământătură și aluat curat și neamestecat de nicĭ o rĕutate, precum și sînteți, adecă, precum și se cuvine a fi ca hristianĭ, fără de dospitură, adecă fără de veche rĕutate oțetită și mâhnitóre, cu chihuirea căinței.

Fiind-că pasha nóstră, pentru noĭ s'a jertfit, Christos.

Fiind-că maĭ sus Pavel a pomenit pentru azime (adecă pâne

---

[1]) Însemnéză că dupre teologul Grigorie, ce dice în cuv. la pashă, și dupre Nichita, sholiastul acestuĭa, aluatul dospit are dóuĕ firești însușiri; una e rea, ĭar cea-l-altă e bună. Că dupre ceea ce dospitura este oțetită și veche, este rea și se ĭa la rĕutate; ĭar ca una ce e învioșătóre și încălzește pre tot aluatul, cel ce se dospește, și îl umflă și óre-cum îl învioșéză, dupre acésta este bună și se ĭa spre aseměnarea fapteĭ bune. Pentru acésta și Domnul óre-când, aluatul cel dospit l'a luat spre aseměnarea împĕrăției ceriurilor, dicênd: „Aseměnatu-s'a împĕrăția ceriurilor cu aluatul dospit“ (Mat. XIII, 33); ĭar altă dată spre aseměnarea rĕutățeĭ, dicênd: „Vedeți și luați-vĕ aminte de dospitura fariseilor, care este fățărnicie“ (Mat. XVI, 6). Iar Pavel aicea dospitul aluat l'a luat spre rĕŭ.

nedospită), ĭar azima ĭarăşĭ fiind-că se mânca la praznicul Paştilor, pentru acésta după ce a alegorisit (adecă cu aseměnare a arătat) ce sînt azimele, spune aicea dupre urmare şi despre Paştĭ şi alegorisesce că pasha nóstră a hristianilor este Christos, carele s'a jertfit pentru noĭ precum şi mĭelul, cel ce se jertfea la Paştĭ, mâncându-se, se jertfea. Datorĭ sîntem dar noĭ hristianiĭ să păzim petrecerea nóstră, fără de dospire oţetită şi învechită, adecă curată de tótă rĕutatea.

8. In cât să prăznuim, nu întru dospitură veche, nicĭ cu dospitura rĕutăţeĭ şi a vicleşugului.

Cu cuvintele acestea arată Apostolul, că tótă vremea vieţeĭ hristianilor este timp şi vreme de prăznuire, pentru mulţimea şi covêrşirea duhovniceştilor bunătăţi, ce li s'aŭ dat, fiind-că pentru acésta Fĭiul luĭ Dumneḑeŭ s'a făcut om şi s'a jertfit, pentru ca pre tine, hristiane, să te facă să serbezĭ, nu cu dospitura cea oţetită a vechĭuluĭ Adam, nicĭ viaţă plină de rĕutate, nicĭ plină de viţleşug, carele este maĭ rĕŭ decât rĕutatea; pentru-că rĕŭ se numeşte acela ce face prost rĕul; ĭar viclén se numeşte acela, ce face rĕul cu amăgire şi cu prea adâncă socotinţă.

Ci întru nedospiturile curăţenieĭ[1]) şi a adevĕruluĭ.

Adecă noĭ hristianiĭ, ḑice, sîntem datorĭ să serbăm cu viaţă curată, spre osebirea rĕutăţeĭ şi adevĕrată, adecă fără amăgire şi fără făţărie spre osebire de rĕutate. Orĭ póte a se înţelege acestea şi aşa: Că noĭ hristianiĭ se cuvine să prăznuim cu viaţă adevĕrată şi osebită de închipuirile Legeĭ Vechĭ, carĭ nu sînt cu adevĕrat; căcĭ hristianul se cuvine a fi maĭ pre sus de închipuirile Testamentuluĭ Vechĭŭ, orĭ prin curăţie adecă a arătat Pavel pre curăţenia cea căştigată prin fapte, ĭar prin adevĕr a arătat pre teoria, carea sfîrşit are pre adevĕr.

9. Am scris vóuĕ în trimiterea, a nu vĕ împreună mesteca cu curvariĭ.

In care trimitere a scris acésta Pavel? Intru însuşĭ acésta, fiind-că maĭ sus a ḑis: «Curăţiţĭ vechea dospitură»; cu acésta a arătat ghicitoreşte, că trebue a scóte din mijlocul lor, nu numaĭ pre acela, ce a curvit cu maşteha sa, ci şi pre ceĭ-l-alţĭ curvarĭ şi rĕĭ şi a nu petrece împreună cu dînşiĭ. Insă fiind-că póte voĭaŭ unĭĭ a socoti, că ḑice, cum că nu se cuvine a petrece împreună cu toţĭ de obşte curvarĭ, carĭ sînt elinĭĭ şi necredincĭoşiĭ, pentru acésta tâlmăceşte aicea Pavel, pentru carĭĭ curvarĭ şi rĕĭ le porunceşte a nu petrece împreună hristianiĭ.

[1]) Iar cum că curăţenia se ĭa către Dumneḑeŭ, veḑĭ la ḑicerea: „Ca să fiţĭ curaţĭ şi neîmpedecătorĭ“ (Filips. X, 10).

10. Şi cu adevĕrat nu cu curvarii lumei aceştiea, saŭ cu lacomii de averi, saŭ cu răpitorii, saŭ cu idolo-slujitorii; fiind-că ar fi trebuit dar să eşiţi din lumea acésta.

Alcătuirea cuvîntuluĭ este acest fel: eŭ cu adevĕrat nu vĕ opresc de a vĕ împreună întâlni şi a petrece cu curvarii şi cu lacomii de averi şi cu răpitorii şi cu idolo-slujitorii lumei aceştiea adecă cu elinii şi cu ceĭ-l-alţi necredincioşi şi păgâni; căcĭ de nu aţi petrece împreună cu aceştia, aţi fi datorĭ a eşi din lumea acésta şi a căuta altă lume, care nu ar avea necredincioşi şi păgâni. Căcĭ cum este cu putinţă a nu împreună petrece cu rĕiĭ cei de acest fel dintre elinĭ şi dintre păgânĭ, în vreme ce întru una şi aceeaşĭ cetate şi ţară vĕ aflaţi şi voĭ hristianiĭ şi păgâniĭ şi necredincioşiĭ, dintre carĭ ceĭ maĭ mulţi sînt arătaţi curvarĭ şi lacomĭ de averi şi alţi rĕĭ ca aceştia.

11. Iar acum am scris vóuĕ, ca să nu vĕ amestecaţi, de ar fi cine-va frate numindu-se, curvar orĭ lacom de averi, orĭ idolo-slujitor, orĭ ocărâtor, orĭ beţiv, orĭ răpitor, cu unul ca acesta nicĭ să mâncaţi împreună.

Veţi, o cetitoriule, că în Corint nu era numaĭ unul singur curvar (precum era acel mestecător de sânge), ci şi alţiĭ, şi că eraŭ mulţi căduţi în alte osebite arătate păcate? Veţi, ţice Apostolul, că orĭ carele dintre hristianĭ, este vederat curvar şi lacom de averi şi idolo-slujitor şi ocarnic şi beţiv[1]) şi răpitor, cu acela să nu petrécă împreună hristianiĭ, nicĭ să mănânce împreună cu el[2]). Iar idolo-slujitorul cine este, pre care îl arată aicea, saŭ cum póte acelaş a fi şi frate hristian şi idolo-slujitor tot o dată? Rĕspundem, că precum Samaritenii nu eraŭ deplinĭţi bine cinstitorĭ de Dumneţeŭ şi Evreĭ, ci eraŭ pre jumătate Evreĭ şi jumătate idolo-slujitorĭ şi elinĭ. Cu un chip ca acesta şi între hristianiĭ Corintenĭ, eraŭ óre-carĭ, ce cinsteaŭ încă pre idolĭ. Şi dupre alt chip încă cu acésta, proapucă Apostolul şi întemeéză cuvîntul, pentru aceĭ ce mâncaŭ cele jertfite idolilor[3]). Şi bine a ţis, de ar fi vre unul frate numindu-se; căcĭ cel ce are relele cele maĭ sus, numaĭ nume are de frate,

---

[1]) Veţi la suptînsemnarea ţicereĭ: „Şi nu vĕ îmbătaţi de vin, întru care este desfrînarea“ (Efes V, 18), cât rĕŭ este beţia.

[2]) Iar în trimiterea a dóua către Tesalonicheni (Cap. III, 14) porunceşte Pavel a nu petrece împreună încă hristianiĭ nicĭ cu acela ce şéde nelucrător şi nu face lucru de mână, şi veţi suptînsemnarea acolo, pentru ca să cunoşţi cât de înfricoşată era la ceĭ vechĭ despărţirea de hristianĭ.

[3]) Uniĭ însă, idolo-slujitor, aicea înţeleg pre iubitorul de argint; pentrucă Pavel pre lăcomia de averi şi pre iubirea de argint le numeşte idoloslujire (Colas. III, 5).

ĭar frate cu adevĕrat nu este. Iar acésta: «Orĭ curvarĭĭ», póte a se înţelege şi ca graĭŭ, adecă de este curvarĭŭ; póte a se înţelege şi ca conlegătură despărţitóre, în loc de orĭ, precum sînt şi cele-l-alte, adecă orĭ lacom de avuţie, orĭ idolo-slujitor şi cele-l-alte. Şi porunceşte Apostolul hristianilor, a nu se împreună aduna şi a mânca cu ceĭ ce vederat curvesc şi se lăcomesc la avuţiĭ şi cu care fac cele-l-alte pĕcate, nu ca urându-ĭ, ci pentru ca să cunóscă, unii ca aceĭa vederaţi rĕĭ, că pentru arătatele pĕcatele lor, fraţiĭ lor hristianĭ nu se împreună adună cu dînşiĭ. Şi aşa să contenéscă de a mai face rĕŭ, şi să se îndrepteze[1]).

[1]) Pentru acésta a dis dumneḑeescul Chrisost: „Trebue a ne depărta de ceĭ rĕĭ şi ca nişte mădulărĭ putrede a-ĭ scóte dintre noĭ“ (în şirul tâlc. evangh. luĭ Mat.). Şi Teofilact ḑice: „Fie lepădat, ca să nu împărtăşéscă şi pre ceĭ-l-alţĭ de rĕutatea sa“. Iar o ḑice acésta în tâlcuirea cuvîntuluĭ Domnuluĭ, care l'a ḑis despre rĕiĭ ceĭ de acest fel, ce-ĭ arată aicĭ Pavel: „Iar de te sminteşte mâna ta saŭ picĭorul tĕŭ, tae-le dela sine-ţĭ şi lépădă-le dela tine; şi de te sminteşte ochĭul tĕŭ, scóte-l şi lépădă-l dela tine (Mat. XVIII, 8). Şi Mar. Vasilie încă ḑice, cum că ómeniĭ ceĭ rĕĭ se aséměnă cu ceĭ cĭumaţĕ, pentru-că împărtăşesc uniĭ pre alţiĭ din rĕutatea lor ca cĭuma. Pentru acésta precum fugim de ceĭ cĭumaţĭ, aşa trebue să fugim şi de rĕiĭ lucrătorĭ aĭ pĕcatului: „Că ḑic ceĭ ce ştiŭ despre acestea, că cĭuma (atât cea omenéscă cât şi cea dobitocéscă), când se atinge de vre un om saŭ de vre un dobitoc, dupre împărtăşire se împarte la toţĭ, ceĭ ce se apropie de acela; ĭar uniĭ ca aceştia sînt şi lucrătoriĭ fără-de-lege; că unul împărtăşeşte altuĭa bóla, împreună bolesc unul cu altul şi împreună pĭer (în tâlcuirea Psalmuluĭ întâĭŭ). Pentru acésta şi David fericeşte pre ceĭ ce nu aŭ şedut în scaunul pĭerḑĕtorilor: „Fericit bărbatul, carele în scaunul pĭerḑĕtorilor nu a şedut“ (Psalm. I, 1), adecă nu petrece împreună şi nu séde împreună cu ómeniĭ ceĭ vătămătorĭ de suflet; de unde a ḑis parimiastul: „Scóte din adunare pre cel pĭerḑĕtor şi împreună cu dînsul va eşi rĕul; căcĭ când séde în adunare pre toţĭ necinsteşte“ (Pilde XXII, 10).

Iar cum că şi însaşĭ privirea celor rĕĭ vatămă, dumneḑeescul Chrisost. o a arătat, ḑicênd pilda acésta: „Vĕḑênd óre-carĭ pre ceĭ ce pătimesc la ochĭ, s'aŭ împărtăşit de bólă din singura privirea“ (Cuv. VII, despre pocăinţă). Acésta o ḑice şi Sf. Grigorie Nisis: „Óre nu precum ceĭ ce trag asupră-le bóla ochilor, din întâlnirea acelor ce maĭ înainte bolesc, aşa mĕ voĭŭ părea şi însumĭ, că mĕ împărtăşesc de bólă pentru silinţa, ce o pun spre pocăinţă?“ (Cuv. I, împrotiva luĭ Evnomie). Şi Teologul Grigorie încă ḑice: „Că nu aşa cu înlesnire se boeşte pânza din văpséla, cât ĭa cine-va din putóre, când se apropie de dînsa, nicĭ aburirea cea stricată şi pricinuitóre se revarsă aşa cu lesnire în aer şi se împrăştie întru vietăţĭ, precum este bóla cea pĭerḑĕtóre şi cĭuma, în cât maĭ cu lesnire se împărtăşeşte între ceĭ supuşĭ, rĕutatea întâilor stătătorĭ (în Cuv. cel dezvinovĕţitor). De acésta şi Isidor Pilusiotul scria: „Cum dar Pavel a oprit pre cel ce a curvit?“ Maĭ tare decît ceea ce voesc eŭ: ḑicĭ că nu l'a bătut orĭ l'a ocărît, ci l'a despărţit de turmă, ca să nu se dea bóla cea pĭerḑĕtóre şi la cele-l-alte oĭ (Epistola CCXC).

Adaugă însă Teodorit şi acésta: „Iar dacă de obştésca hrană, cu unii

12. Căci îmĭ este mie a judeca şi pre ceĭ din afară?

Din afară numeşte aicea Apostolul pre Eliniĭ şi pre ceĭ necredincioşĭ şi păgânĭ, ca pre uniĭ ce sînt afară de credinţa luĭ Christos şi din biserica hristianilor; ĭar din lăuntru, numeşte pre hristianĭ. Dice dar, că eŭ nicĭ un cuvînt am, nicĭ vre o purtare de grijă şi providenţie pentru ceĭ din afară necredincioşĭ, pentru-că aceştia sînt afară din legile luĭ Christos. Drept aceea de prisos lucru este a dice poruncile luĭ Dumneḑeŭ către aceĭ ce sînt afară de curtea şi biserica luĭ Christos. Căci dupre acestaşĭ Pavel însuşĭ, ĭarăşĭ: «Câte le grăeşte legea, celor ce sînt în lege le grăeşte» (Rom. III, 19).

Aŭ nu pre ceĭ din lăuntru voĭ îĭ judecaţĭ?

13. Iar pre ceĭ din afară, Dumneḑeŭ îĭ va judeca.

Uniĭ, la ḑicerea: aŭ nu, pun stigmĭ (virgulă) apoĭ cetesc ceal-altă parte, ca dela alt început, fără (ton) întrebător, aşa: «Pre ceĭ din lăuntru voĭ îĭ judecaţĭ»; fiind-că maĭ sus a ḑis Apostolul, că ce se potriveşte mie a judeca pre ceĭ din afară şi necredincioşĭ. Dupre urmare socotesc aceştia că ḑice: nu; în loc de: nu este dreptul meŭ să judec pre aceĭa. Iar uniĭ cetesc periodul, unind pre «nu» cu cele-l-alte, cu chip întrebător: «Aŭ nu pre cel din lăuntru voĭ îl judecaţĭ?» In loc de: nu sînteţĭ datorĭ, voĭ hristianiĭ să judecaţĭ preţ ceĭ din lăuntru şi de o credinţă cu voĭ hristianĭ? Aşa datorĭ sînteţĭ; ĭar pre ceĭ din afară şĭ necredincioşĭ Dumneḑeŭ îĭ va judeca, judecătorul cel maĭ înfricoşat decât voĭ. Şi dar dacă hristianiĭ ceĭ din lăuntru se judecă de voĭ, negreşit cu judecata vóstră cea maĭ blândă, că va scăpa de cea maĭ înfricoşată a luĭ Dumneḑeŭ.

Şi veţi scóte pre cel rĕŭ dintre voĭ înşi-vĕ (II Lege XIII, 6).

Aicea aduce Apostolul o ḑicere a Scriptureĭ vechĭ, despre care am spus maĭ sus la stihul 2, pentru ca să arăte că şi

---

ca aceştia nu se cade a ne împărtăşi; unde dar (adecă cu mult maĭ vîrtos) de cea taĭnică şi dumneḑeéscă"; adecă dacă cu ceĭ ce vederat păcătuesc, nu se cuvine hristianiĭ a mânca împreună, cu mult maĭ vîrtos nu se cuvine a se împărtăşi cu eĭ de dumneḑeeştile taĭne? Că uniĭ ca aceştia nevredniciĭ sînt de a se împărtăşi, de nu se vor pocăi. Şi de obşte încă ḑic toţĭ dumneḑeeştiĭ Apostolĭ în Aşeḑĕmînturile lor: „Păcatul neînfruntat maĭ rĕŭ se face de sineşĭ" (adecă decât este), şi la alţiĭ se ĭa împărtăşirea; de vreme ce şi puţina dospitură pre tótă frămîntătura o dospeşte şi un fur pricinueşte ură la tot neamul, şi şoreciĭ murind spurcă vasul cel de apă şi de unt-de-lemn.... Aşa şi o óĭe rĭiósă împărtăşeşte pre cele-l-alte de bólă, nedespărţindu-se oile cele sănătóse şi omul cel stricător de ceĭ mulţĭ trebue a fi păzit. Şi cânele cuprins fiind de turbare este cu totul primeĭduitor de cel ce s'ar apropia. Deci dacă şi pre omul cel fără-de-lege, nu-l vom despărţi de biserică, casa luĭ Dumneḑeŭ o facem pesteră de tâlharĭ.

puitorul de lege Moïsi, chiar din început porunceşte să se despartă dintre toţi Evreii, ceĭ ce păcătuïaŭ vederat; ĭar acésta: «dintru voĭ înşi-vĕ», o a ḑis, pentru ca să arăte, că curmarea şi despărţirea ómenilor rĕĭ, este spre maĭ mult folos al acelora, de care se despart, fiind-că rĕiĭ despărţindu-se nu îĭ împărtăşesc pre aceştia de rĕutatea lor[1]).

CAP. VI.

1. Indrăzneşte cine-va dintre voĭ, pricină avênd către fratele sĕŭ, a se judeca la ceĭ nedrepţi, şi nu la sfinţi?

Mulţi din hristianiĭ ceĭ din Corint avênd pricini şi judecăţi între dînşiĭ despre banĭ şi despre alte pricini, mergeaŭ şi se judecaŭ la judecătoriĭ ceĭ din afară aĭ Elinilor, fiind aceïa ştiutorĭ de legĭ şi iscusiţi întru judecăţi. Deci acéstă greşélă a hristianilor, carĭ aŭ căḑut în mijloc, o îndreptéză aicea Pavel. Că de vreme ce maĭ sus a pomenit de ceĭ lacomĭ de averĭ, îndată s'a înferbêntat din lăuntru inima luĭ, de purtarea de grijă ce avea, pentru ceĭ ce păcătuïaŭ. Şi veḑĭ, ĭubitule, că dela început arată o rîvnă mâniósă şi lucrul îl numeşte îndrăznélă şi fără-de-lege. Şi îndrăzneşte, ḑice, vre un hristian a merge la judecătoriĭ ceĭ din afară şi necredincĭoşĭ să se judece? Şi nu se ruşinéză şi de a o gândi acésta? Credincĭoşiĭ să-şĭ pue judecătorĭ loru-şĭ pre ceĭ necredincĭoşi? Credincĭoşiĭ să alégă pre ceĭ nedrepţi în locul sfinţilor? O! Vaĭ! Nu a ḑis însă, că cutéză cine-va a se judeca la ceĭ necredincĭoşĭ, ci la ceĭ nedrepţi. Că de merge cine-va să se judece, caută să-şĭ afle dreptul sĕŭ, pentru acésta Pavel arată lor, căcĭ când merg la judecătorĭ necredincĭoşĭ îşĭ perd dreptul ce-l caută, pentru-că judecătoriĭ Elinilor şi aĭ păgânilor sînt nedrepţi; şi nedrepţi fiind, cum vor judeca pre tine, hristiane, cu dreptate? Iar sfinţi, pre credincĭoşiĭ hristianĭ îĭ numeşte, pentru ca să arăte şi dela însuşĭ numele, pre osebirea ce aŭ necredincĭoşii de ceĭ credincĭoşĭ, că aceïa sînt nedrepţi, ĭar aceştia sînt sfinţi[2]).

---

[1]) Ḑice însă şi Sf. Grigorie Nis., că Apostolul ḑicênd aicea cuvîntul acesta: „Şi scóteţi pre cel rĕŭ dintre voĭ înşi-vĕ", ĭar întru cea a II-a către Corint. ḑicênd „să unéscă cu sineşĭ Corint. pre cel ce păcătuise cu maşteha sa, „că, ḑice, să întăriţi către el dragostea": ḑice Sf. Grigorie că cu acésta păzea Pavel porunca Eclisiastuluĭ ce ḑice: „Vreme e de a rupe şi vreme e de a cóse (Cap. III, 6), (Voróva a 7-a la Eclisiast).

[2]) Şi dacă hristianiĭ lumeştĭ nu se cuvine a se judeca la judecătoriĭ din afară, cu cât maĭ vîrtos nu se cuvine a se judeca la dînşiĭ arhiereiĭ şi preoţiĭ. Şi dacă aceştia nu se cuvine a se judeca la uniĭ ca aceştia, dar încă şi maĭ mult monahiĭ nu se cuvine, monahiĭ ceĭ omorîţi lumeĭ şi celor din lume? Pentru acésta scrie cuviosul Nicon în tomul I al sĕŭ,

2. Aŭ nu ştiţi că sfinţii pre lume o judecă?

Fiind-că credincioşii hristiani altora nu li se părea că sînt vrednici a judeca şi a curma judecata şi pricina fieşte-căruia, pentru acésta Pavel arată aicea că sînt vrednici; mai întâiŭ că i-a numit sfinţi; iar apoi şi că aceştia aŭ să judece lumea şi pre ceĭ necredincioşi, adecă, nu dór că înşişi eĭ, aŭ să şédă să judece pre necredincioşiĭ lumeĭ (pentru-că Domnul singur, judecătorul tuturor are a judeca); ci, că aŭ să-i osîndéscă. Dar cum vor să-i osîndéscă? Fiind-că amêndóuĕ părţile aŭ fost asemenea pătimaşe şi de aceeaşi fire şi credincioşii şi necredincioşii, însă credincioşii aŭ crezut în Christos, iar necredincioşii nu aŭ crezut[1]).

Şi de sĕ judecă întru voi lumea, nevrednicĭ sînteţi de judeţuri maĭ micĭ.

Vedĭ, o cetitoriule, că nu a dis Apostolul cum că lumea adecă necredincioşii se judecă de voi, ci cu voi adecă de Dumnedĕu se judecă eĭ, cu voi însă se osîndesc; adecă fiind-că voi v'aţi făcut lor pildă de credinţă, eĭ înşişi pildă avêndu-vĕ pre voi, nu aŭ crezut. Iar acésta, «nevrednicĭ sînteţi de judeţuri maĭ micĭ» are acest fel de înţelegere: fiind-că urma a se rusina hristianiĭ, când se judecaŭ iarăşi la hristianĭ, ca la nişte cunoscuţi şi de o credinţă cu dînşiĭ, pentru acésta dice Apostolul că dimprotivă maĭ ales se cuvine hristianiĭ a se rusina şi a se necinsti, când se judecă la ceĭ din afară şi la necredincioşii judecătorĭ, fiind-că judeţurile celor din afară sînt maĭ micĭ şi vrednice de defăimat şi nu judeţurile hristianilor.

3. Aŭ nu ştiţi că angheliĭ vom să judecăm? Ne cum cele lumeştĭ?

în Cuv. XX: „Că a dis óre-carele din sfinţi, óre-căruia monah, ce avea averi, că cel ce este monah (adecă singuratic) singuratic trebue a fi, a nu căştiga ce-va, prin care póte a se nedreptăţi, iar de are ce-va prin care se nedreptăţeşte, nu este monah". Decĭ bine şi cu drept cuvînt ă dis marele: „Fiind-că monahicésca viaţă pre omorîre şi pre mórtea cea desăvîrşit, cea dela lume o a lepădat şi pre omorîrea cea desăvîrşit cea dela lume o făgăduieşte; că însuşi legile cele politiceştĭ pre monahĭ, ca pre nişte morţi lumeĭ, nu ĭ ĭartă a se judeca întru ale lor judecătoriĭ. Drept aceea de tótă ertarea se lipseşte monahul, dacă se bagă pre sineşi în judeţuri lumeştĭ, pentru-că nu voeşte a se nedreptăţi. Şi martur de acestea este dumnedeescul Chrisostom ţicênd: „Lumeştĭ a fi şi prin judeţuri a se zăbovi, nimic e de mirare; iar mulţi din ceĭ ce s'aŭ lepădat de lume, dacă le fac acesteaşi, acea faptă este lipsită de tótă ertarea".

[1]) Aşa dupre Teodorit Ninevitenii şi împĕrătésa dela amĕdă-ţi vor judeca pre neamul Evreilor; aşa Apostoliĭ ceĭ doĭ-spre-dece vor judeca pre cele dóuĕ-spre-dece seminţii ale luĭ Israil; şi aşa ceĭ ce aŭ crezut din neamurĭ, vor judeca pre ceĭ ce nu aŭ crezut.

Angheli aicea ḑice Pavel pre demoni, precum și Domnul ḑicea despre focul Gheeneĭ, că este gătit diavoluluĭ și angheliloř luĭ (Mat. XXV, 41). Căcĭ și pre demonĭ avem să-i osîndim noĭ hristianiĭ; de vreme ce noĭ și trup purtând avem să ne aflăm la viitórea judecată maĭ preș sus decât dînșiĭ, dupre buna socotélă și dupre faptele cele bune; iar eĭ după ce aŭ fost fără de trup, dupre acésta aŭ să se afle maĭ josiți[1]).

4. Decĭ de aveți județi lumești, pre ceĭ defăimați în biserică îĭ puneți să șéḑă judecătoriĭ?

5. Spre rușinarea vóstră ḑic: așa nu este întru voĭ înțelept nicĭ unul, carele ar putea să deslușéscă între fratele séŭ?

Vrênd Apostolul cu covîrșire să taĕ dela hristianĭ mergerea la judecătoriile cele din afară ale necredincĭoșilor, ḑice: că póte ar ḑice cine-va că nicĭ un înțelept este dintre voĭ hristianiĭ, care să pótă deslușĭ judecățile vóstre și pentru acésta mergem la ceĭ necredincĭoșĭ, că sînt înțelepți și știŭ să judece; către care rĕspunde Apostolul, că deși dupre cuvîntul vostru, nicĭ un înțelept judecător se află în biserica și adunarea hristianilor, însă maĭ bine este să puneți judecătorĭ pre ceĭ maĭ mizerĭ și defăimați întru cunoștință hristianĭ, ca să vĕ judece, decât a vĕ judeca necredincĭoșiĭ? Acésta însă o am ḑis, ḑice, spre rușinarea și înfruntarea vóstră, urmând voĭ mincĭunósa pricinuire acésta, ce o puneți de pricină; fiind-că, dupre cuvîntul vostru, este atâta împuținare de înțelepți între voĭ, în cât trebuesc a vĕ judeca ceĭ proști și maĭ neînvĕțați. A ḑis însă, că nu se află vre un înțelept între voĭ, ca să pótă deslușĭ pricina între fratele séŭ, arătând cu numele fratelui, că judecată fiind cu frate hristian, nu e trebuință atuncea judecătorul a avea atâta multă cunoștință și înțelepcĭune de multe felĭurĭ de chipurĭ; pentru-că frățésca aședare și dragoste, care se află între hristianĭ, însășĭ aceea ajută spre a deslega prigonirile lor și hristianiĭ a nu face meșteșugirĭ (adecă șiretlicurĭ), silindu-se cum să biruĭască unul pre altul, pentru ca să-și căștige judecata lor.

6. Ci frate cu frate se judecă, și acésta la ceĭ necredincĭoșĭ.

Indoit, ḑice, faceți rĕul, că voĭ carĭ vĕ judecați sînteți de c

[1]) Iar Fotie ḑice, că dupre chipul acesta, noĭ hristianiĭ avem să judecăm pre demonĭ, adecă să-ĭ înfruntăm, că eĭ angheli fiind maĭ înainte aŭ căḑut din rânduĭala ce s'a fost rânduit, pentru socotința lor cea rea și că fără de trup fiind, nu aŭ păzit firésca lege cea dată lor; iar noĭ de și amăgiți fiind de dînșiĭ și luptați de dînșiĭ și cu tóte că sîntem cu trup, cu tóte acestea am păzit legile, care ni s'aŭ dat de Domnul.

credință frați hristiani, iar aceea ce vĕ judecă pre voi, sînt necredincioși și păgâni[1]).

7. Deci dar cu adevĕrat vătămare cu totul este între voi, căci aveți judecăți unii cu alții.

Mai întâiŭ a oprit Apostolul de a se judeca hristianii la cei necredincioși, acum însă oprește și acésta, a nu avea nici cum judecăți și pricini între dinșii hristianii; cu totul, dice, vătămare adecă osîndire și rușinare este, a avea cu desăvîrșire voi hristianii între sine-vĕ judecăți și lupte în cuvinte unul cu altul; că acésta însemnéză dicerea: «Unii cu alții»[2]). Cu descoperire însă a dis cuvîntul acesta «unii cu alții», pentru ca să arăte, că hristianii sînt datori a socoti pre frații lor că sînt înșiși ei.

[1]) Insemnéză că dupre Teodorit, acésta ce dice Pavel aicea nu este împrotiva celea ce a dis în cea către Rom.; căci aicea nu poruncește a se împrotivi hristianii stăpânitorilor celor din afară și dregătorilor lor; ci legiuește hristianilor, celor ce se nedreptățesc, să nu întrebuințeze judecători pre stăpânitorii cei din afară la pricinile lor; fiind-că de socotința lor atârnă ori a se nedreptăți și nici cum a se judeca; ori a se judeca la frații lor, cei de o credință. A întrebat însă óre-când un sholastic și pre Sf. Marcu Aschitianul, dicênd: stăpânitorii pĕcătuesc, pedepsind pre cei ce nedreptățesc și păzind dreptatea, celor ce se nedreptățesc? A rĕspuns bĕtrânul: judecătorii nu pĕcătuesc, ci cei ce pîrăsc și nu lasă la Dumnedeŭ, pentru-că mai întâiŭ tóte cele ce vin asupra lor sînt năpădire ale rĕutăților lor, trăgêndu-i pre ei la cunoștință și nu la izbândire; iar al doilea deși a pătimit (cu) nedreptate greșéla întêmplată, se cuvenea a erta celui ce l'a nedreptățit, audind pre Domnul că dice: „Lăsați și se va lăsa vóuĕ". Și nu prin omenésca rĕsplătire relele loru-și să le facă neertate; iar stăpânitorii dupre Apostolul, nu sînt fricĕ faptelor bune, ci celor rele, că nu pre cei credincioși și evlavișt îi silesc a pîrî pre cei ce nedreptățesc; nici vrășmășuesc suferitorilor de rĕŭ; pentru-că nedreptățindu-se nu întrebuințéză judecătoriile, ci izbândirea o daŭ celor ce voesc, iar pre cei ce rabdă îndelung pentru Dumnedeŭ, ca pre unii ce mai mult fac bine și îi cinstesc și îi priimesc; și precum pre cei ce nu voesc a se jelui, netrăgêndu-i stăpânitorii, așa și pre cei ce jeluesc drept, judecându-i nu pĕcătuesc.

[2]) Că așa și Domnul poruncește să nu aibă hristianii judecăți, nici să alerge la judecători ca să se judece, ci mai bine să alégă a-i dezbrăca, decât să mérgă să se judece; că acésta însemnéză cuvintele acestea ale Domnului: „Iar eŭ dic vóuĕ, a nu sta împrotiva rĕului..... Și celuia ce voește a se judeca cu tine și a-ți lua haina, lasă-i lui și cămașa (Mat. V, 39). Pentru acésta și marele acela Ioan, cel al Cuvios. Varsanufie, carele se numea prooroc, întrebat fiind de óre cine acestea: dacă cine-va ar voi să-mi ia haina, da-voiŭ lui și cămașa mea? Nu acésta o dice (Domnul), ca prost tot celui ce ar voi a-ți lua, să dai lui; ci celui ce voește a se judeca cu tine, care însemnéză prigonire în vorbă și judecătorie, care naște sufletului vătămare. Deci aicea trebue a defăima cele trupești, pentru mântuirea sufletului; căci ce folos ar fi omului, de ar dobândi lumea tótă și își va păgubi sufletul sĕŭ.

Pentru ce nu vĕ nedreptăţiţĭ maĭ bine? Pentru ce nu vĕ lipsiţĭ maĭ bine?

8. Ci voĭ nedreptăţiţĭ şi lipsiţĭ şi maĭ ales pre fraţĭ?

Cu dovadă arată aicea Apostolul întreită pre vinovăţia hristianilor acelora, carĭ se judecă la ceĭ necredincĭoşĭ, întâĭŭ pentru ce nu şuferă, când se nedreptăţesc de ceĭ-l-alţĭ hristianĭ; al doilea, pentru-că eĭ maĭ mult nedreptăţesc pre ceĭ-l-alţĭ, decât se nedreptăţesc eĭ; şi al treilea pentru-că eĭ nedreptăţesc nu necredincĭoşĭ, ci pre hristianiĭ ceĭ de o credinţă cu dînşiĭ. Bine ar fi, ḑice, cu adevĕrat, nicĭ voĭ să nedreptăţiţĭ pre alţiĭ, nicĭ alţiĭ pre voĭ; dupre aseměnare însă şi dupre alegere, maĭ bine este a vĕ nedreptăţi voĭ de alţiĭ, decât a se nedreptăţiĭ alţiĭ de voĭ.

9. Aŭ nu ştiţĭ că nedrepţiĭ împĕrăţia luĭ Dumneḑeŭ nu o vor moşteni?

Intru înfricoşare împlineşte Apostolul sfătuirea şi îndemnarea sa, pentru ca să facă cuvîntul maĭ puternic şi îĭ întrĕbă pre eĭ ca un lucru ce este arătat şi mărturisit, că nedrepţiĭ adecă nu vor moşteni împĕrăţia luĭ Dumneḑeŭ.

Nu vĕ amăgiţĭ

Cu acest cuvînt arată ghicitoreşte Apostolul pre óre-cariĭ hristianĭ, că ḑic: iubitor de ómenĭ este Dumneḑeŭ şi nu va osîndi cu munca pre ceĭ ce aŭ pĕcătuit, ci îĭ va băga întru împĕrăţia sa. Nu vĕ amăgiţĭ, ḑice, hristianilor, căcĭ amăgire şi rătăcire mare cu adevĕrat este, a nădĕjdui aicea hristianiĭ, ceĭ ce pĕcătuesc, că aŭ să dobîndéscă bunătăţile cele veciníce, apoĭ acolo să ĭa cele împrotiva acestora, adecă vecinícile rele.

Nicĭ curvariĭ

Intâĭŭ pre curvarĭ aŭ pus ca să lovéscă pre cel ce a curvit cu maşteha sa, pre carele maĭ înainte l'a osîndit.

Nicĭ idolo-slujitoriĭ, nici preacurvariĭ, nicĭ malahieriĭ.

Idolo-slujitoriĭ ḑice aicea, nu pre ceĭ ce se ţineaŭ încă de slujirea idolilor, precum maĭ înainte am ḑis la stihul 11, Cap. V; decât pre iubitoriĭ de argint şi lacomiĭ de averĭ[1]); ĭar malahieriĭ, numeşte pre ceĭ ce pătimesc patimile cele maĭ de ruşine dela alţiĭ[2]).

10. Nicĭ ceĭ ce se culcă cu bărbaţĭ, nicĭ lacomiĭ de averĭ, nicĭ beţiviĭ, nicĭ ocărîtoriĭ, nicĭ răpitoriĭ, împĕrăţia luĭ Dumneḑeŭ nu o vor moşteni.

[1]) Veḑĭ despre acésta la Cap. V, s. 6, al ceiĭ către Efes., cum se tâlcueşte ḑicerea: orĭ lacomul de avuţiĭ, carele este idolo-slujitor.

[2]) Fórte mulţĭ însă dintre dascaliĭ ceĭ maĭ nouĭ, la malahia cea de obşte cunoscută, pre numirea malahierilor o ĭaŭ, despre care veḑĭ în exomologhitariul nostru şi în canónele luĭ Ioan pusniculuĭ în canonicul nostru (Pidalion).

Fiind-că mai sus a dis pentru cei ce pătimesc patimile cele mai de rușine dela alții, acum aicĭ dice și pentru cei ce lucréză cele de rușine ca acestea, care sînt cei ce se culcă cu bărbații. Mulți însă se întrébă, pentru ce Apostolul împreună a numĕrat pre beți și pre ocărîtorĭ, adecă pre cei ce grăesc cuvinte de rîs, împreună cu idolo-slujitorĭ și cu cei ce se culcă cu bărbații, adecă pentru ce a numĕrat împreună pre cei ce aŭ făcut cele mai ușóre, cu cei ce aŭ pĕcătuit cele mai grele pĕcate? Și la acésta rĕspundem că și Domnul a dis vinovat de munca Ghcenei pre acela ce va dice fratelui sĕŭ: nebunule (Mat. V, 22). Și cum că câți sînt beți, aceĭa se fac și culcătorĭ cu bărbați și idolo-slujitorĭ și mai tóte rĕutățile le fac; de unde și Evreii, după ce aŭ bĕut și s'aŭ îmbătat, aŭ slujit idolului și s'aŭ închinat viteluluĭ în pustiŭ, precum (dice) Sfînta Scriptură: «A ședut norodul ca să mănânce și să bea și s'a sculat să jóce» (Es. XXXII, 6); de unde Mar. Vasilie a dis: «Pedépsa lor aŭ fost idolo-slujirea» (în cuvîntul cel asupra beților)[1]). Apoĭ cuvîntul Apostolului aicea nu este despre munca ce aŭ să o ĭa adecă toți aceștia, una și aceeași, ci cuvîntul luĭ este despre căderea din împĕrăția cerîurilor, că adecă toți aceștia de nu se vor pocăi, se vor lipsi de împĕrăția cerîurilor, ĭar dacă aceștia toți vor avea și osebire în muncă, precum și cu adevĕrat vor avea osebire, acésta nu este lucru al vremeĭ aceștia să-l căutăm.

11. Și aceștia unii ați fost, ci v'ați spĕlat de ele; ci v'ați sfințit; ci v'ați îndreptat întru numele Domnuluĭ Iisus și întru Duhul Dumnedeuluĭ nostru.

Socotiți, dice, o hristianilor, de care marĭ rĕutăți v'a slobodit Dumnedeŭ; de idolo-slujire adecă și de preacurvie și de malahie și de culcarea cu bărbații și de cele-l-alte, câte le-a dis mai sus, care le aveați mai înainte, când erați necredincioși; și din protivă, care marĭ bunătățĭ aŭ dăruit vóuĕ acum, după ce ați crednt într'însul; căcĭ și voĭ erați mai înainte acest fel, idolo-slujitorĭ și preacurvarĭ și culcătorĭ cu bărbații și cele-l-alte. Dumnedeŭ însă de tóte acestea v'a curățit; și nu numaĭ acésta, ci și v'a sfințit. Ĭar cum și cu ce chip v'a curățit? Mai întâiŭ spĕlându-vĕ, apoĭ v'a îndreptat, și îndreptându-vĕ la urmă v'a sfințit, nu cu numele cutăruĭa orĭ al cutăruĭa om și dascăl, ci cu numele luĭ Christos și al Sfîntuluĭ Duh, adecă Sfînta Treime tóte acestea le-a dăruit vóuĕ; căcĭ dicênd că Dumnedeŭ v'a sfințit cu numele luĭ Christos și cu Duhul Sfînt, nu a arătat alta, fără numaĭ pre Sfînta Treime.

[1]) Despre a ști câț de mare rĕŭ este beția, vedĭ la suptînsemnarea dicereĭ „și nu (vĕ) îmbătațĭ de vin întru care este desfrînarea“ (Efes V, 18).

12. Tóte îmĭ sînt slobode, ci nu tóte folosesc[1]).

Fiind-că a dis Pavel pentru cel ce a curvit, şi ĭarăşĭ va să dică pentru dînsul şi pentru toţi ceĭ-l-alţĭ curvarĭ, pentru acésta pune în mijloc pre cuvîntul cel despre lăcomia de pântece; căcĭ maĭ de multe orĭ din lăcomia de pântece se naşte patima curvieĭ. Decĭ dice că ertat îmĭ este mie a mânca şi a bea, dar însă nu-mĭ este şi de folos sufletuluĭ a mânca şi a bea fără de măsură.

Tóte îmĭ sînt slobode, ci eŭ nu mĕ voĭŭ stăpâni de vre una.

Stăpânitor, dice, şi domn eŭ sînt de a mânca şi a bea, ci de mĕ voĭŭ da pre sine-mĭ cu nemĕsurare la mâncărĭ şi la bĕuturĭ, mĕ voĭŭ face rob al mâncărilor şi al bĕuturilor, ĭar nu stăpânitor; căcĭ cela ce întrebuinţézĕ cu mĕsurare şi precum se cuvine mâncările, acela este domn şi stăpânitor al mâncărilor, ĭar cela ce le întrebuinţézĕ cu nemĕsurare şi cu rea întrebuinţare, acela deaciĭa nu e stăpânitor al mâncărilor, ci rob; fiind-că sĕ tiranisesţe şi sĕ stăpânesţe de multa mâncare şi de desfătare. Vĕdut-aĭ, o cetitoriule, cum a arătat Pavel rob şi supus

[1]) Teodorit însă dice, că acéstă dicere se cuvenea a se ceti dupre întrebare şi rĕspundere, adecă: „Tóte mi-s slobode? Dar nu tóte folosesc"; asemenea şi cea de maĭ jos: „Tóte mi-s slobode? Ci eŭ nu mĕ voĭŭ stăpâni de vre una". Cu aceste cuvinte însă Apostolul arată, că sub faţa sa întrébă şi rĕspunde la ceĭ-l-alţĭ aşa: tu hristiane dicĭ că: mie nu-mĭ este ertat să mănânc şi să bĕŭ tóte mâncările şi bĕuturile? Către carele rĕspunde Pavel: aşa, tóte îţĭ sînt ertate, însă nu-ţĭ sînt tóte şi folositóre, pentru-că te veĭ robi lor. Că însuşĭ acésta o dice şi deaciĭa înainte, întru care se face cuvînt de dînsul despre idolo-slujitorĭ: „Tóte îmĭ sînt slobode? Dicênd, ci nu tote folosesc. Tóte îmĭ sînt slobode? Dar nu tóte zidesc" (I Cor. Cap. X, s. 23).

Eŭ însă socotesc că voroveşte aicea despre mâncările cele îndulcitóre şi desfătătóre, care deşi sînt ertate a se mânca, însă nu sînt folositóre tuturor şi maĭ ales tinerilor şi celor împătimaşĭ. Pentru acésta şi despre mâncările cele desfătătóre a dis Sirah: „Fiĭule, în viaţa ta ispiteşte-ţĭ su„fletul tĕŭ şi vedĭ, ceea ce este rĕŭ luĭ, nu da luĭ, că nu tóte tuturor „sînt de folos şi nu tot sufletul bine-voeşte întru tóte. Nu te îmbuĭmba „întru tótă desfătarea şi nu te revĕrsa spre mâncărĭ" (Cap. XXXVII, 27). Şi póte dela Sirah s'a împrumutat cu acestea, ce le dice Pavel aicea. Iar Solomon dice: „Nu foloseşte nebunuluĭ desfătarea" (Pild. XIX, 10), care tâlcuind-o Mar. Vasilie dice: „Ce lucru este maĭ nebunesc al unuĭ trup sănătos, ce se pórtă împrejur de „tinereţe?" (Hotăr. XVI, din cele pre larg). Că mâncările cele îndulcitóre şi desfătătóre, nu numaĭ pre trupul îngraşă şi îl aprinde pre el spre patimĭ, ci şi îndémnă pre ómenĭ a le mânca fără saţ şi fără măsură; şi nesaţiul acesta ĭarăşĭ, nu numaĭ sufletelor lor le pricinueşte vaĭul şi ticăloşia, precum a dis Domnul: „Vaĭ celor sătuĭ acum" (Luca VI, 25), ci de multe orĭ pricinuesc şi mórte trupurilor lor, precum a dis Sirah: „Că în multele mâncărĭ va fi durerea; şi nesaţiul chezăşlueşte până la holeră, pentru nesaţiŭ muljĭ s'aŭ săvîrşit, ĭar cel ce ĭa aminte va adauge viaţă" (Cap. XXXVII, 30).

mâncărilor pre acela ce socotea că el este stăpân și domn preste acestea? Și socotește că fiește-carele dintre hristianiĭ Corinteni dicea, că mie îmĭ este slobod a mĕ desfăta și am stăpânire de a mânca, ĭar Pavel dicea aicea, că desfătarea nu o întrebuințézĕ ca stăpânitor și domn al eĭ, ci o întrebuințézĕ ca un supus și rob al desfătăreĭ; căcĭ în câtă vreme, dice, tu eștĭ desfrînat și rĕsfățat, nu stăpânești tu pântecele tĕŭ, ci pântecele tĕŭ pre tine te stăpânește.

13. Mâncările pântecelui și pântecele mâncărilor[1].

Pântece aicea Pavel numește pre patima lăcomieĭ de pântece și pre slujirea de pântece și nu pre mădulărĭ, adecă pre pântece; ĭar mâncărĭ numește pre nemĕsurare și nepotrivirea bucatelor și a mâncărilor. Deci dice că nemĕsurarea mâncărilor are rudire și apropiere cu lăcomia de pântece și cu slujirea de pântece; și de-a 'ndărăptul: slujirea de pântece are rudire cu nemĕsurarea mâncărilor. Și dar amêndóuĕ acestea nu pot a ne aduce, ci aduc la sineși (pe) aceĭa, ce se supun acestora, adecă nemĕsurarea mâncărilor, îĭ aduce la slujirea de pântece, și slujirea de pântece ĭarăși aduce pre eĭ la nemĕsurarea mâncărilor.

Iar Dumnedeŭ și pre acesta și pre acelea va strica.

Dumnedeŭ, dice, va face nelucrătóre și va înceta și pre robia pântecelui și pre nemĕsurarea mâncărilor; ĭar pre dicerea: «Va strica» unĭĭ adecă (carele este Fotie și Teodorit), dic că acésta este maĭ înainte spunere și proorocie de ceea ce are a se face în viitorul véc, când nicĭ mănâncă cine-va, nicĭ bea. Decĭ dacă acolo, nicĭ mĕsuratice mâncărĭ sînt, cu mult maĭ vîrtos nemĕsurarea mâncărilor și lăcomia de pântece nu va fi, ci are să se strice. Iar teologul Grigorie dicênd: «Că pre pântecele cel stricat, tot o dată împreună cu mâncările cele ce se strică, le-aŭ arătat cu acésta (Pavel adecă), că pântecele îndată ce se satură de mâncărĭ, însușĭ se face nelucrător și încetéză; cel ce maĭ înainte căuta pre cele multe». Așișderea și bucatele se strică, prin ședut scoțându-se. Iar unĭĭ (carele este Fotie) dic, că Pavel a pecetluit învĕțătura cea despre lăcomia de pântece cu rugăcĭunea, orĭ maĭ bine a dice, cu blestem, dicênd: «Strica-o-ar «Dumnedeŭ și izgoni-o-ar dela noĭ și arăta-o-ar nelucrătóre și «netrebnică, atât pre nemĕsurarea mâncărilor cât și pre lăco-«mia de pântece».

Iar trupul nu curvieĭ, ci Domnuluĭ, și Domnul trupuluĭ[2])

[1]) Formă de lipsă întrebuințézĕ aicea Apostolul, care așa se deplinește, dupre Sfințitul Teofilact: „Mâncările potrivite sînt pântecelui, și pântecele potrivit este mâncărilor".

[2]) Lipsește și aicea.... „ĭar trupul nu este potrivit curvieĭ, ci Domnuluĭ, și Domnul potrivit trupuluĭ, ca capul luĭ, orĭ alt ce-va ca acésta,

Iată a arătat aicea Apostolul, că de vreme ce voĭa să vorovéscă pentru curvie, pentru acésta a vorbit maĭ întâĭŭ pentru lăcomia de pântece, precum am proḍis; însă dupre urmare era să ḍică Pavel: ĭar trupul nu are potrivire cu mâncările, nicĭ cu pântecele; ĭar el nu a ḍis aşa, ci a ḍis: ĭar trupul nu are potrivire cu curvia. Pentru ce? Pentru ca să arăte că curvia este ispravă a lăcomieĭ de pântece şi a desfătăreĭ[1]); deci cuvîntul are acest fel de înţelegere: trupul hristianuluĭ nu s'a făcut pentru acésta pentru a se desfăta; şi din desfătare ca să cadă în curvie, ba; ci s'a făcut pentru ca să se unéscă cu Domnul carele îĭ este cap luĭ; şi de-a'ndăraptul: Domnul pentru acésta s'a făcut om, pentru a se uni şi a şedea asupra trupuluĭ hristianuluĭ, ca cap a luĭ.

14. Iar Dumneḍeŭ şi pre Domnul l'a sculat, şi pre noĭ ne va scula prin puterea sa.

Să nu te turburĭ, o cetitoriule, auḍind că Dumneḍeŭ a sculat pre Domnul, pentru-că Pavel grăeşte acelora cu compogorîre, ca unor nedepliniţĭ şi pruncĭ; şi de vreme ce toţĭ întru un glas marĭ lucrurĭ înţelegeaŭ pentru Tatăl, fiind-că el este pricinuitor al Fiĭuluĭ, pentru acésta şi pre învierea Fiĭuluĭ, cea dupre omenire, Tatăluĭ o dă Apostolul şi legĭuieşte că şi noĭ dela Tatăl avem să înviem; căcĭ precum a sculat Tatăl pre Christos din morţĭ, carele este cap al nostru, aşa are să ne scóle şi pre noĭ din morţĭ, carĭ sîntem trup aĭ luĭ Christos. Şi ca să încredinţeze desăvîrşit cuvîntul sĕŭ, a adaus, că Tatăl ne va scula cu puterea sa. Nu vĕ îndoiţĭ, ḍice, o fraţilor, de acésta ce ḍic vóuĕ, cum că ne vom scula, pentru-că puterea luĭ Dumneḍeŭ, care se dă şi isprăveşte lucrurĭ marĭ, acésta va isprăvi şi pre învierea nóstră. Iar că Apostolul scularea din morţĭ a luĭ Christos o dă la Tatăl, este, pentru ca să-l cinstéscă ca pricinuitor al luĭ Christos dupre Dumneḍeire, şi nu ca să arăte, că Christos ca Dumneḍeŭ, nu s'a sculat pre sine din morţĭ; la acésta

[1]) Iar cum că din lăcomia de pântece şi din desfătare se naşte curvia şi cele-l-alte trupeştĭ patimĭ, pilde sînt Sodomiteniĭ, carĭ pentru acésta aŭ căḍut în păcatul împreunăreĭ bărbat cu bărbat, pentru-că se desfătaŭ şi se îmbuĭbaŭ; precum ḍice Iezechiil: „Acesta este păcatul Sodomeĭ, surore tale.... întru îmbelşugare fiind eĭ şi întru veselie se îmbuĭba ea şi fiicele sale“ (Cap. XVII, 48). Asemenea fie de pildă şi Israiliteniĭ, cariĭ după ce aŭ mâncat şi aŭ băut, s'aŭ sculat şi jucaŭ şi căḍeaŭ în necurăţiĭ trupeştĭ precum ḍice Scriptura: „A şeḍut norodul să mănânce şi să bea, şi s'a sculat să jóce“ (Eş. XXXII, 6): care tâlcuindu-o Mar. Chiril ḍice: „S'a sculat să jóce“, că negreşit va urma depărtarea cea dela Dumneḍeŭ celor trupeştĭ, şi a se inoda şi necurăţia desfătare a o socoti şi veselie bună şi dulce a înţelege, pre cele ce eraŭ lor vrednice de a suspina. Veḍĭ şi suptînsemnarea ḍicereĭ: „Nicĭ să vĕ faceţĭ idolo-slujitorĭ“ (I Corint X, 4)

martur este însuși Domnul, ḑicênd pentru sineșĭ: «Stricaţĭ biserica acésta (adecă biserica saŭ locașul trupuluĭ sĕŭ), și în treĭ ḑile o voĭŭ ridica pre ea» (Ioan II, 29). Și ĭarășĭ este scris: «Cărora (Apostolilor adecă) și s'a arătat pre sineșĭ viŭ» (Fap. I, 3). Drept aceea măcar deși Domnul, ca Dumneḑeŭ, însuși s'a sculat pre sineșĭ, însă scularea luĭ se dă la Tatăl, ca la pricinuitorul luĭ dupre Dumneḑeire.

15. Aŭ nu știţĭ că trupurile vóstre sînt mădulărĭ ale luĭ Christos?

Pavel ĭarășĭ a venit la scoposul cel ce stă înainte de a vorbi împrotiva curvieĭ; și fórte înfricoșate cuvinte întrebuinţézĕ împrotiva eĭ, și ascultă-le acestea:

Deci luând mădulările luĭ Christos, face-le-voĭŭ mădulărĭ curveĭ? Să nu fie!

Veni-voĭŭ, ḑice, când-va întru atâta obrăznicie și ne temere de Dumneḑeŭ, în cât sfintele mădulărĭ ale luĭ Christos, care sînt cele ale mele, nu numaĭ ale uni cu necurata curvă, ci și, ce e maĭ înfricoșat, să le fac și mădulărĭ ale puturóseĭ curve? Să nu fie! Să nu dea Domnul să viŭ întru atâta netemere de Dumneḑeŭ! Căcĭ cine nu se va îngrozi de frica luĭ, auḑind acésta? A rupe eŭ dela Christos mădulările luĭ și a le face mădulărĭ ale curveĭ?

16. Aŭ nu știţĭ că cela ce se lipește de curvă, un trup este? că vor fi, ḑice, amêndoĭ un trup (Fac. II, 24).

Cu aceste cuvinte și cu mărturia Scriptureĭ, adeveréză Apostolul ceea ce a ḑis maĭ sus, că adecă mădulările luĭ Christos, se fac mădulărĭ ale curveĭ. Cu împreunarea trupéscă, ḑice, o hristiane, una se face bărbatul cu legĭuita sa femee, și curvarul cu curva; și mădulările tale dar, ale bărbatuluĭ, care sînt mădulărĭ ale luĭ Christos, se fac mădulărĭ ale curveĭ, cu care tu aĭ curvit, amestecându-te.

17. Iar cela ce se lipește de Domnul, un duh este.

Veḑĭ, o cetitoriule, că și din înseșĭ gólele numirĭ ale curveĭ și ale luĭ Christos, crește Apostolul prihănirea și vinovăţia curvieĭ și o face fórte mare și înfricoșată. Apoĭ ḑice că cela ce se unește cu Domnul se face numaĭ duh, fiind-că nu face nicĭ o faptă și patimă trupéscă, adecă se face om duhovnicesc și maĭ pre sus de fire; pentru-că unirea sa cu Domnul, dăruește luĭ pre sfinţenia Sf. Duh. Pentru acésta, dupre urmare și câţĭ hristianĭ se unesc cu Domnul, se fac mădulărĭ sfinte ale Domnuluĭ.

18. Fugiţĭ de curvie.

Aicea pre noĭ hristianiĭ, Apostolul ne îndemnă să fugim de

curvie, ca cum ar fi ea óre-care gonace, care goneşte, ca să ne prindă şi care tot-de-una ne învĕlueşte. Deci ne sfătueşte cu ḑicerea fugireĭ, ca să ne depărtăm cu covîrşire şi cu mare sîrguinţă de dînsa[1]); pentru-că nicĭ un pĕcat altul ne goneşte atâta, precum ne vînéză pofta trupéscă, căcĭ întru noĭ sădită o avem.

Tot pĕcatul orĭ-care l'ar face omul, afară de trup este, ĭar cela ce curveşte, întru al sĕŭ trup pĕcătueşte.

Din curvie, ḑice, tot trupul omuluĭ se spurcă, pentru acésta şi ceĭ ce curvesc, obicĭnuesc a merge la feredee, de se scaldă, fiind-că s'a spurcat trupul lor. Deci întru însuşi trupul sĕŭ pĕcătueşte, cel ce curveşte, fiind-că-l spurcă şi îl împute; căcĭ deşi uciderea se vede că se face cu mijlocirea trupuluĭ, ci nu spurcă atâta trupul, şi de multe orĭ nicĭ ca cum îl spurcă; că este cu putinţă a ucide omul orĭ cu pétră, orĭ cu lemn, orĭ cu altă unéltă[2]) fără a se spurca trupul luĭ; curvia însă a o face omul, fără a se spurca trupul luĭ, este cu neputinţă. A vrut însă se măréscă pĕcatul curvieĭ dumneḑeescul Apostol, fiind-că despre ferirea de acésta învaţă şi are scopos să opréscă pre hristianĭ dela acest pĕcat;

[1]) Óre-carĭ dascălĭ ḑicerea acésta „fugiţĭ de curvie" o tâlcuesc aşa: că tóte cele-l-alte patimĭ ale părţeĭ poftitóre şi ale ceĭĭ socotitóre şi cele-l-alte, trebue să le aşteptăm şi să stăm să le biruim, pentru ca să le biruim cu numele luĭ Christos şi cu faptele bune, cele împrotiva acelora; ĭar patimile părţeĭ poftitóre şi pĕcatele trupeştĭ trebue să nu stăm să le dăm rĕzboĭŭ, nicĭ pânditor, nicĭ simţitor; ci să fugim de ele atât cu simţirea, încât sînt faţă pricinile pĕcatuluĭ, cât şi cu fantazia, când nu sînt faţă pricinile, şi să alergăm la singur Dumneḑeŭ, prin rugăcĭune pentru acésta, şi dumneḑeescul Grigorie al Nisieĭ, în cuvîntul ce face la ḑicerea: „Iar cel ce curveşte, în trupul sĕŭ pĕcătueşte", ḑice: „Fugiţĭ de curvie; de proloveşte rĕzboĭul necredinţeĭ, trebuitóre este starea împrotiva aceluĭa, de îngrozeşte cu amăgitóre tăbărîre, este bună alergarea către împrotivă luptătorilĭ; de se adauge arcul clevetitorilor, foloseşte lovirea cea împrotiva feţeĭ ceĭĭ mincĭunóse, ĭar când săgetéză vre o închipuire curvéscă, trebue a da dos şi a fugi de împrotiva înfăţişare; că curvia săgetéză asupra ochilor, că decât cele-l-alte rĕutăţĭ este maĭ înfricoşată (Tom. al doilea). Insemnéză însă că Corintenĭĭ eraŭ fórte dedaţĭ la curvie precum ḑice Suida, la ḑicerea: Kotos, adecă mânie, şi că era la dînşiĭ Zeŭ al curvieĭ. Şi Erodot încă ḑice, şi Strabon istoriceşte acésta, cum că era în Corint un jertfelnic al Afroditeĭ, prea bogat, întru carele eraŭ sfinţite slujnice curve maĭ mult decât o mie; şi pentru acestea se îmbogăţea cetatea, pentru-că cheltuĭaŭ la dînsele corăbierĭĭ, ceĭ ce treceaŭ pre acolo, banĭĭ lor; de unde şi parimia acésta, care a apucat a se ḑice: „Nu e a fieşte-căruĭa bărbat dréptă plutire pe la Corint". Pentru acésta şi Pavel a avut trebuinţă, a scrie către dînşiĭ aspru, ca să fugă de o patimă ca acésta.

[2]) Acéstă socotélă o ḑice Mar. Chrisost., Ieronim şi Grigorie al Nisieĭ carele şi ḑice: „Că ucigaşiĭ când lovesc, se întêmplă a nu împreună muri cu ceĭ ucişĭ; ĭar cel ce ş'a spurcat trupul, împreună dobândeşte spurcăcĭunea" (Cuv. la acéstaşi ḑicere a Apostolului).

dar nu că curvia este cu adevĕrat maĭ rĕŭ pĕcat decât tóte. Ştiŭ şi alte deslegărĭ, carĭ le daŭ unĭĭ la acéstă ḑicere, precum de pildă, că acela ce curveşte, întru însuşĭ trupul sĕŭ pĕcătueşte, pentru-că nu se împreună cu curva, ca cu legĭuita sa femee, ca să-ĭ nască copil, ci în zădar îşĭ strică trupul sĕŭ cu scurgerea şi îl slăbeşte[1]); şi că cel ce curveşte pĕcătueşte în muerea aceea, cu care se împreună şi care se face trup al luĭ prin amestecare; căcĭ fiind-că nu se împreună cu dînsa dupre lege, pĕcătueşte într'însa[2]). Insă deslegarea ce o dă Marele Ioan Chrisostom la acésta, este maĭ bună decât tóte, ceea ce întâĭŭ o am ḑis adecă; însă unĭĭ nu se dumeresc la acéstă ḑicere şi ḑic: pizma nu topeşte şi slăbeşte trupul pizmaşuluĭ? Cum dar ḑice Pavel că singura curvia îl strică? Ci ĭarăşĭ însuşĭ aceştia deslégă nedumerirea, ḑicênd: că pizma nu este lucrare, ci patimă; ĭar Apostolul despre lucrare grăeşte aicea şi nu despre patimă, că ḑice: «Tot pĕcatul orĭ-care l'ar face omul; ĭar pizma nu o lucrăm noĭ, ci ea se lucréză întru noĭ»[3]). Iar Ieronim ḑice, că cela ce curveşte, în trupul sĕŭ pĕcătueşte, adecă întru femeea sa, carea este trup al sĕŭ, fiind-că el nedreptăţeşte pre femeea sa cea legĭuită şi se mestecă cu cea streĭnă.

19. Aŭ nu ştiţĭ că trupurile vóstre sînt lăcaş al Sf. Duh, cel ce este întru voĭ, care-l aveţĭ dela Dumneḑeŭ?

Aicea încă maĭ mult înspăimîntéză pre ceĭ ce curveaŭ, dumneḑeescul Apostol, cu mărimea Daruluĭ Sf. Duh, ce aŭ fost luat eĭ, şi cu vrednicia luĭ Dumneḑeŭ, carele a dat lor acest Dar. Lăcaş, ḑice, sînteţĭ o hristianilor şi lăcaş (orĭ biserică) sfînt al Sfîntuluĭ Duh, decĭ nu faceţĭ necurat şi spurcat pre sfîntul lăcaşul Sfîntuluĭ Duh, nicĭ arătaţĭ netrebnică dăruirea şi Darul luĭ Dumneḑeŭ, pentru-că dela Dumneḑeŭ aveţĭ Darul şi pre Duhul cel Sfînt.

20. Şi nu sînteţĭ aĭ voştrĭĭ, că v'aţĭ cumpĕrat cu preţ.

Hristianilor, ḑice, sub domnie şi stăpânire vĕ aflaţĭ, adecă

[1]) Acéstă deslegare o face Mar. Atanasie în cuv. cel despre cinstita nuntă.

[2]) Acéstă deslegare o dă Icumenie, adăugênd că nu numaĭ muerea aceea ce curveşte, se face trup al bărbatuluĭ, celuĭ ce curveşte cu ea, pentru-că se amestecă cu dînsa, ci şi pentru-că femeea din început, din cósta bărbatuluĭ luându-se, trup al luĭ este.

[3]) Şi acésta o ḑice Mar. Atanasie; ĭar Fotie ḑice: Că cela ce curveşte întru al sĕŭ trup pĕcătueşte, adecă întru însuşĭ trupul stăpânuluĭ sĕŭ Christos pĕcătueşte, al căruĭa este trup, trupul celuĭ ce pĕcătueşte, precum şi maĭ sus a ḑis Apostolul: „Aŭ nu ştiţĭ că trupurile vóstre sînt mădulărĭ ale luĭ Christos". Şi ĭarăşĭ: „Decĭ luând mădulările luĭ Christos, mădulărĭ ale curveĭ să le fac? să nu fie!

sub Christos, și nicĭ un lucru stăpâniți, nicĭ îl aveți al vostru, adecă însuși trupul vostru, pentru-că rĕscumpĕrați robĭ sînteți cu preț, adecă cu însuși sângele luĭ Iisus Christos, în cât mădulările vóstre nu le stăpâniți voĭ, pentru ca să le întrebuințați în rĕutățile cele ce voiți, ci le stăpânește însuși stăpânul vostru Christos, carele v'a rĕscumpĕrat; și unde el voește, acolo se cuvine a se purta și mădulările vóstre. Acestea însă le dice Apostolul nu pentru ca să strice stăpânirea de sine a omuluĭ, ci pentru ca să arăte cu acestea că este drept și cu cuviință să fim supușĭ robĭ luĭ Christos, de către carele ne-am rĕscumpĕrat din robia diavoluluĭ și a pĕcatuluĭ[1]).

Slăviți dar pre Dumnedeŭ în trupul vostru.

De vreme ce trupul, dice, și sufletul vostru s'a rĕscumpărat de Christos, pentru acésta sînteți datorĭ, o frațiĭ meĭ hristianĭ, și să slăviți pre Dumnedeŭ cu trupul vostru. Cum? Făcênd cu trupul faptele și lucrările acelea care pricinuesc slava luĭ Dumnedeŭ; pre lângă acestea păzind trupul vostru sfînt și curat de fiește-care pĕcat. Că se slăvește Dumnedeŭ, când vĕdênd ómeniĭ faptele vóstre, se îndémnă a slăvi pre Dumnedeŭ, precum a dis Domnul: «Așa să lumineze lumina vóstră înaintea ómenilor, ca să vadă faptele vóstre cele bune și să slăvéscă pre părintele vostru, carele este în cerĭurĭ» (Mat. V, 16).

Și întru duhul vostru.

De vreme ce și sufletul vostru, dice, hristianilor, s'a rĕscumpĕrat de Christos, pentru acésta și cu sufletul sînteți datorĭ a slăvi pre Dumnedeŭ. Slăvește însă pre Dumnedeŭ sufletul, când

---

[1]) Pentru acésta a dis Orighen (Eș. cap. VI), cum că toți maĭ înainte eram Dumnedeĭ și pentru pĕcat ne-am vîndut pre înșine diavoluluĭ; ĭar prin plata Domnuluĭ ĭarăși ne-am cumpĕrat". Și dumnedeescul Maxim dice în Cuvîntul cel despre mórtea Domnuluĭ: „De ne-am cumpĕrat cu plată, cum e în dar? Cu adevĕrat și cu plată ne-am cumpĕrat, cât despre noĭ, și în dar (ne-am mântuit), cât din partea luĭ Christos. Că nu cu argint orĭ cu alt ce-va am luat căștigată mântuirea. In cât nu e din lucrarea nóstră mântuirea, ci prin noĭ din dar (la Corĕsie). Dice însă și Sf. Grigorie al Nisieĭ: de ne-am făcut robĭ aĭ celuĭ ce ne-a izbăvit, să căutăm cu adevĕrat către cel ce stăpânește, în cât a nu maĭ vieții înși-ne nóuĕ, ci celuĭ ce ne-a căștigat pre noĭ prin schimbarea vieței, că numaĭ sîntem stăpânĭ aĭ noștriĭ înșine, ci cel ce ne-a cumpărat este Domn, ĭar noĭ ale luĭ avuțiĭ. Drept aceea lege fie a vieței nóstre, voea celuĭ ce ne stăpânește (In cuv. despre deplinătate tom. III). Și Apostolul Petru încă dice așa: „Că nu cu lucrurĭ stricăcióse, cu argint adecă saŭ cu aur ne-am izbăvit din zădarnica nóstră petrecere, cea de părinți predanisită, ci cu cinstit sângele, ca al unuĭ mĭel nevinovat al luĭ Christos" (I Petru I, 18). De voeștĭ însă se aflĭ, cine a luat prețul acesta, vedĭ în suptînsemnarea dicereĭ: „Intru carele avem rĕscumpărarea prin sângele sĕŭ" (Efes I, 7).

nicĭ cu gândul nu se spurcă de cugetările curvieĭ și ale necurățieĭ; că duh aicea, pre gând l'a numit Apostolul, de vreme ce pofta ceea ce este în inimă, este oprită de Christos, ca o preacurvie; «că tot, dice, cela ce caută la muere spre a o pofti pre ea, ĭată a preacurvit cu dînsa în inima sa» (Mat. V, 28).

Carele sînt ale luĭ Dumnedeŭ.

Adecă orĭ ne aduce aminte Apostolul, că noĭ hristianiĭ nu ne stăpânim pre înșine, ci sîntem sub stăpânul Dumnedeŭ, carele și ne-a zidit și a rĕscumpărat și sufletul și trupul nostru, și dupre urmare, că nu sîntem stăpânĭ de a întrebuința acestea și a face vre un lucru, orĭ cuvînt, orĭ gândire, afară de amelințarea (încuviințarea) și voea luĭ Dumnedeŭ celuĭ ce ne-a zidit și ne-a rĕscumpărat.

CAP. VII.

1. Despre cele ce ațĭ scris mie.

După ce a îndreptat Apostolul dezbinările Corintenilor și curvia și lăcomia de averĭ a lor, acum rânduește despre nuntă și despre fecĭorie; că aŭ scris luĭ Corinteniĭ, de se cuvine a se depărta bărbațiĭ de femeile lor, orĭ a nu se depărta, precum am dis în pricina trimiterei aceștiea.

Bine este omuluĭ de femee a nu se atinge.

Binele cel maĭ întâiŭ, dice, și biruitor este fiește-căruĭa om, atât celuĭ norodnic, cât și celuĭ ce urméză a se face sfințit (și nu adecă numaĭ celuĭ ce urméză a se face preot, precum unĭiĭ rĕŭ o aŭ înțeles acésta), binele cel maĭ întâiŭ, dic, și maĭ înalt fiește-căruĭa om este acesta: nicĭ de cum a lua femee, ci a păzi fecĭoria. Lucrul cel maĭ sigur însă și acela ce ajută pre neputincĭósa fire a ómenilor este nunta și a-șĭ lua omul femee legĭuită.

2. Iar pentru curviĭ, fiește-carele pre a sa femee aĭbă-șĭ, și fiește-carea pre al sĕŭ bărbat aĭbă-șĭ.

Pentru amêndóuĕ părțile grăește aicĭ Apostolul: și pentru bărbat și pentru femee; căcĭ urméză bărbatul adecă a voi întréga înțelepcĭune, ĭar femeea a nu voi; și altmintrelea: bărbatul a nu voi întréga înțelepcĭune și femeea a o voi. Dicênd dar Pavel că pentru curviĭ se cuvine a se erta nunta, îndémnă pre ceĭ căsătoriți spre înfrînare și spre întréga înțelepcĭune; căcĭ dacă pentru a nu urma curviĭ, s'a ertat a se face nunțile și a se însoți ómeniĭ dupre lege, apoĭ nu sînt datorĭ ceĭ căsătoriți cu desfrînare a se împreuna și curvăsărește, ci cu întréga înțelepcĭune,

pentru singură facerea de copii[1]). Vedi și la cea către Evreĭ (Cap. XIII, 4). Că pentru acésta se dice nunta cinstită, pentru-că păzește pre ómenĭ întru întréga înțelepcĭune a trupuluĭ și pentru că-ĭ oprește pre eĭ despre a curvi și a preacurvi.

3. Femeeĭ bărbatul datornica dragoste să-ĭ dea, și așișderea încă și femeea bărbatuluĭ.

Datorie, dice, aveți voĭ hristianiĭ, carĭ vĕ însoțiți dupre lege, să păziți dragostea și buna cunoștință între înși-vĕ, adecă bărbatul să aĭbă dragoste către femeea sa și femeea către bărbatul sĕŭ. Drept aceea fiind-că e datorie, de nevoe este a da, adecă a plăti dragostea acésta unul altuĭa.

4. Femeea trupul sĕŭ nu-și stăpânește, ci bărbatul; așișderea și bărbatul trupul sĕŭ nu-și stăpânește, ci femeea.

Aicea acum arată Pavel că este datorie a celor însoțiți dupre lege dragostea a unuĭa către altul; fiind, dice, că femeele cele măritate și bărbațiĭ ceĭ însurați (dupre lege adecă), nu-și stăpânesc trupurile lor, ci femeea tot o dată este și slujnică și stăpână a bărbatuluĭ; slujnică, căcĭ nu-și stăpânește trupul sĕŭ de

[1]) Pentru acésta nu se cuvine bărbații a se împreuna cu femeile lor, când sînt îngreunate, că faptă nelegĭuită este și necuviincĭósă, ca una ce nu se face spre facerea de copiĭ, și care de multe orĭ se face pricină de omorîrea prunculuĭ, ce este în pântece. Pentru acésta și dumnedeeștiĭ Apostolĭ în Aședĕmintele lor de obște opresc acésta a nu se face; că și însuși dobitócele cele necuvîntătóre nu se împreună, când e grea partea cea femeească. Asemenea nu se cuvine a se împreuna, când femeele lor aŭ cele obicĭnuite femeeștĭ, că pĕcat de mórte fac uniĭ ca aceștia; că pruncĭĭ aceĭ (ce) sĕ zemilesc atuncea, când maĭcile lor nu sînt curate de cele obicĭnuite lor, se nasc cu patimĭ de lovă saŭ lepră, saŭ scrofule și alte patimĭ, maĭ de multe-orĭ și curând mor, precum dice Teodorit și Isidor Pilusiotul și alțiĭ părinți; pentru acésta legea veche poruncește a se omorî ceĭ ce fac acésta; căcĭ dice Dumnedeŭ în cea Leviticéscă: „Bărbatul, care se va culca cu femeea sa, avênd cele obicĭnuite lor, și va descoperi rușinea eĭ, izvorul eĭ l'a descoperit, și ea deși va descoperi curgerea sângeluĭ eĭ, amêndoĭ se vor pĭerde din neamul lor" (Cap. XX, 18). Și ca să dic cuprindĕtor și în scurt, pentru singura facere de copiĭ se cuvine a se face trupésca împreunare a lor și nu pentru ĭubirea de îndulcirĭ. Pentru acésta și Dumnedeŭ dice în cea Leviticéscă: „Bărbatul orĭ căruĭa s'ar face scurgere din trupul luĭ, scurgerea luĭ necurat este el" (Cap. XV, s. 2), care tâlcuindu-o înțeleptul Teodorit dice: „Și pre cel ce visézĕ, îl dic a fi necurat și pre ceĭ însoțiți cu nunta.... (Dar cum numește necurat pre cel ce se împreună dupre lege? Arătat adecă este, că legea învață mĕsurare de împreunare, și o poruncește pentru facerea de copiĭ, ĭar nu pentru ĭubirea de îndulcire a se face împreunarea; pentru acésta pre ceĭ ce se împreună necurați îĭ numește și le poruncește să se curățéscă, pentru ca să opréscă adeasa împreunare, cu purtarea de grijă de a se curăți. Iar dumnedescul Apostol celor desăvîrșiți scrie, dicênd: „Cinstită este nunta și patul nespurcat, ĭar pre curvarĭ și pre prea curvarĭ îĭ va judeca Dumnedeŭ (Evreĭ XIII, 4).

a-l da altuĭ bărbat, ce l'ar voĭ, ci bărbatul eĭ domneşte şi-l stăpâneşte[1]). Şi ĭarăşĭ stăpână şi dómnă este a bărbatuluĭ sĕŭ, pentru-că trupul bărbatuluĭ eĭ este al eĭ; asemenenea şi bărbatul este slugă a femeeĭ sale, fiind-că nu-şĭ stăpâneşte trupul sĕŭ, pentru ca să-l dea altor femeĭ, care ar vrea; este şi stăpân şi domn al femeeĭ sale, pentru-că trupul eĭ este al sĕŭ[2]).

5. Nu vĕ lipsiţĭ unul pre altul, fără numaĭ din bunavoinţă la o vreme cu învoire.

Adecă de ar voĭ bărbatul a se înfrîna şi a se depărta de împreunare trupéscă, să nu se înfrîneze despre acésta şi femeea; aşişderea de femeea ar voĭ a se înfrîna şi a se depărta de împreunarea trupéscă, să nu se înfrîneze despre acésta şi bărbatul; căcĭ a priimi o parte dintre ceĭ însoţiţĭ aceea, ci cea-l-altă nu voeşte (adecă cuvîntul este despre împreunarea trupéscă) pagubă se face, precum acésta urméză şi la banĭ. Şi când va priimi cine-va a lua banĭ cu sila, pagubă de banĭ se face aceluĭa, pentru-că nu voĭa să-l păgubéscă; ĭar când şi cea-l-altă parte a celor însoţiţĭ, voeşte a se înfrîna de împreunare, precum voeşte şi cea-l-altă parte, atuncĭ înfrînarea acésta nu se

---

[1]) Însemnéză, că, aşa femeea nu-şĭ stăpâneşte trupul eĭ, ci bărbatul eĭ; însă întru împreunarea cea dupre fire, dar nu în cea afară de fire şi fără-de-lege; pentru acésta, dacă bărbatul vre uneĭ femeĭ ar cere cu nelegĭuire a se împreuna cu dînsa afară de fire, ea la acésta nu trebue a se supune, ci cu tot chipul să-l opréscă şi să nu-l priiméscă.

[2]) Vrednice de laudă cu adevĕrat şi chĭar hrisostomiceştĭ (adecă de aurită gură) sînt cuvintele luĭ Ioan celuĭ cu multe darurĭ împodobit, carele a dis la acéstă dicere: „Femeea trupul sĕŭ nu-l stăpâneşte, ci bărbatul, asemenea încă şi bărbatul trupul sĕŭ nu-l stăpâneşte, ci femeea". Decĭ de te va chema pre tine vre o curvă, gândeşte în sineţĭ graĭul acesta şi dĭ: că bărbatul trupul sĕŭ nu-şĭ stăpâneşte, ci femeea, şi graĭul scrie-l pre faţa ta şi dĭ curveĭ: ce mĕ chemĭ? Trupul nu este al meŭ, ci al femeeĭ mele şi nu cutez lucru strĕin a-l da; zestrea eĭ (adecă a femeeĭ tale) nu cutezĭ a o spurca, nicĭ lucrurile eĭ îndrăzneştĭ a le cheltui şi trupul eĭ cutezĭ a-l spurca? Dĭ, că nu te apropiĭ de acésta, că acest lucru nu este al meŭ, ci este strĕin. Că aŭ dór al curveĭ este trupul? Eŭ trup de curvă nu priimesc, acesta este al femeeĭ mele, teme-te de Christos şi dĭ: că trupul acesta este mădular al luĭ Christos.

Asemenea şi pre tine femee mărităt, de te-ar îndemna vre un alt bărbat la preacurvie, dĭ luĭ cuvîntul acesta al Apostoluluĭ, că adecă: „Femeea trupul sĕŭ nu-şĭ stăpâneşte, ci bărbatul". Ce mĕ chemĭ omule? Saŭ, ce mĕ îndemnĭ spre preacurvie? Trupul meŭ nu este al meŭ, ci al bărbatuluĭ meŭ, şi eŭ nu-l stăpânesc, ci bărbatul meŭ. Şi apoĭ cum pot să daŭ trupul cel strĕin? Şi dacă eŭ nu cutez să vînd lucrul şi zestrea bărbatuluĭ meŭ, cea neînsufleţită, cum voĭŭ cuteza să daŭ trupul meŭ, carele este zestre însufleţită şi agonisita cea vie a bărbatuluĭ meŭ, saŭ cum voĭŭ da eŭ trupul meŭ, care este trup al luĭ Christos? Fugĭ departe dela mine, prea viclénule om.

socotește lipsire și pagubă, pentru-că se face din învoire și la o vreme. Iar care este vremea acésta, în care trebue a se depărta, mai jos o arată Apostolul.

Ca să vĕ îndeletniciți în post și în rugăciuni.

Aicea tâlcuește Apostolul cum a dis, ca să se depărteze de împreunarea trupéscă bărbatul și femeea, ceĭ însoțiți cu lege la o vreme, adecă când este vremea a vĕ îndeletnici și a petrece în post și în rugăciune. Pentru acésta hristianiĭ ceĭ însoțiți dupre lege, nu se cuvine a se împreuna trupește în vremea când se îndeletnicesc în post, și mai ales în postul cel mare, și mercurile și vinerile preste tot anul; ci și în vremea când aŭ să se îndeletnicéscă în rugăciune nu se cuvine a se împreuna trupește, adecă când vor să se îndeletnicéscă cu îndelungare și întindere întru rugăciune, precum sâmbetile și duminicile și în stăpânește praznice și întru cele ale Maĭceĭ Domnuluĭ, pentru-că întru aceste dile se face dumnedeéscă Liturghie, precum dice Canonul al V și XIII al sfîntuluĭ Timoteĭ și pentru-că întru aceste dile toți hristianiĭ se zăbovesc întru rugăciune; și mai cu deosebire se cuvine a se depărta aceștia de împreunare, când aŭ să se împărtășéscă cu dumnedeeștile Taĭne. Că atuncea cel mai puțin treĭ dile mai înainte trebue a se depărta (însă acésta o dic când aŭ să se împărtășéscă afară de post, pentru-că în dile de post împărtășindu-se, se depărtéză de împreunare pentru vremea postuluĭ). Dar și în tótă sĕptĕmâna cea luminată a Paștelor se cuvine a nu se împreuna, că acea sĕptĕmână, tótă să socotește ca o di, precum hotărește Canonul LXVI al sfîntuluĭ icumeniculuĭ Sob. VI. Pentru acésta nu a dis Apostolul prost, să nu vĕ împreunați trupește, pentru ca să vĕ rugați, ci pentru ca să vĕ zăboviți și să vĕ îndeletniciți întru rugăciune. Căci de ar fi oprit Apostolul pre ceĭ însoțiți dupre lege de împreunarea trupéscă, ca să nu se róge, cum întru alt loc acestașĭ poruncește, să se róge hristianiĭ tot-de-una dicênd: «Neîncetat rugați-vĕ (I Tesal. V, 16). Pentru aceea ca să se facă rugăciunea și postirea mai osîrdnică și mai cu dinadinsul, pentru acésta poruncește Apostolul celor însoțiți dupre lege să nu se împreune trupește; pentru-că de și împreunarea lor nu este necurată (de sine adecă, și pentru împătimașa îndulcire), dar însă pricinuește întârziere și împedecare postireĭ[1]).

[1]) Și Zonara încă și Valsamon la tâlcuirea Canonuluĭ treĭ al Sf. Dionisie, rugăciunea acésta rânduită aicea de Apostolul, mai sîrguitóre o a înțeles întru o unire cu Teofilact, și pre ceea ce se face cu dosădire și cu lacrimi. Iar Teodorit dice: „Cum că nu se cuvine a se împreuna, ceĭ însoțiți dupre lege, în vremea postireĭ și a rugăciuneĭ, pentru ca să cinstéscă postirea și rugăciunea cu sfințenie și cu curățenia trupuluĭ lor.

Şi ĭarăşĭ vĕ veţĭ împreuna, ca să nu vĕ ispitéscă pre voĭ satana pentru neînfrînarea vóstră.

A vĕ împreuna voĭ, ḑice, ĭarăşĭ bărbaţiĭ cu femeile lor cele însoţite, după vremea postuluĭ şi după vremea rugăcĭuneĭ, acésta nu o ḑic vóuĕ legĭuindu-o[1]), ci o ḑic cu compogorîre, pentru ca să nu vĕ ispitéscă satana şi să vĕ arunce întru a curvi cu alte femeĭ, bărbaţiĭ, saŭ femeele cu alţĭ bărbaţĭ, când nu vĕ veţĭ împreuna cu femeile vóstre şi femeile cu bărbaţiĭ voştriĭ. Insă fiind-că diavolul singur nu este pricinuitor al curvieĭ, ci maĭ întâiŭ pricină este neînfrînarea şi neastîmpărarea poftеĭ vóstre, acésta Apostolul dupre urmare ḑice: ca să nu vĕ ispitéscă satana pentru neînfrînarea vóstră. Adecă însăşĭ neînfrînarea vóstră, ḑice, este pricină de a vĕ ispiti diavolul. Că de vreme ce voĭ vreţĭ să vieţuiţĭ cu lenevire şi să slujiţĭ îndulcirilor trupuluĭ, pentru acésta diavolul află prilej de a vĕ da rĕzboiŭ, dupre sfinţitul Teodorit.

6. Acésta însă o ḑic, dupre ertare, nu dupre poruncă.

A vĕ împreuna trupeşte, ḑice, ĭarăşĭ dupre vremea postireĭ şi a rugăcĭuneĭ, şi a nu vĕ păgubi unul pre altul, adecă a nu vĕ îndepărta de împreunarea trupéscă, acésta o ḑic vóuĕ dupre ertare, adecă compogorîre făcênd neputinţeĭ vóstre şi nu că pun lege vóuĕ saŭ că poruncesc numaĭ decât, ca să vĕ împreunaţĭ tot-de-una, saŭ că este lăudat acela ce tot-de-una se împreună cu femeea sa trupeşte, ca cum plinind legea; pentru-că de puteţĭ tot-de-una a vĕ înfrîna cu învoĭală, nu vĕ împreunaţĭ[2]).

---

[1]) Pentru acésta, de vreme ce Apostolul aicea nu legĭueşte să se împreune bărbatul cu femeea, ceĭ însoţiţĭ dupre lege, ci dupre ceea ce se tace, voeşte a nu se împreuna nicĭ o dată, de pot şi de voesc. Pentru acésta aŭ voe câţĭ bărbaţi şi femeĭ, dupre lege însoţiţĭ, ar voi să se învoĭască între sineşĭ şi să se depărteze de împreunarea trupéscă, vieţuind întru întréga înţelepcĭune şi fecĭorie, precum mulţĭ însoţiţĭ ca aceştia întru Domnul şi acum se află, carĭ vieţuesc ca fraţiĭ. Şi din vechĭ aflăm multe ca acestea în vieţile Sfinţilor. Insă maĭ bine şi maĭ sigur este că ceĭ însoţiţĭ acest fel, adecă bărbatul şi femeea, ce s'ar învoi a păzi fecĭorie, orĭ dela o vreme curăţie şi neîmpreunare, unĭĭ ca aceştia să lase lumea şi cele ce sînt în lume şi să se facă amêndóuĕ părţile monahĭ, trăgându-se şi unul şi altul la monastirĭ potrivite lor, ca precum aŭ luat cununa nunţeĭ, să priiméscă în cerĭurĭ şi cununa fecĭorieĭ saŭ a înfrînăreĭ şi a curăţieĭ, precum nenumăraţĭ o aŭ făcut acésta şi o fac. Şi Canonul XLVI al Sinoduluĭ VI rânduеşte acésta.

[2]) Aşa înţelege ḑicerea acésta a Apostoluluĭ Icumenie, asemenea şi Teodorit. Se uneşte însă cu acésta şi dumneḑeescul Chrisostom ḑicênd la tâlcuirea ḑicereĭ, ceĭ maĭ înainte de acésta, adecă: „Căcĭ ca să nu se socotéscă că lucrul este de legĭuire (adecă acésta: „Şi ĭarăşĭ să vĕ împreunaţĭ unul cu altul"), adauge pricina; şi care este? Ca să nu vĕ ispitéscă pre voĭ satana, şi să unesc cu înţelegerea acésta şi cuvintele A-

7. Căcĭ voesc toţĭ ómenii să fie precum şi eŭ.

Pavel când voeşte să poruncéscă vre un lucru greŭ, atuncĭ obicĭnueşte a se aduce în mijloc pre sineşĭ şi a pune pildă pre al séŭ obraz; pentru acésta şi aicea vrênd să dică despre fecĭoria, cea asemenea cu angheliĭ, dice, că voesc ca toţĭ bărbaţiĭ să fie ca şi eŭ, adecă toţi a se depărta de femee şi a urma fecĭoria, precum şi eŭ mĕ depărtez şi petrec întru fecĭorie[1]).

Ci fieşte-carele are dela Dumneḑeŭ dar osebit, acela adecă aşa, ĭar acela aşa.

A rĕmânea cine-va, dice, întru fecĭorie, acesta e un dar ce se dă dela Dumneḑeŭ, măcar că acest lucru are trebuinţă de a avea pre a nóstră lucrare şi sîrguinţă. Decĭ cum îl dice dar, de vreme ce ceĭ căsătoriţĭ dupre lege, nu rĕmân în fecĭorie? Pentru ca să-ĭ mângâie pre uniĭ ca aceĭa, căcĭ destul s'a înfruntat eĭ cu cuvintele cele ce le-a dis, adecă, că pentru neînfrînarea vóstră vĕ ispiteşte pre voĭ satana. Insemnéză însă că şi pre nuntă, Apostolul aicea o arată dar, cu cuvîntul acesta, ce a dis: fie-care are osebit dar dela Dumneḑeŭ, altul aşa, ĭar altul aşa, adecă altul a rĕmânea întru fecĭorie, ĭar altul a lua femee cu nuntă legĭuită[2]).

---

postoluluĭ cele de maĭ sus şi cele de maĭ jos. Că maĭ sus a dis: „Şi ĭarăşĭ să vĕ împreunaţi unul cu altul; şi adauge: „Acésta însă o dic dupre ertare, nu dupre poruncă". Acésta, care? A vĕ întâlni adecă şi a vĕ împreuna ĭar; acésta o dic dupre ertare şi compogorîre (temêndu-mĕ adecă, nu cum-va satana să vĕ ispitéscă şi să nu căḑeţĭ în curvie şi în preacurvie), nu dupre lege şi poruncă, şi dupre punere de lege, precum Chrisostom o a tâlcuit. Iar maĭ jos ĭarăşĭ a dis: „Vreaŭ ca toţĭ ómenii să fie ca şi mine", adeverind pre cea de maĭ sus, adecă: vreaŭ ca să nu se împreuneze trupeşte bărbaţii cu femeile (nicĭ cu cele legĭuite adecă), precum nicĭ eŭ mĕ împreunez. Iar sfinţitul Teofilact nu ştiŭ cum almintrelea a tâlcuit dicerea acésta, dicênd că Pavel ar fi dis dupre ertare şi compogorîre, nu ca să se împreune trupeşte ĭarăşĭ bărbaţiĭ cu femeile lor după postire şi după rugăcĭune, ci ca să nu se împreuneze în vremea postireĭ şi a rugăcĭuneĭ. Iar dicerea nu este aşa: că compogorîre făcênd Pavel către neputinţa lor, dice să se împreuneze ĭarăşĭ, ĭar nu ca să nu se împreuneze. Eŭ însă socotesc că acésta este greşală a prescriitorilor, şi nu a prea înţeleptuluĭ şi a prea fericituluĭ autor, a sfinţituluĭ, dic, Teofilact.

[1]) Iar Teodorit acésta tâlcuindu-o, dice: „Pre sineşĭ însă s'a propus de întâĭul chip (Pavel), pentru noĭ fiind silit a-şĭ descoperi bogăţia curăţieĭ sale.

[2]) Iar Teodorit dice, că Apostolul pentru acésta pre nuntă o numeşte dar, pentru-că de darul luĭ Dumneḑeŭ ajutându-se ceĭ căsătoriţĭ dupre lege, isprăvesc întréga înţelepcĭune cea în nuntă. Că darul ajută celor ce aŭ osîrdie, către cele bune; că „cereţĭ, dice, şi se va da vóuĕ, căutaţĭ şi veţĭ afla" (Mat. VII, 7).

8. Ḑic însă celor necăsătoriţĭ şi vĕduvelor, bine este lor de vor rĕmânea precum şi eŭ[1]).

9. Iar de nu se înfrînéză, căsătoréscă-se; că maĭ bine este a se căsători, decât a se aprinde.

Vĕḑuşĭ înţelepcĭunea a Mar. Pavel? Că şi maĭ bună arată pre înfrînare şi pre necăsătorie şi pre fecĭorie; şi ĭarăşĭ nu sileşte la depărtarea de căsătorie pre acela ce nu póte a urma fecĭoria, pentru ca să nu urmeze alt pĕcat maĭ mare şi să cadă în curvie? Căcĭ dacă voĭ necăsătoriţĭ, ḑice, şi vĕduvele, aveţĭ în trupul vostru multă aprindere şi sînteţĭ siliţĭ de fire (că mare este tirania pofteĭ trupeştĭ)[2]), căsătoriţi-vĕ, şi cu nunta slobodiţi-vĕ de multele ostenelĭ şi sudorĭ, pentru ca să nu vĕ alunecaţĭ şi să cădeţĭ în curvie.

---

[1]) Este întrebare între părinţĭ de a fost Apostolul însurat, orĭ de nu a fost. Purtătorul de Dumneḑeŭ Ignatie şi Clement Stromateul ḑic că a fost însurat; încă şi mulţĭ alţiĭ o vor acésta, întărindu-se eĭ asupra ḑicereĭ, ce scrie în trimiterea către Filipis. Cap. IV, 3: „Rogu-te şi pre tine, soţule adevĕrate" şi asupra ḑicereĭ acesteea, ce scrie aicea, unde nu a pomenit numaĭ de ceĭ necăsătoriţĭ, şi de vĕduve, care maĭ înainte aŭ avut bărbaţĭ. Decĭ aşa ḑic aceĭa, că şi Pavel, avênd maĭ înainte femee, după ce s'a chemat de Dumneḑeŭ la propoveduire, s'a lăsat de dînsa, precum şi Petru şi Filip şi maĭ înainte de aceştia proorocul Isaia, carele după ce a vĕḑut pre Domnul pre scaun înalt, nu s'a maĭ împreunat cu femeea sa. Şi Moĭsi, după ce a vĕḑut în rug Dumneḑeésca arătare. Iar maĭ mulţĭ părinţĭ vor, că Pavel să fi fost necăsătorit: Chrisostom, Amvrosie, Avgustin, Epifanie, Ieronim, Tertulian, Teofilact acesta şi alţiĭ. Veḑĭ şi la tom. I biser. istor. a luĭ Meletie, la fóĭa 135 şi suptînsemnarea ce la acésta a luĭ Gheorghe Vendoti: ci şi Teodorit, necăsătorit vrea să fi fost Pavel; şi ḑice că, nu trebue a se împreună numĕra cine-va pre el cu vĕduvile, saŭ cu vĕduviĭ, căcĭ tinerel era Pavel când s'a învrednicit de chemarea cea ceréscă, şi nu îl erta vîrsta sa să fi fost căsătorit şi să fi vĕduvit.

[2]) Teodorit aşa tâlcueşte ḑicerea acésta, aprindere, nu numeşte pre supărarea pofteĭ, ci pre robirea sufletuluĭ şi pre covîrşirea cea spre maĭ rĕŭ.... Iar de nu puteţĭ a suferi prolovirea pofteĭ, ci vĕ aflaţĭ cu sufletul fără putinţă către lupta acésta, pentru-că nu aveţĭ osîrdie ferbinte către cele bune, nimenea vĕ opreşte pre voĭ a nu vĕ căsători. Drept aceea dupre dumneḑeescul părintele acesta, nu se cuvine cine-va a pune de pricină ḑicênd că nu póte a rĕmânea necăsătorit şi întru fecĭorie, adecă că nu póte a se face monah, pentru-că se supără de pofta trupuluĭ. Căcĭ ce om este în lume, care să nu se supere de poftă? Negreşit nicĭ unul; pentru acésta nicĭ nu ar fi putut vre unul a păzi fecĭorie când-va, pentru singură bântuĭală acésta a pofteĭ. Decĭ de nu s'ar supune omul tot cu mintea, pofteĭ, şi de ar avea bărbăţie duhovnicéscă şi osîrdie spre cele bune şi de ĭubeşte fecĭoria cu tot sufletul, acesta póte cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ să gonéscă prolovirile trupeştilor gândirĭ, póte să potóle aprinderea pofteĭ şi dupre urmare póte să alégă viaţa cea întru fecĭorie, creḑênd cu adeverire, că pentru puţină bîntuire, ce sufere dela trup şi pentru lupta ce o cércă, are să priiméscă dela Dumneḑeŭ strĕlucite cununĭ.

10. Iar celor căsătoriți poruncesc nu eŭ, ci Domnul.

Fiind-că Domnul anume a legĭuit a nu se despărți bărbatul de femee saŭ femeea de bărbat, fără numaĭ de va urma cuvînt de curvie, când a dis: «Iar eŭ dic vóuĕ, orĭ carele bărbat își va lăsa femeea sa, fără de cuvînt de curvie, o face pre ea să preacurvéscă» (Mat. V, 32). Pentru acésta și Apostolul dice aicea: Că eŭ nu poruncesc să nu se despartă ceĭ căsătoriți, ci însuși Domnul. Dice însă cuvîntul acesta așa: căcĭ câte a prodis mai sus, nu sînt aevea legĭuite de Domnul; cu tóte că, câte dice Pavel, porunci ale Domnuluĭ sînt și nu omenești, precum singur el o dice acésta: «Dacă cine-va se socotește a fi prooroc, orĭ duhovnicesc, cunóscă cele ce scriŭ vóuĕ, că porunci ale Domnuluĭ sînt» (I Corint. XIV, 37). Și maĭ jos de cele sus scrise dice: «Căcĭ socotesc că și eŭ Duhul luĭ Dumnedeŭ am» (I Corint. VII, 14). Iar ce deosebire are sfătuirea de învĕțătură, vedĭ la stihul 2 al cap. IV al ceiĭ I-a către Tesalon., și la stih. 11 al cap. IV, al ceiĭ I către Timoteĭ.

Femeea de bărbat să nu se despartă.

11. Iar și de s'ar și despărți, rĕmâe nemăritată, orĭ cu bărbatul sĕŭ împace-sĕ; și bărbatul pre femee să nu o lase.

De vreme ce pentru înfrînarea și pentru întréga înțelepcĭune, saŭ pentru alte pricinuirĭ fără cuvînt și micșorărĭ de suflet (și nu adecă pentru cuvînt de curvie și de preacurvie) se făceaŭ despărțirĭ între bărbați și între femeĭ, pentru acésta dice Pavel aicea, că maĭ bine este, nicĭ de cum a se despărți ceĭ căsătoriți; ĭar și de s'ar despărți femeea de bărbatul sĕŭ, să nu ĭa al doilea bărbat, ci să rĕmâe așa avênd pre bărbatul sĕŭ cel dintâĭŭ; de nu dupre împreunarea cu dînsul, ci cel puțin cu acésta, că nu póte a lua alt bărbat, saŭ de nu póte a se înfrîna, să se împace ĭarăși și să se unéscă cu bărbatul sĕŭ. Acésta însă să o facă și bărbatul, de se va despărți de femeea sa, adecă a nu se însura cu alta, ci să rĕmâe necăsătorit; și de nu póte a se înfrîna și a păzi întréga înțelepcĭune, să se împace ĭarăși și să se unéscă cu femeea sa[1]).

12. Iar celor-l-alți eŭ dic[2]), nu Domnul, de are vre un

[1]) Iar cum-că ceĭ căsătoriți, afară de cuvîntul curvieĭ, nu se cuvine a se despărți, ci trebue a suferi o parte metehnele celeĭ-l-alte părți, vedĭ la suptînsemnarea canonuluĭ XLVIII al sfînț. Apost., în canonicul nostru (Pidalionul).

[2]) Pre dicerea „eŭ dic" tâlcuindu-o Teodorit dice: „Eŭ dic" este în loc de: acéstă lege nu o am aflat scrisă în sfințitele Evangheliĭ, ci acum o pun acésta. Iar cum că legile Apostoluluĭ Pavel sînt legĭ ale stăpânuluĭ Christos, arătat este celor știutorĭ de cele dumnedeești; că al acestuĭa glas este acesta: ĭar fiind-că căutați cercare pentru Christos, cela ce gră-

frate femee necredincĭósă, şi ea bine-voeşte a locui cu dînsul, să nu o lase pre ea.

13. Şi de are vre o femee bărbat necredincĭos, şi el împreună bine-voeşte a locui împreună cu dînsa, să nu îl lase pre el.

Ce dicĭ, o fericite Pavle? Că Domnul porunceşte: de va fi muerea vre unuĭa preacurvă, să se despartă de bărbatul sĕŭ (de nu o voeşte pre ea adecă bărbatul eĭ); ĭar tu cum dicĭ, că, de ar fi femeea necredincĭósă, să nu o despartă bărbatul eĭ? Nu cumva mai rea este preacurvia decât necredinţa? Nu este mai rea, rĕspunde Apostolul; ci Dumnedĕŭ pedepseşte mai mult greşélele cele ce se fac nóuĕ ómenilor, şi pentru acésta dice, să se despartă femeea preacurvă de bărbatul sĕŭ, carele nu o voeşte; şi nu pedepseşte atâta pre greşélele cele ce se fac însuşĭ luĭ, precum este şi necredinţa. Pentru acésta şi porunceşte, că cela ce a făcut rĕŭ óre-cuĭ, să nu proaducă jertfa sa luĭ Dumnedĕŭ, ci mai întâĭŭ să se împace cu fratele sĕŭ: «Că lasă, dice, jertfa ta şi mergĭ, împacă-te cu fratele tĕŭ» (Mat. V, 24). Pentru acésta şi cele dece miĭ de talanţi, care eraŭ aĭ sĕĭ, ĭ-a defăĭmat; ĭar ocara şi împetrirea inimeĭ, ce a arătat sluga cea rea şi vicléna asupra fratelui celui împreună cu el rob, pentru suta cea de dinarĭ (adecă de bănişorĭ), nu o a suferit Dumnedĕŭ, ci o a pedepsit, precum se vede la cap. XVIII al Evangheliei luĭ Mateĭ. Cu un asemenea ca acesta dar face şi aicea şi pre necredinţa bărbatuluĭ orĭ a femeeĭ, care la dînsul priveşte o trece cu vederea Dumnedĕŭ, şi pentru acésta nu-ĭ desparte unul de altul (dacă se învoesc împreună a petrece adecă); ĭar preacurvia, ca una ce priveşte orĭ către bărbat orĭ către femee, o pedepseşte Dumnedĕŭ, şi pentru acésta ĭartă a se despărţi, dacă nu voesc a petrece împreună. Unĭĭ însă dic, că necredinţa se face dupre necunoştinţa minţeĭ, care necunoştinţă este întêmplătóre, că póte va înceta prin împreuna locuinţă a barbatuluĭ cu femeea, precum şi Apostolul o dice: «Că ce ştiĭ femee, de cumva veĭ mântui pre bărbatul tĕŭ» (tij. stih. 16). Iar preacurvia se face cu cunoştinţă şi mărturisit cu rĕutatea şi arătată şi pentru acésta se face pricină bărbatuluĭ de despărţire. Şi altmintrelea încă, partea din ceĭ însoţiţĭ, ce preacurveşte, mai înainte a apucat şi s'a despărţit pre sine de cea-l-altă parte pentru-că mădulările sale (de a preacurvit bărbatul) le face mădulări ale mu-

este întru mine şi dic prin Darul cel dat mie, aşa şi aicea legĭuieşte prin Sfîntul Duh, printr'însul grăind. Vedĭ şi la procuvîntarea, ceea ce e la începutul cărţeĭ, către ceĭ ce o ar întimpina (cetitorĭ).

ereĭ curve (ĭar de a preacurvit femeea), mădulările bărbatuluĭ sĕŭ le face mădulări ale aceluĭa cu care a preacurvit. Iar partea dintru aceĭ însoțiți (adecă bărbat cu femeea dupre lege), care dintru început s'a aflat necredincĭósă, nu se desparte, ĭar maĭ bine a ḑice, dupre trupéscă unire, pentru acésta nicĭ se cuvine a se despărți de dînsa. Și maĭ bine a ḑice, că prin trupésca unire, acésta este nădejde, că póte se vor uni și dupre credință. Și las a ḑice, că rĕsturnarea a vieței omenești și clevetirea și prihănirea a Evangheliei ar fi urmat, dacă partea cea credincĭósă dintre ceĭ însoțiți s'ar fi despărțit de cea necredincĭósă. Insă acésta, ce ḑice aicea Pavel, se cuvine se o înțelegĭ, o cetitorĭule, că se face, când amêndóuĕ părțile dintre dînșiĭ, adecă și bărbatul și femeea, necredincĭoși fiind maĭ înainte, s'aŭ fost însoțit; ĭar apoĭ o parte a crédut în Christos dintre eĭ, orĭ bărbatul, orĭ femeea, că atuncea partea cea necredincĭósă, de va voi a împreună locui cu cea credincĭósă, poruncește Apostolul ca împreună să locuéscă și partea cea credincĭósă să priiméscă împreuna locuire cu cea-l-altă și unirea, că póte prin unirea acésta să tragă la credință și pre cea-l-altă; ĭar de este însă vre un hristian bărbat maĭ înainte de nuntă drept credincĭos, orĭ vre o femee drept credincĭósă hristiană, uniĭ ca aceștia nicĭ cum este ertat a se însoți cu față necredincĭósă; să nu fie! Iar și de se vor însoți, negreșit se despart; căcĭ nu a dis Apostoluĭ, că orĭ-carele credincĭos voește să ĭa muere necredincĭósă, ci a dis: orĭ carele credincĭos va avea muere necredincĭósă, pre carea adecă o avea el încă maĭ înainte de a crede. Apoĭ ĭarăși nu prost și cum s'ar întêmpla ĭartă Apostolul de a împreună locui partea cea credincĭósă cu cea necredincĭósă; ci cu socotélă că, adecă de va voi partea cea necredincĭósă a locui împreună cu soția sa cea credincĭósă. Că ḑicerea, împreună bine-voește, acésta însemnéză, adecă de va voi și de va priimi.

14. Că se sfințește bărbatul necredincĭos prin femeea (credincĭósă); și se sfințește femeea necredincĭósă prin bărbatul (credincĭos).

Adecă din covîrșirea curățenieĭ părțeĭ ceiĭ curate dintre aceĭ însoțiți se biruește necurăția părțeĭ ceiĭ necredincĭóse; nu că elinul și necredincĭosul se face sfînt, pentru împreuna locuință cu femeea cea credincĭósă, căcĭ nu a dis Apostolul, că se face sfînt, ci că se sfințește, adecă se biruește de sfințenia femeeĭ sale ceiĭ credincĭóse. Insă aceste cuvinte le ḑice Pavel pentru a nu se teme nicĭ femeea cea credincĭósă, că s'ar face necurată pentru împreunarea cu bărbatul eĭ cel necredincĭos; nicĭ

bărbatul să se témă, că s'ar face necurat pentru împreunarea femeeĭ sale ceiĭ necredincĭóse[1]). Aicea însă se iveşte o întrebare şi o nedumerire ca acésta: dacă cela ce se împreună trupeşte cu curva, este necurat, căcĭ se face un trup cu curva; arătat e că şi femeea, ceea ce se împreună trupeşte cu elinul şi necredincĭosul se face un trup şi ea cu acela. Şi apoĭ cum nu este şi ea necurată? Iar deslegarea nedumeririeĭ acesteea este acésta: Că la curvie, însuşĭ lucrul acela, dupre care se împreună bărbatul cu muerea, adecă nelegĭuita mestecarea lor, aceea are pre necurăţie şi pentru acésta din aceea amêndoĭ se fac necuraţĭ; ĭar la partea cea credincĭósă a însoţituluĭ bărbat cu femeea şi la cea necredincĭósă parte, nu urméză aşa, ci altfel este lucrul; pentru-că, necurat este adecă bărbatul cel necredincĭos, dupre necredinţa ce are. Nu se împărtăşeşte însă credincĭósa femee cu dînsul din necredinţă, ci se împărtăşeşte dupre împreunare trupéscă, dupre care nu se vede nicĭ o necurăţie, fiind-că a fost maĭ înainte de a crede ea însoţită prin nuntă, cu necredincĭosul bărbatul sĕu. Pentru pricina acésta dar partea cea credincĭósă nu este necurată[2]).

Că întru alt chip, fiiĭ voştriĭ necuraţĭ sînt.

Căcĭ, dice, de nu s'ar birui partea cea necredincĭosă, cu curăţenia părţeĭ credincĭóse, apoĭ copiiĭ ceĭ ce se nasc din aceştia urméză a fi necuraţĭ, adecă dupre partea cea jumătate dintr'înşiĭ să fie curaţĭ.

Iar acum sfinţĭ sînt.

Adecă copiiĭ ceĭ ce se nasc din aceştia, nu sînt necuraţĭ, căcĭ cu covîrşirea dicereĭ sfîntuluĭ, scóte frica prepusuluĭ părţeĭ ceiĭ credincĭóse, că ar fi necuraţĭ[3]).

---

[1]) Veţĭ însă şi la capul XV al acesteĭ una către Corinteni, stih. 28, unde însuşĭ acestaşĭ Teofilact dice, că Apostolul aicea a întrebuinţat covîrşire şi a pus dicerea: „Se sfinţeşte", Iar Teodorit acésta o tâlcueşte, în loc de: are nădejde de mântuire.

[2]) Iar Fotie dice, că şi acésta, a priimi partea cea necredincĭósă, împreună şedere şi unire cu partea cea credincĭósă şi acésta este un semn, că aprópe este de a cunóşte credinţa şi buna cinstire de Dumneḑeŭ. Iar eŭ dic şi acésta, ca şi însuşĭ acésta adecă, a priimi din început partea cea necredincĭósă, pre soţia sa de a se boteza şi a priimi credinţa cea în Christos soţia sa şi acésta este un bun semn, că a început a priimi şi însuşĭ cele ale credinţeĭ şi pentru acésta a suferit pre soţia sa să priiméscă credinţa luĭ Christos. Pentru aceste pricinĭ dar şi Apostolul a ertat părţeĭ ceiĭ credincĭóse să priiméscă împreună locuire cu cea necredincĭósă.

[3]) Şi cu adevĕrat covîrşire întrebuinţéză aicea dumneḑeescul Pavel, precum dice sfinţit. Teofilact: pentru-că de sînt necuraţĭ copiiĭ, ceĭ născuţĭ din bărbat credincĭos şi din femee credincĭósă, ca uniĭ ce trag spurcăcĭunea strĕmoşesculuĭ pĕcat, şi pentru acésta aŭ trebuinţă de curăţenia

15. Iar dacă necredincĭosul se desparte, despartă-se.

Adecă dacă partea, dintre ceĭ însoţiţĭ cu nunta, cea necredincĭósă porunceşte părţeĭ ceiĭ credincĭóse, orĭ ca să se împărtăşéscă de necredinţa sa, orĭ ca să se despartă de ea, atunci partea cea necredincĭósă despartă-se, orĭ bărbatul, de este necredincĭos, orĭ femeea.

Că nu este rob fratele orĭ sora întru unele ca acestea, că în pace v'a chemat pre voĭ[1]) Dumneḑeŭ.

De se gâlceveşte, ḑice, partea cea necredincĭósă dintre ceĭ însoţiţĭ, cu tine, partea crea credincĭósă (şi soţie a eĭ), că nu te împărtăşeştĭ de necredinţa eĭ, desparte-te de dînsa; că nu eştĭ rob tu, întru unele ca acestea, adecă nu eştĭ silit să ţiĭ şi să suferĭ pre partea cea necredincĭósă, întru unele ca acestea ce privesc la credinţă, că maĭ bine este a te despărţi, decât a te gâlcevi, că nicĭ Dumneḑeŭ voeşte acésta, pentru-că însuşĭ, ḑice, v'a chemat în pace[2]). Drept aceea dacă partea cea necredincĭósă se gâlceveşte, aceea a dat pricină despărţireĭ şi nu partea cea credincĭósă şi dar despartă-se.

---

cea prin sfîntul botez; cu mult maĭ vîrtos sînt necuraţĭ, ceĭ ce se nasc dintru ceĭ însoţiţĭ, din care o parte este credincĭósă, ĭar o parte necredincĭósă? Şi póte ĭ-a ḑis pre aceştia sfinţĭ, pentru-că se sfinţesc botezându-se, şi credincĭoşĭ făcându-se, din pricina părţeĭ ceiĭ credincĭóse.

[1]) Intru unele izvóde se ḑice: ne-a chemat pre noĭ.

[2]) Iar Teodorit tâlcuind ḑicerea: „Insă în pace v'a chemat pre voĭ Dumneḑeŭ", ḑice: „Dar însă Domnul a ḑis: Nu am venit să pun pace pre pământ, ci sabie, a despărţi pre om de aprópele sĕŭ" (Mat. X, 34). Ci nu e protivnică acésta aceiea; tâlcueşte însă Apostolul pre învĕţătura Domnuluĭ, că mântuitórea propoveduire, ḑice, nu întroduce turburare în viaţă, ci maĭ vîrtos lucréză pre adevĕrata şi ĭubita luĭ Dumneḑeŭ pace; desparte adecă maĭ întâĭŭ buna conglăsuire şi tractariseşte cu neînvoirea pre unirea cea lăudată. Că învĕţătoriĭ necredincĭoşilor, carĭ aŭ priimit dumneḑeésca propoveduire, lucraŭ cu preaslăvire minunata prefacere şi pre casele cele neînvoite le povăţuiaŭ către conglăsuirea cea maĭ ĭubită; acésta şi aicea o ḑice. Iar Mar. Vasilie în hotărîrea XII cea pre larg, întrebat fiind cum se cuvine a priimi cine-va pre ceĭ căsătoriţĭ la viaţa monahicéscă, rĕspunde, că se cuvine a-ĭ întreba maĭ întâĭŭ de o fac acésta cu învoirea amênduror, precum ḑice Pavel (adecă precum a ḑis maĭ sus: să nu vĕ lipsiţĭ unul pre altul, fără numaĭ cu învoire, la stihul 5 al acestuĭ cap.). Şi aşa să-ĭ priiméscă pre încredinţarea a multor marturĭ; ĭar dacă o parte din ceĭ însoţiţĭ, bărbatul saŭ femeea, nu se învoeşte la acésta, adecă a priimi acest fel de despărţire, maĭ puţin îngrijindu-se decât cea-l-altă parte de buna plăcere luĭ Dumneḑeŭ (care se face adecă prin monahicésca viaţă), atunci să nu priiméscă, nicĭ să se pue pre sineşĭ în turburărĭ, aducându-şĭ aminte de ceea ce ḑice Pavel: „Că în pace ne-a chemat pre noĭ Dumneḑeŭ". Se tâlcueşte însă şi alt-fel rĕspunsul acesta al Mar. Vasilie, adecă: de se împrotiveşte o parte împrotiva celeĭ-l-alte, să ḑică lor cel ce are să-ĭ priiméscă, să rămâe în pacĭnica societate, întru care ĭ-a chemat Dumneḑeŭ.

16. Că ce ştii femee, de-ţi veĭ mântui bărbatul?

Aicea ĭarăşĭ maĭ întórce cuvîntul dumnedeescul Apostol, că partea cea credinciósă să nu se despartă de cea necredinciósă şi dice: dacă necredinciosul bărbat nu face gâlcévă cu tine, femee cea credinciósă a sa, rămâĭ şi priimeşte nunta şi împreună petrecerea cu dînsa; şi îndémnă-l şi sfătueşte-l, póte că veĭ putea a isprăvi ce-va şi a mântui pre bărbatul tĕŭ. Insă cu îndoĭală lasă Apostolul lucrul, de va mântui femeea pre bărbatul sĕŭ, ori de nu-l va mântui, întâĭŭ ca să nu se socotéscă că numaĭ decât sileşte pre femeĕ să înduplece pre bărbatul sĕŭ şi să-l aducă la credinţă; şi al doilea, pentru-că cu cuvîntul acesta lasă pre femee atârnată de a nădĕjdui tot-de-una, că póte va întórce pre bărbatul sĕŭ şi pentru ca să nu se desnădĕjduiască, că nu ar isprăvi nimic.

Şi ce ştiĭ bărbate, de-ţi veĭ mântui femeea?

17. Decât numaĭ fieşte-căruĭa, precum ĭ-a împărţit Dumnedeŭ; şi fieşte-carele precum l'a chemat Domnul, aşa umble.

Unii aşa cetésc dicerea acésta: «Ce ştiĭ, bărbate, de îţi veĭ mântui femeea saŭ nu?» Apoĭ fac alt început, dicênd: «Fieşte-căruĭa precum ĭ-a împărţit Dumnedeŭ; adecă de unde ştiĭ, o barbate, de veĭ mântui pre femeea ta, saŭ de nu o veĭ mântui? Că acest lucru e neştiut. Nu se cuvine dar, neştiut fiind lucrul acesta, să deslegĭ nunta şi să desparţĭ pre femeea ta cea necredinciósă, căci de nu o veĭ mântui, nimic te-aĭ vătămat; ĭar de o veĭ mântui, şi pre sineţi te-aĭ folosit şi pre dînsa o aĭ folosit, că pre însuşĭ trupul tĕŭ l'aĭ folosit. Insă Ioan Chrisostom, cel întru sfinţi, dicerea nu o a cetit aşa, ci face început dela acésta: «Decât fieşte-căruĭa, precum ĭ-a împărţit Dumnedeŭ»[1]), care cu adevĕrat este maĭ binc; căci ca cum ar dice Apostolul, că nu se face despărţire nunţeĭ pentru necredinţă: «Decât numaĭ fieşte-căruĭa, precum ĭ-a împărţit Dumnedeŭ»; adecă, ci fieşte-carele, aşa fie, precum Dumnedeŭ l'a voit pre el. Chematu-te-aĭ, dice, de Dumnedeŭ, ca să aĭ femee necredinciósă? Intru acésta rămâĭ şi aĭbĭ-o, şi nu te despărţi de dînsa pentru necredinţă.

Şi aşa rânduesc întru tóte bisericile.

Acésta o dice Pavel, ca să se facă maĭ osîrdnicĭ Corinteniĭ, întru a asculta cu supunere acestea, aflând că aŭ şi pre alţiĭ împreună părtaşĭ, carĭ se supun la acestea învĕţăturĭ şi le urmézĕ.

18. Tăĭat împrejur s'a chemat vre unul? Să nu se smulgă.

---

[1]) Asemenea şi Teodorit şi ceĭ maĭ mulţĭ aşa cetesc dicerea.

Lucru următor era, că mulți hristiani din Evrei, după ce credeaŭ în Christos, se rușinaŭ, căci eraŭ tăiați împrejur și întrebuințaŭ óre-care meșteșug doftoresc și metod și trăgênd pelea, acopereaŭ partea mădularuluĭ, celuĭ născĕtor de copiĭ, cea rătezată și așa luaŭ chipul cel de maĭ înainte, ce-l aveaŭ, și se arătaŭ ca cum ar fi fost nerătezați adecă netăiați împrejur[1]).

Intru netăerea împrejur s'a chemat cine-va? Nu se taĕ împrejur.

Și alții óre-carĭ hristiani din neamurĭ făceaŭ altă necuviință protivnică; și fiind-că se părea tăerea împrejur a fi slăvită și cinstită, după ce credeaŭ în Christos, se tăĭaŭ împrejur. Decĭ, ḑice Pavel, să nu facă acésta, că acestea nu folosesc la credință nimic; precum ḑice aĭurea: «Că în Christos Iisus, nicĭ tăerea împrejur face ce-va, nicĭ netăerea împrejur (Galat. VI, 15).

19. Tăerea împrejur nimica este, și netăerea împrejur nimica este, ci ținerea poruncilor luĭ Dumneḑeŭ.

Nimica, ḑice, folosește tăerea împrejur și netăerea împrejur, adecă a nu avea cine-va tăere împrejur[2]). (Că netăerea împrejur va să ḑică pelea ceea ce acopere marginea mădularĭuluĭ, etimologhisindu-se dela copere marginea), ci pretutindenea acésta se caută, adecă păzirea și lucrarea poruncilor luĭ Dumneḑeŭ, cea cu credință.

20. Fiește-carele întru chemarea cu care s'a chemat, întru acésta rĕmâe.

21. Rob te-aĭ chemat? Nu-țĭ pasă ție, ci deși poțĭ a te face slobod, maĭ ales întrebuințéză-o.

Intru chemarea, ḑice, întru carele s'a chemat fiește-carele, întru acésta să rĕmâe; adecă în orĭ care viață și în orĭ care cétă și petrecere aflându-se cine-va maĭ înainte, de a creḑut în Christos în urmă, întru acea viață și cétă rĕmâe și după ce a creḑut. De aĭ fost, ḑice, hristianule, rob și aĭ creḑut în Christos, nu purta grijă de acésta, nicĭ să te turburĭ, căcĭ eștĭ rob și rĕscumpărat rob al cuĭ-va[3]), pentru-că robia nu te vatămă

[1]) Meșteșugul și metodul acesta, de a se schimba tăerea împrejur în netăerea împrejur, cel întâĭŭ l'a aflat Isav, și l'a predanisit strĕnepoților sĕĭ, precum ḑice sf. Epifanie, și pentru acésta s'a urît de Dumneḑeŭ; precum ḑice Malahiea prooroc: „Pre Iacov l'am iubit, ĭar pre Isav l'am urît (Cap. I, stihul 3, la Icumenie).

[2]) Iar Teodorit, acestea așa le tâlcuește: „Că orĭ netăerea împrejur a firei este și tăerea împrejur s'a făcut dupre legea veche; să laudă însă nu lucrul, ci paza porunceĭ luĭ Dumneḑeŭ.

[3]) Ḑice Mar. Vasilie, că dupre fire nu este cine-va rob, ci dupre treĭ chipurĭ se face rob: orĭ căcĭ s'a sĭlnicit și s'a supus jugului robiei, precum se fac la luările cetăților, când cetățenĭĭ sĕ ĭaŭ în robie; saŭ se

atâta la credință și la suflet, în cât și de aĭ putea a te sloboḑi din robie, întrebuințéză-o pre ea și maĭ mult, adecă robește, dă-te pre sineți spre slujba stăpânuluĭ tĕŭ. Pentru acésta și purtătorul de Dumneḑeŭ Ignatie scria, ḑicênd: robiĭ nu ĭubéscă a se sloboḑi de obște, ci spre slava luĭ Dumneḑeŭ maĭ mult robéscă, ca maĭ bună sloboḑenie să dobândéscă dela Dumneḑeŭ (Epistola către Policarp)[1]).

22. Că robul cel întru Domnul chemat, sloboḑit al Domnuluĭ este, asemenea și cel slobod chemat, rob al luĭ Christos este.

Sloboḑit se numește cela ce s'a sloboḑit din robie[2]). Deci ḑice aicea Apostolul, că tu, cela ce rob fiind, aĭ creḑut în Christos, să știĭ că eștĭ sloboḑit al luĭ Christos; pentru-că Christos te-a sloboḑit din pĕcat și din însuși robia cea din afară a trupuluĭ; măcar deși îĭ eștĭ rob ḑupre acésta, pentru-că slobod fiind cine-va de patimĭ și are suflet nobil, acesta nu este cu adevĕrat rob, măcar deși se arată rob, și altul ĭarăși slobod fiind, a creḑut și acesta rob al luĭ Christos este. Drept aceea, de turbură numirea robieĭ și mâhnește pre rob, socotéscă că s'a sloboḑit de Christos, care lucru este mult maĭ mare decât sloboḑenia ce o daŭ ómenii. Și ĭarăși de face numirea sloboḑenieĭ pre cel slobod să se mândréscă, socotéscă și acela că este rob al luĭ Christos și smeréscă-se, gândind că se află sub un mare stăpân ca acesta, sub Christos adecă, și cum că e dator

face cine-va rob, pentru-că este sărac și nu are hrană, precum s'a făcut robĭ Egiptenii luĭ Faraon, ḑicênd către Iosif: „Câștigă-ne pre noĭ și pămêntul nostru în locul pâneĭ și vom fi noĭ și pămêntul nostru slugĭ (adecă robĭ) luĭ Faraon" (Fac. XLVII, 19); saŭ se face cine-va rob, dupre óre-care înțeléptă iconomie, când copiiĭ ceĭ maĭ rĕĭ și maĭ necunoscătorĭ, prin glasul părinților lor, se osîndesc să robéscă la frațiĭ lor ceĭ maĭ bunĭ și maĭ înțelepți, care acéstă robie nu este osîndire, ci maĭ ales facere de bine, precum Hanaan, nepotul luĭ Noe, s'a făcut rob al luĭ Sim și fraților luĭ, și precum Isav s'a făcut rob luĭ Iacov (Cap. XX, despre Sf. Duh). „Că robește, ḑice cel fără de minte, celuĭ înțelept" (Paralip. XI, 30). Pre lângă aceste treĭ chipurĭ însă, sînt și alte dóuĕ chipurĭ de robie, când cine-va rĕscumpără cu banĭ pre vre un om și îl are rob, saŭ când cine-va dă plată saŭ hac óre-cuĭ, ca să-l slujéscă. Pavel însă, se vede că vorovește atât aicea, cât și în cele-l-alte trimiteri ale sale, pentru robiĭ ce îĭ aŭ óre-carĭ rĕscumpărați cu banĭ; și veḑĭ la stihul 2 al capuluĭ VI al celeĭ întâĭa către Timoteĭ.

[1]) Ḑice însă și Teodorit: „Darul nu cunóște osebire de robire și de stăpânire; deci nu fugi de robie, ca de o nevrednică de credință; ci de și aĭ și putea să bobândești sloboḑenie, rĕmâĭ slujind și aștéptă rĕsplătirea. Iar acéstă covîrșire nu prost o a pus, ci înduplecând a nu fugi de robie, cu pricinuire pentru cinstirea de Dumneḑeŭ.

[2]) Iar Teodorit ḑice: sloboḑit obicĭnuim a numi pre cel născut din robĭ și ertat de stăpân.

să placă luĭ. Veḑĭ, frate, înţelepciunea Mareluĭ Pavel? Cum învaţă pre amêndóuĕ părţile şi pre robĭ adecă şi pre ceĭ sloboḑĭ, cele cuvenite şi folositóre?

23. Cu preţ v'aţĭ cumpĕrat, nu vĕ faceţĭ robĭ aĭ ómenilor.

24. Fieşte-carele întru ceea ce s'a chemat, fraţilor, întru aceea rămâe înaintea luĭ Dumneḑeŭ.

Acest cuvînt nu-l ḑice Apostolul numaĭ robilor, saŭ către ceĭ sloboḑĭ, ci tuturor hristianilor, orĭ de ce fel de rânduĭală şi trépta ar fi; adecă ca să nu facă toţĭ hristianiĭ nicĭ un lucru spre plăcerea ómenilor, nicĭ să se supue lor, când poruncesc eĭ lucrurĭ nelegĭuite şi afară de porunca luĭ Christos, că acésta este a sluji cine-va ómenilor şi maĭ ales pentru-că hristianiĭ s'aŭ cumpărat cu preţ şi cu sângele Fiĭuluĭ luĭ Dumneḑeŭ; de unde şi sînt robĭ aĭ luĭ Christos şi poruncile aceluĭa se cuvine a le face, ĭar nu ale ómenilor[1]). Cu aceste cuvinte însă nu învaţă Apostolul ca slugile saŭ robiĭ să se despartă de stăpânĭiĭ lor; să nu fie! Ci învaţă pre robĭ să cinstéscă maĭ bine şi să păzéscă mântuitórele poruncile luĭ Christos, ale adevĕratuluĭ şi veciniculuĭ lor stăpân, maĭ mult decât poruncile cele vătămătóre de suflet ale stăpânilor celor muritorĭ. Căcĭ cum că Pavel nu ḑice, ca să se depărteze robiĭ de stăpânĭiĭ lor, este arătat din ceea ce ḑice dupre urmare, adecă, că fieşte-carele în rânduĭala în care se afla, când s'a chemat de Dumneḑeŭ şi a creḑut, întru aceea să rămâe. Şi a adaus ḑicênd: înaintea luĭ Dumneḑeŭ, pentru ca să arăte că ĭarăşĭ nu se cuvine robiĭ a se depărta de Dumneḑeŭ; pentru ca să facă supunerĭ nelegĭuite stăpânuluĭ lor, căcĭ Pavel pentru amêndóuĕ părţile pórtă grijă încât nicĭ robiĭ nu se cuvine a se depărta de trupeştiĭ lor stăpâniĭ, pentru prilejul şi pricinuirea luĭ Dumneḑeŭ, nicĭ ĭarăşĭ a se despărţi de Dumneḑeŭ pentru supunerea cea afară de cuviinţă către stăpânĭiĭ lor[2]).

25. Despre fecĭóre însă porunca Domnuluĭ nu o am,

[1]) Pentru acésta dreptate a avut a scrie şi Mar. Vasilie acestea ḑicênd: de nu cum-va îţĭ aducĭ aminte omule, de întâĭa naştere a ta, cea de maĭ înainte (adecă dupre care te-aĭ zidit dupre chipul şi asemĕnarea luĭ Dumneḑeŭ), încalte de preţul ce s'a dat pentru tine, ĭa órecare gândire de vredniciea acésta, întórce privirea către schimb şi cunóşte vrednicia ta. Cu sângele cel de prea mult preţ al luĭ Christos te-aĭ cumpărat; nu te face rob al pĕcatuluĭ ca să nu te alăturezĭ cu dobitócele cele fără de minte (La tâlcuirea Psalm. XLVIII asupra ḑicereĭ: „Şi omul în cinste fiind, nu a priceput").

[2]) Veḑĭ şi tâlcuirea şi suptînsemnarea ḑicereĭ: „carele face voea luĭ Dumneḑeŭ din suflet cu blagoslovenie" (Efes. VI, 6).

ĭar socotința daŭ, ca un miluit de Domnul a fi credincĭos.

După ce Apostolul ne-a iscusit pre noĭ hristianiĭ cu învĕțăturile sale cele despre întréga înțelepcĭune, acum se sue la isprava cea maĭ mare a fecĭorieĭ și dice: Că Domnul nu a legĭuit, nicĭ a dat poruncă pentru fecĭorie, ci numaĭ a dis: orĭ carele póte (orĭ carele voește) să încapă într'însa: «Cela ce póte a încăpea, încapă» (Mat. XIX, 13). Decĭ nicĭ eŭ cutez să poruncesc cuĭ-va ca să păzéscă fecĭoria, pentru-că este mare și primejduitor lucru fecĭoria. Daŭ însă socotință, sfat adecă, căcĭ și eŭ m'am învrednicit din mila luĭ Dumnedeŭ a fi credincĭos, adecă a fi de aprópe al luĭ Dumnedeŭ și vrednic de a mi se încredința taĭnele luĭ.

26. Decĭ socotesc acésta a fi bun, pentru acésta de acum nevoe, că bine este omuluĭ a fi așa.

In cât, dice, dupre socotéla mea, multe lucruri bune sînt, a fi omul depărtat de nuntă și a nu se căsători pentru nevoea acésta de față, adecă pentru greutățile și împrejurările cele de nevoe, care urméză nunțeĭ[1]); și pentru necazurile și îngrijirile, ce are căsătoria și pentru necurățiе[2]).

27. Legatutu-te-aĭ cu femee? Nu căuta dezlegare; dezlegatu-te-aĭ de femee? Nu căuta femee; ĭar de și te-aĭ însurat, nu aĭ pĕcătuit[3]).

---

[1]) Iar Fotie, nevoea cea de față, înțelege pre lângă acestea și gónele cele ce se făceaŭ în vremea aceea credincĭoșilor, de către ceĭ necredincĭoșĭ și cele-l-alte rele pătimirĭ, fiind-că maĭ lesne ar fi suferit gónele hristianiĭ, de nu ar fi avut femeĭ și copiĭ, decât că le aveaŭ acestea.

[2]) Iar Teodorit dice, că pre dicerea: socotesc, o a adaus nu îndoindu-se, că fecĭoria este lucru bun și decât cele bune, maĭ bună. Ci ca nu sfătuirea să se facă lege, a adaus îndoĭală. Că legeĭ îĭ urméză păzirea și călcarea; și călcătorilor de lege, le urméză munca; pentru acésta nu legĭuește cele maĭ marĭ și grele, ci le sfătuește.

[3]) Iar acésta: „De te-aĭ însurat, nu aĭ pĕcătuit", Fotie voește a fi formă săritóre, că se unește cu cea de maĭ sus, adecă cu acésta: „Bine este omuluĭ de a fi și așa; ĭar și de te-aĭ însurat, nu aĭ pĕcătuit, căcĭ de se va uni, dice, acésta precum este, cu acésta dezlegatu-te-aĭ de femee? Nu caută femee; ĭasă o înțelegere nepotrivită, că ce se potrivește a dice unuĭa, ce era legat cu femeea și apoĭ s'a dezlegat: „ĭar de te veĭ însura, nu aĭ pĕcătuit? Că acésta se potrivește a se dice, celor ce încă nu s'aŭ însurat; și altmintrelea încă, dice, greșită socotélă este a erta Pavel, a se dezlega bărbațiĭ de femeile lor și să ĭa altele. Decĭ pentru acésta voește ca să fie, precum era forma săritóre; însă de va fi ertat să dic și eŭ (ca cel ce sînt ca o lepădătură) socotința mea, dic, că și așa, precum este dicerea rĕmâne bună și nicĭ o înțelegere pedosnică ĭasă și nepotrivită, nicĭ greșită; că dezlegarea ce o dice aicea Pavel de femee, nu se înțelege a fi aceluĭ maĭ înainte legat cu femeea și apoĭ dezlegându-se de dînsa ci se înțelege prost deslegarea și slobodirea de femee și a ce-

Ḍicênd aicea Pavel, că de eștĭ legat cu femee, să nu cauțĭ deslegare, arată că nunta pricinuește pătimirĭ rele și necazurĭ, fiind-că este legătură și lanț și strânge pre ceĭ căsătoriți; ĭar deslegare de nuntă înțelege Pavel aicea, nu pre aceea ce se face cu învoirea amênduror părților, a bărbatuluĭ adecă și a femeeĭ; că acéstă despărțire nu se numește deslegare de nuntă, fiind-că se face pentru lucru mai mare, adecă pentru a urma fecĭoria, ceĭ ce se osebesc cu acest chip; ci numește deslegare, pre despărțirea cea fără-de-lege și fără de pricină binecuvêntată (de preacurvie adecă), care se face sau mai bine a ḍice, deslegare numește Pavel pre slobodenia cea simplă de femee, și însușĭ a celuĭ nicĭ o dată însurat). Iasă fiind-că a ḍis, că de nu aĭ femee, nu căuta femee, nicĭ să te însorĭ; fiind-că, ḍic, că o a ḍis acésta, să nu se socotéscă că acésta o dă ca poruncă, și că poruncește numaĭ decât ómeniĭ să urmeze fecĭoria, pentru acésta dupre urmare ḍice, că deși te-aĭ însurat tu hristiane, nu aĭ pĕcătuit. Veḍĭ însă cum lăturiș și cu ascuns chip îndémnă și împinge pre ómenĭ către fecĭorie dumneḍeescul Apostol, pre nuntă numindu-o legătură și lanț, ĭar pre fecĭorie deslegare și slobodenie[1]).

28. Și fecĭóra de se va mărita, nu a pĕcătuit.

Fecĭóră aicea numește Pavel nu pre ceea ce s'a afierosit luĭ Dumneḍeŭ, adecă pre cea singuratică și călugărița; pentru-că acésta de se va mărita, pĕcătuește cu adevĕrat și ca preacurvă

---

luĭ încă neînsurat, dacă legătură numește Pavel curat pre nuntă, ĭar dezlegarea de nuntă, pre necăsătorie și fecĭorie; precum și Teofilact acesta la sfîrșitul tâlcuireĭ ḍicereĭ scrie: și las a ḍice, că maĭ potrivită este ḍicerea: „De te-aĭ însurat, nu aĭ pĕcătuit"; ca către fața a dóua, cu acésta: „Dezlegatu-te-aĭ de femee? Nu căuta femee feței a dóua, decât a se uni acésta către fața a dóua cu fața a treĭa, adecă cu acésta: „Bine este omuluĭ a fi așa". Iar de va ḍice cine-va, că acésta: „Dezlegatu-te-aĭ de femee?" să dă către cea din protivă, adecă către acésta: te-aĭ legat cu femee; în cât cel dezlegat, legat fiind maĭ înainte, s'a dezlegat. Rĕspundem că și ḍicerea te-aĭ legat cu femee (care la cel ce întâĭŭ s'a căsătorit o ḍice), nimic se înțelege maĭ puțin și acésta către cea dimprotivă, adecă că și te-aĭ dezlegat de femee; că cel ce s'a legat, dezlegat fiind maĭ înainte, s'a legat; în cât și cel întâĭŭ legat cu femee, dintru dezlegat a fi de femee, s'a legat. Deci dezlegarea se ḍice și la acel ce nicĭ o dată s'a căsătorit, și nu numaĭ la acel ce s'a căsătorit și apoĭ s'a dezlegat de nuntă. Pentru acésta și însușĭ Fotie, careia a ḍis pre cele de maĭ înainte, ca cum îndreptându-se pre sine, ḍice, că și așa ḍicerea fiind se îndreptéză, de veĭ înțelege așa, acésta, te-aĭ ḍezlegat de femee, nu către ceĭ căsătoriți, apoĭ dezlegați, ci prost că se află către toți de obște, carĭ nicĭ cum s'aŭ căsătorit, ci sînt dezlegați de legătura-cea de acest fel.

[1]) Și până acum încă vorba cea de obște a ómenilor, așa obicĭnuește a ḍice pre ceĭ necăsătoriți, slobodĭ; că mulți întrebând pre vre un strĕin, ḍic: voĭnicule, însurat eștĭ, orĭ slobod?

se canonisește; pentru-că aduce bărbat preacurvar din afară împrotiva mirelui Christos; ci numește fecióră pre fata cea curată, ce încă e nemăritată. Acésta dar de se va mărita nu păcătuește, pentru că nunta nu este necurată.

Insă necaz trupului vor avea unii ca aceștia; iar eŭ pre voi vĕ cruț.

Necaz numește Apostolul pre îngrijirile și scârbele, care neaparat urmézĕ la cei căsătoriți, însă eŭ, dice, pre voi vĕ cruț, și vĕ jelesc ca pre fiii mei și voesc să fiți sloboḑi și ne scârbiți, pentru-că nunta precum am dis este legătură și lanț și strînsóre; și cei ce se află legați cu lanțul acesta al nunței, nu mai sînt deaciia stăpâni de sineși, ci sînt robi neslobodi, precum am dis mai sus[1]).

[1]) Pentru acésta dice Meletie Pigas: nu pĕcătuesc dar cei ce se căsătoresc; „însă cad în óre-care purtări de grijă mai trupești decât întru care se află, carii câte o dată și se biruesc de ceea ce trebuește și cad și întru a cugeta și întru a face cele nevrednice de chemarea luĭ Dumneḑeŭ. Că una ca acésta este firea omenéscă, un mic óre-care prilej trăgêndu-o și acésta orĭ nefiind de prihană orĭ nu cu totul de prihană însă suprazidește prilejurĭ străine de Dumneḑeŭ, care trag spre peire“ (Cart. III despre hristianism). Dice însă și Grigorie al Nisei: „Una însă din cele ce se sîrguesc este și nunta și mai ales început și rădăcina a sîrguinței celor zadarnice“ (Cap. VII al cuv. despre fecĭorie). Dovedește însă acestaș în cap. IV al Cuv. celuĭ despre fecĭorie, că tóte necuviințele cele ce se fac în viață, aŭ început pre nuntă. Care voește însă se cunóscă pre larg necazurile și relele întêmplări și nenorocirile cele ce le cércă cei ce se căsătoresc, cetéscă capul al treilea al cuvîntuluĭ celuĭ despre fecĭorie, și tot cuvîntul împreună al acestuĭaș sfînt părinte Grigorie al Niseĭ, ce este în tom. al treilea al sĕŭ. Asemenea cetéscă și cuvîntul cel despre fecĭorie al dumneḑeesculuĭ Chrisostom și stihurile cele despre fecĭorie ale sf. Grigorie Teologuluĭ, și are să vadă acolo jalnicele tragodiĭ, care le pricinuește nunta, celor ce se împleticesc în cursele eĭ; și dimprotivă pre fericirea, de care se îndulcesc cei sloboḑi de mrejele nunței, și carĭ aŭ ales viața cea fecĭorelnică. Ba încă și cuvintele Mar. părin. Vasilie îndestule sînt, prin puține se arăte necazurile celor căsătoriți, că dice aceștia: „Iar pre cel ce acum s'a prins de soție, altă turburare de purtări de grijă îl cuprinde; de este întru nenaștere de copiĭ, îl cuprinde dorul copiilor; de se află întru căștigarea de copiĭ, purtare de grijă de ale hraneĭ; păzirea femeeĭ, purtare de grijă de ale caseĭ, apărarea casnicilor, pagubele cele dupre tocmele, împungerile către migieși, împleticirile cele prin judecătorĭ, primejdiile negustătorieĭ, ostenelele cele întru lucrarea pământuluĭ; fiește-care ḑi vine, aducêndu-i osebită întunecare a sufletuluĭ, și nopțile priimind purtările de grijă cele de tóte ḑilele, întru aceleași fantaziĭ aprind pre minte; iar scăparea de acestea una este: despărțirea de lumea tótă; însă depărtarea de lume nu este a se face afară de dînsa trupește, ci pre suflet a-l rumpe despre împătimirea către trup (I Trimitere). Pentru tóte acestea dar hotărește Sf. Grigorie al Tesalonieĭ, că mai lesniciósă mult este viața cea întru fecĭorie, decât cea întru nuntă; „de îĭ pasă cui-va pentru mântuirea sa, acesta intre în viața

29. Iar acésta o ḑic, fraţilor, că vremea scurtă este deaciia.

Fiind-că maĭ sus a ḑis, că ceĭ ce se căsătoresc aŭ necazurĭ la trup, pentru ca să nu ḑică cine-va, că acestea aŭ şi îndulcire, pentru acésta cu aceste cuvinte Pavel tae şi împuţinéză îndulcirea nunţeĭ cea de acest fel, ḑicênd, că vremea vieţeĭ aceştia este puţină şi scurtă şi că mórtea este aprópe şi tóte împreună alérgă către dezlegare şi stricăciune şi împĕrăţia luĭ Christos se apropie să vie; şi dar noĭ hristianiĭ sîntem datorĭ o merge la Christos, în cât şi de s'a făcut nunta îndulcire, îndulcirea acésta este scurtă şi de puţină vreme, şi maĭ alés îndulcirea cea de acest fel a nunţeĭ este necaz şi ostenélă şi durere, maĭ mult de a fi o îndulcire.

Că şi ceĭ ce aŭ femeĭ, să fie ca cum nu le-ar avea.

30. Şi ceĭ ce plâng, ca cum nu ar plânge; şi ceĭ ce se bucură, ca cum nu s'ar bucura.

31. Şi ceĭ ce întrebuinţéză lumea acésta, ca cum nu o ar întrebuinţa rĕŭ[1]).

---

cea întru fecĭorie, fiind mult maĭ odihnitóre decât cea întru căsătorie şi maĭ neostenicĭósă (Cuv. la Xenia).

[1]) Iar Teodorit acésta: „Ca cum nu o ar întrebuinţa rĕŭ", tâlcuindu-o acésta, ḑice: „Ceĭ ce aŭ căştigat multe, să nu le cheltuĭască acestea în desfătare şi în desfrînare, ci să culégă dintr'însele pre singura trebuinţă, că acésta ḑice (Apostolul): „Şi ceĭ ce întrebuinţéză lumea acésta (fie), ca cum nu o ar întrebuinţa rĕŭ; acésta şi prin Iezechiil a prihănit Dumneḑeŭ berbecĭi şi ţapiĭ ḑicênd: „Şi nu a fost îndestul vóuĕ, că păşteaţĭ păşunea cea bună? Şi rĕmăşiţile păşuneĭ vóstre le călcaţĭ cu picĭórele vóstre? Şi apa cea curată o beaţĭ? Şi ceea-l-altă cu picĭórele vóstre o turburaţĭ?" (Cap. XXXIV stihul 18). Că cu acestea se potriveşte ḑicerea: „Ceĭ ce întrebuinţéză lumea, ca un rĕŭ întrebuinţându-o". Iar Sf. Grigorie al Tesal. ḑice, că de porunceşte Pavel celor căsătoriţĭ să nu aĭbă atâta grijă şi împătimire către cele lumeştĭ, cu mult maĭ vîrtos monahiĭ şi monahele (ceĭ ce se făgăduesc fecĭorieĭ) sînt datorĭ nicĭ o grijă a avea de cele pământeştĭ? Că acelora nu e prihană a se griji de ale lumeĭ, iar acestora, adecă celora ce se numesc monahilor şi monahelor, prihană este a purta grijă pentru nişte lucrurĭ micĭ. Şi ce ḑic acestora le urméză primeḑie nu numaĭ a se despărţi de cerescul lor mire, de Christos cu grijile lumeĭ, ci şi a se învrăjbi cu el; „că prietenia lumeĭ, ḑice Pavel, împodobitorul de mirésă al duhovnicesculuĭ mire, este vrajbă către Dumneḑeŭ. Drept aceea fecĭóra se primeḑueşte nu numaĭ a se despărţi, ci şi a se face spre vrajbă a cerescului sĕŭ mire. Şi să nu te miri de nu se prihănesc de Scriptură, cele ce sînt măritate, purtând grijă de ale lumeĭ şi nu de ale Domnuluĭ; iar pre cele ce aŭ făgăduit luĭ Dumneḑeŭ fecĭorie, le opreşte nicĭ cum a se atinge de cele din lume, şi nicĭ le lasă cu totul a vieţui în odihnă; deşi către cele măritate voroveşte Pavel: vremea scurtă este de acia, ca şi ceĭ ce aŭ femeĭ, să fie ca cum nu le-ar avea, şi ceĭ ce întrebuinţéză lumea acésta, ca nu rĕŭ întrebuinţându-o (Cuvînt către Xenia).

Fiind-că, dice, cei ce aŭ femeĭ sînt datorĭ a fi ca cum nu le-ar avea, decĭ ce trebuință maĭ este a se maĭ însura cine-va și a lua femee și a-și pune lui-și o sarcină ca acésta? Ce vrea să dică însă acésta: «Ca cum nu ar avea», adecă hristianiĭ ceĭ însurațĭ sînt datorĭ a nu fi împironițĭ, nicĭ a-și cheltui tótă sîrguința la căsătorie și la femeile lor, ci a le avea cu atâta neîmpătimire, în cât a se părea, că nicĭ nu le aŭ. Asemenea încă și ceĭ ce plâng, adecă ceĭ ce sînt mâhniți, căcĭ póte ĭaŭ lipsit de vre o trupéscă bunătate, și aceștia nu se cuvine pentru acésta a se mâhni; asemenea și ceĭ ce se bucură, că ar fi dobândit bunătățile lumeĭ aceștia, și aceștia nu se cuvine pentru acestea a se bucura; încă și ceĭ ce se îndeletnicesc la schimburĭ și la negutătorií, și daŭ și ĭaŭ, și aceștia nu se cuvine cu atâta sîrguință a căuta unele ca acestea, pentru-că din acestea, nimica aŭ să ție, și tóte aŭ să le lase aicea. Și pentru a nu le numĕra, dice, una câte una lucrurile lumeĭ, dic cuprindĕtor preste tot, căcĭ câțĭ hristiani întrebuințézĕ lumea acésta, toți aceĭa sînt datorĭ să nu întrebuințeze rĕŭ, adecă să nu ĭa aminte la dînsa cu tótă osîrdia și împătimirea. Că rea întrebuințare se numește întrebuințarea cea de prisos, saŭ ceea ce se face afară de cuviință.

Că trece chipul lumeĭ aceștia.

Fuge, adecă, dice și se topește tótă lumea acésta, pentru ce dar voĭ hristianiĭ, frații meĭ, să o îmbrățișațĭ atâta pre lumea acésta, ce se topește? Chip însă al lumeĭ, a dis Apostolul și nŭ lume, pentru ca să arăte ca lucrurile lumeĭ aceștia sînt numaĭ până ce se vĕd de ochiĭ noștriĭ și numaĭ chip din afară și față aŭ, ĭar din lăuntru nimic statornic aŭ și înființat și ipostatnic[1]).

32. Și vreaŭ, ca să fițĭ voĭ fără de grijĭ.

Voesc, dice, ca hristianiĭ să fie fără de grijă. Dar cum ar

[1]) Iar Teodorit așa tâlcuește dicerea acésta: „Numaĭ este, dice, plugărie încă și corabierie, nu încă împĕrăție și oștirĭ, nu încă robie și stăpânie, nu încă meșteșugurĭ și știință, nu încă sărăcie și bogăție, că dintru acestea și din unĭi ca aceștia s'a alcătuit viața acésta. Și fericitul Isaia o dice, provestind cele viitóre: „Iată Domnul strică lumea și o va pustii pre ea și va acoperi fața eĭ și norodul va fi ca preotul și sluga ca domnul luĭ, și slujnica ca dómna eĭ, va fi cel ce cumpără ca și cel ce vinde, cel ce împrumută ca și cel ce se împrumutézĕ și cel dator ca acela căruĭa îĭ e dator“ (Cap. XXIV, st. I); că viața cea viitóre are altă osebire de lucrurĭ“. Dice însă Sf. Grigorie Nisis: „Știe cel bine învĕțat cele dumnedeeștĭ, că nu numaĭ cele omenești nu aŭ statornicie, ci că nicĭ lumea tótă va fi în vecînică liniștire. Pentru acésta trece cu vederea viața acésta ca pre o străină și vremelnică; fiind-că cerĭul și pământul se vor trece, dupre glasul Mântuitoruluĭ și tóte de nevoe aștéptă pre prefacere (Cuvînt despre fecĭorie, Cap. IV, tom. III).

fi fără de grijă? De vor rămânea necăsătoriţi şi nu se vor însura[1]), pentru acésta dice dupre urmare:

Cel necăsătorit pórtă grijă de ale Domnuluĭ, cum să placă Domnuluĭ.

33. Iar cel însurat, se îngrijeşte de ale lumeĭ, cum să placă femeeĭ.

Cum o dicĭ acésta, o fericitule Pavle? Tu voind să ne faci fără de grijĭ, ne îndemnĭ a nu ne căsători, şi cum ĭarăşĭ acum le dicĭ cum că: «Cel necăsătorit se îngrijeşte de ale Domnuluĭ? Că ĭată şi întru fecĭorie se află multe îngrijărĭ? Aşa ne răspunde Apostolul: are purtărĭ de grijă şi fecĭoria, dar nu acest fel precum le are nunta orĭ căsătoria; că purtările de grijă ale fecĭorieĭ sînt îngrijărĭ ale Domnuluĭ; ĭar purtările de grijă ale căsătorieĭ sînt grijĭ ale fămeeĭ; saŭ îngrijările fecĭorieĭ sînt grijĭ folositóre de suflet şi făcătóre de bucurie; ĭar îngrijările nunţeĭ sînt vătămătóre de suflet şi necăjitóre. Căcĭ cum nu este necaz şi supărare a te sîrgui tu bărbatul să placĭ uneĭ mueri ĭubitóre

[1]) Multe şi de multe felurĭ sînt prevelegĭurile, ce le are fecĭoria. Ieronim dice, „că fecĭoria este jertfă a luĭ Christos şi are umare anghelicéscă". Atanasie dice, „că este bogăţie nechelturită, cunună neveştejită, lăcaş al luĭ Dumneḑeŭ, petrecere a Sf. Duh, mărgăritar nepreţuit, biruinţă asupra ĭaduluĭ şi asupra morţeĭ". Avgustin dice: „Fecĭorésca petrecere este anghelicésca petrecere, şi în trup stricăcĭos este cugetarea de vecĭnică nestricăcĭune". Dumneḑeescul Ignatie în trimiterea către Tarsen(?), dice pre fecĭóre numindu-le preotese ale luĭ Christos. Dumneḑeescul Amvrosie pre bărbaţiĭ fecĭorelnicĭ îĭ numeşte mucenicĭ. S. Chiprian a numit flóre şi triandafil al bisericeĭ pre fecĭorie. Teologul Grigorie în stihurile sale dice, că fecĭórele urméză fecĭoria dumneḑeeşteĭ Treimĭ. Şi se dic fecĭóre pentru-că alérgă la fecĭóra şi Maĭca luĭ Dumneḑeŭ pre aceea urmându-o. Filip, Apostolul şi diaconul, patru fiice fecĭóre avea în casa sa, care prooroceaŭ, precum Faptele arată (Cap. XXI). Apostolul Filip treĭ fiice avea, pre dóuĕ fecĭóre, dupre Policrat. Sf. Tecla prin îndemnarea luĭ Pavel a ales fecĭoria, dupre Amvrosie (Cartea despre fecĭorie). Şi Sf. Ifighenia, cu îndemnarea Sf. Apostol Mateĭ, a rĕmas întru fecĭorie, dupre Avdia. Sfînta Flavia, fiica luĭ Climent, sfetnicul Romeĭ, cu îndemnarea Sfîntuluĭ Climent al Romeĭ, s'a lipit de fecĭorie. Fecĭorelniciĭ şi fecĭórele se află sus, în muntele luĭ Dumneḑeŭ şi urméză mĭeluluĭ orĭ unde ar merge, dupre Apocalips (Cap. XIV, stih 1). Teologul Grigorie în stihurile sale dice, că a vĕḑut dóuĕ femeĭ împodobite, îmbrăţişîndu-l pre el, care era fecĭoria şi înţelepcĭunea, de vreme ce înţelepcĭunea unită este cu fecĭoria şi cel ce ĭubeşte a se face înţelept, trebue a fi neînsurat şi fecĭor orĭ fecĭorelnic. Iar Grigorie Nisis dice: „Că pentru acésta socotesc, că şi izvorul nestricăcĭuneĭ, însuşĭ Domnul Nostru Iisus Christos, nu prin nuntă a intrat în lume, ca să arate prin chipul inomenireĭ, taĭna acésta mare, că venirea luĭ Dumneḑeŭ şi intrarea, singură curăţănia este îndestulă a o priimi, care într'alt chip nu este cu putinţă a se isprăvi, cu tótă scumpătatea, fără numaĭ de s'ar înstrĕina cine-va pre sineşĭ desăvîrşit de trupeştile pătimirĭ (Cuvînt despre fecĭorie, capitolul II, tomul al III-lea).

de lume și muritóre, unei mueri, ce cere dela tine aur și mărgăritaruri și alte podóbe zădarnice și nefolositóre? Cum nu sînt necaz unele ca acestea vóuĕ, bărbaților, cari ca să plăceți muerilor vóstre celor stricăcióse, cu niște podóbe ca acestea, că sînteți siliți și să răpiți și să nedreptățiți și alte pricini vătemătóre de suflet și meșteșugiri să întrebuințați.

34. Să osebește muerea și fecióra.

Multă osebire, dice, aŭ femeele cele măritate și fecíórele și călugărițele[1]. Și una și aceeași purtare de grijă amêndóuĕ nu aŭ; ci sînt osebite și despărțite dupre sîrguință una de alta; că cea măritată se sîrguește a se îndeletnici la alte lucruri, ĭar fecióra și călugărița se îndeletnicește la altele, și că grijile ce aŭ amêndóuĕ acestea sînt cu totul osebite. Pentru acésta câte femeĭ sînt înțelepte și cunoscétóre, se cuvine să alégă maĭ bine grijile ce le aŭ fecíórele și călugărițile, adecă să voĭască a se călugări, pentru-că grijile călugărițelor sînt maĭ bune pentru suflet și maĭ ușóre trupului; ĭar grijile femeelor celor măritate, sînt vătemătóre sufletului și necăjăcióse trupului.

Cea nemăritată se îngrijește de cele ale Domnului, cum va plăcea Domnului, ca să fie sfîntă și cu trupul și cu duhul; ĭar ceea ce s'a măritat, se grijește de cele ale lumeĭ, cum va plăcea bărbatului.

Fecióra, dice, și călugărița numaĭ acéstă grijă are, cum să placă Domnului, carele gânditor este mire al eĭ, pentru ca să fie sfîntă și curată nu numaĭ cu trupul, ci și cu sufletul; pentru-că nu e destul eĭ a fi numaĭ sfîntă și curată cu trupul, ci este datóre a fi curată și cu sufletul, căcĭ precum dice Marele Vasilie: «acésta este adevĕrata fecíorie, curățenia sufletului»[2]);

---

[1]) Că multă osebire are fecíoria de nuntă, pentru acésta a dis și Isidor Pilusiotul, că fecíorelniciĭ se aséměnă cu sórele, ĭar ceĭ căsătoriți cu stelele (Epist. 115). Iar Chrisostom dice: „Cu atâta e maĭ sus fecíoria decât nunta, cu cât ceriul de pământ e maĭ sus". Și Mar. Atanasie „nunta o numește cale mĕsurată și lumésca; ĭar fecíoria o numește angelicéscă cale și necovîrșitóre" (în scrisórea cea către Amùn). Și ca să dic pre scurt, atât de bună e fecíoria, în cât nunta, de nu ar avea puțină fecíorie, adecă întréga înțelepcíune, ar fi netrebnică. Și că pentru acésta poruncește Pavel hristianilor să-și aĭbă femeele lor cu atâta neîmpătimire, și cu întrégă înțelepcíune, ca cum nu le-ar avea.

[2]) Pentru acésta și Sf. Grig. Nis. pentru dicerea acésta a luĭ Pavel dice: „Iar de trebue și prin laude a cinsti darul acesta al Mareluĭ Dumnedeŭ (adecă fecíoria), destul este spre lauda eĭ dumnedeescul Apostol, prin puținele graĭuri pre tótă covîrșirea laudelor ascundêndu-o; carele sfîntă și fără prihană a numit pre femeea cea împodobită cu acest dar. Că dacă isprava cinstiteĭ fecíoriei acéștia este a se face cine-va fără prihană și sfînt, că aceste numiri chĭar și maĭ întâiŭ se ĭaŭ spre slava

fiind-că multe fecióre și călugărițe sînt curate cu trupul și nespurcate, însă cu sufletul sînt necurate și spurcate pentru învoirile și înduplecările gândurilor celor de rușine și necurate ce aŭ. Și acésta încă, socotește-o, o cetitoriule, că orĭ-care fecióră și călugăriță se îngrijește de cele ale lumeĭ, aceea nu maĭ este fecióră și călugăriță cu adevĕrat. Pentru acésta când veĭ vedea tu vre o fecióră și călugărița că se îngrijește de cele ale lumeĭ, să știĭ că acésta nimic se osebește de cea măritată; pentru-că Pavel aicea a pus semne și hotar de pe care se cunosc feciórele și călugărițele și cele măritate cu nuntă. Care însă sînt hotarele acestea? Nu numaĭ nunta și fecioria, ci și multa lucrare și îngrijire și nelucrarea și neîngrijirea. Drept aceea orĭ-care fecióră și călugăriță este mult meșteșugăriță, și mult purtătóre de grijă, nu este cu adevĕrat fecióră și călugăriță. Acésta însă ce o dice aicea Pavel despre femeile fecióre și călugărițe, se înțelege întocmaĭ și pentru fecioriĭ bărbațĭ și monahĭ; că și din aceștia câțĭ sînt mult iscoditorĭ și mult purtătorĭ de grijă, nu sînt cu adevĕrat fecioriĭ și monahĭ. Se grijește însă femeea cea măritată cum să placă bărbatuluĭ sĕŭ, póte pentru că se silește cum să se arăte bărbatuluĭ sĕŭ frumósă; póte încă, căcĭ se silește și cum să se arăte bărbatuluĭ eĭ, cum că este bună păzitóre de casă și de copiĭ și pentru acésta nu miluește pre săracĭ, pentru ca să se arăte, că păzește lucrurile barbatuluĭ sĕŭ, care faptă este prea vătĕmătóre de suflet.

35. Acéstă însă spre însușĭ folosul vostru o dic, nu ca să pun vóuĕ cursă.

Pentru acésta, dice, am scis și am pornit cuvintele cele des-

---

nestricatuluĭ Dumnedeŭ, care laudă a fecioriei e maĭ mare decât a se arăta prin acestea, că îndumnedeește óre-cum pre ceĭ ce se împărtășesc de curatele eĭ taĭne, întru a se face eĭ părtașĭ aĭ slaveĭ singuruluĭ cu adevĕrat sfîntuluĭ și neprihănituluĭ Dumnedeŭ, prin curățenia și nestricăciunea împrietenindu-se eĭ cu dînsul (cuvînt despre fecioríe Cap. I, tom. III). Dice însă și dumnedeescul Chrisostom: „Fecioria nu trebue a fi curată numaĭ cu trupul, ci și cu sufletul, dacă va să priiméscă pre mirele sfinților" (Cuvînt despre fecioríe). Și ĭarăși: „Hotarul fecioríeĭ este ca și cu trupul și cu duhul a fi sfîntă.... ci îmĭ arată mie față uscăciósă și mădulare uscate și îmbrăcăminte próstă și vedere blândă, dar ce folos, când vederea cea dinlăuntru va fi sĕlbatică" (Tij). Pentru acésta feciórele și călugărițele se cuvine să păzéscă și simțirile lor sfinte și curate, ochiĭ lor adecă a nu vedea fețele bărbaților și privirile cele fără rânduĭală, urechile lor de a nu auzi cuvinte de rușine și cântece, nările lor despre a mirosi bune mirezme; pentru-că de tóte acestea se spurcă curăția sufletuluĭ și fecioria. Pentru acésta a dis teologul Grigorie: fecióro, fecióră fiĭ și cu urechile și cu vederea și cu limba, că cu tóte aceste lesne întórsă este către păcat în sfătuirile fecióreloru.

pre fecĭorie către voĭ hristianiĭ, pentru-că cunosc că făgăduinţa fecĭorieĭ este folositóre vóuĕ, pentru-că este fără scârbe, pentru-că este fără grĭjĭ şi pentru-că este folositóre de suflet; şi nu pentru ca să vĕ silesc şi să pun nevoe asupră-vĕ, ca ne vrênd să păziţĭ fecĭoria, că cursă pre nevoe şi pre sila o a numit.

Ci spre buna cuviinţă şi spre buna osârdie către Domnul fără rĕspândire.

Pentru acésta, ḑice, am ḑis vóuĕ hristianilor, să urmaţĭ fecĭoria pentru ca să vieţuiţĭ cu bună cuviinţă şi cu curăţie: căcĭ care alt lucru este maĭ de bun moral şi maĭ curat decât fecĭoria; şi pre lângă acestea vĕ ḑic, să urmaţĭ fecĭoria pentru ca să rĕmâneţĭ sloboḑĭ despre tóte bântuelile şi îngrijirile nunţeĭ, şi aşa să slujiţĭ Domnuluĭ fără îngrijirĭ şi rĕspândirĭ; şi numaĭ Domnuluĭ să îngăduiţĭ prin rugăcĭune, luĭ afierosindu-ĭ tótă nădejdea vóstră.

36. Iar de se pare cuĭva, că se face fecĭóreĭ sale vre o necinste, de ar fi preste vîrstă, şi aşa e datóre a se mărita; ceea ce voeşte, facă, nu pĕcătueşte, mărite-se.

Orĭ-carele părinte hristian are fiĭcă, ḑice, şi slab fiind de minte şi de socotinţă, socoteşte că este lucru grozav şi necuviincĭos a avea în casa sa fiĭcă fecĭóră şi nemăritată, şi maĭ aleş de este şi vîrsta fiĭceĭ sale cam trecută; fie ḑice şi aşa. Cum fie? Aşa adecă, facă ceea ce voeşte omul cel slab de cugetare, tatăl eĭ, cel ce socoteşte aşa. Şi de voeşte să dea pre fiĭca sa la bărbat dea-ĭ-o şi nu pĕcătueşte[1]). Insă maĭ bine este, ḑice, a nu o mărita, ci a o păzi fecĭóră şi a o face călugăriţă (însă de voeşte şi ea), precum adeveréză cuvintele cele deaciĭa:

37. Iar stă întărit în inima sa, neavênd silă şi are stă-

[1]) Insemnăm aicea că fecĭórele acestea despre care rânduesţe Apostolul, nu aŭ fost dat mărturie şi făgăduinţă, ca să păzéscă fecĭoria, nicĭ aŭ fost făcut tocmélă către Dumneḑeŭ a petrece aşa, precum făgăduiaŭ atuncea şi făceaŭ tocmele, şi văduvele, cele ce se adunaŭ împreună la céta-văduvilor şi se hrăneaŭ din biserică, căcĭ de ar fi fost mărturisit să păzéscă fecĭoria, nu ar fi ertat lor Apostolul a se mărita; că sub osîndă este lucrul acesta, ci ar fi ḑis şi despre acestea, cele ce a ḑis despre văduvele cele de maĭ sus, ce aŭ fost făgăduit luĭ Christos a nu se mărita a dóua óră: „Căcĭ când se turbéză asupra luĭ Christos, vor să se mărite; osîndă avênd că aŭ călcat credinţa cea dintâĭŭ (I Timot. V, 12); adecă că aŭ călcat şi aŭ arătat mincĭunósă făgăduinţa ce o aŭ dat luĭ Christos. Decĭ se închee că fecĭórele acestea păzeaŭ aşa prost fecĭoria şi nu se măritaŭ, fără mărturisire însă şi făgăduinţă şi învoĭală. Apoĭ însă după vremĭ, câte rĕmâneaŭ fecĭóre daŭ mărturie şi făgăduinţă luĭ Christos, ca să păzéscă fecĭoria şi aşa se numĕraŭ împreună în céta fecĭórelor, dupre canonul XVIII al Mareluĭ Vasilie.

pânire pentru voea sa, și acésta o a judecat în inima sa a ținea pre fecióra sa, bine face,

38. Drept aceea și cel ce o mărită bine face; ĭar cel ce nu o mărită, maĭ bine face.

Vedĭ, o cetitorĭule, că Pavel îndată din început laudă pre acela ce își păzește pre fiĭcă-sa fecióră și nu o mărită? Că îl numește pre el întărit și statornic în inimă și în socotélă; și că cele ce le face, le face cu deslușire și cu socotélă; că a judecat, dice, să păzéscă fecióră pre fiĭca sa; în cât cel ce mărită pre fiĭca sa, acela nu este statornic în inima sa și în socotéla sa. Iar dicerea: «Neavênd nevoe», acésta însemnéză, că tatăl acela ce are stăpânire a-și da pre fiĭca-sa la bărbat și nu are nicĭ pre un om saŭ vre un lucru, care să-l siléscă a nu o da, de o va păzi pre ea fecióră, acela bine face[1]). Drept acésta unul ca acesta socotește ĭubitóre de cinste proalegere și ĭubitóre de Dumnedeŭ și laptă bună a păzi fecióră pre fiĭca sa; pentru acésta și se laudă de Apostolul, ca unul ce face bine. Macar că și acela, ce mărită pre fiĭca-sa, bine face, pentru-că nu este pĕcat a da cine-va pre copiiĭ sĕĭ la nuntă legĭuită, și tot lucrul ce nu este pĕcat bine se face; însă mult maĭ bine face cel ce nu mărită pre fiĭca sa, fiind-că acela, nu numaĭ că nu pĕcătuește, ci faptă bună isprăvește[2]).

[1]) Iar Teodorit acéstă dice(re): „Neavênd nevoe", o tălmăcește dicênd: de sineși stăpân fiind, nefiind supus vre unuĭ stăpân.

[2]) Acestaș Teodorit pre dicerea „bine face" și pre acésta „maĭ bine face", tălmăcindu-le dice: „A arătat pre cea dintâĭŭ (adecă nunta), că e bună, ĭar pre cea a dóua (adecă fecĭoria), că e maĭ bună. Și limbile ereticilor, celor ce prihănesc nunta le-o ferecat". Insemnăm însă aicea că în vremile acelea, nefiind încă monastirĭ, pentru acésta și fetele, care păzĭaŭ fecĭoria, ședeaŭ în casele părinților lor și acolo petreceaŭ fecióre; ĭar acum fiind-că cu Darul luĭ Dumnedeŭ se află monastirĭ de călugărițe pre la multe locurĭ, pre la acelea se cuvine părinții a-și duce pre fiĭcele lor, cele ce doresc a petrece întru fecĭorie, pentru ca să priiméscă shima călugărieĭ și acolo să rĕmâe întru tótă viața lor. Iar cât de bun lucru este și folositor de suflet a se zidi monastirĭ, în tóte locurile, de călugărițe de către hristianĭ, eŭ nu pot să arăt prin cuvînt; căcĭ câțĭ hristianĭ zidesc monastirĭ de călugărițe pre la locurile lor, aceștia cu adevĕrat zidesc un liman, prin care slobodesc atâtea suflete de furtuna lumeĭ; aceștia alcătuesc o scară prin care sue pre fecĭórele cele de (pre) pământ la cerĭŭ; aceștia zidesc o cămară de nuntă și fecĭoréscă, prin care fac pre fetele cele pământeștĭ mirese ale cerescului Împĕrat Christos. Insă după ce hristianiĭ zidesc acest fel de monastirĭ, se cuvine și a le înzestra cu moșiĭ, pentru ca să se hrănéscă din acelea călugărițele; se cuvine a le face chinovie (adecă și hrana lor și îmbrăcămintea lor a fi obștéscă), și bărbațĭ să nu intre înlăuntrul nicĭ ele să aĭbă întâlnire cu barbațiĭ, precum poruncește soborul al șéptelea a tótă lumea și Mar. Vasilie. Asupra moșiilor însă celor afierosite monastirilor celor de călugărițe, trebue

39. Femeea legată e de lege, în câtă vreme viază bărbatul eĭ; ĭar de va adormi bărbatul eĭ, slobodă este cu care va a se mărita, numaĭ întru Domnul.

40. Maĭ fericită însă este de a rămânea așa, dupre socotéla mea; și socotesc că și eŭ Duhul luĭ Dumnedeŭ am.

Pentru a dóua nuntă învață aicea Apostolul, fraților, și ĭartă a se mărita a dóua óră femeea aceea, al căreea bărbat a murit; adecă ĭartă pre vĕduvă a-și lua al doilea bărbat; însă maĭ fericită și maĭ bine norocită este și numește pre aceea, care nu se mărită a dóua óră; căcĭ precum fecĭoria este maĭ pre sus și de întâĭa nuntă, așa și întâĭa nuntă este maĭ pre sus de cea a dóua. Decĭ dice, că legată este femeea de lege, până ce e viŭ barbatul eĭ, adecă este ținută și oprită de lege, carea pomenește de preacurvĭĭ, că adecă, când femeea cea măritată lasă pre barbatul eĭ și priimește pre altul, se face preacurvă. De va muri însă bărbatul eĭ, este slobodită și deslegată de întâĭa legătură și de lege și are stăpânire să ĭa al doilea bărbat; numaĭ, dice, să-l ĭa întru Domnul, adecă cu întrégă înțelepcĭune și dupre cuviință, pentru ca să nască copiĭ și să apere pre bărbatul sĕŭ, și nu pentru împătimire și pentru pofta trupéscă[1]). Iar acésta «dupre socotéla mea», o dice Apostolul,

a se rândui epitropĭ și pristavĭ, carĭĭ să stăruĭască și să lucreze moșiile și să se adune rodurile lor și să se păstreze în siguranție, dupre frica luĭ Dumnedeŭ în monastirĭ, spre chiverniséla monahinelor, și să nu mérgă înseși ele să zăpcĭuĭască pre la moșiĭ, că nu împreună întâlnindu-se și petrecênd cu bărbați, să-și vatĕme sufletele lor; ci ele să stea înlăuntrul, în monastirĭ și să nu ĭasă afară. Decĭ câți fac pre călugărițe fără de grijĭ și le înlesnesc ca nu să ĭasă din monastirea lor, aducêndu-le grĕŭ, făină, legumĭ, unt-de-lemn și altele ce sînt de nevoe, aceștia dic, fac o milostenie, care covîrșește pre tóte milosteniile, ce le-ar face cine-va către alțĭ săracĭ și bolnavĭ. Pentru acésta dicea prea deslușitorul acesta Ava Isidor chiar acestea: „Cel ce are și voește a face milostenie, la pusniciță maĭ ales, facă-o; că cela ce face milostenie la dînsele, maĭ multă plată are dela Dumnedeŭ, decât ar face către ceĭ orbĭ și șchiopĭ și leproșĭ și cĭuntați, că acestea maĭ neputincĭos mădular al obștesculuĭ trup sînt, că s'aŭ lepădat de lume și petrec în sărăcie și nu pot a eși, precum noĭ și a-și vinde rocodelia lor, nicĭ a-și sluji lorușĭ pot saŭ cât de puțin a eși din monăstire. Pentru acésta cela ce póte a sluji unora ca acestora pentru Dumnedeŭ, și a le face pre ele a nu fi silite să ĭasă pentru nevoe, însutită plată va lua dela Dumnedeŭ, maĭ mult decât cel ce pre ceĭ-l-alțĭ săracĭ și bolnavĭ miluește; că dacă vre una dintr'însele numaĭ din pórta monăstireĭ de ar eși, îndată ca cum s'ar arăta un cerb, toți vênătoriĭ de rele la dînsa pândesc și se apucă din tóte părțile să săgeteze asupră-ĭ.

[1]) Dicerea acésta „numaĭ întru Domnul“ tâlcuindu-o Mar. Vasilie, în cuvîntul cel despre fecĭorie, dice că însemnéză: „Că nunta se cuvine să aĭbă pravățul cel mare, nu ca ceĭ căsătoriți să-și plinéscă patima îndul-

ca să nu socotéscă cine-va, că pre depărtarea de a dóua nuntă, o voeşte Pavel, ca o poruncă de nevoe, ci o socoteşte ca o sfătuire, sfătuire însă nu prost omenéscă, ci dumneḍeéscă şi a Sf. Duh. Că ḍice, dupre urmare, că şi eŭ Pavel, carele daŭ acest sfat, socotesc că am Duhul luĭ Dumneḍeŭ. Multă smerită cugetare însă arată cuvîntul acesta; căcĭ nu a ḍis, că am Duhul luĭ Dumneḍeŭ, ci că «mi se pare» adecă socotesc şi prepun că am şi eŭ Duhul luĭ Dumneḍeŭ[1]).

---

cireĭ lor şi a poftelor ceĭi trupeştĭ, ci ca să aibă ajutor duhovnicesc unul dela altul, pentru a-şĭ petrece viaţa acésta; ĭar următor pravăţ (adecă dupre al doilea cuvînt) are nunta pre naşterea de copiĭ. Şi aduce spre pildă pre cuvîntul ce l'a ḍis Dumneḍeŭ maĭ înainte de a se plăzmui Eva; adecă: să-ĭ facem luĭ ajutor dupre dînsul; care arată întâĭul pravăţ al nunţeĭ pre sufletescul şi duhovnicescul ajutor. Iar Coresie ḍicerea acésta tâlcuindu-o, ḍice: „Mărite-se a dóua óră femeea, ci întru Domnul, adecă dupre legea luĭ Dumneḍeŭ, care porunceşte să se însoţéscă întréga înţelepcĭune cu nunta şi nu cu pofta cea fără de zăbală; întru Domnul cu frica luĭ Dumneḍeŭ; întru Domnul, nu cu păgân saŭ eretic saŭ cu faţă rudenéscă oprită de lege; ci cu bine cinstitoriĭ de Dumneḍeŭ şi drept slăvitoriĭ şi cu faţă care nu are nicĭ un feĭ de firéscă rudire saŭ duhovnicéscă ce opresc nunta. Ḍice însă şi sf. Grigorie Nisis: „Noĭ dar acestea le cunóştem despre nuntă, că se cuvine maĭ întâĭŭ purtare de grijă şi silinţă a fi cea despre cele dumneḍeeştĭ. Şi slujba nunţeĭ a nu o trece cu vederea, cela ce póte cu întréga înţelepcĭune şi cu măsurare a o întrebuinţa, în ce chip a fost patriarhul Isaac, carele nu în dricul vîrsteĭ (ca să nu se facă nunta lucru de patimă), ci acum cam trecênd tinereţa sa, priimeşte împreună locuinţa Rebecăĭ, pentru blagoslovenia luĭ Dumneḍeŭ, cea întru seminţia luĭ; şi numaĭ până la o naştere slujind nunţeĭ, ĭarăşĭ tot era dintre ceĭ nevĕḍuţĭ, închiḍênd simţirile cele trupeştĭ, că acésta mi se pare că însemnéză istoria, povestind greutatea ochĭuluĭ patriarhuluĭ (Cap. VIII despre Fecĭorie).

[1]) Teodorit însă ḍicerea acésta: „Maĭ fericită este“ maĭ cu multă cercetare tâlcuindu-o ḍice: „Trebue însă a maĭ însemna, că nu trebue prost a numi maĭ fericită pre ceea ce se înfrânéză (şi nu s'a căsătorit a dóua óră), ci maĭ fericită o a numit; învĕţând că nicĭ ceea ce s'a măritat a dóua óră este ticălósă, ci fericită, însoţindu-se cu bărbatul, dupre apostolicésca lege; că aseměnarea şi pre aceea o a arătat fericită; că şi acésta este o îndestulă prihănire asupra următorilor luĭ Navat, cariĭ prihănesc pre a dóua nuntă, ca pre o curvie, vederat împrotivindu-se apostoliceştilor legĭ. Iar cum că a dóua nuntă nu este sub certare, veḍĭ canonul al IV al Mar. Vasilie, carele pre aceĭ a dóua óră căsătoriţĭ îĭ opreşte dela sfintele. Taĭne un an saŭ doĭ. Iar cum că ceĭ ce a dóua óră se căsătoresc nu se cunună (adecă nu li se pun cununele pre cap; ĭar blagos. de preot se face cu rugăcĭunile rânduite), acésta o ḍice canonul al doilea al sf. Nichifor. Ḍice însă şi Chrisostom, tâlcuind cea ḍisă de Pavel despre vĕḍuve: „Iar de nu se înfrînéză, mărite-se“. Că Pavel a ḍis acésta dupre ertare şi nu dupre poruncă, precum a ertat şi adésa împreunare a celor întâĭŭ căsătoriţĭ, pentru neînfrînarea lor, pentru ca să nu cadă în preacurvie, veḍĭ şi tâlcuirea canonuluĭ al VII al soboruluĭ din Neokesaria în canonicul nostru.

CAP. VIII.

1. Iar despre cele jertfite idolilor ştim că toţi avem cunoştinţă; însă cunoştinţa sumeţeşte, iar dragostea zideşte.

Se aflaŭ óre-carĭ hristianĭ în Corint deplinĭţĭ în credinţă şi statornicĭ în socotélă şi în cugetare, carii ştiŭ că mâncările ce intră în pântece, nu spurcă, adecă nu fac pre om necurat, precum a dis Domnul (Mat. XV, 11) şi că idolii sînt niştе lemne nesimţitóre şi petrii şi că nu pot să vatĕme pre om; pentru acésta întru acéstă credinţă şi socotélă îndrăznind, intraŭ în capiştile idolilor şi mâncaŭ din jertfele acelea ce le făceaŭ lor închinătorĭ de idolĭ[1]). Vĕdêndu-ĭ însă pre aceştia alţĭ hristianĭ,

Insemnézĕ că dumneḑeescul Chrisostom cuvînt întreg a scris, supra scriere avênd ḑicerea acésta a luĭ Pavel că „femeea s'a legat de lege în câtă vreme viază bărbatul eĭ; iar după ce va adormi bărbatul eĭ, slobodă este, cu care voeşte să se mărite". Deci ḑice limba acea aurită: „Când voeşte bărbatul a-şĭ lepăda femeea, orĭ femeea a lăsa pre bărbat", de acéstă ḑicere aducă-şi aminte şi socotéscă că este de faţă Pavel şi că o goneşte pre ea strigând şi ḑicênd: „Femeea este legată de lege, în câtă vreme viază bărbatul eĭ". Că acésta arătându-o nu a adaus, că de se va săvîrşi bărbatul eĭ, nu maĭ cât nu a ḑis, mângâind văduvia şi înduplecându-o a se întórce la cel dintâĭŭ şi a nu întroduce al doilea mire. Nu s'a săvîrşit ḑice, bărbatul tĕŭ, ci dórme; şi cine nu aşteptă pre cela ce dórme? Iar slobodă pre ea o ḑice, că se face după săvîrşirea barbatuluĭ eĭ; a arătat, că maĭ înainte de acésta era róbă, vieţuind acela, róbă însă fiind supusă legeĭ, măcar de miĭ de orĭ de ar lua carte de sloboḑenie, dupre legile cele puse de ceĭ din afară (adecă de împĕraţĭ), cu legea preacurvieĭ se vênézĕ. Ce încheem dar din cuvintele acestea ale luĭ Chrisostom? Cum că femeea care va rĕmânea văduvă, nu se cuvine a lua al doilea bărbat, căcĭ barbatul eĭ cel dintâĭŭ nu a murit, ci a adormit, precum ḑice aicea Pavel şi dumneḑeescul Chrisostom: iar de a adormit, arătat e că viază; iar de viază, se cuvine femeea luĭ a păzi patul luĭ curat şi credinţa cea către dînsul neluând al doilea bărbat. Pentru acésta şi sfînta Macrina, după ce a murit logodnicul eĭ, căutând născĕtorii eĭ să o dea altuĭ bărbat, ea a răspuns, că nunta omuluĭ este una, precum una este şi naşterea luĭ şi mórtea una; şi că logodnicul eĭ cel întâĭŭ viază şi nu a murit, pentru nădejdea înviereĭ; şi ḑicea că necuviincĭos lucru şi fără-de-lege este a nu priimi nunta, cea o dată întărită de tatăl eĭ; ci a vedea că se sileşte a trece către altul, una fiind nunta cea în fire, precum una e şi naşterea şi mórtea una. Şi cum că logodnicul acela, cu care s'a fost învoit, dupre judecata născĕtorilor sĕĭ, se înţelege că întărea, că nu s'a săvîrşit, ci pre cel viŭ luĭ Dumneḑeŭ, pentru nădejdea înviereĭ, îl judecă călătorit şi nu mort. Şi că necuviincĭos lucru este a nu păzi credinţa mireluĭ, celuĭ dus în călătorie (sf. Grigorie Nisis la viaţa Macrineĭ, surorеĭ sale).

[1]) Iar Teodorit ḑice, că Pavel acésta a ḑis-o Corintenilor ironiceşte (adecă cu luare preste picĭor): „Ştim că toţi avem cunoştinţă"; căcĭ cum că nu cu adevĕrat a ḑis lor că aŭ acésta, arată după acestea ḑicênd „Iar de se pare cuĭ-va a şti ce-va, să ştie că nimic a cunoscut, precum trebue bine a cunóşte.

nedepliniţi în credinţă şi slabi în socotélă şi în cugetare, şi socotind că pentru cinstea idolilor le mâncaŭ acelea, intraŭ şi eï în capişte şi jertfeaŭ idolilor, nu cu aceeaşï socotinţă a hristianilor celor depliniţi de maï sus, ci socotind că idoliï sînt cinstiţi şi vrednicï de a li se aduce jertfe dela ómenï[1]). Acéstă întîmplare s'a audit de Pavel, şi l'a pornit pre el spre rîvnă, pentru-că vătĕma pre amêndóuĕ părţile: şi pre hristianiï ceï depliniţi, carï mâncaŭ din jertfele idolilor şi ale demonilor, şi pre ceï-l-alţi, carï se îndemnaŭ şi se împingeaŭ către slujirea de idoli. Decï se sîrgueşte Apostolul să îndrepteze rĕul acesta, şi maï întâiŭ vorovéşte către ceï depliniţi în credinţă şi în socotélă şi lasă la urmă pre ceï nedepliniţi, precum obicinueşte a face. Şi maï întâiŭ obóră mândria ce o aveaŭ întru cunoştinţa lor şi le ḑice: Nu singurï voï aveţi cunoştinţa acésta, ci toţi hristianiï ştiŭ că nicï un idol este în lume; însă singură cunoştinţa, nu numaï nu foloseşte pre cel ce o are, ci şi maï mult îl vatămă; pentru-că îl sumeţeşte şi îl umflă cu mândrie şi pentru acésta îl desparte de fratele sĕŭ, de nu are împreună cu dînsa şi pre dragoste împreună lucrătóre nedespărţită; pentru-că dragostea are putere a zidi şi a folosi pre aprópele, şi câte risipeşte cunoştinţa cea fără de dragoste, dragostea pre acelea le zideşte şi le înoeşte, pentru-că tóte le face pentru folosul aprópeluï.

2. Iar de se pare cuï-va a şti ce-va, încă nimic a cunoscut, precum trebue a cunóşte.

Adauge încă aicea Apostolul şi alta maï mare, că măcar şi unită de ar fi cunoştinţa cu dragostea, însă nicï aşa este desăvîrşită; căcï nimenea ştie vre un lucru cu atâta deplinătate, precum trebue a-l şti, măcar Petru de ar fi, măcar Pavel. Pentru acésta ḑice: ce vĕ făliţi voï hristianiï, carï aveţi pre singura cunoştinţă fără de dragoste? De vreme ce măcar de aţi avea cunoştinţa unită cu dragostea, ĭară nicï aşa cunóşteţi vre un lucru cu desăvîrşire?[2])

3. Iar de ĭubeşte cine-va pre Dumnedeŭ, acésta s'a cunoscut de el.

Noïma apostoleştilor cuvintelor acestora este acest fel: cela ce ĭubeşte pre aprópele şi fratele sĕŭ, acesta negreşit ĭubeşte şi pre Dumnedeŭ; ĭubind însă pre Dumnedeŭ, nu a ḑis că a

---

[1]) Acestaşï Teodorit ḑice, că ceï nedepliniţi întru cunoştinţă, mânca jertfele idolilor, ca jertfe idoleşti şi nu dupre pravăţul şi socotinţa celor depliniţi, nu ḑice însă şi că jertfea idolilor.

[2]) Veḑi tâlcuirea ḑicereï aceştia maï înalt făcută de Sf. Grig. al Nis., în Cap. III al celeï către Filips. 15, la suptînsemnare.

cunoscut pre Dumnedeŭ, ci că acesta se cunóşte de Dumnedeŭ, adecă este cunoscut de Dumnedeŭ şi prieten se face apropiat al luĭ[1]); ĭar după ce se face cunoscut şi apropiat al luĭ Dumnedeŭ, ĭa cunoştinţă dela Dumnedeŭ, însă acéstă cunoştinţă nu e desăvîrşită şi deplinită întru tóte; căcĭ dupre Teodorit cu neputinţă este a lua cine-va pre acésta desăvîrşită întru tóte în viaţa acésta. Tu dar hristiane, carele socoteştĭ că eştĭ desăvîrşit întru cunoştinţă, nu te făli deşi aĭ cunoştinţă; căcĭ nicĭ cunoştinţa ta acésta este desăvîrşită, nicĭ ispravă şi faptă bună a ta este acésta, ci este Darul luĭ Dumnedeŭ. Decĭ vedĭ, o cetitoriule, cu câte chipurĭ de apucăturĭ obóră Apostolul mândria acelora, carĭ socotesc că aŭ cunoştinţă.

4. Decĭ despre mâncarea idoleştilor jertfe, ştim că nimic este idolul în lume, şi că nicĭ un alt Dumnedeŭ este, fără numaĭ unul.

Şi aicea ĭarăşĭ Apostolul pre cunoştinţă o arată că este obştéscă la toţĭ hristianiĭ, pentru ca să smeréscă pre aceĭa, carĭ se făleaŭ că singurĭ aŭ cunoştinţa. Toţĭ credincĭoşiĭ, dice, hristianĭ, ştim că nicĭ un idol este în lume. Şi cum, o fericite Pavle, nu sînt idolĭ şi cĭoplĭturĭ? Aşa sînt, dice, ci acestea nu sînt nimica, adecă nicĭ o putere, nicĭ tărie aŭ, nicĭ sînt Dumnedeĭ, ci sînt petriĭ şi demonĭ[2]); că de vreme ce între elinĭ eraŭ şi ómenĭ neînvĕţaţĭ şi înţelepţĭ şi ceĭ înţelepţĭ aĭ elinilor adecă, cugetaŭ că idoliĭ nu eraŭ alt ce-va maĭ mult decât petriĭ şi lemne nesimţitóre, ĭar ceĭ neînvĕţaţĭ şi proştĭ cugetaŭ, că înlăuntru în idoliĭ aceĭa locuĭaŭ óre-carĭ puterĭ dumnedeeştĭ pre care le numeaŭ şi dumnedeĭ. Pentru acésta şi Pavel aicea împrotiva elinilor, celor neînvĕţaţĭ şi proştĭ, a dis că nicĭ un idol este în lume, precum cugetéză a fi elinĭĭ ceĭ neînvĕţaţĭ; ĭar împrotiva elinilor celor învĕţaţĭ a dis, că nu este alt Dumnedeŭ, fără numaĭ unul; în cât nicĭ puterĭ dumnedeeştĭ locuesc în idolĭ, pen-

[1]) Ĭar cum că Dumnedeŭ are dóuĕ cunoştinţe: pre una dupre fire, ĭar pre cea-l-altă dupre apropiere, vedĭ suptînsemnarea dicereĭ „acum însă cunoscênd pre Dumnedeŭ, ĭar maĭ ales de Dumnedeŭ cunoscêndu-se“ (Galat. IV, 9). Teodorit însă dicerea: „Acesta s'a cunoscut de dînsul“, aşa o tâlcueşte „în loc de se noroceşte de purtarea de grijă cea dela dînsul“. Aşa şi fericitul Moĭsi, a dis către Dumnedeul a tóte: „Tu aĭ dis mie, aĭ aflat har înaintea mea şi te cunosc pre tine maĭ mult decât pre toţĭ“ Eş. XXXIII, 12). Drept aceea dicerea „s'a cunoscut de dînsul“, însemnéză pre purtarea de grijă a luĭ Dumnedeŭ cea maĭ multă.

[2]) Pentru acésta dumnedeescul Grigorie, făcĕtorul de minunĭ, tâlcuind dicerea acésta „că nimic este idol în lume“, dice: „Cinstea cea întru Dumnedeŭ, cel ce este adevĕrat, negreşit este cinste şi a celuĭa ce îl cinsteşte; ĭar cinstea, ceea ce se dă celuĭa ce nu este Dumnedeŭ, dimprotivă necinste este şi însuşĭ celuĭ ce-l cinsteşte (Ioan Damasc. titl. XXXI).

tru-că Dumneḑeŭ unul este și nu mulțĭ, precum cugetéză înțelepțiĭ elinilor.

5. Că și de sînt carĭ se ḑic dumneḑeĭ, orĭ în cerĭŭ, orĭ pre pămênt (precum sînt dumneḑeĭ mulțĭ și domnĭ mulțĭ).

6. Dar nóuĕ un Dumneḑeŭ este Părintele, dintru carele sînt tóte și noĭ întru dînsul.

De vreme ce maĭ sus a ḑis Pavel, că nu este alt Dumneḑeŭ, fără numaĭ unul, se numeaŭ însă și la elinĭ mulțĭ dumneḑeĭ, precum maĭ înainte am ḑis. De acésta pentru a nu se arăta Pavel, că se luptă împrotiva celor ce adevĕrat se propoveduesc de elinĭ, pentru acésta face compogorîre și ḑice, că deși se ḑic dumneḑeĭ mulțĭ (adecă se numesc numaĭ cu cuvîntul și nefiind cu adevĕrat Dumneḑeĭ), orĭ în cerĭŭ, precum sórele și luna și ceĭ-l-alțĭ planețĭ și stelele, pre care eliniĭ le făceaŭ Dumneḑeĭ, numindu-ĭ pre altul Apolon, ĭar pre altul Dia și pre altul Cron; orĭ pre pămênt, precum aŭ fost ómeniĭ ceĭ pămênteștĭ, pre carĭ înșișĭ eliniĭ ĭ-aŭ făcut Dumneḑeĭ, măcar, ḑic, că se numĭaŭ uniĭ ca aceștia mincĭunoșĭ Dumneḑeĭ; dar însă la noĭ, la credincĭoșiĭ hristianĭ, unul este Dumneḑeŭ, Părintele, de carele s'a zidit tóte estimile și cele gândite și cele simțite, că ḑicerea «dintru carele» însemnéză pre pricina cea zidi.tóre și făcĕtóre; ĭar ḑicerea «și noĭ întru dînsul» însemnéză cuvîntul întórcereĭ și apropiereĭ nóstre ceiĭ către Dumneḑeŭ, ca cum ar ḑice că și noĭ hristianiĭ, la acest Dumneḑeŭ ne întórcem și de acesta sîntem atârnațĭ[1]).

Și unul Domnul Iisus Christos prin carele sînt tóte și noĭ printr'însul.

Prin Domnul, ḑice, Iisus Christos, Fiĭul luĭ Dumneḑeŭ, tóte s'aŭ zidit și noĭ hristianiĭ printr'însul am venit întru a fi și întru bine a fi, pentru-că ne-am făcut credincĭoșĭ, și din rătăcire și necredință am venit la adevĕr și la credință. Auḑind tu, cetitorĭule, că unul este Dumneḑeŭ Părintele și unul Domnul Iisus Christos, să nu socoteștĭ că dupre sortire și cu chip despărțitor se daŭ numirile, la Părintele adecă numirea de Dumneḑeŭ, ĭar la Fiĭul numele Domn. Nu, de vreme ce cu nedeosebire și Fiĭul se ḑice Dumneḑeŭ, precum adeveréză însușĭ Pave ḑicênd: «Dintru cariĭ (adecă din patriarhiĭ Israiltenilor), este Christos dupre trup, cel ce este preste tóte Dumneḑeŭ» (Rom IX, 5). Și ĭarășĭ: «Așteptând arătarea slaveĭ mareluĭ Dumneḑeŭ și Mântuitoruluĭ nostru Iisus Christos» (Tit. II, 13).

[1]) Veḑĭ și suptînsemnarea la Cap. XI, Rom. stih 36; asemenea veḑĭ ș tâlc. stih 5 a Cap. II, aceea 1 către Timot. și subînsemnarea cea d acolo, de nevoe fiind.

Şi Tatăl ĭarăşĭ fără osebire se ḑice Domn, precum ḑice cântătorul de Psalmĭ: «Ḑis-a Domnul Domnuluĭ meŭ, şeḑĭ de-a drépta mea» (Psalm. CIX, 1)[1]); ci fiinḑ-că cuvintul Apostoluluĭ este către elinĭ, carĭ credeaŭ că sînt mulţĭ dumneḑeĭ şi mulţĭ domnĭ, pentru acésta şi Apostolul, nicĭ pre Fĭiul acum l'a ḑis Dumneḑeŭ pentru ca să nu socotéscă elinĭĭ, că crede doĭ dumneḑeĭ, obicĭnuiţĭ fiind eĭ a crede mulţĭ dumneḑeĭ, nicĭ pre Tatăl l'a ḑis Domn, ca nu aceeaşĭ elinĭ să socotéscă, că şi noĭ hristianiĭ credem mulţĭ Domnĭ. Şi pentru acéstă pricină, nicĭ pre Duhul Sfînt l'a pomenit aicea Pavel, maĭ înainte purtând grijă pentru neputinţa ascultătorilor, precum şi proorociĭ nu vorbesc arătat pentru Fĭiul în prooroclile lor, decât numaĭ umbrit, pentru neputinţa ascultătorilor evreĭ, pentru ca să nu socotéscă împătimaşă pre naşterea cea fără de început a Fĭiuluĭ din Tatăl. Pentru acésta şi Apostolul adese-orĭ pune ḑicerea «unul», ḑicênd: «Că nu este Dumneḑeŭ, fără numaĭ unul», şi unul Dumneḑeŭ Tatăl şi unul Domnul Iisus Christos. Că nu spre osebire Fĭiuluĭ, o a ḑis acésta: «un Dumneḑeŭ Tatăl», ci spre osebirea minciuno-numiţilor dumneḑeĭ, nicĭ spre deosebirea Tatăluĭ o a ḑis acésta «unul Domnul Iisus Christos», ci spre deosebirea minciuno-numiţilor domnĭ, carĭ se credeaŭ de elinĭ.

7. Ci nu întru toţĭ cunoştinţa.

Insă, ḑice, nu ştiŭ toţĭ hristianiĭ, că este un Dumneḑeŭ şi nu mulţĭ, nicĭ ştiŭ toţĭ, că nu sînt idolĭ în lume[2]).

Iar óre-carii cu conştiinţa idoluluĭ până acum, ca o jertfă idoléscă mănâncă, şi conştiinţa lor neputincĭósă fiind, se spurcă.

Unĭĭ, ḑice, nehotărîtorĭ adecă şi fără nume, fiind-că Apostolul nu voeşte a-ĭ împrivelişti (a-ĭ da pe faţă) pre eĭ, pentru-că eraŭ mulţĭ, carĭ din rătăcirea idolo-slujireĭ aŭ fost creḑut în Christos, carĭ până acum ḑice, adecă şi după ce aŭ creḑut, mănâncă cele jertfite idolilor, adecă jertfele idolilor ca jerte idoleştĭ; căcĭ aceştia cu conştiinţa idoluluĭ, adecă aceeaşĭ socotinţă

[1]) Pentru acésta şi Teodorit ḑice, că Apost. aicea pre numirea Dumneḑeŭ o arată, întocmaĭ de o putere cu numirea Domn; căcĭ şi Scriptura veche pre aceste numirĭ împreună unite le ḑice: „Că eŭ sînt ḑice Domnul Dumneḑeul tĕŭ, carele te-am scos din pământul Eghiptuluĭ“ (Eş. XX, 2). Şi: „Ascultă, Israile, Domnul Dumneḑeul tĕŭ, Domn unul este“ (II Lege VI, 4). Şi: „Dómne Dumneḑeui meŭ, măritu-te-aĭ fórte“ (Psalm. CIII, 1).

[2]) Iar Teodorit în cuvîntul acesta al Apostoluluĭ adună (conchide), că ceea ce maĭ sus a ḑis Pavel: „Ştim că toţĭ avem cunoştinţă, o a ḑis cu luare preste picĭor“.

avênd de idolĭ, care o aveaŭ şi maĭ înainte de credinţă, şi socotind că idoliĭ sînt óre-ce, şi temêndu-se că idoliĭ ar putea să-ĭ vatăme, aşa cu o conştiinţă ca acésta mâncând jertfele idolilor, se spurcă. Pentru acésta Apostolul nu a ḑis că idoliĭ îĭ spurcă pre eĭ, ci conştiinţa acelora ce mănâncă jertfele idolilor, aceea este care îĭ spurcă, fiind slabă şi nu póte a înţelege, că idoliĭ nimica sînt şi dupre urmare nicĭ jertfele idolilor, de vreme ce idoliĭ de sineşĭ nu pot a spurca. Înţelege însă, că ceĭ ce mâncaŭ jertfele idolilor, pătimeaŭ un lucru întocmaĭ precum de pildă şi unul ce dupre obicéiul Iudeilor socotind, că se spurcă, de se va atinge de vre un mort, apoĭ vĕḑênd pre alţiĭ că apucă pre mort cu curată conştiinţă, apucă şi el pre mort, ruşinându-se de ceĭ-l-alţĭ, ce îl apucă, judecându-se în sineşĭ însă şi îndoindu-se, se spurcă întru conştiinţa sa.

8. Dar mâncarea nu ne va pune pre noĭ înaintea luĭ Dumneḑeŭ.

Pentru ca să nu ḑică hristianiĭ ceĭ depliniţi în cunoştinţă, că eŭ mănânc jertfele idolilor cu curată conştiinţă şi ce îmĭ pasă dacă altul pentru slăbiciunea cugetărilor sale, se sminteşte? De acésta Apostolul arată aice, că şi însuşĭ acésta a mânca jertfele idolilor, spre defăimare idolilor, nu este vre o ispravă şi faptă bună, căcĭ, ḑice, deşi fratele tĕŭ nu s'ar vătăma, nicĭ aşa este vre un lucru de laudă şi luĭ Dumneḑeŭ plăcut, fiind-că mâncarea nu ne împrieteneşte pre noĭ cu Dumneḑeŭ.

Că nicĭ de vom mânca prisosim, nicĭ de nu vom mânca, ne lipsim.

Adecă: nicĭ de am mânca jertfele idolilor, avem ce-va maĭ mult şi am fi plăcuţi luĭ Dumneḑeŭ, ca cum am fi făcut vre un mare bine, nicĭ ĭarăşi, de nu le-am mânca acestea ne lipsim şi ne micşorăm înaintea luĭ Dumneḑeŭ; şi dupre cea întâĭa arată Apostolul, că a mânca cine-va jertfe idoleştĭ, orĭ a nu le mânca este de prisos şi nimica; pentru-că lucrul acela, care nicĭ foloseşte când se face, nicĭ vatămă când nu se face, este de prisos; maĭ mergênd înainte însă, arată şi vătămarea ce are, a mânca cine-va jertfe idoleştĭ.

9. Căutaţĭ însă nu cum-va stăpânirea vóstră acésta, să se facă împedecare neputincioşilor fraţĭ.

Ingrozeşte pre hristianiĭ ceĭ depliniţi în cunoştinţa cu aceste cuvinte Apostolul şi pentru acésta ḑice lor: căutaţĭ, adecă luaţĭ aminte, ḑice, şi socotiţĭ bine fraţilor, pentru ca să-ĭ înfricoşeze şi să-ĭ ruşineze cu cuvîntul acesta; şi nu a ḑis, ca nu cum-va cunoştinţa vóstră acésta, saŭ deplinătatea vóstră, care sînt laude;

ci a ḑis: căutaţĭ nu cum-va stăpânirea vóstră acésta, adecă obrăznicia şi mândria vóstră acésta să se facă zmintélă. Şi nu a ḑis, fraţilor numaĭ, ci neputincĭoşilor fraţi, pentru ca să créscă şi să arăte maĭ mare pre prihănire, că nicĭ de neputincĭoşiĭ fraţĭ îĭ dóre inima şi aŭ milostivire, cărora se cuvine a le da mână de ajutor şi a-ĭ ridica şi a-ĭ îndrepta. Dar, fie, ḑice, că nu-ĭ ridicaţĭ şi nu îndreptaţĭ pre fraţiĭ voştriĭ, pentru ce şi îĭ oboriţĭ cu zmintelele vóstre şi cu împedecările, ce le puneţĭ, aruncându-ĭ în prăpăstiĭ? Fie, nu puteţĭ a-ĭ ridica, dar măcar nu-ĭ perdeţĭ.

10. Că dacă vre unul te ar vedea pre tine, carele aĭ cunoştinţă, şeḑênd în capiştea idolilor, aŭ nu conştiinţa luĭ slabă fiind, se va zidi spre a mânca cele jertfite idolilor?

De te va vedea, ḑice, vre unul pre tine, cel ce precum socotéştĭ tu, eştĭ deplinit întru cunoştinţă, că mănâncĭ jertfele idolilor, óre din acésta nu va lua prilej maĭ mult spre a mânca şi el jertfe idoleştĭ? Şi dupre urmare nu se va întări (că acésta însemnéză ḑicerea «se va zidi») şi întru a socoti că idoliĭ sînt óre-care lucru? Căcĭ acela neştiind cugetarea ta, cu care mănâncĭ, ca defăimând pre idolĭ, şi ca cum socotind, că aceştia nu sînt nimica, ne ştiind, ḑic, acésta, se va îndemna spre a le mânca şi el şi a cugeta că idoliĭ nu sînt nimica.

11. Şi va peri neputincĭosul frate întru cunoştinţa ta, pentru carele Christos a murit.

Treĭ lucrurĭ, ḑice, aĭ tu cel deplinit întru cunoştinţă, care te lipsesc de tótă ertarea, pentru vătămarea ce pricinueştĭ fratelui tĕŭ: a) Că acesta, carele se zmintéşte de tine, este frate şi de o credinţă cu tine hristian, b) Că este şi neputincĭos întru cunoştinţă şi întru cugetare şi c) Că şi Christos pentru acesta a murit. Şi aşa deplinirea ta se face pricină de peirea a fratelui tĕŭ; şi Christos nu s'a ferit de a muri pentru mântuirea luĭ, ĭar tu nicĭ de o mâncare te depărtezĭ, pentru ca să nu se zmintéscă el. Chrisostom însă în locul ḑicereĭ «pentru cunoştinţa ta», ḑice «pentru mâncarea ta».

12. Şi aşa pĕcătuind împrotiva fraţilor şi bătênd conştiinţa lor cea neputincĭósă, împrotiva luĭ Christos pĕcătuiţĭ.

Voĭ, ḑice, hristianiĭ ceĭ depliniţĭ în cunoştinţă, aşa greşind împrotiva fraţilor şi bătênd neputincĭósa lor conştiinţă, împrotiva a însuşĭ luĭ Christos pĕcătuiţĭ. Nu a ḑis: zmintind conştiinţa lor, ci bătêndu-o, pentru ca să arăte cu ḑicerile acestea cruzimea şi nemilostivirea lor, adecă nicĭ de slaba şi neputincĭósa conştiinţa fraţilor lor aŭ milostivire, ci o bat. Veḑĭ însă,

că pĕcatul acesta, al celor ce mânca jerfe idolești, l'a suit la însuși vîrful fără-de-legeĭ, ḑicênd: că împrotiva luĭ Christos pĕcătuiți.

Dar cum pĕcatul, cel ce se face împrotiva fraților, se ridică la Christos? Dupre multe chipurĭ: a) Că relele, cele ce se fac robilor luĭ Christos, Christos le însușește lui-și; pentru acésta ḑicea către acest Pavel, carele gonia pre robiĭ luĭ: «Eŭ sînt Iisus, pre carele tu goneștĭ» (Fap. IX, 5); b) Că fraților ceĭ ce se vatămă sînt trup și mădulărĭ ale luĭ Christos; c) Că ceea ce Christos a zidit și a întărit cu junghierea și cu mórtea sa, adecă pre mântuirea fraților, aceștia carĭ vatĕmă pre frați, o risipesc și o perd[1]).

13. Pentru aceea, dacă mâncarea zmintește pre fratele meŭ, nu voĭŭ mânca carne în vec, ca să nu zmintesc pre fratele meŭ.

De vreme ce învĕțătorul e dator maĭ întâiŭ a păzi acelea ce îndatorește pre alții a le păzi, pentru acésta și Apostolul, ca un prea bun învĕțător, întărește aicea cu pilda sa, ceea ce învață și ḑice, că de zmintește mâncarea pre fratele meŭ, eŭ nu voĭŭ mânca carne în tótă viața mea, numaĭ pentru ca să nu zmintesc pre fratele meŭ. Nu a ḑis însă, de zmintește cu dreptate, ci și cu orĭ ce chip de zmintește, orĭ cu dreptate, orĭ cu nedreptate. Și nu a ḑis, nu voĭŭ mânca jertfe idolești, ci nu voĭŭ mânca carne obștește și preste tot cuprinḑĕtor, măcar de și sînt ertate acestea a se mânca, și nu că nu voĭŭ mânca întru o ḑi, și în dóuĕ, ci întru tótă vremea vieței mele; că acésta însemnéză ḑicerea «în véc». Și nu a ḑis, pentru ca să nu perd pre fratele meŭ, ci pentru ca să nu zmintesc pre fratele meŭ[2]).

CAP. IX.

1. Aŭ nu sînt Apostol? Aŭ nu sînt slobod? Aŭ nu pre Iisus Christos Domnul nostru l'am vĕḑut?

Fiind-că maĭ sus a ḑis Apostolul, că de vreme ce mâncarea zmintește pre fratele meŭ, eŭ nu voĭŭ mânca carne, pentru ca să nu socotéscă cine-va, că mândrindu-se, le ḑice acestea, pentru acésta este silit acum a arăta aicea, că era departe de a-

[1]) Iar Teodorit adauge și: că însuși glasul stăpânuluĭ Christos este carele ḑice: „Vedeți să nu defăĭmați pre vre unul dintr'aceștĭ micĭ“ (Mat. XVIII, 10). Și ĭarăși: „Iar carele va zminti pre unul dintre aceștia micĭ din ceĭ ce cred întru mine, de folos este luĭ, a i se spânzura pétră de móră de grumazul luĭ și a se afunda în noĭanul mărei (Mat. XVIII, s. 6).

[2]) Care zmintélă însă se cuvine a o defăĭma și care nu se cuvine, veḑi la suptînsemarea ḑicereĭ: „Bine este a nu mânca carnĕ“ (Rom. XIV, 12).

celea, care era ertate luĭ, numaĭ pentru a nu zminti pre cine-va, căcĭ Christos a poruncit, ca cel ce propovedueşte Evanghelia, din Evanghelie să se hrănéscă, adecă dela ceĭ ce se învaţă evanghelia; «că vrednic, ḑice, este lucrătorul de plata sa» (Mat. X, 10). Eŭ, ḑice, însă am judecat maĭ bine a muri de fóme, decât a lua dela cine-va trebuinţa mea, cea de nevoe, ci osteneam lucrând cu mânile mele şi mĕ hrăneam din lucrul mânilor mele, precum o ştiţĭ voĭ (că era precum se vede în Corint, óre-carĭ dascalĭ bogaţĭ, carĭ filotimisându-se, învĕţaŭ, fără a lua plată dela ucenicĭĭ lor; acésta însă o meşteşugeaŭ eĭ, pentru ca să ruşineze pre Pavel; care lucru aflându-l Pavel, s'a lăsat de a se maĭ hrăni dela ceĭ ce se învĕţaŭ de dinsul, cu tóte că acésta era ertată de însuşĭ Domnul[1]). Eŭ ḑice aşa am făcut şi de cele ertate mie mĕ feresc, numaĭ pentru ca să nu zmintesc pre cine-va; ĭar voĭ nicĭ de jertfele idolilor vĕ feriţĭ, pentru ca să nu zmintiţĭ pre fratele vostru. Decĭ noĭma a tot cuvîntuluĭ, cea de obşte cuprinḑĕtóre, este acésta, care Apostolul, cu multe stihurĭ şi pilde pre larg o creşte şi dovedeşte în tot capul acesta. Dar să teorisim noĭma şi în parte a fieşte-căruĭa ḑicerĭ: «Aŭ dór nu sînt, ḑice, şi eŭ Apostol? Pentru ca să nu ḑică cine-va luĭ că pentru acésta nu ĭaĭ cele de trebuinţă, o Pavle, pentru-că ţie nu-ţĭ sînt ertate; pentru acésta Apostolul rĕspunḑênd ḑice: dar cum mie nu-mĭ este ertat să ĭaŭ, dar cum şi ceĭ-l-alţĭ Apostolĭ nu ĭaŭ hrana lor de la aceĭ pre carĭ îĭ învaţă? Aşa, o ĭaŭ, ḑice. Apoĭ ce? Nu sînt şi eŭ Apostol precum şi aceĭa? Nu sînt slobod? Adecă, nu cum-va am pre cine-va, de mĕ opreşte a lua? Nu. Şi ĭarăşi ca să nu ḑică cine-va: că ceĭ-l-alţĭ Apostolĭ, aŭ maĭ multă vrednicie decât tine Pavle, pentru-că a vĕḑut pre Domnul, pentru acésta ḑice: «Aŭ nu am vĕḑut şi eŭ pre Domnul nostru Iisus Christos»? Cu adevĕrat l'am vĕḑut; fiind-că de şi maĭ pre urmă decât toţĭ, însă s'a arătat şi mie ca uneĭ lepădăturĭ: «Iar maĭ în urmă decât toţĭ ca uneĭ lepădăturĭ s'a arătat şi mie» (1 Corintenĭ XV, 18). Că mare lucru cu adevĕrat era a se învrednici Apostolĭĭ a vedea cu ochiĭ lor pre Domnul, precum însuşĭ Domnul o ḑice: «Iar ochiĭ voştrĭĭ sînt fericiţĭ, căcĭ vĕḑ..... Căcĭ mulţĭ proorocĭ şi drepţĭ aŭ dorit să vadă cele ce vedeţĭ şi nu aŭ vĕḑut» (Mat. XIII, 16).

Aŭ nu lucrul meŭ voĭ sînteţĭ întru Domnul?

---

[1]) Pricina cea maĭ de căpetenie şi maĭ întâĭŭ, căcĭ Pavel lucra cu mânile şi din lucrarea mânilor sale se hrănea, era pentru ca să dea pildă tuturor hristianilor, să-ĭ urmeze şi să lucreze şi eĭ; precum acésta arătat o ḑice Apostolul în cea dóua către Tesalonicenĭ (Cap. III, s. 9). Iar a dóua pricină şi urmĕtóre a fost acésta, ce o ḑice aicea, adecă pentru ceĭ ce îl prihăneaŭ şi să zminteaŭ, că s'ar fi hrănit dela ceĭ ce se învĕţaŭ de el.

Fiind-că putea cine-va de a ḑice: și de eștĭ slobod și Apostol, o fericite Pavle, apoĭ lucrul Apostoluluĭ nu l'aĭ făcut, ce-ți vor folosi numirile cele góle? Și Iuda a fost Apostol și a vĕḑut pre Domnul, ci nimic s'a folosit. Pentru acésta, Pavel rĕspunḑênd la acésta, ḑice aicea: că lucrul meŭ voĭ Corinteniĭ sînteți, cărora v'am propoveduit Evanghelia. Drept aceea, ĭată că am săvîrșit și eŭ apostolésca slujbă. Insă fiind-că a ḑis mare cuvînt, pentru acésta a adaus a ḑice: «Intru Domnul» voĭ, ḑice, sînteți isprava și rodul apostoleștel mele propoveduirĭ, care o am isprăvit, nu cu puterea mea, ci cu a Domnuluĭ.

2. De nu sînt altora Apostol, vóuĕ însă sînt.

Nu mĕ laud, ḑice, că sînt Apostol al lumeĭ tóte și învĕțător, ci acésta numaĭ ḑic, că aŭ dór al vostru, al Corintenilor nu sînt Apostol și învĕțător? Așa, sînt; cum dar nu am luat cele de trebuință spre nevoea mea dela voĭ, dela care maĭ ales se cuvenea să ĭaŭ? Dupre ertare însă și compogorîre le scrie acestea Pavel, pentru ca să arăte cât urăște de a pricinui zmintélă altora, pentru lucrurĭ ertate luĭ, precum eraŭ de a lua cele de trebuință dela aceĭ carĭ se învĕțaŭ de el.

Că pecetea apostolieĭ mele voĭ sînteți întru Domnul.

Adecă dovada apostoleștel mele propoveduirĭ, voĭ, ḑice, Corinteniĭ sînteți, și de voește cine-va să știe pentru mine de sînt Apostol, pre voĭ vĕ arăt luĭ, pre ceĭ învĕțațĭ de mine, că voĭ sînteți carĭ pecetluiți și adeveriți apostolésca mea făgăduință; căcĭ câte lucrurĭ alcătuesc pre un Apostol, tóte le-am arătat întru voĭ, precum însuși acésta o scrie și întru cea de a dóua trimitere a sa către aceștĭași Corinteni: «Semnele Apostoluluĭ s'aŭ lucrat întru voĭ, întru tótă răbdarea, cu semne și cu minunĭ și cu puterĭ, că ce este, cu care v'ațĭ micșurat decât celel-alte bisericĭ?» (II Cor. XII, 12)[1].

3. Rĕspunderea mea către ceĭ ce mĕ cercetéză pre mine acésta este.

Ḑice Apostolul adecă, cum că către ceĭ ce mĕ judecă și caută se afle de sînt eŭ Apostol, acéstă rĕspundere prepun lor; acésta care? Pre voĭ; că arătându-vĕ cum că v'ațĭ învĕțat și v'ațĭ catihisit de mine, cu acésta astup gura acelora ce mĕ judecă și cercetéză. Iar dumneḑeescul Chrisostom ḑice, că celor ce mĕ învinovățesc, că ĭaŭ banĭ, saŭ și întrébă, pentru ce nu ĭaŭ banĭ, acestea le rĕspund, ce am să le ḑic vóuĕ dupre urmare:

4. Aŭ nu avem stăpânire a mânca și a bea?

[1]) Și Teodorit pecetea o ḑice, că este dovadă și adeverire, ḑicênd așa ca și dumneḑeescul Ioan: „Cel ce priimește mărturia luĭ, a pecetluit că Dumneḑeŭ este adevĕrat (Ioan III, 33) adecă a adeverit".

Aŭ nu avem stăpânire, ḑice, a lua dela hristianĭ, ucenicii noştriĭ, hrana cea de nevoea nóstră? Avem cu adevĕrat, dar însă nu am întrebuinţat acéstă voe. Iar Chrisostom ḑice: şi cum, dezvinovăţirĭ sînt acestea, o fericite Pavle către ceĭ ce te învinovăţesc? Aşa ḑice, căcĭ când mĕ vĕd eĭ, că mĕ feresc încă şi de acelea ce îmĭ sînt ertate, numaĭ are dreptate cineva a se sminti şi a mĕ prihăni ca pre un amăgitor şi ca cum aşĭ propoveḑui pentru banĭ.

5. Aŭ nu avem stăpânire pre o sŏr femee a purta ca şi ceĭ-l-alţĭ Apostolĭ şi fraţii Domnuluĭ şi Kifa?

Femeile cele bogate urmaŭ sfinţilor Apostolĭ, pentru ca să dea lor cele de trebuinţă şi pentru a pricinui lor tótă neîngrijirea despre cele de nevoe, ca fără griji fiind dumneḑeeştiĭ Apostolĭ, să se îndeletnicéscă întru singura propoveduire a Evangheliei[1]). Veḑi însă înţelepciunea fericituluĭ Pavel, pre vărvelnicul Petru la urmă l'a pus, ca pre un maĭ mare decât ceĭ-l-alţĭ, ghicitoreşte arătându-o acésta şi ḑicênd: şi ce ḑic eŭ de ceĭ-l-alţĭ Apostolĭ? Şi însuşi Petru, cel maĭ întâiŭ decât toţĭ o face acésta şi are o femee, căria urméză, pentru ca să dea luĭ cele de trebuinţă. Iar fraţĭ aĭ Domnuluĭ, ḑice Pavel, pre Iacov, episcopul Ierusalimuluĭ şi pre Iosif şi pre Simon şi pre Iuda, carĭ s'aŭ numit fraţĭ aĭ Domnuluĭ, pentru logodirea ce a avut Iosif tatăl lor cu Născĕtórea de Dumneḑeŭ Maria, carĭ necrezênd maĭ înainte întru Domnul, precum ḑice evanghelistul Ioan: «Că nicĭ fraţiĭ luĭ credeaŭ într'însul» (Ioan VII, 5), la urmă aŭ crezut şi s'aŭ făcut aleşĭ, măcar că nu aŭ ajuns la mĕsurile celor-l-alţĭ Apostolĭ, precum ḑice Chrisostom, pentru acésta şi Pavel între ceĭ-l-alţĭ i-a numĕrat şi pre aceştia, puind întru una şi altă partea lor pre ceĭ maĭ de vîrf şi maĭ aleşĭ din Apostolĭ.

6. Aŭ dór singur eŭ şi Varnava nu aveam stăpânire de a nu lucra?

Eŭ, ḑic, singur şi Varnava nu avem sloboḑenie nelucrând

---

[1]) Iar Climent Stromateul în cartea III, ḑice că Apostolii când propoveduiaŭ, aveaŭ împreună cu sineşi femeĭ surorĭ şi împreună slujitóre pentru femeile cele ce şedeaŭ în casă şi prin acestea intra învĕţătura Domnuluĭ înlăuntru în cămara lor şi în locul cel osebit pentru femeĭ. Veḑi şi cartea a opta a Apostoleştilor aşeḑĕmînturĭ Cap. XX, XXVIII, unde ḑice că femeile diaconiţe slujeaŭ bĕtrânelor femeĭ, când botezaŭ Apostolii femeĭ, pentru cinste şi buna cuviinţă. Drept aceea, nu numaĭ pentru cele de nevoe ale Apostolilor urma lor femeile, ci şi pentru arătata aicea pricină. Veḑi şi tâlcuirea canonuluĭ XIX al soboruluĭ întâiŭ şi al canonuluĭ XIV, al soboruluĭ şése şi suptînsemnarea canonuluĭ XL tot al celuĭ al VI în Canonicul nostru.

a vieţuĭ, şi fără a face lucru de mânĭ şi a ne hrăni dela ceĭ ce se învaţă de către noĭ? Avem adecă slobodenie[1]). Nu a ascuns însă Pavel şi pre Varnava, carele ştia că şi el se împărtăşeşte de acéstă amărunţime, pentru-că şi acesta lucrând cu mânile sale se hrănea, nimica luând dela ceĭ ce se învĕţaŭ de el.

7. Cine slujeşte în óste cu léfa sa?

Cine se face ostaş, dice, cu însuşĭ merindele sale, adecă cu merticul sĕŭ şi cu hrana sa? Nimenea cu adevĕrat, căci toţĭ câţĭ se fac ostaşĭ, se hrănesc din baniĭ statuluĭ. Şi potrivit a pus maĭ întâĭŭ pilda ostaşuluĭ, pentru-că acésta este maĭ potrivită şi asemenea cu apostolésca făgăduinţă, că precum ostaşiĭ aŭ luptă cu vrăşmaşiĭ ceĭ simţiţĭ şi îşĭ pun viaţa lor în primejdiĭ şi la mórte, aşa şi apostolésca făgăduinţă are să se lupte cu vrăşmaşiĭ ceĭ gândiţĭ şi întimpină primejdiĭ şi în sfîrşit sufere şi mórte.

Cine sădeşte vie şi din róda eĭ nu mănâncă?

Carele, dice, sădeşte vie şi din rodul eĭ nu se îndulceşte şi nu mănâncă? Nimenea, adecă. Cu pilda acésta a vieĭ, arată Pavel ostenéla şi pătimirea cea rea şi silinţa, care o pune acela ce are epanghelma apostoléscă. Nu a dis însă că vierul mănâncă tot rodul vieĭ, ci că mănâncă din rodul eĭ; nicĭ a dis: cine nu se îmbogăţeşte din rodul vieĭ sale? pentru ca să înveţe pre toţĭ învĕţătoriĭ şi pre ceĭ ce aŭ epanghelmă apostoléscă, să nu caute cele de prisos şi maĭ multe decât trebuinţa sa dela ucenicĭĭ sĕĭ, ci numaĭ cele de trebuinţă şi de nevoe.

Cine paşte turmă şi din laptele turmeĭ nu mănâncă?

Cine paşte oĭ, dice, şi din laptele lor nu mănâncă? Cu adevĕrat nicĭ unul. Şi nu a dis, că păstorul vinde oile, saŭ că tae oĭ şi mănâncă carnea lor, orĭ că mănâncă tot laptele lor, ci că mănâncă parte din laptele lor, învĕţând cu pilda acésta că păstorul şi învĕţătorul cuvîntătórelor oĭ se cuvine a se îndestula

[1]) Iar cum că şi ceĭ-l-alţĭ Apostolĭ lucraŭ şi nu numaĭ Pavel şi Varnava, mărturisesc însuşĭ eĭ în aşeḑĕmînturile lor ḑicênd: că şi noĭ măcar zăbovindu-ne în cuvînt, Evangheliei, însă şi despre lucrărĭ nu ne lenevim; că uniĭ dintru noĭ sînt pescarĭ, ĭar alţiĭ lucrătorĭ de peĭ, ĭar alţiĭ lucrătorĭ de pământ, pentru ca nicĭ o dată să fim noĭ fără lucru (Cartea II, cap. LXIII). Cum dar a ḑis Pavel că numaĭ el şi Varnava lucra? Rĕspundem că numaĭ aceştia lucraŭ tot-de-una, ĭar ceĭ-l-alţĭ Apostolĭ maĭ rar şi când aveaŭ slobodenie despre propovedŭire. Veḑĭ şi tâlcuirea stihuluĭ 10, capuluĭ IV al ceiĭ către Filipsenĭ, de nevoe fiind; şi a stihuluĭ 9 al cap. II al ceiĭ întâĭa către Tesalonicheĭ. A ḑis însă că Pavel lucra tot-de-una, osebind vremea aceea, întru care se afla în închisorĭ şi în legăturĭ, precum acésta se arată la cap. IV de maĭ sus al ceiĭ către Filipsenĭ.

cu puțina mângâerea trupului sĕŭ și cu puțina hrană, cea de nevoe. Arată însă Apostolul cu pilda acésta a păstorului încă, multa purtare de grijă și silința ce se cuvine a avea învĕțătorul și preotul și arhiereul mai ales pentru turma sa cea cuvîntătóre[1]).

8. Aŭ dór dupre om le ḑic acestea? Saŭ nu le ḑice și legea acestea?

Adecă nu cum-va, ḑice, numaĭ din pildele cele de mai sus omenești, întăresc și dovedesc acésta ce vĕ ḑic, a se hrăni adecă fiește-carele Apostol de către aceca ce se învață de el? Saŭ nu cum-va și din Scriptură nu am vre o mărturie? Ba am să arăt vóuĕ că și luĭ Dumneḑeŭ acésta se cunóște plăcută; și legea, care nu este omenéscă ci dumneḑeéscă, și ea o mărturisește acésta.

9. Că în legea luĭ Moïsi este scris: «Nu veĭ lega gura bouluĭ ce treerà» (A dóua lege XXV, 4).

Scris, ḑice, este în legea luĭ Moïsi, că cela ce treeră stogul sĕŭ, nu trebue a pune vre o legătură la gura boilor cu care treeră, ci să-ĭ lase sloboḑĭ, ca și eĭ să mănânce din ostenéla lor[2]). Cu covîrșire însă formăluește Pavel, ceea ce o voește, pentru acésta aduce și pilda boilor la pricina sa.

Aŭ dór de boĭ pasă luĭ Dumneḑeŭ?

Nu cum-va, ḑice, îĭ pasă luĭ Dumneḑeŭ și pórtă de grijă de boĭ? Dar ce? Nu pórtă Dumneḑeŭ de grijă și de boĭ? Așa, ḑice, pórtă grijă, ci nu atâta mult, în cât și legĭ să dea pentru dînșiĭ. Drept aceea altă ce-va a arătat Dumneḑeŭ ghicitorește cu iubirea sa de ómenĭ, cea către necuvîntătórele dobitóce, pentru a iscusi pre Israilteni spre a avea silință și purtare de grijă pentru învĕțătoriĭ aceĭa, carĭ ostenesc pentru dînșiĭ. Iar din cuvintele acestea ale luĭ Pavel ne învĕțăm, căcĭ câte se ḑic pentru dobitócele cele neeuvîntătóre în Scriptura cea Veche, tóte ajută și privesc la moralicésca învĕțătură a ómenilor[3]).

[1]) Pentru acésta dumneḑeescul Chrisostom a ḑis că: Pavel arată că se cuvine a urma óre-care a se îndestula cu puțină mângâerea învĕțătorul(uĭ?) și cu singură hrana cea de nevoe. Acésta împrotiva celor ce vóesc tóte a le mânca și rodul întreg a-l culege. Că așa și Domnul a legĭuit ḑicênd: „Vrednic este lucrătorul de hrana sa“ (Mat. X, 10). Și nu numaĭ acésta o face prin pilde, ci arată și ce fel se cuvine a fi preotul; că și bărbăție de ostaș trebue să aĭbă și îngrijire de plugar și purtare de grijă de păstor. Și după tóte acestea nimica maĭ mult decât cele de nevoe să caute (Vor. XXI la cea întâĭa către Cor.).

[2]) Veḑĭ însă tâlcuirea ḑicereĭ: nu veĭ lega gura bóuluĭ ce treeră, și la cap. V al ceiĭ întâĭŭ către Timoteĭŭ s. 18, frumósă fiind pentru învĕțătorĭ.

[3]) Insemnéză însă că Pavel nu a ḑis cum că Dumneḑeŭ nu pórtă grijă de boĭ nicĭ de cum, ci că nu pórtă de grijă dupre întâĭul cuvînt, ci pentru ómenĭ, aĭ cărora sînt eĭ avuțiĭ, și veḑĭ suptînsemnarea stih. 12

10. Cu adevĕrat pentru noĭ ḑice, că pentru noĭ s'a scris.

Negreşit pentru noĭ Apostolii şi învĕţătorii le-a ḑis acestea Scriptura; a adaus însă pre adevĕrul, ca la un lucru mărturisit, pentru ca să nu dea slobozenie, celuĭ ce aude, nicĭ cum a se împotrivi.

Că cela ce ară, întru nădeḑde e dator a ara.

Adecă Apostolul şi învĕţătorul, carele ostenĕşte şi plugăreşte sufletele ómenilor, cu propoveduirea şi cu învĕţătura, acesta e dator, ḑice, să ostenéscă şi să are cu nădeḑde că are să ĭa plată şi resplătire.

Şi cela ce treeră, de nădeḑdea sa trebue să aĭbă parte întru nădeḑde.

---

al cap. VII din cea a II-a către Corint. Pentru acésta ḑice şi Teodorit: „Nu ḑice Apostolul acésta, că luĭ Dumneḑeŭ nu-ĭ pasă de boĭ, că ĭĭ pasă, însă pentru noĭ ĭĭ pasă; că pentru noĭ şi pre aceĭa ĭ-a făcut. Pentru acésta şi fericitul David a ḑis: „Celuĭa ce rĕsare în munţi ĭarbă şi verdéţă pentru slujba ómenilor" (Psalm. CIV, stih 8); adecă rĕsare Dumneḑeŭ ĭarbă şi verdéţă, pentru slujba ómenilor, pentru ca să mănânce dobitócele şi să slujéscă ómenilor. Şi ĭarăşĭ întru cele nedumerite ale Scriptureĭ ḑice: ce este acésta, nu veĭ lega gura bouluĭ ce treeră? Noĭma înţelegereĭ ceĭĭ maĭ înalte, descoperit o a arătat nóuĕ dumneḑeescul Apostol, însă şi acéstă îndemânatecă este bine cinstitóre de Dumneḑeŭ, că nedrept lucru este, cel ce a arat pământul şi tae mănunchile a nu se împărtăşi din rod.

Şi prea înţeleptul Fotie tâlcuind ḑicerea acésta a dumneḑeesculuĭ Pavel şi dovedind că nu se împrotiveşte acésta ce ḑice Pavel a cuvîntuluĭ Domnuluĭ, celuĭ ce arată, că Dumneḑeŭ pórtă grijă şi de paseri încă: „Aŭ nu dóuĕ paserĭ, ḑice, se vînd pentru un dinar şi una dintru acestea nu va cădea, fără de ştirea Tatăluĭ meŭ, celuĭ ce este în cerĭurĭ" (Mat. X, 29). Acésta, ḑic, dovedind înţeleptul Fotie, ḑice: „Că pasă cu adevĕrat luĭ Dumneḑeŭ de boĭ, precum şi de tóte cele-l-alte ale sale zidirĭ; dar nu în cât a pune şi legĭ despre dînsele şi închipuirĭ de vieţuire, dupre care să vieţuéscă"; ci şi porunca prin care ele s'aŭ înfiinţat este pentru trebuinţa ómenilor şi povăţuirea lor aŭ însuşit întroducerea. Şi acésta se face arătată nu maĭ puţin şi dela cele-l-alte dobitóce, pentru care nicĭ o întroducere de lege se arată.... Acésta dar şi fericitul acela om ştiindu-o (Pavel adecă) şi purtarea de grijă pentru tóte, prin multe locurĭ şi de multe orĭ propoveduind, că se dă la Dumneḑeŭ şi legile cele despre cele necuvîntătóre, care le-a întrebuinţat mosaicésca slovă, nu hotărăşte, că chĭar şi cu deadinsul, pentru viaţa acelora s'a legiuit, ci spre povăţuirea şi înţelepţirea norodului, celuĭ cu anevoe hăţuit al neamuluĭ evreesc şi că s'a ḑis şi că s'a scris şi că s'a ḑis cu prea înţelepţéscă şi prea amărunţită judecată" (Intreb. XXIX Amfiloh.). Ḑice însă şi sfîntul Grigorie Nisis: „Că fericitul Pavel acum, adecă cu prostime şi negătire pune înaintea nóstră, ca o óre-care bucată negătită pre porunca legeĭ, ḑicênd; „nu veĭ lega gura bouluĭ ce treeră. Şi ĭarăşĭ prin tâlmăcire netezând, face pre voea legeĭ, bine priimită, ḑicênd: „aŭ dór de boĭ ĭĭ pasă luĭ Dumneḑeŭ, saŭ pentru noĭ negreşit s'a scris" (la Cânt. Cântărilor; Vor. VII).

Dela sĕmênță acuma a venit Apóstolul la arie și arată din pilda acésta multele sudorĭ și ostenelele Apostolilor; că și Apostolii ca niște plugarĭ, sĕmĕnă sĕmênța credinței și aria sufletelor o bat. Și de vreme ce, că cela ce sĕmĕnă nădĕjduește numaĭ că are să dobândéscă rodul; ĭar cela ce treeră și căștigă atuncea împarte rod: pentru acésta a dis Apostolul că cela ce treeră se împărtășește de nădejdea sa. Insă ca să nu dică cine-va luĭ: dar ce? Singura acéstă plată o daĭ, o fericite Pavle, Apostolilor pentru atâtea ostenele și sudorĭ, ce aŭ vĕrsat la propoveduire, a se hrăni numaĭ dela ucenicii lor? Pentru acésta dic, aŭ adaos acésta «întru nădejde» adecă întru nădejdea bunătăților, celor ce vor să fie; în cât trebue Apostolul și învĕtătorul să nădĕjduiască bunătățile cele viitóre, însă să se hrănéscă în viața acésta de ucenicii sĕĭ.

11. Dacă noĭ am sĕmĕnat vóuĕ cele duhovnicești, mare lucru este, de vom secera cele trupești ale vóstre?

De am sĕmĕnat noĭ Apostolii, dice, și învĕtătorii întru voĭ Corinteni duhovnicésca sĕmênță a Evangheliei, mare lucru este de vom secera și noĭ dela voĭ cele trupești, adecă de vom lua dela voĭ hrana nóstră cea trupéscă? Ba, cu adevĕrat nu e lucru mare. Arată însă cu aceste cuvinte Apostolul, dreptatea lucrului; pentru-că nu sînt, dice, deopotrivă cele ce daț voĭ nóuĕ, cu cele ce aț luat voĭ dela noĭ; fiind-că noĭ am sĕmĕnat și am dat vóuĕ cele duhovnicești și cerești, ĭar voĭ împrotivă daț nóuĕ cele trupești și pământești. Și acésta este ce-va mare? Nu.

12. De se împărtășesc alțiĭ de stăpânirea vóstră, nu cu mult maĭ ales noĭ?

Cu aceste cuvinte arată Apostolul pre óre-carĭ mincĭunoșĭ învĕtătorĭ, carĭ fără omenie și cu chip stăpânitor luaŭ dela Corinteni orĭ ce avea trebuință. Pentru acésta nu a dis, că dacă alțĭ învĕtătorĭ și mincĭunoșĭ apostolĭ ĭaŭ dela voĭ, ci a dis, că se împărtășesc de stăpânirea vóstră, adecă vĕ țin și vĕ stăpânesc și vĕ întrebuințéză ca pre niște slugĭ; cu cât maĭ ales noĭ Apostolii ceĭ cu adevĕrat și învĕtătorii, avem dreptate să luăm dela voĭ hrana viețeĭ nóstre.

Ci nu am întrebuințat stăpânirea acésta.

Măcar, dice, deși eŭ Pavel aveam stăpânire și voe a mĕ hrăni dela voĭ, ucenicii meĭ, dar însă nu am întrebuințat acéstă stăpânire, pentru ca să nu vĕ zmintiți. Voĭ însă nicĭ de jertfele idolilor, nu vĕ depărtați, pentru a nu zminti pre maĭ neputincĭoșiĭ frații voștriĭ.

Ci tóte le suferim, ca să nu dăm óre-care zăticnire Evangheliei luĭ Christos.

Pentru a nu ḑice cine-va, căcĭ pentru-că nu aveaĭ trebuinţă o Pavle, pentru acésta nu aĭ luat dela noĭ cele de nevoe vieţeĭ tale, pentru acésta ḑice aicea Apostolul: că măcar deşi ne aflăm în mare strîmtorare, însă tóte le răbdăm: şi fóme şi sete şi golătate şi împedecare la propoveduirea Evangheliei.

13. Aŭ nu ştiţĭ că ceĭ ce lucréză cele sfinţite, din biserică mănâncă?

Nu s'a îndestulat Pavel cu pildele de maĭ înainte, ce a ḑis despre dreptatea ce aŭ învĕţătoriĭ a se hrăni dela ucenicii lor, ci adauge şi acestea din lege: nu ştiţĭ, ḑice, că ceĭ ce slujesc cele sfinţite, din biserică mănâncă şi se hrănesc? Că de vreme ce maĭ sus a alegorisit mărturia Scriptureĭ Vechĭ, cea pentru boĭ, acum ḑice, că legea arătat porunceşte, din biserică să se hrănéscă, aceĭa ce lucréză cele sfinţite, adecă leviţiĭ, carĭ sînt maĭ josiţĭ în trépţă decât preoţiĭ şi aŭ închipuirea diaconilor celor de acum în dar, adecă slujitorilor preoţilor. Şi nu a ḑis că leviţiĭ mănâncă cele ce se aduc la biserică, ci că mănâncă din biserică, ca nicĭ ceĭ ce le ĭaŭ şi le mănâncă să se ruşineze, căcĭ se hrănesc de ómenĭ, nicĭ norodniciĭ ceĭ ce le daŭ, să se mândréscă că hrănesc pre ceĭ bisericeştĭ.

Ceĭ ce stăruesc la jertfelnic, cu jertfelnicul se împărtăşesc.

Adecă şi arhiereiĭ şi preoţiĭ, ceĭ ce stăruesc la altar (ĭ)aŭ parte la altar; stăruesc, însă a ḑis, pentru ca să arăte slujba cea de tot-de-una şi îngăduirea, ce o făceaŭ arhiereiĭ şi preoţiĭ la jertfelnicul arderilor de tot. Nu a ḑis că arhiereiĭ şi preoţiĭ ĭaŭ cele sfinţite; pentru ca să arăte că aceştia nu se cuvine să adune arginţi dela cele sfinţite, nicĭ a ḑis, că ĭaŭ dela ceĭ ce jertfesc, ci a ḑis «că ceĭ ce stăruesc la jertfelnic, cu jertfelnicul se împărtăşesc»; adecă ĭaŭ şi eĭ partea împreună cu jertfelnicul; căcĭ câte jertfe proaducea norodul la jertfelnic, acelea deaciĭa nu maĭ eraŭ ale celor ce le aduceaŭ, ci eraŭ ale biserice şi ale jertfelniculuĭ; ĭar că «împreună se împărtăşesc», a ḑis, fiind-că dela dobitócele cele ce se jertfeaŭ, sângele se vĕrsa la temelia jertfelniculuĭ, ĭar sĕul adecă grăsimea se tămâĭa; ĭar din cărnurile fieşte-căruĭa dobitoc preotul lua partea, pieptul şi braţul drept (póte armul) şi stomahul saŭ bumbariul[1]). Însă câte dobitóce se ardeaŭ cu totul, adecă arderile de tot, eraŭ numaĭ ale jertfelniculuĭ şi din acelea preotul nu lua parte.

[1]) Că aşa ḑice legea: „Acésta este judecata preoţilor, cele dela norod, dela ceĭ ce jertfesc jertfele; şi orĭ viţel orĭ óe de veĭ aduce şi veĭ da braţul preotuluĭ şi fălcile şi bumbariul" (II lege XVIII, 3). Saŭ schembeaua, acésta e partea cea din lăuntru a pânteceluĭ, întru care se face mistuirea hraneĭ saŭ maţul dupre Filon Iudeul. Unde însă se află jertfelnicul arderilor de tot, veḑĭ la tâlcuirea Cap. IX Stih. 2 al ceiĭ către Evreĭ.

14. Așa și Domnul a rânduit celor ce vestesc Evanghelia, din Evanghelie să viețuiască.

Dovada cea mai puternică decât tóte o a pus Apostolul acum în urmă: ce spun eŭ, ḑice, cele și cele pilde ómenești și mărturiĭ ale Scripturei Vechĭ? Insúși Domnul nostru Iisus Christos așa a rânduit în Scriptura cea Nóuă, legiuind unit cu cea Veche, și ḑicênd: «Vrednic este lucrătorul de hrana sa» (Luca X, 7). Căci precum acolo a legiuit ca preoții să trăiască dela biserică, așa și aicea a rânduit să se hrănéscă Evangheliștii și Apostolii luĭ nu dela ucenicii lor, pentru ca să nu se mândréscă aceĭa, că hrănésc pre învĕțătoriĭ lor, ci din Evanghelia ceea ce o propoveduesc. Pentru-că nu hrănești tu, hristianule, pre învĕțătorul cel ce te învață, ci îl hrănește pre el lucrul și dreptul luĭ, adecă Evanghelia, care propoveduește[1]). A ḑis însă și, că învĕțătoriĭ se cuvine a viețui numaĭ din Evanghelie, nu a și neguțători Evanghelia, care o propoveduesc, și a învistieri adunând arginți.

15. Eŭ însă nicĭ una din acestea am întrebuințat.

Însă eŭ Pavel, ḑice, nicĭ una din aceste poruncĭ am întrebuințat, din care le-am înșirat maĭ sus, nicĭ din cele ale Scriptureĭ ceĭ Vechĭ, nicĭ rânduirea Mântuitoruluĭ Christos, pentru ca să mĕ hrănesc adecă de voĭ ucenicii meĭ, orĭ maĭ bine a ḑice din Evanghelia ce propoveduesc[2]).

Iar acestea nu le-am scris, că așa să se facă întru mine.

Pentru ca să nu-ĭ ḑică cine-va luĭ: dar ce? Deși acum nu aĭ întrebuințat, o fericite Pavle, nicĭ una din câte aĭ ḑis, pentru ca să te hrănești dela noĭ, însă maĭ în urmă veĭ întrebuința și pentru acésta le ḑicĭ acestea; de acésta îndreptéză prepusul acesta degrab Apostolul, și ḑice: că eŭ nu le-am scris acestea, ca să ĭaŭ dela voĭ și să mĕ hrănesc.

Că bine este mie, maĭ bine a muri, decât lauda mea a o zădărnici cine-va.

Aleg maĭ bine să mor de fóme și de sete și de golătate,

---

[1]) Saŭ și Evanghelia, de unde ḑice Domnul să viețuiască ceĭ ce o propoveduesc, se înțelege că dela credincioșiĭ ceĭ ce se învață Evanghelia, se cuvine să viețuiască și să se hrănéscă învĕțătoriĭ; precum așa o tâlcuește acésta și Teofilact maĭ înainte la stih 23 al acestuĭaș Cap. și stih. 8 al I Cap. al ceiĭ a dóua către Timoteĭ.

[2]) Iar Teodorit așa tâlcuește ḑice(rea) acésta: „Eŭ însă nicĭ una din aceste am întrebuințat", adecă propoveduind la voĭ. Că acésta și întru aceea a dóua trimitere o învață ḑicênd: „Că ce este cu care v'aț micșorat maĭ mult decât cele-l-alte biserici? Fără numaĭ că însumĭ eŭ nu v'am amorțit pre voĭ?" (II Cor. XI, 8). Și ĭarăși: „Alte biserici am jefuit, luând mertic la slujba vóstră (Tij).

decât să-mĭ zădărnicéscă cine-va, adecă decât să arăte cine-va zădarnică şi deşartă lauda mea acésta, carea este de a nu lua nimic dela ucenicĭi meĭ. Laudă însă, o a ḑis acésta, pentru ca să arăte covîrşirea bucurieĭ sale, căcĭ póte ar fi ḑis cine-va, că cu adevĕrat, tu Pavle, nu ĭaĭ nimic dela noĭ, însă o facĭ acésta suspinând şi mâhnindu-te. Pentru acésta, ḑice Apostolul, că atât sînt de departe de a mĕ mâhni pentru acésta, în cât şi mĕ bucur cu covîrşire şi de bucuria mea mĕ şi laud întru acésta.

16. Că de bine-vestesc, nu-mĭ este laudă; că nevoe zace asupra mea, ĭar vaĭ mie este de nu voĭŭ bine-vesti.

Ce ḑicĭ, o fericite Pavle, nu este laudă a ta, a bine-vesti Evanghelia, ci a propovedui Evanghelia fără plată? Şi dar a propovedui fără plata, acésta este maĭ pre sus de Evanghelie? Să nu fiel Eŭ nu cugetez aşa, ci a bine-vesti eŭ simplu şi a propovedui Evanghelia, acésta este poruncă şi datorie a mea şi de o voĭŭ plini datoria mea acésta, nu fac nicĭ o faptă bună şi ispravă, de unde să mĕ laud, ci maĭ ales şi vaĭ va urma mie, dacă nu voĭŭ plini datoria mea acésta; că mĕ voĭŭ munci şi mĕ voĭŭ pedepsi mult, pentru-că nu voĭŭ face porunca stăpânuluĭ meŭ; ĭar a propovedui Evanghelia fără nicĭ o plată, acésta este filotimie şi faptă bună a proalegereĭ mele, şi pentru acésta este laudă a mea. Iar acésta, că nevoe este pusă asupră-mĭ, o a ḑis Apostolul nu pentru ca să surpe stăpânirea de sine (ce o are fieşte-carele om), ci spre osebirea slobozenieĭ şi a stăpânireĭ ce avea a lua dela ucenicĭĭ sĕĭ; şi pre lângă acestea, pentru ca să arăte temerea ce avea, că are să se pedepséscă, de nu va propovedui Evanghelia.

17. Că de o voĭŭ face acésta de voe, am plată; ĭar dacă fără de voe, iconomie mi s'a încredinţat.

De nu mi s'ar fi încredinţat, ḑice, dela Dumneḑeŭ propoveduirea Evangheliel, ci o aşĭ face acésta de sine-mĭ (că acésta însemnéză ḑicerea «de aşĭ face de voe) aşĭ fi avut multă şi mare plată; ĭar fiind-că mi s'a încredinţat propoveduirea dela Dumneḑeŭ, arătat este, că nu o fac acésta eŭ dela sine-mĭ, ci poruncă stăpânéscă plinesc, că acésta însemnéză ḑicerea: «Nu de voe». Şi pentru acésta nu este filotimie şi faptă bună a proalegereĭ mele, pentru-că dela Dumneḑeŭ mi s'a încredinţat iconomia şi slujba şi o plinesc acésta. Veḑĭ însă, iubitule, că nu a ḑis Pavel, fiind-că mi s'a încredinţat propoveduirea fără a voi eŭ, nu am plată, pentru ca să arăte, că are dela Dumneḑeŭ plată, pentru-că propoveduesţe Evanghelia, măcar deş plineşte stăpânéscă poruncă. Pentru-că fără cuviinţă este să ḑicem că Apostolĭĭ toţĭ nu vor lua plată, pentru apostolicésca propo-

veduire ce o aŭ plinit, însă nu ĭaŭ atâta multă plată dela Dumneḑeŭ câtă ĭa acela ce propovedueşte Evanghelia fără mită şi fără de plată.

18. Decĭ care este plată? Ca bine-vestind fără cheltuĭală să pun Evanghelia luĭ Christos, spre a nu întrebuinţa rĕŭ stăpânirea mea întru Evanghelie.

Adecă, ḑice, plata mea cea maĭ mare şi vrednică de laudă este acésta: a nu întrebuinţa nicĭ ca cum stăpânirea mea (saŭ slobodenie) şi a nu lua dela cine-va nimic, că simpla întrebuinţare o a numit Apostolul aĭcĭ rea întrebuinţare; ĭar la celel-alte părţi, stăpânire numeşte, pre a lua dela ucenicii sĕĭ cele spre trebuinţa sa, pentru ca să arăte, că şi ceĭ-l-alţĭ Apostolĭ, ce luaŭ, nimica greşeaŭ, nicĭ eraŭ vrednicĭ de prihană, ca unii ce aveaŭ stăpânire la acésta şi voe. A ḑis însă a-şĭ mărturisi stăpânirea sa întru Evanghelie, pentru ca să arăte, că acela este slobod a lua, carele osteneşte şi se află în lucrarea şi propoveduirea Evangheliei, şi nu cela ce nu se osteneşte întru acésta şi se află nelucrător[1]).

19. Că slobod fiind din tóte, tuturor m'am robit pre sine-mĭ, ca pre ceĭ maĭ mulţi să-ĭ dobândesc.

Aicea adauge Apostolul şi altă ispravă maĭ mare: ba, ḑice, nu numaĭ nimic nu am luat dela ucenicii meĭ, de şi aveam stăpânire de a lua, ci încă slobod fiind, adecă fără a fi supus cuĭ-va şi fără a avea vre o nevoe, însă m'am robit pre sine-mĭ la toţĭ; nu la unul şi doĭ şi o sută, ci la tótă lumea. Şi acésta o am făcut, nu ca să plac acelora ca un linguşitor şi amăgitor, ci pentru ca să dobândesc şi să mântuesc pre ceĭ maĭ mulţĭ, fiind-că pre toţi a-ĭ mântui, mie nu-mĭ este cu putinţă.

20. Şi m'am făcut Iudeilor ca un Iudeŭ, ca pre Iudeĭ să dobândesc.

Atuncea s'a făcut Pavel cu Iudeiĭ ca un Iudeŭ, când a tăét împrejur pre Timoteĭ, cel din neamurĭ, precum Faptele Apostolilor arată (Cap. XVI, stih. 3). Căcĭ ca să surpe tăerea împrejur, a priimit iconomiceşte tăerea împrejur. Nu a ḑis însă: m'am făcut Iudeŭ, ci ca un Iudeŭ, pentru ca să arăte, căcĭ câte le făcea priimind ale Iudeilor era iconomie şi arătare numaĭ şi compogorîre, ca să dobândéscă şi să mântuĭască pre Iudeĭ[2]).

[1]) Iar Teodorit ḑice, că tóte acestea le-a ḑis Pavel, adecă cum că nu a întrebuinţat stăpânirea, care o a dat-o Dumneḑeŭ, pentru a se hrăni din propoveduirea Evangheliei, cu scopos de a opri din réua stăpânire şi slobodenie, pre aceĭ ce rĕŭ îşĭ întrebuinţéză cunoştinţa şi mâncaŭ fără frică jertfe idoleştĭ şi din acésta da pricină de vătămare celor neputincĭoşĭ.

[2]) De acésta drept a avut a se mira Chrisostom de iconomiile acestea ale luĭ Pavel. Ce ḑicĭ? Propoveduitorule al lumeĭ, cela ce de înseşĭ cerĭurile

Celor de sub lege, ca un sub lege, ca pre cei de sub lege să-i dobândesc.

Aicea Pavel numește: sub lege, pre cei lipaci saŭ nemernici, adecă pre cei ce eraŭ din neamuri și de curând veniți la iudaism, cari priimiseră adecă și se catihiseseră în legea cea veche, însă nu eraŭ curați evrei; saŭ, sub lege, numește pre evreii cei ce creduseră în Christos, însă priimeaŭ încă cele ale Legei vechi, atuncea însă s'a făcut Pavel, ca cum aflându-se sub lege, când și-a ras capul și a adus jertfele cele despre curăție, precum arată Faptele Apostolilor (Cap. XXI)[1]. Acestea însă le-a făcut iconomicește și numai pentru arătare pentru ca să îndrepteze și să mântuiască pre cei ce cu adevĕrat le făceaŭ acestea.

21. Celor fără de lege, ca un fără de lege.

Fără de lege, numește pre cei ce nu aveaŭ moisaicéscă Legea cea Veche, adecă pre cei din neamuri, cari nici curat evrei eraŭ, nici hristiani, nici elini, iarăși și idolo-slujitori, ci credeaŭ un Dumnedeŭ și un făcĕtor al totului, precum era Cornilie, la care mergea Pavel adese-ori propoveduindu-le Evanghelia și compogorîndu-se dupre neputințele lor, și arătându-se ca de o potrivă cu ei, dupre iconomie; saŭ fără de lege dice pre slujitorii de idoli și pre elini, precum când a vorovit cu Atinenii dela suprascrierea unei capiște a lor, care-i dicea: «Necunoscutului Dumnedeŭ», în care voróvă vorovea Pavel despre Christos, nu ca despre Dumnedeŭ, ci ca despre om; de vreme ce aceia, elini fiind, nu încăpeaŭ (adecă nu puteaŭ priimi) taina dumnedeirei lui Christos, ci socoteaŭ că Christos este unul din ómeni și eroi pre care elinii îl îndumnedeiaŭ, precum a fost Iraclis și Asclipie și Zevs Kriténul și alții ca aceștia. In tóte părțile însă adauge Apostolul acésta, adecă ca un fără de lege, ca un sub lege, ca un ludeŭ, pentru ca să înțelegi tu, cetitoriule, că numai dupre arătare și la vedere o făcea acésta Pavel, și nu dupre adevĕr, precum am dis mai sus.

(Nefiind fără de lege a lui Dumnedeŭ, ci lege a lui Christos), ca pre cei fără de lege să-i dobândesc.

Pentru ca să nu socotéscă cine-va că Pavel își schimba socotéla, când vorovea împreună cu cei fără de lege, pentru acésta dice aicea că, cu tóte că împreună voroveam cu cei fără de lege, eŭ însă nu eram fără de lege, adecă nu eram afară de

te-ai atins și atâta ai strĕlucit în dar, atâta de năprasnă te pogorî atâta? Așa, că acésta este a mĕ sui, că nu căuta acésta, că se pogóră numai ci că și pre cel ce zace jos îl ridică și-l aduce către sine (Vor. XXXII la acésta I către Corint.).

[1]) Așa tâlcuește pre cei de sub lege și Teodorit.

legile luĭ Dumnedeŭ, ci dimprotivă eram în legea luĭ Christos în cea maĭ înaltă şi maĭ deplinită decât legea cea veche[1]! Şi pentru ce sfîrşit o făceam acésta? Pentru ca să dobândesc şi să mântuesc pre ceĭ fără de lege.

22. Mĕ făceam celor neputincĭoşĭ ca un neputincĭos, ca pre ceĭ neputincĭoşĭ să dobândesc.

Eŭ, dice, cu ceĭ neputincĭoşĭ m'am făcut ca un neputincĭos, pentru ca pre ceĭ neputincĭoşĭ să-ĭ dobândesc, precum şi acum am făcut la voĭ Corinteniĭ, şi pentru ca să nu smintesc neputincĭósa vóstră socotinţă, nu am voit să mĕ hrănesc dela voĭ. Şi fiind-că acésta a fost pricina de a dice tóte câte a dis maĭ sus, pentru acésta în urmă tuturor acésta o a pus, ca o maĭ apropiată de pricina sa. Ci şi când veĭ vedea pre Pavel, că nu dice descoperit şi arătat, pentru dumnedeirea Fiĭuluĭ, saŭ a Sf. Duh, pentru neputinţa ascultătorilor, să ştiĭ că şi atuncea se face celor neputincĭoşĭ, ca un neputincĭos; că pentru acésta şi aĭurea acestaşĭ dice: «Datorĭ sîntem noĭ ceĭ puternicĭ să purtăm slăbiciunile celor slabĭ» (Rom. XV, 1)[2].

Tuturor m'am făcut tóte, ca negreşit pre óre-carĭ să mântuesc,

Şi ce să maĭ înşir, dice, una câte una? Cu toţĭ m'am compogorît, măcar deşi nu nădĕjduiam să-ĭ mântuesc pre toţĭ, ci pentru ca să mântuesc măcar pre puţinĭ; care lucru este vrednic de maĭ multă mirare şi laudă. Pentru-că nu este lucru atâta minunat, a osteni cine-va când nădĕjdueşte să dobândéscă cineva mult rod; ci când se trudeşte şi osteneşte cine-va, nădĕjduind a lua puţin câştig, acésta cu adevĕrat este lucru mare şi minunat. A dis însă, că pentru ca să dobândesc cu adevĕrat

[1]) Şi Isidor Pilusiotul aşa tâlcueşte dicerea acésta: nu fără de lege, dupre legea veche, ci în lege dupre Evanghelie, nu afară de lege, ci şi înlăuntru al Daruluĭ, nu am preacurvit pentru lege, dar nicĭ am vĕdut cu desfrînare pentru Evanghelie. Nu am ucis pentru frică, ci şi mânia o am stăpânit pentru Darul; că cel ce a păzit legea cea veche, nu a fost fără de legea luĭ Dumnedeŭ, ĭar cel ce păzeşte pre cea nóuă, este şi în legea luĭ Christos (la Icumenie). Iar Icumenie dice, că era de urmare să dică, ci întru legea luĭ Dumnedeŭ, ĭar el a dis, întru a luĭ Christos, Christos dar este Dumnedeŭ. Intru altele însă se scrie: „neflind luĭ Dumnedeŭ fără de lege, ci luĭ Christos întru lege".

[2]) Insemnéză, că óre-carĭ clevetesc pre dumnedeescul Apostol, luând prilej din cuvintele acestea şi dicênd, că se prefăcea dupre vremĭ şi dupre fete, pre carĭ înfruntându-ĭ fericitul Teodorit dice: că se cuvine noĭ a înţelege cu amăruntul cele dise; că nu precum unĭĭ clevetind pre dumnedeescul Apostol aŭ dis, că dupre vremĭ se prefăcea, ci pentru folosul a multora tóte le lucra. Că acésta dice, ca pre Iudeĭ să-ĭ dobândesc; ca pre ceĭ de sub lege să-ĭ dobândesc, ca pre ceĭ fără de lege să-ĭ dobândesc, ca pre ceĭ neputincĭoşĭ să-ĭ dobândesc.

pre óre-carii și puțini, ca, cu cuvîntul acesta să mângâe pre sfinții propoveduitorî și pre învețătorî; căcî deși nu ar mântui învețătorul pre toți câți se învață de dînsul, însă cu adevěrat și negreșit are să mântuiască pre puțini; și dar nu trebue a se lenevi despre a învěța[1]).

23. Acésta însă o fac pentru Evanghelie, ca împreună părtaș al eĭ să mě fac.

Evanghelie numește aicea adecă, pre credincioșiĭ hristianî, carî prin Evanghelie se mântuesc, precum mai sus a dis, ca să viețuiască din Evanghelie, adecă dela ceĭ credincioșî, ceĭ ce o propoveduesc (Vedî stih. 14 al acestuĭ Cap.). Decî dice că pentru ca să pot să mě împărtășesc de cerestile cununî, împreună cu credincioșiĭ hristianî, pentru acésta tóte acestea le fac și cu toțiĭ împreună mě port; nu dór că Pavel le facea acestea pentru plata cerestilor bunătățî (fiind-că el tóte le făcea pentru singura dragoste a luĭ Iisus Christos, ca un fiŭ și nu pentru împěrăția luĭ Christos ca an năimit); ci pentru ca să înduplece și pre hristianî și pre ceĭ ce învețaŭ Evanghelia, să sufere tóte ispitele pentru frații lor, cu nădejdea, că aŭ să ía vecînicile bunătățî. Vedî însă zmerita cugetare a Mar. Pavel, cum el, cel ce era vrednic a avea cinstea cea maĭ întâiŭ decât toțî, se împreună numěra pre sineșî cu hristianiĭ ceĭ proștî la dobândirea și împărtășirea cerestilor bunătățî.

24. Aŭ nu știțî că ceĭ ce alérgă în locul de priveliște, toțî cu adevěrat alérgă, unul însă ía darul.

După ce a arătat Pavel Corintenilor, că se cuvine a ne compogorî către fraților noștriĭ pentru ca să-ĭ dobândim, vorovește aicî și maĭ cu chip înfruntător lor. Intelegerea însă a cuvîntuluĭ este acest fel: să nu socotiți, dice, fraților, că de vreme ce ațî credut în Christos și ațî intrat în stadia hristianicesteĭ viețuirî,

[1]) Iar Teodorit adauge dicênd, că Pavel și numaĭ ca pre unul să mântuiască, tótă ostenéla o punea; că știa că nu se vor împărtăși toțî de mântuire, dar însă și pentru unul, tótă ostenéla o cheltuia. Iar dumnedeescul Chrisostom trecênd maĭ înainte dice: că învețătorul de nu ar mântui nicî pre unul cu învețătura sa, însă el plata osteneleĭ sale deplină o va lua dela Dumnedeŭ; că așa limba aceea aurită și inima cea ce se ardea pentru mântuirea sufletelor, dicea: ĭarăși voiŭ dice, ĭarăși voiŭ grăi, că deși toțî nu vor audi, în jumătate vor audi, deși jumătate nu vor asculta, o a treĭa parte; deși nicî a treĭa, a patra; deși nicî a patra, măcar a decea, deși nicî decî, măcar cincî; deși nicî cincî, măcar unul; deși nicî unul, eŭ plata întrégă voiŭ lua (Cuv. când aflându-se Eftropie afară de biserică s'a smult). Și ĭarăși: eŭ fără de sațiŭ sînt; nu voesc să se mântuiască puținî, ci toțî; măcar unul de ar peri, eŭ peiŭ și socotesc că urmez păstoruluĭ aceluĭa, carele avea nóuě-decî și nóuě de oĭ, și a alergat către cea una rătăcită (Tij).

ceiĭ dupre Dumneḑeŭ, singura acésta este destulă să vĕ mântuĭască; nu; nu o socotiţĭ acésta, pentru-că precum la ceĭ ce alérgă în locul cel de nevoinţă, nu este destul numaĭ a intra în nevoinţă saŭ în luptă şi a alerga prost numaĭ, ci este trebuinţă lor şi a alerga legĭuit şi până la sfîrşitul drumuluĭ rânduit şi atuncea ĭarăşĭ se ĭa singur acela darul saŭ cununa, carele va alerga cu acest chip şi va ajunge el maĭ întâiŭ decât ceĭ-l-alţĭ;— aşa şi voĭ datorĭ sînteţĭ să aveţĭ mare sîrguinţă şi să vĕ nevoiţĭ până la sfîrşitul vieţeĭ vóstre, pentru ca să luaţĭ cununile cereştĭ, care acum vĕ primejduiţĭ a nu le lua, pentru-că vĕ socotiţĭ pre înşi-vĕ desăvîrşiţĭ întru cunoştinţă şi defăĭmaţĭ pre fraţiĭ voştriĭ, zmintindu-ĭ pre eĭ cu idoleştile jertfe, care le mâncaţĭ.

Aşa să alergaţĭ ca să ajungeţĭ.

25. Iar tot cel ce se nevoeşte de tóte sĕ înfrânéză[1]).

---

[1]) Cincĭ nevoinţe adecă jocurĭ aveaŭ Eliniĭ ceĭ vechĭ: a sări, a alerga, întrecêndu-se, a arunca pétra, a se lupta cu giritul, a se trânti. Adevĕrata nevoinţă se află şi hristianuluĭ şi decât aceste cincĭ nevoinţe ale Elinilor celor vechĭ mult maĭ cu anevoe, precum ḑice Coresie: Se află hristianul nevoindu-se, ungêndu-se cu unt-de-lem, ca unul ce se trînteşte, precum ḑice dumneḑeescul Dionisie în Cap. II al bisericeşteĭ ĭerarhiĭ. Iar împrotivă luptătorĭ aĭ hristianuluĭ sînt: lumea, trupul şi diavolul; ĭar darul şi cununa este fericirea cea fără de sfîrşit. Iar osebirea ce are hristianul, cel ce se nevoeşte, de nevoitoriĭ ceĭ din afară este, pentru-că hristianul şi murind cu trupul, birueşte însă; precum ḑicea Tertulian în Cap. IV, cel despre mucenicĭ, că dacă eliniĭ pentru o slavă deşartă defăĭmaŭ viaţa lor, cu cât maĭ vîrtos hristianiĭ se cuvine a defăĭma viaţa lor acésta vremelnică, pentru ca să dobândéscă viaţa cea vecĭnică?

Şi dacă Epaminonda, povĕţuitorul oşteĭ Tiveilor, bucurându-se murea pentru-că a biruit pre vrăşmaşiĭ sĕĭ, cu cât maĭ vîrtos hristianiĭ se cuvine a muri bucurându-se, numaĭ pentru ca să biruĭască pre vrăşmaşiĭ lor: pre lume, pre trup şi pre diavolul? Şi dacă Brutus ighemonul Romanilor, a poruncit să omóre pre copiiĭ sĕĭ, pentru-că aŭ ajutat vrăşmaşilor luĭ, cum nu se cuvine hristianul a-şĭ omorî poftele trupuluĭ sĕŭ, pentru-că ajută diavolilor vrăşmaşilor sĕĭ, ca să-l omóre pre el? Pentru acésta şi Virgilie a făcut stihurĭ, că pentru dragostea patrieĭ, Brutus şĭ-a omorît copiiĭ sĕĭ. Şi Chrisostom încă ḑice, că ostaşul fără de rĕzboĭŭ, nu birueşte. Şi Ieronim (în epistolia cea către Iulian) a ḑis: „Că cu neputinţă este hristianiĭ şi aicea a se bucura, şi întru împĕrăţia cerĭurilor". Pentru acésta hristianul, cel ce se nevoeşte, de tóte se cuvine a se înfrâna şi maĭ ales de poftele trupuluĭ; pentru-că din poftele acestea se face neputincĭos şi slab şi nu póte a se lupta cu vrăşmaşiĭ sĕĭ; precum ḑice atât Climent Stromateul, cât şi Platon, în cuvîntul cel despre legĭ; însă fără de dumneḑeésca milă şi ajutorĭŭ biruinţă nu póte să isprăvéscă hristianul în lupta şi rĕzboĭul cel gândit.

Ḑice însă şi S. Grigorie Nisis: „Stadie (adecă loc de luptă) obştésca viaţă a ómenilor este, al cărora împrotivă luptător este rĕutatea, cu multe chipurĭ cu viclenile lupte împrotivă oştiindu-se asupra luptătorilor eĭ" (Cap. II la suprascrierea Psalmilor). Iar Isidor ḑice aşa: „Că nu este rĕsplătirea ostenelelor, ci cele de aicea sînt nevoinţe, ĭar cele după acestea sînt

Datorĭ sînteţĭ, dice, şi voĭ, fraţiĭ meĭ hristianĭ, a alerga în stadia vieţeĭ aceştia, sporind întru faptele bune, pentru ca să ajungeţĭ la deplinătate; ajungerea acésta însă a deplinătăţiĭ fără de dragoste nu se face, pre care dragoste voĭ nu o aveţĭ. Deşi vĕ socotiţĭ că sînteţĭ desăvîrşiţĭ, dar nu sînteţĭ cu adevĕrat, pentru-că desăvîrşirea nu o aţĭ avut încă. Vrênd însă Pavel să arăte ghicitoreşte, că Corintenii dupre multe nu eraŭ depliniţĭ, fiind-că vieţuiaŭ eĭ cu lăcomia de pântece şi cu beţiĭ şi cu curvie, pentru acésta dice, că cela ce se nevoeşte la lupta cea duhovnicéscă şi la nevoinţa cea nevĕdută, de tóte se cuvine a se înfrâna şi nu de una a se feri, iar de cea-l-altă nu. Ci de tóte. Cunóşteţĭ dar, dice, fraţilor, cât vĕ lipsiţĭ de departe de deplinătatea ce socotiţĭ că o aveţĭ şi învĕţaţi-vĕ chipul cu care aţĭ putea să vĕ încununaţĭ. Dar carele este chipul acesta? Este a vĕ înfrâna despre tóte[1]).

Decĭ aceĭa, ca să ia cunună stricăcĭósă, iar noĭ nestricăcĭósă.

Rușinéză pre aceĭ ce aud cuvîntul acesta al Apostoluluĭ, fiind-că ceĭ ce alérgă şi se nevoesc întru nevoinţele cele din afară, se înfrânéză de tot felul celor dimprotivă, pentru ca să ia cunună stricăcĭósă de frunză de ţelină saŭ de dafne saŭ de mas-

---

dărurĭ şi rĕsplătirĭ de nevoinţă. Nu se caută drept aceea în vremea nevoinţelor odihna, nicĭ să se turbure vremile" (Epist. CLXXIX către voevod). Şi ĭarăşĭ: „Cine ar putea arăta pre vre un hristian, că în vremea nevoinţelor a căutat cununĭ. Că cele de aicea sînt pricinĭ de nevoinţă şi de cununĭ, ĭar cele de acolo sînt de dărurĭ şi de cinste. Decĭ să nu vindem buna vremuire a lucrurilor, ca nu acolo fără folos să ne căim" (Epist. LX către Evtonie diaconul). Şi ĭarăşĭ: „Din nevoinţele, care te împărtăşeştĭ, minunatule, încredinţéză-te, că cele de aicea priveliște se află nóuĕ nevĕdută, întru carea cu hĭare nu simţite, ci gândite, ne luptăm, carĭĭ de vor birui pre vitejia ceea ce este întru noĭ, nu opresc primejdia numaĭ până la trup, ci aduc mórtea asupra a însuşĭ sufletuluĭ" (Epist. CXCIII către Anagnostul Timoteĭŭ).

Şi purtătorul de Dumneḑeŭ Ignatie, scria către Policarp al Smirneĭ: „Stă întărit, ca o nicovală saŭ ilăŭ bătêndu-se; că de mare nevoitor lucru este a fi bătut şi a birui; iar maĭ ales că noĭ pentru Dumneḑeŭ se cuvine a răbda, ca şi el pre noĭ întru împĕrăţia sa a ne aştepta; maĭ de sârgă alérgă, până eştĭ aicea birueşte; că aicea este priveliştea, ĭar acolo cununile (Epist. VIII).

[1]) Iar dumneḑeescul Grigorie Nisis ne învaţă chipul cum să biruim pre vrăşmaşĭ; ĭar acesta este: a ne căĭ tot-de-una de relele ce facem şi a ne curăţi de patimĭ, a şti de a ne curăţi pre înşine de cele rele, acésta se face gătire şi pricină a biruinţeĭ ceĭĭ neîncetate asupra vrăşmaşuluĭ; că necurmată este lupta nóstră în tótă viaţa, care se face către stăpânitorul de lume al întunereculuĭ acestuĭa.... fiind-că o singură luptă acésta o avem împrotiva a tótă prolovirea ispitireĭ, pocăinţa; cela ce o a isprăvit acésta întru sineşĭ, tot-de-una se face biruitor asupra vecĭniculuĭ vrăşmaşuluĭ sĕŭ (Cap. XIII, al suprascrierilor Psalmilor).

lin sĕlbatic; ĭar noĭ hristianiĭ nu ne înfrânăm de patimĭ şi de cele dimprotivă, carĭ avem să luăm cunună nestricăcĭósă şi cerésc[1]). Şi aceĭa adecă se nevoesc mulţĭ, dupre Teodorit, unul însă din ceĭ mulţĭ ĭa cununa, ĭar voĭ toţĭ, ḑice, puteţĭ a vĕ încununa, de vĕ veţĭ nevoi.

26. Eŭ drept aceea aşa alerg, nu ca cum nu aşĭ şti.

Ce va să ḑică acésta: «Nu ca cum nu aşĭ şti?» Va să ḑică, că tóte lucrurile mele le fac cu pravăţ drept şi cu sfîrşit de iconomie plăcută luĭ Dumneḑeŭ şi când tăĭam împrejur pre Timoteĭ şi când mĭ-am ras capul şi m'am curăţit, şi tóte lucrurile mele nu le fac zădarnice şi fără folos, precum faceţĭ voĭ lucrurile vóstre; căcĭ ce pravăţ drept este, şi ce sfîrşit plăcut luĭ Dumneḑeŭ de a mânca voĭ jertfele idolilor, în vreme ce fraţiĭ voştriĭ ceĭ-l-alţĭ se zmintesc şi pĭer din acésta? Cu adevĕrat nicĭ un folos, ci maĭ ales este o faptă fără cuvînt şi vătămătóre de suflet. Drept aceea voĭ fără pravăţ şi fără dreptul cuvînt făcênd acésta, cu neştiinţă alergaţĭ şi fără ţel saŭ pravăţ şi fără folos. Acestea însă le ḑice Pavel ca despre faţa sa, pentru ca să se pue spre sineşĭ pildă în mijloc, ca un prea bun învĕţător al fapteĭ bune.

Aşa pumnesc (mĕ lupt), nu ca cum aşĭ bate aerul.

Nu mĕ nevoesc, ḑice, eŭ şi nu mĕ lupt, ca cum aşĭ bate văzduhul, precum se nevoesc aceĭa întru nevoinţele cele din afară, că bat văzduhul cu mânile spre iscusire, nu; pentru-că am şi vĕd gânditor pre cela ce-l lovesc şi îl rănesc, adecă pre diavolul şi pre nevĕḑuţiĭ dracĭ; ĭar voĭ nu răniţĭ pre diavolul, ci îndeşert întrebuinţaţĭ deplinătatea cunoştinţeĭ, ce socotiţĭ că o aveţĭ.

27. Ci chinuesc trupul meŭ şi îl supun robieĭ.

Cu aceste cuvinte arată Pavel Corintenilor, că se biruĭaŭ eĭ de lăcomia pântecelui şi pentru acésta mâncaŭ jertfele idolilor; puind însă de pricină şi mască, că le mănâncă pentru depli-

[1]) Şi cu adevĕrat nădejdea şi sfîrşitul cununilor face pre nevoitorĭ a se nevoi, atât la oştirile şi nevoinţele cele din afară, cât şi la cele din lăuntru şi duhovniceştĭ. Pentru acésta şi la mulţĭ Psalmĭ se suprascrie ḑicerea acésta „la sfîrşit", care alţiĭ tâlcuindu-o a ḑis: „Făcĕtoruluĭ de biruinţă, saŭ cântare de biruinţă, saŭ la biruinţă". Care tâlcuindu-o Grigorie al Nisieĭ ḑice: „Fiind-că sfîrşitul a tótă nevoinţa biruirea se face, la care privind ceĭ ce se dezbracă, gătindu-se spre luptă, se apucă de luptătorĭ. Pare-mi-se că pentru sfîrşit e cuvîntul din puţinul glas a învita spre sîrguire, pre nevoitorĭĭ, ceĭ prin faptele cele bune, în stadia vieţeĭ, ca cum uĭtându-se la sfîrşitul, carele este biruinţa pentru nedejdea cununilor a le uşura ostenéla cea întru nevoinţe; care cu adevĕrat şi acum vedem că se face întru nevoinţă" (Cap. II, la suprascrierea Psalmilor tomuluĭ I).

nătatea conștiinței, ei slujeaŭ lăcomiei pântecelui lor. Deci eŭ, ḑice, tótă ostenéla o sufer, numaĭ pentru ca să viez cu întréga înțelepciune și cu curățenie; că îmĭ chinuesc trupul, ḑice, adecă îl dosădesc și aspru stăpânesc atât trupul meŭ, în cât maĭ și rane îĭ pricinuesc, din care se întêmpla a se face și sub ochĭ și le pricinuesc loru-și, ceĭ ce se bat cu pumnul unul pre altul. Pentru acésta, cu ḑicerea acésta arată multă nevoință, ce făcea Apostolul împrotiva firei; fiind-că mare tiranie este firea și trupul mare vrășmaș și dușman al omului[1]). Și fiind-că a ḑis că îl chinuesc și a pomenit de rane, pentru acésta în grabă a adaus ḑicerea, că supune robiei, pentru ca să te înveți tu, cel ce ceteștĭ pre Pavel, că nu se cuvine să-ți sugrumĭ și să-ți omorĭ trupul tĕŭ, ci numaĭ să-l zmerești pre el, și să-l supuĭ ca pre un rob nesupus; căcĭ a supune pre trup, acésta este însușire de despot și de stăpân al trupuluĭ, ĭar a-l zugruma pre el și a-l omorî, acésta este însușire de protivnic și de vrășmaș al trupuluĭ. Insă uniĭ înțeleg, că ḑicerea «chinuesc» însemnéză maĭ pre prost, a-și da cine-va trupul sĕŭ fómeĭ și seteĭ, care nu este așa; că de ar fi însemnat așa, trebuĭa să ḑică, ci îmĭ supun trupul, adecă îl strîmtoresc, îl înghesuesc și nu îl chinuesc. Insemnéză însă că la Teodorit se scrie și: înghesuesc.

---

[1]) In bună vreme aicea se cuvine a ne jeli pre înșine, ceĭ ce cetim și a ḑice: vaĭ nóuĕ, vaĭ. Pentru-că dacă Mar. Pavel, omul acel prea nepătimaș și maĭ pre sus de om, atâta cu asprime se împila pre sineșĭ; cât se cuvenea noĭ aspru să împilăm trupul nostru? Noĭ ceĭ împătimașĭ, carĭ nu sîntem vrednicĭ nicĭ de urmele luĭ Pavel a ne atinge? Pentru acésta, dreptate avea teologul Grigorie une-orĭ a ḑice, că cu mare nevoe póte cine-va să biruĭască materia cea prea grea a trupuluĭ; „în cât abĭa cine-va (póte) a se birui pre sineșĭ orĭ cu îndelungată filosofie povĕțuindu-se și câte puțin spălând evghenia și chipul cel luminat al sufletuluĭ, de rĕul celuĭ zmerit și împreună însoțit cu întunerecul, saŭ de milostivirea luĭ Dumneḑeŭ norocindu-se saŭ și cu amêndóuĕ acestea și cugetare maĭ ales făcênd de a privi la cele de sus și materia cea căḑută a o stăpâni“ trupul adecă, cu urîte numirĭ numindu-l prin stihurile sale.

Acestașĭ teolog așa se jelește pre sineșĭ, pentru-că s'a legat împreună cu mârșavul trupul acesta, ḑicênd: „Cu carele trup cum împreună m'am înjugat, nu știŭ și cum sînt lăcaș a luĭ Dumneḑeŭ? Și cu lutul împreună mĕ frămînt, carele și sănătos fiind îmĭ dă războĭŭ și de-ĭ daŭ eŭ rĕzboĭŭ, îl dóre; pre carele și ca pre un împreună rob îl ĭubesc și ca pre vrășmaș îĭ urăsc și de carele ca de o temniță fug și ca de un împreună moștenitor mĕ rușinez; mĕ silesc a-l birui și nu am pre cine-va împreună lucrător să întrebuesc spre cele bune. Il cruț ca pre o rudenie, și nu am cum să scap de ridicarea luĭ asupra-mĭ! Vrășmaș ĭubit este și prieten vrășmășuitor. O ce însoțire și ce înstrĕinare! De cel ce mĕ tem îl ocrotesc și de cel ce-l priimesc, mĕ tem. Maĭ înainte de a-mĭ da rĕzboĭŭ, mĕ împac; și maĭ înainte de a mĕ împăca, mĕ depărtez. Care este înțelepciunea cea pentru mine? Și ce este taĭna acéstă mare?

Ca nu cum-va altora propoveduind, însu-mĭ netrebnic să mĕ fac.

Şi cu aceste cuvinte Apostolul face pre hristianĭ maĭ luătorĭ aminte; căcĭ dacă mie, dice, nu-mĭ este îndestul spre mântuire, a fi propoveduitor şi învĕţător al lumeĭ, de nu mĕ voĭŭ arăta întru tóte neprins şi neprihănit, cum voĭ vĕ veţĭ mântui cu singură credinţa, carii vĕ biruiţĭ de atâtea şi atâtea patimĭ[1])?

CAP. X.

1. Şi nu voesc ca să nu ştiţĭ voĭ, fraţilor, că părinţiĭ noştriĭ toţĭ supt nour aŭ fost, şi toţĭ prin mare aŭ trecut.

Aicea numerĕ Apostolul de câte daruri şi hărăziri s'aŭ învrednicit a lua dela Dumneḑeŭ Evreiĭ, şi arată, cum că după atâtea daruri, ceĭ maĭ mulţĭ dintre dînşiĭ nu aŭ plăcut luĭ Dum-

---

[1]) Din aceste cuvinte ale Apostoluluĭ ne învĕţăm că nicĭodinióră trebue a se bizui cine-va, ci tot-de-una se cuvine a se teme, nu cum-va să cadă din darul rĕmânereĭ întru bine şi să se facă netrebnicĭ, adecă să se osîndéscă; căcĭ dacă Pavel se teme de acésta, Pavel, cel ce s'a suit până la al treilea cerĭu şi a auḑit graiurĭ negrăite, cu cât maĭ ales şi cu cât fără mĕsură se cuvine noĭ a ne teme de acésta, noĭ ceĭ ce ne tăvălim în patimĭ şi carĭ ca luna în tot momentul ne schimbăm şi ne prefacem. Veḑĭ şi suptînsemnarea dicereĭ: „Cu fricĭ şi cu cutremur lucraţĭ mântuirea vóstră“ (Filips. II, 12). Dice şi Mar. Macarie, acésta aducêndu-o spre pildă: „Şi când vre un suflet ĭa darul şi atuncea este trebuinţă de multă pricepere şi deşlușire, care şi acestea însuşĭ Domnul le dă sufletuluĭ celuĭ ce le cere dela el, ca cu bună plăcere să slujască luĭ, întru duhul pre care îl ĭa şi întru nimic să se biruĭască de rĕutate şi să greşéscă din neştiinţă şi din netemere şi să se abată pentru lenevire..... Căcĭ pedépsă şi mórte şi plângere va fi sufletuluĭ celuĭ de acest fel. Care şi Sf. Apostol o dice: „Nu cum-va altora propoveduind, însu-mĭ să mĕ fac netrebnic“. Veḑĭ Apostol a luĭ Dumneḑeŭ fiind şi ce fricĭ are?“ (Vor. XV, Cap. VI). Şi aĭurea acésta, acesta-şĭ Macarie o dice: că şi semnul hristianismuluĭ acesta este, a fi cine-va plăcut luĭ Dumneḑeŭ, se sîrgueşte a se ascunde de ómenĭ, şi de are tóte vistieriele împĕratuluĭ, a le ascunde se cuvine şi tot-de-una a dice: nu este a mea, aĭtul mĭ-a dat acéstă visterie, că eŭ sărac sînt şi când voeşte o ĭa dela mine. Iar de dice vre unul: bogat sînt, ajunge, am căştigat, nu maĭ am trebuinţă; unul ca acesta nu este hristian, ci vas al rătăcireĭ şi al diavoluluĭ. Şi ĭarăşĭ: „De veĭ vedea pre cine-va înălţându-se şi fălindu-se, că ar fi părtaş al daruluĭ, acesta şi semne de va face şi morţĭ de va scula nu-şĭ va avea sufletul sĕŭ necinstit şi defăĭmat, şi sărac cu duhul de ar fi şi urît şi fără de rĕutate şi nu cunóşte; şi de face şi semne să creadă că nu sînt ale luĭ..... că ceĭ ce aŭ înfocarea şi ĭubirea către Dumneḑeŭ nebiruită, cu cât se sîrguesc a spori şi a maĭ aduna, cu atâta se socotesc pre sineşĭ săracĭ şi lipsiţĭ şi nimica avênd; că acésta o dic: că nu sînt vrednic ca sórele acesta să strĕlucéscă preste mine. Acésta e zmerenia (Vor. XV, Cap. XXXVII).

neḑeŭ[1]). Acestea însă le ḑice, pentru ca să arăte, că precum pre aceĭa nimic ĭ-aŭ folosit darurile cele atâtea, ce le-aŭ luat, fiind-că şi eĭ nu aŭ proadus socotélă bună şi fapte îmbunătăţite, aşa nicĭ pre voĭ hristianiĭ vĕ va folosi credinţa şi tainele cele atâtea duhovniceştĭ, cu care v'aţĭ învrednicit, de nu vĕ veţĭ face şi voĭ pre sine-vĕ vrednicĭ de Darul luĭ Dumneḑeŭ. Toţĭ strĕmoşiĭ Evreilor, ḑice, aŭ fost sub nour: «Că întins-a, ḑice cântătorul de psalmĭ, nour spre acoperirea lor» (Psalm CIV, 38) şi a trecut prin mijlocul Mărei Roşiĭ.

2. Şi toţĭ prin Moĭsi s'aŭ botezat şi prin nour şi prin mare.

Adecă împreună cu Moĭsi s'aŭ împărtăşit Evreiĭ, atât de umbrirea nourului, care ĭĭ acoperea ḑiua, pentru ca să nu se ardă de sóre, cât şi de trecerea mărei; pentru-că vĕḑênd aceĭa pre Moĭsi mai întâĭŭ a intra în mare şi a trece printr'însa, aŭ îndrăznit şi eĭ să între şi intrând o aŭ străbătut. Insuşĭ acésta dar şi la noĭ hristianiĭ s'aŭ întêmplat aligoriceşte şi duhovniceşte, căcĭ şi noĭ vĕḑênd pre Christos, că a murit şi s'a sculat, ne botezăm, adecă ne afundăm în apa botezuluĭ şi prin botez urmăm morţeĭ şi învierei luĭ Christos şi prin afundările cele treĭ, urmăm morţeĭ luĭ ceiĭ de treĭ nopţĭ, ĭar prin eşirile cele treĭ din apă, urmăm învierei luĭ ceiĭ de a treĭa ḑi. Deci prin Moĭsi Evreiĭ s'aŭ botezat, adecă pre a luĭ închipuire o aŭ avut începĕtóre a chipuluĭ botezuluĭ nostru, că chip al botezuluĭ a fost a fi aceĭa sub nour şi a trece prin mare[2]). Iar înţeleptul Fotie ḑicerea: «Intru Moĭsi s'aŭ botezat», o tâlcu-

[1]) Iar Coresie ḑice, că pentru acésta Pavel a ḑis acestea aicea, pentru ca să arăte hristianilor, că precum Evreiĭ, după închipuitorul botez şi după mană, s'a lipsit de pământul făgăduinţeĭ din pricina păcatelor lor; aşa şi hristianiĭ dacă după botez, nu se vor nevoi (póte a urma învĕţăturilor Mântuitoruluĭ Christos) vor perde cununa fericireĭ.

[2]) Iar cum că închipuire a botezuluĭ nostru, aŭ fost cele ce s'aŭ săvîrşit atuncea Evreilor, o cântă cu dulce cântare acésta biserica luĭ Christos, împreună cu sfinţitul Cozma în azmaticescul (adecă cântătorescul) canonul dumneḑeeştilor arătărĭ: „Marea dar era închipuire a apeĭ şi nourul al Duhuluĭ". Iar cum că şi Moĭsi a fost închipuire a Domnuluĭ, mărturiseşte Mar. Vasilie, ḑicênd: „Închipuire a fost Moĭsi, nu a Duhuluĭ, ci a luĭ Christos, că mijlocitorul între Dumneḑeŭ şi între ómenĭ, prin acesta atuncea s'a proînchipuit întru slujirea legeĭ" (Cap. XIV despre Sf. Duh). Ḑice însă şi teologul Grigorie, dela care şi Sf. Cozma a luat cele de maĭ sus ḑise, că: „A botezat Moĭsi, ci în apă şi maĭ înainte de acésta în nour şi în mare". Iar acésta a fost închipuire, precum şi luĭ Pavel i se pare marea a apeĭ, nourul al Duhuluĭ, manna a pâneĭ vieţeĭ, bĕutura a dumneḑeeşteĭ bĕuturĭ (Cuvînt la dumneḑeeştile arătărĭ). A ḑis şi Teodorit că marea proînchipuĭa pre colimvitra botezuluĭ, ĭar nourul pre Darul Sfîntuluĭ Duh, Moĭsi închipuĭa pre preotul,

cueşte în loc de: urmând luĭ Moĭsi (din cele Amfilohiceştĭ XLII). Şi veḑĭ la suptînsemnarea cap. VI al ceştiĭ către Romanĭ stih 3.

3. Şi toţĭ aceeaşĭ mâncare duhovnicéscă aŭ mâncat şi toţĭ aceeaşĭ bĕutură duhovnicéscă aŭ bĕut.

Precum Evreiĭ atuncea, după ce aŭ trecut Marea Roşie aŭ mâncat manna, aşa şi noĭ hristianiĭ acum, după ce ne botezăm mâncăm manna cea ceréscă, adecă stăpânescul trup al Domnuluĭ, că precum Evreiĭ atuncea după trecerea Măreĭ Roşiĭ, aŭ bĕut din apa, izvorîtă din pétra cea vîrtósă, aşa şi noĭ hristianiĭ după botez, bem sângele Domnuluĭ, cel de viaţă făcĕtor. Duhovniceşte însă a ḑis Pavel manna[1]) şi apa cea din pétră, măcar deşi eraŭ simţite, însă nu se făcea cu urmarea şi cu legea fireĭ, ci cu Darul Duhuluĭ cel maĭ pre sus de fire şĭ acelea hrăneaŭ împreună cu trupul şi pre suflet şi povăţuĭaŭ la credinţa taĭnelor prea curatuluĭ trupuluĭ şi a sângeluĭ Domnuluĭ.

4. Că bea din duhovnicésca pétră, care urma; ĭar pétra era Christos.

---

cel ce botéză, toĭagul închipuĭa pre cruce, Israilitenii închipuĭaŭ pre ceĭ ce se botéză, ĭar Eghiptenii, ceĭ ce s'aŭ afundat, închipuĭaŭ pre demonii ceĭ ce se înécă în apa botezuluĭ, şi Faraon închipuĭa pre diavolul (la Coresie). Iar Fotie se nedumereşte, pentru ce se ḑic Evreiĭ, că s'a botezat în mare, fiind-că cu picĭóre neudate o aŭ trecut. Şi ĭarăşĭ dezlégă nedumerirea şi ḑice: „Că măcar deşi nu s'a acoperit cu apa măreĭ Israilitenii, însă fiind-că se aflaŭ în fundul acela al măreĭ, întru care era nevoe a se acoperi toţĭ şi a se boteza (adecă a se afunda), de ar fi rĕmas apa măreĭ în firésca sa stare, pentru acésta se ḑic, că s'aŭ botezat în mare“ (la Icumenie, întreb. CCLXXIII, Amfiloh.). Deci fiind-că Eghiptenii goneaŭ pre Evreĭ şi Evreiĭ trecênd prin Marea Roşie, s'aŭ slobodit de amara robie a Eghiptenilor, închipuire a fost a colimvitreĭ marea şi cele-l-alte, ḑice (Fotie) într'un glas cu Teodorit măĭ sus. Veḑĭ şi pre dumneḑeescul Damaschin în Cartea IV despre credinţă.

[1]) Pentru acésta şi Domnul cu manna a asemĕnat trupul sĕŭ cel de viaţă făcĕtor, ḑicênd: „Părinţii voştriĭ aŭ mâncat mannă în pustie, precum este scris, pâne din cerĭŭ a dat lor să mănânce, ḑis'a lor Iisus; amin, amin, ḑic vóuĕ. Nu Moĭsi a dat vóuĕ pânea cea din cerĭŭ, ci Tatăl meŭ dă vóuĕ pânea cea din cerĭŭ cea adevĕrată“ (Ioan VI, 31). Inchipuire dar a fost manna a taĭniculuĭ trupuluĭ Domnuluĭ, dupre multe chipurĭ: a) Că manna s'a dat Evreilor, după trecerea Măreĭ Roşie; şi trupul Domnuluĭ se dă hristianilor după botez. b) Cu manna Evreiĭ întărindu-se, aŭ biruit pre Amalic şi pre cele-l-alte neamurĭ; şi hristianiĭ cu trupul Domnuluĭ întărindu-se, biruesc pre diavolul şi patimele. c) Manna se făcea fără sĕmînţă; şi trupul Domnuluĭ fără sĕmînţă s'a născut. d) Manna şi cea multă atâta hrănea şi cea puţină tot atâta; acésta-şĭ o face şi împărtăşirea trupuluĭ Domnuluĭ (orĭ parte mare de ar lua hristianul, orĭ o sfărmătură, care se obicĭnueşte a se ḑice de hristianĭ mărgăritarĭ, aceeaş lucrare face). e) Manna era dulce şi albă; şi ce este maĭ dulce şi maĭ alb şi maĭ strĕlucit decât stăpânescul trup?

Despre mâncarea manneĭ, nu a avut trebuinţă Apostolul de formăluirĭ şi de apucăturĭ, pentru a dovedi că era duhovnicéscă şi că se făcea cu chip maĭ pre sus de fire; fiind-că de sineşĭ dovedea, că este schimbată şi cu prea slăvire lucrată; ĭar despre băutură, fiind-că numaĭ chipul izvorîreĭ eĭ era schimbat şi maĭ pre sus de fire, a avut trebuinţă de formăluire şi de apucătură, pentru ca să dovedéscă, şi ḑice, că nu o izvora acésta firea petreĭ (căcĭ de ar fi fost aşa, trebuea să o izvorască şi maĭ înainte de a o lovi Moïsi cu toĭagul séŭ); ci altă pétră gândită şi duhovnicéscă a făcut totul şi a izvorît apa, adecă Christos. Iar ḑicerea «care urma», o a ḑis, pentru ca s'arăte, că Christos, cel ce de pétră se închipuïa, acesta ca Dumneḑeŭ era nevĕḑut de faţă cu Evreiĭ în tot locul şi lucra tóte minunile[1]).

5. Ci nu întru ceĭ maĭ mulţĭ dintr'înşiĭ a bine-voit Dumneḑeŭ; că s'aŭ aşternut în pustie.

Măcar, ḑice, că atâtea multe minunĭ şi semne de iubire a arătat Dumneḑeŭ Evreilor şi ĭ-a învrednicit pre eĭ de atâtea marĭ bunătăţĭ şi daruri, însă nu s'aŭ bine mulţămit pentru ceĭ maĭ mulţĭ dintr'înşiĭ[2]); că acésta însemnéză ḑicerea: «Nu aŭ bine voit». «Intru ceĭ maĭ mulţĭ» a ḑis însă, pentru-că nu toţĭ s'aŭ lepădat de Dumneḑeŭ, ci ceĭ maĭ mulţĭ, şi încă o aŭ ḑis acésta, pentru ca să arăte, că mulţimea cea multă nu aŭ folosit pre Evreĭ, fiind-că nu aŭ arătat dragoste şi mulţămire

---

[1]) De acésta nu drept ḑic óre-carĭ, că Evreiĭ aŭ pus pétra aceea în car şi o trăgea cu dînşiĭ în tótă călătoria lor şi că beaŭ apa ceea ce curgea dintr'însa: a) Căcĭ de ar fi avut cu dînşiĭ pétra cea curgétóre de apă, cum după aceea de atâtea orĭ aŭ însetat şi eĭ şi dobitócele lor? Că aŭ însetat după acésta la apa grăireĭ împrotivă, când Moïsi a lovit pétra de dóuĕ orĭ şi le-a scos apă, precum se vede la capul XX al Numerilor, unde ḑicea fiiĭ luĭ Israil către Edomeĭ: pre lângă multe vom trece; şi de vom bea din apa ta, eŭ şi dobitócele mele voïŭ da ţie preţ (stih. 19). Şi ĭarăşĭ grăia norodul împrotiva luĭ Dumneḑeŭ ḑicênd, că nu este pâne, nicĭ apă (tij. cap. 5). Aŭ însetat şi când aŭ mers la puţul, unde a ḑis Dumneḑeŭ luĭ Moïsi: „Adună pre norod şi voïŭ da lor apă să bea“ (tij. cap. 16). De ar fi avut dar cu dînşiĭ pétra cea izvorîtóre de apă, cum ar fi însetat, avênd trebuinţă de apă întru atâtea părţĭ? b) Pentru-că nu ḑice Apostolul aicea, că pétra cea simţită urma cu Evreiĭ, ci cea duhovnicéscă şi gândită, adecă Christos, cel ce se închipuïa de pétră, precum şi Teofilact şi Chrisostom şi Icumenie şi Teodorit tâlcuesc.

[2]) De unde a ḑis teologul Grigorie, tâlcuind ḑicerea acésta: „Nu întru ceĭ maĭ mulţĭ a bine-voit Dumneḑeŭ“; că tu numerĭ ḑeciurile de miĭ, ĭar Dumneḑeŭ pre ceĭ ce se mântuesc şi tu adecă pre ţĕrêna cea nenumĕrată, ĭar eŭ pre vasĕle alegereĭ (la cuv. cel către CL de Episcopĭ). Vedĭ şi suptînsemnarea ḑicereĭ: „Căruïa nu era lumea vrednică (Evreĭ XI, 38).

către făcătorul lor de bine; iar ḑicênd că, ceĭ maĭ mulțĭ Evreĭ s'aŭ așternut în pustie, arată peirea și perderea ce o aŭ luat toțĭ împreună, afară de Iisus al luĭ Navi și de Haleb; arată și bătăile ce luaŭ dela Dumneḑeŭ, cu care s'aŭ osândit.

6. Acestea însă s'aŭ făcut închipuirĭ pentru noĭ, spre a nu fi noĭ poftitorĭ de cele rele, precum aceea aŭ poftit.

Precum facerile de bine, ḑice, cele către Evreĭ aŭ fost închipuirĭ ale facerilor de bine și ale Darurilor, care a dăruit Dumneḑeŭ nóuĕ hristianilor, așa și bătăile cele ce s'aŭ făcut Evreilor și pedepsele aŭ fost închipuirĭ și pilde nóuĕ, pentru ca să nu pătimim aceleași bătăĭ. Arată însă Apostolul cum că noĭ hristianiĭ nu numaĭ ne vom osândi precum Evreiĭ, dacă ne vom face poftitorĭ de cele rele, ci și maĭ mult decât Evreiĭ; că cu cât sînt maĭ pre sus lucrurile și adevĕrul decât închipuirile și cadrurile, atâta maĭ pre sus și maĭ marĭ aŭ să fie și pedepsele nóuĕ hristianilor; și cu cât maĭ multe Daruri decât cele ale Evreilor am luat noĭ hristianiĭ, și muncĭ atâtea maĭ multe și pedepse vom lua, de nu vom păzi cele dăruite nóuĕ. Ḑicênd însă Apostolul: să nu fim poftitorĭ de cele rele, a arătat că cuprinḑĕtor preste tot vorovește pentru fiește-care rĕutate, fiind-că tótă rĕutatea din poftă se naște; apoĭ maĭ jos numeră și dupre fel rĕutățile. Dar ce aŭ poftit Evreiĭ? Usturoĭŭ și cepe și cărnurĭ și castraveț și dumneḑeĭ osebiț aĭ lor[1]).

[1]) Că ḑice dumneḑeésca Scriptură: „Și amestecătura ce era întru dînșiĭ a poftit poftă și șeḑênd plângeaŭ și fiiĭ luĭ Israil; și aŭ ḑis, cine ne va hrăni pre noĭ cu carne? Ne-am adus aminte de peștiĭ ce-ĭ mâncam în Eghipt în dar și de smochinele și de pepeniĭ și de prajiĭ și de cepele și de usturoĭŭ; iar acum sufletul nostru este cu totul uscat; nimic maĭ mult decât mannă vĕd ochiĭ noștriĭ (Num. XI, 4). De acésta și David ḑicea: „Și a poftit poftă în pustie“ (Psal. CV); aŭ poftit încă și dumneḑeĭ, precum aceeași Scriptură o mărturisește: „Că scólă-te, a ḑis către Aaron norodul, și fă nóuĕ dumneḑeĭ, carĭ vor merge înaintea nóstră“ (Eș. XXXII, 11). Dar pentru pofta lor acésta și maĭ ales pentru aceea a cărnurilor, ce a urmat? Mare bătae și mórte și ocară neștérsă și vecĭnică; că pofta cea rea a lor acésta, a dat lor un nume necinstit, a se numi adecă până la sfîrșitul lumeĭ, norod poftitor și la însuși mormênturile lor încă, unde s'aŭ înmormêntat, s'a lăsat pofta lor pre aĭ sĕŭ prihănit și urât nume. Că s'aŭ numit mormintele pofteĭ, pre stîlpĭ scriindu-se prin nume, neîmfrînarea celor îngropați într'însele; „că încă cărnurile, ḑice, în dințiĭ lor eraŭ maĭ înainte de a lipsi, și Domnul s'a mânia pre norod și a bătut Domnul pre norod cu bătae mare fórte și s'a chemat numele loculuĭ aceluĭa, mormintele pofteĭ“ (Numer. XI, 33). Carĭ tâlcuindu-o acésta dumneḑeescul Kiril al Alexandrieĭ, prea însemnate ḑice, sînt mormintele norodulŭĭ, că acolo a îngropat pre norodul ce poftitor, dupre ḑicerea: „Vor fi spre privirea a tot trupul“ (la Isaia cap LXVI, 24). Și norod poftitor s'aŭ numit ceĭ ce le-aŭ pătimit acelea, dupre aceea ce s'a ḑis pentru óre-carĭ, a cărora slava este întru rușine.

Precum și Apostolul în urmĕtórele cuvinte însemnéză idolo-slujirea și politheia acelora.

7. Nicĭ să vĕ faceți idolo-slujitorĭ, ca unĭĭ dintru dînșiĭ, precum este scris: a ședut norodul ca să mănânce și să bea și s'a sculat să jóce (Eș. XXXII, 6).

Cu aceste cuvinte Apostolul atinge și prihănește pre Corinteniĭ aceĭa, carĭ mâncaŭ în capiștile idolilor, și arată că precum Evreiĭ din lăcomia de pântece aŭ căḑut întru slujirea idolilor, așa, dice, și voĭ vĕ primejduiți să căḑeți întru aceeașĭ, fiind-că mâncați jertfele idolilor în capiștile lor, pentru lăcomia de pântece a vóstră. Că Evreiĭ după ce aŭ mâncat și a bĕut, atuncea s'aŭ sculat și aŭ făcut danțurĭ și jucaŭ idolului viţelului, cinstindu-l pre el. Pentru acésta a ḑis Marele Vasilie, că pedépsa lor era slujirea de idolĭ (în cuvîntul cel asupra beţivilor). Acestora ḑice Apostolul, vĕ primejduiți și voĭ Corinteniĭ a le urma. Și dar cum este păruta vóstră deplinătate, de vreme ce din acésta vĕ aruncă întru slujirea de idolĭ?[1])

8. Nicĭ să curvim precum unĭĭ dintr'înșiĭ aŭ curvit și aŭ căḑut întru o ḑi dóuĕ-ḑecĭ și treĭ de miĭ.

Aicea însă Pavel ḑice curvia, pentru ca să bage în gândul celuĭa ce curvea în Corint cu maștеha sa pedépsa curvieĭ, și pentru ca să facă cuvîntul maĭ puternic și aducĕtor de ródă cu stăruirea înfruntărilor. Incă și însuși pĕcatul curvieĭ din lăcomia pântecelui se naște, precum maĭ sus am ḑis. Dar când

---

lor (Filips. III, 19). Că dela pĕcat e numirea și nesfîrșită s'a suprascris ocara cea pentru nevitejiile celor ce aŭ murit cu jelanie și din care se cunoștea însemnarea. Pentru acésta să ne învĕțăm și noĭ, fraților, ca să ne îndestulăm cu mâncările și cu beuturile cele ce se află la noĭ, și să mulțămim luĭ Dumneḑeŭ și să nu poftim bucate îndulcitóre, nicĭ să ne mîhnim că nu avem unele ca acelea, cârtind asupra luĭ Dumneḑeŭ ca nu aceleașĭ rele să pătim(im), împreună cu norodul acel poftitor. Să ascultăm ce ne poruncește înțeleptul Sirah, ḑicênd: „In urma poftelor tale nu merge și de poftele tale oprește-te; că de veĭ da sufletuluĭ tĕŭ buna-voință a pofteĭ, te va face bucurie vrășmașilor tĕĭ și te va sili pentru multa desfătare, nicĭ să te legĭ către sfatul eĭ“ (Cap. XVIII, 30). Că de vom mulțămi luĭ Dumneḑeŭ pentru bucatele cele ce se află nóuĕ măcar și próste și sărăceștĭ de ar fi acestea, mulțămirea nóstră însă ni le îndulcește și le face gustóse; pentru-că Domnul bucurându-se de mulțămitóre socotința nóstră, față stă nevĕḑut și blagoslovind masa nóstră, gustósă face bucatele eĭ.

[1]) Iar Sf. Kiril al Alexandrieĭ pre jocul de maĭ sus ḑis, așa îl tâlcuește: „Iar jocul aicea curvie este, cu numire cinstită de dumneḑeésca Scriptură, pentru pedépsă acoperindu-se“ (Cuv. I la Paștĭ). Nu e de necreḑut însă să fi urmat și amêndóuĕ, că după ce aŭ mâncat Israiliteniĭ și aŭ beut și s'aŭ îmbĕtat, viţelului se închinaŭ, idolo-slujindu-ĭ, cu neruşinare și să fi curvit.

aŭ căḑut acele ḑóuĕ-ḑecĭ şi treĭ de miĭ? Atuncea când dupre sfatul vrăjitoruluĭ Valaam, muerile Madianitenilor arătându-se înaintea oşteĭ, aŭ tras preĭ Evreiĭ ceĭ maĭ tinerĭ şi prin curvie ĭ-aŭ tras spre a jerfi luĭ Beelfegor[1]). Drept aceea din acéstă pricină s'aŭ ucis ḑóuĕ-ḑecĭ şi treĭ de miĭ de Evreĭ. Veḑĭ istoria la Cap. XXV al Numerilor.

9. Nici să ispitim pre Christos, precum uniĭ dintr'înşiĭ aŭ ispitit şi de către şerpĭ se perdeaŭ.

Evreiĭ, ḑice, aŭ ispitit pre Dumneḑeŭ atuncea şi pentru acésta s'aŭ omorît de către şerpĭ[2]). De acésta şi noĭ acum să nu ispitim pre Christos, pentru ca să nu ne pedepsim. Arată însă Apostolul cu aceste cuvinte, că Corinteniĭ ispiteaŭ pre Christos, cerênd dela el semne şi minuniĭ[3]).

10. Niciĭ răpştiţi, precum uniĭ dintr'înşiĭ aŭ răpştit şi s'aŭ perdut de perḑĕtorul.

Cu aceste cuvinte arată Apostolul ghicitoreşte, că Corinteniĭ nu sufereaŭ vitejeşte ispitele şi necazurile, ci răpşteaŭ ḑicênd: când să vie cele bune şi până când să fie nóuĕ necazurĭ şi rele pătimirĭ? Iar perḑĕtor numeşte Pavel pre óre-care putere schingĭuitóre, de care se pedepseaŭ Israilteniĭ, când răpşteaŭ asupra luĭ Dumneḑeŭ[4]). Iar Teodorit ḑice, că Corinteniĭ răpşteaŭ îm-

[1]) Insemnéză, că în anele, numele acesta tâlcuindu-se: Veel, adecă este cronos, întâĭul Dumneḑeŭ al Elinilor, pre carele îl cinsteaŭ Madianiteniĭ; iar Fegor este locul unde se cinstea idolul luĭ Veel acestuĭa, de care împreună s'aŭ unit, ḑicênd Veel-fegor.

[2]) Despre acésta ḑice Sf. Scriptură: „Şi aŭ încunjurat pământul Edem şi s'aŭ împuţinat cu sufletul norodul pre cale şi cârtea norodul asupra luĭ Dumneḑeŭ şi împrotiva luĭ Moĭsi, ḑicênd: „Pentru acésta ne-aĭ scos din pământul Eghiptuluĭ, ca să ne omorĭ în pustiul acesta? Că nu este pâne nicĭ apă şi sufletul nostru dezgustat de pânea acésta deşartă. Şi a trimis Domnul norodului pre şerpiĭ ceĭ omorîtorĭ şi muşcaŭ pre norod şi muriaŭ, şi aŭ murit norod mult din fiiĭ luĭ Israil (Numere XXI, 4). Gheorghe însă Coriseul ḑice, că şi şerpiĭ aceía eraŭ roşiĭ, carĭ muşcaŭ pre Evreĭ, saŭ pentru colorul lor, saŭ pentru muşcarea ce făceaŭ.

[3]) Iar Teodorit ḑice, că ispiteaŭ Corinteniĭ pre Dumneḑeŭ, că ceĭ ce grăiaŭ în felĭurĭ de limbĭ, o făceaŭ acesta spre mândrie şi nu spre trebuinţa şi folosul fraţilor.

[4]) De multe orĭ se vede că cârteaŭ fiiĭ luĭ Israil: aŭ cârtit la Merra, pentru apa amară (Eş. XV, 24); aŭ cârtit altă dată neavênd apă (Eş. XVII 3; Numĕr. XX); aŭ cârtit când s'aŭ întors iscódele dela pământul făgăduinţeĭ (Numer. XIV, 2); aŭ cârtit când s'a revoltarisit, ceĭ alde Core şi Datar împrotiva luĭ Moĭsi şi Aaron (Numer. XVI) şi alte orĭ. Pentru acésta ş Scriptura mărturiseşte osebitele lor cârtirĭ. Şi a ḑis Moĭsi şi Aaron către tótă adunarea fiilor luĭ Israil: „Diminéţă veţĭ vedea slava Domnuluĭ, când se va auḑi cârtirea vóstră asupra luĭ Dumneḑeŭ; că noĭ cine sînteţ căcĭ cârtiţi asupra nóstră“ (Eş. XVI, 7). Şi ĭarăşĭ: „Şi era norodul cârtind rele împrotiva Domnuluĭ, şi a auḑit Domnul şi s'a mâniat cu urgie ş

protiva acelora, carĭ aveaŭ daruri maĭ marĭ, pentru-că nu le aveaŭ şi eĭ tóte.

11. Şi tóte aceste închipuirĭ se întêmplaŭ acelora, s'aŭ scris însă spre sfătuirea nóstră, la carĭ sfîrşiturile vécurilor aŭ ajuns.

Cu aceste cuvinte Apostolul înspăimântéză pre hristianĭ, dicênd, că spre sfătuirea şi învĕţătura nóstră s'aŭ scris cele maĭ sus dise, care le-aŭ pătimit Evreiĭ. Şi dar datorĭ sîntem şi noĭ să aşteptăm pedepse şi bătăĭ maĭ marĭ decât acelea, fiind-că şi daruri maĭ marĭ am dobândit. Ne spăimântéză încă şi cu acésta ce dice: că am ajuns la sfîrşitul lumeĭ şi că nu vom priimi pedepse vremelnice, ci nemuritóre şi vecĭnice, carĭ vor să urmeze după sfîrşitul lumeĭ. Că acum, dice, judecata este lângă uşă, fiind-că se sfîrşesc vécurile lumeĭ, precum şi fratele luĭ Dumnedeŭ, Iacov dicea: «Iată judecătorul înaintea uşilor stă (Cap. V, 9)[1]).

---

s'a aprins foc întru dînşiĭ dela Domnul şi a mistuit o parte óre-care din tabără" (Numere XI, 1). Şi ĭarăşĭ „Până când adunarea acésta vicléná? Cele ce eĭ cârtesc împrotiva mea, cârtirea fiilor luĭ Israil ce aŭ cârtit asupra vóstră o am auzit"..... „Viŭ sînt eŭ, dice Domnul, fără numaĭ în ce chip aţĭ grăit în urechile mele, aşa voiŭ face vóuĕ; în pustiul acesta vor cădea ósele vóstre" (Numere XIV, 27). Şi ĭarăşĭ „Şi aŭ cârtit fiiĭ luĭ Israil a dóua dĭ asupra luĭ Moĭsi şi a luĭ Aaron, dicênd: voĭ ucigaraţĭ pre norodul luĭ Dumnedeŭ" (Numere XVI, 41). De acésta dice Solomon: „Păziţi-vĕ de cârtirea nefolositóre şi cruţaţĭ limba de grăirea împrotivă" (Înţelep. I, 11). Şi Sirah dice: „Bărbatul ştiutor nu va cârti (Cap. X, 23). Iar Mar. Vas. dice: cârtirea însă saŭ pentru mândrie aflându-se trebue lucrarea a nu o mesteca cu lucrarea, ceea ce se face de către ceĭ zmeriţĭ cu inima şi zdrobiţĭ cu duhul şi nicĭ cum a se topi la ceĭ evlaviştĭ..... nepriimit dar lucru este cel de acest fel, ca o jertfă prihănită, care s'a mestecat cu lucrarea celor-l-alte nu sfîntă..... Drept aceea negreşit lucrurile trândavuluĭ şi ale grăitoruluĭ împrotivă să se înstreineze de frăţime (Hotărîr. pre larg XXIX). Dice însă şi Sf. Isaac: „Tóte neputinţele ómenilor le sufere Dumnedeŭ; ĭar pre omul cel ce punerea cârteşte, nu-l sufere, de nu îl va pedepsi (Cuvint. LXXIII fóia 419). Arată însă în scurt cu acestea Mar. Vasilie, că lucrul mânilor fratelui aceluĭa, ce cârteşte în chinovie, să nu se mestece cu rocodeliele (manufacturile) fraţilor celor ce cu zmerită inimă şi fără cârtire lucrézĕ, ci să se osebéscă de aceştia ca o jertfă minciunósă şi prihănită şi nepriimită de Domnul; şi preţul rocodeleĭ aceiea să nu se cheltuiască la ceĭ evlaviştĭ.

[1]) Înţeleptul Fotie (în Amfiloh. întreb. VII), adăugênd dicerea acésta: „La care a ajuns sfîrşiturile vécurilor" şi acésta: „ca să se arăte în vécurile cele viitóre covîrşitórea bogăţia Darului luĭ" (Efes. II, 7), dice „că noĭ acum sîntem la sfîrşiturile vécurilor; ĭar viitóre vécurĭ trebue să înţelegem pre cele viitóre, care aŭ să se întindă împreună cu dobândirea vecĭnicilor bunătăţĭ. Şi în vécurile acestea, în care am ajuns noĭ, a luat plinire taĭna cea maĭ înainte de vécurĭ hotărîtă a dumnedeeştelĭ omeniriĭ şi unirea şi pogorîrea luĭ Dumnedeŭ, cea către ómenĭ; ĭar în vécurile cele viitóre se va plini suirea ómeniloc către Dumnedeŭ şi unirea

12. Drept aceea, celuĭa ce i se pare că stă, vadă ca să nu cadă.

Aicea ĭarăşĭ Pavel ghicitoreşte arată pre hristianiĭ, carĭ se mândreauŭ întru cunoştinţa lor şi se socoteauŭ a fi deplinĭţĭ, căcĭ deşi ţi se pare, ḑice, ţie hristiane că staĭ, teme-te să nu cum-va să cadĭ; fiind-că însuşĭ acésta a socoti că staĭ nu este stare adevĕrată, căcĭ ţi se pare adecă că staĭ, însă întru adevĕr nu staĭ, ĭar de şi staĭ să ştiĭ că lesne te veĭ povîrni şi veĭ cădea, dacă te mândreştĭ şi socoteştĭ că staĭ şi că eştĭ desăvîrşit[1]).

13. Ispită pre voĭ nu v'a cuprins, fără numaĭ omenéscă; credincĭos însă este Dumneḑeŭ, carele nu va lăsa pre voĭ a vĕ ispiti, maĭ mult decât ceea ce puteţĭ, ci împreună cu ispita va face şi isprava, de a putea voĭ să o suferiţĭ.

Fiind-că ĭ-aŭ înspăimântat pre eĭ Apostolul ḑicêndu-le, că celuĭa ce i se pare că stă, să vadă nu cum-va să cadă şi fiind-că maĭ înainte Corinteniĭ aŭ fost suferit multe ispite, pentru ca să nu ḑică eĭ: ce ne sperĭĭ, o fericite Pavle? noĭ multe ispite am suferit şi nu am căḑut. Pentru acésta, ḑice aicea că nu a urmat vóuĕ fraţilor ispită mare, ci mică şi mĕsurată dupre firea şi neputinţa vóstră. Că pretutindenea Pavel lucrul mic îl numeşte omenesc, precum când ḑice: «Omenesc lucru ḑic, pentru slă-

---

cea maĭ desăvîrşit. In vécurile acestea cu îndatorire ni se cere lucrarea poruncilor luĭ Dumneḑeŭ şi ca să ne iscusim întru faptele cele bune; ĭar în cele viitóre vom lua rĕsplătirea lucrărilor nóstre, şi ca să ne învrednicim de cununĭ, când bogăţia bunătăţeĭ stăpânuluĭ şi a milostivireĭ are să se reverse preste noĭ cu negrăit şi nepriceput chip. Şi în vécurile acestea adecă, petrecem viaţa nóstră cu trup stricăcĭos şi avem pĕcatul, care ne bântueşte şi ne dă rĕzboĭŭ; ĭar atuncea în viitórele vécurĭ vom petrece cu nestricăcĭune şi nu vom afla nicĭ de cum a fi pĕcat, ci nicĭ a putea să fie". Veḑĭ şi tâlcuirea ḑicereĭ: „Iar acum o dată la sfîrşitul vécurilor" (Evr. IX, 26).

[1]) Pentru acésta ḑice fórte frumos Mar. Macarie acestea: „Acésta însă este semnul hristianismuluĭ, câte ar face hristianul, şi câte dreptăţĭ ar face, să se socotéscă pre sineşĭ ca cum nimic ar face; şi postind să ḑică, nu am postit; rugându-se, nu m'am rugat; departe sînt de nevoinţă şi de a osteni; măcar drept de ar fi înaintea luĭ Dumneḑeŭ, este dator a ḑice: eŭ nu sînt drept, nicĭ fac, ci în tóte ḑilele încep (Vor. XXVI, Cap. XI), că o zmeritĕ aşezare ca acésta avênd hristianul, póte a sta cu Darul luĭ Dumneḑeŭ şi întru faptele bune şi a nu cădea în rĕutate, precum aicea porunceşte dumneḑeescul Apostol. Ḑicea încă şi sfînta Singlitichi: cela ce stă, vadă ca să nu cadă; că cel ce a căḑut, o purtare de grijă are, a se scula; ĭar cel ce stă, păzéscă-se, ca să nu cadă; fiind-că căderile sînt de multe felurĭ; şi cel ce a căḑut s'a lipsit de a sta şi zăcênd nu s'a vătămat fórte; ĭar cel ce stă, nu defaĭme pre cel ce a căḑut, ci pre sineşĭ siguripséscă-se; nu cum-va căḑênd, întru maĭ jos fund să se pogóre şi desăvîrşit să se strice.

bicĭunea trupuluĭ vostru (Romanĭ VI, 19). Apoĭ ĭarăşĭ ĭ mângâe pre eĭ, încredinţându-ĭ, să nădĕjduĭască în Dumneḑeŭ, carele este credincĭos, adecă adevĕrat şi nu va minţi în cuvintele sale; căcĭ însuşĭ a făgăduit şi a ḑis: «Veniţĭ toţĭ ceĭ osteniţĭ şi însărcinaţĭ şi eŭ vĕ voĭŭ odihni pre voĭ» (Mat. XI, 28). Şi ĭarăşĭ: «Atuncea veĭ striga şi Domnul te va asculta pre tine; încă tu grăind va ḑice: ĭată faţă sînt» (Isaia LVIII, 9). Şi ĭarăşĭ: «Căcĭ aĭ păzit cuvîntul răbdăreĭ mele, şĭ eŭ pre tine te voĭŭ păzi din cĭasul ispiteĭ» (Apocal. III, 10). Decĭ nu vĕ va lăsa pre voĭ Dumneḑeŭ să vĕ ispitiţĭ, ḑice, maĭ mult decât aceea ce puteţĭ, şi va face să vie ispita asupra vóstră potrivită şi mĕsurată cu puterea vóstră adecă, de este puterea vóstră mare, lasă a veni şi ispita mare; ĭar de este puterea vóstră puţină şi mică, puţină şi mică ĭartă să vĕ vie şi ispita; orĭ maĭ bine a ḑice fieştecare stare împrejur şi ispită maĭ mare se face decât puterea vóstră, de nu vĕ va ajuta Dumneḑeŭ şi de nu va face Dumneḑeŭ isprava, adecă izbăvirea de ispită, împreună cu ispita adecă, grabnică şi apropiată, şi îndată ce vĕ va veni, cu adevĕrat ispita se arăta mare, în cât pentru grabnica izbăvirea ispiteĭ, ispita se va face vóuĕ uşóră şi suferită. Pentru acésta şi a ḑis că va face Dumneḑeŭ izbăvire de ispite, pentru ce? Pentru ca să puteţĭ voĭ a o suferi, adecă ca să se arăte vóuĕ ispita uşóră şi suferită[1]).

14. Pentru acésta, fraţiĭ meĭ[2]), fugiţĭ de idolo-slujire.

---

[1]) Prea bune cu adevĕrat sînt pildele care le aduce Mar. Macarie, împreună cu Simeon Metafrastul, pentru ca să arăte că Dumneḑeŭ pre nimenea lasă să pătiméscă ispită maĭ pre sus de puterea sa; pentru-că dacă omul ştie câtă greutate póte ridica dobitocul sĕŭ; şi olarĭul ştie câtă vreme trebue a rĕmâne ólele luĭ în cuptor; şi maĭ mult decât se cuvine şi de putere nicĭ chirigiul încarcă pre dobitocul saŭ, nicĭ olarĭul arde vasele sale; cu cât maĭ vîrtos Dumneḑeŭ nu slobóde ispite asupra ómenilor maĭ pre sus de puterea lor? Ḑicênd aşa „nicĭ odinióră Dumneḑeŭ slobóde pre sufletul cel ce nădĕjdueşte într'însul să se obóre de ispite, în cât şi să nu maĭ pótă face nimica, că credincĭos este Dumneḑeŭ, ḑice Apostolul, carele nu va lăsa pre voĭ a vĕ ispiti, maĭ mult decât ceea ce puteţĭ..... Că şi viclénul, nu cât e voea luĭ, mâhneşte pre suflet, ci cât i se lasă luĭ dela Dumneḑeŭ; că dacă ómenilor nu e necunoscut, câtă greutate póte ridica asinul sĕŭ şi câtă măgarul; şi câtă marfă póte încărca asupra cămileĭ, atâta greutate pune asupra lor. Şi olarĭuluĭ încă ştiut ĭĭ este, câtă vreme trebue a da vasele sale foculuĭ, ca nicĭ maĭ mult rĕmâind, să se strice, nicĭ ĭarăşĭ maĭ înainte de ardere scoţêndu-se, să fie netrebnice. Dacă la om este atâta înţelegere, nu cu mult maĭ mult şi cu nemărginire maĭ mult priceperea luĭ Dumneḑeŭ ştie câtă ispită trebue a se sloboḑi asupra fieşte-căruĭa suflet, ca să se facă ales şi iscusit pentru împĕrăţia cerĭurilor? (Cap. XIII, despre sloptoḑenia minţeĭ). Iar pentru ce ispita se numeşte ispită, veḑĭ la suptînsemnarea ḑicereĭ: cu credinţa a proadus Avraam pre Isaac, ispitindu-se (Evreĭ XI, 17).

[2]) Intru altele se ḑice: „Iubiţiĭ meĭ", în loc de „fraţiĭ meĭ".

Fiind-că îndestul a prihănit și a înfruntat pre hristianii din Corint Apostolul, acum îi îndulcește, frați ai sei numindu-i și mai mult îi oprește de a mânca jertfe idolești, pentru vătămarea fraților, ci cu deosebire prihănește lucrul, numindu-l slujire de idoli și cerând dela dînșii îngrabă a se depărta de acésta, că fugiți, dice, de idolo-slujire.

15. Ca unor înțelepți vě scriu, judecați voi ceea ce dic.

Fiind-că a dis Pavel, că mare vinovăție aŭ Corintenii, pentru-că a numit idolo-slujire, ceea ce o făcea, pentru acésta aicea aliniază asprimea cuvîntului și pre însuși aceștia, ce eraŭ învinovățiți și prihăniți, îi face judecători. Și acésta o face unul ce nădějduește în cuvintele sale, că sînt adevěrate și dice lor: eŭ nu am trebuință de alt judecător, pentru ca să judece acestea, ce le dic vóuě, ci însuși voi, ca niște înțelepți, judecați-le.

16. Paharul blagoslovenieĭ, care îl blagoslovim, aŭ nu este împărtășirea sângeluĭ luĭ Christos?

Paharul blagoslovenieĭ numește Apostolul pre paharul dumnedeeștei euharistii, că țindu-l acesta preoții în mânile lor, binecuvintézá și mulțămesc luĭ Iisus Christos, căci și-a vĕrsat sângele sĕŭ pentru noi și ne-a învrednicit de atâtea negrăite bunătăți. Nu a dis însă, că paharul este cuminicație a sângeluĭ luĭ Christos, ci împărtășirea, pentru ca să arăte óre-ce mai pre sus, adecă pre unirea cea desăvîrșit, care are paharul cu sângele luĭ Christos. Înțelegerea cuvîntuluĭ însă este acest fel: aceea ce se află înlăuntru în potir, este însuși sângele acela ce a curs din cósta Mântuitoruluĭ Christos, și acesta bându-l noi, ne împărtășim, adecă ne unim cu Christos. Nu vě rușinați dar voi Corintenii, după ce v'ați împărtășit din paharul acesta, care v'a izbăvit de idoli, să alergați și să beți paharul idolilor, adecă cel ce se aduce spre jertfă idolilor?[1])

[1]) Vrednice de laudă însă sînt cuvintele ce le scrie dumnedeescul Chrisostom, la tâlcuirea dicereĭ aceștia dicênd: „Paharul euharistieĭ pre care îl binecuvîntăm saŭ blagoslovim, aŭ nu este împărtășirea sângeluĭ luĭ Christos? Ce dicĭ o fericite Pavle? Vrênd să rușinezĭ pre ascultătorĭ și de înfricoșate taĭne pomenind, pahar de blagoslovenie numeștĭ pre paharul acela împspăimântător și fórte înfricoșat. Așa dice, că nu e mic lucrul cel dis, că blagoslovenia saŭ binecuvîntarea când dic, pre tótă vistieria blagoslovenieĭ luĭ Dumnedeŭ o dezvălesc și aduc aminte de Darurile acelea marĭ; fiind-că și noĭ asupra potiruluĭ dicênd negrăitele blagosloveniile luĭ Dumnedeŭ și de câte am dobândit (aducêndu-ne aminte), așa de dînsul ne apropiam și ne împărtășam mulțămindu-ĭ, că aŭ izbăvit pre neamul omenesc din rătăcire (Vor. XXIV la acéstașĭ pricină). Decĭ se închee din cuvintele acestea ale dumnedeescului Chrisostom, că taĭna dumnedeeștei Euharistiĭ se săvîrșește cu sfințenie nu prin stăpânește cuvinte, ci prin chemarea și blagoslovenia preotuluĭ. Pentru acésta și Ermon, episcopul al treilea al cetățeĭ Saxonicești Alverstat, tâlcuind capul X a-

Pânea, care o frângem, aŭ nu este împărtăşirea trupuluĭ luĭ Christos?

Ceea ce nu a pătimit Christos pre cruce sus, adecă unde os din ósele luĭ nu s'aŭ frînt nicĭ unul, că os, dice, dintr'însul nu se va zdrobi (Eş. XII, 46 şi Ioan XIX, 36), aceea acum o pătimeşte în pânea ceea ce s'a sfinţit a Euharistieĭ, sfărmându-se pentru noĭ «care o frângem» dice[1]). A dis însă că pânea Euharistieĭ este împărtăşirea trupuluĭ luĭ Christos, adecă precum trupul acela este unit cu Christos, aşa şi noĭ prin pânea acésta, care s'a prefăcut în trupul luĭ Christos, ne unim cu Christos.

17. Că o pâne este, şi ceĭ mulţĭ un trup sîntem.

Fiind-că maĭ sus a dis Apostolul că pânea acésta este împărtăşirea trupuluĭ luĭ Christos, ĭar cela ce împărtăşeşte este altul, osebit de cel ce se împărtăşeşte dela dînsul, pentru acésta acum aicea arată lucrul cel maĭ mare şi dice, că noĭ ceĭ ce ne împărtăşim, sîntem însuşĭ trupul acela al luĭ Christos, cu carele ne împărtăşim, căcĭ ce este pânea Euharistieĭ? Este trup al luĭ Christos. Şi ce se fac ceĭ ce se împărtăşesc şi se cuminecă din pânea acésta? Se fac trup al luĭ Christos, nu multe trupurĭ, ci un trup; pentru-că precum pânea din multe grăunţe de grâŭ se face o pâne, aşa şi noĭ ceĭ ce ne împărtăşim din pânea acésta, mulţĭ fiind, un trup al luĭ Christos ne facem.

Că toţĭ dintru o pâne ne împărtăşim.

Drept aceea fiind-că toţĭ hristianiĭ dintru una şi aceeaşĭ pâne ne împărtăşim, una şi sîntem; şi apoĭ pentru ce nu păzim unirea dragosteĭ, saŭ pentru ce nu ne facem toţĭ una şi dupre dragoste? Şi maĭ ales că Dumnedeŭ, dice, pentru acésta a dat nóuĕ trupul sĕŭ, pentru ca să ne unéscă şi cu sineşĭ şi pre unul cu altul. Că de vreme ce firea cea de maĭ înainte a trupuluĭ nostru celuĭ omenesc s'a stricat de păcat şi s'a lipsit de viaţă, pentru acésta Christos a dat trupul sĕŭ cel fără de păcat şi de viaţă făcĕtor nóuĕ şi ceĭ asemenea cu noĭ dupre fire, ca noĭ împărtăşindu-ne de el, împreună să ne dregem şi să ne facem una cu dînsul şi să viĕţuim fără de păcat.

---

cesta, al ceiĭ întâĭ către Corinteni dice: „Pahar al blagosloveniei se dice, pentru-că se blagosloveşte de preoţĭ în altar". Veḑĭ şi pre Arghentie în voróva cea despre Sfinţenia taĭnelor, partea II. Veḑĭ şi suptînsemnarea dicereĭ: „Luând pânea şi mulţămind" (I Cor. XI, 24).

[1]) Insemnéză, că de vreme ce fiinţa pâneĭ se preface întru nestricatul trupul Domnuluĭ, apoĭ când se sfăramă şi se împarte pânea, nu se rumpe, nicĭ se sfarămă saŭ se împarte nestricatul trupul Domnuluĭ, ci întêmplatele şi vĕḑutele părţile pâneĭ, că cela ce se împarte dice şi nu se desparte, carele tot-de-una se mănâncă şi nicĭodinióră se cheltueşte, ci pre ceĭ ce se împărtăşesc de el îĭ sfinţeşte.

18. Vedeţĭ pre Israil dupre trup; aŭ nu ceĭ ce mănâncă jertfele, părtaşĭ aĭ jertfelniculuĭ sînt?

Déla cele maĭ gróse pilde, ḑice, învĕţaţi-vĕ hristianilor, că împărtăşire este de idolĭ, ceea ce voĭ faceţĭ şi mâncaţĭ jertfele idolilor; vedeţĭ, ḑice, pre norodul luĭ Israil cel trupesc şi carele viază trupeşte (că formă săritóre a întrebuinţat aicea Pavel) voĭ carĭ sînteţĭ dupre duh şi duhovnicesc Israil[1]).

Socoteşte însă, că Apostolul pentru Evreĭ nu a ḑis, că se împărtăşesc cu Dumneḑeŭ, ci că sînt părtaşĭ aĭ jertfelniculuĭ, căcĭ şi jertfa acea veche, ce se aĭerósea luĭ Dumneḑeŭ, aceea nu se punea asupra jertfelniculuĭ, ci se ardea. Iar pentru trupul luĭ Christos nu a ḑis aşa, ci a ḑis, că este împărtăşire a trupuluĭ luĭ Christos, căcĭ noĭ, carĭ ne împărtăşim, nu ne facem părtaşĭ aĭ jertfelniculuĭ, ci părtaşĭ aĭ luĭ Christos; şi de vreme ce s'a temut, ca nu cum-va ceĭ ce aud, să socotéscă, că Dumneḑeŭ, precum acolo la legea cea veche priimea jertfele, care puteaŭ să vatăme, aşa şi idoliĭ, carĭ priimeaŭ aicea jertfa, puteaŭ să vatăme pre aceĭa, carĭ nu aduceaŭ lor jertfă. Pentru acésta dupre urmare ḑice:

19. Decĭ, ce ḑic? Că idolul este ce-va? Saŭ că jertfa idoléscă este ce-va?

Nu vĕ oprésc, ḑice, de a mânca jertfele idoleştĭ, căcĭ idoliĭ sînt nimic, şi nicĭ o putere aŭ saŭ să vatăme, saŭ să vĕ foloséscă, nu; ci vĕ opresc pre voĭ să nu le mâncaţĭ, căcĭ aceste jertfe nu se aduc stăpânuluĭ vostru Dumneḑeŭ. Iar unde se aduc? O ḑice dupre urmare:

20. Ci căcĭ cele ce jertfesc neamurile, demonilor le jertfesc şi nu luĭ Dumneḑeŭ.

Fiind-că, ḑice, dobitócele, ce le jertfesc neamurile, le jertfesc demonilor şi nu luĭ Dumneḑeŭ, nu alergaţĭ voĭ dar la vrăşmaşiĭ luĭ Dumneḑeŭ şi aĭ stăpânuluĭ vostru, la demonĭ adecă; căcĭ precum se ḑicem, că aĭ pĕcătui tu, hristiane, de veĭ lăsa masa cea împĕrătéscă şi aĭ alerga la masa celor osîndiţĭ şi vrăşmaşĭ aĭ împĕraţilor, nu că dór ar vătăma masa aceea saŭ ar folosi, ci căcĭ s'ar arăta acésta ce o facĭ, că este ocară şi defăimare a împĕrăteştelĭ mese; aşa dupre urmare şi aceĭa şi tu hristiane, pĕcătueştĭ, de veĭ lăsa dumneḑeésca masă a taĭnelor şi veĭ merge la masa demonilor şi te veĭ împărtăşi de jertfele lor.

Şi nu voesc a vĕ face voĭ părtaşĭ aĭ demonilor.

[1]) Israil dupre trup însă, ḑice pre cel ce a rĕmas în necredinţă, dupre Teodorit, pentru-că ceĭ ce aŭ creḑut se numesc Israil duhovnicesc. Formă săritóre însă întrebuinţéză aicea Apostolul, care aşa se netezeşte: „vedeţĭ pre Israil, cel dupre trup".

De vreme ce, dice, și cei ce mănâncă dela duhovnicésca masă a taĭnelor, arătat este că se împărtășesc cu Christos, și cei ce mănâncă din masa demonilor dar, cu demonii se împărtășesc[1]).

21. Nu puteți paharul Domnului a-l bea și paharul demonilor.

Fiind-că Apostolul a dis lor ca o sfătuire, că nu vreaŭ ca să vĕ faceți voi părtași aĭ demonilor, pentru a nu se defăima sfătuirea sa, pentru acésta ca hotărîtori dice dupre urmare cuvîntul acesta lor, adecă cum că nu puteți, hristianilor, împreună să beți și paharul Domnului și paharul dracilor.

Nu puteți de masa Domnului a vĕ împărtăși și de masa demonilor.

Din singure numirile acestea cu totul prea împrotivnice și prea osebite al Domnului adecă și al demonilor, formălueste Apostolul și dovedește că se cuvine Corintenii a se depărta de jertfele idolilor, asemenea și toți hristianii[2]).

22. Aŭ dór întărâta-vom pre Domnul? Aŭ dór mai tari decât el sîntem?

Acest cuvînt l'a dis Apostolul, pentru ca să rușineze pre Corinteni; ori ispitim, dice, pre Dumnedeŭ și îl întărâtăm[3]), pentru ca să vedem de póte a ne pedepsi, și pentru acésta mergem la vrășmașii lui demoni și mâncăm jertfele lor? Apoi aduce la necuviință cuvîntul și dice: «Nu cum-va noi sîntem mai puternici decât Dumnedeŭ»? Și cu cuvintele acestea aduce lor aminte, fórte cu chip mustrător, de graiul cel de Dumnedeŭ dis prin Moisi, pentru Iudeii cei nesupuși: «Intărâtatu-m'aŭ pre mine

[1]) Vedi și tâlcuirea stih. 6, al cap. IV al ceii I către Timoteiŭ, potrivindu-se la acésta.

[2]) Din aceste cuvinte ale Apostolului încheem, cum că hristianii nu se cuvine a mânca din corbanurile (darurile) ce le jertfesc Agarenii la baĭaramul lor, nici din jertfele, ce le fac când tae împrejur pre copiii lor, saŭ când se însóră, saŭ din cele-l-alte ca acestea spurcate jertfe ale lor; căci dupre Solomon: „Jertfele necinstitorilor de Dumnedeŭ, urâciune sînt înaintea Domnului" (Pilde XXI, 27). Și ĭarăși: „Urâciune sînt înaintea Domnului, căile păgânului" (Pilde XV, 10). Pentru acésta tare pĕcătuesc cei ce mănâncă din spurcate jertfele acestea, și se cuvine a se certa de către duhovnici și a se canonisi. Dice însă și Mar. Vasilie: „Pentru acésta cei ce mănâncă jertfele idolești, părtași se dic aĭ meseĭ demonilor; fiind-că jertfa, ceea ce se aduce idolului, s'a împărtășit ce-va și de demonul acela, căruia i se aduce, din sângele, cel ce aspuméză, și din aburirea fripturei și din cele-l-alte arderi de tot luând și demonul o órecare parte; și cel ce bea din pahar, după ce se face spondia (adecă împăcarea) bea din paharul demonilor (Tâlc. la Isaia la dicerea; „suspinați cei cĭopliți" Cap. X, 11).

[3]) Iar Teodorit dicerea acésta: „Intărâta-vom" o a tâlcuit că ar fi în loc de: zgăria-vom.

cu cela ce nu e Dumnedeŭ, mâniatu-m'aŭ pre mine întru idolii lor (II Lege XXXII, 21).

23. Tóte îmĭ sînt slobode, ci nu tóte folosesc[1]).

Pentru ca să nu-i dică cine-va, că eŭ mâncând jertfele idolilor cu curată conștiință, am stăpânire și ertare de a le mânca, pentru acésta respunde Apostolul la acésta aicea așa dice: tóte sînt în stăpânirea ta hristiane, fiind-că de Dumnedeŭ te-aĭ făcut de sine-ți stăpânitor, dar însă nu îți sînt tóte de folos. Pentru acésta dice și Sirah: Că nu tóte tuturor sînt de folos, și nu tot sufletul întru tóte bine-voește (Cap. XXXVII, stih. 28). Pentru acésta dupre urmare nu-ți este de folos ție și a mânca jertfele idolești, căci câte puțin puțin mergênd înainte veĭ dobândi aședare și plecare către idolĭ, adese-orĭ îndulcindu-te din mesele lor.

Tóte îmĭ sînt slobode, ci nu tóte zidesc.

A mânca tu jertfele cele idolești, dice, nu este de folos nicĭ ție, nicĭ fratelui tĕŭ, precum și mai înainte am dis ție, pentru-că acésta nu numaĭ nu zidește și nu întărește pre fratele tĕŭ întru bine și în credință, ci și mai mult îl obóră și risipește credința lui. Apoĭ fiind-că acésta nicĭ pre tine te folosește, nicĭ pre fratele tĕŭ, pentru ce o facĭ?

24. Nimenea pre al sĕŭ caute, ci pre al aprópelui fiește-carele.

Să nu cauți, dice, acésta numaĭ, hristiane, că tu mănâncĭ jertfe idolești cu curată conștiință, ci socotește, daca acésta ce facĭ zidește pre fratele tĕŭ spre bine și în credință. Că acésta o vrea Pavel, ca o maĭ de nevoe la multe părți ale scrisorilor sale, adecă mântuirea fratelui nostru, pentru care și dicea: fiește-carele aprópelui se placă întru bine spre zidire (Rom. XV, 2). Și ĭarăși: «Precum și eŭ tuturor, necăutând folosul meŭ, ci pre al multora, ca să se mântuéscă» (I Cor. X, 33). Insă nu poruncește obștește și nehotărîtor Apostolul să nu căutăm folosul nostru, ci când folosul nostru vatămă pre aprópele, atuncea trebue să alegem maĭ bine folosul fratelui nostru, maĭ mult decât pre al nostru[2]).

---

[1]) Acestași Tedorit voește a se ceti acésta, dupre întrebare și respundere: „Sîntu-mĭ tóte slobode? Apoĭ ca respundere: ci nu tóte folosesc. Tóte îmĭ sînt slobode? Ci nu tóte zidesc. Slobode îți sînt pentru cunoștința ce dicĭ că aĭ a le face tóte, dar nicĭ îți folosesc că vatămĭ pre alții, nicĭ pre aceĭa îĭ zidește, ceea ce tu facĭ. Căcĭ ca cum ar fi respuns Pavel unuĭa ce l'ar întreba: nu sînt tóte ertate mie, celuĭ desăvîrșit? Așa, îĭ respunde Apostolul, tóte sînt ertate ție, însă nu sînt tóte și de folos.

[2]) Acésta însă se înțelege la lucrurile cele ertate nóuĕ și nu la cele dupre poruncă, care nu sînt ertate nóuĕ a le călca, pentru a nu se vătăma fratele nostru, carele póte se zmintește, păzind noĭ poruncile Dom-

25. Tot ceea ce se vînde în măcelărie mâncaţi, nimica îndoindu-vĕ pentru conştiinţă.

Fiind-că cu multe înţelepte chipurĭ a formăluit Apostolul că nu se cuvine hristianiĭ, carĭ se aflaŭ în Corint, a mânca jertfe idoleştĭ, pentru acésta ca să nu se facă maĭ iscoditorĭ decât maĭ înainte, în cât a se lepăda încă şi de cărnurile cele próste, ce se vînd în târg şi la măcelărie, temêndu-ne póte nu cum-va şi acelea să fie jerfite idolilor; pentru acésta Apostolul aicea dice lor, că orĭ care carne se vînde în măcelărie, mâncaţi-o hristianilor, fără a cerceta despre dînsa şi a întreba pre ceĭ ce o vînd, de este jertfită idolilor, ca cum bătuţi fiind de conştiinţa vóstră şi vrênd cu acésta să o curăţiţĭ. Saŭ şi aşa se tâlcueşte dicerea acésta: pentru ca să nu te împungă conştiinţa, frate, pentru acésta nu întreba despre acésta, pentru-că întrebând şi cercetând póte să afle de este jertfită idolilor şi aşa te va împunge conştiinţa[1]).

26. Că al Domnuluĭ este pământul şi plinirea luĭ (Psalm. XXIII, s. 1).

Tot pământul, dice, este al Domnuluĭ şi nu al demonilor, şi de este tot pământul al Domnuluĭ, arătat e că şi rodurile şi pomiĭ şi vietăţile şi cărnurile ale Domnuluĭ sînt şi acestea; şi de sînt tóte ale Domnuluĭ, apoĭ nimica este necurat dupre firea lor, ci necurat se face din socotéla şi prepusul ce are fieşte-carele, că ar fi necurat.

Iar de vĕ chĭamă cine-va pre voĭ din ceĭ necredincĭoşi,

27. Şi voiţi să mergeţi, tot ce este pus înaintea vóstră mâncaţi, nimica îndoindu-vĕ pentru conştiinţă.

Bine a dis acésta: «De veţi voi să mergeţi când vĕ chĭamă vre un necredincĭos la masa luĭ», pentru-că Apostolul nu voĭa ca dela sine, nicĭ a îndemna spre acésta pre hristian, nicĭ a-l opri; nu cercetaţi nimic, dice, pentru bucatele, care vi se pun înainte de către ceĭ necredincĭoşi; întâĭŭ ca nu cum-va din maĭ

---

nuluĭ, orĭ pentru-că se potrivesc dupre pravăţul poruncilor; căcĭ atuncea se cuvine a defăĭma noĭ, adecă a nu băga în sémă vătămarea fratelui nostru, celuĭ ce se zminteşte fără cuvînt; vedĭ despre acésta şi la supt-însemnarea dicereĭ: „Bine este a nu mănca carne“ (Romanĭ XIV, 21).

[1]) Dice însă Apostolul aicea, că se vindea la măcelărie jertfele idolilor dupre obiceĭul, ce avea despre acésta elinii. Că şi Irodot scrie despre acésta, că elinii ceĭ vechĭ rămăşiţurile din jertfele idolilor le trimitea la măcelărie şi le vindeaŭ (la Coresie). Iar Teodorit dice: „Fiind-că desăvîrşit a oprit Apostolul împărtăşirea idolilor, şi fiind-că cetăţile eraŭ pline în vremea aceea de acest fel de cărnurĭ şi urmaŭ unĭi nevoindu-se dupre apostolésca lege, nimica a cumpăra; ĭar ceĭ ce pentru lăcomia pântecelui defăĭmaŭ legea, de nevoe legĭuieşte şi despre acésta cele cuvenite.

mult cercetare și iscodire, să vĕ socotiți de către ceĭ necredincioșĭ, că vĕ temeți de idolĭ, ca cum ar fi óre-ce, și al doilea, pentru ca să păziți conștiința vóstră curată și ne rănită.

28. Iar de ar ḑice vóuĕ cine-va: acésta este jertfă idoléscă, să nu mâncați pentru acela ce v'a vestit și pentru conștiință, că al Domnuluĭ e pământul și plinirea luĭ.

Nu poruncesc ție hristiane să te depărtezĭ de cărnurile cele jetfite idolilor, ca cum ar fi vătămătóre, ci să te ferești a le mânca, pentru cela ce a ḑis ție, că sînt jertfite idolilor, pentru a nu se vătăma acela în conștiința sa și să socotéscă că hristianiĭ priimesc idolĭ și nu-și întorc fața lor de către dînșiĭ. Iar că eŭ vĕ învĕț, a vĕ depărta de idolești jertfe, nu pentru-că sînt necurate, nicĭ pentru-că sînt strĕine făpturĭ și nu însușite ale stăpânuluĭ nostru Dumneḑeŭ, arătat este din acésta: pentru-că scris este, că al Domnuluĭ este pământul și plinirea luĭ; adecă câte plinesc și se cuprind pre pământ tóte sînt avuțiĭ și făpturĭ ale Domnuluĭ. Orĭ și așa se tâlcuește ḑicerea acésta: depărtéză-te, ḑice hristiane, de mâncarea cea idolilor jertfită, pentru-că tot pământul este însutită avuție a Domnuluĭ și aĭ stăpânire să-ți saturĭ pântecele din alte mâncărĭ, că tóte sînt deschise și gata spre hrana ta[1]).

29. Conștiință însă ḑic, nu pre a ta, ci pre a celuĭa-l-alt.

Adecă pentru conștiința elinuluĭ și a necredincĭosuluĭ, ḑic ție hristiane, să te ferești de mâncarea jertfelor idolești și nu pentru a ta conștiință; că póte acela precum am maĭ ḑis, se va sminți și te-ar prihăni ca pre un lacom de gâtlej, saŭ póte te-ar prihăni, că și tu priimeștĭ idolii, ca și el. Insă póte s'ar nedumeri cine-va și ar ḑice: ce porți grijă, o fericite Pavle, pentru cela, ce a vestit că carnea acésta este jertfită idolilor? Că maĭ înainte aĭ ḑis, că eŭ am să judec pre ceĭ din afară și pre necredincioșĭ? «Că ce îmĭ este mie a judeca pre ceĭ din afară?»

[1]) Iar Fotie ḑice, că a dóua óră a ḑis Pavel ḑicerea acésta psalmicéscă: „Al Domnuluĭ este pământul și plinirea luĭ", pentru ca să arăte că dacă tot pământul este al Domnuluĭ și tóte cele de pre pământ sînt ale Domnuluĭ, cu mult maĭ ales și omul cel de pre pământ este al Domnuluĭ. De acésta pentru omul, cel ce a vestit, carele este al Domnuluĭ și pentru ceĭ-l-alți ce-l aud pre acela ca să nu se vatăme, ḑice, să nu mâncați din jertfele idolești. Că al Domnuluĭ e pământul și cele dupre dînsul și se cuvine să luăm aminte pentru ómeniĭ ceĭ de pre dînsul, ca pentru niște împreună robĭ cu noĭ. Iar Teodorit ḑice: „Și pentru a mânca, acésta (adecă ḑicerea luĭ David) o a pus și pentru a nu mânca; învețând că și împărtășindu-ne trebue să știm că tóte făpturĭ ale luĭ Dumneḑeŭ sînt; și nemâncând iarăși, acésta trebue să fim încredințați.

(I Cor. V, 12). Ci rĕspunde sîntul Apostol şi ḑice că eŭ nu port grijă de necredincĭosul acela, ci de voĭ ceĭ credincĭoşĭ, pentru ca să nu vĕ prihăniţĭ de ceĭ necredincĭoşĭ şi din afară, pentru acésta şi urméză ḑicênd:

Că pentru ce sloboḑenia mea să se judece de altă conştiinţă.

Sloboḑenia numeşte aicea Apostolul de a avea noĭ hristianiĭ viaţa nepândită de ceĭ-l-alţĭ şi neîmpedecată[1]). Eŭ, ḑice, hristianul cel deplinit întru credinţă cu sloboḑenie şi cu neluare aminte mănânc cărnurile cele jertfite idolilor; iar elinul şi idoloslujitorul vĕḑêndu-mĕ pre mine că le mănânc, mĕ va osândi şi va ḑice: basnă şi minciună este credinţa hristianilor, pentrucă eĭ ḑic că se îngreţeluesc de idolĭ şi apoĭ cu osîrdie mănâncă cărnurile cele jertfite idolilor.

30. Iar dacă eŭ mĕ împărtăşesc de Dar, pentru ce mĕ hulesc pentru lucrul de care eŭ mulţămesc?

Eŭ hristianul cel deplinit întru cunoştinţă adecă şi în credinţă, ḑice, mĕ împărtăşesc şi mănânc din tóte cele de Dumneḑeŭ zidite cu sloboḑenie, pentru Darul luĭ Dumneḑeŭ, carele atâta m'a întărit şi m'a statornicit, în cât a nu lua aminte nicĭ de un fel de mâncare; dar elinul şi necredincĭosul mĕ va huli, cum că mĕ făţărnicesc, că urăsc şi mĕ îngreţeluesc de idolĭ, dar jertfele lor le mănânc, pentru lăcomia pântecelui. Iar acésta «pentru care eŭ mulţămesc», are acest fel de înţelegere: că eŭ cu adevĕrat mulţămesc luĭ Dumneḑeŭ, cà m'a făcut prin Darul sĕŭ atât a cugeta cele maĭ înalte şi maĭ pre sus de smerita cunoştinţă şi neputinţă a elinilor, încât de nicĭ o mâncare să mĕ vatăm; dar elinul şi necredincĭosul, precum maĭ înainte am ḑis, mĕ huleşte şi mĕ prihăneşte.

31. Decĭ orĭ de mâncaţĭ, orĭ de beţĭ, orĭ de faceţĭ ce-va, tóte spre slava luĭ Dumneḑeŭ faceţi.

Tóte faptele vóstre, ḑice, fraţiĭ meĭ hristianĭ, să le faceţĭ spre slava luĭ Dumneḑeŭ, pentru-că cele ce faceţi acum nu sînt spre slava luĭ Dumneḑeŭ, ci spre neslavă şi hulă; că atuncea mănâncă cine-va şi bea spre slava luĭ Dumneḑeŭ, când nu mănâncă ca să smintéscă pre altul, când nu mănâncă ca un lacom de pântece, saŭ iubitor de îndulcirĭ; ci pentru-că voeşte a-şĭ ţinea trupul sĕŭ cu hrană, pentru lucrarea faptelĭ bune; şi preste tot cuprinḑĕtor încă, tot lucru îl face cine-va spre slava luĭ Dumneḑeŭ, că nicĭ vatămă pre altul, smintindu-l, nicĭ se vatămă pre sineşĭ, făcênd lucrul pentru plăcerea óme-

[1]) Iar Teodorit darul credinţeĭ îl numeşte sloboḑenie.

nilor saŭ pentru vre o altă pătimașă și luméscă cugetare[1]).

32. Nesmintitorĭ faceți-vĕ și ĭudeilor și elinilor și bisericeĭ luĭ Dumnedeŭ.

Adecă, nu dați, dice, frațiĭ meĭ hristianĭ, nimăruĭa vre o pricină de prihănire; ĭar acésta se face dacă nu vom sminti pre vre unul nicĭ evreŭ, nicĭ elin, și necredincĭos, nicĭ pre frațiĭ noștriĭ hristianĭ ceĭ de o credință cu noĭ[2]). Vedĭ însă că apucătura cea mai mare o a pus-o Pavel la urmă, pentru-că cu adevĕrat și pre ceĭ necredincĭoșĭ se cuvine să-ĭ tragem noĭ la credința luĭ Christos, dar și pre frațiĭ noștriĭ, pre hristianĭ, nu se cuvine să-ĭ gonim dela credință, smintindu-ĭ pre eĭ. Arată însă cu acestea Apostolul, cum că toți hristianiĭ în Corint se sminteaŭ pentru ceĭ ce mâncaŭ jertfe idolești, carĭ se socoteaŭ pre sineșĭ deplinițĭ.

---

[1]) Așa și Teodorit a tâlcuit dicerea acésta dicênd: bine le-a cuprins pre tóte și a ședea și a umbla și a vorovi și a milui și a pedepsi, în cât tóte a le socoti dupre un pravăț spre slava luĭ Dumnedeŭ. Așa și Domnul a poruncit dicênd: „Așa să lumineze lumina vóstră înaintea ómenilor, că vĕdênd faptele vóstre cele bune, să slăvéscă pre Părintele vostru, carele este în ceriurĭ“ (Mat. V, 16). Dice însă și Mar. Vasilie, tâlcuind dicerea acésta: „Pururea lauda luĭ în gura mea“ (Psalm. XXIII): Se pare că ar porunci ce-va cu neputință proorocul; căcĭ cum se póte lauda luĭ Dumnedeŭ a fi în gura omuluĭ de-a pururea; când vorovește obicĭnuitele lumeștĭ voróve, nu are lauda luĭ Dumnedeŭ în gura sa; când dórme negreșit că va tăcea, și mâncând și bênd cum va lucra gura pre laudă? Către acésta dar dicem (Mar. Vasilie adecă) că este cu putință cu adevĕrat și gânditor gura omuluĭ înlăuntru, când se hrănește împărtășindu-se de cuvîntul vieței... Póte dar gândul cel tipărit o dată în mintea sufletuluĭ și pecetluit óre-cum despre Dumnedeŭ a se numi laudă a luĭ Dumnedeŭ, pururea aflându-se în suflet. Se póte însă și dupre apostolésca sfătuire, cel osîrdnic tóte a le face spre slava luĭ Dumnedeŭ; că tótă fapta și tot graĭul și tótă lucrarea gânditóre, avênd putere de laudă, că orĭ de mănâncă dreptul, orĭ de bea; tóte spre slava luĭ Dumnedeŭ le face; unul ca acesta și dormind, inima luĭ priveghéză dupre cela ce a dis în Cântarea Cântărilor: „Eŭ dorm și inima mea priveghéză“ (Cap. V, stih 2). Că maĭ de multe orĭ și nălucirile cele în somn sînt resunăturĭ ale gândireĭ ceĭĭ de tótă ziua“. Acestași sfînt părinte însă întrebat fiind despre acésta răspunde: „Intru pomenirea făcătoruluĭ de bine (mănâncă adecă cine-va și bea spre slava luĭ Dumnedeŭ) și întru o aședare ca acésta de suflet, ce este mărturisită din aședarea trupuluĭ că nu mănâncă ca fără purtare de grijă, ci ca unul ce are privitor pre Dumnedeŭ, încă și întru însuși scoposul împărtășireĭ, când nu mănâncă pentru îndulcire ca un rob de pântece, ci ca un lucrător al luĭ Dumnedeŭ pentru întărirea întru lucrările cele dupre porunca luĭ Christos“ (Hotăr. CXCVI, pre scurt).

[2]) Vedĭ și suptînsemnarea dicereĭ: „Bine este a nu mânca carne“ (Rom. XIV, 21), despre a ști ce smintélă trebue a nu o băga cine-va în sémă, și despre care a se lua aminte să nu o defaïme.

33. Precum și eŭ întru tóte tuturor plac, necăutând folosul meŭ, ci pre al celor mulți ca să se mântuiască; următori aĭ meĭ faceți-vĕ, precum și eŭ al luĭ Christos.

Fiind-că Pavel a poruncit Corintenilor mare lucru, adecă a nu sminti pre cine-va, arătând că sînt vinovați pentru vătămarea ce o pricinuesc evreilor și elinilor și hristianilor celor de o credință cu dînșiĭ, pentru acésta aicea se pune în mijloc de pildă pre sineși și dice să-l urmeze, pentru ca să facă lucrul și porunca lesnicĭósă. Iar cum că Pavel nu căuta folosul sĕŭ, acésta este arătată și din cele ce a dis mai sus, cum-că: «Tuturor m'am făcut tóte» (I Cor. Cap. IX, 22); iar mai ales din cuvîntul acela, ce a dis: «Că se ruga să se facă anatema dela Christos, adecă să fie lepădat el dela Christos, pentru frații luĭ» (Rom. IX, 1)[1]). Următori aĭ meĭ, dice, faceți-vĕ voĭ hristianiĭ, precum și eŭ sînt următor al luĭ Christos. Insă cuvîntul acesta al Apostolului, să nu socotești, frate, ca o mândrie, ci să-l socotești că l'a dis, pentru ca să îndemne pre hristiani ca să urmeze luĭ. Căcĭ dacă eŭ, dice, am urmat luĭ Christos, carele am defăimat viața mea pentru ca să viețuiți voĭ, cu cât mai vîrtos sînteți datori a urmă voĭ mie? Căcĭ eŭ nu sînt mai pre sus decât voĭ, cât este Christos mai pre sus

---

[1]) De acésta a dis teologul Grigorie: „Acesta este hotarul a tótă duhovnicésca purtare de grijă, pretutindenea folosul tĕŭ a-l trece cu vederea pentru folosul celor-l-alți (în cuv. cel desvinovățitor (Apologetic). Iar Fotie dice: fiind-că óre-carĭ caută folosul celor mulți, însă pentru ca să le dobândéscă prieteșugul lor saŭ pentru ca să se laude de dînșiĭ, saŭ pentru a nimeri alt ce-va, pentru acésta Pavel arată că folosul celor-l-alți îl caută nu prost, nicĭ pentru vre un pravăț însuși al sĕŭ, ci numaĭ pentru ca să se mântuiască aceĭa. De acésta și Teodorit în tâlcuirea acesteea dice: iar lingușitoriĭ nu străinul folos, ci pre al loruși îl caută, iar mai ales nicĭ pre al lor, că mai înainte de ceĭ-l-alți pre sineși se strică. Iar dumnedeescul Apostol pre al sĕŭ nu-l căuta, ci mântuirea celor-l-alți o căuta, prin aceea adăogând bogăția cea nestricăcĭósă. Insă dicerea acésta a Apostolului se potrivește mai ales episcopilor și sfinților arhiereĭ, cariĭ se cuvine a căuta folosul norodului lor, mai mult decât pre al loruși, precum mai sus a dis teologul Grigorie. Dice însă și Mar. Atanasie în trimiterea sa cea către Dracondie: „Episcopul mai înainte adecă de a se aședa episcop, viază pentru sineși; iar după ce se va aședa nu mai viază pentru sineși, ci pentru hristianiĭ aceĭa, pentru carĭ s'a aședat episcop". Și atuncea mai ales nu se cuvine a căuta cine-va folosul sĕŭ, când vede că vătămarea unuĭa trece la mulți. De acésta a dis cuv. Marcu: „Când vătămarea unuĭa alérgă la mulți, nu se cuvine a răbda îndelung, nicĭ a căuta cine-va folosul sĕŭ, ci pre cel al multora, ca să se mântuiască; pentru-că decât folosul fapteĭ bune, ceiĭ întru o parte, mai folositor este cel în multe părți" (Cap. CCXIV despre ceĭ ce li se pare că se îndreptéză din fapte).

decât mine, cel cu neasĕmĕnare mai pre sus decât tóte[1]).

CAP. XI.

1. Vĕ laud pre voi însă fraţilor, că de tóte ale mele vĕ aduceţi aminte.

După ce a sfîrşit Apostolul cuvintele cele despre idoleştile jertfe, carĭ aŭ fost despre mare pĕcat, acum aicea îndreptézĕ un pĕcat mai uşor. Şi care era pĕcatul acesta? Acesta, că femeile, cu capetele descoperite fiind, se rugaŭ şi prooroceaŭ (căci şi femeile atunci prooroceaŭ, precum eraŭ şi fiicele cele patru ale luĭ Filip, precum povestesc Faptele Apostolilor Cap. XXI, 9); ĭar bărbaţiĭ nu-şĭ rădeaŭ, nicĭ nu-şĭ tundeaŭ capetele, ci îşĭ cruţaŭ pletele lor fiind-că s'aŭ fost zăbovit întru filosofia elinilor, carĭ obicinuĭaŭ a purta plete[2]), şi aşa cu pletele lor se rugaŭ luĭ Dumnedeŭ şi prooroceaŭ. Decĭ, fiind-că ĭ-a sfătuit pre eĭ despre acésta Apostolul, póte când a fost faţă în Corint, şi unĭĭ dintre dînşiĭ aŭ ascultat şi îşĭ tundeaŭ pĕrul, ĭar alţiĭ aŭ rĕmas neascultătorĭ, pentru acésta dice celor ce aŭ ascultat, că vĕ laud pre voi fraţilor, pentru-că vĕ aduceţi aminte de tóte poruncile mele; măcar că una era porunca ce le-a fost dat, a nu purta bărbaţiĭ plete, însă Apostolul dice, că vĕ aduceţi aminte de tóte poruncile mele, pentru-că înţelepţeşte tot-de-una obicĭnueşte cu laudele a domoli pre aceĭa ce nădĕjduesc, că cu acestea se vor îndrepta[3]).

2. Şi precum am dat vóuĕ, predanisirele le ţineţi.

Din aceste cuvinte este arătat că şi nescris, adecă prin singur viĭul glas şi nu prin scrisóre, multe a predanisit Apostolul Pavel ucenicilor sĕĭ hristianĭ, şi nu singur Pavel, ci şi toţĭ ceĭ-l-alţĭ Apostolĭ.

[1]) Iar Teodorit dice, că Pavel urma luĭ Christos, căcĭ şi Christos alt-fel vorovea Iudeilor şi alt-fel Apostolilor şi altele adecă celor desăvîrşiţĭ şi altele celor nedepliniţĭ grăia.

[2]) Ca filosofiĭ elinilor şi maĭ cu sémă ceĭ câniceştĭ saŭ câneştĭ (cinicĭ), o aveaŭ de cinste şi de cucernicie a-şĭ cruţa periĭ capuluĭ şi a purta barbe; precum şi un neam întreg al Acarnanilor la Agrafe, obicĭnuĭaŭ a nu se rade nicĭ a-şĭ tunde periĭ capuluĭ, din care pricină şi s'aŭ numit şi acarnanĭ; că acarnanĭ vrea să dică netunşĭ; şi din potrivă Cretenii, o aveaŭ de necinste a'şĭ cruţa pĕrul capuluĭ; pentru acésta obicĭnuĭaŭ a-ĭ rade şi a-ĭ tunde, de unde s'aŭ şi numit; că dela curiţĭ (adecă tunşĭ) scurtând dicerea s'a numit crite saŭ criţ.

[3]) Iar Teodorit dice, că nicĭ lauda acésta, ce o face Corintenilor aicea, este prea adevĕrată, pentru-că maĭ jos îĭ prihăneşte, că nu aŭ păzit legile cele puse de Pavel şi predanisirile. Veḑĭ şi suptînsemnarea şi tâlcuirea dicereĭ; „Decĭ dar, fraţilor, staţi şi ţineţi predanisirile, care v'aţĭ învĕţat" (II Tesal. II, 15).

3. Și voesc să știți voi, că al fiește-căruia bărbat, capul este Christos.

Se pare cum că în cât din urmarea cuvîntului, vorovește Apost. cu hristianii aceia, pre carî mai sus i-a lăudat că țin apostolețile sale predanisirî, dupre adevĕr însă vorovește și îndreptézĕ pre aceî nesupușî, carî nu le păzeaŭ; însă tu când audî că ḑice aicea Pavel, că al fiește-căruia bărbat, capul este Christos, să înțelegî că nu și al barbatuluî celuî necredinclos, ci al fiește-căruia credinclos hristian. Că noî hristianiî sîntem trup al luî Christos și nu elinii, și dupre urmare al nostru cap este Christos și nu al acelora.

Iar cap al femeeî barbatul, și cap al luî Christos, Dumneḑeŭ[1]).

Cap al femeeî este bărbatul, pentru-că este începĕtor și o stăpânește pre ea, ca pre una ce este luată din cósta bărbatuluî; iar cap al luî Christos este Dumneḑeŭ, pentru-că este pricinuitor al luî, ca Părinte al Fiiuluî; căcî nu se cuvine să luăm acestea și să înțelegem cele ḑise despre cap întocmaî și la Christos, ca și la noî; căcî al nostru cap este Christos, fiind făcĕtor al nostru și fiind-că noî sîntem trup al luî[2]); iar Părintele cel fără de început este cap a luî Christos, ca pricinuitor și început al luî dupre dumneḑeire. De veî înțelege însă și așa, cum că Părintele este cap al luî Christos dupre omenire, precum și Christos este cap al nostru al ómenilor, nu este socotélă păgânéscă și necuviincĭósă, fiind-că Tatăl se ḑice și Dumneḑeŭ al luî Christos dupre omenire; căcî fiind-că Fiiul luî Dumneḑeŭ a priimit a se asĕmĕna cu noî și a se face frate al nostru, cap al nostru, nu e lucru deșănțat de priimește și smeritele numirile nóstre ale ómenilor și de se numește cu acestea

---

[1]) Acestașî Teodorit ḑice că Arienii și Evnomianii din cuvîntul acesta se sîrguesc să dovedéscă, că Fiiul este zidire și făptură, fiind-că ḑice Apostolul: „Capul luî Christos, Dumneḑeŭ", cătrĕ carî rĕspunde ḑicênd: decî dar și femeea făptură a bărbatuluî e, căcî cap al femeeî este bărbatul; iar dacă femeea nu e făptură a bărbatuluî, ci din ființa bărbatuluî, nicî Fiiul dar este făptură a luî Dumneḑeŭ, ci din ființa luî Dumneḑeŭ.

[2]) Pentru acésta și Teodorit a ḑis: „Al fiește-căruia bărbat Christos este cap", al celor ce cred adecă, însă cap al nostru este nu dupre Dumneḑeire, ci dupre omenire, căcî trup al luî ne numim, iar capul trebue a fi de o semințe cu trupul; decî dupre omenire este cap al nostru. Ḑice însă și teologul Grigorie: „Iar de este unul Christos, unul capul bisericeî și unul trupul, cel al doilea dar scuípe-se (în cuv. când a săvîrșit Iisus cuvintele). Dupre patru chipurî însă este Christos cap al bisericeî, precum ḑice Gheorghe Coresie: dupre de o ființă, dupre deplinătatea Daruluî, dupre covîrșire și dupre împărtășire.

și pre cela ce dupre dumnedeire îl are Tată, pre acestaș dupre omenire îl are Dumnedeŭ și începĕtor și cap.

4. Tot barbatul rugându-se saŭ proorocind, avênd coperemênt pre cap, rușinézĕ pre capul sĕŭ.

Nu oprește aicea Apostolul pre bărbat de a nu-și acoperi tot-de-una capul sĕŭ, ci îl îndatorește a fi descoperit (cu capul adecă) numaĭ când se rógă și când proorocește[1]). Nu a dis însă să fie bărbatul cu capul acoperit, ci să aibă óre-ce pre cap, pentru ca să ridice cu acest cuvînt, nu numaĭ de a'și acoperi bărbaților capetele lor cu căcula și cu scufie, ci și cu plete, căcĭ cela ce are plete pre capul sĕŭ are ce-va, perĭ adecă. Cum însă rușinézĕ bărbatul pre capul sĕŭ, dacă se rógă saŭ proorocește avênd acoperemênt pre cap, saŭ pĕr? Fiind-că începĕtor făcêndu-se și stăpânitor al femeeĭ sale, se face pre sineși supus eĭ; căcĭ a'și acoperi barbatul capul sĕŭ, acesta este semn, că are stăpânire asupra capuluĭ sĕŭ, fiind-că coperemêntul capuluĭ este în loc de stăpânitor și este semn de supunere care tóte se potrivesc femeeĭ, că este sub stăpânire și supusă bărbatuluĭ și nu se potrivește bărbatuluĭ (învĕliturile capuluĭ), care le este începĕtor și stăpânitor al femeeĭ. Saŭ și așa se înțelege dicerea: «Bărbatul avêndu-și capul acoperit în vremea când se rógă, rușinézĕ capul sĕŭ, pre Christos. Pentru ce? Pentru-că se micșurézĕ pre sineși prin acoperirea capuluĭ și se arată pre sineși, că este sub stăpânire și neslobod; căcĭ de ar avea cine-va un cap mare și un trup mic, rușinézĕ pre capul cel mare al sĕŭ, cu trupul cel mic al luĭ; așa și bărbatul, cel ce s'a făcut de Dumnedeŭ slobod și de sineși stăpânitor și începĕtor, de 'și acopere capul sĕŭ, se face pre sine sub stăpânire și supus și prea mic; și din acésta dar rușinézĕ pre capul sĕŭ cel mare pre Christos, că a dis maĭ sus Apostolul, că Christos este cap al fieștе-căruĭa barbat, ca al trupuluĭ sĕŭ.

Insă e lucru de nedumerire și de întrebare, pentru ce Apostolul acésta o socotește de vinovăție, a avea ce-va bărbatul pre capul sĕŭ, când se rógă. Și rĕspundem la acésta, că multe și alte semne firești s'aŭ dat dela Dumnedeŭ, barbatuluĭ adecă, semn de începĕtorie și de stăpânire, ĭar femeeĭ semn de supunere și de sub stăpânire; pe lângă acestea însă s'a dat și

[1]) De acésta și Mar. Vasilie laudă pre dumnedeescul Grigorie al Neochesarieĭ, căcĭ se ruga cu capul descoperit, dicênd: Grigorie nu se acoperea (la cap) în vremea rugăcĭunilor; căcĭ cum cel adevĕrat ucenic al Apostoluluĭ, celuĭ ce a dis: tot bărbatul rugându-se orĭ proorocind, avênd asupra capuluĭ sĕŭ, rușinézĕ pre capul sĕŭ; prihănește însă pre clericeĭ Neochesarieĭ, că nu sînt dupre chipul acesta ucenicĭ aĭ dumnedeesculuĭ Grigorie (Epistola către clericiĭ Neochesarieĭ).

acésta, că bărbatul adecă a se face firește pleșuv și dupre urmare, a nu'și acoperi capul sĕŭ cu perĭ (că singurĭ bărbații se fac pleșuvĭ); ĭar femeea firește s'a dat, a nu se face pleșuvă, ci firește a avea perĭ și cu aceștia a-și acoperi capul sĕŭ. Că nicĭ odinióră s'a vĕdut femee pleșuvă[1]). Decĭ cum nu este vinovăție, a se călca legile acestea ale fireĭ, care le-a rânduit Dumnedĕŭ, saŭ cum nu este prihană, bărbatul adecă a cruța plete și a'și acoperi capul sĕŭ, nu numaĭ cu acestea, ci și cu învĕlitorĭ, ĭar femeea de bună voe a'și avea capul descoperit de învĕlire, pe care firea maĭ ales o a învĕlit cu perĭ. Acésta dar aicea oprește și o surpă Pavel, ca pre un semn de obrăznicie, care obrăznicie nu puțin vatămă pre cele bisericești; că din acestea aŭ izbucnit eresurĭ, fiind-că fieste-carele calcă cele legĭuite.

5. Și tótă femeea rugându-se saŭ proorocind cu capul descoperit își rușinézĕ capul sĕŭ, că una și aceeași este cu cea rasă.

Intru acea vreme eraŭ, precum am dis, și femeĭ care aveaŭ darul proorocieĭ, precum eraŭ și cele patru fiice ale luĭ Filip, Apostoluluĭ celuĭ dintre ceĭ șépte diaconĭ (precum se arată la Fapte, Cap. XXI, 9) și altele multe. Și cum că femeea, ce se rógă, cu capul descoperit, orĭ proorocește, își rușinézĕ capul eĭ, căcĭ arată cum că capul eĭ, adecă bărbatul sĕŭ, s'a lepădat de stăpânirea aceea, ce i s'a dat dela Dumnedĕŭ, ca să o aĭbă asupra femeeĭ sale, că cu chipul acesta al descoperireĭ capuluĭ, arată femeea, că nu maĭ este supusă bărbatuluĭ, ci că ea stăpânește pre bărbat.

Se știe însă că Apostolul, pre bărbat adecă îl ĭubește a nu-și acoperi capul numaĭ în vremea rugăciuneĭ și a proorocieĭ; ĭar pre femee o oprește a nu-și descoperi capul, nu numaĭ când se rógă și proorocește, ci tot-de-una și în tótă vremea și în tot locul. Că acésta voește să arate cu ceea ce a dis, că femeea cea cu capul descoperit adecă gol, este una și aceeași cu cea rasă; căcĭ precum a se rade femeea tot-de-una este lucru de rușine și necuviincĭos eĭ, așa întocma este de rușine și necuviincĭos eĭ tot-de-una și în tótă vremea și a fi cu capul descoperit; că și perĭĭ capuluĭ i s'a dat eĭ în loc de firesc acoperemînt. Drept aceea femeea care lépădă acoperemîntul capuluĭ, este asemenea cu ceea ce lépădă și perĭĭ capuluĭ, adecă este întocmaĭ cu ceea ce se rade[2]).

[1]) Precum dice acésta Ioan Zonara în tâlcuirea canon. XVII al Sinodului din Gangra.

[2]) Pentru acésta cetim în dumnedeésca Scriptură: că și femeile cele vechĭ își aveaŭ acoperit nu numaĭ capul lor, când eșeaŭ afară din casă, ci

6. Că de nu se acopere femeea pre cap, şí tunze-se; ĭar de este ruşine femeeĭ a se tunde, saŭ a se rade, acopere-se pe cap.

Stăruesce întru acésta Apostolul arătând, că descoperirea capuluĭ femeelor este întocma cu raderea, şi precum raderea este de ruşine şi ne cuviinciósă femeilor, aşa este şi descoperirea capuluĭ lor; şi dupre urmare prin acestea arată, că a-şĭ descoperi femeea capul, tot-de-una este spre ruşinea eĭ.

7. Că bărbatul nu este dator a-şĭ acoperi capul, chip şi slavă a luĭ aflându-se.

Pricina cea maĭ întâiŭ de a-şĭ acoperi bărbatul capul sĕŭ, o a spus maĭ sus Pavel că este, pentru-că are capul sĕŭ pre Christos, şi pentru acésta nu trebue a-şĭ acoperi capul; acum însă aicea spune şi a dóua pricină, cum că bărbatul este slavă a luĭ Dumnedeŭ, adecă că este ofichial al luĭ Dumnedeŭ şi chip al luĭ; pentru acésta, cel ce este ofiţer al Împĕratuluĭ a tóte se cuvine a se arăta înaintea luĭ cu semnele ofichiuluĭ şi ale stăpânireĭ sale, adecă cu capul descoperit. Că capul cel descoperit

şi faţa lor; că şi Tamar, nora patriarhuluĭ Iuda, cu faţa acoperită s'a înfăţişat înaintea luĭ Iuda: „Că şi-a acoperit, dice, faţa sa" (Fac. XXXVIII, 15). Asemenea şi Sosana: „Iar aceĭ tărădelege ĭaŭ poruncit să se dezvĕléscă, că era îmbrobodită, ca să se sature de frumuseţa eĭ" (Sosana 32); şi până în diua de adĭ femeile Otomanilor cu obrazele învĕlite umblă. Audă-le acestea femeile hristianilor şi ruşineze-se; pentru-că femeile celevechĭ ale israilteniloŕ şi ale păgânilor îşĭ învĕleaŭ şi până acum îşĭ învĕlesc capetele şi feţele, pentru ca să nu se întêmple să zmintéscă pre cine-va cu frumuseţa lor; ĭar femeile hristiane fără ruşinare (umblaŭ) prin târgurĭ şi pre drumurĭ, nu numaĭ cu capetele descoperite şi cu feţele, ci şi cu pepţiĭ deschişi şi din acésta zmintesc multe suflete ale fraţilor hristianĭ. Vaĭ! Vaĭ! Că maĭ rĕŭ este acest lucru ce-l fac, decât a fi cu totul rase; pentru acésta siléscă-se pentru dragostea luĭ Dumnedeŭ, de acum înainte să îndrepteze acéstă necuviinţă şi când es din casa lor să fie învĕlite pre cap cu cinste şi cuviinţă, precum se cuvine femeilor hristiane; ĭar de nu, se vor osîndi în diua judecăţeĭ de către femeile israilteniloŕ şi ale păgânilor. Insemnez aicea ceea ce dice şi Gheoghe Coresie, că Pavel nu opreşte pre femeile călugăriţe şi fecióre de a-şĭ tunde pĕrul capuluĭ, fiind-că ele lépădă podóbele cele lumeştĭ (dintru care sînt şi periĭ capuluĭ); de vreme ce nu se supun la bărbat, ci se supun luĭ Christos, mireluĭ celuĭ gândit, care priveşte la frumuseţele cele gândite ale sufletuluĭ şi nu la frumuseţa trupuluĭ. Pentru acésta şi Can. XLIII al icumeniculuĭ VI sob. porunceşte să se tundă atât monahiĭ bărbaţĭ, cât şi monahele femeĭ; că şi shima monahilor tundere se numeşte. Adaug încă, ca şi femeile elinilor învĕlite îşĭ aveaŭ capetele, precum mărturiseşte Plutarc în Apoftegmata; şi femeile vechilor hristianĭ, precum mărturiseşte Tertulian şi Valerie; vedĭ şi la cuv. V al hristoitieĭ unde dicem, că se cuvine a se învĕli femeile. Istoriseşte însă şi Platin(a), că din porunca Apost. Petru, Episcopul Clement a învĕţat în Roma să nu intre în biserică nicĭ o femee cu capul şi peptul dezvĕlit (Fóĭa XII a dodecavivluluĭ).

al bărbatului arată că el nu este supus supt stăpânirea vre unui pământean, ci însuşi este începător şi stăpâneşte pre tóte făpturile cele pământeşti, ca unul ce este chip al lui Dumnedeŭ; pentru-că şi Dumnedeŭ din început aşa a dis pentru dînsul: «Să facem om dupre chipul nostru şi dupre asemĕnare şi să stăpânéscă preste peştiĭ mareĭ şi preste paserile cerîuluĭ şi preste dobitóce şi preste tot pământul şi preste tóte târâtórele, ce se târăsc pre pământ» (Fac. I, 26)[1]) şi mai ales că bărbatul este stăpânitor al femeeĭ sale, ceiĭ de o fiinţă cu dînsul.

Iar femeea este slavă a bărbatuluĭ.

Adecă femeea de bărbat se stăpâneşte, şi se cuvine şi ea a se arăta înaintea luĭ Dumnedeŭ, cu semnele şi închipuirile supuneriĭ, care sînt, a-şĭ avea capul descoperit.

8. Că nu este bărbatul din femee, ci femeea din bărbat.

9. Fiind-că nu s'a zidit bărbatul pentru femee, ci femeea pentru bărbat.

Aicea spune Apostolul pricinile pentru care covîrşeşte bărbatul mai mult decât femeea: a) Că femeea s'a zidit din cósta bărbatuluĭ şi b) Că nu s'a zidit bărbatul pentru femee, ci femeea pentru bărbat; că a dis Dumnedeŭ: nu este bine a fi omul singur, să facem luĭ ajutor dupre dînsul (Fac. II, 18). Deci cum bărbatul îşĭ va acoperi capul sĕŭ, de vreme ce atâta mult s'a cinstit dela Dumnedeŭ? Căci de 'şĭ va acoperi capul, răpeşte chipul supuseĭ femeĭ, şi face asemenea ca cum ar lua cununĕ împĕrătéscă pre capul sĕŭ şi a o arunca pre ea, şi în locul aceştia să îa chip de rob.

---

[1]) Pentru acéstaşĭ şi Teodorit dice că: „Omul chip este al luĭ Dumnedeŭ, nicĭ dupre trup nicĭ dupre suflet, ci numaĭ dupre puterea cea stăpânitóre. Decĭ ca unul ce i s'a încredinţat stăpânirea preste tóte cele ce sînt pre pământ, se numeşte chip al luĭ Dumnedeŭ, îar femeea, ca una ce se află sub stăpânirea bărbatuluĭ, este slavă a bărbatuluĭ şi óre-cum chip al chipuluĭ; că stăpâneşte şi ea preste cele-l-alte, dar i s'a poruncit a se supune bărbatuluĭ. Iar Fotie dice, că bărbatul este slavă a luĭ Dumnedeŭ dupre acésta că este cel maĭ cinstit al începĕtorieĭ şi al stăpânireĭ luĭ Dumnedeŭ. Că pentru acésta maĭ mult s'a slăvit Dumnedeŭ decât pentru altă ce-va. Aşĭjderea slavă a bărbatuluĭ este femeea, adecă că ea este lucrul cel maĭ cinstit al începĕtureĭ bărbatuluĭ prin care maĭ mult îĭ este luĭ cu putinţă a se împodobi şi a se slăvi, decât prin alt ce-va, din cele ce stăpâneşte..... Şi dupre acelaş Fotie se dice bărbatul slavă a luĭ Dumnedeŭ „fiind-că spre slava luĭ Dumnedeŭ, e dator bărbatul a se supune luĭ Dumnedeŭ, şi femeea asemenea se dice slavă a bărbatuluĭ fiind-că spre slava bărbatuluĭ se supune luĭ. Şi ce însemnéză „spre slavă"? şi cu bună supunere adecă şi de voe şi cu bucurie a face cele plăcute luĭ Dumnedeŭ (la Icumenie).

10. Pentru acésta datóre este femeea să aibă stăpânire preste capul eĭ pentru anghelĭ.

Pentru pricinile cele dise, datóre e, dice, femeea a avea stăpânire asupra capuluĭ eĭ, semnul că se stăpânește de bărbat, adecă să-'șĭ aibă capul acoperit, rușinându-se de nu de altă, ci măcar de anghelĭ, pentru ca să nu se arăte și lor rușinată și fără omenie, avêndu-șĭ capul gol; căcĭ precum acoperemîntul capuluĭ, face pre femee a-'șĭ ținea capul plecat în jos și ochiĭ și să se rușineze și să păzéscă forma supuneréĭ, așa și descoperirea capuluĭ, arată neomenie, de care se îngreţeluesc și anghelii, ceĭ ce urméză cu ceĭ credincioșĭ și îĭ păzesc pre eĭ; «că anghelii lor, dice, pururea vĕd fața Părinteluĭ meŭ, celuĭ ce este în cerĭŭ» (Mat. XVIII, 10).

Iar Climent Stromateul maĭ cu perierghie (apriat) anghelĭ a înțeles pre învĕțătoriĭ ceĭ (ce) sînt în biserică și în adunarea fraților. Pentru acésta dice să-'șĭ acopere femeea capul sĕŭ, pentru ca să nu zmintéscă pre aceștia spre pofta trupéscă[1]).

11. Insă nicĭ bărbat fără femee, nicĭ femee fără bărbat întru Domnul.

Fiind-că maĭ înainte Apostolul a dat bărbatuluĭ multă covîrșire și stăpânire, arătând că femeea este luată din cósta luĭ, și că se află sub dînsul și pentru dînsul s'a făcut, pentru acésta dice acestea aicea, că nicĭ bărbatul să se înalțe pre sineșĭ maĭ pre sus de cuviință, nicĭ pre femeĭ să le zmeréscă afară de mĕsură. Cu adevĕrat, dice, la începutul zidireĭ totuluĭ, femeea din cósta bărbatuluĭ s'a zidit, dar acum nicĭ bărbatul se naște fără femee; însă întru Domnul, adecă Dumnedeŭ este, carele face totul și înviosézĕ sĕmînța bărbatuluĭ și mitra femeeĭ o împuternicește spre nașterea de fiĭ.

12. Că precum femeea este din bărbat, așa și bărbatul prin femee.

Femeea, dice, din bărbat s'a făcut; că încă rĕmâne prono-

[1]) Pentru acésta și locálnicul Sinod din Gangra, anatematisește pre femeile acelea, care pentru păruta nevoință îșĭ tund pĕrul capuluĭ, dicênd: „Daca vre una din femeĭ pentru păruta nevoință șĭ-ar tunde periĭ capuluĭ, carĭ ĭ-a dat Dumnedeŭ spre aducerea aminte de supunere, ca una ce dezlégă porunca supuneréĭ, anatema fie“ (Can. XVII). Pentru acésta și împĕratul Teodosie a legĭuit ca să se izgonéscă din biserică pre femeile acelea, carĭ îșĭ tund pĕrul capuluĭ, încă și Arhiereiĭ câțĭ le-ar priimi pre acelea, să se cateriséscă de arhierie; precum istoricește Sozomen (Cart. VI, Cap. XVI). Iar femeile acelea, carĭ pentru adevĕrata nevoință șĭ-aŭ tuns pĕrul capuluĭ, precum multe ca acestea se vĕd în istoriĭ, nu sînt supuse porunceĭ Apostoluluĭ, nicĭ certăreĭ dișuluĭ canon, fiind-că pentru adevĕrata nevoință și cu zmerenie o a făcut acésta și nefiind arătate, ci necunoscute de ceĭ mulțĭ.

miul acesta bărbatului întreg, de a fi adecă femeea din bărbat; dar și bărbatul prin femee se naște, adecă femeea slujește la nașterea bărbatului; însă lucrarea cea mai multă este a sĕmințeĭ bărbatului. Drept aceea bărbatul nu se dice, chiar că se naște din femee și din maĭcă; ci din bărbat și tată prin femee și prin maĭcă, care se face slujitóre și organ la nașterea luĭ. La Domnul însă Pavel nu a dis «carele s'a născut prin femee», ci «s'a născut din femee» (Gal. IV, 4); că s'a temut a întrebuința prepoziția «prin», pentru ca să nu dea prilej ereticilor să dică că Domnul a trecut prin fecióră ca prin o țevie[1]). Și o a dis încă acésta pentru-că Christos a fost rod al singuruluĭ pântecelui fecióreĭ, fără de sĕmință de bărbat.

Iar tóte din Dumnedeŭ.

Isprava acésta nu este a bărbatului, adecă a naște el om, ci este a luĭ Dumnedeŭ, carele sĕmînța bărbatului o înviosézĕ. Deci dacă tóte se fac cu puterea luĭ Dumnedeŭ și Dumnedeŭ a legĭuit cele despre bărbațĭ și despre femeĭ, pentru acésta tu hristiane și tu hristiano nu grăițĭ împrotiva legĭuireĭ luĭ Dumnedeŭ și supuneți-vĕ eĭ[2]).

13. Intru voĭ înși-vĕ judecați.

Iarăși pre însuși Corinteniĭ îĭ face Apostolul judecătorĭ, ca mai mult să isprăvéscă ceea ce voește.

Cuvenit lucru este femeeĭ descoperită a se ruga luĭ Dumnedeŭ?

Cu aceste cuvinte ghicitorește arată Apostolul aicea un alt rĕŭ mai înfricoșat, adecă cum că ocara și necinstea ce urméză se sue la Dumnedeŭ, de a nu-și acoperi femeele capetele întru rugăciuni.

---

[1]) Așa tâlcuește dicerea acésta Mar. Vas. în Cap. V despre Sf. Duh, dicênd: „Cum că Apostolul pre glasul cel mai arătător l'a protimisit, pre „din" adecă și nu pre „prin" (despre nașterea Domnuluĭ adecă), dicênd carele s'a născut din femee. Că dicerea „prin femee" urma a arăta pre înțelegerea nașterei trecĕtóre; iar dicerea „din femee" în destul arată pre împărtășirea firei celuĭ ce s'a născut, cu ceea ce l'a născut.

[2]) Ce este dicerea „din Dumnedeŭ?" Dupre deosebite chipurĭ se dice de către teologĭ, precum dice Iosif Vrienie: „Că orĭ dupre pricină se dice, precum tóte făpturile sînt din Dumnedeŭ, ca din lucrarea luĭ Dumnedeŭ; precum se dice că dumnedeeștile lucrărĭ sînt din Dumnedeŭ, ca din ființa și firea luĭ Dumnedeŭ; precum se dice și că Fiĭul și Duhul sînt din Dumnedeŭ, ca din ipostasul luĭ Dumnedeŭ și Tatăluĭ, Fiĭul adecă dupre naștere, iar Duhul dupre purcedere din Tatăl. Orĭ se dice dicerea „din Dumnedeŭ" dupre chipul apropiereĭ, precum dice Domnul: „Cela ce este din Dumnedeŭ, graĭurile luĭ Dumnedeŭ aude; pentru acésta voĭ nu audițĭ, căcĭ nu sînteți din Dumnedeŭ (Ioan VIII, 47; Vrienn. tom. I, Cuvîntul al X-lea, fóĭa 185).

14. Aŭ nicĭ însăşĭ firea ne învaţă pre noĭ, că bărbatul de pórtă plete, necinstea luĭ este?

15. Iar femeea de pórtă pĕr, slava eĭ este, că pĕrul în loc de învĕlitóre s'a dat eĭ.

Şi însăşĭ firea, ḑice, ne învaţă pre noĭ, că dacă bărbatul păstréză pletele pre cap, necinste este luĭ. Dar cum este necinste bărbatuluĭ a purta plete? Că cu acestea ĭa chip de femee, şi cel ce s'a rânduit de Dumneḑeŭ a supune pre femee, priimeşte pre capul sĕ(ŭ) semnŭl supuseĭ femeĭ; ĭar femeeĭ ĭĭ este slavă pĕrul capuluĭ, căcĭ cu acésta îşĭ păzeşte rânduĭala eĭ; şi fieştecăruĭa îĭ este cinste, când îşĭ păzeşte firésca sa rânduĭală; fiind dar că, ḑice Apostolul, că periĭ capuluĭ s'aŭ dat femeeĭ dela fire, în loc de învĕlitóre (şi este arătat că nicĭ pre o femee firea nu o a făcut-o pleşu-vă, precum am ḑis), pentru ce ĭarăşĭ trebue femeea a-şĭ învĕli capul cu legătóre şi cu altă adausă din afară îmbrobodire? Rĕspundem, că acésta o face femeea şi să învĕlească, pentru ca să mărturiséscă supunerea ce are către bărbat, nu numaĭ cu firea prin periĭ capuluĭ, ci şi cu voea sa prin învĕlitóre.

16. Iar de se pare cuĭ-va a fi filonic, noĭ obiceĭŭ ca acesta nu avem, nicĭ bisericile luĭ Dumneḑeŭ.

Din aceste cuvinte ale Apostoluluĭ învĕţăm, că însuşire a filonichieĭ este, a se împrotivi cine-va prin cuvinte, întru unele ca acestea, ca să biruĭască, şi nu a înţelepcĭuneĭ şi dreptеĭ cugetărĭ. Póte că Corinteniĭ se împrotiveaŭ la sfătuirile Apostoluluĭ, celе de maĭ sus, cu silogismurĭ, dovedind, că a purta bărbaţiĭ plete orĭ a nu purta este lucru nicĭ folositor, nicĭ vătămător adecă neutralnic. Pentru acésta ḑice Apostolul, că noĭ Apostoliĭ nu avem acest fel de obiceĭŭ, adecă a ĭubi să biruim, de se cuvine bărbatul a-şĭ cruţa pletele, saŭ femeea a se învĕli, ci nicĭ bisericile luĭ Dumneḑeŭ aŭ acest fel de obiceĭŭ a se prigoni în cuvinte[1]). Drept aceea vo, ceĭ ce despre acésta ĭubiţĭ a birui,

[1]) Insemnéză, că pentru acésta a ḑis Pavel, că bisericile luĭ Dumneḑeŭ nu aŭ obiceĭŭ a se prigoni în cuvinte, spre deosebire de evreiĭ ceĭ tarĭ în cerbíce, carĭ tot-de-una aŭ fost ĭubitorĭ de a birui în voróve şi turburătorĭ şi mânioşĭ. Pentru acésta a ḑis Dumneḑeŭ către Ezechiil: „Tótă casa luĭ Israil, prigonitorĭ în voróve sînt“ (Cap. III, 7). Pentru-că filonichia, adecă prigonirea în cuvinte pricinueşte ură (adecă ĭubirea de a birui în cuvinte), precum a ḑis parimiastul: „Biruirea aţâţă ura“ (Pilde Cap. X, 11); ĭar neĭubirea de a birui pricinueşte prieteşug, dupre acestaşĭ: „Iar pre toţĭ ceĭ ce nu ĭubesc de a birui în cuvinte, îĭ va acoperi prieteşug“ (Tiĭ). Şi pentru-că ĭubirea de a birui în cuvînt este însuşită ómenilor celor ĭuţĭ la mânie: „Bărbatul lesne mânios aţâţă biruire“ (Pild. XXIX, 22). Ḑice însă şi Mar. Vas.: „Ḑicerea împrotivă arată pre stăpânirea de sine şi pre nesupunere, că este dovadă maĭ mult de mândrie şi de rea cu-

nu vĕ împrotiviţĭ numaĭ vóuĕ Apostolilor, ci şi tuturor bisericilor luĭ Christos, cărora sînt priimite acestea, ce am dis vóuĕ. Rușine însă pricinuesc aceste cuvinte, şi dupre urmare îndémnă pre ceĭ ce le aud, a nu face nimic afară de apostolésca predanisire.

17. Iar acésta poruncindu-vĕ, nu vĕ laud.

Precum hristianiĭ aceĭ carĭ aŭ crĕdut la începutul propoveduireĭ, aveaŭ tóte lucrurile lor de obște, şi nu mâncaŭ toţĭ împreună cu un chip ca acesta, măcar deşi nu cu amărunţime, dar dupre óre-care urmare a hristianilor acelora, şi hristianiĭ ceĭ din Corint, în óre-care rânduite ţile, póte în cele prăznuitóre, aveaŭ obiceĭŭ, după ce se împărtăşeaŭ cu dumnedeeştile taine, întindeaŭ masă obştéscă în pridvorurile bisericilor, cele din afară, şi mâncaŭ toţĭ împreună. Şi bogaţiĭ şi ceĭ ce aveaŭ chip, aduceaŭ bucatele; ĭar săraciĭ şi ceĭ fără avuţiĭ, se chemaŭ de ceĭ bogaţĭ şi se ospătaŭ; apoĭ pentru prigonirile şi dezbinările, ce aveaŭ între dînşiĭ Corinteniĭ, s'a stricat acest obiceĭŭ minunat şi iubitor de fraţĭ şi filosofesc, şi nu se păzea de toţĭ întocmaĭ[1]). Decĭ

---

getare, ci nu de zmerită cugetare şi de ascultare întru tóte". Iar Sf. Isaac ţice: „Indreptarea în cuvinte nu este de vieţuirea hristianilor şi nu însemnată întru învĕţătura luĭ Christos". Ţice însă şi Ioan Scărariul: „Cela ce voeşte a-şĭ întări în voróvă cuvîntul sĕŭ, măcar şi adevĕrul de ţice, cunóscă că boleşte de bóla diavoluluĭ, şi de o face acésta în voróva cea împreună cu ceĭ deopotrivă póte este cu putinţa luĭ óre-când a se îndrepta din certarea celor maĭ marĭ decât el; ĭar de se află tot aşa şi către ceĭ maĭ marĭ şi maĭ înţelepţĭ, acéstă bólă este nevindecată de ómenĭ (Cuv. IV, despre ascultare).

[1]) Insemnézĕ, că mesele acestea deobşte, care se făceaŭ la biserică, se numiaŭ dragoste (Agape), fiind-că din dragoste se făceaŭ, şi trăgeaŭ la dragoste şi la unire pre fraţiĭ ceĭ ce împreună se adunaŭ; însă fiind-că maĭ în urmă aceste dragoste aŭ căḑut în rea întrebuinţare, şi altul rĕmânea flămând dela acele mese, ĭar altul se îmbăta, pentru aceea se făcea defăĭmare bisericilor luĭ Dumneḑeŭ şi se ruşinaŭ săraciĭ ceĭ ce nu aveaŭ. Pentru acésta icumenicul al VI-lea Sinod a oprit aceste obşteşţĭ mese prin Canonul LXXIV, şi Sinodul cel din Laodichia cu Canon. XXVIII; ci şi Canon. XLIX al Sinoduluĭ celuĭ din Cartaghen opreşte pre episcopĭ şi pre clericĭ şi pre norodnicĭ de a face prin biserică benchetuŕĭ, afară numaĭ óre-care strĕin de s'ar întêmpla a trece şi nu ar avea loc aĭurea, ar putea mânca în biserică. Pentru acésta şi Mar. Vasilie propuind cuvintele acestea ale Apostoluluĭ, închee cum că cina cea obştéscă nu se cuvine a o mânca cine-va în biserică (Hotăr. LXXI în scurt). Insemnézĕ însă, că deşi canónele opresc ca să nu se facă în biserică acest fel de ospĕţurĭ, nu opresc însă acestea a se face în casele obşteştĭ, pentru acésta Canon. XXVII al Sinoduluĭ din Laodichia porunceşte să nu ĭa óre-care părţĭ din mâncărĭ, pentru lăcomie, clericiĭ şi norodnicii, când sînt chemaţĭ la acest fel de dragoste, adecă de mese; şi Canon. XI al Sinod. din Gangra anatematiseşte pre aceĭ ce defaĭmă pre ceĭ ce fac acest fel de dragoste, adecă de mese (afară de biserică însă), carĭ pentru cinstea

scrie Pavel către dînșiĭ pentru ca să îndrepteze lucrul acesta și la vinovăția cea de maĭ înainte a Corintenilor, ce o am dis, fiind-că pre mulți avea Apostolul, carĭ se supuneaŭ poruncilor luĭ; pentru acésta a început cu laudă dicênd: vĕ laud fraților, că vĕ aduceți aminte de tóte poruncile mele; iar la vinovăția acésta, fiind-că alt-fel urma lucrul, pentru acésta începe așa: «Iar acésta poruncindu-vĕ, nu vĕ laud; că cu totul vĕ poruncesc pentru acésta, ce voiŭ să dic vóuĕ»; căcĭ se cuvine, dice, și fără de poruncirea mea, voĭ dela sine-vĕ să socotiți obiceiul acesta sfînt al cineĭ de obște și nicĭ să-l călcați, nicĭ să aveți trebuință de poruncirea mea întru acesta.

Că nu spre maĭ bine, ci spre maĭ rĕŭ împreună vĕ adunați.

Se cuvinea, dice, a spori voĭ și a merge înainte și obștestile mese și dragostile (Agapele) cele ce le făcéți maĭ înainte, să le faceți și acum încă maĭ îmbelșugate; voĭ însă ați împuținat și obiceiul, cel ce apucase a se ținea întru acestea și vĕ împreună adunați adecă la o biserică, nu însă pentru a mânca toți împreună, că acésta este maĭ rĕŭ, adecă aceea ce acum v'ați micșurat.

18. Că maĭ întâiŭ împreună adunându-vĕ voĭ în biserică, aud că se află între voĭ dezbinărĭ.

Nu dice îndată Apostolul pentru mesele, care le făceaŭ hristianiĭ, ci maĭ întâiŭ îĭ cértă pre eĭ, că se află între dînșiĭ dezbinărĭ și împerecherĭ. Și cu adevĕrat pentru-că eraŭ dezbinați și despărțiți unul de altul, pentru acésta și deosebit mânca fieștecarele, căcĭ de ar fi fost uniți prin dragoste și prin o cugetare, nu ar fi suferit a o face acésta.

Domnuluĭ adună împreună pre frați; și uniĭ ca aceĭa defăimând ceea ce se face, nu vor să mérgă la dînsele. Insemnéză însă și acésta, că ospețurile acestea, altele se numeaŭ de naștere, cele ce se făceaŭ la pomenirile mucenicilor, care se numeaŭ naștere, iar altele se numeaŭ nunteștĭ, care se făceaŭ la nunțile mirilor, și altele supra mormêntărilor (pomenĭ), care se făceaŭ la îngropările morților și altele alt-fel.

Insemnéză însă, că și Iudeiĭ ceĭ vechĭ, când prăznuiaŭ vre un praznic, ceĭ bogați trimeteaŭ bucate săracilor și celor ce nu aveaŭ, ca și aceĭa să se bucure și să se veselésca. Așa cetim la Estir unde dice: „Pentru acésta dar Iudeiĭ ceĭ risipiți în tótă țara cea din afară, țin diua a patruspre-decea cea bună a luĭ Adam, cu veselie trimițênd fiește-carele părți (de bucate) aprópeluĭ.....“ (Cap. IX, 19). Și maĭ jos: „Trimițênd părți (de bucate) prietenilor și săracilor“ (tij. 22). Acum dacă Iudeĭ în dilele sĕrbătorilor lor trimiteaŭ părți de bucate săracilor, cu mult maĭ vîrtos datorĭ sînt hristianiĭ să trimită bucate fraților celor săracĭ, în dilele stăpâneștilor praznice și ale altor sĕrbătorĭ, pentru ca să mănânce și aceĭa și să se veselésca, slăvind pre Christos Dumneḑeŭ, carele să prăznuește, și binecuvîntând pre frații lor, carĭ ĭ-aŭ împărtășit din mâncările lor? Cu adevĕrat hristianiĭ ceĭ ce o fac acésta, fac un lucru prea potrivit hristianismuluĭ și prea bine plăcut stăpânuluĭ nostru Christos.

Şi despre o parte cred.

Pentru ca să nu dică hristianiĭ cei din Corint: şi ce ne pasă nóuĕ, o fericite Pavle, dacă cei ce ne clevetesc, că avem dezbinări, mințesc şi fără dreptate ne prihănesc? Pentru acésta le dice, că nici tóte le cred, câte spun împrotiva vóstră (ca nu cu cuvîntul acesta să-ĭ facă să se obrăznicéscă mai mult). Nici iarăşi că nu le cred, ca să nu se socotéscă că în zadar şi fără pricină binecuvîntată îĭ cértă, ci le-a dis că puține óre-care din câte le aud, le cred; dar şi urma póte să nu fi călcat toți obiceiul acesta bun al obşteştilor mese, ci numaĭ unii.

19. Că trebue să fie şi eresuri între voĭ.

Nu dice aicea Pavel eresurile dogmelor credinței, ci de eresurile dezbinărilor celor de acest fel şi de prigonirile în cuvinte, cele ce se făceaŭ despre obşteştile mese. Dar ce însemnéză dicerea «trebue»? Adecă în loc de: se întêmplă a fi dezbinări şi prigoniri între voĭ[1]). Saŭ pentru-că nevoe urméză a nu umbla drept toți şi a nu fi de o cugetare în pricina acésta toți, fiind-că sînteți ómeni de fire neputincióşă; pentru acésta şi cred că sînt adevĕrate câte vĕ prihănesc; precum şi Domnul a dis: «Nevoe este a intra zmintele» (Mat. XVIII, 7), adecă nevoe este să vie între ómeni zmintelele, ca cum ar dice: fiind-că şi ómeni rĕi se află în lume, nevoe este a veni dela dînşiĭ şi zmintele.

Ca ceĭ aleşi arătați să se facă între voĭ.

Acest «ca» aicea, nu este cuvîntare de pricină (cauzal), ci arătătóre de isprava lucruluĭ (final), precum şi din alte părți ale dicereĭ Apostolului este arătat, că aşa se ĭa dicerea «ca», adecă fiind-că ceĭ maĭ mândriĭ din Corinteni nu priimeaŭ să mănânce împreună cu săraciĭ, din acésta a urmat a se arăta câți eraŭ maĭ aleşi întru dragoste, adecă a urmat a se arăta săraciĭ aceĭa, carĭ sufereaŭ defăimarea bogaților, pentru-că maĭ înainte nu li se vedea răbdarea şi bărbăția lor. Orĭ aleşi numeşte pre aceĭa, carĭ nu aŭ fost stricat acest bun obiceĭŭ al obşteştilor mese, ci încă îl păzeaŭ, că toți nu l'aŭ fost lepădat. Deci fiind că aceĭ ce l'aŭ fost lepădat, s'aŭ arătat nealeşi, din acésta s'aŭ isprăvit a se arăta aleşi, ceĭ ce păzeaŭ obiceiul acesta.

20. Drept aceea când vĕ adunați voĭ împreună, nu este spre a mânca cina Domnuluĭ.

Impreună adunarea vóstră, dice, ce o faceți la biserică, fraților, arată dragoste şi frățéscă împreună adunare, lucrul însă şi sfîrşitul pentru care vĕ adunați împreună, nu se face fiind-că nu mâncați împreună. Că stăpânéscă cină numeşte de a mânca

[1]) Intocmaĭ şi Teodorit tâlcueşte dicerea acésta, dela carele a luat acestea şi Teofilact.

toţi hristianiĭ împreună, pentru-că are urmărire a înfricoşateĭ cineĭ aceea, pre care Domnul o a dat ucenicilor sĕĭ, în nóptea aceea întru care era să se vîndă; şi pentru acéstă pricină gustarea cea de diminéţă, şi prânzul ce-l făceaŭ Corinteniĭ la biserică, maĭ pre la améză-di, l'a numit Apostolul cină, pentru ca să le aducă aminte de stăpânésca cină aceea, care s'a făcut în séra Joeĭ ceiĭ marĭ[1]). Vedeţĭ dar, dice, hristianilor, de cât mare dar v'aţĭ lipsit, neurmând meseĭ ceiĭ obşteştĭ a Domnuluĭ?

21. Că fieşte-carele îşĭ pune cina sa maĭ înainte spre mâncare.

Cina cea de obşte şi stăpânéscă, dice, voĭ o aţĭ făcut parte cutarnică şi deosebită, căcĭ în câtă vreme era obştéscă, cu dreptate se numea şi stăpânéscă, fiind-că tóte cele ale stăpânuluĭ orĭ mâncările orĭ cele-l-alte sînt obşteştĭ la toţĭ robiĭ luĭ, orĭ săracĭ de sînt, orĭ bogaţĭ. Dar fiind-că fieşte-carele din voĭ apucă maĭ înainte şi mănâncă bucatele sale şi nu aştéptă pre săracĭ să vie, pentru ca să mănânce şi eĭ din bucatele luĭ, ci fieşte-carele mănâncă în deosebĭ şi în singurătate, pentru acésta aţĭ necinstit cina şi mâncarea vóstră şi în loc de a fi cină stăpânéscă şi obştéscă, voĭ o aţĭ făcut deosebită şi particularnică.

Şi unul adecă este flămând, ĭar altul se îmbată.

---

[1]) Iar Teodorit dice, că domnéscă cină numeşte pre stăpânésca taĭnă, că dintru aceea toţĭ asemenea se împărtăşesc şi săracĭ şi bogaţĭ şi slugile şi stăpâniĭ şi începătoriĭ şi ceĭ de supt stăpânire. Decĭ trebue, dice, şi mesele cele obşteştĭ, obşteştĭ a fi şi a urma ceiĭ stăpâneştĭ, carea tuturor de o potrivă este pusă înainte. Acum însă nu faceţĭ aşa; că fieştecarele cina sa proapucă a o mânca; cină însă dupre obiceĭul cel de atuncĭ, prânzul îl dice. Şi Mar. Vas. domnésca cină o a înţeles în loc de, dumneḑeésca cină a taĭnelor (Hotăr. LXXI pre scurt). Aşijderea şi Sinodul cel din Cartaghen în Canon. XLVIII şi dumneḑeescul Chrisos. şi Teofilact aŭ înţeles în loc de obştéscă la toţĭ şi dupre urmarea ceiĭ domneştĭ făcêndu-se. Veḑĭ şi pre Eustratie Arghentul, fóia 308 despre domnésca cină, că dice: „Obiceĭŭ era în biserica cea din început, ca hristianiĭ vrênd a săvîrşi şi domnésca cină, să aducă fieşte-carele dela casa sa pâne şi vin şi a le da diaconuluĭ, şi diaconul a le proaduce la preot şi acesta le sfinţĭa. Apoĭ rupea pânea şi o împărţea la ceĭ credincĭoşĭ, asemenea şi paharul, care obiceĭŭ este prea din început (dice acestaşĭ Arghent) şi se păzeşte câtuşĭ decât până aḑĭ la multe bisericĭ ale Eladeĭ şi ale ostróvelor şi ale rĕsărituluĭ. Decĭ Corinteniĭ dupre obiceĭul acesta aducênd la biserică fieşte-carele dintr'înşiĭ pâne şi vin, nu le da la diacon nicĭ la obşte, ci după blagoslovenia sfinţeniilor darurilor, lua ĭarăşĭ fieştecarele lucrul sĕŭ şi-l mânca şi-l bea singur. Şi câţĭ săracĭ eraŭ şi lipsiţĭ şi nu aveaŭ de unde să mănânce şi să bea, rĕmâneaŭ flămânzĭ şi se mâhneaŭ şi se ruşinaŭ, şi ceĭ-l-alţĭ, carĭ aveaŭ, mâncaŭ şi se săturaŭ şi se îmbătaŭ şi se făcea o necuviinţă în biserică; acésta dar cu dreptate nu a plăcut luĭ Pavel.

La cina, ḑice, și masa ce faceți voi în biserică, săracul este flămând, iar bogatul se îmbată; dóuĕ vinovățiĭ însă și pĕcate pricinuiți: și că săraciĭ se trec cu vederea lăsându-se flămânḑi și însetați, și că voi vĕ îmbătați, singuri mâncând bucatele, ce le aduceți, din care se cuvine a mânca și săraciĭ frați. Cu chip prea arătător și certător a ḑis acésta «se îmbată», pentru ca să arăte că atâta mult mâncaŭ și bĕŭ bogațiĭ singuri, în cât și se săturaŭ de mâncări și se îmbătaŭ de bĕuturi, și săraciĭ frați rĕmâneaŭ flămânḑi și însetați și lipsiți de cele de nevoe.

22. Că aŭ dór casă nu aveți, ca să mâncați și să beți?

Dacă bogații, ḑice, nu mâncați de obște împreună cu săraciĭ, pentru ce dar vĕ adunați la biserică să mâncați, și nu ședeți în casele vóstre și acolo singuri să mâncați și să beți?

Aŭ biserica luĭ Dumneḑeŭ o defăimați?

Căcĭ când tu hristiane, ḑice, singur mănâncĭ în biserică aflându-te și stăpânésca masă și cina adecă cea de obște o facĭ osebită și singuratică a ta, cu acésta ocărăștĭ și necinsteștĭ pre biserică și sfințitul loc.

Că rușinați pre ceĭ ce nu aŭ.

Nu se mâhnesc, ḑice, săraciĭ atâta, pentru-că nu-ĭ hrăniți la masa vóstră cea din biserică, cât se scârbesc pentru rușinea ce le faceți; pentru-că voi ședeți la masă și mâncați cu îndestulare și cu desfătare și beți și vĕ îmbătați, iar nenorociții aceștia se batjocuresc înaintea tuturor, pentru-că nu aŭ ce să mănânce, ca niște săracĭ ce sînt.

Ce voiŭ ḑice vóuĕ? Lăuda-vĕ-voiŭ pre voĭ? Intru acésta nu vĕ laud.

După ce a dovedit sf. Apostol Corintenilor necuviința lucruluĭ, atuncea grăește lor maĭ cu blândeță; căcĭ putând a ḑice, că acestea ce faceți voi, sînt vrednice de nenumĕrate morți, el însă ḑice «să vĕ laud?» Ci la acésta nu vĕ laud[1]). Însă acésta o face cu iconomie, pentru ca să-ĭ facă maĭ blânḑi către săracĭ; căcĭ de ĭ-ar fi certat pre dinșiĭ maĭ tare până în sfîrșit, negreșit ĭ-ar fi maĭ sălbătăcit asupra săracilor; căcĭ din pricina lor s'ar fi necinstit de Apostolul.

23. Că eŭ am luat dela Domnul, care am și dat vóuĕ.

Pentru care pricină Apostolul aicea pomenește de taĭnele Domnuluĭ și ḑice de séra aceea a Joeĭ celeĭ marĭ, întru care s'a vîndut Domnul? Pentru multă nevoe o a făcut acésta Pavel, adecă pentru ca să învețe pre fiește-carele hristian, ca să știe, că dacă stăpânul Christos a făcut pre toți hristianiĭ părtași aĭ

[1]) Teodorit însă ḑicerea acésta o are așa: „Lăuda-vĕ-voiŭ pre voĭ întru acésta?“ Nu vĕ laud. Adecă: Să vĕ laud de acésta? Nu vĕ laud.

duhovniceştei meseĭ taĭnelor sale, cum tu cel bogat, goneştĭ dela masa ta pre hristianul fratele tĕŭ? Dar pentru ce dice Pavel, că a luat dela Domnul taĭnele, de vreme ce el nu era atuncea ucenic al Domnuluĭ, ci gonacĭŭ? Pentru ca să te înveţi tu, cela ce ceteştĭ, că şi astă-dĭ acelaşĭ Christos este, carele dă asupra dumnedeeştei mese taĭnele celor ce se împărtăşesc cu ele, precum şi atuncea le-a dat[1]).

24. Că Domnul Iisus întru nóptea întru carea se vindea, a luat pâne şi mulţămind[2]) o a frânt şi a dis: Luaţĭ, mâncaţĭ, acesta este trupul meŭ, care pentru voĭ se frânge.

Aduceţi-vĕ aminte, dice, fraţiĭ meĭ hristianĭ, că Domnŭl acéstă dumnedeéscă taĭnică învĕţătură a taĭnelor o a dat vóuĕ cea maĭ de pre urmă şi cu totul în sfîrşit şi întru însăşĭ nóptea aceea, întru care urma a se junghia, când avea şi pre vîndĕtorul Iuda împreună mesan[3]); tu însă hristian cum nu judecĭ

[1]) Iar Icumenie dice, că dicerea „am luat“ însemnéză şi că m'am învĕţat; póte dar Pavel s'a învĕţat prin óre-care maĭ dumnedeéscă învĕţătură a Domnuluĭ rânduĭala dumnedeeştilor taĭne.

[2]) Insemneză, că dupre Efstratie Arghentie, blagoslovenia şi Euharistia, ca unele ce aceeaşĭ însemnézĕ, se ĭaŭ la taĭnele prin care Domnul cu sfinţenie a săvîrşit taĭnele, că dupre evanghelistul Marcu, se scrie, că Domnul luând pânea a blagoslovit. Asemenea şi dupre Mateĭ; Pavel însă dice aicea, că a luat pânea şi a mulţămit. Asemenea Marcu dice, că Domnul la pahar a mulţămit; ĭar Pavel maĭ înainte a dis: „Paharul blagosloveniei carele îl blagoslovim. Decĭ şi dumnedeeştiĭ evanghelişti şi Pavel ca pre unele ce aceleaşĭ însemnézĕ, întrebuinţézĕ şi blagoslovenia şi mulţămirea, prin care taĭnele se săvîrşesc. Iar dacă prin blagoslovenie şi prin euharistie, adecă prin mulţămire acestea se săvîrşesc, nu se săvîrşesc dar prin dumnedeeştile cuvinte. Vedĭ şi suptînsemnarea dicereĭ: „Paharul blagosloveniei, care îl blagoslovim (I Cor. Cap. X, stih. 16).

[3]) Şi cum că Domnul avea împreună mesan pre Iuda, la obştésca masă, când mânca cu ucenicii, în séra Joeĭ marĭ, descoperit arată sf. Evangheliştĭ Mateĭ şi Ioan şi ceĭ-l-alţĭ amêndoĭ; ĭar de-l avea şi împreună părtaş la duhovnicésca masă a dumnedeeştilor taĭne şi de a dat şi luĭ din cinstitul sĕŭ trup şi sânge, este de îndoĭală; că Chrisost. adecă şi Isidor Pirusiotul şi Teofilact şi Teodorit şi ceĭ maĭ mulţĭ alţĭ părinţĭ vor să fi fost faţă şi Iuda, când a predanisit Domnul taĭnele, şi că să se fi împărtăşit dintr'însele. Iar aşedĕmînturile sfinţilor Apostolĭ, Cartea V, cap. IV dic: „Dându-ne însă nóuĕ închipuitórele taĭne ale cinstituluĭ sĕŭ trup şi sânge, Iuda nefiind faţă cŭ noĭ împreună, a eşit în muntele maslinelor. Asemenea şi Dionisie celĭ întocmaĭ cu apostoliĭ, Ariopaghitul, însuşĭ acésta o voeşte dicênd: Fiind-că însuşĭ făcĕtorul simvólelor (Christos adecă) desorteşte prea cu dreptate, pre cel ce nu asemenea cu el şi de o potrivă împreună cina cele sfinţite (Cap. VI despre bisericésca ierarhie), care acésta tâlcuindu-o înţeleptul Maxim, dice: „Iar din cele deaciĭa cu drept cuvînt ar dice cine-va, că după ce a eşit Iuda dela cină, a predanisit Christos ucenicilor taĭna, deşi maĭ jos acestaşĭ dum-

vrednic de masa ta pre săracul fratele tĕŭ? Şi tu cu adevĕrat te-aĭ învĕţat prin taĭna acésta a Euharistieĭ, să mulţămeştĭ luĭ Dumneḑeŭ, precum şi Christos, când a predanisit taĭna acésta a mulţămit luĭ Dumneḑeŭ, pentru ca să ne dea nóuĕ chip să mulţămim. Iar acum, cum facĭ lucrurĭ nevrednice de mulţămirea acésta şi ocăreşte biserica luĭ Dumneḑeŭ? Şi în vremea când altul este flămând, tu beĭ şi te îmbeţĭ? Şi Domnul a ḑis deobşte tuturor: «Luaţĭ, mâncaţĭ»; nu altă ce-va, ci pre însuşĭ trupul sĕŭ, pre carele l'a frânt în pânea cea proadusă de o potrivă pentru toţĭ, dându-o acésta la mórtea sa[1]). Iar tu apucĭ maĭ înainte şi mănâncĭ singur şi nicĭ pânea acésta obştéscă nu o puĭ la mijloc, pentru ca să mănânce şi fratele tĕŭ; nicĭ o frângĭ, pentru a se da la mulţĭ săracĭ, ci o păzeştĭ pentru tine tingur.

neḑeesc părinte ḑice: „Insemnéză că şi luĭ (Iuda) ĭ-a împărţit din taĭnica (póte din cea de obşte) pâne şi din pahar, iar taĭnele după ce a eşit Iuda dela cină, le-a dat ucenicilor, nu luĭ ca unuĭ nevrednic de acestea. Se uneşte la un glas cu aceştia şi sf. Kiril al Alexandrieĭ ḑicênd: „După ce a eşit Iuda, predaniseşte Mântuitorul celor un-spre-ḑece mântuitórea taĭnă" (In şirul tâlcuireĭ luĭ Mateĭ, cap. XXVI, s. 26).

Când însă a predanisit Domnul taĭnica cină? După ce a dat luĭ Iuda pânea, care împlântându-o în blid, precum ḑice evangh. Ioan: „Şi împlântând pânea o a dat luĭ Iuda al luĭ Simon Iscarióténuluĭ..... Acela dar luând pânea îndată a eşit" (Cap. XIII, 26); că pânea aceea nu a fost trupul Domnuluĭ, nu; ci obştéscă din cea de pre masă, precum ḑice înţeleptul Fotie şi Kiril al Alexandr.; că acesta tălcuind ḑicerea: „Acela ce întingênd împreună cu mine mâna în blid", aşa ḑice: „Adecă cela ce împreună cinéză şi împreună mesan este şi părtaş de masă şi de sare". Că aşa pre el şi prin glasul fericituluĭ David îl însemnéză când: „Iar tu omule cel întocmaĭ la suflet" şi cele-l-alte. Insuşĭ acésta maĭ descoperită o a făcut Ioan, ḑicênd: „Că a ḑis Domnul, că acela este căruĭa eŭ muindu-ĭ pânea, ĭ-o voĭŭ da-o" (Tij.).

[1]) Insemnéză, că dupre Coresie, în cuvîntul cel despre taĭne, cincĭ lucrărĭ s'aŭ făcut în vremea cineĭ: „Luarea pâneĭ, blagoslovenia, frângerea, împărţirea şi mâncarea; iar cele treĭ lucrărĭ din urmă, care proînchipuesc pre dumneḑeescul trup sînt întru Euharistie (adecă mulţămire). Era dar şi maĭ înainte de mâncare şi pentru acésta şi maĭ înainte de întrebuinţare şi întru întrebuinţare şi după întrebuinţare, trup al luĭ Christos este pânea cea sfinţită şi duhovnicéscă mâncare se numeşte. Pentru acésta şi Climent în liturghie: „Socotitul trup împărtăşirea, cu mare cucernicie şi sfială porunceşte a se pune pre jertfelnic". Şi Amvrosie a ḑis fratelui sĕŭ, luĭ Satirie, sfărîmătură de Euharistie să spânzure la grumazul sĕŭ şi se va mântui de viforul mareĭ. Şi Chrisost. a ḑis luĭ Inochentie: „Că ostaşĭ intrând în sfintele sfintelor, aŭ ridicat pre norod şi aŭ vărsat sângele luĭ Christos". Şi Kiril scrie către Calo-Sirie, că nebunie fac ceĭ ce socotesc că Euharistia, ceea ce se păzeşte pentru altă ḑi, îşĭ perde puterea sa; că ḑicerea: „Luaţĭ, mâncaţĭ", însemnéză pre trebnicia taĭneĭ, nu pre fiinţa eĭ. Veḑĭ şi frumósa supţînsemnare despre jertfa trupuluĭ Domnuluĭ, la ḑicerea: în tot anul aceleaşĭ jertfe care le proaduc (Evreĭ X, 1).

Acésta faceţĭ întru pomenirea mea.

Ce dicĭ omule? De aĭ face pomenirea, dice, vre unuĭ fiŭ al tĕŭ saŭ părinţilor tĕĭ şi comândare, negreşit te-ar mustra conştiinţa ta, de nu aĭ plini legĭuitele milosteniĭ şi obşteştile mese acelea ce este obiceĭŭ a se face la pomenirile celor adormiţĭ în Christos şi de nu aĭ chema pre săracĭ, pentru ca să-ĭ ospătezĭ, pentru ca să róge pre Dumneḍeŭ să-ĭ erte; ĭar acum făcênd pomenire de patimile Domnuluĭ, nu împărtăşeştĭ nicĭ din masă ta cea próstă, preţ vre un sărac ca să mănânce? Şi nu te cutremurĭ pentru nelegĭuirea acésta ce o faci?

25. Aşijderea şi paharul după ce a cinat, dicênd: Acest pahar Noul Testament este întru sângele meŭ[1]).

Aŭ fost şi la Testamentul cel Vechĭŭ păhare şi vase, întru care turnaŭ preoţiĭ sângele dobitócelor celor necuvîntătóre, după ce le jertfeaŭ şi aşa stropeaŭ cu el; decĭ în locul sângeluĭ necuvîntătórelor dobitóce, cu carele a pecetluit pre Testamentul cel vechĭŭ[2]), aduce acum Pavel pre Domnul dicênd: Că eŭ vĕrs acum sângele meŭ, ca să pecetluesc Testamentul cel Noŭ. Să nu te turburĭ însă, o evree, auḍênd sânge, pentru-că dacă aĭ priimit sângele dobitócelor celor necuvêntătóre la Vechiul Testament, cu cât maĭ ales se cuvine să priimeşte acum la acest Noŭ, sângelele luĭ Dumneḍeŭ.

Acésta faceţĭ-o orĭ de câte orĭ aţĭ bea, întru pomenirea mea.

Şi prin pahar dice, facĭ aducere aminte, hristiane, şi pomenire de mórtea Domnuluĭ[3]). Decĭ cum beĭ tu singur şi te îmbeţĭ, de vreme ce înfricoşatul paharul sângele Domnuluĭ, din carele beĭ şi tu, se dă la toţĭ ca să bea?

26. Că de câte-orĭ veţĭ mânca pânea acésta şi veţ bea paharul acesta, mórtea Domnuluĭ o vestiţĭ, până ce va veni.

[1]) Cuvintele acestea maĭ tocmaĭ se află şi la Evanghelia luĭ Luca (Cap. XXII, 20).

[2]) Că dice dumneḍeésca Scriptură: Şi luând Moĭsi sângele a stropi preste norod şi a dis: „Iată sângele aşeḍĕmîntuluĭ (saŭ Testamentuluĭ) pre care l'a aşeḍat (saŭ testăluit) Domnul către voĭ, despre tóte cuvintele acestea" (Eş. XXIV, 8). De unde şi proorocul Zaharia dice către Sionul cel noŭ, către biserică întinḍêndu-se: „Şi tu întru sângele Testamentuluĭ tĕŭ, aĭ trimis pre legaţiĭ tĕĭ, din grópa ce nu avea apă" (Cap. IX, 11). Veḍĭ despre acésta şi la cea către Evreĭ (tij. IX, 20).

[3]) Despre pomenirea acésta, acestea dice Mar. Dionisie Ariopag.: „Acéstă lucrare cu dumneḍeéscă urmare însă cum alt-fel s'ar face de noĭ neînoindu-se cu însăşĭ pomenirea prea sfinţitelor dumneḍeeştilor lucrărĭ pururea cu erarhiceştile iero-cuvîntările şi iero-lucrările? Acésta o facem precum cuvintele dic spre a eĭ pomenire (la biseric. ierarh., capitolul III)

Acest fel de aședare dice, sînteți datorĭ să aveți hristianiĭ, când vĕ împărtășiți cu trupul și sângele Domnuluĭ, ca cum v'ați afla în însăși séra aceea a Joeĭ celeĭ marĭ și ca cum ar ședea la însăși masa aceea, unde ședea și Domnul și să socotiți, că luați jertfa acésta nesângerată a taĭnelor, din înseși mânile Mântuitoruluĭ Christos; pentru-că însăși cina aceea, ce atuncea o a predanisit Domnul, acésta o săvîrșim și noĭ, întru fiește-care liturghie și însăși mórtea aceea a Domnuluĭ o vestim, adecă prin taĭne o arătăm, până la a dóua venire a sa[1]).

27. Drept aceea orĭ carele ar mânca pânea acésta, saŭ ar bea paharul Domnuluĭ cu nevrednicie, vinovat va fi trupuluĭ și sângeluĭ Domnuluĭ.

[1]) Că până atuncea, dupre Fotie, vestim mórtea Domnuluĭ; căcĭ de atuncea încolo, nicĭ din sfintele aceste taĭne ne vom împărtăși, spre maĭ desăvîrșită și maĭ taĭnică vieţuire și îndulcire ridicându-ne. Și póte pentru acésta, dice însuși Pavel în cea către Romanĭ, că Domnul de-a drépta luĭ Dumnedeŭ și Tatăluĭ ședênd, se rógă pentru noĭ, prin pomenirea morțeĭ sale, care se face în sfințit. taĭne. Pentru acésta și noĭ ceĭ viĭ și ceĭ ce aŭ adormit întru Christos, prin pomenirea acésta a morțeĭ Domnuluĭ ne folosim și ne împărtășim de plățile cele vrednice ale Domnuluĭ, pre care le-a dobândit prin cruce și prin mórtea sa. Pentru acésta dice și sfințitul Avgustin (Cartea III, despre sf. Treime): „Luațĭ dice acesta în pâne, carele era spânzurat pre cruce; luați-l acesta în potir, carele a curs din cósta luĭ Christos". Și aĭurea, întru alăturare dice: „Când se frânge jertfa, când se tórnă din pahar sângele în gurile credincĭoșilor, ce alta se însemneze decât jertfa domnesculuĭ trup pre cruce și vărsarea sângeluĭ celuĭ din cósta luĭ?"

Insemnéză însă că deși la dumnedeésca Euharistie maĭ cu deosebit chip se vestește mórtea Domnuluĭ și junghierea luĭ, precum dice aicea Pavel, ca, precum am dis, să ne împărtășim de vrednicile plăți ale morțeĭ Domnuluĭ, însă la acésta se face pomenire și de învierea și înălțarea și a dóua venire a luĭ și preste tot cuprindĕtor despre tótă întrupésca iconomie, precum sfințiții teologĭ dogmaticesc despre taĭna acésta, că tóte ale întrupeștеĭ iconomiĭ, duhovnicește și tăĭnuit se săvîrșesc, asupra pâneĭ, ceiĭ ce se proaduce. Pentru acésta și trupul cu carele ne împărtășim, nu este cel pătimitor și stricăcĭos cel de pre eruce, și maĭ înainte de înviere, ci cel fără de patimă și nestricăcĭos, și cel după înviere. Că de s'ar face lucrătorește, adecă simțitorește mórtea și junghierea Domnuluĭ în taĭna Euharistieĭ, ar fi putut a dicé óre-carĭ, că este stricăcĭos și pătimitor și acela cu carele ne împărtășim. Fiind însă că mórtea și junghierea Domnuluĭ se face duhovnicește și tăĭnuit în taĭna Euharistieĭ, adecă cu chip duhovnicesc prin lucrarea prea Sf. Duh (măcar că întru adevĕr ne împărtășim de pâne întru însuși trupul acel ce a murit și s'a junghiat; ĭar cele duhovnicești sînt nemuritóre și nepătimitóre, că Duhul Sfînt, cel ce le lucréză acestea, pentru acésta și duhovnicescul trup, cu carele ne împărtășim, nestricăcĭos este. Adauge ĭusă Efstratie Arghentul, că dicênd Pavel aicea aceste cuvinte, arată că domnésca cină e datóre a înfățișa pre mórtea luĭ Christos, nu numaĭ ca o jertfă, ci și ca o împărtășire, de către credincĭoși împărtășindu-se (fóia 324). Și o adeveréză pre acésta cuvintele de maĭ sus ale sfințituluĭ Avgustin.

Cu aceste cuvinte Apostolul ghicitorește arată Corintenilor, că cu nevrednicie se împărtășeaŭ cu dumnedeeștile taĭne, căcĭ treceaŭ cu vederea pre cei săracĭ și nu-ĭ împărtășeaŭ din obștețile mese, carĭ făceaŭ. Dar cum se dice vinovat trupuluĭ și sângeluĭ Domnuluĭ, cel ce cu nevrednicie se împărtășește cu acésta? In ce chip adecă se face vinovat și sub judecată și cela ce nu ar voi să mănânce trupul Domnuluĭ saŭ să bea sângele luĭ, ci ar voi numaĭ să-l omóre pre el și să verse sângele luĭ. Căcĭ precum ostașiĭ ceĭ ce aŭ împuns trupul Domnuluĭ, mânile adecă și piciórele și cósta, nu l'aŭ împuns pentru ca să bea sângele luĭ, ci pentru ca să-l verse spre necinste și spre defăĭmare, așa și acum orĭ carele bea cu nevrednicie taĭnicul sângele Domnuluĭ și nu ĭa nicĭ un folos dintru acésta, în zădar l'a vĕrsat. Și Evreiĭ rĕstignind trupul Domnuluĭ, s'aŭ arătat ca cum ar fi spintecat hlamida împĕratuluĭ; ĭar hristianul acela, carele se împărtășește cu nevrednicie cu însuși trupul Domnuluĭ, este asemenea, ca cum ar arunca hlamida împĕratuluĭ în mijlocul noroĭuluĭ; căcĭ noroĭŭ este necuratul sufletul luĭ, cu carele o împărtășește. Drept aceea și Iudeiĭ ceĭ ce aŭ rupt hlamida împĕratuluĭ, și hristianiĭ ceĭ ce o aŭ aruncat în noroĭŭ, vinovațĭ și osândițĭ sînt amêndóuĕ părțile ca unĭi ce de o potrivă aŭ necinstit pre împĕratul[1]).

28. Cerceteză-se dar omul pre sineșĭ, și așa din pâne să mănânce și din pahar să bea.

Obicĭnuește dumnedeescul Pavel, când în mijlocul óre-căreea pricinĭ maĭ alăturéză altă óre-care pricină de nevoe să o povestéscă aceea, precum și acum a făcut. Căcĭ avênd înaintea sa, stând pricina cea despre mese, fiind-că a căḑut în cuvîntul acela, cel despre dumnedeeștile taĭne, îl vorovește acesta cu amărunțime, ca pre un maĭ de nevoe și-arată, că este capul bunătăților, a se apropria cine-va la dumnedeeștile taĭne și a se împărtăși cu curată conștiință. Căcĭ dice: eŭ nu pun alt judecător ție hristiane, pentru ca să te judece despre acésta, ci pre tine însuți te pun judecător ĭarăși însuți ție. Deci judecă și cercetéză-te tu pre sineți cu conștiința ta și așa apropie-te de dumnedeeștile taĭne și împărtășește-te, nu când este praznic, ci când te veĭ afla pre sineți curat și vrednic[2]).

[1]) Iar Teodorit dice: „Că Apostolul cu cuvintele acestea împunge pre Corinteniĭ ceĭ ĭubitorĭ de argint și pre ceĭ ce a curvit cu maștеha sa și pre ceĭ ce mâncaŭ idolețile jertfe cu nebăgare de sémă.

[2]) Dice însă și dumnedeescul Chrisostom la tâlcuirea acesteĭ ziceriĭ, acestea: „Nu precum facem noĭ acum, cu vreme maĭ ales apropiindu-ne, cu sîrguința socotinței; că nu ca maĭ înainte gătindu-ne și de relele nóstre curățindu-ne, umplêndu-ne de umilință, căutăm să ne apropiem,

29. Că cela ce mănâncă și bea cu nevrednicie, judecată luișĭ mănâncă și bea.

Orĭ carele hristian, dice, se împărtășește de trupul și sângele Domnuluĭ cu nevrednicie, acela spre a sa osândă se împărtășește cu acestea, nu pentru firea taĭnelor (pentru-că acestea de sineșĭ sînt înviosătóre și pricinuitóre de viață și de mântuire); ci pentru nevrednicia aceluĭa, ce se împărtășește cu ele; pentru-că și sórele, celor ce aŭ ochiĭ lor sănătoșĭ este luminos și dulce, iar celor ce își aŭ ochiĭ stricațĭ și bolnavĭ, li se face vătămător și păgubitor.

Nedeslușind trupul Domnuluĭ.

Adecă pentru acésta hristianul, cel ce cu nevrednicie se împărtășește spre osânda sa se împărtășește, pentru-că nu cercetéză nicĭ înțelege mărimea taĭneĭ; căcĭ de am cerceta și de am socoti bine, cine este acela, carele se află înaintea nóstră pre sfînta masă, și cine este acela cu carele ne împărtășim, că adecă este însușĭ Iisus Fiĭul luĭ Dumnedeŭ tăĭnuit de față sub felul sfințiteĭ pânĭ, cu dumnedeirea și omenirea sa, negreșit nu am avea trebuință de altă învĕțătură; ci însășĭ socotința acésta ne-ar face să ne temem și să ne trezvim și să fim cu luare aminte când ne împărtășim.

30. Pentru acésta între voĭ mulțĭ sînt neputincioșĭ și bolnavĭ și dorm îndestulĭ.

Din relele acelea dice și primejdiile ce urméză vóuĕ, hristianilor, luațĭ dovedile acestora, care vĕ dic; căcĭ din acésta urméză la voĭ neștiute și năpraznice și maĭ înainte de firésca vremea morțeĭ și bóle de anĭ îndelungațĭ, pentru-că dintre voĭ mulțĭ se împărtășeaŭ cu nevrednicie. Dar ar dice cine-va: Apoĭ ce? Cei ce nu se împărtășesc, nicĭ mor maĭ înainte de vreme, ci ajung la bĕtrânețe adâncĭ, aceștia dic, nu pĕcătuesc? Ci numaĭ ceĭ ce se bolnăvesc și mor maĭ înainte de vreme? La acésta rĕspundem că așa, pĕcătuesc și aceștia; dar apoĭ căcĭ nu se pedepsesc aceștia aicea nicĭ să bolnăvesc, nicĭ mor maĭ înainte de vreme, că unĭĭ ca aceștia carĭ pĕcătuesc și nu se pedepsesc aicea, aceștia în ceea-l-altă viață maĭ rĕŭ se vor pedepsi, noĭ însă de vom voi să nu pĕcătuim, nicĭ aicea nu

ci ca în sĕrbătorĭ, și când ar fi toțĭ, ci nu a poruncit așa Pavelĭ; ci o vreme știa de apropiere și de împărtășire, pre curățirea conștiinței...“ Și ĭarășĭ: „Se cuvine, cel ce se apropie nicĭ cu lenevirea aflându-se și ticăloșește, a fi silit pentru praznic a se apropia; nicĭ ĭarășĭ umilindu-se și gătindu-se a se opri, pentru-că nu ar fi praznic. Că dovada bunelor lucrărĭ este praznicul și evlavia sufletuluĭ și curățenia cea amărunțită a viețuireĭ, și de le aĭ acestea veĭ putea a prăznui tot-de-una și a te apropia în tótă vremea“ (Vor. XXVIII la acestașĭ cap.).

ne vom pedepsi nicĭ acolo[1]), pentru acésta şi dupre urmare ḑice:

31. Că de ne-am judeca pre înşine[2]), nu ne-am osândi.

---

[1]) Insemnăm însă aicea ceea ce ḑice Mar. Vasilie, cum că mare primeḑdie este a întrebuinţa cine-va la fieşte-care neputinţă şi bólă ce pătimeşte óre-carĭ doftorĭĭ; fiind-că tóte neputinţele şi bólele nu se fac din fire, nicĭ din dieta cea rea şi fără rânduĭală a omuluĭ, la care neputinţă trebueşte şi ajută doftorescul meşteşug; ci sînt neputinţe şi bóle, care urméză nóuĕ din pedépsa şi bătaea Domnuluĭ, pentru ca să ne întórcem dela pĕcatul ce-l facem şi să ne pocăim. Aşa de certarea Domnuluĭ se pedepsesc şi se îmbolnăvesc ceĭ ce se împărtăşesc de dumneḑeeştile taĭne cu nevrednicie, pentru pĕcatele ce fac şi îndestuĭ dintre ceĭ credincĭoşĭ şi mor, precum ḑice aicea Apostolul: „Pentru acésta câţĭ pătimesc de acest fel de bóle, nu din fire şi din rea dietă, ci din pedépsa şi certarea Domnuluĭ, pentru pĕcatele lor, aceştia, ḑice acestaşĭ dumneḑeesc Vasilie, că nu se cuvine a chema doftorĭ, ca să-ĭ ajute, ci să se liniştéscă şi să sufere cu mulţămire bóla, mărturisind că de pĕcatele lor bolesc şi să se îndrepteze şi roduri vrednice de pocăinţă să facă. Deci uniĭ ca aceştia liniştindu-se şi lăsându-se de doftoriceştile iscusinţe, trebue a răbda cele ce aŭ venit asupră-le, când vom cunóşte metehnele nóstre dupre cela ce a ḑis: „Urgia Domnuluĭ o voĭŭ suferi“ (Miheea VII, 9). Şi arată îndreptarea prin a face roduri vrednice de pocăinţă şi a'şĭ aduce aminte de Domnul ce a ḑis: „Iată sănătos te-aĭ făcut, de acum să nu greşeştĭ, ca să nu fie ţie ce-va maĭ rĕŭ“ (hotăr. LV pre larg).

[2]) Intru altele se scrie „de am desluşi“, şi Teodorit ḑice „de ne-am judeca“, nu „de am desluşi“. Iar cât bine este de a se ḑice de neam judeca nu „de am desluşi“ şi cât bine este a ne judeca pre înşine şi a ne prihăni şi aicea, arată Apostolul şi împreună cu Apostolul teologul Grigorie, ḑicênd: „să nu aşteptăm a ne vĕdi de alţiĭ; maĭ ales certătorĭ aĭ noştriĭ singurĭ să ne facem. Mare doftorie a rĕutăţeĭ este mărturisirea şi fugirea de greşală“ (cuvînt despre grindină). Ḑice însă şi cuv. Nil: „Inceput al mântuireĭ este osândirea de sineşĭ“. Şi Mar. Antonie ḑice: „Acésta este lucrarea cea mare a omuluĭ, ca să-şĭ spue greşala sa înaintea luĭ Dumneḑeŭ şi să aştepte ispită până la răsuflarea cea maĭ de pre urmă“. Şi un' alt părinte întrebat fiind: ce aĭ aflat părinte în calea acésta? Rĕspunḑênd a ḑis: „Că în tótă pre sine-mĭ să mĕ prihănesc“, care şi cel ce a întrebat a lăudat lucrul şi a ḑis: Cu adevĕrat altă cale afară de acésta nu este. Şi Avva Pimen a ḑis: „Cu suspin tóte bunătăţile aŭ intrat în lumea acésta; ĭa o faptă bună şi afară de acésta, cu ostenéllă stă omul“. Şi l'a întrebat pre el, care este acésta? Şi a ḑis, „că omul tot să se prihănéscă pre sineşĭ“. A ḑis ĭarăşĭ: „Cel ce se prihăneşte pre sineşĭ şi în cĭasul cercetăreĭ te veĭ afla curăţit“ (Cap. XVIII, s. 20). Că maĭ tot acéstaşĭ este cu aceea, ce şi Filon ĭudeĭul a numit pre cercetarea acésta a nóstră înşine judeţ al conştiinţeĭ. Şi sfinţitul Avgustin a ḑis: „Fă-te judecător al pĕcatelor tale şi nu advocat (adecă apărător)“. Iar teologul Grigorie a ḑis aşa: „Cercetéză-te maĭ mult pre sineţĭ, decât pre cele ale aprópelor, că cu aceea însuşĭ căştigĭ, ĭar cu

Nu a ḍis: de ne-am pedepsi noĭ pre înșine, ci numaĭ: «de ne-am judeca» adecă de am cunóște pĕcatele nóstre și de ne-am prihăni pre înșine cu ocara de sine și cu pocăința, nicĭ aicea ne-am osândi de Dumneḍeŭ, nicĭ acolo, ci am scăpa și de vremelnicele muncĭ de aicea și de cele vecinice de acolo. Căcĭ precum ḍice dumneḍeescul Chrisostom: «Cel ce se osândește pre sineșĭ, îndoit îmblânḍește pre Dumneḍeŭ și cu acésta că și-a cunoscut pĕcatul, și că maĭ lenevos se face despre a-l urma (pĕcatul adecă)» (Vor. XXVIII la acéstașĭ pricină).

32. Judecându-ne însă de Domnul ne pedepsim, ca nu împreună cu lumea să ne osândim.

Deși noĭ hristianiĭ, ḍice, nu facem acest ușor și lesnicĭos lucru, adecă a cerceta conștiința nóstră și a ne pîrî pre înșine înaintea luĭ Dumneḍeŭ și a ne prihăni ca niște pĕcătoșĭ și călcătorĭ de dumneḍeeștile porunci; cu tóte acestea ĭarăși Dumneḍeŭ nu ne cértă, cu nemilostivire și cu urgie, ci ne pedepsește aicea pentru ca să ne miluĭască acolo. Că ne pedepsim, ḍice, aicea de Dumneḍeŭ, adecă ne înțelepțim, ca de către un tată, și nu ne muncim[1]), ca nu împreună cu lumea să ne osândim, adecă că nu acolo să ne muncim vecinicește, împreună cu necredincioșiĭ și păgâniĭ[2]), pentru-că hristianiĭ, iubiți fiind luĭ Dumneḍeŭ, aicea ceĭ maĭ mulțĭ ĭaŭ pedépsă pentru pĕcatele lor, de nu vor face óre-care marĭ pĕcate și nevindecate[3]).

33. Drept aceea, frațiĭ meĭ, adunându-vĕ împreună ca să mâncați, așteptați-vĕ uniĭ pre alțiĭ.

După ce a ḍis despre duhovnicésca masă a dumneḍeeștilor taĭne, sîntul Apostol ĭarăși a venit la cuvîntul cel despre obșteștile mese și ḍice: Că de voițĭ, frațiĭ meĭ, a nu vĕ împăr-

---

ceea-l-altă ceĭ de aprópe; maĭ bună este socotéla faptelor decât a banilor, că baniĭ adecă sînt aĭ peireĭ, ĭar faptele bune staŭ". Veḍi și suptînsemnarea ḍicereĭ: „Și cugetările între sineșĭ părându-se" (Rom. II, 15).

[1]) Pentru acésta însuși Apostolul a ḍis: „De suferiți pedépsă, ca unor fiĭ se arată vóuĕ Dumneḍeŭ, căcĭ ce fiŭ este pre carele nu-l pedepsește tatăl" (Evreĭ XII, 7).

[2]) Și Teodorit încă ḍice: „De am voi a cerceta cele făcute în viață de noĭ, și de am da hotărîre dréptă asupra nóstră înșine, nu am priimi dela Dumneḍeŭ hotărîre muncitoréscă, ci înseșĭ greșalele cele prea marĭ stăpânul măsurat le pedepsește, ca să nu ne dăm peireĭ împreună cu păgâniĭ".

[3]) Bine a ḍis însă sfințitul Teofilact: „Că de nu vor face óre-care marĭ și nevindecate pĕcate" căcĭ ceĭ ce fac acest-fel de pĕcate marĭ și acolo se muncesc; și cât nu se pedepsesc aicea, atât maĭ mult aŭ să se pedepsască acolo. Pentru acésta a ḍis teolog. Grigorie: „Cruțarea cea de aicea pre ceĭ rĕĭ îĭ dă dreptelor judecătoriĭ celor de acolo". Și înțeleptul Nil ḍice: „Plânge pe pĕcătos când îl veḍĭ bine norocindu-se, că sabia judecăței asupra luĭ se întinde".

tăşi cu nevrednicie de trupul şi sângele Domnuluĭ şi a nu vĕ face vinovaţi trupuluĭ şi sângeluĭ Domnuluĭ, şi dupre urmare de voiţi, ca nu din acésta să cădeţi în feluri de neputinţe şi bóle, să faceţi acésta şi când şedeţi şi mâncaţi la biserică, nu apucaţi să mâncaţi maĭ înainte singuri, ci aşteptaţi să vie şi săracii fraţi la masa vóstră să mănânce. Vedi însă că nu a dis: împărţiţi unul altuĭa bucatele, care se aduceaŭ la mesele acelea, ci pentru acésta trebue să aştepte obştésca adunare a tuturor fraţilor şi săracilor.

34. Iar de flămândeşte cine-va, în casa sa mănânce.

Indemnătorésc este cuvîntul şi pricinuitor de ruşine acesta al fericituluĭ Pavel, pentru-că voroveşte Apostolul cu Corintenii, ca cum ar vorovi cu niştе copiĭ, carĭ se mâhnesc şi plâng de fóme, ci dupre urmare îĭ prihăneşte ca pre niştе lacomĭ de pântece; pentru acésta şi dice lor: ĭar de este flămând cine-va, adecă orĭ-carele este lacom de pântece şi nu aştéptă până să vie şi ceĭa-l-alţi fraţi şi săraciĭ, pentru ca să mănânce împreună toţi, acela ducă-se acasă să mânce, şi nu mănânce în biserică şi în sfinţitele locurile bisericeĭ, care acésta se arăta acelora nu puţină dosadă şi ocară.

Ca nu spre judecată să vĕ împreună adunaţi.

Adecă pentru acésta, dic vóuĕ fraţilor, să vĕ duceţi la casa vóstră să mâncaţi câţi sînteţi lacomĭ, pentru ca să nu vĕ adunaţi împreună în biserică spre osândirea şi vătămarea vóstră. De vreme ce împreună adunările pentru acésta s'aŭ rânduit a se face şi mesele cele obşteştĭ şi dragostele hristianilor în biserică, pentru ca să vĕ folosiţi din acésta împreună adunare, cu ĭubirea de ómenĭ, cea a unora către aĭţiĭ; ĭar de nu vĕ folosiţi din mesele acestea obşteştĭ, maĭ bine este a şedea în casele vóstre şi a mânca, şi nu în biserică. Acésta însă o dice lor Apostolul, nu pentru ca să-ĭ îndemne să rămâe în casele lor să mănânce, ci pentru ca maĭ mult să-ĭ tragă la împreună adunarea la biserică, precum se cuvine, şi împreună să mănânce toţi.

Iar cele-l-alte până ce aşĭ veni, le voiŭ rândui.

Cuvintele acestea le dice Apostolul saŭ pentru óre-care alte greşale, ce făceaŭ Corintenii, carĭ aveaŭ trebuinţă de rânduire osebită şi învĕţătură, saŭ pentru acéstaşĭ pricină a obşteştilor meselor acestora; că póte să se fi dezvinovăţit óre-carĭ dintre Corintenĭ la cuvintele cele de maĭ sus, ce a dis Apostolul, pentru acésta dice, că de o cam dată păziţĭ acestea, ce v'am dis; ĭar de are cine-va ce-va de dis despre acestea, păzéscă-le să le dică când voiŭ veni eŭ. Îĭ sperie însă pre eĭ, că are să

mérgă în Corint, pentru ca să se sfiască și să se îndrepteze, de vor face vre un lucru necuviincios, și nu bun.

CAP. XII.

1. Iar despre cele duhovnicești, fraților, nu voesc a nu ști voi.

Adecă despre darurile Sf. Duh, nu voiŭ a nu ști voi, fraților. Pricina însă este acésta: hristianii acela carî credeaŭ la începutul propoveduirei și să botezaŭ, toți luaŭ Duhul Sfînt; și fiind-că Duhul Sfînt dupre firea sa este nevĕdut, se da celor ce îl luaŭ un semn simțit și vĕdut al lucrărei sale. Pentru acésta ceî ce se botezaŭ saŭ voroveaŭ în limbî streine saŭ prooroceaŭ saŭ minunî făceaŭ. Decî între Corintenî, pentru darurile acestea ale Sfîntului Duh eraŭ dezbinărî și împărecherî; fiind-că aceî ce luaŭ daruri maî marî se mândreaŭ asupra celor-l-alți, care aveaŭ pre cele maî micî. Și ceî iarăși, carî luaŭ darurile cele maî micî, se mâhneaŭ și zavistuiaŭ asupra acelora ce aveaŭ pre cele maî marî. Iar osebit de acésta, eraŭ între dînșiî și óre-care vrăjitorî și mincĭuno-proorocî, carî cu anevoe se deslușeaŭ de ceî adevĕrați și dumnedeeștî proorocî. Decî tóte acestea le îndreptéză aicea Apostolul și maî întâiŭ vorovește despre vrăjitorî și despre mincĭunoșiî proorocî.

2. Știți căcî când erați păgâni, cum către idolii ceî fără de glas, ca cum ați fi fost trași vĕ ducéți.

Aicî arată Apostolul care este semnul vrăjitoruluĭ și al mincĭuno-prooroculuĭ și care cel al adevĕratuluĭ prooroc și dice, că orî carele mincĭuno-prooroc vrăjea întru idolî, însuflat fiind de necuratul duh și de demon, ca cum s'ar fi mișcat și s'ar fi purtat de altul, așa se trăgea legat de demon și multe spunea, fără însă a ști ce-va din cele ce spunea, ci era uĭmit și eșit din minte[1]);

[1]) De acésta și Platon dice așa: „Precum dătătoriî de hrismosurî (aŭ provestitoriî) și teomandiî multe dic și bune, însă nicî una din cele ce dic știŭ. Încă și alt poetic, fiind-că demonul intra în omul acel ce vrăjea și îl arunca pre el la pĕmênt și îl sbucĭuma, pentru acésta poeticul acesta dice celor ce vrăjaŭ cele de acest fel: „Dezlegați, dice, dar omul cel sbucĭumat, pre Dumnedeŭ nu-l maî încape". Pentru acésta și Virghilie, cuvintele acestea le dă vrăjitórei, dicênd că cu sĕlbăticire și cu nebunie i se umflă inima. Iar Fotie întru cele ce dice despre cele dece Sibile, în sfîrșit dice acestea: „Dic însă că acestea eșindu-și din minte, vesteaŭ cele ce vor să fie; însă menirile prepunerilor în scrisóre, neavênd înțelepcĭune de a scrie, cela ce le vestea fără greș și alt-fel óre-cum și pentru graba grăireî cuvintelor, neavêndu-și mânile slujitóre, se întîmpla multe din vestirî a cădea în șchiopătărî, în cât a nu se maî putea îndrepta, fiind dar, că întru fiește-care din femeile, ce se aflaŭ dătătóre de hrismosurî (adecă de

ĭar adevĕratul prooroc nu era aşa, ci cu minte curată şi deştéptă şi cu gânduri statornice, grăeşte cele ce le ḑice[1]). Acesta este

menirĭ), când prevesteau estimea celor ce vreau să fie, ĭar încetând de a spune menirĭ, nicĭ ca cum aveau simţire, nicĭ de cele ce ḑiceau, nicĭ ce ar fi voit, cele ce se menĭau"(Intreb. CLIX din Amfiloch). Acesteaşĭ le ḑice despre Sibile şi Iustin, dumneḑeescul filosof şi mucenic. De acésta mĕ mir cum se făcea acésta la Sibilele acestea, în vremea ce acestea se lucrau, nu de demonĭ, ci de dumneḑeescul Duh, în care vreme ḑiceau proorociile cele despre Christos; că Montan bârfea ḑicênd că toţĭ proorocĭ stăpânindu-se de Sfîntul Duh, ḑiceau óre-care, însă nu ştiau ce ḑiceau. Şi veḑĭ despre acésta la tâlcuirea-ḑicereĭ: „Că de mĕ rog cu limba, duhul meu se rógă, ĭar mintea mea fără de rod este" (I Cor. XIV, 14). Dar póte că, precum la mulţĭ din ceĭ vechĭ li se da darul limbilor dela Sf. Duh, nu li se da însă şi darul tâlmăcireĭ lor, precum întru acestaşĭ cap. ḑice Pavel, aşa să se fi dat şi Sibilelor, să grăiască pentru Christos cu limbă poeticéscă şi să nu li să fi dat şi a le tâlmăci acelea.

Saŭ maĭ bine a ḑice, fiind-că purtătorĭĭ de Dumneḑeŭ proorocĭ aveau cunoştinţa adevĕratuluĭ Dumneḑeŭ şi credeau întru el cu voea şi cu dragostea, pentru acésta şi Duhul Sfînt lucra întru dînşiĭ prin credinţa şi voĭa ceă de acest fel a lor, în cât eĭ cu minte curată vedeau cele ce li se arăta de Duhul Sfînt, şi cu gânduri statornice grăiau şi cunoşteau câte le grăiau; ĭar Silbiiele, fiind-că nu credeau în adevĕratul Dumneḑeŭ şi nu da luĭ înduplecarea voinţeĭ lor, pentru acésta Duhul Sfînt făcea eşire minţeĭ lor, când descoperea hrismosurile cele pentru Christos, silind cu órecare chip pre voea lor, precum a silit şi pre voea luĭ Valaam vrăjitorul, spre a binecuvînta pre norodul israiltenesc.

Incă şi acésta însemnăm aicea, că Sf. Maxim ḑice, că proorocĭĭ cu curată minte vedeau cele ce li se arăta de Sfîntul Duh; nu ştiau însă şi cuvintele şi maĭ ales cele maĭ adîncĭ ale celora ce li se arătau, dacă nu le cereau şi nu li se descopereau de Sf. Duh, ḑicênd că „acestea le arată vederat toţĭ sfinţiĭ, după dumneḑeeştile descoperirĭ, cerênd eĭ cuvintele descoperirilor" (Cap. XIII a suteĭ a şésea din cele teologiceştĭ). Pentru acésta cetim la proorocul Daniil acestea: „Şi a fost când vedeam eŭ Daniil vedenia, şi cerém înţelegerea, şi ĭată a stătut înaintea mea, ca o vedenie de bărbat, şi am auḑit glas de bărbat între Uval şi a chemat şi a ḑis: „Gavriil arată aceluĭa vedenia" (Cap. VIII, 15). Insemnéză însă, că Teodorit alt-fel tâlcueşte ḑicerea acésta, că acela ḑice aşa: „Că maĭ înainte de a se arăta lumina buneĭ cinstirĭ de Dumneḑeŭ, încă minciuneĭ slujind (ómenilĭ), ca nişte necuvêntătorĭ încócĭ şi încolo se purtau amăgireĭ nesimţitorilor idolĭ robiţĭ fiind. Că Elinĭĭ părăsind pre unul Dumneḑeŭ, dumneḑeésca cinstire o da multora, că socoteau că nu le póte acela tóte, ci pre unul îl socoteau dătător de înţelepcĭune, ĭar pre altul dătător de iscusirea oştenéscă şi pre altul de ştiinţa corăbieréscă.

[1]) Pentru acésta şi Mar. Vasilie, întru un glas cu dumneḑeescul Chrisostom şi cu Sfinţitul Teofilact nu priimesc pre ceĭ ce ḑic, că proorocĭĭ eraŭ eşiţĭ din minte şi nu ştiau ce grăesc; că acest lucru este al drăceşteĭ puterĭ însuşit şi nu al puterei Sf. Duh, că lumina nu face întunerec, ci pre vĕḑĕtórea putere, ceea ce se află în om o deştéptă, nicĭ Duhul face întunecare în suflete, ci către teoria celor gândite deştéptă pre mintea, ceea ce s'a curăţit de întinăcĭunile păcatuluĭ; că puterea cea rea este turburătórea minţeĭ, vrăşmăşind fireĭ omeneştĭ, acésta nu e de necreḑut; ĭară venirea dumneḑeesculuĭ Duh însuşĭ, acésta a ḑice că o face,

semnul cel întâiŭ al mincĭunosuluĭ prooroc, celuĭ ce se mişcă de demonĭ şi nu se însufléză de Duhul Sfînt.

3. Pentru acésta cunoscut fac vóuĕ, că nimenea cu Duhul luĭ Dumneḑeŭ grăind, ḑice anatema pre Iisus; şi nimenea póte a ḑice Domnul Iisus, fără numaĭ cu Duhul Sfînt.

Al doilea semn al vrăjitoruluĭ dă aicea, de a anatematesi, adecă a huli el şi a prihăni pre Iisus Christos; ĭar a dumneḑeesculuĭ prooroc semn ḑice că este, a numi el cu numirĭ de laude şi cu cuvinte bune numele luĭ Iisus şi a-l ḑice pre el Domn şi Stăpân. Dar s'ar nedumeri cine-va, cum şi catihumenii, carĭ încă nu s'aŭ luminat cu Sfîntul Botez şi nu aŭ luat Duh Sfînt, cum numesc Domn pre Iisus? Rĕspunedem că nu e acum cuvîntul Apostoluluĭ despre ceĭ ce se catihisesc, ci despre credincĭoşiĭ şi necredincĭoşiĭ[1]). Dar cum şi demoniĭ de multe orĭ numesc Domn pre Iisus şi Sfînt şi Fiŭ al luĭ Dumneḑeŭ, precum se vede în Evanghelie? (Marc. I, 24; Luca IV, 34). Rĕspundem că acestea le ḑic demoniĭ, bătuţĭ fiind nevĕḑut şi siliţĭ; ĭar de voe şi fără a fi bătuţĭ nevĕḑut, nicĭ o dată le ḑic acestea[2]).

---

este lucru păgânesc; apoĭ de sînt înţelepţi sfinţiĭ, cum nu urmaŭ celor ce se prooroceaŭ (adecă, cum nu cunoşteaŭ, cele ce de eĭ se prooroceaŭ?), „că înţeleptul, ḑice, va înţelege cele din însăşĭ gura sa şi pre buzele sale pórtă cunoştinţa“ (Pilde XVI, 23) (la începutul tâlcuireĭ luĭ Isaia). Iar de şi ar propune cine-va, că David ḑice: „Iar eŭ întru uĭmirea mea“ şi despre Isaac că este scris: „Saŭ uĭmit pentru intrarea fiĭuluĭ sĕŭ“, rĕspunde la acésta acestaşĭ Vasilie, că „uĭmire a numit Scriptura pre înspăimântare şi pre mirare“; precum este şi ceea ce ḑice Isaia: „S'a uĭmit cerĭul şi pământul s'a înfricoşat“ (tij).

[1]) Orĭ şi aşa rĕspundem, că catehumeniĭ, deşi încă nu s'aŭ născut prin Sf. Botez, dar însă s'aŭ zemislit în credinţă şi înaintea uşilor buneĭ cinstireĭ de Dumneḑeŭ sînt dupre teolog. Grigorie (cuv. la botez). Pentru acésta sînt ca niște mădulărĭ ale bisericeĭ, ca uniĭ ce aŭ priimit credinţa şi hristianĭ numindu-se pentru acésta şi de către canóne se însemnéză şi sînt ca în lege şi legea vorbeşte lor. Pentru acésta ca ceĭ ce sînt acest fel pre Iisus îl numesc Domn şi cu cele-l-alte cinstite numirĭ; că cred şi aceştia. Veḑĭ şi Canonul XIV al întâĭuluĭ icumenic Sinod, şi XIX al celuĭ din Cartaghen şi pre cel V al celuĭ din Neochesaria.

[2]) Că de vreme ce diavolul dupre cuvintele Domnuluĭ „ucigaş de ómenĭ este, şi întru adevĕr nu a stătut, când grăeşte mincĭuna dintru ale sale grăeşte, că mincĭunos este şi tată al mincĭuneĭ“ (Ioan VIII, 44), cum putea să mărturiséscă adevĕrul de bună voe şi de sineşĭ tatăl mincĭuneĭ? Drept aceea rob este silit de nevĕḑuta bătae a luĭ Dumneḑeŭ şi fără a voi, propoveḑueşte adevĕrul. Iar Teodorit ḑicerea acésta o tâlcueşte aşa: „Iar la noĭ (la hristianĭ adecă) prea multă unire şi conglăsuire este, că nu altele învaţă Fiĭul cel unul născut şi altele prea Sf. Duh; ci precum în dumneḑeeştile Evangheliĭ stăpânul Christos ne învaţă să cunóştem vrednicia Sfîntuluĭ Duh, aşa pre stăpânirea luĭ o a propoveduit dumneḑeescu Duh. Nu este cu putinţă cela ce se lucréză de dumneḑeescul Duh a num strein pre Christos de dumneḑeésca fire. Nicĭ ĭarăşĭ pre acestaşĭ al cu-

4. Și osebite daruri sînt, ĭar acelașĭ. Duh.

După ce a arătat Apostolul care este osebirea mincĭunoprooroculuĭ și a vrăjitoruluĭ de adevĕratul și dumnedeescul prooroc, dice acum și pnetru darurile Sfîntuluĭ Duh, pentru ca să îndrepteze pre aceĭa, ce aveaŭ împerecherĭ pentru acestea, și maĭ întâĭŭ vindecă și îndreptézĕ pre cel ce are darul cel maĭ mic și pentru acésta se mâhnește, dicênd luĭ: pentru ce, frate, te mâhneștĭ, căcĭ nu aĭ luat atâta mare dar, precum a luat celă-l-alt? Aŭ dór acésta e datorie și datorea a ți se da atâta și nu maĭ puțin? Nu; acésta este hărăzire și dăruire a Sfîntuluĭ Duh; mulțămește dar luĭ Dumnedeŭ, că fără a-ți fi dator cu ce-va tot ți-a dat și dar; ci și însușĭ acelașĭ dătător și Dumnedeŭ, carele a dat aceluĭa darul cel mare, acela a dat și ție acest mic; fiind-că nu anghel ți-a dat ție darul, ĭar aceluĭa Dumnedeŭ; ci acestașĭ Sfînt Duh a dat și ție și aceluĭa; în cât de s'a făcut óre-care osebire dupre dar, ci dupre dătătorul daruluĭ și dupre izvor, nu este nicĭ o deosebire, fiind-că unul și acelașĭ este dătătorul și unul izvorul, Duhul cel Sfînt.

5. Și osebirĭ de slujbe sînt, ĭar acelașĭ Domn.

Aicea Pavel arată și pre Fiĭul, ca dătător al bunătăților și al darurilor; ca să mângâe însă maĭ mult pre acela, carele se scârbea că avea maĭ mic dar, pentru acésta a dis dicerea acésta: «de slujbe», căcĭ cela ce va auzi dar, apoĭ îl ĭa maĭ mic, póte s'ar mâhni că s'a arătat maĭ mic decât celă-l-alt, dupre darul acesta și hărăzirea; ĭar cela ce ar auzi slujbă, nu se mâhnește asemenea, căcĭ slujba arată că are ostenélă și sudorĭ. Ce te mâhneștĭ, dice, tu hristiane, că aĭ luat dar maĭ mic, că altuĭa ĭ-a poruncit Dumnedeŭ să ostenéscă maĭ mult cu slujba ce ĭ-a dat și de tine ĭ-a fost milă și nu ți-a dat atâta multă ostenélă? In cât deși are acela ce-va maĭ mult decât tine, dupre ostenélă o are[1]).

6. Și osebirĭ de lucrărĭ sînt, însă acelașĭ Dumnedeŭ este, carele lucrézĕ tóte întru toți.

Aicea arată Pavel și pre Tatăl, carele lucrézĕ tóte lucrurile

---

rățenieĭ a-l numi Dumnedeŭ, cel ce nu se luminézĕ de acelaș Dar al Sf. Duh adecă. Iar purtătorul de Dumnedeŭ Maxim dice, tâlcuind dicerea acésta: „Cela ce a putut a căștiga desăvîrșita dragoste și tótă viața sa către acésta o a îndreptat, acesta dice Domn pre Iisus cu Duhul Sfînt“ (Cap. XXXIX a suteĭ a patra despre dragoste).

[1]) Pentru acésta Pavel dupre Teodorit slujbă a numit pre apostolescul sĕŭ dar: „Că până când sînt eŭ Apostol al neamurilor, slujba mea o slăvesc“ (Rom. XI, 13). Și luĭ Timoteĭ scria óre-când dicênd: „Slujba ta încredințézĕ-o“ (II Timoteĭ IV, 5). Și altă dată: „Îți maĭ aduc aminte a maĭ înviosa Darul luĭ Dumnedeŭ“ (II Timot. I, 6).

întru toți credincioșii hristiani. Și iată dumnedeésca Sf. Treime se arată din cuvintele acestea ale Apostolului desĕvîrșită și deplină[1]). Dar însă și slujbă și lucrare, unul și acelaș lucru este, măcar deși se osebesc dupre numiri[2]); căci întocmaĭ sînt și acestea darurile cele ce se daŭ de Sfîntul Duh și de Fiĭul și de Tatăl, că precum ființa a tustrele ipostasurĭ este una, așa și darurile cele de câte trei date sînt aceleași. Vedĭ însă cum arată Pavel maĭ întâiŭ pre Duhul și în sfîrșit pre Tatăl, pentru ceĭ ce iscodesc rânduĭala la Sf. Treime și voesc că în tot-de-una a se numi maĭ întâiŭ Tatăl și în sfîrșit Sfîntul Duh[3]).

---

[1]) Iar înțeleptul Fotie dice, că de vreme ce maĭ sus a dis Pavel pre Duhul, apoĭ rĕmâind în aceeașĭ formă și noimă a cuvînt. și dicênd acestașĭ Domn și acestașĭ Dumnedeŭ, jos unește ĭarăși și dice: „Fiește-căruĭa se dă arătarea Duhuluĭ spre folos". Prin acésta dice, că și numirea Domn și numirea Dumnedeŭ la acestașĭ Duh le-a rânduit Pavel și Domn și Dumnedeŭ vederat îl chiriologhisește pre acesta și îl teologhisește; ĭar de s'ar socoti numirea Domn și numirea Dumnedeŭ și la Fiĭul și la Tatăl, ĭarăși și dintru acésta se mărturisește domnirea și Dumnedeirea Duhuluĭ, fiind-că cele ce lucréză Duhul, aceleași le lucréză și Domnul cu domnirea și Dumnedeŭ cu dumnedeirea. Drept aceea dupre urmare acesteași sînt și Domnuluĭ și Dumnedeuluĭ Duhuluĭ, celuĭ ce lucréză și domnirea Fiĭuluĭ și Dumnedeirea Tatăluĭ. Pentru acésta dice Fotie, ca și Pavel la Duhul adecă, a întrebuințat nume ipostatnic (că Duhul ipostasuluĭ de Duh este arătător); ĭar la Fiĭul și la Tatăl a întrebuințat nume obștești, adecă acesta Domn și Dumnedeŭ, care sînt obștești la câte trele ipostasurile, ca din întocmaĭ putere a tustrele ipostasurilor, să înțelegem și o ființă și aceleași numirĭ, adecă Domn și Dumnedeŭ și la Duhul Sfînt.

[2]) Că se osebesc aceștia cu numirile, dupre Fotie, fiind-că acestea se numesc darurĭ, ca unele ce sînt milostivirĭ ale Duhuluĭ; slujbe însă, fiind-că se daŭ spre slujirea și folosul aprópeluĭ. Pentru acésta și ceĭ ce le aŭ, nu se cuvine a se mândri, ci cu sfială și cu zmeritĕ cugetare să slujéscă fraților, pentru carĭ și-aŭ luat darul acesta; ĭar lucrărĭ sînt înseși faptele, adecă isprăvile cele ce se lucréză din darurĭ întru ceĭ dăruiți, precum îmbunătățirea fireĭ și altele. Și Teodorit încă dice: „Că pre acesteași le-a numit Apostolul și darurĭ și slujbe și lucrărĭ"; se osebesc însă dupre numirĭ, precum a dis și Fotie: „Și dătător al acestoraș darurĭ a arătat Pavel pre Sf. Treime". Iar purtătorul de Dumnedeŭ Maxim dice: „Că dumnedeescul Apostol pre osebitele lucrărĭ ale unuĭași Sfîntuluĭ Duh le dice darurĭ osebite, care se lucréză adecă de unul și acelaș Duh" (Cap. XCVI a suteĭ a treĭa teologhicești).

[3]) Insemnéză însă că deși une-orĭ rânduĭala se schimbă de Apostol și urmarea Sf. Treimĭ, maĭ pre sus de rânduĭală fiind acésta; noĭ însă se cuvine să păstrăm rânduĭala eĭ nemișcată, precum ne-a predanisit nóuĕ Domnul în Evanghelie și precum ne învață și Mar. Vasilie, dicênd „De nevoe este și acésta a se arăta cu deslușire, că trebue a fugi și d ceĭ ce schimbă urmarea, care o a predanisit nóuĕ Domnul, ca de un ce arătat se luptă împrotiva adevĕruluĭ și pun pre Fiĭul înaintea Tatăluĭ, ĭar înaintea Fiĭuluĭ pre Duhul Sfînt puindu-l. Că se cuvine a păz noĭ urmarea neclătită și nestrĕmutată, pre care din însuși glasul Domnuluĭ o am luat, când a dis: „Mergênd învĕțați tóte neamurile, botezându-

7. Şi fieşte-căruia se dă arătarea Duhuluĭ spre folos.

Pentru a nu dice cine-va: şi ce-mĭ pasă, de este acelaşĭ Duh, acelaşĭ Domn şi acelaşĭ Dumneḑeŭ, carele dă darurile; eŭ însă am luat decât ceĭ-l-alţĭ maĭ puţine, pentru acésta, ḑic, arată aicea Apostolul, că a lua tu frate maĭ puţin dar, acésta e spre folosul tĕŭ, pentru-că neputênd a purta tu pre cel maĭ mare, te-aĭ fi vătămat; ĭar arătare a Duhuluĭ, ḑice semnele şi minunile, pentru-că din semne se arăta credincioşilor, că locueşte Sfîntul Duh întru ceĭ botezaţi. Şi dar, ce te mâhneştĭ tu, că aĭ darul cel maĭ mic? Pentru-că măcar mare dar de aĭ avea, măcar mic, te arăţĭ către ceĭ credincioşĭ, că aĭ Duh Sfînt. Şi din acésta dar mângâe-te; că deşi darurile sînt osebite, dovada cea către credincioşĭ este una, căcĭ şi cu multul şi cu puţinul te arăţĭ lor, că aĭ luat Duh Sfînt[1]).

---

pre eĭ în numele Tatăluĭ şi al Fiĭuluĭ şi a Sfîntuluĭ Duh, amin" (In prescrierea credinţeĭ, ce a trimis către Efstatie). Şi aĭurea încă, acestaşĭ Sfînt Părinte, apostolésca acésta ḑicere propuindu-o ḑice: „Nu însă fiind-că Apostolul a pomenit maĭ întâĭŭ aicea de Duhul, şi al doilea de Fiĭul şi al treilea de Dumneḑeŭ şi Tatăl, a socoti acum că trebue a se strămuta rânduĭala cu totul, că din a nóstră întrebuinţare a luat începĕtură; fiind-că priimind noĭ darurile, maĭ întâĭŭ ne întîmpinăm cu dătătorul (adecă cu Duhul), apoĭ înţelegem pre cel ce a trimis (adecă pre Fiĭul); apoĭ suim aducerea aminte la izvor şi la pricina bunătăţilor (adecă la Tatăl) (Cap. XVI, despre Sf. Duh). Căcĭ când dela cele de jos ne suim, dela Duhul începênd, prin Fiĭul ajungem la Tatăl; ĭar când dela cele de sus ne pogorîm, dela Tatăl începênd, prin Fiĭul ajungem la Duhul Sfînt; precum şi acésta, acestaşĭ Mar. Vasilie ne învaţă, ḑicênd: „Decĭ calea cunoştinţeĭ de Dumneḑeŭ este dela un Duh, prin unul Fiŭ la Tatăl; şi din protivă firésca bunătate şi sfinţenia cea dupre fire şi împĕrătésca vrednicie povĕţueşte dela Tatăl, prin cel Unul născut la Duhul; aşa şi ipostasurile se mărturisesc şi dogma cea bine cinstitóre de Dumneḑeŭ nu cade (Cap. XVIII, despre Sf. Duh).

Ci şi în cartea cea către cele canoniceştĭ epistolĭ despre rânduĭala Sf. Treimĭ aşa ḑice: Chenotomia (adecă scornirea cea din noŭ), cea la rânduĭala Sf. Treime, are stricare a însăşĭ estimeĭ şi lepădarea de tótă credinţa. Şi Mar. Atanasie încă aşa tâlcueşte ḑicerea acésta: „Acésta ştiindu-o fericitul Pavel, nu desparte pre Sf. Treime ca voĭ, ci pre unirea aceştia învĕţându-o, scria Corintenilor, despre cele duhovniceştĭ ḑicênd: „Osebirĭ de darurĭ sînt, ci acelaşĭ Duh şi osebirĭ de slujbe sînt, ĭar acelaşĭ Domn; şi osebirĭ de lucrurĭ sînt şi acelaşĭ Dumneḑeŭ, carele lucréză tóte întru toţĭ"; că cele ce Duhul lucréză în fieşte-carele, acestea dela Tatăl prin Cuvîntul se daŭ; că tóte ale Tatăluĭ ale Fiĭuluĭ sînt. Pentru acésta şi cele ce dela Fiĭul cu Duhul se daŭ, darurĭ ale Tatăluĭ sînt, ci Duhul încă întru noĭ fiind, întru însuşĭ acesta este Tatăl şi Fiĭul; şi aşa este ḑicerea: „Eŭ şi Tatăl vom veni şi sălaş la el vom face" (Atanas. în cele către Serapion). Veḑĭ şi suptînsemnarea la ḑicerea: „Darul Domnuluĭ nostru Iisus Christos" (II Corint XIII, 13), pentru ce de Pavel rânduĭala numelor Sf. Treimĭ se pune alt-fel.

[1]) Iar Teodorit aşa tâlcueşte ḑicerea acésta ḑicênd: „Nu a ḑis darul,

8. Că unuĭa prin Duhul se dă cuvînt de înțelepcĭune.

Precum adecă un dar ca acesta de cuvîntul înțelepcĭuneĭ îl avea Teologul Ioan, fiĭul tunetuluĭ și Petru și ceĭ-l-alțĭ Apostolĭ și maĭ ales Apost. acesta Pavel, cu carele dar, nu numaĭ eĭ știaŭ Taĭnele luĭ Dumnedeŭ cele ascunse, ci și pre ceĭ-l-alțĭ prin cuvînt îĭ învĕțaŭ, fiind-că înțelepcĭunea învață pre ceĭ ce o aŭ, înțelepcĭune óre-care fiind, pentru-că luminézá și descopere pre cele ascunse, și cuvîntul înțelepcĭuneĭ le înfățișézá și la ceĭ-l-alțĭ. Insemnézá însă, că la însușĭ Sfîntul Duh acesta, întrebuințézá Pavel prepositia «prin» și maĭ jos pe «dupre» și pre «în», pentru ca să arăte că întrebuințarea prepositiilor la dînsul este fără osebire; precum dice Fotie și Mar. Vas. (în capetele cele des-

---

ci arătarea, că darul adecă și acum se dă celor ce se învrednicesc de prea sf. Botez, dar nu vederat; că atuncea îndată grăiaŭ și în limbĭ străine și minunĭ făceaŭ, adeverindu-se prin acestea și adevĕrul învĕțătureĭ învĕțându-se. Iar Teologul Grigorie acésta așa tâlcuește, dicênd: „Duhul adecă e unul, ĭar darurile nu asemenea; că nicĭ vasele Duhuluĭ sînt asemennea; că unuĭa prin Duhul, se dă cuvînt de înțelepcĭune și de teorie, ĭar altuĭa cuvînt de cunoștință saŭ de descoperire; ĭar altuĭa credință adevĕrată și fără stânjinire, ĭar altuĭa lucrărĭ de puterĭ și de minunĭ maĭ înalte, ĭar altuĭa dar de tămăduirĭ, apărărĭ adecă sprijinirĭ, ocărmuirĭ, adecă pedagogiĭ trupești; neamurĭ de limbĭ, tâlmăcirĭ de limbĭ, darurĭ maĭ marĭ și al doilea maĭ micĭ dupre mĕsura credinței (Cuvînt despre buna rânduĭală întru vorovirĭ). Și Sf. Chiril Ierus. dice așa: „Curățește dar vasul tĕŭ, ca maĭ mult dar să priimeștĭ“; că ertarea păcatelor se dă tuturor (ce se botézá); ĭar împărtășirea Sf. Duh se dă după mĕsura credinței fiește-căruĭa; de osteneștĭ puțin, puțin veĭ lua; ĭar de veĭ lucra mult, multă îțĭ va fi plata (Catihis. I).

Și purtătorul de Dumnedeŭ Maxim dice: „Decĭ dacă dupre mĕsura credinței, fiește-căruĭa i se dă arătarea Duhuluĭ, întru împărtășirea daruluĭ celuĭ de acest fel, fiește-carele din credincĭoșĭ adecă, dupre mĕsura credinței și a aședĕreĭ ce are cu sufletul, mĕsurată priimește pre lucrarea Duhuluĭ, care se dărueste luĭ deprindere spre lucrarea cea potrivită cutăreea poruncĭ saŭ a cutăreea“ (Cap. XCVI, al suteĭ a III-a din cele teolog.). Iar Mar. Vasilie, treĭ lucrurĭ dice, sînt de nevoe spre a lua cine-va pre lucrarea Duhuluĭ: a) curăția și pacea despre patimĭ; b) credința și c) folosul; că dice așa: „Că nu numaĭ domolirea patimilor este de nevoe spre gătirea priimireĭ Duhuluĭ, ci și mĕsura cea a treĭa a aședĕreĭ ceĭĭ pentru credință și folosul a însușĭ celuĭ ce priimește Darul și al celor ce dupre vremĭ îĭ vor audi, saŭ și în urmă al celor ce se vor împărtăși de folosu cel din prooroci, că se dă, dice, arătarea Duhuluĭ spre folos (la începutul tâlcuireĭ luĭ Isaia). Neînțeles este însă cuvîntul „la ómenĭ“ pentru-că altul ĭa un dar ĭar altul alt dar, dupre acestași Vasilie, ce dice: „Cu neputință însă este fireĭ omenești să arăte pre cuvîntul osebiteĭ lucrăre care se face de dumnedeescul Duh între ceĭ vrednicĭ, dupre care cuvîn unuĭa adecă, i se încredințézá proorocia, și acésta dupre cătime; ĭar altu ĭa darurĭ de tămăduirĭ, și acestea dupre mĕsură.... Că acestea le știe sin gur, cela ce privește vrednicia fiește-căruĭa suflet și carele împarte fiește căruĭa mĕsurile cele nevĕdute ale dreptățeĭ cele dupre vrednicie (Tij).

pre Sf. Duh și Teologul Grigorie în cuvîntul despre Sf. Duh). Iar Teodorit dice, că cuvînt de înțelepciune, Pavel nu numește buna limbuție, ci pre adevĕrata învĕțătură. Iar Mar. Vasilie dice: trebuință este de cuvîntul înțelepciuneĭ pentru a formălui și a cerceta pre cele împreună strâmbate și date în scurte cuvinte. Că însușire a înțelepciuneĭ este a întinde cuvinte (la începutul tâlcuireĭ luĭ Isaia).

Iar altuĭa, cuvînt de cunoștință dupre acestașĭ Duh.

Precum un dar ca acesta de cunoștință îl aveaŭ mulțĭ hristianĭ, cunoștință adecă avĕnd de multe duhovnicești taĭne, însă neputĕnd prin cuvînt să o învețe și pre altiĭ; însă tóte darurile Pavel le dă la Sf. Duh, pentru ca să mângâe cu acésta pre cela ce avea darul cel maĭ mic. Iar Marele Vasilie, despre darul acesta dice că: «Este însă trebuință de cuvîntul cunoștinței spre a teorisi pre cele negrăite ale Duhuluĭ» (La începutul tâlcuireĭ luĭ Isaia). Iar purtătorul de Dumnedeŭ Maxim tâlcuind acésta «duh de cunoștință», dice: «Însușire a cunoștinței este cuprinderea în scurt cea după lucrare a dumnedeeștilor cuvinte, celor întru faptele cele bune» (Cap. XXXVIII a suteĭ a patra din teolog.).

9. Iar altuĭa credință întru acestașĭ Duh.

Credință înțelege aicea Pavel nu pre cea a dogmelor, ci pre a semnelor și minunilor, care póte și dealurile a le muta. Despre care a dis Domnul: «De aĭ avea credință ca grăuntul de mușlar, aĭ dice muntelui acestuĭa: mută-te, și s'ar muta» (Mat. XVII, 20). Și Apostolii încă pentru acéstă credință rugaŭ pre Domnul, dicênd: «Adauge nóuĕ credință» (Luca XVII, 5)[1]).

Iar altuĭa Daruri de tămăduiri întru acestașĭ Duh.

Daruri de tămăduiri sînt a vindeca cine-va atât fiește-care bólă de mulțĭ anĭ și grea, cât și pre tótă neputința, adecă fiește-care bólă ușóră și de puțină vreme, precu(m) acest fel de Dar a dat Domnul Apostolilor, dupre Evangh. Mateĭ (Cap. X, 1)[2]).

10. Iar altuĭa lucrări de puteri.

Cela ce avea darul puterilor, acela putea să certe pre ceĭ

---

[1]) Și Teodorit dice, că credința aicea Pavel nu dice pre cea de obște, ci pre osebitul Dar de a strămuta și munții.

[2]) Dumnedeescul Maxim adeverĕză, că de nu ar avea cine-va maĭ înainte în sufletul sĕŭ firéscă iubire de ómenĭ, nu póte a lua dar de tămăduiri; că dice așa: „Nicĭ Darul prea Sf. Duh lucréză daruri de tămăduiri, fără de iubirea de ómenĭ cea dupre fire; nicĭ vre un alt óre care din cele-l-alte daruri, fără de deprinderea și puterea fiește-căruĭa cea priimitóre; nicĭ iarăși un om din ceĭ nenumĕrațĭ va câștiga dar, dupre firésca putere, fără de dumnedeésca putere, care dă acestea“ (Cap. XIII, din suta a șésea teologhicești).

nesupuşĭ, precum Pavel a orbit pre Elima vrăjitorul şi precum Petru a omorît pre Anania şi pre Safira; care acest dar, adecă a certa pre ceĭ nesupuşĭ, nu îl avea acela ce lua darul tămăduirilor.

Iar altuĭa, proorocia; şi altuĭa deslușirile duhurilor.

Darul deslușireĭ duhurilor era a şti cine-va care om este duhovnicesc şi carele nu duhovnicesc, ci sufletesc este saŭ trupesc; carele proorocul cel adevĕrat, cel de Dumnedeŭ însuflat şi carele este vrăjitorul şi minciuno-proorocul cel de demoni însuflat. Pentru acésta acestaşĭ Apostol scria despre acésta Tesalonicenilor: «Proorocia să nu o defăimaţi; tóte însă cercându-le, binele ţineţi-l» (I Tesalon. V, 20). Căcĭ atuncea precum se aflaŭ mulţĭ proorocĭ adevĕraţĭ, ce fel era şi Agav, (care,) prin Sf. Duh a proorocit, că fómete mare are să se facă în tótă lumea, carea şi s'a făcut în vremea luĭ Claudie Chesarĭul, precum dic Faptele (Faptele XI, 28). Ce fel eraŭ şi cele patru fiice ale luĭ Filip, care prooroceaŭ (Cap. XXI, 9). Cu un chip ca acesta eraŭ atuncĭ şi minciunoşĭ proorocĭ mulţĭ, fiind-că se silea dĭavolul, ca pre lângă proorocii ceĭ adevĕraţĭ aĭ luĭ Dumnedeŭ, cu făţărie să dovedéscă, adecă să arăte cum că aŭ şi minciunósele proorocii óre-care arătată fiinţă şi vrăjirile luĭ; precum dice Mar. Chrisost., în cât darul deslușirilor duhurilor, era al doilea dupre darul proorocieĭ[1]).

Iar altuĭa feluri de limbĭ, şi altuĭa tâlmăcirea limbilor.

Mult era şi mare şi întins la mulţĭ darul limbilor la Corintenĭ, pentru care şi eĭ maĭ mult se făleaŭ, decât s'ar fi fălit pentru tóte cele-l-alte daruri; fiind-că darul acesta maĭ întâiŭ s'a dat Apostolilor de către Sf. Duh în chip de limbĭ de foc şi pentru acésta se socotea maĭ mare decât tóte. Ci nu este

[1]) Că dice Mar. Vasilie: mare cu adevĕrat şi întâiŭ dar este şi având trebuinţă de suflet curăţit pentru a încăpea dumnedeésca însuflare spre a prooroci cele ale luĭ Dumnedeŭ; ĭar al doilea după acela este, şi nicĭ acesta mic şi carele are trebuinţă nu de mică purtare de grijă, de a asculta voea celor ce se dic de către duhul şi nu a răstălmăci înţelegerea celor ce se dic; ci drept a se povăţui întru dînsa de către duhul cel ce a iconomisit a se scrie proorocia, carele povăţueşte şi pre mintea celor ce aŭ priimit darul cunoştinţeĭ; pentru acésta şi Domnul adăugând, a dis: „Cela ce are urechĭ de a-audi, audă" (Mat. XI, 15). Şi proorocul Ozie dice: „Cine este înţelept şi să înţelégă acestea? Saŭ înţelegĕtor şi să cunóscă acestea" (Cap. XIV, 10). Şi Apostolul în cuvîntul acest despre daruri, darul însă pre proorocie o dice: „Iar acésta" deslușirea darurilor. Că cel ce se dă pre sineşi organ vrednic lucrăreĭ Duhuluĭ, este prooroc; ĭar cel ce înţelepţeşte priimeşte în sineşi pre puterea celor ce se făgăduesc, are pre darul deslușireĭ duhurilor. Pentru acésta şi Corintenilor rânduindu-le, dice aicea: „Iar proorocĭ doĭ saŭ treĭ vorovéscă şi ceĭ-l-alţĭ să deslușéscă (la Cap. XIV, s. 29) (Mar. Vasilie la începutul tâlcuireĭ luĭ Isaia).

așa adevĕrul, că darul învĕțăturei este mai mare și a tâlmăci cine-va limbile este mai mare decât a le grăi. Pentru acésta și pre cel mai din urmă Apostolul l'a pus ca mai sus. Că altuĭa atuncea i se da darul de a grăi în feluri de limbi, însă nu și a le tâlmăci. De unde acesta știa adecă limbile ce le grăește, înțelegea ce dic, ĭar altora a le tâlmăci nu putea. Altuĭa însă ĭarăși i se da amêndóuĕ acestea și de a grăi limbi osebite și de a le tâlmăci, saŭ se da acestuĭa numai a le tâlmăci. Mai potrivit însă a dis la limbi neamuri, numind neamuri pre osebitele limbi, care sînt împărțite dupre națiile și neamurile lumei.

11. Tóte însă acestea le lucréză unul și același Duh, împărțind osebit fiește-căruĭa, precum voește.

Ĭarăși pre aceeași mângâere, ce o a dis mai sus sfințitul Apostol, o dice și aicea că tóte darurile acestea, adecă și micĭ și marĭ și mai marĭ, le lucréză unul și același Duh și nicĭ o osebire între dînsele este, dupre dătătorul și izvorul lor, din care se revarsă la ceĭ osebiți. Vedĭ însă cum astupă gura hristianului aceluĭa, căruĭa nu-ĭ place împărțirea darurilor Duhului, dicênd, că precum Duhul socotește și voește și ĭĭ place, așa și face și le împarte acestea. Dar tu cine eștĭ, de nu-ți place acésta? Insemnéză, o cetitoriule, dicerea acésta «precum voește»; pentru luptătoriĭ de duh și care nu dic Dumnedeŭ pre Duhul Sfînt. Căcĭ nu a dis Pavel, precum i se poruncește Duhul împarte, ci precum voește, adecă domnește și stăpânește și dumnedeește împarte darurile sale ca Domn și ca stăpân și Dumnedeŭ. Și nu a dis că duhul se lucréză, precum dic luptătoriĭ de Duh, ci lucréză, precum lucréză și Tatăl, precum a dis mai sus: «Ĭar acestași Dumnedeŭ, carele lucréză tóte întru toțĭ (la stih 6)[1]).

[1]) Dumnedeescul Maxim Aschitiul așa dice despre Darul Duhuluĭ: „Unul cu adevĕrat și neschimbat este Darul Duhuluĭ, lucréză însă în fiește carele, precum voește (Cap. CXV despre ceĭ ce socotesc mântuirea a fi din fapte). Și ĭarăși: „Precum plóea vărsându-se pre pământ, dă sadurilor potrivită umézélă, celor dulcĭ, dulcéța adecă și petroșire celor petróse;—așa darul în inimile credincioșilor fără prefacere puind, potrivite lucrările faptelor bune le dărueste“ (Cap. CXVI tij.). Și ĭarăși: „Celuĭ ce flămândește pentru Christos, (darul) i se face hrană; și celuĭ ce însetéză bĕutură prea dulce; celuĭ ce tremură de frig, îmbrăcăminte; și celuĭ ce osteneste, odihnă; celuĭ ce se rógă, încredințare; și celuĭ ce plânge, mângâere“ (Cap. CXVII tij.). Dice însă și dumnedeescul Chrisostom: „Lumina ceea ce se dă de Dumnedeŭ este simplă și are raze osebite nu firește, ci dupre lucrări; că dela Dumnedeŭ una este strălucirea, ci viind către noĭ multe strălucirĭ plinește, și osebite razele, unuĭa dăruindu-ĭ strălucire de proorocie, ĭar altuĭa strălucire de apostolie, altuĭa strălucire de mucenie“ (Cuvînt despre rîvna și buna cinstire de

12. Şi precum trupul unul este şi mădulărĭ are multe, tóte mădulările însă ale trupuluĭ multe fiind, trupul este unul[1]), aşa şi Christos.

Mângâe şi aicea Apostolul pre acela ce se mâhnea că avea maĭ mic dar, dela pilda trupuluĭ arătându-ĭ, că nu este maĭ josit decât ceea-l-alţĭ, ce aŭ darurile celeĭ maĭ marĭ. Că ḑice, precum trupul este unul, de sineşĭ adecă, sînt însă şi multe pentru-că are mădulărĭ osebite; aşa ĭarăşĭ şi mădulările sînt de sineşĭ multe, sînt însăşĭ multe una, fiind-că alcătuesc un trup. Decĭ şi dacă mădulările dupre acésta sînt una, unde maĭ este osebirea, care o aŭ? Saŭ care este cel maĭ mare? Saŭ care cel maĭ mic? Negreşit nicĭ osebire aŭ, nicĭ este maĭ mare şi maĭ mic, pentru-că tóte una sînt, ca unele ce un trup alcătuesc. Cu un chip ca acesta şi Christos, adecă trupul luĭ Christos, carele este biserica şi împreuna adunare a tuturor hristianilor; căcĭ de vreme ce Christos este capul trupuluĭ bisericeĭ, pentru acésta şi Pavel pre trupul bisericeĭ l'a numit Christos, dela capul eĭ, ca precum trupul şi capul este un om, aşa şi biserica şi Christos, fiind-că este trup şi cap, dupre urmare este şi unul. Pentru

Dumneḑeŭ şi la orbul cel din naştere). Şi ĭarăşĭ ḑice: „Precum colorurile şi bunele văpsele ale împĕrăteşteĭ haĭne priimesc pre raza sóreluĭ răsare însă osebite raze şi ce fel ar fi bunătatea văpseleĭ, acel fel lucreză pre buna văpsea.... nu raza împărţindu-se, ci iconomia haĭneĭ şi pre împărţirea razeĭ închipuindu-o cu lumina: aşa dar şi dumneḑeésca lucrare simplă fiind, împreună se împarte cu ceĭ ce o priimesc" (Tij.). Iar Mar. Atanasie ḑice aşa: plóea de un fel pogorîndu-se, semănăturĭ de multe felurĭ lucréză şi grîŭ lucréză şi chimen şi malaĭŭ şi secară; una este plóea ceea ce se pogóră, ĭar rĕsăririle multe; şi singuraticul felul ploeĭ, se sémănă în rodire de multe felurĭ (Vor. la sĕmênţă).

[1]) Ḑicerea acésta tâlcuindu-o teologul Grigorie ḑice: „De acéstă rânduĭală să ne cucerim fraţilor, acésta să o păzim; cutarele adecă, fie ca o ureche, ĭar cutarele limbă, cutarele mână, ĭar cutarele altă ce-va; unul înveţe, ĭar altul înveţe-se; unul lucreze binele cu mânile sale, spre împărţirea celuĭ lipsit, ce are trebuinţă; unul încépă şi propue, ĭar altul îndrepteze-se prin ascultare.... Să nu fim toţĭ limbă, lucrul cel maĭ gata; că aŭ dór toţĭ proorocĭ, aŭ dór toţĭ Apostolĭ, aŭ dór toţĭ tâlcuim... Mare lucru e a învĕţa? Ci a ne învĕţa este fără primejdie. Ce te facĭ pre sineţĭ păstor, óĭe fiind? Ce te facĭ cap, picĭor aflându-te? Ce te apucĭ a povăţui óste, între soldaţĭ fiind rânduit? Rânduĭala întăreşte tot; rânduĭala ţine pre cele cereştĭ şi pre cele pămênteştĭ, rânduĭala întru cele gândite, rânduĭală întru cele simţite; rânduĭala între anghelĭ, rânduĭala în stele şi în mişcare, şi în mărime şi în ţinere cea a unuĭa de alta şi în strălucire; şi rânduĭala (adecă regula) stăpânind totul e podóbă şi frumuseţă nestrămutată; ĭar neregula şi nepodóba, în aer adecă fulgerile, ĭar în pămênt cutremurile, ĭar în mare viforurile, ĭar în cetăţĭ şi în case gâlcevĭ şi rĕzbóe, íar în trupurĭ bóle şi în suflete pre pĕcate le-a izvodit (Cuvînt pentru buna rânduĭală a vorovireĭ). Acéstă ḑicere a Apostoluluĭ o pomeneşte şi Canonul LXIV al icumeniculuĭ al VI-lea sobor.

acésta și Pavel în loc de biserică a pus pre Christos[1]). Deci dice că și întru o biserică una sîntem toți, ca unii ce alcătuim un trup al ei, măcar deși trupul acest unul al bisericei se alcătuește de osebite cete și mădulări.

13. Că și întru un Duh, noi toți întru un trup ne-am botezat, ori iudei, ori elini, ori robi ori sloboḑi.

Cu aceste cuvinte arată acum Pavel, că biserica se asémănă cu un trup și dice, că de unul și același Sf. Duh noi toți și eŭ Pavel ne-am botezat întru un trup, adecă spre a fi un trup; căci nu m'am botezat eŭ întru alt Duh și tu întru altul, ci ne-am botezat amêndoi întru unul și același Duh; drept aceea nici eŭ Pavel am ce-va mai pre sus decât tine, fiind-că întru un trup ne-am botezat, adecă pentru ca să fim un trup, atât iudei cât și elinii și neamurile; atât robii, cât și cei sloboḑi. Iar dacă Duhul Sfînt ne-a unit pre noi hristianii, carî eram așa depărtați unul de altul și ne-aŭ făcut una, cu mult mai vîrtos după ce ne-am făcut una prin Sf. Duh, nu se cuvine a ne mâhni, ca cum ar fi vre o osebire între noi[2]).

Și toți întru un Duh ne-am adăpat.

Se vede că dice Pavel aicea pentru duhovnicésca masă a taînelor, a pânei și a vinului; pentru-că ḑicênd că ne-am adăpat întru un Duh, pre amêndóuĕ le-a arătat și sângele Domnului, care-l bem și trupul lui, care-l mâncăm. Însă noima cea mai adevĕrată este, că Duh aicea numește pre venirea și sălășluirea Sf. Duh, care se face întru noi dela sf. Botez, mai înainte încă de a ne împărtăși cu dumneḑeeștile taine; că hristianii îndată ce se botézĕ, iaŭ darul Sf. Duh cu inima lor, ca cu o apă ce săltézĕ. Ne-am adăpat însă, a ḑis, dela metafora și asemănarea pomilor, care se adapă de una și aceeași ploe. Deci un Duh, ḑice, ne-a adăpat pre noi toți și ne-a săturat și un trup ne-a făcut.

14. Că și trupul nu este un mădular, ci multe.

Nu te mira, ḑice, hristiane, dacă noi cei atât de mulți un trup sîntem, căci și la trupul omului așa urméză, și din mădulările cele multe ale omului, un trup omenesc se face.

15. De va ḑice piciorul: nu sînt mână, nu sînt din trup; aŭ dór din acésta, nu este din trup?

---

[1]) Fotie însă tâlcuind acésta: „așa și Christos", ḑice: „Așa și Christos multe mădulări adecă are câte unul pre toți, un trup însă cel obștesc al bisericei; că din mulți se alcătuește și un trup este, cap avênd pre Christos, precum este biserica și Christos un trup desăvîrșit" (la Icumenie).

[2]) Vedi și suptînsemnarea la stih. 3 al cap. VI ceii către Romani.

16. Şi de ar ḑice urechea: nu sînt ochĭ, nu sînt din trup; aŭ dór din acésta, nu este din trup?

Aicea înţelepţeşte aduce Apostolul pre mădulările trupuluĭ omenesc şi cu o închipuire formăluéşte că vorovesc ele, ca cum ar fi cuvîntătóre şi ca cum ar cârti, pentru ce unele dintr'însele să fie maĭ josite decât cele-l-alte, cu scopos ca, arătând că cârtirea mădulărilor celor de acest fel este fără cuvînt, să arăte şi că cârtirea hristianilor acelora carĭ cârtesc, că sînt alţiĭ maĭ marĭ decât dînşiĭ dupre daruri, ca să arăte, ḑic, că cârtirea acestóra este asemenea fără cuvînt ca şi acésta; şi aşa să-ĭ ruşineze pre eĭ. Le aduce însă în mijloc pre mădulărĭ, nu dór că cârtesc dóuĕ mădulărĭ, care se află la amêndóuĕ marginele a trupuluĭ omenesc, precum este picĭorul şi urechea, nicĭ ḑice că picĭorul voroveşte cu ochĭul, şi cârteşte asupra luĭ, ci că voroveşte picĭorul cu mâna, carea mâna puţin covîrşeşte decât picĭorul; ĭar urechea ḑice, că voroveşte cu ochĭul, şi că cârteşte asupra luĭ, care ochĭul puţin întrece pre ureche; pentru-că noĭ ómeniĭ tot-de-una obicĭnuim a zavistui, nu pre ceĭ ce sînt fórte maĭ pre sus de noĭ, ci pre ceĭ ce puţin ne întrec. Decĭ de ar şi ḑice picĭorul, fiind-că eŭ nu sînt mână, nicĭ sînt la mijlocul trupuluĭ; ci sînt picĭor şi dedesuptul tuturor, pentru acésta nicĭ ca cum sînt parţe a trupuluĭ. Nu cum-va, ḑic, de acésta, căcĭ este picĭor şi nu mână, pentru acésta nicĭ cum este din trup, saŭ parte din trup? Nu, căcĭ locul, mijlocul adecă, saŭ marginea trupuluĭ nu face acésta de a fi ce-va parte din trup saŭ a nu fi; ci aceea ce face óre-ce parte de trup, este unirea cea cu tot trupul sĕŭ, precum dimprotivă şi ceea ce face a nu fi óre-care parte de trup, este despărţirea cea de către tot trupul. Asemenea şi urechea de ar ḑice, fiind-că eŭ nu sînt ochĭŭ, apoĭ nicĭ cum sînt parte a trupuluĭ, nu cum-va, ḑic, şi urechea nu este din trup? Ba din trup; ci şi acésta avênd dintru început dela Dumneḑeŭ rânduit loc şi lucrându-şĭ lucrarea sa şi acésta parte este şi mădular al trupuluĭ. Drept aceea şi tu, hristiane, ce se vede că aĭ luat darul cel maĭ mic şi maĭ josit, nu cârti, pentru-că şi tu parte eştĭ a trupuluĭ bisericeĭ luĭ Christos; de şi ţi s'a sorţit locul şi rânduĭala cea maĭ de jos. Atuncea însă nu eştĭ mădular al trupuluĭ bisericeĭ, când te veĭ rupe şi te veĭ despărţi pre sine-ţĭ de biserică şi de unirea eĭ. Păzeşte dar unirea acésta, de voeştĭ a fi mădular al bisericeĭ luĭ Christos.

17. De ar fi tot trupul ochĭŭ, unde ar fi auḑul? Orĭ de ar fi tot auḑ, unde ar fi mirosirea?

Fiind-că maĭ sus a ḑis dumneḑeescul Pavel picĭor şi mână

și ureche și ochiŭ și a adus pre Corinteni întru gândire de covîrșire și de micșorare și pentru înțelegerea acésta urma să se mâhnéscă ĭarăși ei și să nu se mângâe; pentru acésta acum arată că așa era de folos a fi osebite darurile în biserica luĭ Christos; căcĭ de ar fi fost tot trupul un mădular numaĭ, unde ar fi fost cele-l-alte mădulărĭ? Așa și singur unul de ar fi avut în biserică tóte darurile, ceĭ-l-alțĭ ce ar fi avut? Nu te rușinezĭ dar, dice, tu hristiane, carele te mâhnești, că sînt alțiĭ maĭ pre sus de tine? Pentru-că cu acésta cautĭ să scoțĭ din biserică atâtea mădulărĭ și pre atâția alțĭ frațĭ aĭ tĕĭ? Și pentru ce vreaĭ tu singur să fiĭ într'însa și să aibĭ darurile tuturor?

18. Acum însă Dumnedĕŭ a pus mădulările pre unul fiește-carele din ele în trup, precum a voit.

Fórte astupă gurile Corintenilor Apostolul, cu cuvîntul acesta ce l'a dis, că Dumnedĕŭ a voit și a rânduit pre fiește-care mădular al trupuluĭ la firescul luĭ loc (că acésta însemnéză dicerea «a pus»); și nicĭ picĭorul are dreptate a se mâhni căcĭ s'a rânduit să aibă locul cel maĭ de jos al trupuluĭ, fiind-că Dumnedĕŭ așa a voit și așa e de folos picĭorul a avea locul cel maĭ de jos; nicĭ capul ĭarăși dimprotivă are dreptate a se mândri, pentru-că are locul cel maĭ de sus al trupuluĭ, fiind-că isprava acésta nu este a sa, ci a luĭ Dumnedĕŭ, carele așa a rânduit locul mădulărilor. Decĭ cu un chip ca acesta Dumnedĕŭ a rânduit și în biserică, unul adecă să fie jos, pentru că așa îĭ este de folos; ĭar celă-l-alt să fie sus, pentru-că așa îĭ e de folos. Și se cuvine și acela adecă a priimi locul cel de jos și acesta încă a nu se mândri pentru locul cel de sus.

19. Iar de ar fi fost tóte un mădular, unde ar fi trupul?

20. Iar acum multe mădulărĭ fiind, trup însă unul este.

Vedĭ înțelepciunea Mareluĭ Pavel, pentru-că dela ceea ce mâhnea pre Corinteni, din însăși aceea îĭ mângâe, și aceea ce se părea lor a fi pricină de deosebire, Sfîntul o arată pricină de unire; acésta adecă, că se cuvine a fi darurile osebite în biserică și a nu fi de întocmaĭ cinste tóte, căcĭ de nu ar fi fost mădulărĭ, nicĭ un trup ar fi fost; și de nu ar fi fost un trup, nicĭ cinste de o potrivă ar fi fost între mădulărĭ; ĭar acum pentru acésta este cinste de o potrivă între tóte mădulările pentru-că tóte alcătuesc un trup. Drept aceea pentru a fi osebite mădulările, pentru acésta și se deplinește un trup și pentru a fi ĭarăși un trup, pentru acésta este și o cinste la tóte mădulările; cu acésta adecă, căcĭ tóte trebnicesc (servesc) și deplinesc un trup întreg și desăvîrșit; «că multe mădulărĭ sînt, dice; ĭar un trup este». Drept aceea și voĭ hristianiĭ de nu aț

fi avut daruri osebite, nici aţi fi fost un trup, şi ne fiind un trup, nici aţi fost de asemenea cinste; pentru-că cinstea cea de o potrivă şi unirea vóstră se naşte fiind-că sînteţi un trup[1]).

21. Şi nu póte ochiul să dică mâneĭ: trebuinţă nu am de tine; orĭ capul ĭarăşi să dică picĭórelor: nu am trebuinţă de voĭ.

După ce a potolit şi a mângâĭat Sf. Apostol cu cuvintele cele maĭ de sus pre ceĭ ce aveaŭ darurile cele maĭ micĭ, acum voroveşte cu aceĭa, ce aveaŭ darurile cele maĭ marĭ şi se mândreaŭ asupra celor maĭ de jos; căcĭ dice: precum nu póte ochiul să dică mâneĭ şi celor-l-alte mădulărĭ ale trupului, nu am trebuinţă de voĭ[2]) (fiind-că un singur mădular şi cel maĭ de jos de ar lipsi, şchiopătéză trupul şi nu este întreg şi deplinit);—aşa nicĭ aceĭ ce aveaŭ darurile cele maĭ marĭ, nu pot a se mândri şi a dice celor cu maĭ micĭ daruri, că nu avem trebuinţă de voĭ, fiind-că aŭ trebuinţă de dînşiĭ, nefiind singurĭ eĭ îndestulĭ şi fără de lipsă spre a zidi biserica; şi bine a dis acésta, nu póte ochiul să dică cele de maĭ sus; că măcar deşi multe voeşte ochiul, că nu ar avea trebuinţă de mădulările cele-l-alte, însă dupre firescul chip acésta este cu neputinţă.

22. Ci cu mult maĭ vîrtos, mădulările trupuluĭ cele părute a fi maĭ slabe, maĭ de nevoe sînt.

---

[1]) Vrednice de laudă însă sînt şi asemănările ce le aduce dumnedeescul Chiprian, dupre care se unesc credincĭoşiĭ; că dice acestea: „Duhovniceştiĭ fraţi, adecă hristianiĭ se unesc orĭ ca nişte osebite raze întru acelaşĭ sóre; orĭ ca nişte osebite crengĭ, întru aceeaşĭ rădăcină; orĭ ca nişte osebite sulinare (canalurĭ) şi jghĭaburĭ de apă, întru acelaşĭ izvor; orĭ ca nişte osebite mădularĭ întru acelaşĭ trup; şi sórele adecă este întru carele se unesc credinţa, dela care ĭaŭ lumină; ĭar rădăcina şi izvorul sînt din care cresc; izvorul este înţelepcĭunea luĭ Dumnedeŭ din care se luminéză şi trupul este biserica, de care atârnă eĭ. Dice însă şi dumnedeescul Amvrosie, că duhovnicésca frăţime dupre treĭ óre-care covîrşeşte pre frăţimea cea trupéscă. a) Că trupésca frăţime priimeşte şi vrajbă; ĭar cea duhovnicéscă nu priimeşte. b) Că aceea adecă desparte pre cele obşteştĭ, ĭar cea duhovnicéscă şi pre ale sale le face obşteştĭ şi c) Că cea trupéscă defaimă pre aĭ sĕĭ, ĭar cea duhovnicéscă priimeşte şi pre ceĭ strĕinĭ (la Coresie).

[2]) Iar Sf. Grigorie Nisis tropologhiceşte tâlcueşte acéstă dicere a Apostoluluĭ „nu póte ochiul să dică mâneĭ: nu am trebuinţă de tine“ dice Sf. Grigorie, că dumnedeescul Pavel prin acestea face dogme, că prin amêndóuĕ se cuvine trupul bisericeĭ a face bine, puterea cea străvĕdĕtóre a adevĕruluĭ, împreună dregêndu-se către cea lucrătóre. Nicĭ cea teoriticéscă de sineşĭ deplineşte pre suflet (care se arată prin ochiŭ), de nu ar fi faţă faptele (care se însemnéză prin mână), isprăvind viaţa cea moralicéscă, nicĭ practicésca filosofie dându-se e îndestul spre folos, neaflându-se adevĕrul buneĭ cinstirĭ de Dumnedeŭ, întru cele ce se fac; că de nevoe este societatea ochilor cu mânile, adecă a credinţeĭ cu faptele (la şirul tâlc. cap. XXVIII, s. 20 a luĭ Mateĭ).

23. Şi cele ce ni se par, că sînt mai necinstite ale trupului, împrejurul acelora mai multă cinste punem, şi cele mai nesocotite ale nóstre, mai multă cinste aŭ.

Acum arată Apostolul că mădulările acelea, ce socotim că sînt mai de jos, acelea sînt de nevoe şi trebuitóre, căci se par a fi mai josite, însă dupre adevĕr nu sînt mai josite. Dar care sînt mădulările trupului, cele ce par a fi mai neputincióse decât cele-l-alte şi mai necinstite şi sînt mai de nevoe şi trebuitóre? Unii adecă dic, părţile cele născĕtóre şi de prunci făcĕtóre, care se par adecă a fi necinstite şi grozave, însă sînt atât de nevoe, încât fără ele moştenirea ómenilor şi viaţa lor nu ar fi putut să rămâe; ci cinste mai multă decât celor-l-alte le dăm, căci de ar fi cine-va gol preste tot trupul şi la tóte cele-l-alte mădulări, aceste părţi nu póte a le lăsa góle[1]). Iar alţii dic că părţi mai neputincióse şi mai de nevoe sînt ochii; pentru-că aceştia deşi sînt mici cu cătimea şi decât tóte cele-l-alte mădulări mai slabi şi mai neputincioşi, însă sînt prea de nevoe; iar mai necinstite şi mai mârşave, dic, că sînt picĭórele. Ochilor noştrii deci le face(m) multă purtare de grijă şi cinste; ci şi picĭórele le acoperim şi le purtăm de grijă, deşi ele sînt mai jos la marginea trupului nostru şi se par a fi necinstite[2]). Póte însă cine-va a înţelege trei rânduele la mădulările trupului, că altele sînt adecă slabe şi de nevoe precum sînt ochii; iar altele necinstite, precum picĭórele şi altele grozave la vedere, precum sînt părţile cele născĕtóre[3]).

[1]) Pentru acésta, precum se vede şi Adam şi Eva, călcând porunca lui Dumneḑeŭ şi vĕḑêndu-şi goliciunea lor, aŭ cusut frunze de smochin şi şi-aŭ făcut împrejurători pentru ca să-şi acopere părţile cele născĕtóre de fii; „că aŭ cunoscut, dice, cum că sînt goi şi aŭ cusut frunză de smochin şi aŭ făcut loruşi împrejurători (Fac. III, 7). Şi copiii ceĭ mici îndată ce vin în vîrstă, îşi acoperă părţile acelea.

[2]) Iar Teodorit dice, că părţile cele mai de nevoe sînt splina şi creerul capului (adauge şi plămânile şi inima şi cele-l-alte măruntae), dar însă acestea s'aŭ învrednicit de mai multă siguranţă dela Făcĕtorul; căci ósele peptului şi ale capului, cele ce cuprind pre cele dise, sînt îndestul de tari, mai mult decât cele-l-alte; mai necinstite însă se vĕd a fi picĭórele, dar însă multă purtare de grijă facem pentru ele, învălindu-le cu colţuni şi cu încălţări.

[3]) Adauge însă şi Fotie acestea, că nu urméză a fi mai mici aceĭa, carĭ ĭaŭ darurile cele mai mici; nici mai mari a fi aceĭa, ce aŭ darul cel mai mare; pentru că mulţi luând daruri mari, s'aŭ arătat mai josiţi şi mai mici decât mulţi, carĭ nu aŭ luat nici ca cum daruri. Şi ce dic, că s'aŭ arătat mai josiţi? Căci şi s'aŭ ticăloşit cu totul, nepăzind darurile cele ce aŭ fost luat, precum a fost Iuda, carele şi daruri a luat şi minuni a făcut; şi precum aŭ fost aceĭ ce diceaŭ: „Dómne, întru numele tĕŭ cutare şi cutare şi puteri multe am făcut", cărora le-a dis Domnul: „Adevĕr dic vóuĕ, nu vĕ ştiŭ pre voi, ci duceţi-vĕ dela mine" (Mat. VII).

24. Iar cele de bun chip nu aŭ trebuinţă de noi.

Ca să nu dică cine-va: ce cuvînt este acesta, ce dici, o fericite Pavle, să purtăm grijă şi să ocrotim mădulările nóstre cele fără chip, adecă grozave şi necinstite şi se defaimăm pre cele de bun chip şi pre cele cinstite? Pentru acésta dice Apostolul, că nu defăimăm pre mădulările nóstre cele de bun chip şi cinstite; ci acelea nu aŭ trebuinţă de vre o cinste de la noi şi de purtare de grijă, pentru-că firesce aŭ buna închipuire dela sineşi.

Ci Dumnedeŭ a tocmit trupul.

Drept aceea dacă Dumnedeŭ a dres şi a tocmit pre trup, apoi şi unul a făcut; pentru-că lucrul cel ce se drege, una se face şi ceea ce a fost mai nainte, mai mult nu se vede. Şi dar unde a rămas mai multul la unul şi mai marele saŭ mai micul? Negreşit nu a rămas.

25. Celuĭ lipsit mai multă cinste dându-i, ca să nu fie dezbinare în trup.

Nu a dis Pavel, că Dumnedeŭ a dat mădularuluĭ celuĭ necinstit şi fără chip mai multă cinste, fiind-că de sine şi dupre firea sa, nicĭ un mădular al trupuluĭ este fără chip şi necinstit; ci a dis, că a dat cinste mădularuluĭ aceluĭa, ce era lipsit de multa cinste[1]). Decĭ şi tu, cel ce aĭ darul cel mai mic dupre cinste, nu te mâhni, pentru-că mai mult te-a cinstit Dumnedeŭ[2]). Iar pricina pentru care Dumnedeŭ a dat mai multă cinste mădulărilor lipsite de cinste este, ca să nu se facă desbinări şi despărţirĭ în trupul cel unul; căcĭ dacă alte mădulări ale trupuluĭ nostru s'ar fi încălzit şi s'ar fi cinstit şi de fire şi de purtarea nóstră de grijă; iar altele din protivă, nicĭ de fire, nicĭ dela noĭ ar fi luat cinste şi purtare de grijă, negreşit acelea

[1]). Iar înţeleptul Teodorit tâlcuind dicerea acésta: „Iar cele de bun chip nu aŭ trebuinţă de noĭ, ci Dumnedeŭ a dres trupul celuĭ lipsit, mai multă cinste dându-i", dice: „Că obrazul adecă nu are trebuinţă de învelitóre, iar mădulările cele născătóre de copiĭ şi noĭ cu haĭna le acoperim şi firea cu periĭ, ce sînt la dînsele, puindu-i împrejurul lor ca o îngrădire şi cu părţile şedutuluĭ, pre mădularul deşertăreĭ l'a făcut acoperit, adecă pre cel născător de copiĭ.

[2]) Cum cinsteşte Dumnedeŭ pre acela căruia îĭ dă dar mai mic, mai descoperit o spune înţeleptul Fotie; căcĭ celuĭ lipsit şi celuĭ mai josit, le dă Dumnedeŭ mai mult dar, ca unor slabĭ; iar celuĭ tare şi puternic de a se chivernisi pre sineşi îĭ dă Dumnedeŭ mai puţin şi mai mic dar. Drept aceea şi ceĭ ce aŭ luat darul cel mai mare, nu se cuvine a se mândri, că aŭ luat mai mare, pentru-că acésta este semnul neputinţeĭ lor, pentru care aŭ avut trebuinţă de a lua mai mult dar, pentru a se regularisi pre sineşi. Şi ceĭ ce aŭ luat cel mai mic, mai ales trebue a se bucura şi a se veseli, pentru-că puternicĭ fiind şi îndesulaţi, spre a se regularisi pre sineşi aŭ luat dar mai mic şi nu aŭ avut trebuinţă de mai mare.

s'ar fi despărțit unul de altul și nu ar fi suferit firésca conlegătură și unire, ce o aŭ; ĭar de s'ar fi despărțit acestea, negreșit și cele-l-alte mădulărĭ s'ar fi vătămat și tot trupul s'ar fi dezbinat. Decĭ și voĭ, ḑice, fraților, ceĭ ce aveți darurile cele maĭ marĭ, nu vĕ mândriți și nu defăĭmațĭ pre aceĭa, carĭ aŭ darurile cele maĭ micĭ, ca nu aceĭa despărțindu-se de voĭ, de despărțirea lor să vĕ vătămațĭ și voĭ.

Ci să pórte grijă mădulările întocmaĭ unul pentru altul.

Dumneḑeŭ, ḑice, nu numaĭ pentru acésta a dat maĭ multă cinste mădulărilor celor lipsite[1]) pentru a nu fi dezbinărĭ în trup; ci și pentru a fi dragoste și unire între mădulărĭ multă și ca hristianul cel maĭ mare să pórte de grijă și pentru cel maĭ mic, nu prost și cum s'ar întêmpla, ci întocmaĭ, adecă ca să dobândéscă cel maĭ mic aceeașĭ purtare de grijă, de care se îndulcește și cel maĭ mare; așa adecă precum când s'ar înfige un ghimp în călcâĭul picĭoruluĭ și simte tot trupul durerea și se îngrijește; pentru acésta și capul se plécă spre durerea călcâĭuluĭ și spinarea trupuluĭ se întórce în jos și pântecele și măruntaele se înghesuesc și ochiĭ cu multă luare aminte caută, ca să vadă ghimpul și mânile se mișcă și tóte pătimesc până a scóte ghimpul. Așa urméză și când alt mădular al trupuluĭ s'ar vătăma și ar avea durere, pentru-că tóte mădulările se îngrijesc, ca să-l ajute pre acela.

26. Și orĭ de pătimește un mădular, împreună pătimesc tóte mădulările, orĭ de se slăvește un mădular, împreună se bucură tóte mădulările.

Pentru ce împreună pătimesc tóte mădulările cu mădularul cel ce pătimește, și tóte mădulările împreună se bucură, cu mădularul cel ce se slăvește și se cinstește? Pentru-că amărunțita unire, ce aŭ mădulările între sine, acésta este care face între dînsele obșteștĭ atât relele întêmplărĭ și patimile, cât și bunele norocirĭ și slavele; așa adecă, precum am ḑis maĭ sus, când călcâĭul, orĭ unghia degetuluĭ picĭoruluĭ, s'ar răni și ar pătimi, tóte mădulările împreună pătimesc. Și ĭarășĭ când capul se încununéză, și se slăvesc tóte mădulările și se bucură; și când ochiĭ sînt frumoșĭ și curațĭ, și tótă fața și trupul se vede frumos.

---

[1]) Iar Chrisostom ḑice, că precum mădulărilor celor lipsite, le-aŭ dat Dumneḑeŭ maĭ multă cinste, așa cu mult maĭ mult a dat și ómenilor celor maĭ micĭ maĭ mult dar; așa tâlharul maĭ înainte de Apostolĭ s'a încununat; așa fiĭul cel desfrînat a luat maĭ multă cinste decât fratele sĕŭ cel îmbunătățit; așa óĭa cea rătăcită a înduplecat pre păstor să lasă olle cele nóuĕ-ḑecĭ și nóuĕ și să alerge la dînsa să o caute, și aflându-se se purta pre grumazul luĭ; așa aceĭ dela al XI-lea cĭas viind, aŭ luat aceeașĭ plată ca ceĭ dintâĭŭ, și alțiĭ mulțĭ.

27. Și voĭ sînteți trup al luĭ Christos și mădulărĭ din parte.

Pentru ca să nu dică cine-va, ce aseměnare avem noĭ hristianiĭ cu pilda trupuluĭ și a mădulărilor, ce le-aĭ arătat, o fericite Pavle? Pentru acésta dice Apostolul, că și voĭ hristianiĭ trup sînteți al luĭ Christos și mădulărĭ ale luĭ. Drept aceea, dacă nu se cuvine trupul omuluĭ a avea împărechere, cu mult maĭ vîrtos nu se cuvine a avea împărechere trupul luĭ Christos[1])?

Și fiind-că singurĭ Corintenii nu deplineaŭ pre trupul luĭ Christos, ci toți hristianiĭ, carĭ se află în tótă lumea; pentru acésta nu a dis numaĭ, că Corintenii sînt trup al luĭ Christos, ci a adaus că sînt și mădulărĭ; căcĭ deși eĭ nu eraŭ întreg tot trupul luĭ Christos, însă eraŭ mădulărĭ ale luĭ Christos. Și ĭarăși nu tóte mădulările luĭ, ci din parte, adecă óre-care mădulărĭ și câte-va.

---

[1]) Acéstă dicere tâlcuind-o și Mar. Vas. dice: „Voĭ însă sînteți trup al luĭ Christos și mădulărĭ din parte, stăpânind adecă capul, carele împreună lipește pre fiește-carele mădular cu cel-l-alt către unirea unuluĭ și singuruluĭ cap, carele este Christos“ (In procuvînt. despre judecata luĭ Dumnedeŭ). Ci și Nicolae Cavasila tâlcuind despre óre-care cuvînt tainele cele însemnătóre ale bisericeĭ dice că sînt acestea: „Se închipuește biserica însă întru taĭne, nu ca în óre-care simvóle saŭ semne, ci ca mădulărĭ în inimă și ca rădăcina saduluĭ crengile, și precum a dis Domnul, ca mlădițele în vița vieĭ“. Că aicea nu este numaĭ împărtășirea numireĭ saŭ aseměnarea analoghieĭ, ci însușire a lucruluĭ; fiind-că trup și sânge al luĭ Christos sînt taĭnele, că și bisericeĭ acestea sînt mâncare și bĕutură adevĕrate. Și de acestea împărtășindu-se ea, nu se prefac ele către omenescul trup, ca alta óre-care mâncare; ci trupul se preface către acelea, cele maĭ bune biruind. Fiind-că fierul cu focul întâlnindu-se, el se face foc, nu dic foculuĭ că este fier, ci vedem foc nemeșteșugit și însușirile fieruluĭ cu totul de foc perdêndu-se, așa și biserica luĭ Christos, de ar putea cine-va să vadă chĭar, în cât este unită cu dînsul și în cât se împărtășește de cărnurile luĭ, nimic alt ar vedea, decât pre însușĭ Domnescul trup, pentru acest cuvînt scrie Pavel, dicênd: „Voĭ sînteți trup al luĭ Christos și mădulărĭ din parte“; că nu pre pronia luĭ Christos, cea pentru noĭ și povățuirea și sfătuirea și pre supunerea nóstră cea către dînsul, vrênd a le arăta, pre Christos adecă, cap l'a numit, ĭar pre noĭ, trup; precum noĭ numim pre unii din rudeniile nóstre saŭ din prietenĭ mădulărĭ, nume covîrșitor întrebuințând noĭ: ci pre însușĭ aceea însemnându-o, care o dicea, că credincioșiĭ acum pentru sângele acesta, viețuind viața cea întru Christos și de capul acela cu adevĕrat atârnând și îmbrăcațĭ și cu trupul acesta (Cap. XXXVIII al tâlc. Liturghieĭ). Iar purtătorul de Dumnedeŭ Maxim dice: „Ne dicem că sîntem trup al luĭ Christos, dupre dicerea Apostoluluĭ: „Voĭ însă trup al luĭ Christos sînteți și mădulărĭ din parte, nu dupre lipsirea trupurilor nóstre, făcêndu-ne trupul acela; nici ĭarăși acela dupre ipostas mutându-se întru noĭ saŭ împărțindu-se în părți; ci dupre aseměnarea trupuluĭ Domnuluĭ a scutura stricăciunea pĕcatuluĭ de pre noĭ. Căcĭ precum Christos dupre fire cu trupul și cu sufletul, dupre ceea ce se înțelege, om fără de pĕcat a fost, așa și noĭ ceĭ ce am credut într'însul să putem a fi fără de pĕcat (Cap. LXXXIV din suta a dóua din cele teologhicești).

Că socotindu-vĕ, dice, voĭ întru singura biserica vóstră a Corintuluĭ, trup sînteţĭ al luĭ Christos, fiind-că sînteţĭ o întrégă biserică din parte; aseměnându-vĕ în(să) cu catolicésca (adecă preste tot cuprindĕtóre) biserică, care se află în tóte părţile lumeĭ, trupul căreea preste tot cuprindĕtóreĭ biserică se deplinește din tóte bisericile cele de prin părţile lumeĭ, și are cap pre Christos, dupre acésta dic, voĭ Corinteniĭ sînteţĭ câte-va mădulărĭ; pentru-că biserica vóstră este parte a bisericeĭ ceiĭ preste tot cuprindĕtóre.

28. Și pre unĭĭ adecă ĭ-a pus Dumnedeŭ în biserică, maĭ întâĭŭ Apostolĭ, al doilea proorocĭ.

Dumnedeŭ, dice, a rânduit pre toţĭ în biserică, decĭ cum te împotrivești tu hristiane, rânduireĭ luĭ Dumnedeŭ? Pune însă Pavel maĭ întâĭŭ pre Apostolĭ, ca dătătorĭ aĭ tuturor bunătăţilor prin evanghelicésca propoveduire și ca temeĭurĭ ale credinţeĭ[1]); ĭar al doilea pune pre proorocĭ, nu pre aĭ Testamentuluĭ Vechiŭ (fiind-că aceĭa până la botezul luĭ Ioan aŭ prorocit despre venirea luĭ Christos); ci pre ceĭ ce prooroceaŭ în urmă, după venirea luĭ Christos în Noul Testament, precum eraŭ cele patru fiĭce ale Apostolului Filip, ce prooroceaŭ (Fap. XXI, 9) și precum era Agav, proorocul (Fap. XI, 28; XXI, 10) și ceĭ ce prooroceaŭ în Antiohia și alţiĭ mulţĭ; căcĭ darul proorocieĭ s'a dat cu îmbelșugare fiește-căreea biserică a hristianilor de atuncea. Intâĭŭ însă și al doilea a pus, pentru ca să rânduiască în urmă dupre tóte pre darul limbilor și așa să zmeréscă pre aceĭa, ce se mândreaŭ întru acésta.

Al treilea învĕţătorĭ.

Pentru acésta învĕţătorul este al treilea după Apostolĭ și al doilea după proorocĭ, pentru-că proorocul câte le dice, le dice dela Sf. Duh, că tot darul luĭ este dumnedeesc[2]); ĭar învĕţătorul multe le dice dela sine și din priceperea sa, unite însă cu dumnedeésca Scriptură. Pentru acésta și ostenește, precum alurea dice acestaș Pavel: «Presviterĭĭ, ceĭ ce bine proestoșesc, de îndoită cinste învrednicéscă-se, maĭ ales ceĭ ce ostenesc în cuvînt și în învĕţătură (I Timot. V, 16); ĭar proorocul nu ostenește[3]).

[1]) Dice însă și Teodorit că nu numaĭ pre ceĭ 12 Apostolĭ ĭĭ înţelege aicea Pavel, ci și pre ceĭ 70 și pre ceĭ-l-alţĭ din urmă, carĭ se vor învrednici de apostolescul dar; ce fel a fost însuși Pavel și Varnava și Epafrodit „pre carele îl numește Apostol aĭ Filipsenilor“ (Fil. II, 25) și alţiĭ nenumĕraţĭ.

[2]) Insemnéză însă că dupre dumnedeescul Chrisostom, proorocĭ aicea înţelege Pavel nu prost pre ceĭ ce prooroccaŭ, ci pre ceĭ ce prin proorocie învĕţaŭ și spre folosul obștesc tóte le diceaŭ; și pentru acésta pre aceștia ĭ-a rânduit maĭ întâĭŭ decât învĕţătoriĭ.

[3]) Ci pentru acésta dumnedeescul Chrisostom tâlcuind dicerea aceea a luĭĭ saia: „Iată stăpânul, Domnul Savaot va lua dela Ierusalim.... prooroc

Apoĭ puterĭ, apoĭ darurile tămăduirilor.

Puterile şi pre ceĭ bolnavĭ tămăduĭaŭ şi pre ceĭ nesupuşĭ şi împrotivitorĭ îĭ pedepseaŭ; ĭar darurile tămăduirilor tămăduĭaŭ numaĭ; pentru acésta maĭ întâĭŭ a pus pre puterĭ decât pre darurile tămăduireĭ, ca pre unele ce eraŭ maĭ sus decât acestea. Şi decât amêndóuĕ acestea, maĭ sus a pus, cel ce este învĕţător întru adevĕr, adecă acela, ce şi cu lucrul şi cu cuvîntul învaţă pre alţiĭ, ca pre unul maĭ sus decât aceĭa[1]).

Ajutorinţile, ocârmuirile.

Ajutorinţa este dar de a apăra şi a ajuta pre ceĭ neputinciosĭ; ĭar ocârmuirea este dar de a cârmui, adecă de a iconomisi cine-va cele dupre plăcerea fraţilor şi voea luĭ Dumneḑeŭ; că acestea deşi sînt fapte şi ale proalegereĭ nóstre şi ale silinţeĭ, însă ḑice că sînt şi darurĭ ale luĭ Dumneḑeŭ, învĕţându-ne pre noĭ, ca să fim bine mulţămitorĭ către Dumneḑeŭ, carele le dăruieşte nóuĕ şi către singur Dumneḑeŭ să privim, dar să nu ne mândrim întru acestea, ca cum ar fi isprăvi ale nóstre.

Felĭurile limbilor.

In urma tuturor a pus darul limbilor, pentru ca să zmeréscă pre ceĭ ce se mândreaŭ într'acestea, precum am ḑis şi maĭ sus.

29. Aŭ dór toţi Apostolĭ? Aŭ dór toţi proorocĭ? Aŭ dór toţi învĕţătorĭ? Aŭ dór toţi puterĭ?

30. Aŭ dór toţi darurile tămăduirilor? Aŭ dór toţi în limbĭ grăesc? Aŭ dór toţi tâlmăcesc?

Fiind-că urma să se fi mâhnit Corintenii, după ce s'aŭ arătat

---

şi socotitor" (Cap. III, 2), ḑice aşa: „Alta este socotinţa şi alta proorocia; că acela adecă cu Duh dumneḑeesc grăeşte, nimic dela sine introducênd; ĭar celă-l-alt şi pricinile luându-le din cele făcute acum şi înţelegerea deşteptându-o, multe vede din cele ce aŭ să fie, precum se póte, om înţelept fiind, a provedea; ci multă e osebirea între acesta şi acela, câtă e între înţelegerea omenéscă şi Darul dumneḑeesc (Tâlc. la Isaia). Se vede însă că şi Apostolii proorocĭaŭ, precum era şi Pavel, precum însuşĭ ḑice despre sine: „Iar acum, fraţilor, de nu voiŭ grăi vóuĕ saŭ în descoperire saŭ întru cunoştinţă saŭ întru proorocie saŭ întru învĕţătură? (I Cor. XIV, 6). Deci încheem că darul apostolesc era maĭ osebit decât darul proorocilor, că nimica opreşte a fi dupre înţelegere, unul şi acelaş şi Apostol şi prooroc. Eŭ însă socotesc, că fieşte-carele din ceĭ doĭ-spreḑece Apostolĭ şi maĭ ales vîrfelnicul Petru să fi fost însuşĭ şi prooroc şi învĕţător şi să fi avut şi puterĭ şi darurĭ de tămăduirĭ, şi în limbĭ străine să fi grăit şi să fi tâlmăcit; credincioşiĭ însă nu le aveaŭ fieştecarele tóte acestea, ci fieşte-carele avea osebit dar.

[1]) Iar Teodorit ḑice: „Decât acestea: puterĭ adecă şi darurĭ de tămăduirĭ, pre învĕţătură o a pus maĭ întâĭŭ, nu prost, ci învĕţând, că acelea pentru acésta, nu acésta pentru acelea. Că învĕţătura a lucrat pre mântuire; fiind-că însă fără de semne şi minunĭ nu o priimeaŭ ómeniĭ, de nevoe ca un óre-care zălog, se da minunile, celor ce veneaŭ la credinţă.

darurile cele mai mari și cele mai mici, precum le înșiră pre ele Apostolul; pentru acésta acum iarăși mângâe pre cei ce aveau darurile cele mai mici și dice, că nu este cu putință a fi toți Apostoli sau toți prooroci sau toți dascăli, ci altul are un dar și altul altul. Drept aceea ce te mâhnești tu, hristiane, póte pentru-că nu ai darul Apostolilor sau al proorocilor? Socotește, că și tu ai iarăși alt dar, care nu-l are celă-l-alt. In cât acésta este ție de folos, a avea fieste-carele osebit dar, ca și fieste-carele să aibă trebuință de celă-l-alt, precum așa urmézá și la mădulările trupului, și un mădular nu are lucrările tuturor mădulărilor, ci fieste-carele mădular are osebită lucrare, pentru a avea trebuință unul de altul precum am dis mai înainte[1]).

31. Și să rîvniți darurile cele mai bune[2]).

Cu cuvîntul acesta cu chip ghicitoresc arată Apostolul, că ei sînt pricinuitorii de a lua daruri mai mici și nu mai mari. Căci dicênd: «Să rîvniți» cere pe a lor silință și osîrdie cea mai multă întru cele duhovnicești. Vedi însă, că nu a dis să rîvniți darurile cele mai mari, ci cele mai bune, adecă cele mai trebuitóre și mai folositóre și vóuě și fraților voștrii.

Și încă mai covîrșitóre cale arăt vóuě.

Impreună, dice, cu darurile acestea, ce le aveți (că acésta însemnézá dicerea «încă»); dacă sînteți rîvnitori și doriți daruri mai bune, eŭ vě arăt vóuě o cale cu covîrșire, adecă care întrece și e prea înaltă, care vě aduce la tóte darurile. Și care este calea acésta? Dragostea este.

CAP. XIII.

1. De aș grăi în limbile omenești, angheliceștí, iar dragoste nu aș avea, m'am făcut aramă rĕsunătóre și chimval rĕsunător.

Nu arată lor îndată calea darurilor, dumnedeescul Apostol, care o a făgăduit, ci cumpănește pre dragoste cu darul, care se părea lor mai mare, adecă pre cel al osebitelor limbi, și arată pre dragoste mai înaltă decât darul acesta și decât tóte celel-alte daruri; iar după ce o cumpănește împreună, atuncea o face vrednică de dorit de toți. De aș grăi, dice, osebitele limbele

[1]) Vedi suptînsemnarea dicerei: „Că precum trupul este unul și mădulări multe“ (mai sus, înapoi la stihul 12).

[2]) Însemnézá că Fotie și Teodorit și Ghenadie al Constantinop. cu chip întrebător aŭ cetit dicerea acésta: „Adecă rîvniți și poftiți numai decât darurile cele mai bune? Eŭ voiŭ arăta vóuě o cale prin care aveți să le dobândiți, dragostea adecă“.

ómenilor, adecă ale tuturor gintelor şi neamurilor lumeĭ. Şi nu s'a îndestulat numaĭ întru acésta, ci şi altă covîrşire a adaus, că de aşĭ grăi şi în limbile anghelilor, nu că anghelii aŭ limbĭ, ci vrênd să arăte o altă óre-care maĭ mare înţelegere şi maĭ covîrşitóre decât limbile omeneştĭ, pentru acésta a ḑis aşa: pentru-că la anghelĭ limba este puterea cea gânditóre, ce aŭ eĭ spre a împărtăşi unul altuĭa dumneḑeeştile înţelegerĭ, limbă dar a numit pre puterea acésta gânditóre a anghelilor, dela metafaraoa şi aseménarea organuluĭ limbeĭ nóstre, prin carea împărtăşim unul altuĭa înţelegerile, cele ce avem în adâncul inimeĭ nóstre[1]); precum şi genunche a numit al cereştilor anghelĭ, ḑicênd: «Că tot genunchiul se va pleca, al celor cereştĭ...» (Filip. II, 10); fiind-că anghelii nu aŭ óse şi nervĭ, pentru ca să aĭbă şi genunchĭ; ci Apostolul cu ḑicerea acésta a voit să arate pre supunerea cea nemărginită şi covîrşitóre către Christos şi pre închinăciunea anghelilor; m'am făcut însă, ḑice, aramă résunătóre, de nu voĭŭ avea dragoste, adecă numaĭ glas slobod şi în zadar grăesc atâtea limbĭ şi mĕ fac supărător şi îngreuetor la ceĭ mulţĭ, dacă sînt fără de dragoste; pentru-că nu folosesc pre cine-va cu atâtea limbi, lipsit fiind de dragostea, care foloseşte pre toţĭ. Veḑĭ, iubitule, unde a aruncat Apostolul pre darul limbilor celor osebite întru care se făleaŭ Corinteniĭ?

2. Şi de aşĭ avea proorocie şi de aşĭ şti tóte taĭnile şi tótă cunoştinţa.

De aşĭ avea, ḑice, nu prost proorocie, ci proorocia cea maĭ desăvîrşit şi vîrfelnică şi descoperire, care cunóşte pre tóte taĭnele luĭ Dumneḑeŭ şi pre tótă cunoştinţa dumneḑeeştilor lucrărĭ, nimica sînt dacă nu am dragoste. Veḑĭ însă, o cetitoriule, că la limbĭ nu a ḑis Pavel, că nu este nicĭ un căştig, iar pentru proorocie a ḑis că înţelege tóte taĭnele şi tótă cunoştinţa.

Şi de aşĭ avea tótă credinţa.

Pentru a nu numĕra Apostolul tóte darurile unul câte unul şi să se arăte însărcinător şi îngreuetor la ceĭ mulţĭ, pentru a-

[1]) Că ḑice Mar. Vasilie: „Că de am vieţui cu sufletul goĭ, îndată din noimĭ (gândurĭ) ne-am înţelege unii cu alţiĭ; iar fiind-că sufletul nostru acoperit cu învĕlitórea trupuluĭ lucrézĕ înţelegerile, are trebuinţă şi de numirĭ, ca să arăte şi altora cele ascunse în adânc (Cuv. la „ía aminte de sineţi"). Drept aceea dupre Sf. acesta, şi anghelii ca nişte minţĭ, goĭ de trup fiind, numaĭ prin înţelegerĭ vorovesc unii cu alţii, fără a avea trebuinţă de limbă şi de cuvînt grăitor. Iar cum că anghelii grăesc orĭ şi cum grăesc, este arătat din Scripturĭ, că Isaia ĭ-a auḑit pre eĭ lăuḑând pre Dumneḑeŭ, şi Iezechiil. Şi vorovind unii către alţiĭ ĭ-aŭ auḑit pre eĭ Daniil şi Zaharia şi Miheia şi maĭ nainte de aceştia, strĕmoşiĭ acestora ĭ-aŭ auḑit, precum tâlcueşte Teodorit.

acésta s'a suit la maĭca și izvorul tuturor darurilor, la credință adecă și dice că de așĭ avea tótă credința.

In cât a strămuta munți, ĭar dragoste nu am, nimica sînt.

Fiind-că la ómenii ceĭ groșĭ, se pare lucru mare a strămuta cine-va munți, pentru acésta Apostolul și acésta o arată aicea; nu că numaĭ acésta póte a face tótă credința, fiind-că a strămuta cine-va munți acésta a dis Domnul că face o singură mică parte de credință, dicênd așa: «De aĭ avea credință ca un grăunț de mușturiŭ, aĭ dice muntelui acestuĭa: ridică-te și arunță-te în mare» (Mat. XVII, 20)[1]). Veḑĭ însă că împreună cu proorocia și cu credința a cuprins Pavel pre tóte cele-l-alte darurĭ, pentru-că tóte minunile saŭ darurile, saŭ cu cuvinte se lucréză, care lucru îl isprăvește proorocia; saŭ cu faptele, care le isprăvește credința. Și nu a dis, că sînt mic și prost de nu voiŭ avea dragoste, ci că sînt nimica[2]).

3. Și de așĭ da tóte avuțiile mele.

Nu a dis de așĭ da milostenie parte din bogăția și avuția

---

[1]) Unul ca acesta a fost dumneḑeescul Grigorie al Neochesarieĭ, făcătorul de minunĭ, carele a strămutat o stâncă mare de pétră cât un munte, precum dice Grigorie al Nisieĭ la viața luĭ, și cuv. Marcu în Tracia; și Ioachim al Alexandrieĭ, în vremele cele maĭ de pre urmă, carele a strămutat în Eghipet un munte ce se numește turcește Durdag, și alțiĭ mulțĭ. Aceste cuvinte ale Apostoluluĭ, ce sînt dise despre dragoste, propuindu-le Marele Vasilie, dice aceste înfricoșate vorbe: „Socotesc că acestea le-a dis Apostolul hotărîtor, aducêndu-șĭ aminte de Domnul, când a dis: „Că mulțĭ vor veni în ḑiua aceea, ḑicênd: Dómne, Dómne, aŭ nu cu numele tĕŭ am proorocit și cu numele tĕŭ puterĭ multe am făcut.... Și va rĕspunde lor: nicĭ o dată am cunoscut pre voĭ, depărtați-vĕ de la mine lucrătoriĭ fără de legeĭ; în cât e arătat și fără ḑicere împrotivă, că fără dragoste măcar de și s'ar face poruncile și îndreptările și de s'ar păzi poruncile Domnuluĭ, și darurile cele marĭ de s'ar lucra, lucru de fără de lege s'ar socoti, nu pentru însușĭ cuvîntul darurilor și al îndreptărilor, ci pentru pravățul celor ce le întrebuințéză acestea către voile lor (Cuv. despre botez, cum se botéză cine-va întru Evangh.). Din cuvintele acestea ale Apostoluluĭ, de nevoe se închee, cum că credința cea despărțită de dragoste, cade; precum este ceea ce îndreptéză, care se numește istoricéscă saŭ și mórtă, saŭ vremelnică și cea a semnelor; ĭar credința cea unită cu dragostea și care prin dragoste se lucréză, precum aĭurea a dis Pavel (Gal. V, 6), este cea maĭ pre sus de tóte, fiindcă acésta nicĭ odinióră cade. Veḑĭ despre acésta suptînsemnarea aceleașĭ ḑicerĭ adecă „ci credința care prin dragoste se lucréză“ (Gal. V, 6).

[2]) Mar. Macarie întrebat fiind pentru ce ḑice Pavel, că este nimica, măcar de ar avea și tótă cunoștința, și tótă proorocia și măcar de ar grăi în tóte limbile anghelilor? Rĕspunde: „Nu sîntem datorĭ așa a înțelege, cum că Apostolul este nimica, ci cum că către dragostea aceea, care este desăvîrșită, acestea sînt micĭ. Și cela ce este întru mĕsurile acestea, cade; ĭar cela ce are acea dragoste, este necăḑut“ (Vor. XXVII, întreb. XIV).

mea, ci de aşĭ da tóte avuţiile mele; adecă nu numaĭ se daŭ milostenie la săracĭ, ci şi să slujesc pre săracii ceĭ ce se miluesc de mine şi cu tótă osîrdia să slujesc.

Şi de aşĭ da trupul meŭ ca să mĕ ard, ĭar dragoste nu am, nimic mĕ folosesc.

Nu a ḑis, de aşĭ muri, ci a ḑis aicea, ce se vede că este maĭ grea decât tóte muncile, adecă să mĕ ard de viŭ; nicĭ acésta ḑice mĕ va folosi, de nu voiŭ avea dragoste. Dar s'ar fi nedumerit cine-va şi ar fi ḑis, cum este cu putinţă a da cine-va avuţiile sale milostenie şi a se arde de viŭ, fără a avea dragoste? Rĕspundem că Apostolul aicea a ḑis dupre prepunere, ceea ce nu este ca cum ar fi, şi ceea ce nu se póte a se face, o a prepus ca cum s'ar putea a se face, precum şi când ḑice: «Dacă anghel saŭ noĭ am bine-vestĭ vóuĕ, afară de ceea ce aţĭ luat, anatema fie (Gal. I, 8); cu tóte că nicĭ însuşĭ nicĭ anghel vrea să bine-vestéscă alte óre-care. Şi aĭurea încă ḑice, că: «Nădĕjduesc că nicĭ anghelĭ, nicĭ începĕtoriĭ, nicĭ puterĭ, nicĭ vre o altă zidire va putea pre noĭ a ne despărţi de dragostea lui Dumneḑeŭ» (Rom. VIII, 38); cu tóte că anghelii nu-l despărţeaŭ pre el dela Dumneḑeŭ, nicĭ este vre o altă zidire afară de acésta ce se află, ci aşa a ḑis, ceea ce nu era ca cum ar fi, cu formă covîrşitóre, pentru ca să arăte covîrşitorul sĕŭ dar. Saŭ şi alt-fel se înţelege ḑicerea acésta, că şi fără de dragoste cine-va póte a'şĭ da avuţiile sale milostenie, când nu le dă pentru compătimirea cea către săracĭ şi pentru milostivire, ci pentru lauda lumeĭ şi pentru plăcerea ómenilor; că atunci milostenia se face cu dragoste, când o face cine-va ca cum pătimind şi durându-l inima sa şi ardêndu-i-se pentru saracĭ[1]).

4. Dragostea îndelung rabdă, se îmbunătăţeşte.

De aicea începe Apostolul a numĕra semnele şi isprăvile dragosteĭ ceiĭ către aprópele, şi maĭ întâiŭ semn al eĭ pune

[1]) Ḑice însuşĭ purtătorul de Dumneḑeŭ Maxim: „Mulţĭ cu adevĕrat multe aŭ ḑis despre dragoste, însă întru singurĭ ucenicii luĭ Christos, acésta căutându-o, o veĭ afla; fiind-că singurĭ aceştia aveaŭ pre adevĕrata dragoste, învĕţător al dragosteĭ, despre carea ḑicea: „De aşĭ avea proorocia şi de aşĭ şti tóte taĭnele şi tótă cunoştinţa; ĭar de nu am dragoste, nimica folosesc". Decĭ cel ce a căştigat dragostea, pre Dumneḑeŭ l'a căştigat, fiind-că Dumneḑeŭ dragoste este" (I Ioan IV, 8; Cap. C din suta a patra a celor despre dragoste). Ḑice însă şi dumneḑeescul Chrisostom: „Decât dragostea nimica este nicĭ maĭ mare, nicĭ asemenea, nicĭ însuşĭ mucenia, care lucru este cap al tuturor bunătăţilor. Şi cum? Ascultă că dragostea şi fără de mucenie face ucenicĭ aĭ luĭ Christos, ĭar mucenia afară de dragoste nu ar putea face acésta" (Cuv. la Mar. Mucenic Romano).

pre îndelunga răbdare, pre rădăcina fieşte-căreea filosofii şi răbdări; că îndelung răbdător se dice acela, ce are suflet lung şi socotélă de inimă vitejéscă[1]). Insă fiind-că unii de multe ori întrebuinţéză îndelunga răbdare, luând în rîs pre ceĭ ce se mânie asupra lor, şi luându-ĭ preste picĭor se arată ca când ar fi îndelung răbdători, şi fac pre ceĭ mânioşi a se aprinde maĭ mult de mânie, cu chipurile lor, cele ce se par de îndelungă răbdare şi cu cuvintele lor; pentru acésta a adaus Apostolul că dragostea se îmbunătăţeşte, adecă arată moral bun şi fără de rĕutate şi nu luător preste picĭor şi defăimător, precum arată acela, ce cu făţărie se arată îndelung răbdător. Acestea însă le-a dis Apostolul, prihănind pre ceĭ filonicĭ (ori prigonitori) şi pre ipocriţii carĭ se aflaŭ în Corint.

Nu rîvneşte.

Adecă dragostea nu zavistueşte, nicĭ pizmueşte pre ceĭ maĭ buni, fiind-că este rîvnă şi la cele bune, şi care se face pentru cele bune; căcĭ este cu putinţă a fi cine-va îndelung răbdător, dar a rîvni pre alţiĭ; ci dragostea şi de zavistie şi de pizmă fuge. Acésta însă o a dis Apostolul pentru zavistnicii şi pizmuitorii ce eraŭ în Corint.

Nu se sumeţeşte.

Adecă dragostea nu se arată sumétă, ci face înţelept şi statornic întru cugetare pre acela ce o are; că sumeţ este acela ce se înalţă cu cugetarea sa, cel uşor de minte şi trândav în năravurĭ. Şi acésta încă dice pentru ceĭ uşorĭ şi deşerţi ce eraŭ în Corint[2]).

[1]) Pentru acésta şi Isaia arată ca îndelunga răbdare este protivnică împuţinăreĭ de suflet dicênd: „Acestea dice cel prea înalt, cel ce se odihneşte întru sfinţĭ şi celora împuţinaţi cu sufletul le dă îndelungă răbdare“ (Cap. LVII, s. 15). Şi Solomon fórte înţelept numeşte pre cel îndelung răbdător: „bărbatul îndelung răbdător este mult întru înţelepcĭune“ (Pilde XIV, 31); şi maĭ bun decât omul cel vitéz şi puternic; „bărbatul cel îndelung răbdător e maĭ bun decât cel tare“ (Pilde XVI, 32); şi maĭ bun decât omul cel cu dregătorie: „Maĭ bun este cel îndelung răbdător decât cel înalt“ (Ecclisiast. VII, 9). Şi purtătorul de Dumneḑeŭ Maxim, hotărînd ce este îndelung răbdător dice: „Indelung răbdătorul este cela ce aştéptă sfîrşitul ispiteĭ şi carele ĭa lauda răbdăreĭ“ (Cap. XXIII a suteĭ a patra despre dragoste). Şi ĭarăşi: „Bărbatul îndelung răbdător este mult întru înţelepcĭune, că tóte cele ce i se întêmplă le dă la sfîrşit şi acela aşteptându-l, sufere pre cele scârbelnice. Iar sfîrşitul este viaţa vecînică, dupre Apostolul“ (Tij. cap. XXIV).

[2]) Iar Marele Vasilie dice că: „Tot ce se ĭa nu pentru trebuinţă, ci pentru podóbă, are prihănire de sumeţie“ (Hotăr. 49 pre scurt). Iar pururea pomenitul şi mult învĕţatul Dositeĭŭ al Ierusalimuluĭ dice: „Că sumeţia este fieşte ce lucru zădarnic şi fără vreme; ĭar dicerea acésta se trage dela ceĭ trufaşĭ, carĭ în zădar şi fără vreme osteneaŭ iubind feţe nevrednice. Pentru acésta şi Apostolul a dis: dragostea nu se su-

Nu se trufește.

Adecă dragostea nu se mândrește, pentru-că este cu putință a avea cine-va tóte cele de mai sus bunătăți și semne ale dragostei, însă să se truféscă și să se mândréscă, că le are; iar dragostea nici acest lucru îl are; ci pre lângă bunătățile cele dise, ce le are, încă are și smerita cugetare.

5. Nu face necuviință.

Adecă dragostea nu numai nu se mândrește, ci și de ar pătimi patimile cele mai de rușine și mai rele, nu le socotește acestea de rușine și necinste, pentru omul cel ce se iubește de dînsa, precum și Christos pentru dragostea nóstră, nu numai a priimit mórtea crucei, cea necinstită și de rușine, ci și slavă și cinste a sa o a socotit. Însă și așa veĭ înțelege dicerea, că dragostea nu se sluțește adecă, nu ocărește, nu dice cuvînt mârșav saŭ lucru, dice, saŭ face; căci ce altă este mai grozav și mai fără cuviință decât omul ocărâtor?[1])

Nu caută pre ale sale, nu se întărîtă.

Aicea tâlcuește Pavel chipul cu carele dragostea nu face necuviință, și dice, că pentru acésta dragostea nu face necuviință pentru-că nu caută folosul sĕŭ, ci pre folosul fratelui sĕŭ, și atuncea se socotește că face necuviință, când nu va sloboḑi pre fratele sĕŭ de necuviințele ce le face, orĭ prin cuvînt, orĭ prin lucru. Acésta însă o dice Apostolul pentru Corinteniĭ aceĭa, ce treceaŭ cu vederea pre frațiĭ lor și nu-ĭ îndreptaŭ. Ci dragostea nicĭ se întărîtă, dice, și nu se pornește spre mânie, pentru-că nicĭ necuviință face; căcĭ cel mânios este și fără cuviință, dupre Parimiastul: «Bărbatul mânios, nu este bine cuviincĭos, saŭ cu bun chip» (Pilde XI, 25). Drept aceea dragostea nu face necuviință, căcĭ nicĭ se întărîtă, adecă nicĭ sare, nicĭ pornește îndată spre urgie. Acésta însă o dice pentru hristianiĭ aceĭa, ce se ocăraŭ de alțiĭ și nu sufereaŭ ocara.

Nu socotește rĕul.

Dragostea, dice, deși ar pătimi tóte relele, însă nu numai nu face vre o izbândă asupra celor ce îĭ fac rĕŭ, dar nicĭ măcar socotește cât de puțin, că este rĕŭ, aceĭ ce pătimesc. Veḑĭ însă, o cetitoriule, că la tóte semnele dragosteĭ, nu dice Pavel,

---

metește, adecă nimic face în zădar" (fóia 314 a celor dóuĕ-spre-ḑece cărți). Iar sf. Grigorie Nisis dice: „Iar de unde este nemândria dragosteĭ, o a arătat Apostolul prin dicerea, că nu se sumetește" (Vor. la dicerea: „Iar când se vor supune luĭ tóte" (tom. II).

[1]) Mar. Vasilie însă întrebat fiind, ce va să dică: „Dragostea nu face necuviință?" rĕspunde: „Intocmaĭ este cu a dice, din chipul sĕŭ nu cade"; chip al dragosteĭ însă este însușirile dragosteĭ, cele una după alta numĕrate de Apostolul întru acelaș loc (Hotar. CCXLVII pre scurt).

că dragostea rîvnește și pizmuește; biruește însă pre pizmă, saŭ că se mișcă spre mânie și că o stăpânește și oprește pre mânie. Nu; ci dice că nicĭ la început lasă cât de puțin să răsae vre o rĕutate și patimă; precum și Pavel dice, că nicĭ socotește cât de puțin rĕul ca rĕŭ. Acésta însă o dice Pavel pentru hristianiĭ, ceĭ ce se ocărăsc de alțiĭ, învĕțându-ĭ ca să nu ocărască și eĭ dimprotivă, pre ceĭ ce-ĭ ocăresc.

6. Nu se bucură de nedreptate.

Adecă dragostea nu se bucură când se nedreptățește cineva și se bântuește de alțiĭ și pătimește vre un rĕŭ, pentru-că acésta nu este însușirea dragosteĭ, ci a bucurieĭ de rĕŭ și a pizmeĭ.

Ci împreună se bucură cu adevĕrul.

Nu numaĭ, dice, dragostea nu se bucură de nedreptate, ci încă ceea ce e maĭ mare, și împreună se bucură cu aceĭ ce procopsesc saŭ sporesc; și când adevĕrul se înfățișéză la ceĭa-l-alțĭ și se slăvește, atuncea și dragostea împreună se slăvește, și procopséla acelora o socotește a sa. Așijderea și slava adevĕrului o socotește slava sa. Acésta o a dis Pavel pentru ceĭ ce pizmuesc și se măhnesc, când află că bine norocesc și sporesc[1]).

7. Tóte le sufere.

Tóte, dice, dragostea le sufere și ocările și necinstirile și ranele și mórtea; pentru-că răbdarea acésta întru tóte o dăruește dragosteĭ, îndelunga răbdare, pre care Pavel o a dis maĭ sus, că o are dragostea. Iar acésta o dice Apostolul pentru ceĭ ce se vrășmășuesc de către alțiĭ, învĕțându-ĭ să sufere orĭ câte ar voi a le face, ceĭ ce vrășmășuesc.

Tóte le crede.

[1]) Pentru acésta dice dumnedeescul Grigorie al Tesal. că nu numaĭ din cele-l-alte fapte bune se naște dragostea, ci și din dragoste se nasc cele-l-alte fapte bune; și că nicĭ cele-l-alte fapte bune folosesc fără de dragoste, nicĭ ĭarăși dragostea singură folosește fără de lucrărĭ și de cele-l-alte fapte bune, dicênd așa: „Ar vedea însă cine-va, că nu numaĭ din faptele cele bune se naște dragostea cea către Dumnedĕŭ; ci și pre faptele cele bune, că se nasc din dragoste. Pentru acésta și Domnul în Evanghelie une orĭ dice: „Cela ce are poruncile mele și le păzește pre ele, acela este carele mĕ ĭubește“; ĭar alte orĭ: „Cela ce mĕ ĭubește pre mine, poruncile mele va păzi“; ci nicĭ lucrările faptelor bune sînt lăudate și folositóre celor ce le fac, fără de dragoste; nicĭ ĭarăși dragostea fără de fapte, care fapte prin multe numirĭ Pavel, le arată Corintenilor, scriind: „De aș face cele și celea, ĭar dragoste nu aș avea, nimic mĕ folosesc“. Iar acésta ĭarăși ucenicul, cel maĭ cu osebire ĭubit luĭ Christos dice: „Să nu ĭubim numaĭ cu cuvîntul, nicĭ numaĭ cu limba, ci cu fapta și cu adevĕrul“ (Cap. LVIII din cele filosoficești și teologhicești).

Orĭ câte ar voi, dice, a-ĭ spune prietenul cel ĭubit, tóte le crede dragostea și nu socotește că ar grăi orĭ acesta, orĭ altul vre o mincĭună și vre un cuvînt fățărnicesc.

Tóte le nădĕjduește, tóte le rabdă.

Nu se deznădĕjduește, dice, nicĭ se îndoește dragostea, pentru prietenul cel ĭubit al sĕŭ, ci tot-de-una nădĕjduește, că are acela a se preface și a spori spre mai bine. Acésta însă o a dis Pavel, pentru hristianiĭ ceĭ ce se deznădĕjduesc pentru ceĭ-l-alțĭ. Insă dacă dragostea nădĕjduind schimbarea ĭubitului sĕŭ spre mai bine, dar nu s'ar noroci, căci acela rĕmâne întru rĕutatea sa; totușĭ ea cât de puțin, iarăși sufere tóte metehnele prietenului sĕŭ și de dragostea lui nu se desparte; că tóte, dice, le rabdă. Și acésta o a dis pentru ceĭ ĭubiți, carĭ cu lesnire și pentru omenești metehne se despart uniĭ de alțiĭ.

8. Dragostea nicĭ o dată cade.

Adecă dragostea nicĭ odinióră nu se smintește, ci tóte le isprăvește; orĭ și așa se înțelege mai bine, că dragostea nicĭ o dată se topește, nicĭ se rupe, nicĭ încetéză; ci și în vécul acesta rĕmâne și întru cel viitor, când tóte cele-l-alte aŭ să înceteze și să se facă nelucrătóre, precum dupre urmare dice[1]).

[1]) Dupre Fotie „dragostea nicĭ o dată cade, adecă nu greșește din buna voință (ci nemerește); ci de-a pururea prilejurĭ bune și folositóre și eișĭ îșĭ află, prin care ține pre ceĭ ce o întrebuințéză pre ea a stărui și a nu se dezbina din ĭubirea și unirea cea a unuĭa către altul, măcar deși aceea s'ar feri și ar da pricinĭ de a se depărta; că sufere și nădĕjduește și rabdă pre cel ce ĭ-a greșit eĭ". Iar Mar. Macarie mai înalt și mai teoreticește tâlcuește dicerea cea de acest fel a Apostoluluĭ, „cum că ceĭ ce aŭ tóte darurile, câte le-aŭ numĕrat mai sus Apostolul, adecă a avea tótă credința, și așĭ da pentru Christos tóte avuțiile lor milostenie, și trupul lor a-l da spre mucenie, pentru Christos, și a face minunĭ, toți aceștia, dice, pot să cadă, ca uniĭ ce nu aŭ ajuns la dragostea cea desăvîrșit; iar cela ce are dragostea cea desăvîrșit acela nu cade, că cela ce are dregostea necădut este; eŭ însă dic ție, dice, că am vĕdut ómenĭ carĭ aŭ ajuns la tóte darurile și s'aŭ făcut părtași Duhuluĭ, și aceștia neajungênd la dragostea cea desăvîrșit aŭ căduț (Vor. XXVII, rĕspuns XIV). Și dupre urmare sfîntul aduce pilde óre cărora spre adeverirea cuv. sĕŭ, adecă cum că un evghenist (nobil) înțelept, după ce și-a vîndut tóte avuțiile sale pentru Christos și le-a dat săracilor și pre robiĭ sĕĭ ĭ-a sloboḑit și s'a făcut vestit pentru viața sa cea îmbunătățită, în urmă fiind-că s'a mândrit a căḑut în înverșunărĭ și în nenumĕrate rĕutățĭ. Altul avênd iarăși multă credință în Christos s'a făcut mărturisitor în vremea gónei, suferind muncĭ, apoĭ fiind-că s'a făcut pace, s'a sloboḑit și era vestit, fiind-că și genele ochilor sĕĭ eraŭ vătămate, pentru-că s'aŭ fost afumat de către tiranĭ. Apoĭ acesta slăvit fiind de toți a ajuns întru atâta netemere de Dumneḑeŭ, în cât s'a făcut, ca când nu ar fi auḑit când-va cuvîntul luĭ Dumneḑeŭ. Și altul și-a dat trupul sĕŭ la mucenie și a fost spânzurat și zgârâĭat cu unghiĭ de fer, apoĭ s'a aruncat în temniță, și fiind-că în temniță îĭ slujea o călugăriță,

Și orĭ proorociile se vor face nelucrătóre, orĭ limbile vor înceta.

După ce a numĕrat în șir semnele și ramurile și isprăvile dragosteĭ marele Apostol, ĭarăși aicea cu alt chip o înalță, fiind-că, dice, că și proorociile și limbile aŭ să ĭa sfîrșit; ĭar dragostea singură are să rămâe vecĭnică și nesfîrșită; căcĭ de și proorociile și osebitele limbĭ s'aŭ dat de Duhul Sfînt, pentru a se priimi și a se lăți credința întru neamurĭ; după ce însă credința se va lăți, dupre urmare și proorociile și limbile vor înceta, ca unele, ce vor fi de prisos încă în viața acésta, ĭar mai ales în cea viitóre.

Orĭ cunoștința se va face nelucrătóre.

9. Că din parte cunóștem și din parte proorocim.

10. Iar când va veni sfîrșitul, atuncĭ cea din parte se va strica.

Aicea cu dreptate s'ar nedumeri cine-va, că dacă cunoștința are să înceteze și să se strice, precum dice fericitul Pavel, apoĭ dar fără cunoștință avem să petrecem vécul acel viitor? Ci rĕspundem spre dezlegarea nedumerireĭ, că nu dice aĭcea Pavel, că are să înceteze cunoștința cea preste tot și deplinită în vécul acela, ci că are să înceteze cea din parte și nedeplinită, când va veni cunoștința cea deplinită, întru viitórea viață aceea. Căcĭ atuncea nu vom ști numaĭ atâta câte știm acum, ci atuncea mult maĭ multe și maĭ cu desăvîrșire le vom cunóște; precum, de pildă acum știm că Dumnedĕŭ este pretutindenea, dar cum este pretutindenea nu știm; și cum că a născut Fecĭóra acum o știm; ĭar cum și cu ce chip a născut, nu știm; ĭar atuncĭ în viitórea

---

a căḑut cu dînsa în curvie. Și un alt aschitiŭ înțelept, atât de bogat era întru darul luĭ Dumnedĕŭ, în cât darul ferbea în inima luĭ și feluri de bóle ale ómenilor vindeca și dracĭ izgonea prin punerea mânilor sale. La urmă însă fiind-că s'a lenevit și din pricina slaveĭ lumeĭ înălțându-se, s'a mândrit, pentru acésta a căḑut în adâncurile pĕcatuluĭ. Eŭ însă adaug aĭcea și pilda ticălosuluĭ aceluĭa, putreduluĭ Saprichie, carele măcar deși sufere atâtea mucenĭĭ pentru Christos și era gata să priiméscă cununa luĭ Christos; fiind însă că nu a voit să erte pre sf. Nichifor, carele urma luĭ cerênd ertăciune pentru acésta, ca unul ce nu avea dragoste, vaĭ! s'a lepădat de Christos și a moștenit munca de vecĭ, ticălosul. Pentru acésta urméză Mar. Macarie și dice: „Veḑĭ că maĭ înainte de a ajunge la mĕsurile dragosteĭ, cad? Că cela ce a ajuns la dragostea (luĭ Dumnedĕŭ adecă) s'a legat și s'a îmbătat; acesta s'a afunda și rob este ca întru cea-l-altă lume, ca cum nesimțindu-și firea sa" (Tij.) Veḑĭ despre dragoste suptînsemnările dicereĭ „plinirea legeĭ este dragostea" (Rom. XIII, 10) și a dicereĭ: „rodul duhuluĭ este dragostea" (Gal. V, 22).

viață avem să cunóștem despre acestea ce-va mai pre sus, cât este de folos nóuĕ[1]).

11. Când eram prunc.

Fiind-că mai sus a dis Pavel, cum că atunci când-va veni cea desăvîrșit, se strică și încetéză cea din parte și nedeplinită; acum aduce la acésta și pildă, cu care arată câtă osebire are cunoștința véculuĭ acestuĭa de cunoștința viitoruluĭ véc; căcĭ acum dice, în viața acésta sîntem ca niște pruncĭ nedepliniți, ĭar atuncea ne vom face bărbați depliniți.

Ca un prunc grăĭam.

Aicea a dis «grăĭam», pentru darul limbilor, întru carele se făleaŭ Corinteniĭ.

Ca un prunc cugetam.

Aicea a dis «cugetam», pentru darul proorocieĭ, fiind-că totul al eĭ, cu mintea și cu cugetarea minței se lucréză.

Ca un prunc socoteam.

Aicea a dis «socoteam» pentru darul cunoștinței.

Iar când m'am făcut bărbat, am lepădat cele ale prunculuĭ.

Precum, dice, când m'am făcut bărbat desăvîrșit, aŭ încetat tóte însușirile acelea ce aveam de prunc; cu un chip ca acesta și în viitorul véc, când am să ĭaŭ mai înaltă cunoștință și minte

[1]) Dumnedeescul Chrisostom însă dice, că măcar deși Pavel avea atâta multă cunoștință de duhovnicéștile și dumnedeéștile lucrărĭ, câtă nu a avut când-va vre un alt om, însă zmerit cugeta și nu se înălța pentru cunoștința acésta: „Că atâta era întru dînsul cunoștința, cât întru nicĭ unul din ómenĭĭ, ce s'aŭ fost născut când-va, ci și întru însușĭ acésta se zmerește; și pentru acésta dice, din parte cunóștem și din parte proorocim" (Voróva V, la Apost. Pavel). Dice însă și Mar. Vasilie: „că acésta, adecă față către față și deplinita cunoștința s'a făgăduit, că se va da celor vrednicĭ în viitorul véc; ĭar acum măcar Pavel de ar fi cine-va, măcar Petru, vede cu adevĕrat și nu se rătăcește nicĭ se nălucește; dar însă ca prin oglindă vede și ca prin ghicitură. Și cea din parte acum cu mulțămire priimindu-o, cea desăvîrșit întru cel viitor cu bucurie o aștéptă; care o încredințéză Apost. Pavel, cu un chip óre-care ca acesta formăluind cuvîntul; căcĭ precum când eram prunc, atuncea literile începutuluĭ cuvintelor luĭ Dumnedeŭ mĕ învĕțăm, ca un prunc grăĭam, ca un prunc socoteam; ĭar când m'am făcut bărbat, mĕ silesc a ajunge și la mĕsura vîrsteĭ plinireĭ luĭ Christos, cele ale prunculuĭ le-am lăsat; și atâta sporire aveam întru înțelegerea celor dumnedeeștĭ și atâta procopsélă, în cât pre cunoștința cea întru slujirea cea ĭudaicéscă, a o socoti mișcărĭ de minte pruncéscă. Iar potrivită bărbatuluĭ celuĭ desăvîrșit pre cunoștința cea prin Evanghelie a tuturor. Așa întru asemĕnarea cunoștinței, ceiĭ ce va să se descopere celor vrednicĭ în vécul cel viitor, asemenéză și ceea ce acum se pare deplin întru cunoștință, puțin ce-va și atâta mai puțin zărit, în cât mai mult rĕmâne a puterei ceiĭ în vécul cel viitor, în cât se osebește cunoștința feței către față, despre a vedea ca prin oglindă și prin ghicituri (în cele aschiticeștĭ cuvînt despre credință).

mai bărbătéscă și mai desăvîrșită, atuncea va înceta nedeplinita și puțina cunoștință, ce o aveam aicea, care se aseměna cu pruncii.

12. Că vedem acum ca prin oglindă și în ghicitură.

Aicea Apostolul descopere mai curat pilda ce o a adus mai sus pentru prunc și arată, cum că cunoștința ce avem acum în viața acésta este puțină și întunecată; iar când va veni acea mai descoperită și mai curată, precum privirea cea fără mijlocire se face cu ochii, a sóreluĭ, este mai curată decât privirea ceea ce se face prin oglindă[1]); dar fiind-că oglinda arată mai închi-

[1]) Ritoricescul condeiul dumnedeescului Grigorie al Nisiei frumos și bine a scris, cu care chip věd pre Dumnedeŭ întru sineșĭ ceĭ curațĭ cu inima prin aseměnarea oglindeĭ, dicênd așa: „Cela ce se vede pre sineșĭ, întru sine vede ceea ce dorește și așa se face fericit cel curat cu inima; căcĭ către curățenia sa věděnd pre întâĭul chip în icóna sa cea curată; că precum ceĭ ce věd sórele în oglindă și nu se uĭtă către însușĭ cerĭul cu întindere, nimic mai puțin věd sórele în strălucirea oglindeĭ, decât ceĭ ce privesc la însușĭ discul sóreluĭ: așa, dice, și voĭ deși nu puteți a vě uĭta către înțelegerea luminei, de vě veți întórce către daru chipuluĭ celuĭ din început formăluit întru voĭ, întru sine veți avea ceea ce căutați; că Dumnedeirea este curăție și nepătimire și înstrăinare de tot rĕul (Vor. VI, la fericiri, tom. I). Incă și dumnedeescul Calist, cel cu prea înaltă minte, arată cum în viața acésta věd pre Dumnedeŭ ceĭ teoreticĭ (adecă privitorĭ cu mintea) apostolésca dicere acésta propuindu-o și dicênd: „Ca în oglindă și în ghicitură întru cele ce sînt față și întru cele ce se fac, privesc teoreticii aședarea celor fiitóre și a celor ce se vor face, că precum oglinda nicĭ grosime ipostatnică arată arătând într'însa; nicĭ iarăși cu adevĕrat este cu totul nimic, ceea ce arată, că înfățișézăchip de prea vederat lucru, în cât tot cel ce iubește adevĕrul va mărturisi, că este ceea ce se privește în oglindă. Așa dar cu adevĕrat și cele ce sînt și cele ce se fac, nu grosimea nicĭ vre un alt ipostas, decât pre însușĭ a acelorași arătându-l, însă arată chipurĭ fără de îndoĭală de lucrurĭ adevĕrate celor ce a luat putere de a privi și a povățui fără greș, către însușĭ adevĕrul (Cap. LIX, din manuscrisele cele în urmă aflate).

Iar Mar. Grigorie al Tesal. așa tâlcuește pre privirea cea în oglindă dicênd: „Ceĭ curațĭ cu inima věd pre Dumnedeŭ, dupre neminciunósa dicere a Domnuluĭ: „Fericiți ceĭ curați.....". Dumnedeŭ însă lumină fiind, dupre Teologul Ioan se înfățișézăși se sălășluește pre sineșĭ întru ceĭ ce îl iubesc și se iubesc de el, dupre adevĕrata sa făgăduință; se înfățișézăînsă pre sineșĭ în curata minte ca întru o oglindă, rĕmâind însă nevĕdut dupre ființă; că cu un chip ca acesta se face privirea în oglindă, a se vedea cu adevĕrat, cel ce se privește în oglindă și a nu se vedea. Că cu neputință este desăvîrșit a vedea cine-va față de om în oglindă și întru aceeași vreme să vadă și pre însușĭ omul acela în față; și în viața acésta de acum se vede Dumnedeŭ ca în oglindă, întru ceĭ ce s'aŭ curățit cu dragostea luĭ Dumnedeŭ; iar în cea-l-altă viață se va arăta față către față, dupre Apost. (Cuvînt I la intrarea în biserică). Iar Teodorit așa tâlcuește dicerea acésta: „Umbră dice că sînt ceste de acum, ale celor ce vor să fie, că întru Sf. Botez vedem chipul învierei, iar atuncea vom vedea pre însaș învierea; aicea vedem simvólele stăpânesculuĭ trup,

puit pre chipul cel ce se vede într'însa a sórelui, pentru acésta a adaus Pavel şi acésta «prin ghicitură»; pentru ca să arăte cu ḑicerea ghicitureĭ, că cunoştinţa ceea ce se face aicea este mult maĭ nedeplinită şi prea puţină, aseménându-se cu ceea ce vrea să fie, că ghicitură este un cuvînt nedescoperit şi întunecat.

Iar atuncea faţă către faţă.

Nu ḑice acésta Pavel, ca cum ar avea Dumneḑeŭ faţă, ci o a ḑis, pentru ca s'arăte pre cunoştinţa luĭ Dumneḑeŭ cea fără înjlocire şi maĭ arătată şi care atuncea se va face fără perdea şi mijlocire.

Acum cunosc din parte, iar atuncea voĭŭ cunóşte precum şi m'am cunoscut.

Cu îndoit chip obóră mândria Corintenilor dumneḑeescul Apostol. Arată a), cum că cunoştinţa cea în parte, ce este acum în lumea acéstă dată şi nedeplinită[1]). Arată încă şi b) că şi acésta nedeplinită cunoştinţă, ce se dă acum, nu o avem dela înşine; căcĭ ḑice, eŭ nu am cunoscut pre Dumneḑeŭ, ci Dumneḑeŭ m'a cunóscut pre mine şi însuşĭ a alergat după mine; aşa şi eŭ în ceea-l-altă viaţă voĭŭ cunóşte pre Dumneḑeŭ şi maĭ mult voĭŭ alerga după dînsul decât l'am cunoscut acum şi am alergat după el; precum de pildă şi cel ce şéde în întunerec, până ce nu vede sórele, nu alérgă el în urma frumuseţeĭ razeĭ sórelui, ci raza îşĭ arată luĭ frumuseţa sa, când îl lu-

---

ĭar acolo vom vedea pre însuşĭ stăpânul"; că acésta este ḑicerea „faţă către faţă". Vedem însă nu pre firea luĭ cea neprivită, pre cea tuturor nearătată, ci pre cea luată dintre noĭ.

[1]) Pentru acésta ḑice Teolog. Grigorie: „Atâta însă ascultăm pre Pavel ḑicênd că din parte cunóştem şi din parte proorocim; acestea şi cele ca acestea le mărturiseşte cel nu prost cu ştiinţa.... Şi pentru acésta pre tótă cunoştinţa acésta de jos, nimica o pune maĭ sus decât oglinda şi decât ghicitura, ca pre una ce stă în micĭ închipuirĭ ale adevĕruluĭ (Cuv. II, despre teolog.). Iar dumneḑeescul Maxim nedumerindu-se pentru ce Pavel ḑice aicea, că din parte cunóşte, iar evanghelistul Ioan ḑice: „Că am vĕḑut slava luĭ, slavă ca a unuĭa născut dela Tatăl, plin de dar şi de adevĕr?" apoĭ dezlegând nedumerirea ḑice: „Că aŭ dór Sf. Pavel pre cunoştinţa cea ca a luĭ Dumneḑeŭ cuvîntuluĭ a ḑis, că o cunóşte din parte. Că din lucrărĭ numaĭ cât se cunóşte; că cunoştinţa cea dupre fiinţă şi dupre ipostas la dînsul, asemenea de toţĭ anghelĭĭ şi ómenĭĭ se află necunoscută. Iar Ioan evangh. învĕţându-se cu deplinire cuvîntul înomenireĭ luĭ Dumneḑeŭ Cuvîntuluĭ cum era între ómenĭ, a ḑis că a vĕḑut slava Cuvîntuluĭ celuĭ întrupat; adecă cuvîntul şi scoposul dupre care Dumneḑeŭ s'a făcut om şi că l'a vĕḑut plin de dar şi de adevĕr; că nu dupre ceea ce era dupre dumneḑeire Dumneḑeŭ, ci cu Tatăl de o fiinţă, cel unul născut s'a umplut de dar; ci precum cu firea dupre iconomie s'a făcut om şi de o fiinţă cu noĭ (pentru noĭ, ceĭ ce avem trebuinţă de dar, s'a umplut de darurĭ (Cap. LXXVII, din suta a dóua teologhicéştĭ).

mînéză; ĭar după ce va vedea acela şi va priimi raza şi lumina sóreluĭ în ochiĭ sĕĭ, atuncea şi el alérgă şi goneşte după lumina sóreluĭ; acésta dar însemnéză ḑicerea: «Precum şi m'am cunoscut». Nu că atâta fără schimbare vom cunóşte noĭ pre Dumneḑeŭ, precum şi Dumneḑeŭ ne-a cunoscut; ci că precum Dumneḑeŭ acum a alergat în urmă nóstră şi ne-a apropiat de sineşĭ, aşa şi noĭ atuncea vom dori, ca să ne apropiem de Dumneḑeŭ[1]); şi pentru ca să luminez ḑicerea acésta cu o pildă, ḑic, că precum de pildă de-ar afla cine-va pre vre un prunc de bun neam, frumos la faţă şi aruncat în drum şi el adecă l'ar cunóşte al căror născĕtorĭ evgheniştĭ este şi l'ar lua să-l hrănéscă, crescêndu-l cu evghenicésca creştere, apoĭ în sfîrşit l'ar îmbogăţi pre acesta şi cu bogăţie şi l'ar băga în curţile împĕrăteştĭ, ĭar copilul acela, până ce este prunc necunoscut, nu simte nicĭ una din facerile de bine, cele de acest fel, nicĭ nu cunóşte ĭubirea de ómenĭ, ce o a arătat către el omul acela; ĭar când se va face bărbat şi va ajunge în cunoştinţă desăvîrşită, atuncea va cunóşte facerea de bine a luĭ şi-l va ĭubi pre el dupre vrednicie şi precum se cuvine. Cu un chip ca acesta şi noĭ, carĭ în viaţa acésta nu am cunoscut frumuseţa şi slava făcĕtoruluĭ de bine şi a ziditoruluĭ nostru Dumneḑeŭ, atuncea o vom cunóşte dupre puţinţa omenéscă şi ne vom apropia şi-l vom ĭubi pre el[2]). Pentru acésta ḑice şi Teodorit, că ḑicerea: «m'am cunoscut» o a ḑis Pavel, în loc de «m'am apropiat».

13. Iar acum rămâne credinţa, nădejdea, dragostea, aceste treĭ; ĭar maĭ mare din acestea este dragostea.

---

[1]) Intru un glas tâlcueşte ḑicerea acésta şi Fotie ḑicênd: „Atuncea aşa voiŭ cunóşte şi voiŭ dori, precum acum el m'a cunoscut; că acum noĭ pre el cu adevĕrat nu l'am cunoscut, ĭar el şi ne-a cunoscut şi către sineşĭ ne-a atras. Iar atuncea noĭ pre el vom cunóşte şi către el vom alerga, maĭ puternică fómete pentru dulcéţa luĭ dobândind".

[2]) Iar teolog. Grigorie ḑice, că încă în viaţa acésta ceĭ ce aŭ ajuns la marginea nepătimireĭ şi a curăţieĭ, cunosc pre Dumneḑeŭ, precum s'aŭ cunoscut eĭ de dînsul, prin dumneḑeéscă răpire, strălucire şi unirea cea maĭ pre sus de minte; rare orĭ însă şi câte o dată, când se fac eĭ maĭ pre sus de fire. Că aşa ḑice ca cu îndoĭală: „Ca cu luarea să-l tragă (Dumneḑeŭ) către mărginire nepătimireĭ, ca ceea ce desăvîrşit nu se póte lua nicĭ o nădĕjdueşte cine-va şi nicĭ se apucă a o căuta, ĭar pentru neluare se minunéză, minunându-se însă se doreşte şi dorindu-se, se curăţeşte, ĭar curăţindu-ĭ, în chip dumneḑeesc îĭ face; ĭar unĭĭ ca aceştia facêndu-se, ca cu aĭ sĕĭ atuncea voroveşte (cutéză cuvîntul óre-ce noŭ). Dumneḑeŭ cu dumneḑeĭ unindu-se şi cunoscêndu-se şi atâta póte, cât acum cunóşte pre ceĭ cunoscuţĭ (Cuv. la naşterea Domnuluĭ). Veḑi suptînsemnarea ḑicereĭ: „Iar acum cunoscênd pre Dumneḑeŭ, ĭar maĭ ales cunoscêndu-vĕ de Dumneḑeŭ (Gal. IV, 9), ca să te înveţĭ că îndoită este cunostinta întru Dumneḑeŭ.

și a lăuteĭ, de nu vor avea osebire, adecă deslușire și descoperire glasurile organelor acestora, ci ar fi mestecate și nedeslușite, negreșit nu se cunóște ce cântare este ceea ce o face fluerul și ceea ce o face lăuta saŭ chitara; nicĭ priciniesc acestea bucurie și dulcéță celor ce aud.

8. Că de ar da trimbița glas nearătat, cine s'ar găti la rĕzboĭŭ?

Dela organele cele îndulcitóre și de prisos, acum a venit la cele mai de nevoe și dice, că dacă obștésca trîmbiță nu va arăta ostașilor și luptătorilór cu glasul sĕŭ gătirea de óste, ci ar da un glas nearătător și neînsemnător, care ostaș ar audi și s'ar găti spre rĕzboĭŭ? Negreșit nicĭ unul, pentru acésta nicĭ un folos s'ar face din glasul cel nearătător al eĭ; ĭar dacă cu glasul eĭ cel însemnător ar arăta trîmbița gătirea de rĕzboĭŭ, atuncea și ostașiĭ se gătesc a se bate și dupre urmare se folosesc de glasul eĭ; că are și trîmbița óre-care melos de cântare și urmare cu care une orĭ îĭ îndémnă și aprinde pre oștașĭ spre rĕzboĭŭ, ĭar alte orĭ îĭ chémă și îĭ întórce dela rĕzboĭŭ.

9. Așa și voĭ prin limbă de nu veți da cuvînt bine însemnător, cum se va cunóște ceea ce se grăește? Că veți fi ca cum ațĭ grăi în aer.

Și pentru ca să nu dică Corinteniĭ: și ce se potrivește la noĭ pilda fluerului și a trîmbițeĭ, ce o aĭ arătat, fericite Pavle? Pentru acésta dice aicea Apostolul, că și voĭ dacă cu darul limbeĭ, nu veți da glas curat și arătat, îndeșert și fără folos grăiți, fiind-că nimenea vĕ ascultă și înțelege ce diceți, căcĭ totul este ca darul ce-l aveți să se facă spre folosul celor-l-alți. Dar ar dice cine-va: și dacă darul limbilor este nefolositor, pentru ce se da? Rĕspundem, că pentru acésta se da, pentru a se folosi singur acela ce-l avea; ĭar dacă darul acesta urma a fi de folos tuturor, trebuia cel ce îl avea să cee dela Dumnedeŭ cu viață îmbunătățită, ca să dăruĭască și darul de a tâlmăci limbile ce le grăește; saŭ să mérgă la altul, carele avea darul tâlmăcireĭ limbilor să-l róge să tâlmăcéscă el limba ceea ce o grăește. Drept aceea și Pavel pentru acéstă pricină le dice acestea, pentru ca să-ĭ lipéscă și să-ĭ unéscă unul cu altul și să nu socotéscă, că singurĭ aceĭ ce grăĭaŭ în limbĭ, eraŭ îndestul loruși și nu aŭ trebuință de altul; ci să ĭa împreună cu eĭ și pre ceĭ ce puteaŭ să tâlmăcéscă câte eĭ le voroveaŭ într'alte limbĭ, pentru-că atuncea se făcea maĭ folositor darul limbilor.

10. Atâtea de multe, de se va întêmpla, neamurĭ de glasurĭ sînt în lume și nicĭ unul dintr'însele e neglasnic.

Adecă atâtea glasurĭ şi atâtea limbĭ s'aŭ întêmplat a fi în lume: a Evreilor, a Elinilor, a Schiţilor, a Indienilor, a Perşilor şi a altor neamurĭ şi tóte semnţiile cu limba lor grăesc, ḑic şi arată o înţelegere óre-care, fiind-că limbile lor nu sînt neglasnice, adecă neînsemnătóre şi să nu arăte nicĭ un lucru, ci sînt însemnătóre şi arătătóre de lucrurĭ şi de înţelegerĭ şi maĭ ales la ceĭ de un neam cu dînşiĭ şi de o limbă[1]).

11. Decĭ de nu voiŭ şti puterea glasuluĭ, voiŭ fi celuĭ ce grăeşte varvar; şi mie cel ce grăeşte varvar.

Dacă nu voiŭ cunóşte, ḑice, puterea vre unuĭ glas şi limbă, să ḑicem, a Elinilor saŭ a Indienilor, cu adevĕrat acela ce grăeşte elinește saŭ indienește, mi se va părea mie, că este varvar, adecă că grăeşte fără minte şi cuvinte neînsemnătóre. Asemenea însă şi eŭ, să ḑicem, carele grăesc evreeşte, mĕ voiŭ părea aceluĭa ce vorbeşte elinește saŭ indienește că sînt varvar şi că grăesc cuvinte neînsemnătóre şi fără minte; nu dór că limbile sînt rele, acelea care grăesc eĭ şi eŭ; ci pentru-că nicĭ aceĭa înţeleg limba evreĭască, care o grăesc eŭ, nicĭ eŭ înţeleg cea elinéscă şi indienéscă, ce o grăesc aceĭa.

12. Aşa şi voĭ, fiind-că sînteţĭ rîvnitorĭ de duhurĭ, spre zidirea bisericeĭ căutaţi, ca să prisosiţĭ.

Unĭĭ fac stare la acésta: «aşa şi voĭ», şi o tâlcuesc aşa, că aşa şi voĭ, fiind-că grăiţĭ cu limbĭ nedescoperite şi neînţelese, vĕ arătaţĭ, la ceĭ ce vĕ aud, că sînteţĭ varvarĭ şi că grăiţĭ nebuneşte; apoĭ ca dela alt început cetesc acésta: de vreme ce sînteţĭ rîvnitorĭ. Iar fericitul Ioan Chrisostomul a cetit ḑicerea unită: şi voĭ, ḑice, fiind-că rîvniţĭ şi iubiţĭ darurile cele duhovniceştĭ şi eŭ Pavel o vreaŭ acésta şi o laud precum maĭ înainte am ḑis. Insă căutaţĭ ca să prisosiţĭ spre zidire şi spre folosul bisericeĭ; căcĭ atâta nu vĕ opresc de a grăi în limbĭ, în cât şi voesc încă să prisosiţĭ întru acestea, numaĭ de le întrebuinţaţĭ spre obştescul folos al fraţilor voştriĭ.

---

[1]) Că neglasnicul în dóuĕ fĕlurĭ se înţelege, dupre Fotie: orĭ lucrul cel cu totul fără glas şi neînsemnător şi carele nimic arată precum este vuetul; saŭ cel ce însemnéză de sineşĭ, însă lucru neînsemnător şi necunoscut la ceĭ de un neam şi de o limbă. Şi de se înţelege dupre întâĭa însemnare şi cela ce grăeşte glasul cel nimic însemnător şi cel ce aude, unul altuĭa i se pare varvar şi fără de minte amêndoĭ, nimica înţelegênd din glas. Iar de s'ar lua dupre a dóua înţelegere ḑice Pavel „că multe neamurĭ de limbĭ sînt în lume şi nicĭ unul din acelea, la ceĭ de un neam nu este neînsemnător şi necunoscut; cum dar voĭ ceĭ ce grăiţĭ în aer şi spuneţĭ celor de un neam lucrurĭ neînsemnătóre, vĕ îngâmfaţĭ ca cum aţĭ isprăvi óre ce mare şi nu vĕ siliţĭ maĭ mult, ca să vĕ tâlmăciţĭ limbile ce le grăiţĭ spre folosul obştesc, întrebuinţând darul.

13. Pentru acésta cel ce grăește în limbĭ, róge-se, ca și să tâlmăcéscă.

Aicĭ ḑice Apostolul Corintenilor chipul cu carele s'ar face spre folosul multora, darul limbilor; róge-se, ḑice, cel ce grăește limbĭ strĕine, pentru ca să ĭa dar dela Dumneḑeŭ, și să le tâlmăcéscă. Decĭ cu acésta arată că înșișĭ eĭ eraŭ pricinuitorĭ, de a nu lua darul tâlmăcirel limbilor, fiind-că nu-l cereaŭ dela Dumneḑeŭ.

14. Că de mĕ rog cu limba, duhul meŭ se rógă, ĭar mintea mea fără de rod este.

In vremea veche era óre-carĭ hristianĭ, carĭ luaŭ dar de rugăcĭune cu limbile și grăeaŭ, să ḑicem cu limba Persianilor saŭ a Latinilor; ĭar mintea lor nu știa ceea ce grăia gura[1]). Decĭ ḑice Pavel că duhul meŭ se rógă, adecă darul cel duhovnicesc, cel ce mișcă pre limba mea se rógă; ĭar mintea mea rĕmâne neroditóre, fiind-că nimic înțelege din cele ce ḑic. Veḑĭ însă cum mergênd înainte Pavel dupre rânduĭală, a arătat că cela ce grăește numaĭ cu osebite limbĭ, nu numaĭ altora este netrebnic și nefolositor, ci nefolositor este și însușĭ luișĭ. Așa a tâlcuit ḑicerea acésta Sf. Ioan Chrisostom. Iar unĭĭ o tâlcuesc așa (carĭ sînt Mar. Vasilie și Fotie, precum maĭ înainte am ḑis): de grăesc eŭ în felurĭ de limbĭ și nu le tâlmăcesc, duhul meŭ adecă sufletul meŭ însușĭ de sine se folosește, ĭar mintea mea este fără rod pentru-că nu folosește și pre alțiĭ. Iar ceĭ ce tâlcuesc ḑicerea acésta într'acest chip s'aŭ temut de bârfirea ce o ḑice ereticul Montan; că el avea un eres că acesta și ḑicea, că de obște toțĭ proorociĭ nu înțelegeaŭ cele ce grăĭaŭ; ci că stăpânițĭ fiind de Duhul Sfînt, ḑiceaŭ óre-care cuvinte, însă nu le știaŭ, nicĭ înțelegeaŭ, cele ce le ḑiceaŭ. Dar însă bârfirea acésta nu are încăpere la ḑicerea acésta, nicĭ se cuvine aicea a se teme

[1]) Iar Fotie ḑice că ḑicerea „mĕ rog“ aicea însemnéză a grăi óre-ce bine prin limbă și prin cuvînt spre folos, fiind-că rugăcĭunea este felĭŭ de cuvînt; decĭ ḑice, că de grăesc ce-va din cele ce voesc și nu tâlmăcesc acésta la ceĭ ce aud, duhul meŭ se rógă, adecă numaĭ pre sine-mĭ mĕ folosesc, căcĭ eŭ dobândesc singur, binele acela, ce îl ḑic; ĭar altul nu se folosește. Drept aceea și mintea, care este parte a sufletuluĭ maĭ pre sus de mâniere și poftire și maĭ pre sus de cele-l-alte puterĭ ale luĭ, iubind folosul, mintea mea, ḑic, rĕmâne neroditóre de folosul aprópeluĭ. Încă și Mar. Vasilie maĭ acéstașĭ tâlcuire cu a sfințituluĭ Fotie o face la acéstă ḑicere, ḑicênd: „Căcĭ când vor fi necunoscute celor ce se află față, graĭurile rugăcĭuneĭ, neroditóre este mintea celuĭ ce se rógă, niminea folosindu-se, ĭar când ceĭ ce sînt de față înțeleg rugăcĭunea, care póte a folosi pre ccĭ ce o aud, atuncea cel ce se rógă are rod pre îmbunătățirea celor ce se folosesc; asemenea încă și la tótă glăsuirea graĭurilor luĭ Dumneḑeŭ; că scris este:“ ci de este ce-va bun spre zidire (Hotăr. CCLXXVIII, pre scurt). Maĭ acesteașĭ le ḑice și Teodorit tâlcuind ḑicerea acésta.

cine-va de dînsa. fiind-că Apostolul aicea nu a dis cuvîntul acesta pentru proorocĭ, adecă de a nu înțelege cele ce se dic de dînșiĭ; ci o dice acésta, pentru ceĭ ce grăesc în limbĭ osebite, și nicĭ pentru aceștia toți, ci numaĭ pentru uniĭ[1]).

15. Ce dar este? Mĕ voĭŭ ruga cu duhul, mĕ voĭŭ ruga însă și cu mintea; voĭŭ cânta cu duhul, voĭŭ cânta însă și cu mintea.

Decĭ ce este maĭ de folos, dice, și ce se cuvine a cere cine-va dela Dumnedeŭ? A se ruga adecă duhul, adecă cu darul cel duhovnicesc, dar și cu mintea a se ruga, adecă cu gândul a înțelege și a pricepe acelea care se rógă și a le tâlmăci celora-l-alțĭ; și a cânta încă asemenea cu duhovnicescul dar ce i s'a dat, a cânta însă și cu mintea, și a înțelege cele ce se cântă și a le tâlmăci și celora-l-alțĭ[2]).

16. Fiind-că de veĭ binecuvînta cu duhul, cela ce plinește locul celuĭ de rând, cum va dice: amin, la buna mulțămire a ta? fiind-că ce dicĭ, nu știe.

Când cânțĭ tu hristiane, de binecuvintezĭ pre Dumnedeŭ cu duhul, adecă cu duhovnicescul dar, ce îl aĭ cu altă limbă strĕină, necunoscută celor ce aud, acela ce plinește locul celuĭ de rând, adecă mirénul, cum va dice amin după rugăciunea ta? Că de pildă când veĭ dice tu fără înțelegere și cu altă limbă către Dumnedeŭ: «bine eștĭ cuvîntat Dómne în vécurile vécurilor», cum va rĕspunde mirénul la acéstă obicĭnuită dicere: amin, carele nu aude, nicĭ înțelege ce dicĭ? In cât nu se folosește nicĭ cum el de rugăciunea și de mulțămirea ta, ce o dicĭ întru altă limbă.

17. Că tu bine mulțămeștĭ, dar celă-l-alt nu se zidește.

Ca să nu se arăte Apostolul nicĭ cum că necinstește pre darul felurilor de limbĭ, pentru acésta dice: că tu hristiane bine mulțămeștĭ luĭ Dumnedeŭ, cu cecea-l-altă limbă, dar fiind-că fratele tĕŭ, cel ce te aude nu se folosește și nu înțelege ce dicĭ, pentru acésta mulțămirea ta acésta este netrebnică.

---

[1]) Vedĭ și suptînsemnarea dicereĭ: „Știțĭ căcĭ când eraț păgânĭ, către idoliĭ ceĭ fără de glas, ca cum aț fost traș, eraț duș" (I Cor. XII, 2).

[2]) Cu un glas și Teodorit, duh dice pre darul cel duhovnicesc; ĭar minte pre descoperirea și tâlcuirea celor dise. Decĭ dice Pavel, că cel ce vorbește cu limbă strĕină orĭ întru rugăciune, orĭ întru cântare, orĭ întru învĕțătură, saŭ însușĭ se cuvine a înțelege ce dice, și a tâlmăci spre folosul celor cel aud, saŭ pre altul să îa împreună lucrător, ca să tâlmăcéscă acelea. Iar teolog. Grigorie acésta tâlcuindu-o dice: „Mĕ voĭŭ ruga cu duhul, mĕ voĭŭ ruga încă și cu mintea, adecă cu mintea și cu duhul. Decĭ a se închina cu duhul, saŭ a se ruga, nimica alta mi se pare că este, decât a aduce el rugăciunea lui-șĭ și închinăciunea (în Cuv. despre Sf. Duh).

18. Mulţămesc Dumneḑeuluĭ meŭ, maĭ mult decât toţĭ voĭ grăind în limbĭ.

Pentru ca să nu socotéscă Corinteniĭ, că Pavel pentru acésta nimiceşte darul limbilor, căcĭ el nu l'ar fi avênd, de acésta ḑice aicea, că eŭ maĭ mult decât toţĭ voĭ grăesc în felĭurĭ de limbĭ, prin dumneḑeescul Duh.

19. Ci în biserică voesc cincĭ cuvinte prin mintea mea a le grăi, ca şi pre alţiĭ să învĕţ, decât ḑeciurĭ de miĭ de cuvinte cu limba.

Voesc şi maĭ bine aleg eŭ, cel cc grăesc în limbĭ maĭ mult decât voĭ, ca în biserică şi în adunarea credincĭoşilor să grăesc numaĭ cincĭ cuvinte prin mintea mea, adecă înţelegênd şi ştiind cele ce ḑic şi putând a le tâlcui, pentru ca să folosesc şi pre ceĭ-l-alţĭ, ce mĕ aud, decât să grăesc nenumĕrate cuvinte cu altă limbă strĕină, ca să nu pot a le tâlmăci lor, pentru-că atuncea folosul rĕmâne numaĭ la mine, ĭar la ceĭ-l-alţĭ nu trece. Cincĭ cuvinte însă, ḑice fieşte-care învĕţător cu chip aligoricesc, adecă cela ce alcătueşte doftoriile cele potrivite (dintre învĕţătorĭ), prin învĕţătura sa la fieşte-care din cele cincĭ simţirĭ ale omuluĭ[1]).

20. Fraţilor, nu fiţĭ copiĭ cu minţile, ci dupre rĕutate făceţi-vĕ pruncĭ; ĭar cu minţile fiţĭ desăvîrşit.

După ce a arătat Apostolul, carele este darul limbilor, dupre urmare întrebuinţéză aicea cuvîntul maĭ certător şi mustră pre Corinteni, ca pre ceĭ ce cugetéză cele copilăreştĭ. Pentru-că cu adevĕrat însuşire a copiilor este a se mira adecă de lucrurile şi darurile cele maĭ micĭ, căcĭ acestea se par înspăimântătóre şi deşănţate la mulţĭ, precum este şi grăirea limbilor strĕine. Şi a defăima lucrurile şi darurile cele marĭ, căcĭ acestea nu arată la ceĭ mulţĭ vre un lucru noŭ şi deşănţat, precum sînt proorociile; decĭ sfătueşte şi porunceşte aicea Apostolul hristianilor din Corint să nu se mândréscă, nicĭ să ştie cât de puţin şi nicĭ ca cum ce este rĕutatea, precum nicĭ pruncĭĭ o ştiŭ pentru prostimea ce aŭ. Insă dupre minte le porunceşte să fie desăvîrşit, adecă să deslușéscă care sînt cele maĭ marĭ şi maĭ folositóre darurĭ

[1]) Óre-carĭ însă dintre părinţiĭ ceĭ deşteptĭ aceste cincĭ cuvinte le-aŭ înţeles a fi rugăcĭunea acésta de puţine cuvinte ce se cugetéză în inimă ce e predanisită de Sf. Părinţi; adecă acésta: Dómne Iisuse Christóse Fiĭul luĭ Dumneḑeŭ, miluéşte-mĕ. Ḑicerea „Fiĭul luĭ Dumneḑeŭ şi miluéşte-mĕ, în loc de un cuvînt, fieşte-care luându-se. Iar Teodorit aşa tâlcuéşte acésta: „Maĭ întâĭŭ decât voĭ m'am învrednicit de darul acesta (al limbilor); prin mine şi voĭ v'aţĭ învrednicit de acest dar. Dar însă îngrijindu-mĕ de folosul multora, pre dezvĕlita învĕţătură o cinstesc maĭ mul decât pre cea nedescoperită.

și acelea să le caute[1]). Și dupre alt chip încă prunc este întru rĕutate cela ce nu face rĕŭ nicĭ unuĭ om, ci este fără rĕutate ca un prunc; ĭar desăvîrșit în minte este cela ce pre lângă a nu face nicĭ un rĕŭ nimĕruĭ, maĭ folosește și pre alțiĭ; și cela ce nu numaĭ fuge de rĕutate, ci și pre fapta bună o lucrézĕ și se păzește și pre sineșĭ întru a nu se vătăma la cele maĭ de frunte ale sufletuluĭ. Dicerea acésta a luĭ Pavel este asemenea cu cuvîntul, ce l'a dis Domnul: «Fiți înțelepți ca șerpiĭ și simpliĭ ca porumbiĭ (Mat. X, 17).

21. În lege scrie: că întru alte limbĭ și cu alte buze voiŭ grăi norodului acestuĭa și nicĭ așa voŭ asculta de mine, dice Domnul (Isaia XXVII, 11).

Iarășĭ aicĭ Pavel mĕsóră proorocia cu limbile și o arată că covîrșește; și cum covîrșește, dice dupre urmare. Lege însă obicĭnuește a numi pre tótă Scriptura; pentru acésta cele ce sînt scrise la proorocul Isaia, dice că sînt scrise în lege. Dicênd însă Pavel, că nicĭ cu limbile cele osebite mĕ vor asculta, dice Domnul, arată cum că minunea felurilor de limbĭ, ce s'aŭ dat Apostolilor și hristianilor vremeĭ aceiea avea putere de a face să înspăimânteze și să se tragă la credință. Evreiĭ ceĭ ce audĭaŭ însă și neamurile, nu s'aŭ chemat din acésta ca să crédă și dar vinovăția era a nesupușilor acelora și nu a minuneĭ limbilor; pentru-că Dumnedĕŭ tot-de-una face ceea ce este al sĕŭ și a-

[1]) De aceea și Isidor Pitusiotul prea frumos dice despre acésta: „Înțelepcĭunea cu prostimea dregêndu-se, un dumnedĕesc lucru și o prea desăvîrșită faptă bună plinește; ĭar de s'ar despărți una de alta, una adecă cade întru rĕutate; ĭar cea-l-altă se sfîrșește în nebunie; că una se plécă spre a face rĕŭ, ĭar cea-l-altă este îndemânatica spre a se amăgi. Și pentru acésta dumnedĕésca învĕțătură nu o a înfățișat prin o închipuire acésta: că întru dobitócele cele necuvîntătóre nu este înțelepcĭune cu prostime; ci unele pre rĕutate o vînézĕ, ĭar altele pre prostime o întrebuințézĕ; ci a dis: „Fiți înțelepți ca șerpiĭ și simpli ca porumbiĭ"; nu ca să urmăm vicleșugul și mușcătura șérpeluĭ (că Iudeiĭ se înrĕutățesc ca șerpiĭ și ca puiĭ de vipere); nicĭ ca vicleșugul și amăgitura (că nu dupre tóte, pilda se ĭa, ci din parte, fiind-că nu de-a pururea ar fi pildă, ci asemĕnare); ci ca pre omul cel vechiŭ, adecă rĕutatea să o lepădăm ca pre o pĭele; și credința adecă să o păzim, precum acela, șerpele 'șĭ păzește capul; ĭar de trup nu ține să ne îngrijim, ĭar cele-l-alte să le lăsăm și să ne dregem nóuĕ înșine pre prostimea porumbuluĭ; nu ca pre nesocotința porumbuluĭ să o tragem (că Efrem se prihănește ca un porumb fără de minte, ce nu are inimă, Osie VII, 11), ci simplicitatea și nerĕutatea porumbuluĭ (Epist. CLXXV, către Martinian). Veḑĭ și dicerea: „Vreaŭ să fiți voĭ înțelepți întru bunătate, ĭar proștĭ întru rĕutate" (Rom. XVI, 19). Dice și Teodorit tâlcuind acésta: „Nu întórceți pre dos rânduĭala, fraților, nicĭ pre neîntregimea minteĭ copiilor să o rîvniți, ci nerĕutatea lor; nicĭ pre rĕutatea bărbaților celor desăvîrșiți adecă să o aveți, ci pre agerimea minteĭ lor.

rată providenţia ce are pentru ca să mântuiască pre ómenĭ; măcar deşi ştie, că aceĭa nu se vor îndupleca, pentru ca să rĕmâe fără de rĕspundere în diua judecăţeĭ.

22. Drept aceea limbile sînt spre semn nu celor ce cred, ci celor necredincĭoşĭ.

A grăi cine-va limbĭ osebite, acesta este semn şi minune, nu la ceĭ ce cred, ci la ceĭ necredincĭoşĭ; pentru-că înspăimântézĕ pre ceĭ necredincĭoşĭ şi ĭĭ face să se minuneze; însă nu negreşĭt îĭ şi învaţă, nicĭ ĭĭ foloseşte; de multe orĭ încă ĭĭ şi vatămă. Că vatămă pre ceĭ necredincĭoşĭ, audind pre óre-carĭĭ, grăind numaĭ limbĭ strĕine şi a nu le tălmăci, precum maĭ înainte însuşĭ Pavel, dice, că necredincĭoşiĭ audind pre ceĭ credincĭoşĭ grăind numaĭ întru alte limbĭ, le vor dice: aţĭ nebunit; pre lângă acestea şĭ semnele credincĭoşilor s'aŭ dat[1]) pentru-că aceĭ ce sînt credincĭoşĭ, nu aŭ trebuinţă de semne şi de minunĭ, fiind întăriţĭ în credinţă.

Iar proorocia nu necredincĭoşilor, ci celor ce cred.

---

[1]) O nedumerire propune înţelept. Fotie, pentru ce Pavel dice aicea, că limbile precum am dice şi semnele, nu se fac celor credincĭoşĭ, ci celor necredincĭoşĭ; ĭar Domnul dice dimprotivă: „Şi semne celor ce vor crede, aceste vor urma" (Marc. XVI, 17). Şi ĭarăşĭ: „Şi nu a făcut (Iisus adecă) acolo (în patria sa Nazaret) puterĭ multe, pentru necredinţa lor" (Mat. XIII, 58). Decĭ dezlégă nedumerirea cu acéstă osebire şi dice că semnele şi minunile, nefolositóre adecă şi zădarnice sînt, atât la ceĭ ce cu adevĕrat cred şi nu aŭ nicĭ o îndoĭală pentru taĭna buneĭ cinstirĭ de Dumneḑeŭ şi a hristianismuluĭ; cât şi la aceĭ ce sĕ stăpânesc cu desăvîrşire de necredinţă şi nu vor a se povăţui la credinţă şi la buna cinstire de Dumneḑeŭ, cu semnele şi cu minunile; ĭar folositóre şi ajutătóre dimprotivă sînt adecă minunile şi semnele la aceĭa, care s'aŭ hrănit şi s'aŭ crescut întru necredinţă şi s'aŭ deşteptat câte puţin puţin şi îşĭ supun cugetările lor la buna cinstire de Dumneḑeŭ; pentru acésta şi Domnul nicĭ cere credinţă dela ceĭ cu totul necredincĭoşĭ; fiind-că nu o află pre acésta într'înşiĭ, nicĭ dela ceĭ ce cu curăţenie cred în Christos, fiind-că a apucat maĭ înainte a o lua dela dînşiĭ; ci cere credinţă dela aceĭa, carĭ s'aŭ mutat dela necinstirea de Dumneḑeŭ la buna cinstire de Dumneḑeŭ şi chinuesc a naşte credinţă întru sineşĭ. Decĭ la credincĭoşĭ semnele şi minunile nu se daŭ, pentru-că acestea sînt de prisos; nicĭ la aceĭ ce nu se strămută din necredinţă în credinţă se daŭ acestea; ci se daŭ ele la ceĭ din mijlocul acestora, adecă aceĭ ce se mută din necredinţă la credinţă, a cărora şi credinţa se cere pentru a se deplini şi după ce se deplineşte se face pricinuitor spre a dobândi semnele şi minunile. Şi dar cuvintele Apostoluluĭ nu sînt împrotiva cuvintelor Domnuluĭ, fiind-că Domnul pre ceĭ orbiţĭ cu inima nu ĭ-a aflat vrednicĭ de minunĭ, fiind cu totul nesimţitorĭ, cela ce tóte le face pentru mântuirea ómenilor; şi ceĭ ce cred cu curăţenie ĭarăşĭ, nu aŭ trebuinţă de minunĭ, pentru ca să crédă; ci făcea minunĭ la aceĭa, carĭ încă nu credusĕră, însă vĕḑênd semnele şi minunile, priimindu-le ca pre un povăţuitor, să mutaŭ la credinţă (Intreb. XCIX, din amfiloh.).

Proorocia, dice, folosește pre cei credincioși, fiind-că îi catihisește și îi învață. Deci dar și proorocia nu s'a dat pentru cei necredincioși, adecă pentru folosul necredincioșilor. Și cum mai jos dice Pavel: că de ar prooroci toți și ar intra un necredincios în biserică, folosi-s'ar? Drept aceea ĭată și credincioșilor și pentru cei necredicioși este proorocia. Insă se póte nedumeri cine-va la acésta, că Apostolul nu a dis, că proorocia nu este trebuincióssă și folositóre la cei necredincioși, ci a dis, că nu este spre semn nefolositor, precum sînt felurile de limbi. Drept aceea ca în scurt să cuprindem totul, felurile de limbi sînt semn și minuni la cei necredincioși și pentru cei necredincioși, adecă sînt numai spre a-i face pre cei necredincioși să se minuneze și să se spăimânteze; ĭar proorocia este trebuincióssă și folositóre atât credincioșilor, cât și la cei necredincioși, fiind-că vădește și arată gândurile lor cele ascunse, măcar deși nu se dice, că proorocia acésta este semn și minune la cei necredincioși.

23. Deci de s'ar aduna tótă biserica împreună și toți ar grăi în limbi; de ar intra și de cei de rând, saŭ necredincioși, aŭ nu ar dice, că ați nebunit?

Câte puțin arată Pavel că osebitele limbi nu numai nu folosesc, ci și vatămă, de nu ar avea pre cine-va, ca să tâlmăcéscă. Iar acésta o dice pentru ca să obóre mândria Corintenilor, carî se făleaŭ cu grăirea osebitelor limbi; fiind-că eî socoteaŭ, că streinele limbi sînt care îi fac pre eî a se lăuda de către cei necredincioși. Pentru acésta Pavel dovedește cu totul dimprotivă, că limbile sînt spre necinstea lor, și spre defăimare, căci îi fac pre eî a se socoti de cei necredincioși, că sînt nebunî și eșiți din minți. Insă ca să nu socotéscă cine-va, că lucrul acesta, adecă a se grăi de rĕŭ, ca niște eșiți din minte, pre cei ce grăesc în limbi, că s'ar naște din darul limbilor, pentru acésta Apostolul dice că cei necredincioși și cei fără de minte vor dice, că ați nebunit și că sînteți eșiți din minte. Că de rând, dice[1]), saŭ necredincioși sînt carî o dic acésta, acest fel adecă precum erà și aceî ce diceaŭ pentru Apostolî, cum că sînt plinî de must, adecă beți: «că dice (Scriptura), că alții luând în rîs, diceaŭ că sînt plinî de must (Fapt. II, 13); fiind-că cei ce sînt înțelepți și din darul limbilor se folosesc, precum eraŭ aceî ce se minunaŭ de Apostolî atuncea, că povesteaŭ mărirele luĭ Dumnedeŭ: «că s'aŭ spăimântat, dice, și se minunaŭ, dicênd unii către alții: «aŭ nu toți acești ce grăesc sînt Galilieni, și cum îi audim noĭ pre eî grăind cu limbile nóstre mărirele luĭ Dumnedeŭ» (Fapt. II, 7)?

[1]) Iar Tedorit dice: „Omenii de rând aicea a numit pre cei neînvețați în credință, adecă pre cei ce nu știŭ taĭna buneĭ cinstiri de Dumnedeŭ.

24. Iar de ar prooroci toți, și ar intra un necredincios, saŭ prost, s'ar vădi de către toți; și s'ar judeca de toți.

25. Și așa cele ascunse ale inimeĭ luĭ se fac arătate și așa, căḑênd cu fața la pământ, s'ar închina luĭ Dumneḑeŭ, vestind că Dumneḑeŭ cu adevĕrat este întru noĭ.

Veḑĭ, o cetitoriule, că proorocia este maĭ folositóre decât limbile? Pentru-că ea arătând gândurile cele ascunse și cugetările inimeĭ, face pre necredincios să cunóscă pre Dumneḑeŭ și să cadă cu fața sa la pământ închinându-se luĭ și să mărturiséscă, că cu adevĕrat Dumneḑeŭ se află întru noĭ; precum una ca acésta s'a făcut și la împĕratul Navuhudonosor, că descoperindu-ĭ proorocul Daniil și arătându-ĭ atât visul luĭ cât și tâlmăcindu-ĭ vedenia luĭ, s'a îndemnat Navuhudonosor să ḑică aceste cuvinte: «cu adevĕrat Dumneḑeul vostru, acesta este Dumneḑeŭ, carele descopere taĭne» (Dan. II, 47)[1]). Invață-te dar, iubitule, din cuvintele acestea ale Apostoluluĭ, ce eraŭ ceea ce maĭ sus a ḑis acestaș Apostol în stihul 6 adecă, de aș veni la voĭ întru descoperire; căcĭ ĭată de aicea se arată că descoperirea este un fel de proorocie; și acésta încă maĭ învață-te, că Duhul Sfînt este Dumneḑeŭ; că ḑice că Dumneḑeŭ este întru voĭ, întru ceĭ ce prooroceșc adecă; cu adevĕrat Duhul Sfînt se află, carele arată întru dînșiĭ cele ce vor să fie și cele ascunse ale inimeĭ. Că a ḑis maĭ sus acestaș Pavel, că proorociile cu Duhul Sfînt se daŭ: «ĭar altuĭa proorocia întru acestaș Duh» (I Cor. XII, 10).

26. Ce dar este fraților? Când vĕ adunați împreună, fiește-carele din voĭ psalm are, învĕțătură are, descoperire are, limbă are, tâlmăcire are; tóte spre zidire facă-se.

Decĭ, ḑice, ce este de folos și ce se cade a face fraților?

[1]) Așa dupre Teodorit și când Apos. Petru prin Sf. Duh, a arătat furtișagul cel întru ascuns de Anania și de Safira și prin mustrare, amêndoĭ aŭ căḑut și aŭ murit și s'aŭ spăimêntat toți, câțĭ aŭ auḑit „și s'a făcut frică mare, ḑice, întru tótă adunarea și asupra tuturor câțĭ aŭ auḑit acestea“ (Fapt. V, 11). Ḑice însă și Mar. Vasilie: „Proorociĭ însă vĕḑ nu numaĭ cele viitóre, ci și cele ale vremeĭ aceiea neștiute fiind, precum ḑice Pavel; ĭar de prooroci și ar intra vre un necredincios saŭ vre un neînvĕțat cele ascunse ale inimeĭ luĭ se fac arătate; precum Eliseĭ (ḑicênd): „aŭ nu inima mea mergea împreună cu tine, când s'a întors bărbatul cu căruța sa, întru întimpinarea ta?“ (IV Impĕrați. V, 26) Este însă proorocie și procunoștința cea prin visurĭ, precum s'a făcu luĭ Iosif în Eghipt și precum s'a arătat luĭ Daniil în Babilon. Dar cun proorocește și Valaam și Caĭafa? Căcĭ și aceĭa aveaŭ pre ceĭa ce ĭĭ as cultaŭ, și Caĭafa ca arhiereŭ, ĭar celă-l-alt, ca vrăjitor, că la aceștia nu aŭ fost curățiе a sufletuluĭ.... ci iconomicește a lucrat într'înșiĭ cuvîntu nu dupre vrednicia lor, ci către vreme (la început tâlc. luĭ Isaia).

Dacă cine-va dintre voĭ are psalm, că din vechĭ alcătuĭaŭ óre carĭ hristianĭ din darul Sf. Duh psalmiĭ[1]), saŭ de are învĕţătură; că asemenea se da şi dar de învĕţătură; saŭ de ar avea descoperire, adecă proorocie, dela fel numind neamul şi dela parte pre totul; saŭ şi limbă de ar avea, că şi limbile le pomeneşte Pavel, pentru ca să nu se arăte că darul limbilor este cu totul lesne defăĭmat şi că nu ar fi în rânduĭală de dar, saŭ de ar avea tâlmăcirea limbilor;—tóte, dic, darurile acestea, cel ce le are să le întrebuinţeze spre zidirea şi folosul celor-l-alţĭ; pentru-că acésta este însuşirea hristianuluĭ: a zidi şi a folosi pre fraţiĭ sĕĭ. Dar cum póte a folosi acela, ce are numaĭ darul limbilor? De se va întovărăşi adecă şi se va uni cu cel ce are şi darul tâlmăcireĭ limbilor şi uniţĭ amêndoĭ şi arătând darul ce îl aŭ, folosesc.

27. Orĭ de grăeşte cine-va cu limbă, câte doĭ saŭ maĭ mult treĭ şi pre rând[2]) şi unul să tâlmăcéscă.

Nu opresc, dice, ca să grăiţĭ, fraţiĭ meĭ, osebite limbĭ, ci opresc de nu ar fi cine-va, ca să le tâlmăcéscă; decĭ nu grăiască toţĭ cu osebite limbĭ pentru a nu se face turburare şi nerânduĭală, ci doĭ saŭ mult treĭ; şi să nu grăiască ceĭ doĭ, saŭ ceĭ treĭ tot o dată, ci câte unul, adecă după ce va înceta unul să încépă celă-l-alt; însă numaĭ decât şi fără smintélă, trebue a fi unul, ca să tâlmăcéscă cele ce vor grăi aceĭ doĭ saŭ aceĭ treĭ.

28. Iar de nu va fi tâlmăcitor, tacă în biserică şi luişĭ grăiască şi luĭ Dumneḑeŭ.

Cela ce are darul limbilor, dice, când se află în biserică şi tâlmăcitor de limbĭ nu se află, să nu grăiască în limbĭ ci să tacă pentru ca să nu se arăte varvar la ceĭ mulţĭ, că grăeşte neînţelese şi nepricepute; iar de este atât de iubitor de slava deşartă, în cât nu póte a suferi să tacă, grăiască întru sineşĭ şi luĭ Dumneḑeŭ, adecă grăiască în linişte şi singur întru sineşĭ fără de glas, în cât numaĭ luĭ Dumneḑeŭ să-ĭ fie auḑite cele ce ḑice, dar nu şi ómenilor. Veḑĭ, o cetitoriule, înţelepciune a purtătoruluĭ de Duh Apostol; căcĭ şi când se pare că în-

[1]) De acésta şi Teodorit a ḑis: „Că uniĭ din tâlcuitorĭ aŭ ḑis, că învrednicindu-se óre care de duhovnicescul Dar a scris psalmĭ; şi că acésta însemnéză dumneḑeescul Apostol în epist. către Corinteni, ḑicênd: fieşte-carele din voĭ psalm are. Şi din psalmiĭ aceştia ḑice, că este şi ḑicerea aceea: „Deşteptă-te cela ce dormĭ şi scólă-te din morţĭ şi va lumina ţie Christos“ (tâlc. la acéstă ḑicere, către Efes. cap. V, stihul 14).

[2]) Formă de lipsă întrebuinţéză aicea Apostolul; iar fără de lipsă póte acésta ar fi: „Orĭ că limbă străină de grăeşte cine-va, câte doĭ saŭ cel mult treĭ; grăiască şi câte unul pre rând şi unul tâlmăcéscă.

démnă pre Corintenĭ să grăĭască în limbĭ, în aceeaşĭ vreme şi ĭĭ opreşte despre acestea.

29. Proorocĭ însă doĭ saŭ treĭ grăĭască şi ceĭ-l-alţĭ deslușéscă.

Am ḑis maĭ înainte că împreună cu adevĕraţiĭ proorocĭĭ luĭ Dumneḑeŭ eraŭ şi mincĭuno-proorocĭ mestecaţĭ şi vrăjitorĭ aĭ demonilor, carĭ nu se cunoşteaŭ; pentru acésta ḑice Apostolul aicea, că pre proorocĭĭ ceĭ adevĕraţĭ aĭ luĭ Dumneḑeŭ să-ĭ deslușéscă ceĭ-l-alţĭ, de sînt cu adevĕrat acest fel şi de nu cum-va se ascunde între aceştia şi vre un mincĭuno-prooroc saŭ vrăjitor; că era şi dar de deslușire, precum maĭ înainte am spus, cu care se cunoşteaŭ mincĭuno-proorocĭĭ şi adevĕraţiĭ proorocĭ. Porunceşte însă să proorocéscă doĭ saŭ treĭ proorocĭ şi nu toţĭ împreună, întâĭŭ pentru buna rânduĭală adecă, şi al doilea pentru ca să nu se întêmple a se ascunde prin greşală printre ceĭ adevĕraţĭ vrăjitorĭ şi mincĭuno-proorocĭ. Veḑĭ şi suptînsemnarea ḑicereĭ: «Altuĭa însă proorocia, ĭar altuĭa (s'a dat adecă) deslușirĭ de duhurĭ» (I Cor. XII, 10), de nevoe fiind.

30. Iar de se va descoperi altuĭa, ce şade, cel întâĭŭ tacă.

31. Că puteţĭ fieşte-carele, câte unul a prooroci, ca toţĭ să se înveţe şi toţĭ să se mângâe.

Cu aceste cuvinte învaţă Apostolul buna rânduĭală şi smerita cugetare, căcĭ ḑice: când va însufla Sf. Duh altuĭa înlăuntru în inima luĭ vre o descoperire şi proorocie[1]), atuncĭ tu

---

[1]) Cu ce chip se făcea dela Dumneḑeŭ descoperirea şi proorocia şi insuflarea întru ceĭ vrednicĭ, dupre amărunţime nimena o ştie, fără numaĭ singur Dumneḑeŭ şi ceĭ ce de Dumneḑeŭ se lucraŭ la cele de acest fel, precum ḑice teologul Grigorie, întru care ḑicênd maĭ înainte despre Isaia şi Iezechiil, în urmă adause şi maĭ ales, orĭ óre-care fantazie de ḑi de ar fi, de singurĭ sfinţiĭ teorisită, orĭ prin neminciunósă vedere de nópte, orĭ închipuire a stăpânitóreĭ minţĭ, întâlnindu-se cu cele ce voĭ să fie ca cu cele de faţă saŭ ce-va alt-fel de proorocie negrăită, nu am ce ḑice; ci o ştie Dumneḑeul proorocilor şi ceĭ ce se lucréză la cele de acest fel de către el (Cuv. II despre Teologhie). Iar Mar. Vasilie tâlcueşte óre cum cu care chip se face întru proorocĭ glasul cel dela Dumneḑeŭ; căcĭ ḑice: „Decĭ carele este glasul Domnuluĭ? Care din dóuĕ lovire în aer s'ar înţelege? Orĭ aer plin, ce ajunge la auḑul aceluĭa către carele se face glasul? Orĭ aer nicĭ una din acestea, ci óre care străin neam este glasul acesta, nălucindu-se în mintea ómenilor, pre care ĭa vrea Dumneḑeŭ să audă glasul acela". In cât a avea analogie fantasia acésta, către glasul acela, ce de multe orĭ se face în visurĭ. Că precum nelovindu-se aerul de multe orĭ, luăm vre o pomenire óre-care, graĭul şi voróve prin fantazii în somn, nu prin auḑ priimind glasul, ci însăş inima nóstră închipuindu-l. Una ca acésta trebue a socoti, că este şi glasul cel ce se face dela Dumneḑeŭ proorocilor (la tâlc. psalm. XXVIII,

carele aĭ început întâĭŭ a grăi, tacĭ; căcĭ de ar fi voit Duhul Sînt să grăeştĭ încă tu, nu ar fi mişcat pre acela. Apoĭ pentru ca să mângâe şi pre acela ce tace, ḑice: că puteţĭ toţĭ unul dupre altul să proroci̯ţĭ; adecă nu te mâhni tu, că aĭ tăcut, pentru-că poţĭ şi tu şi altul şi toţĭ osebit câte unul şi unul dupre altul să proroci̯ţĭ. Că aŭ dór numaĭ întru unul se cuprinde darul proroci̯eĭ? Nu, ci la toţĭ se dă, pentru ca să se înveţe tótă biserica şi tótă adunarea hristianilor, şi pentru ca să ia din prorocirea tuturor îndemnarea spre fapta bună.

32. Şi duhul prorocilor, prorocilor se supune.

Şi cuvîntul acesta l'a ḑis Apostolul spre mângâĭerea aceluĭa,

---

Acestaş sf. părinte tâlcueşte óre cum şi cu care chip se făcea arătarea luĭ Dumneḑeŭ prorocilor şi ḑice cum că se cer dóuĕ lucrurĭ la acésta: curăţia sufletuluĭ şi a inimeĭ şi lucirea adecă neteḑirea, care o are oglinda. Că precum chipul omuluĭ nu se închipueşte în omĕt, pentru ne neteḑimea ce o aŭ părticelele omĕtuluĭ, ci se închipueşte în oglinda cea curată, pentru neteḑirea şi lucirea ce are oglinda: aşa şi Dumneḑeŭ se arată la ceĭ ce aŭ inimă, nu numaĭ curată, ci şi netedă şi dréptă şi simplă. Că aşa ḑice: Cum proroceaŭ sufletele cele curate şi străvĕḑĕtóre? Făcêndu-se óre cum oglinde ale dumneḑeeşteĭ lucrărĭ, arătarea curată şi neturburată şi nicĭ ca cum turburându-se de patimile (cele?) trupuluĭ se arătaŭ. Că la toţĭ de faţă este S. Duh, dar însă la ceĭ ce sînt curaţĭ de patimĭ îşĭ arată însuşĭ puterea sa; ĭar la ceĭ ce îşĭ aŭ mintea tulburată de patimile păcatuluĭ, nu încă; că trebue pe lângă curăţie şi netezirea aşeḑĕreĭ ceiĭ drept stătătóre a se arăta.... Că precum arătările feţelor nu se fac în tóte materiile; ci întru cele ce aŭ óre-care lucire şi străvedere; aşa nicĭ întru tóte sufletele lucrarea Duhuluĭ, ci întru cele ce nimic strâmb aŭ, nicĭ sucit. Zăpada strĕlucită este, dar închipuirĭ de cele ce se arată asupra eĭ nu arată, pentru-că este aspră, alcătuită din spume înghe̯ţate; laptele alb este, ce nu priimeşte închipuirile, căcĭ şi întru acesta sînt óre-care beşicuţe cu apă şi cu négră închipuire se vede că se topesc. Aşa dar şi nepotrivirea vie̯ţeĭ, către priimirea dumneḑeeşteĭ lucrărĭ este neîndămânatecă (la începp. tâlc. luĭ Isaia). Se potriveşte la acésta însă şi ceea ce ḑice S. Ioan Scărarul: „Că întru prostime şi întru smerenie se arată Dumneḑeŭ“ (Cuv. XXVI, despre deslușire saŭ dréptă judecată). Adauge încă şi acestea Mar. Vasilie: „Decĭ când se dă sufletul pre sineşĭ la tótă iscusirea fapteĭ bune cu puterea cea mare a ĭubireĭ luĭ Dumneḑeŭ, neîncetat păzeşte întru sine întipărită pomenirea luĭ Dumneḑeŭ, şi cu chipul acesta va face a fi óre-cum Dumneḑeŭ locuind întru sine, din puternica privire cea către Dumneḑeŭ şi din ĭubirea cea negrăită păzit de Dumneḑeŭ fiind, se face vrednic de darul prorocieĭ, Dumneḑeŭ dându-ĭ putere dumneḑeéscă şi ochiĭ sufletuluĭ deschiḑêndu-ĭ, spre înţelegerea vedeniilor, celor ce le voeşte (tij). Ḑice însă şi Mar. Grigorie al Tesal.: că precum ar vedea cine-va către raza sóreluĭ, vede şi atomele cele din aer, măcar deşi nu este acestaşĭ scopos; aşa şi fericiţilor bărbaţilor acelora ce cu dumneḑeeştile raze curat privesc, de cele ce fireşte se apropie descoperirea tuturor; nu numaĭ a estimelor celor ce sînt, saŭ a acelor ce s'aŭ făcut, ci şi a celor ce în urmă vor să se facă, ca întru un trécăt cu adevĕrat, li se face cunoştinţa acestora, dupre analoghia curăţenieĭ (Cuvînt către Xeni).

ci a poruncit mai sus să tacă, când de către Sf. Duh altul s'ar porni spre acésta. Iar înțelegerea cuvîntului acestuia este acest fel: să nu te prieești, dice, nici să te gâlcevești, hristiane, căci ai tăcut și altul s'a pornit de Duhul Sînt, ca să grăiască; pentru-că însuși duhul, adecă darul cel ce se află întru tine și lucrarea Sf. Duh se supune duhovnicescului dar al celui-l-alt ce s'a pornit să prorocéscă. Și dacă duhul, adecă duhovnicescul dar se supune, cu mult mai vîrtos ești dator însuți a te supune, cel ce ai duhovnicescul darul acesta și să nu te prieești[1]). Unii însă așa au înțeles dicerea acésta: Vrăjitorii Elinilor adecă, după ce o dată se porneau din lăuntru de demoni, nu mai puteau să tacă, chiar deși ar fi voit să tacă; iar sfinții prorocii noștrii, întru a lor stăpânire este acésta, ori a grăi ori a tăcea și acésta este înțelegerea, ce o dice aicea Apostolul, că duhurile prorocilor, adecă duhovnicești darurile prorocilor, se supun însuși prorocilor acestora și în stăpânirea lor este ori a tăcea, ori a nu tăcea. Pentru acesta ca să nu dică acela, ce are darul proroției, cum pot să tac precum îmi poruncești, o fericite Pavle, de vrememe ce, am să grăesc, pornit fiind de Duhul Sînt? Pentru acésta răspunde lui Apostolul, cum că adevărat pornit de Duhul grăești; dar însuși Duhul, carele te pornește, se supune ție și dar în stăpânirea ta stă a tăcea și nu pricinui în zadar, că te pornește Duhul Sînt[2]).

33. Că Dumnedeŭ nu este al nerânduelei, ci al păcei; precum în tóte bisericile sfinților[3]).

Cu cuvintele acestea arată Pavel, că și lui Dumnedeŭ îi este plăcut, a tăcea unul ca acela, când se pornește celă-l-alt de către Duhul, ca să grăiască, dicênd că Dumnedeŭ nu este Dumnedeŭ al turburărei și al nerânduelei (care urméză, când nu tace unul, ci prorocesc toți); ci este Dumnedeŭ al păcei și al buneĭ rânduelĭ și acéstă pace și bună rânduială se urméză în tóte bi-

[1]) Așa dupre Teodorit, Iisus al lui Navi se supunea lui Moisi, Eliseiŭ lui Ilie și mulțimea prorocilor lui Eliseiŭ; așa și Apostoluluĭ Pavel se supuneau Timotei și Tit și cei-l-alți.

[2]) Dar aicea cu dreptate ar dice cine-va: pentru ce prorocul Ieremia, fiind-că a dis să nu mai numéscă mai mult numele Domnuluĭ, nicĭ să mai grăiască întru numele luĭ, i se ardea din lăuntru inima de lucrarea duhuluĭ și nu putea a suferi până să grăiască? „Și am dis: nu voiŭ numi numele Domnuluĭ și nu voiŭ grăi încă cu numele luĭ, și s'a făcut ca un foc arzênd, părjolind în ósele mele; și de față sînt în tóte părțile și nu pot a suferi“ (Cap. XX, Stih. 9). Răspundem: că cu adevărat lucrarea duhuluĭ ardea pre Ieremia și-l pornia pre el din lăuntru, ca să grăiască; fiind-că de o dată a tăcut și nu voia să grăiască și să prorocéscă cu numele Domnuluĭ; dar nu și îl pornea să grăiască, când alți proroc grăiaŭ cu numele Domnului și proroceaŭ, precum dice aicia Pavel.

[3]) Lipsește dicerea „pace petrece“.

sericile adeca adunari ale sfinților, adecă ale hristianilor; caci sinax și adunări adecă împreună adunări ale Elinilor și ale Evreilor. Rușinați-vĕ dar, dice, voi Corintenilor, cari petreceți afară de pacea și buna rânduiala a celor-l-alte biserici ale hristianilor.

34. Femeile vóstre în biserică tacă, că lor nu li s'a dat voe a grăi, ci a se supune, precum și legea dice.

Fiind-că tóte bine le-a rânduit și le-a învĕțat cerescul călător Apostol și despre limbi și despre prooroci, pentru a nu prooroci mulți împreună și a se face turburări și nerânduială; acum potóle și turburarea femeilor, cea din biserici, și dice că femeile în biserică trebue să tacă și nimic să grăiască, nici să cânte, nici să învețe; apoi dice și cea mai mare, că mai potrivit este lor a se supune; căci supunerea însemnéză pre tăcerea cea cu frică și rușinarea, precum se face și slujnicilor, care când se află stăpânul lor față, se tem și tac și se rușinéză. Dice însă că este scris în lege: femeile să se supue; iar lege numește pre cartea lui Moisi, a Facerei, intru care se scrie acestea pentru întâia femee Eva: «Către bărbatul tĕu întórcerea ta și el te va stăpâni» (Fac. III, 16). Deci dacă femeei i s'a poruncit să se supue bărbatului sĕu, cu mult mai vîrtos se cuvine a se supune duhovnicestilor dascălilor bisericei[1])?

35. Iar de voesc ce-va a se învĕța, în casă întrebe pre înșiși bărbații lor.

Ca cum ar dice cine-va: și de nu vor grăi femeile în biserică, cum se vor învĕța cele ce nu știu? Pentru acésta rĕspunzând Pavel dice, că în casa lor întrebe-și bărbații, ca să se învețe. Acéstă îndatorire însă a Apostolului și pre femei le face mai cucernice și mai împodobite și pre bărbații lor mai luători aminte, adecă spre a asculta mai cu luare aminte, cele ce se învață și se dic în biserică, fiind-că aŭ să le predaniséscă femeilor lor, când îi vor întreba în casă, câte aŭ audit și s'aŭ învĕțat în biserică.

Insemnéză însă din acésta, că femeilor nu le este ertat a grăi în biserică, nu numai pentru cele zadarnice, ci și pentru cele de nevoe și lor de suflet folositóre lucruri.

Că rușine este femeilor a grăi în biserică.

Fiind-că póte femeile aveaŭ de împodobire și faptă de laudă lor a grăi în biserică duhovnicești póte și dumnedeești cuvinte,

[1]) Iar Teodorit dice: „Fiind-că și femeilor atuncea se da darul Duhului și altele proroceau, iar altele în limbi osebite grăiaŭ; că voiŭ turna, dice, din Duhul meŭ preste tot trupul și vor prooroci fiii voștrii și fiicele vóstre vedenii vor vedea“ (Ioil III, 1). Pentru acésta voeaŭ și femeele cele ca acestea să se înfățișéze în biserică și să grăiască limbile cele ce s'a fost dat și să prorocéscă. A trebuit dar Apostolul a rândui și despre acestea.

pentru acésta Pavel dimprotivă dice, că acésta ce ele o socotesc laudă cu adevĕrat este necinste şi ruşine lor.

36. Aŭ dór dela voi a eşit cuvîntul luĭ Dumnedeŭ, saŭ la voi singurĭ a ajuns?

Cuvîntul acesta s'a închipuit de Apostol, ca cum s'ar dice împrotivă către aceĭa, carĭ grăesc împrotiva legĭuirilor celor de maĭ sus. Şi ce, dice, vĕ împotiviţĭ la acésta, hristianilor, şi nu socotiţĭ că este bine a tăcea femeile vóstre în biserică? Aŭ dór voi Corinteniĭ sînteţi învĕţătorii cei maĭ întâiŭ aĭ bunei cinstirĭ de Dumnedeŭ, şi dela voi a eşit întâĭŭ propoveduirea Evangheliei luĭ Christos şi a mers la cele-l-alte neamurĭ? Saŭ la singur voi a ajuns şi nu se cuvine să priimiţi şi voi acelea, ce le-aŭ priimit atâţia alţi hristianĭ? Ba, cu adevĕrat nu sînteţi acest fel; şi dar nicĭ voi sînteţi ceĭ maĭ întâĭŭ hristianĭ, nicĭ singurĭ. Pentru acésta se cuvine să priimiţi şi voi acelea, ce le priimeşte tótă lumea; şi precum la cele-l-alte biserici ale hristianilor tac femeile, aşa se cuvine să tacă şi în biserica vóstră.

37. De i se pare cuĭ-va a fi proroc saŭ duhovnicesc, cunóscă cele ce eŭ scriŭ vóuĕ, că sînt porunci ale Domnuluĭ.

Apucătura cea maĭ puternică decât tóte o a păzit Pavel şi o a pus la urmă, că adecă cele ce vĕ scriŭ sînt porunci ale Domnuluĭ. Că acestea vĕ porunceşte prin mine[1]) şi că acésta este adevĕrată, că cele ce vĕ scriŭ le porunceşte Domnul, negreşit de se va arăta cine-va la voi că este proroc le va cunóşte, saŭ că are vre un alt dar duhovnicesc de cunoştinţă.

38. Iar de nu cunóşte cine-va, nu cunóscă.

Adecă eŭ am dis, şi carele voeşte supună-se cuvintelor mele; ĭar a grăi Apostolul cu un chip ca acesta smerit, este semn de un bărbat, care nu vrea să întărescă voea sa; ci socoteşte şi priveşte la folosul obştesc. Obicĭnueşte însă Pavel a o face acésta, când nu are prea de nevoe pricină să stea împrotiva celor ce dic împrotivă[2]); căcĭ ce lucru de nevoe ar fi fost luĭ Pavel a sta

[1]) Iar cum că legile Apostoluluĭ sînt legĭ ale luĭ Christos, vedĭ şi la suptînsemnarea dicereĭ „eŭ dic nu Domnul“ (I Corint VII, 12). Şi la: „fiind-că căutaţĭ cercare de Christos cel ce grăeşte întru mine“ (II Cor. XIII, 3). Vedĭ şi la începutul cărţeĭ, către cetitorĭ.

[2]) Iar Chrisostom dice: cum că Pavel nu o face acésta pretutindenea, adecă a grăi cu un chip ca acesta smerit; ci când nu sînt prea de nevoe greşalele, ce se fac de ceĭ credincĭoşĭ. Pentru-că pentru alte păcate marĭ, când vorbeşte, nu dice aşa; dar cum? „Nu vĕ amăgiţĭ, nicĭ curvariĭ nicĭ malaherĭĭ şi cele-l-alte, împĕrăţia luĭ Dumnedeŭ nu o vor moşteni“ (I Cor. VI, 9). Şi ĭarăşĭ „ĭată eŭ Pavel dic vóuĕ, că de vĕ veţĭ tăĭa împrejur Christos pre voi nimic vĕ va folosi“ (Gal. V, 2). Aicea însă cuvîntul fiind pentru tăcerea femeilor în biserică, pentru acésta nu se împotiveşte, nicĭ îĭ înfruntéză pre eĭ fórte. Iar Teodorit aşa tâlcueşte dicerea acésta: „Pre

împrotivă și a îndupleca pre toți să crédă, că cele ce dice sînt porunci ale lui Dumnedeŭ? Și mai ales că a dis ucenicilor sĕi, că cine este duhovnicesc va cunóște, că cuvintele sale sînt dumnedeești. Că arătat este că toți cu un glas ar fi năvălit a dice că sînt dumnedeești ca să se arăte că eĭ sînt duhovnicești.

39. Deci, frații mei, rîvniți a proroci și de a grăi în limbi nu opriți.

După ce a învĕțat pre eĭ despre darurĭ dumnedeescul Apostol, apoĭ în mijloc a alăturat cuvîntul despre femeĭ; pentru acésta acum iarăși dice pentru duhovnicești darurĭ și darul proorociei îl pune mai întâiŭ dicênd: «Să rîvniți și să iubiți, frații mei, a proroci; iar pre darul limbilor îl pune al doilea. Nu a dis însă: ertați și îndemnați pre ceĭ-l-alți să grăiască în limbi; ci: nu-i opriți de a grăi; care și noi o obicĭnuim a o dice la lucrurĭ, ce nu sînt de nevoe, care nicĭ îndemnăm a se face, nicĭ oprim a nu se face.

40. Tóte cu bună cuviință și dupre rînduială facă-se.

Cu acest cuvînt cu încheere și cuprindĕtor îndreptéză dumnedeescul Pavel tóte lucrurile, despre care a grăit mai dinainte, atât pentru ceĭ ce grăesc în limbi, cât și despre femeile ce grăiaŭ în biserică și de obște pentru acelea ce nu se făceaŭ dupre rînduială la Corinteni. Cu bună cuviință însă și dupre rînduială s'ar fi făcut tóte acestea, dacă ceĭ ce grăiaŭ în limbi, le-ar fi grăit cu tâlcuirea și tâlmăcirea lor și ceĭ ce proroceaŭ de ar fi dat loc și vreme și celora-l-alți a proroci și femeile de ar fi tăcut în biserică.

CAP. XV.

1. Și cunoscută fac vóuĕ, fraților, Evanghelia, care o am binevestit vóuĕ.

Aicea intră Apostolul în cuvîntul cel despre înviere, carele este capul drept slăvitóreĭ credințeĭ nóstre, căcĭ de nu este învierea trupurilor, nicĭ Christos a înviat, și de nu a înviat Christos, nicĭ s'a întrupat, și așa desăvîrșit se perde și se stinge tótă credința nóstră, a hristianilor. Deci, de vreme ce dogma cea despre înviere șchiopăta și nu umbla drept, adecă nu se cugeta drept și cu deplinătate întru Corinteni (căcĭ înțelepții ceĭ din afară, precum eraŭ hristianiĭ ceĭ din Corint, tóte cele-l-alte dogme le

---

ceĭ ce aveaŭ pre dumnedeescul Duh, locuind întru dînșiĭ, duhovnicești ĭ-a numit; iar cel lipsit de darul acesta nu póte înțelege; pentru acésta și a dis: „Iar de nu cunóște cine-va nu cunóscă". Vedĭ și suptînsemnarea dicereĭ: „Iar cel duhovnicesc deslușéscă tóte" (I Cor. II, 15).

închipuit învierea cea de a treĭa ḑi a Domnuluĭ, prin Isaac, carele dupre treĭ ḑile s'a mântuit şi s'a dat viŭ maĭceĭ sale,

---

însemnările Domnuluĭ Evghenie) la întrebarea LXXXVII, întrebat fiind, care merge înainte, ḑiua saŭ nóptea? Aşa rĕspunde dela sineşĭ: „Dupre mosaicésca facere a lumeĭ, cu neputinţă este a ḑice că nóptea merge înaintea ḑileĭ; că maĭ întâĭŭ pre firea adevĕrateĭ luminĭ o a făcut; şi apoĭ s'a făcut nóptea, apuind lumina; şi s'a făcut nópte şi s'a făcut diminéţă, ḑi una; ĭar de vreme ce, de este vre o nóuĕ zidire în Christos, precum ḑice Apostolul, biserica luĭ Christos nu maĭ urméză ştiinţeĭ luĭ Moĭsi; de vreme ce s'ar afla că Christos Sâmbătă s'a sculat din morţi, adecă în ḑiua Sâmbeteĭ, pentru acésta a icnonomisit şi a poruncit Dumneḑeŭ şi Iudeiĭ de cu séră să încépă sâmbăta, adecă dela apusul sóreluĭ de vinerĭ, ca să nu aĭbă prilej asupra nóstră binecuvîntat, căcĭ începem din séra sâmbeteĭ Duminica. Dar acésta o a făcut Dumneḑeŭ, ca să te înveţĭ, că din întunerec am venit la lumină, pentru acésta dela întunerec începem şi popăsim la lumină.

Ci şi Mar. Atanasie la întreb. LII ḑice: „Fără de îndoĭală dar, nu lumina merge înaintea întunereculuĭ, însă pentru ca să nu afle Iudeiĭ, să ḑică către noi, că sâmbătă s'a sculat Christos, pentru acésta maĭ înainte aŭ astupat gura lor Dumneḑeŭ, legĭuind şi lor ca de cu séră, să încépă ḑiua sâmbeteĭ". Şi la întreb. LIII ḑice: „Fiind-că Dumneḑeŭ pre neamurĭ din întunerecul necunoştinţeĭ şi din lege, la lumina cunoştinţeĭ de Dumneḑeŭ şi a Evangheliei ĭ-a chemat, dupre cuviinţă dar a poruncit nóuĕ ca ḑiua înviereĭ sale de cu séră să o începem şi la lumină să o săvîrşim; că necuviincĭos lucru ar fi fost şi nepotrivit dela lumină a începe şi la întunerec şi nópte a săvîrşi ceĭ a luĭ Christos".

Acéstă numerătóre este cu adevĕrat minunată şi decât tóte cele-l-alte maĭ covîrşitóre a acelor treĭ nopţĭ-ḑile ale îngropăreĭ celeĭ de treĭ ḑile şi ale învieriĭ Domnuluĭ, care se arată de Mar. Atanasie şi de Anastasie. Iar cum că numerarea acésta este unită a) cu dumneḑeeştile Scripturĭ, este arătat din multe locurĭ; că porunceşte Sf. Scriptură, adecă Dumneḑeŭ prin Moĭsi să prăznuiască Evreiĭ, nu numaĭ ḑiua Paştilor, care era semn şi închipuire adevĕrateĭ pashăĭ nóstre şi a învieriĭ Domnuluĭ; ci şi sâmbetele şi cele-l-alte serbătorile lor din séră până în séră şi nu de diminéţă până în diminéţă. Şi despre praznicul pashăeĭ ḑice aşa: începêndu-se ḑiua a patru-spre-ḑecea a luneĭ întâĭa, de cu séră veţĭ mânca azime până în ḑiua a dóuĕ-ḑecĭ şi una a luneĭ până séra (Eş. XII, 18). Iar despre óĭa ceea ce se jertfea la pashă, ḑice aşa: „Şi o vor junghia tótă mulţimea adunăreĭ fiilor luĭ Israil către séră (Eş. XII, 6), adecă când se începe cântarea de séră a praznicului paştilor. Iar despre cele-l-alte sĕrbătorĭ aşa s'a scris în cea leviticéscă: „De cu séră până în séră veţĭ sabatesi sabatele vóstre" (Cap. XXIII, 35). Arătat dar este că Dumneḑeŭ aicea numeră începutul viitóreĭ ḑile, adecă de o nópte şi o ḑi, din séra ce purcede înainte, de unde şi nelucrarea şi odihna sâmbeteĭ din séra vinereĭ o aŭ predanisit; şi arată Evreiĭ până în ḑiua de astăḑĭ acésta păzindu-o, căcĭ îndată ce vine séra vinereĭ îndată încetéză despre tótă lucrarea şi o cinstesc acésta cu nelucrarea. In ce chip şi Amarand adecă neveştejitul Iudeul acela cinstind nelucrarea sâmbeteĭ, vinerĭ séra nu a voit să apuce cârma corăbieĭ, precum scrie Sinesie.

b) Numerarea acésta a celor treĭ ḑile şi treĭ nopţĭ a îngropăreĭ şi a învieriĭ Domnuluĭ este unită cu sfîntul şi icumenicul al VI sobor, pen-

fără a fi junghiat. S'a proînchipuit încă şi cu multe alte închipuirĭ şi cuvinte ale Scripturei vechĭ, că Isaia dice: «Şi Dom-

tru-că şi acesta urmând dicerilor celor de maĭ sus ale Sfintelor Scripturĭ, porunceşte să se prăznuiască învierea Domnuluĭ din séra sâmbeteĭ până în séra Duminiceĭ, şi împreună să se numere nóptea, ceea ce urméză înainte cu diua Duminiceĭ, ce urméză, ca o nópte şi o dĭ, în cât începênd o dĭ dela întunerec, să isprăvim în lumină; dicênd Sf. Sinod aşa: „Facem cunoscut credincĭoşilor că după intrarea cea din séra Sâmbeteĭ a celor preoţiţĭ în altarĭŭ, dupre obiceĭul ce se ţine, nimenea a pleca genunche, până în séra cea viitóre a Duminiceĭ.... Că înainte mergĕtóre a scularei Mântuitoruluĭ nostru, pre nóptea cea dupre sâmbătă luându-o, de aĭcea începem duhovniceşte dilele, la lumină din întunerec prăznicul săvîrşindu-l, ca întru o întrégă nópte şi dĭ de aĭcea prăznuind noĭ învierea Domnuluĭ (Canon XC).

c) Este unită numĕrarea acésta a celor treĭ dile dupre rânduĭală obşteştiĭ a tóteĭ catoliceşteĭ bisericeĭ luĭ Christos; că acésta urmând proroc̆iilor Sf. Scripturĭ şi canonuluĭ de maĭ sus al icumeniculuĭ Sinod, dintru început obicĭnueşte a prăznui sĕrbătorile eĭ dintru o séră până în cea-l-altă séră şi simplu a dice fieşte-care nópte cu dĭ începe de cu séră. Inainte mergĕtor al fieşte-căreea sĕrbătorĭ şi dile, înainte apucând séra cea de maĭ înainte până la medul nopţeĭ, precum legĭueşte Sf. Sinod; ĭar slujba cea de diminéţă a fieşte-căreĭa sĕrbătorĭ şi dile începe dela medul nopţeĭ. Iar de ar dice cine-va că dumnedeescul Dionisie al Alexandrieĭ, nóptea a sâmbeteĭ o numeşte pre cea dinaintea Duminiceĭ saŭ şi alţiĭ óre-carĭ, rĕspundem, că acésta aşa o numeşte, pentru-că se păzeşte cu postire până la al şéselea cĭas; ĭar dela al şéselea cĭas adecă se face învierea Domnuluĭ şi se cântă slujba cea de diminéţă a Duminiceĭ.

d) Este unită numĕrarea acésta şi cu obştescul obiceĭul ómenilor, pentru-că obştescul obiceĭŭ aşa numĕră dilele: şi de se întêmplă a muri cine-va orĭ în care cĭas al dileĭ ar fi, obicĭnuim diua aceea a o socoti o dĭ, împreună cu nóptea cea trecută; apoĭ lăsând o singură dĭ, cea din mijloc, în cea-l-altă dĭ, fĭ facem pomenire de treĭ dile; asemenea facem şi de s'ar naşte cine-va, în orĭ care cĭas al nopţeĭ de s'ar întêmpla, că unim nóptea aceea cu următórea dĭ şi o facem acésta început al naştereĭ luĭ, precum acestea le dice dumnedeescul Isidor Pilusiotul (la tâlc. luĭ Mat. cap. XXVII). Dar şi dumnedeésca Scriptură de multe orĭ o întrégă dĭ cu nópte o începe nu dela dĭ, ci dela nópte şi cu nóptea uneşte pre următórea dĭ la prea multe părţĭ. Că Isaia dice, „nóptea şi diua nu se va stinge“ (Cap. XXXIV, 15). Şi la Marcu scrie: „Să se scóle nóptea şi diua“ (Cap. IV, 27). Şi la Luca „a sluji nóptea şi diua“ (Cap. II, 27). Şi Pavel dice: „Nóptea şi diua nu am încetat“ (Fap. XX, 31). Şi ĭarăşĭ „nóptea şi diua lucrând“ (I Tesal. II, 9); şi altele prea multe, ca să nu le înşir tóte.

Ce dic acestea? Incă dupre înseşĭ începutul cel dintâĭŭ al simţiteĭ facereĭ lumeĭ se arată îndestul cum că întunerecul este maĭ întâĭŭ şi apoĭ lumina. Că cetim la începutul facereĭ aşa: „Intru început a făcut Dumnedeŭ cerĭul şi pământul, ĭar pământul era nevĕdut şi neformăluit şi întunerec era de-asupra adânculuĭ, şi Duhul luĭ Dumnedeŭ se purta pre de-asupra apeĭ“ (Fac. I, 1). De acésta teologiĭ se mĭră, că întunerecul acela ce era maĭ întâĭŭ a ţinut până la al şéselea cĭas al dileĭ ceĭĭ întâĭŭ şi până la amédă-dĭ; aducêndu-o acésta dela dicerea, că se purta pre de-asupra apeĭ, fiind timp imperfect (adecă nesăvîrşit), care nu în-

nul voește a-l curăți pre el de rană și a arăta luĭ lumină» (Isaia LIII). Și David dice: «Nu veĭ lăsa sufletul meŭ în iad» (Psalm. V, 16). Și Osie: «Ne va însănătoșa pre noĭ după dóuĕ dile, în diua a treĭa ne vom scula și vom viețui înaintea luĭ» (Osie cap. VI, 2).

5. Și s'a arătat luĭ Kifa.

Mai întâiŭ în rânduĭală pune pre Petru, Apostolul cel mai vrednic de credare decât toți, și măcar că Evanghelia dice că mai întâiŭ s'a arătat Mărieĭ Domnul, după ce s'a sculat (Mat. XXVIII), ci dintre bărbați mai întâiŭ s'a arătat luĭ Petru, ca unul ce întrecea pre ceĭ-l-alți ucenicĭ[1]), pentru-că trebuĭa acela

---

semnéză vreme scurtă, ci zăbavnică și îndelungată; ĭar dela amĕdă-dĭ, dic, că a început facerea lumineĭ; ĭar de vréme ce Dumnedeŭ întunerecul l'a numit nópte și lumina diuă, o a numit dupre Cap. 1 al Facer. dupre acésta și nóptea merge înaintea dileĭ.

Iar dacă am dice dimprotivă, că o nópte și o dĭ să înceapă de diminéță și nu de cu séră, urméză aceste dóuĕ marĭ necuviințe; întâiŭ s'ar afla că Christos a înviat din morți în diua sâmbeteĭ; precum a dis dumnedeescul Anastasie și dupre urmare a dóua dĭ ar fi învierea luĭ Christos și nicĭ odată de a treĭa dĭ, că de vreme ce o nópte și o dĭ începe de diminéță, urméză că din diminéța vinereĭ ceĭ marĭ, întru al nóuĕlea cĭas, al căreea a murit Christos, până în diminéța sâmbeteĭ ceĭ marĭ este o dĭ; asemenea din diminéța sâmbeteĭ ceĭ marĭ, până în diminéța Duminiceĭ Paștilor este altă o dĭ, și ĭată dóuĕ dile; iar fiind-că Domnul a înviat după al șéselea cĭas al nopțeĭ, apoĭ întru a dóua dĭ a înviat (și cu tóte că și aicea se ĭa partea ca tot, atât în cea dintâiŭ cât și în cea de a dóua dĭ) și nicĭ odinióră întru a treĭa, măcar de o ar tot micșora cine-va cât ar voi cu gândul sĕŭ. Din acésta însă ce urméză? A face pre Domnul mincĭunos, că despre acésta a dis, că după treĭ dile mĕ voĭŭ scula și Apostolul a dis aicea „că s'a sculat a treĭa dĭ"; și simbolul credințeĭ care dice: „Și a înviat a treĭa dĭ"; care de câtă necuviință este, cine nu o vede.

Iar al doilea de vom da că de diminéță se începe o întrégă dĭ cu nópte, urméză că biserica luĭ Christos se cuvine a începe, să dicem ca în diua sf. Gheorghie, să facă diminéța liturghia sfîntuluĭ; ĭar în séra dileĭ aceea să cânte slujba cea de séră a sfîntuluĭ; și în nóptea viitóreĭ dile, să-ĭ cânte slujba cea de diminéță și așa să săvîrșască slujba sfîntuluĭ. Adecă să încépă dela lumină și să săvîrșască la întunerec, acésta însă fiește cine o vede că este o rĕsturnare și o stricare și o întórcere pe dos a tóteĭ rânduelĕĭ slujbelor sf. bisericeĭ luĭ Christos. Cel ce voește, cetéscă în tomul al patrulea al bisericeștelĭ istoriĭ a luĭ Meletie că socotélă a Armenilor este acésta, a dice că sâmbăta s'a sculat Domnul și că învierea Domnuluĭ este de a dóua dĭ, unde chĭar anume acolo să scrie: „Dĭceaŭ (Armenii adecă), că Christos nu a înviat Duminică, ci sâmbătă; decĭ nu a treĭa dĭ dupre rĕstignire, ci a dóua dĭ" (tom. al patrulea cap. XXXIV).

[1]) Că dumnedeescul evanghelistul Luca scrie, că Cleopa și împreună cu el altul, îndată în cĭasul acela sculându-se s'a întors în Ierusalim și a aflat pre ceĭ un-spre-dece împreună adunați și pre ceĭ împreună cu

carele mai întâiŭ a mărturisit pre Christos, acela să vadă şi învierea luĭ Christos mai întâiŭ; ci pentru-că s'a fost lepădat Petru de Domnul, pentru acésta i s'a arătat luĭ mai întâiŭ dupre înviere Domnul, pentru ca să-ĭ arăte, că nu l'a lepădat.

Apoĭ celor doĭ-spre-ḑece.

Apostolul Matia după înălţarea Domnuluĭ s'a ales şi a intrat în locul luĭ Iuda şi nu îndată după înviere. Deci cum ḑice aicea Pavel, că s'a arătat celor doĭ-spre-ḑece? Ḑicem dar la acésta, că să se fi arătat Domnul după înălţare şi luĭ Matia; fiind-că şi luĭ Pavel după înălţare s'a arătat Domnul şi l'a chemat precum însuşĭ Pavel spune mai jos. Pentru acésta nicĭ vremea o a arătat Pavel, întru care s'a arătat Domnul la ceĭ doĭ-spre-ḑece, ci nehotărîtor a ḑis.

Unĭĭ însă ḑic, că la însemnarea de doĭ-spre-ḑece s'a făcut greşală de scriere şi în loc de a se scrie un-spre-ḑece s'a scris doĭ-spre-ḑece[1]), orĭ şi că Domnul cunoscênd cu ochĭul cel procunoscĕtor, că Matia are să se împreună-numere cu ceĭ un-spre-ḑece (spre a se plini numĕrul de doĭ-spre-ḑece), s'a arătat şi luĭ după înviere, pentru ca să nu fie mai josit decât ceĭ-l-alţĭ Apostolĭ. O înţelegere ca acésta însemnéză şi Evanghelistul Ioan, cu ceea ce ḑice: ĭar Toma, unul din ceĭ doĭ-spre-ḑece (Cap. XX, stih 24); căcĭ mai adevĕrat era să ḑică cine-va, că Ioan împreună a numĕrat aicea pre Matia dupre procunoştinţă cu ceĭ-l-alţĭ un-spre-ḑece, decât că împreună a numĕrat cu dînşiĭ pre Iuda, dupre ce a vîndut pre Domnul, şi s'a spânzurat.

6. După aceea s'a arătat de o dată la mai sus de cincĭ sute de fraţĭ.

---

dînşiĭ ḑicênd: „Că cu adevĕrat s'a sculat Domnul şi s'a arătat luĭ Simon“ (Luca XXIV, 35); ĭar Ighisip (în cartea cea despre căderea Ierusalimuluĭ), ḑice că Domnul s'a arătat încă luĭ Petru şi când se afla în Roma.

[1]) Pentru acésta şi Ioan Damasc., în tâlc. epistolilor luĭ Pavel ḑice, în loc de doĭ-spre-ḑece un-spre-ḑece şi încă mi se pare că dumneḑeescul Ioan Evanghelistul şi după peirea luĭ Iuda ḑice numire de doĭ-spre-ḑece: „Iar Toma unul din ceĭ doĭ-spre-ḑece“, pentru cinstea şi respectarisirea numĕruluĭ, care Domnul din început a ales şi a voit să fie ucenicĭĭ sĕĭ atâţia; pentru acésta şi ceĭ-l-alţĭ evangheliştĭ vedem, că ḑic pre Iuda, din ceĭ doĭ-spre-ḑece şi după ce el s'a dus la arhiereĭ şi s'a tocmit pentru vîndarea Domnuluĭ: „Iată Iuda unul din ceĭ doĭ-spre-ḑece“ (Mat. XXVI, 47). Şi după vîndare vedem, că Domnul pórtă grijă pentru ceĭ doĭ-spre-ḑece şi ḑice că putea a ruga pre Părintele sĕŭ şi să trimită luĭ spre ajutor mai mult nu decât un-spre-ḑece, ci decât dóuĕ-spre-ḑece leghióne de anghelĭ“ (Mat. XXVI, 33). Şi pentru a se păzi întreg şi nerăşluit acest numĕr de Domnul ales de doĭ-spre-ḑece Apostolĭ, aŭ purtat grijă ceĭ un-spre-ḑece Apostolĭ să alégă pre Matia după înălţarea Domnuluĭ.

După ce a dovedit Mar. Pavel învierea Domnului din Scripturi, acum aduce și marturi ai învierei lui pre înșiși Apostolii și pre alți ómeni; iar ḑicerea «mai sus» unii o aŭ înțeles că însemnéză, de sus din ceriuri, fiind-că de-asupra capetelor lor s'a arătat, ca să încredințeze nu numai învierea sa, ci și înălțarea sa. Unii însă aŭ înțeles pre «mai sus de cinci șute» în loc de, că s'a arătat la mai mulți decât cinci sute.

Dintre cari mulți rĕmân până acum, iar unii și aŭ adormit.

Am, ḑice, marturi ai învierei lui Christos și ómeni, óre care ce încă sînt vii; ḑicênd însă Apostolul că a adormit unii, cu acésta a pus început de a ḑice despre înviere, pentru ca cel ce dórme, acela și se scólă.

7. Apoi s'a arătat lui Iacov.

Iacov ḑice aicea pre fratele Domnului, carele s'a așeḑat de însuși Domnul episcop al Ierusalimului, precum și Chrisostom despre acésta mărturisește[1]).

Apoi tuturor Apostolilor.

Că eraŭ și alți Apostoli, precum eraŭ cei șépte-ḑeci.

8. Iar pre urmă de toți, ca unuĭ născut fără de vreme, s'a arătat și mie.

Plin este de smerită cugetare cuvîntul acesta al Sf. Apostol, însă cu înțelepciune îl întrebuințéză și proḑice aicea acéstă smerită cugetare, ca când va ḑice cuvîntul acela mare, adecă că mai mult decât toți am ostenit, să nu fie necrezut ca un mândru și trufaș, căci se numește pre sineși ectroma (adecă grozăvie); și acésta chiar se ḑice la unul, ce se naște nedeplinit și ciuntit prunc, care îl lépădă mai înainte de vreme femeea cea îngrecată. Deci fiind-că și Apostolul nevrednic și lepădat se socotește pre sineși despre a fi Apostol al Domnului, pentru acésta și s'a numit pre sineși grozăvie, ca un nedeplinit și ciuntat pentru vrednicia apostolésca. Unii însă ḑic că ectroma este nașterea cea mai de pre urmă a femeei, care obștește se ḑice fără graiŭ; pentru acésta Pavel așa se numește pre sineși, pentru-că mai pre urmă decât toți Apostolii a vĕḑut pre Domnul[2]).

[1]) Insemnéză că Climent Stromateul, Cart. VII al supt tâlcuirilor, înalțând pre Iacov, îl ḑice frate al lui Dumneḑeŭ; „dreptului Iacov și lui Ioan și lui Petru după înviere, le-a dat Domnul cunoștința și aceștia celor-l-alți Apostoli o aŭ predanisit; iar ceĭ-l-alți Apostoli ĭarăși o aŭ predanisit acésta celor 70. De acésta Isihie ḑicea, că Petru vorovea poporului; iar Iacov legĭuia. Veḑi și suptînsemnarea ḑicerei: „Iar pre altul din Apostoli nu am vĕḑut, fără numai pre Iacov fratele Domnului“ (Gal. I, 19). Ca se cunoști faptele cele bune și darurile dumneḑeesculuĭ Iacov acestuia.

[2]) Iar Coresie ḑice, că pentru acésta Pavel s'a numit pre sineși grozăvie, pentru-că la întórcerea sa s'a orbit și pentru-că fără vreme și după

9. Că eŭ sînt maĭ micul Apostolilor, carele nu sînt vrednic a mĕ numi Apostol, pentru-că am gonit biserica luĭ Dumneḑeŭ.

Pentru sineşĭ vorbeşte aicea Apostolul şi ḑice, că nu numaĭ din numĕrul celor doĭ-spre-ḑece Apostolĭ nu este; ci nicĭ din numĕrul celora-l-alţĭ şépte-ḑecĭ; ci că nicĭ cum este vrednic a se numi Apostol. Veḑĭ însă, o cetitoriule, cum îşĭ aduce aminte Pavel de pĕcatele acelea (adecă de gónele ce făcea hristianilor), de care prin sfîntul Botez s'a sloboḑit, pentru ca să arăte cu aducerea aminte acósta, ce dar mare ĭ-a făcut Dumneḑeŭ luĭ[1]).

---

ce s'a înălţat Domnul s'a făcut Apostol; pentru-că era afară din numĕrul celor doĭ-spre-ḑece Apostolĭ. De vreme ce, precum ḑice Zvetonie la viaţa luĭ Octavian Augustului, Romanii aveaŭ obiceĭŭ a numi grozăviĭ, pre ceĭ ce se făceaŭ sfetnicĭ al împĕrăţieĭ cu hatâr. Iar Teodorit aşa tâlcueşte, ḑicênd: „Că vrênd a se numi pre sineşĭ maĭ prost decât toţĭ ómeniĭ, lăsând pre toţĭ ceĭ depliniţĭ în mitra maĭcilor lor şi născuţĭ dupre legea fireĭ, se asémenă pre sineşĭ cu un prunc nedeplinit, carele nicĭ intră în catalogul ómenilor".

[1]) Pentru acésta şi noĭ toţĭ ceĭ ce am făcut pĕcate, să ne aducem aminte de ele, şi să ne pocăim înaintea luĭ Dumneḑeŭ, mâhnindu-ne şi suspinând, chiar de le-am şi mărturisit şi de am şi priimit dela duhovnicescul părintele nostru potrivita canonisire, avênd pildă pre Apostolul Pavel, carele măcar că a luat ertare dela Dumneḑeŭ, pentru gónele ce făcea bisericeĭ luĭ Christos, cu tóte acestea ĭarăşĭ îşĭ aduce aminte de ele. Că şi însuşĭ Dumneḑeŭ aşa ne porunceşte prin Isaia să facem, ḑicênd: „Eŭ sînt cela ce şterg pĕcatele tale şi nu le voĭŭ pomeni; tu însă pomeneşte-le şi ne vom judeca, ḑice Domnul; spune tu pĕcatele tale întâĭŭ, apoĭ te veĭ îndrepta" (Is. XLIII, 25). Pentru acésta şi Ritorul cel aurit al bisericeĭ aşa ne sfătueşte ḑicênd, trebue însă noĭ curăţiţĭ fiind de pĕcate, înaintea ochilor noştriĭ a le avea pĕcatele acestea, deşi Dumneḑeŭ pentru ĭubirea de ómenĭ a ertat pĕcatul, ci tu către folosul sufletuluĭ tĕŭ aĭbeţĭ pĕcatul înaintea ochilor tĕĭ. Că pomenirea celor trecute se face depărtarea de cele urmĕtóre; şi cela ce pentru cele trecute se muşcă (adecă îl dóre) pre sineşĭ, despre cele al doilea maĭ sigură îşĭ arată socotinţa. Pentru acésta şi David ḑice „şi pĕcatul meŭ, înaintea mea este pururea" ca înaintea ochilor sĕĭ avênd cele maĭ nainte făcute să nu cadă într'altele viitóre (Cuv. II, despre pocăinţă). Şi aĭurea ḑice: nu e lucru mic, nu puţin spre îndreptare a aduna tóte pĕcatele sale, dupre fel şi adese-orĭ a-'şĭ aduce aminte şi a le pomeni cine-va că cela ce o face acésta se va umili, în câţ a se socoti pre sineşĭ nicĭ vrednic de a maĭ fi viŭ; ĭar cela ce o socoteşte acésta va fi maĭ móle decât tótă céra; ca să nu-mĭ spuĭ numaĭ pre curviile, nicĭ acele ştiute, ci şi vrăşmăşuirile cele ascunse şi clevetirile şi prihănirile şi slava deşartă şi zavistia şi tóte acestea trebue a le aduna, că nicĭ aceştia sînt departe de muncă. Decĭ nicĭ acestea să le socoteştĭ micĭ, ci adună-le tóte şi ca într'o carte scrie-le, că de le veĭ scrie tu, Dumneḑeŭ le va şterge; precum ĭar de nu le veĭ scrie tu, Dumneḑeŭ şi le-a scris şi-ţĭ va cere dare de sémă. Decĭ mult maĭ bine este de către noĭ a se scrie acestea şi de sus a se şterge, decât dimprotivă noĭ uĭtându-le şi Dumneḑeŭ înaintea ochilor noştriĭ a ni le

Pentru ce pricină Apostolul își numĕră metehnele sale? Pentru ca să se facă cu acésta mai vrednic de credință; căci cel ce cu adevĕrat își spune greșalele și metehnele sale și nu-și face hatâr lui-și, acela cu adevĕrat și lui Christos în zădar și fără folos, nu i-ar face har și nu ar spune ce-va mai pre sus de adevĕr.

10. Insă cu Darul lui Dumnedeŭ sînt ceea ce sînt.

Cu cuvintele acestea arată Mar. Pavel că metehnele le dă asupra sa, iar isprăvile le dă la Darul lui Dumnedeŭ.

Și darul lui cel întru mine, nu s'a făcut deșert, ci mai mult decât toți am ostenit.

Și cuvîntul acesta cu sfială și cu smerenie l'a dis fericitul Pavel; căcĭ nu a dis că am făcut fapte vrednice de dumnedeescul Dar, ci că Darul nu s'a arătat zadarnic și nefolositor cel dat mie dela Dumnedeŭ; cum? și cu ce chip? Cu acésta, că mai mult decât toți cei-l-alți Apostoli am ostenit, dice, și nu a dis, că m'am primejduit, ci a dis mai smerit cuvînt, că am ostenit, și așa cu numele ostenelei și-a recomenduit lauda sa. Pentru ca să se arăte însă vrednic de credință, pentru acésta dumnedeescul Apostol așa le dice acestea, fiind-că învĕțătorul se cuvine a fi vrednic de credință înaintea ucenicilor sĕi, carĭ îl ascultă.

Nu eŭ însă, ci Darul lui Dumnedeŭ, cel ce este împreună cu mine.

Și acest lucru dice, a osteni eŭ atâta, al Darului lui Dumnedeŭ este și nu ispravă a mea[1]).

11. Decĭ orĭ eŭ orĭ aceĭa, așa propoveduim și așa ați credut.

Saŭ eŭ, dice, de am ostenit mai mult decât ceĭ-l-alți, saŭ ceĭ-l-alți împreună cu mine Apostolĭ, de aŭ ostenit mai mult decât mine întru propoveduire să ne conglăsuim toți. Și nu a dis: de nu mĕ credeți pre mine, încredințați-vĕ de ceĭ-l-alți; pentru-că de ar fi dis așa, s'ar fi nemicnicit pre sineși și nu s'ar fi arătat pre sineși martur vrednic de credare și de adevĕr; ci dice, că și însuși în deosebĭ este îndestul spre a fi credut. Asemenea încă și aceĭa sînt îndestuĭ spre a fi creduți; ci și cu a dice, că așa propoveduim, a arătat că adevĕrate sînt cele ce

pune în ziua aceea (Cuvînt XLVI, întru alegere tom. VII). Vedĭ și exomologhitarion al meŭ, întru sfătuirea către cei ce se pocăește, cum se cuvine, și de care pĕcate a-'și aduce aminte pĕcătosul.

[1]) De acésta și Teodorit a tâlcuit dicênd: „Și nicĭ fiind silit a-'și descoperi ale sale, și-a adus aminte de cugetarea sa (adecă de cea smerită); că ascunde minunile și ostenéla o arată și acéata dice că este a dumnedeesculuĭ Dar.

se ḑic de el. Căcĭ nu grăim, ḑice, în vre un ungherĭŭ şi loc ascuns, ci arătat şi de faţă înaintea tuturor, şi nu numaĭ maĭ înainte, ci şi acum. A ḑis însă şi că aşa aţĭ creḑut, pentru ca să arate că acum nu cred aşa, fiind-că se clăteaŭ în credinţă şi maĭ ales în dogma învierei; pre lângă cele-l-alte însă aduce spre mărturia adevĕrului pre însăşĭ credinţa lor, cu care a creḑut; fiind-că, ḑice, că voĭ aşa prost şi cum s'ar fi întîmplat nu aţĭ fi creḑut la cuvinte mincĭunóse şi plăzmuite, de nu v'aţĭ fi încredinţat, că cele ce se ḑic de noĭ Apóstolĭĭ sînt adevĕrate.

12. Iar dacă Christos se propovedueşte că s'a sculat din morţĭ, cum ḑic unii între voĭ, că învierea morţilor nu este?

Prea bun silogism face aicea Pavel, că după ce a dovedit maĭ întâĭŭ că Christos s'a sculat din morţĭ şi că aşa se propovedueşte de el şi de ceĭ-l-alţĭ Apostolĭ, că s'a sculat; dupre urmare dela învierea luĭ Christos formălueşte şi închee şi pre obştésca înviere a ómenilor celor morţĭ; fiind-că urméză capului, care este Christos şi celă-l-alt trup, adecă biserica[1]). Nu prihăneşte însă pre toţi Corintenĭĭ, căcĭ ḑicea că nu se nădĕḑueşte învierea morţilor, pentru ca să nu-ĭ facă maĭ fără de rusine şi maĭ obraznicĭ, ci ḑice, că unĭĭ dintre dînşiĭ o ḑic acésta.

13. Iar de nu este învierea morţilor, apoĭ nicĭ Christos s'a sculat.

Pentru ca să nu ḑică Corintenĭĭ că Christos cu adevĕrat s'a sculat, însă preste tot cuprinḑĕtóre şi obştéscă înviere a tuturor morţilor nu se va face, pentru acésta dela cuvîntul lor face silogism Apostolul şi ḑice, că dacă nu este înviere precum voĭ ḑiceţĭ, apoĭ nicĭ Christos a înviat; căcĭ una este formăluitóre şi doveditóre de cea-l-altă; căcĭ pentru ce pricină Christos ar fi înviat, dacă nu ar fi urmat ca învierea luĭ să se facă începătură a învierei nóstre?

14. Iar de nu s'a sculat Christos, zădarnică dar e propoveduirea nóstră, deşartă încă şi credinţa vóstră.

Căcĭ de a murit, ḑice, Christos şi apoĭ nu ar fi putut a se scula din morţĭ, nicĭ pĕcatul dar s'a omorît, nicĭ mórtea dar s'a stricat; şi deşartă dar şi zădarnică a fost propoveduirea, ceea ce noĭ am propoveduit la voĭ şi deşarte şi zadarnice lucrurĭ şi voĭ aţĭ creḑut[2]).

[1]) Ḑice însă şi Teodorit, că Apostolul puind temelie pre învierea luĭ Christos, asupra aceştia zideşte pre cuvîntul cel despre obştésca înviere şi întrebuinţéză fórte puternice silogismurĭ.

[2]) Dar ḑice şi Sf. Grigorie al Nisieĭ, că Apostolul prin înpleticirea celor ce se ţin una de alta formăleşte pre nezmintitul adevĕr întru încheerĭ ḑicênd: „Că de nu este învierea morţilor, nicĭ Christos a înviat; iar de nu a înviat Christos, zădarnică este credinţa cea într'însul; că pro-

15. Ne aflăm încă şi marturĭ mincĭunoşĭ aĭ luĭ Dumneḑeŭ, că am fi mărturisit împrotiva luĭ, că ar fi înviat pre Christos, pre carele nu l'ar fi înviat, dacă morţiĭ nu se vor scula.

Necuvioşĭ, ḑice, şi marturĭ mincĭunoşĭ, ne aflăm noĭ Apostoliĭ, ceĭ ce am propoveduit şi voĭ carĭ aţĭ creḑut, pentru-că am clevetit pre Dumneḑeŭ şi cu mincĭunĭ am mărturisit, că a înviat pre Christos, pre carele nu l'ar fi înviat. Acésta însă urméză, adecă că Dumneḑeŭ nu ar fi sculat din morţĭ pre Christos, dacă nu ar învia morţiĭ. Drept aceea fiind-că ceea ce urméză este cu necuviinţă, adecă de am ḑice că Dumneḑeŭ nu a sculat pre Christos din morţĭ, apoĭ nicĭ acésta se cuvine să o credem, că adecă morţiĭ nu vor învia.

16. Că de nu se vor scula morţiĭ, nicĭ Christos s'a sculat.

17. Şi de nu s'a sculat Christos, deşartă este credinţa vóstră.

Iarăşĭ şi aicea cu acelaşĭ silogism se luptă şi ḑice: că pentru acésta Christos a înviat, pentru ca să facă catolicésca înviere a tuturor morţilor; ĭar dacă învierea morţilor nu se face, nicĭ Christos dar a înviat; ĭar acésta dându-se, că Christoş nu ar fi înviat, zădarnică dar şi deşartă este credinţa vóstră, care socotélă este prea fără cuviinţă.

Încă sînteţĭ întru pĕcatele vóstre.

De nu a înviat Christos, apoĭ nicĭ a murit; ĭar de nu a murit, apoĭ nicĭ pĕcatul a stricat, căcĭ mórtea luĭ Christos a fost dezlegarea pĕcatuluĭ; «că ĭată, ḑice Ioan, mĭelul luĭ Dumneḑeŭ cela ce ridică pĕcatul lumeĭ» (Ioan I, 29). Că mĭel pre Christos l'a numit, pentru junghierea ce urma să o sufere pentru pĕcatele lumeĭ; şi de nu s'a dezlegat pĕcatul, apoĭ voĭ vĕ aflaţĭ înpĕcat, şi cum aţĭ creḑut, că v'aţĭ sloboḑit de pĕcat prin sf. botez, carele se face întru mortea şi întru învierea Domnuluĭ.

---

punerea adevĕrată fiind, că Christos din morţĭ a înviat, şĭ ceea ce se ţine de acésta, negreşit trebue a fi adevĕrată, adecă că este învierea morţilor; că cu particularnica dovadă, împreună se dovedeşte şi cea obştéscă (acésta însă se înţelege dupre acésta că Christos, noŭ Adam fiind, întru sineşĭ cuprinde pre tótă omenirea). Şi dimprotivă, de ḑice cine-va că este mincĭună, cea preste tot cuprinḑĕtóre, adecă a nu fi învierea morţilor, nicĭ cea din parte negreşit s'ar afla adevĕrată, că adecă Christos s'a sculat din morţĭ, că ceea ce este cu neputinţă preste tot, negreşit nicĭ altuĭa óre-cuĭ ar fi cu putinţă. Dar însă acésta dela toţĭ ceĭ ce aŭ priimit cuvîntul credinţeĭ este fără ḑicere împrotivă, cum că Christos din morţĭ s'a sculat, negreşit dar întru credinţa cea din parte a învîereĭ luĭ Christos şi cea preste tot cuprinḑĕtóre va avea creḑare (Voróvă la ḑicerea: ĭar când se vor supune luĭ tóte. Tomul II).

18. Și ceĭ ce aŭ adormit în Christos, dar aŭ perit.

Deci, dice, și frații ceĭ ce aŭ murit pentru Christos și carĭ aŭ fost pĕcătuit, aŭ perit dintre noĭ, dacă nu este învierea morților. Încă și toți de obște, ceĭ ce aŭ adormit întru credința luĭ Christos și în viața acésta strâmtorită și ticăloșită și aceștia aŭ perit; fiind-că eĭ în zădar s'aŭ lipsit de lucrurile cele veselitóre și pricinuitóre de bucurie ale lumeĭ și nicĭ după mórte nădĕjduesc să dobândéscă vre un bine, dacă învierea morților nu este.

19. Și de nădĕjduim întru Christos numaĭ în viața acésta, maĭ ticăloși decât toți ómeniĭ sîntem.

Dacă numaĭ în viața acésta vremelnică se sfîrșește hristianicésca nóstră credință și de privim noĭ numaĭ la acéstă vremelnică viață, care nădĕjduim în Christos, și acolo nu este altă vecînică viață, cu adevĕrat maĭ ticăloși și maĭ nenorociți sîntem decât toți ómeniĭ ceĭ necredincioși și necinstitorĭ de Dumnedeŭ; pentru-că nicĭ de bunătățile cele de față ne îndulcim aicea, ca ceĭ necinstitorĭ de Dumnedeŭ, precum și maĭ sus a dis, nicĭ de acele viitóre ne vom îndulci, dacă nu ne vom scula din morți.

Dar ar dice cine-va că deși trupurile nu se vor scula, sufletul însă, nemuritor fiind, singur se va îndulci de vecînicile bunătățĭ. Rĕspundem că nicĭ o adevĕrată socotélă și credĕmînt are cuvîntul acesta, pentru-că nu a ostenit sufletul singur, ci a ostenit și trupul[1]) și dar ce dreptate ar fi acésta, ca trupul adecă, carele a suferit cea maĭ multă ostenélă, a se duce întru a nu fi și a nu se odihni, nicĭ a se îndulci de nicĭ o bunătate, ĭar

---

[1]) Întru un glas dice și dumnedeescul Chrisostom: „Ce dicĭ o fericite Pavle? că numaĭ în viața acésta sîntem nădĕjduind, dacă trupurile nu se vor scula din morți, sufletele rĕmâind și nemuritóre fiind? Așa dice, măcar deși ar rĕmâne sufletul, măcar de deciurĭ de miĭ de anĭ de ar fi nemuritor, precum cu adevĕrat și este, fără de trup nu ar dobândi bunătățile acelea negrăite, precum cu adevĕrat nicĭ s'ar munci, cu tóte că se vor arăta înaintea judecățeĭ luĭ Iisus ca fiește-carele să ĭa acelea ce prin trup, orĭ bune orĭ rele, precum le-a făcut“ (a dóua către Corint.). Pentru acésta dice: de sîntem nădĕjduind în Christos numaĭ în viața acésta, maĭ jalnicĭ sîntem decât toți ómeniĭ, că de nu învia trupul, neîncununat va rĕmânea sufletul afară de fericirea aceea ce va fi în ceriurĭ; ĭar de va fi acésta, nimic atuncea vom dobândi cu totul; ĭar dacă atuncea nimica, întru acéstă viață dar urmĕză a fi cele ale rĕsplătirilor (Vor. XXXIX la I către Cor.). Insemnéză însă că din cuvintele acestea și ale luĭ Pavel și ale luĭ Chrisost. și ale luĭ Teofilact, se obóră socotința apusenilor, cea despre câștigarea bunătăților și a rĕutăților, ce dic, că se face acum. Vedĭ și dicerea: „Decĭ mi se păstréză mie cununa dreptățeĭ“ (II Timot.); și a dicereĭ: „Aceștia toți mărturisiți fiind prin credință, nu aŭ luat făgăduința“ (Evr. XI, 39).

singur sufletul a se încununa şi a se îndulci de bunătăţi; acésta este o arătată nedreptate.

20. Iar acum Christos din morţi s'a sculat, începătură celor adormiţi s'a făcut[1]).

După ce a arătat Apostolul câte necuviinţe urméză dintru a nu crede cine-va, că este învierea morţilor, poftoreşte ĭarăşĭ aicea cuvîntul cel despre înviere şi ḑice că acestea urméză, de nu s'ar face învierea morţilor, fiind-că din acestea urméză că nicĭ Christos n'a înviat. Acum însă de vreme ce cu adevĕrat Christos a înviat, apoĭ şi învierea obştéscă cu adevĕrat se va face şi necuviinţele acestea nu vor urma, şi adese-orĭ ḑice că «din morţi», ca să astupe gurile ereticilor manihei, carĭ ḑiceaŭ că Christos trupeşte nu a murit, ci gânditoreşte, precum maĭ înainte am ḑis. Căcĭ dacă Christos s'a făcut începătură celor adormiţi, apoĭ negreşit trebue şi ceĭ adormiţi să învieze; căcĭ precum începătura are şi pre ceĭ ce urméză eĭ, fiind-că de pildă începătură se ḑice, când unul din ceĭ mulţi începe maĭ întâĭŭ a face un lucru, care urméză şi ceĭa-l-alţi a'l face, dupre urmare, după acela.

21. Că de vreme ce prin om s'a făcut mórtea, prin om şi învierea morţilor.

22. Că precum întru Adam toţi mor, aşa şi întru Christos, toţi se vor face viĭ.

Aicea spune pricina, cu care adeveréză pre cele maĭ sus ḑise dumneḑeescul Apostol; trebuĭa, ḑice, să birulască firea cea întru Christos, care întru Adam s'a biruit şi omul cel ce a că-

---

[1]) Nu pot aicea să tac frumósa teorie, ce o face înţeleptul Eustratie Arghentie în cuvîntul cel despre taĭnă (fóĭa 21); că ḑice acesta acolo, că ḑiua Duminică, întru care a înviat Domnul, acésta se numia a dóua ḑi a azimelor, dupre Filon şi Iosif iudeiĭ; ĭar a dóua ḑi după cea întâĭŭ dupre cartea leviticéscă, întru care se făcea proadücerea mănunchĭului de grâŭ, care şi praznicul mănuncheluĭ se numea, adecă începătura secerişuluĭ, precum ḑice Dumneḑeŭ în cea leviticéscă: „Ḑi fiilor luĭ Israil.. când veţĭ intra în pământul care-l voiŭ da vóuĕ şi veţĭ secera secerişu luĭ, şi veţĭ aduce mănunchĭul pârga secerişuluĭ vostru la preot... a dóua ḑi după cea întâĭŭ, îl va lua acesta preotul (Levit. XXIII, 10).

Decĭ fiind-că Christos a înviat întru acésta, întru care se proaduce pârga mănunchĭuluĭ, pentru acésta dumneḑeescul Apostol la noĭma acést privind ḑice, că Christos a făcut începătură a celor adormiţi, fiind-că ş el s'a proadus la Dumneḑeŭ şi Tatăl prin învierea sa, ca începătură ş pârgă sfîntă a tuturor celor ce urméză, în urmă să învieze. Se săvîrşe însă proaducerea mănunchĭuluĭ cu mare serbare şi prăznuire şi cu mult bucurie şi veselie; pentru acésta şi de Filon se numeşte „prăznuire pentru mănunchĭŭ"; închipuire însă era bucuria acésta a bucurieĭ învierĕ Domnuluĭ.

dut și s'a biruit, acesta-și ĭarăși să biruĭască și să se scóle[1]); fiind-că precum întru Adam, adecă pentru pĕcatul luĭ Adam, aŭ căḑut toți ómenii, ceĭ ce s'aŭ născut dintr'însul în mórte; așa și întru Christos toți se vor scula; adecă fiind-că Christos s'a aflat fără de pĕcat, și pentru acésta dupre urmare nu era vinovat morțeĭ și pentru-că de voe a murit, saŭ și s'a sculat ĭarăși, fiind-că nu era cu putință a se stăpâni de mórte, începătorul vieței, precum a cuvîntat vîrfelnicul Apostolilor Petru, ḑicênd: «Pre carele Dumneḑeŭ l'a sculat, stricând durerile morțeĭ; fiind-că nu era cu putință a se stăpâni el de mórte» (Fapt. II, 24). Acestea însă tóte sînt și împrotiva ereticilor manihei, carĭ nu mărturiseaŭ că Christos trupește s'a sculat, ci gânditorește, precum maĭ înainte am ḑis.

23. Fiește-carele însă întru a sa rânduĭală.

Fiind-că maĭ sus a ḑis dumneḑeescul Apostol, că toți vor învia pentru ca să nu socotești tu, o cetitorĭule, că și pĕcătoșiĭ se vor mântui, pentru acésta dupre urmare ḑice: că în cât dupre a învia, toți și pĕcătoșiĭ și drepții se vor face viĭ; însă fieștecarele se va rândui întru a sa rânduĭală și în parte aceea, de care este vrednic[2]).

Incepătura Christos, apoĭ ceĭ aĭ luĭ Christos, întru venirea luĭ, apoĭ sfîrșitul.

Incepătură, ḑice, și cale a învierei s'a făcut Christos, ĭar după Christos, se vor scula și ceĭ aĭ luĭ Christos, adecă hristianiĭ credincioșiĭ luĭ, ceĭ ce aŭ sporit întru fapta bună, aceștia vor învia maĭ întâĭŭ întru Christos, când va veni Christos din cerĭŭ[3]).

---

[1]) Pentru acésta a ḑis Grigorie al Nisieĭ: „Că nimic alta este învierea, fără numaĭ cu adevĕrat așeḑarea în starea cea din început (Vor. I la Eclisiast). Pentru acésta și alțiĭ hotărăsc învierea, că este a dóuă stare a celuĭ căḑut; ĭar Teodorit așa tâlcuește ḑicerea acésta: „Priviți la temelia neamuluĭ și vedeți pre strĕnepoți urmând strĕmoșilor și toți muritorĭ făcêndu-se, de vreme ce acela a priimit murirea; așa și tótă firea ómenilor va urma stăpânuluĭ Christos și se va împărtăși de înviere; că întâĭŭ născut și acesta din morți este, precum vechĭul Adam, cel întâĭŭ plăzmuit și potrivit acum a numit pre Christos om, știindu-l și Dumneḑeŭ, că cea de o ființă arătându-o, să adevereze pre cuvîntul despre înviere.

[2]) Așa și Domnul (ḑice Teodorit) învață în sfinților Evangheliĭ, că pre mieĭ, adecă îĭ va pune de-a drépta; ĭar pre ezĭ de-a stânga.

[3]) Așa dumneḑeescul Chirĭl al Alexandrieĭ tâlcuește ḑicerea acésta: „Cele îndatorite celor ce cred maĭ cu cuviință ţóteĭ fireĭ le dăruește; că pentru acésta și dumneḑeescul Apost. Pavel, descoperind nóuĕ taĭna despre învierea ce va să fie, începătură ḑice pre Christos, că vom învia, fiind-că el maĭ întâĭŭ s'a sculat din morți; ci apoĭ, ḑice, ceĭ aĭ luĭ Christos, întru venirea luĭ; maĭ înainte de toți ceĭa-l-alți, ḑice, că vor învia ceĭ ce s'a însușit luĭ prin credință; maĭ ales arătând pre înviere îndatorită acelora cu judecată și cu osebire, dacă și trece la tótă firea din bu-

Că acésta însemnéză ḑicerea: «Intru venirea luĭ»; fiind-că dreptiĭ vor avea óre-care privilegiŭ și vrednicie și întru însașĭ învierea ce aŭ să o dobândéscă; ĭar privilegiul acesta este, eĭ maĭ întâĭŭ decât ceĭ-l-alțĭ a se scula din morțĭ, pentru-că dreptiĭ aŭ să se răpéscă în norĭ, spre întîmpinarea Domnului în văzduh, precum acestaș Pavel ḑice (I Tesal. IV, 16); pentru acéstă pricină și vor învia maĭ întâĭŭ, că păcătoșiĭ nu aŭ să se răpéscă în norĭ, ci vor aștepta pre judecătorul jos, ca niște osândiți ce sînt; apoĭ va urma sfîrșitul tuturor ómenilor și a-l însuși învierei lor, fiind-că toți aŭ să învieze de obște; căcĭ nu va urma atuncea precum a urmat acum, că Christos a înviat, ĭar ómeniĭ și lucrurile cele omenești aŭ rămas la locul lor nestrĕmutate; dar atuncea vor lua sfîrșit tóte cele omenești.

24. Când va da luĭ Dumneḑeŭ și Tatăluĭ împĕrăția.

Dóuĕ împĕrățiĭ ale luĭ Dumneḑeŭ știe Sf. Scriptură: pre una dupre apropiere; ĭar pre cea-l-altă dupre facerea totuluĭ; că Dumneḑeŭ împĕrățește cu adevĕrat preste toți și elinĭ și evreĭ și preste însuși demoniĭ și fără de a voi eĭ, dupre cuvîntul zidireĭ totuluĭ, fiind-că toți sînt făpturĭ și zidirĭ ale salĕ și se supun și fără a voi împĕrățieĭ luĭ. Împĕrățește însă Dumneḑeŭ și preste hristianĭ și preste sfinți, carĭ se supun luĭ de bună voea lor dupre cuvîntul apropiereĭ, adecă fiind-că sînt credincĭoșĭ și casnicĭ și prietenĭ aĭ luĭ Dumneḑeŭ; pentru împĕrăția acésta dupre apropiere a credincĭoșilor, ḑice Dumneḑeŭ Tatăl către Dumneḑeŭ Fiĭul prin David: «Cere dela mine și voiŭ da ție neamurĭ moștenirea ta» (Psalm. II, 8). Și ĭarăși despre acésta ḑice Christos după învierea din morțĭ: «mi s'a dat tótă stăpânirea în cerĭŭ și pre pămênt» (Mat. XXVIII, 18). Decĭ împĕrăția acésta dupre apropiere a celor credincĭoșĭ o predanisește Fiĭul către Tatăl, precum ḑice aicea Pavel, adecă o isprăvește și o deplinește pre ea, precum de pildă un împĕrat ar fi încredințat fiuluĭ sĕŭ a da rĕzboiŭ óre căror neamurĭ, care

---

nătate și ĭubirea de ómenĭ a luĭ Dumneḑeŭ, celuĭ ce a voit desăvîrșit să strice pre mórte (Cart. IV, Cap. VI despre tăerea împrejur în a opta ḑi). Iar Teodorit ḑice: aĭ luĭ Christos însă numește nu numaĭ pre ceĭ ce aŭ crezut într'însul după înomenire, ci și pre ceĭ ce s'aŭ aflat în lege și maĭ înainte de lege întru buna cinstire de Dumneḑeŭ și a strălucit întru fapta bună; adecă câți s'aŭ săvîrșit prin credința Christosuluĭ, ce urma să vie. Veḑĭ și subînsemarea ḑicereĭ: „Și ceĭ morțĭ întru Christos vor învia maĭ întâĭ" (I Tesal. IV, 16). Ḑice însă și Sf. Grigorie Nisis: precum la trupul nostru o lucrare din a simțirilor, aduce simțirea la tot trupul cel unit cu mădularul acela, așa ca cum ar fi un dobitoc óre-care din tótă omenésca fire învierea uneĭ părți (adecă a luĭ Christos) trece la tot trupul, dupre împreună ținerea și unirea fireĭ, din parte la totul împreună împărțindu-se (în cuvîntul catihicesc Cap. XXXII).

s'ar fi revoltarisit despre el, pentru ca să iconomiséscă bine rĕzboĭul acesta şi să biruĭască pre revoltanţi; decĭ când fiĭul va isprăvi rĕzboĭul acela şi va birui şi va supune pre neamurile cele revoltarisite, atuncea se ḑice, că da tatălui sĕŭ rĕzboĭul, adecă că a arătat tatălui sĕŭ lucrul cel dat luĭ şi cum că l'a isprăvit pre el[1]). Decĭ ḑice Pavel aicea cum că, când Fiĭul va supune pre tóte, atuncea se va face sfîrşitul, căcĭ atuncea Christos va împĕrăţi preste noĭ cei credincĭoşi cu tótă deplinătatea; de vreme ce atuncea nu avem maĭ mult a ne împărţi parte luĭ Dumneḑeŭ şi parte diavoluluĭ, stăpânitoruluĭ lumeĭ, precum acum, cĭ toţi vom fi casnicĭ aĭ luĭ Dumneḑeŭ, precum ḑice teologul Grigorie (Cuv. II despre Fiĭul). Că înfăţişéză şi predanisește Tatălui Fiĭul, slobodă pre tótă împĕrăţia, adecă pre credincĭoşii ceĭ ce se împĕrătesc de el, care împĕrăţie maĭ înainte era răpită şi robită de apostatul diavol, precum ḑice dumneḑeescul Chiril al Alexandrieĭ, în cartea a IV asupra luĭ Iulian.

Când va strica tótă începĕtoria şi tótă stăpânirea şi puterea.

Atuncea, ḑice, va fi sfîrşitul, când va birui şi va conteni Fiĭul pre tóte puterile cele rele ale apostaţilor demonĭ; căcĭ acum încă lucréză demonĭĭ şi stăpânesc din parte pre mulţi ómenĭ; ĭar atuncea desăvîrşit va înceta lucrarea şi stăpânirea lor; despre care a ḑis acestaş Pavel: «Nu este nóuĕ lupta împrotiva sângeluĭ şi a trupuluĭ, ci împrotiva începĕtoriilor şi a stăpânirilor» (Efes. VI, 12). Şi aĭurea acestaş scria ḑicênd: «Ca întru numele luĭ Iisus tot genunchiul să se plece al celor cereştĭ şi al celor pămênteştĭ şi al celor dintru adânc» (Filips. II, 10).

25. Că trebue a împĕrăţi el, până ce va pune pre toţi vrăşmaşiĭ supt picĭórele sale[2]).

[1]) Predanisește însă Fiĭul Tatăluĭ împĕrăţia, nu că el se lipsește de dînsa (pentru-că acésta este o socotélă fórte nebunéscă, de a cugeta cine-va adecă, căcĭ când se revoltarisise împĕrăţia cea de acest fel şi avea rĕzboĭŭ, să fie a luĭ; ĭar după ce o a împĕcat, atuncĭ să se lipséscă de ea), ci o dă pentru ca să facă împreună părtaş al isprăveĭ sale şi pre Tatăl, fiind-că tóte ale dumneḑeeștеĭ Treimĭ sînt obşteştĭ; că de şi Fiĭul s'a întrupat, însă cu buna voinţă a Tatăluĭ şi cu împreună lucrarea Sf. Duh s'a întrupat. Pentru acésta obşteştĭ sînt ale dumneḑeeștеĭ Treimĭ şi isprăvile, carĭ le-a făcut Fiĭul întrupându-se şi rĕstignindu-se şi înviind. Se ḑice însă că dă Fiĭul Tatăluĭ împĕrăţia, fiind-că îl veseleşte cu isprava, fiind-că nu are maĭ mult a se mâhni pentru dînsa, nicĭ împreună a se oşti şi a birui pentru dînsa; şi nu pentru-că se lipseşte de dînsa, şi că maĭ mult nu o vor avea dupre înţeleptul Fotie; orĭ dă Fiĭul Tatăluĭ împĕrăţia dupre Teodorit: „Nu însuşĭ dezbrăcându-se de împĕrăţie, ci pre tiranul diavol şi pre împreună lucrătoriĭ luĭ supuindu-ĭ, şi pre toţi făcêndu-ĭ să se plece şi să cunóscă pre Dumneḑeul a tóte".

[2]) Ḑicerea acésta tâlcuindu-o Teodorit ḑice: „Că de ḑic ceĭ ce cuge-

26. Vrăşmaşul cel de pre urmă, mórtea, se va strica. De vreme ce a dis Pavel că Christos va strica pre revoltantele puteri ale demonilor şi că va face biruinţă şi izbânde, de urmare era să dică care; că póte ar slăbi până a le face tóte şi nu va putea a le isprăvi. Pentru acésta dice Pavel aicea că nu-i va fi cu neputinţă, ci trebue a împĕrăţi adecă a se purta ca un împĕrat şi puternic, până va supune pre vrăşmaşii sĕi şi apoi după toţi se supue pre mórte; căci cel ce va supune pre diavolul, arătat că va supune şi pre lucrul şi isprava diavolului, care este mórtea. Dar mórtea cum se va arăta că s'a supus, de nu va borî trupurile morţilor, câte le ţine pentru a sa stăpânire; că atuncea chiar se birueşte mórtea, când şi jafurile cele ce le are luate, i se vor răpi, adecă trupurile cele mórte, precum a dis Domnul: «Cum póte cine-va a intra în casa celui tare şi vasele luĭ a le răpi, de nu va lega maĭ întâiŭ pre cel tare şi atuncea să răpéscă casa luĭ?» (Mat. XII, 29). Deci audind tu, o cetitoriule, că Christos are să strice tótă începĕtoria şi stăpânirea, să nu te temĭ că va slăbi şi nu va putea isprăvi acestea; căci însuşi le va face tóte împĕrăţind şi ocârmuind rĕzboiul, până ce va supune pre toţi vrăşmaşii. Veḑi, iubitule, că dicerea acésta «până», ce o dice aicea Pavel, nu o dice spre surparea celor din urmă, ci pentru pricina cea maĭ înainte disă, adecă pentru-că împĕrăţia luĭ Christos ţine şi stăpâneşte şi nu va slăbi, până ce le va isprăvi tóte; iar isprăvindu-le acestea atuncea cu mult maĭ vîrtos va împĕrăţi, pentru-că «împĕrăţieĭ luĭ nu-i va fi sfîrşit, precum arhanghelul a dis către prea curata Fecióră (Luca I, 33). Iar teologul Grigorie dice, că Fiiul se dice că împĕrăteşte în viaţa

---

téză ale luĭ Arie şi ale luĭ Evnomie, cum-că acest glas se află numaĭ la singur Fiiul adecă: „până ce", audă şi pre însuşi Dumneḑeŭ Tatăl că dice: „Eŭ sînt şi până ce veţi îmbĕtrâni, eŭ sînt" (Isaia XLVI, 4). Aşa însă înţelegêndu-se cuvîntul, precum ereticiĭ de maĭ sus vor, se va afla Dumneḑeŭ Tatăl a-şi avea estimea împreună mĕsurată cu bĕtrâneţa ómenilor; dar a bârfi cine-va acestea, este însuşire de ómeni nebuni. Deci precum Dumneḑeŭ şi Tatăl este pururea vecuitor şi fără de sfîrşit, aşa pururea vecuitor şi fără de sfîrşit este şi Fiiul; are încă şi împĕrăţia vecînică, precum arătat a dis Daniil (proorocul); „Împĕrăţia luĭ este împĕrăţia vecînică, care nu se va strica în véc" (Daniil VII, 14).

Iar Sf. Grigorie Nisis, a împĕrăţi aicea a înţeles în loc de: va viteji; că aşa dice: că trebue a împĕrăţi el până ce va pune pre vrăşmaşi supt picĭórele sale, precum socotesc de vom priimi, înţelegênd, că va birui el împĕrăţind; că atuncea va înceta de vitejie cel puternic întru rĕzboiŭ, când se va perde tot cel ce stă împrotiva bineluĭ. Când pre tótă împĕrăţia sa aducêndu-o împreună, o va aduce înaintea luĭ Dumneḑeŭ şi Tatăluĭ, către sineşi pre tóte unindu-le (Vor. la dicerea: „Iar când se vor supune luĭ tóte (Tom. II).

acésta, adecă că lucréza pre ascultarea cea către el a nóstră, a ómenilor celor ce ne împĕrățim (de Dînsul adecă) și că ne supune pre noĭ sub împĕrăția sa (Cuv. II despre Fiĭul). Pentru acésta și după ce noĭ, cei ce ne împĕrățim, ne vom supune luĭ, atuncea încetéză împĕrăția luĭ cea de acest fel a luĭ, adecă silința și lucrarea, ce o facem noĭ, spre a ne împĕrăți de dînsul; căcĭ precum un ziditor zidește o casă, până ce-ĭ pune acoperemêntul și după aceea încetéză de lucrul zidireĭ, cu un chip ca acesta și Fiĭul împĕrățește, adecă lucréză împĕrăția luĭ cea asupra nóstră, până ce noĭ cu deplinătate ne vom împĕrăți de el[1]).

27. Că tóte le-a supus supt picĭórele luĭ; ĭar când dice, că tóte sînt supuse luĭ, arătat este că afară de cela ce a supus luĭ pre tóte.

Fiind-că a spus Apostolul despre Fiĭul, că are să strice pre vrășmașĭ și să facă biruință, s'a temut nu cum-va să se socotéscă Fiĭul, că este alt început nenăscut afară de Tatăl; pentru acésta dar pre tóte le dă la Tatăl dicênd: că Tatăl a supus Fiĭuluĭ pre vrășmașĭ. Și ĭarăși, fiind-că se scria către Elinĭ, carĭ credeaŭ că Zefs s'a sculat asupra luĭ Hronos, Tatăluĭ luĭ și a luat împĕrăția supt dînsul, s'a temut, nu cum-va să prepue Corinteniĭ și pentru Fiĭul Dumnedeuluĭ celuĭ adevĕrat una ca acésta, că adecă s'a ridicat asupra Părinteluĭ sĕŭ, Dumnedeuluĭ celuĭ adevĕrat. Pentru acésta dupre urmare dice: că tóte s'aŭ supus Fiĭuluĭ, afară numaĭ de Tatăl[2]); că Tatăl maĭ ales a supus Fiĭuluĭ pre tóte; însemnéză însă că supunerea acésta este mântuitórea către ceĭ ce se-supun, dupre sfîntul Grigorie al Nisieĭ, ce dice: arătat se tâlcuește cu numele supunereĭ, că la dînșiĭ este mântuirea (adecă la ceĭ supușĭ) (Vor. la dicerea: «Iar când se vor supune luĭ»; tomul al II-lea).

28. Iar când se vor supune luĭ tóte, atuncea și însuși

[1]) Vedĭ la cea către Evreĭ Cap. I, 13, unde dice că Tatăl pune pe vrășmașĭ supt picĭórele Fiĭuluĭ, pentru ca să arăte cinste către Fiĭul sĕŭ, precum tâlcuește Teofilact, măcar că aicea maĭ jos dice Pavel, că Tatăl a supus Fiĭuluĭ pre tóte.

[2]) Pentru acésta marele între cuvioșĭ Varsanufie la tâlcuirea dicereĭ aceștia, aduce istoria acésta dicênd: Obiceĭŭ era la óre-carĭ din Elinĭ așa: când venea în vîrstă fiul împĕratuluĭ lor, se adunaŭ eĭ și omoraŭ pre însuși Tatăl, și ca nu ceĭ ce priimesc propoveduirea Apostoluluĭ să aĭbă cum-va socotință dupre obiceĭul lor și pentru Fiĭul luĭ Dumnedeŭ acéstașĭ să prepue, a depărtat împărtășirea acésta (adecă înțelegerea și prepusul acesta dela dînșiĭ dicênd lor: „Când se vor supune luĭ tóte, atuncea și însuși Fiĭul se va supune celuĭa ce ĭ-a supus luĭ tóte". Maĭ acesteași cu sfințitul Teofilact și cu dumnedeescul Varsanufie, le dice și Teodorĭt în tâlcuirea acesteĭ dicerĭ.

Fiĭul se va supune celuĭa ce ĭ-a supus luĭ pre tóte.

Pentru a nu ḑice cine-va, că deși nu s'a supus Tatăl Fiĭuluĭ, dară însă nimica oprește de a fi Fiĭul maĭ puternic decât Tatăl, pentru acésta Apostolul acéstă propunere surpându-o cu covîrșire ḑice: «Că și Fiĭul se va supune Tatăluĭ», ca cu cuvîntul acesta să arăte pre multa unire ce o are Fiĭul cu Tatăl. Drept aceea, știut să-ți fie, o cetitoriule, că Tatăl este pricinuitorul și izvorul puterei aceștia întru Fiĭul și că Fiĭul nu este altă óre-care putere protivnică Tatăluĭ. Iar deși Pavel a întrebuințat smerită ḑicere a supuneriĭ maĭ mult decât se cuvine, să nu te miri, cetitoriule, căci obicĭnuește Pavel, când urméză să smulgă din rădăcină vre o ereticéscă cugetare, a întrebuința multă covîrșire. Precum de pildă vrênd el să arăte că femeea cea credincĭósă nu se vatămă de împreuna locuire cu necredincĭosul barbatul eĭ, a ḑis că: «Se sfințește bărbatul cel necredincĭos întru femeea cea credincĭósă» (I Cor. VII, 14). Nu că o ḑice acésta, că bărbatul cel ce este necredincĭos se face sînt; ci arătând cu covîrșitórea ḑicerea acésta, că nu se vatămă credincĭósa femee, dacă locuește împreună cu necredincĭosul bărbatul séŭ. Așa și aicea cu numele supuneriĭ smulge din rădăcină rĕul prepus, care l'ar prepune óre-cine, că póte Fiĭul este maĭ puternic decât Tatăl, fiind-că a putut de a isprăvit atâtea marĭ lucrurĭ. Iar teologul Grigorie ḑice (în cuv. II despre Fiĭul), cum că Fiĭul fiind-că îșĭ însușește tóte cele omenești ale nóstre, pentru acésta și pre supunerea nóstră a sa o socotește; că acum în viața acésta ne luptăm și ne împrotivim luĭ Dumneḑeŭ, ceĭ necredincĭoșĭ adecă, lepădându-se de el; ĭar noĭ credincĭoșiĭ hristianĭ slujim patimilor și cu acésta sîntem nesupușĭ luĭ Dumneḑeŭ, ĭar când ceĭ necredincĭoșĭ adecă vor cunóște pre Dumneḑeŭ, pre carele acum îl tăgăduesc; ĭar noĭ credincĭoșiĭ ne vom prefăce dela patimile cele din viața acésta, atuncea cu adevĕrat se ḑice, că Fiĭul s'a supus Tatăluĭ, fiind-că Fiĭul s'a îmbrăcat cu omenescul nostru chip, ale sale socotește și pre metehnele cele omenești ale nóstre[1]).

[1]) Pentru acésta și purtătorul de Dumneḑeŭ Maxim, dela teolog. Grigorie luând din cuv. al II-lea despre Fiĭul: „Cât sînt eŭ de nedeplinit și nesupus, neascultând pre Dumneḑeŭ prin lucrarea poruncilor, nicĭ făcêndu-mĕ deplinit cu mintea dupre cunoștință, nedeplinit și nesupus ca mine și Christos pre sineși se socotește pentru mine; că îl micșorez pre el și îl scurtez și împreună cu el mărindu-mĕ aflându-mĕ trup al luĭ Christos și parte din parte“ (cap. XXX din suta a dóua dir teolog.). Audĭ, fratele meŭ hristiane, carele le cetești acestea, ce înfricoșat cuvînt ḑice aicea sf. Maxim? Cel ce nu se supune luĭ Dumneḑeŭ ḑice, nieĭ păzește poruncile luĭ, acela din partea sa și pre stăpânul Christos îl face nesupus luĭ Dumneḑeŭ. Veḑĭ unde se sue hula și nesupu-

Ca să fie Dumneḑeŭ tóte întru tóte.

Adecă ca să fie tóte atârnate de Tatăl, și pentru a nu socoti cine-va dóuĕ începĕtoriĭ întru dumneḑeire fără de început și osebite una de alta; căcĭ când vrăşmaşiĭ se vor pune sub picĭórele Fiĭuluĭ și Fiĭul nu se împrotivește Tatăluĭ, ci se supune precum să cuvine a se supune Fiĭul și Dumneḑeŭ luĭ Dumneḑeŭ și Tatăluĭ, negreșit atuncea Dumneḑeŭ și Tatăl va fi tóte întru tóte. Uniĭ însă a ḑis (precum este sf. Grigorie al Nisieĭ) că prin cuvintele acestea se arată desăvîrșita stricare și perḑarea rĕutăţeĭ, fiind-că se supun luĭ Dumneḑeŭ tóte; pentru-că, când nu va fi pĕcat, arătat e că Dumneḑeŭ va fi întru toţĭ. Când adecă precum a ḑis teologul Grigorie, nu vom fi mulţĭ dupre mișcările și dupre patimile, la care acum ne împărţim fără să avem întru sine-ne vre o depărtare dela Dumneḑeŭ, decât numaĭ puţină; ci vom fi toţĭ în chip dumneḑeesc, toţĭ încăpênd pre singurul Dumneḑeŭ (Cuv. II despre Fiĭul), fiind-că atuncea Dumneḑeŭ

---

nerea ta, ĭubitule? Pentru acésta sileşte cât poţĭ a te supune luĭ Dumneḑeŭ și a păzi poruncile luĭ, ca nu din pricina ta să se necinstéscă și să se ocărască capul tĕŭ, carele este stăpânul Christos.

Iar Mar. Vasilie ḑice: „De se supune Fiĭul dumneḑeeşte Tatăluĭ, din început dar se supune, de când este și Dumneḑeŭ; ĭar de nu se supunea maĭ înainte, ci la urmă se va supune, omenește dar pentru noĭ (se va supune) și nu dumneḑeeşte maĭ pre sus de sine (Cuv. IV împrotiva luĭ Evnomie). Iar Mar. Atanasie în tom. al II-lea despre întrupésca arătare a luĭ Dumneḑeŭ Cuvîntuluĭ împrotiva Arienilor, aşa tâlcueşte ḑicerea: „Fiĭul se va supune celuĭa ce ĭ-a supus luĭ tóte, adecă când, ḑice, ne vom supune toţĭ Fiĭuluĭ și ne vom afla mădulărĭ ale luĭ și ne vom face luĭ ca fiiĭ luĭ Dumneḑeŭ; că voĭ, ḑice, unul sînteţĭ în Christos Iisus. Atuncea și el se va supune împreună cu voĭ Tatăluĭ, ca capul pentru mădulările sale; căcĭ mădulările luĭ încă nesupuindu-se tóte, el, capul lor, înca nu s'a supus Tatăluĭ, aşteptând pre mădulările sale; ĭar de ar fi fost unul din ceĭ supuşĭ, dintru început s'ar fi supus Tatăluĭ și nu ar face acésta la sfîrșit; că noĭ sîntem împreună cu el supuindu-ne Tatăluĭ și noĭ sîntem, carĭ împĕrăţim întru el. Și Teodorit ḑice: „Precum Christos a luat pĕcatele nóstre și a purtat bólele, ca unul ce s'a făcut începĕtură a fireĭ, aşa și nesupunerea nóstră, cea de acum și supunerea cea de atuncea, o însuşeşte lui-şĭ, și noĭ după scăparea de stricăcĭune supuindu-ne, se ḑice că însuşĭ se supune".

Pentru acésta și teologul Grigorie ḑice: „Că acésta este supunerea luĭ Christos, dupre cuvîntul meŭ adecă plinirea părinteşteĭ voĭ" (cuv. II despre Fiĭul). Și Grigorie Nisis ḑice: „Decĭ când va veni prin tóte binele, atuncea tot trupul luĭ (adecă biserica) se va supune stăpânireĭ ceiĭ de viaţă făcĕtóre și aşa supunerea trupuluĭ acestuĭa, se ḑice că este supunere a Fiĭuluĭ, a celuĭ ce s'a făcut părtaş cu trupul sĕŭ, care este biserica" (Vor. la ḑicerea: „Când se vor supune luĭ tóte"; tom. II). Și ĭarăşĭ: „Decĭ cela ce ne-a unit pre noĭ către sineşĭ și însuşĭ s'a unit cu noĭ și prin toţĭ una cu noĭ făcêndu-se, tóte cele ale nóstre le însuşeşte luişĭ; ĭar dovada bunătăţilor nóstre este supunerea cea către dumneḑeire (Tij).

va fi nóuĕ tóte şi hrană şi adăpare şi îmbrăcăminte şi înţelegere şi mişcare[1]).

29. Căcĭ, ce vor face ceĭ ce se botézá pentru morţĭ, dacă morţiĭ nicĭ cum se vor scula[2])? Ce şi se botézá pentru morţĭ?

---

[1]) Inalt însă şi străbătător tâlcueşte pre ḑicerea acésta, sf. Grigorie al Nisieĭ: viaţa nóstră acum în multe feluri şi în multe chipurĭ lucrându-se, că multe sînt cu adevĕrat de care ne împărtăşim, adecă de vreme şi de aer şi de loc şi de mâncare şi de bĕutură şi de acoperemênturĭ şi de sóre şi de luminare şi de multe alte trebuincióse vieţeĭ, dintre care nimica este Dumneḑeŭ. Iar fericirea ceea ce se aştéptă, de nicĭ una din acestea are trebuinţă, că tóte sînt nouĭ şi în locul tuturor dumneḑeésca fire se va face nóuă spre tótă trebuinţa vieţeĭ aceea, pre sineşĭ potrivit împărţîndu-se; şi acésta este arătată din dumneḑeeştile cuvinte că Dumneḑeŭ celor vrednicĭ şi loc li se face şi casă şi îmbrăcăminte şi hrană şi bĕutură şi lumină şi bogăţie şi împĕrăţie şi tótă înţelegerea şi numirea celor ce ajută nóuĕ către viaţa cea bună. Iar cela ce se face tóte (Dumneḑeŭ adecă) şi întru toţĭ se face. Intru acésta mi se pare însă, că dogmatiseşte cuvîntul pre peirea cea desăvîrşit a rĕutăţeĭ; că de va fi Dumneḑeŭ întru tóte estimile, rĕutatea adecă întru estimĭ nu va fi; că de ar prepune cine-va, că ar fi şi acéea, „cum s'ar putea a fi Dumneḑeŭ întru tóte?“ (Cuvînt despre suflet tom. III). Şi ĭarăşĭ acestaş: şi a se face Dumneḑeŭ întru estimĭ, ni se arată nóuĕ simplicitatea şi o felurime a vieţeĭ, ceiĭ ce se nădĕjdueşte; că a nu se maĭ ajuta viaţa nóstră, prin multe şi de multe feluri, dupre aseménarea vieţeĭ aceştia, cu cuvîntul acesta arată, că Dumneḑeŭ tóte se va face nóuĕ, câte socotesc de nevoe vieţeĭ aceştia, prin óre care analoghie fieşte-careie împărtăşindu-se spre maĭ dumneḑeesc a fi; în cât şi mâncarea nóuă Dumneḑeŭ va fi, precum se cuvine a se hrăni cu Dumneḑeŭ şi bĕutură, aşijderea şi îmbrăcăminte şi acoperemînt şi aer şi loc, bogăţie, dobândire, slavă, fericire şi tot cât se socoteşteşte în partea cea bună, nu este lipsită firea, aseménarea celor ḑise, socotindu-se dupre dumneḑeésca cuviinţă, ca prin acésta să ne învĕţăm, că cela ce a ajuns a fi întru Dumneḑeŭ, tóte le are, pre el avêndu-l (Vor. la ḑicerea când se vor supune luĭ tóte tom. II). Iar Teodorit ḑice: Că ceea ce aicea ḑice despre Tatăl, Pavel „că să fie Dumneḑeŭ tóte întru tóte“; acésta şi despre Christos o a pus, ḑicênd: „Unde nu este elin şi iudeŭ, tăere împrejur şi netăere împrejur, varvar schit, ci tóte şi întru toţĭ Christos“ (Colas. III, 11); pentru ca să arăte că Fiiul este de o cinste cu Tatăl. Şi ĭarăşĭ ḑice: „Aşa va fi dar Dumneḑeŭ tóte întru toţĭ, de a greşi izbăvindu-se şi către el întorcêndu-se şi ne maĭ priimind plecare către maĭ rĕŭ“. Insă de vreme ce Dumneḑeŭ atuncea va fi tóte întru toţĭ, de unde aŭ a se cunóşte drepţiĭ? Dezlegarea nedumeririeĭ aceştia veḑĭ-o la suptînsemnarea ḑicereĭ: „Ştim că de se va strica locaşul nostru cel pământesc al cortuluĭ acestuĭa“ (II Cor. V, 1).

[2]) Iar Fotie ḑicerea acésta tâlcuindu-o ḑice, că ceĭ ce se botézá cu acest fel de nădejde, ca după mórte să învieze, ce vor face, dacă nicĭ ca cum înviază morţiĭ? Şi ce se maĭ botézá eĭ, pentru ca să învieze, dacă nu înviază? Pavel însă ḑice maĭ înfruntător, ce se botézá pentru morţĭ? Adecă ce se botézá aceştia, pre care voĭ cu socotéla ce aveţi, ĭ-aţĭ ará-

Ereticii marchianiștĭ aveaŭ un erés ca acesta și când murea cine-va dintru dînșiĭ nebotezat, se ascundea sub patul celuĭ mort un om viŭ și așa mergênd eĭ lângă pat, întreba pre cel mort, de voește a se boteza; ĭar omul cel viŭ ascuns sub pat rĕspundea, că voește, și așa boteza pre omul cel viŭ în locul celuĭ mort[1]). Prihănindu-se însă eĭ pentru ce fac acésta, rĕspundeaŭ, că Apostolul o a dis acésta, și aduc spre mărturie dicerea acésta, care nu se înțelege așa precum o tâlcuiaŭ rĕŭ credincĭoșiĭ aceia. Dar cum se tâlcuește: toți cei ce vor să se botéze, este rânduĭală în biserica luĭ Christos maĭ întâiŭ să dică simbolul credinței; ĭar în simbol se află scris acésta pre lângă cele-l-alte și că «cred și aștept învierea morților»[2]). Decĭ dice Apostolul, că ceĭ ce aŭ crédut de învierea trupuluĭ morților, când s'aŭ botezat și ceĭ ce cu niște nădejdĭ ca acestea ale învierei s'aŭ botezat, ce vor face, căcĭ s'aŭ amăgit? Și pentru ce să și maĭ botézĕ încă hristianiĭ pentru înviere? adecă cu nădejde, că aŭ să învieze, de vreme ce morțiĭ nu vor învia[3])?

---

tat morți pentru de-a pururea și că nicĭ odinióră vor învia? Și nu a dis către a dóua față: ce vĕ botezațĭ voĭ pentru înși-vĕ fiind morțĭ, carĭ nicĭ o dată aveți să înviațĭ? Pentru ca să nu-ĭ împungă maĭ mult și să-ĭ facă maĭ sĕlbaticĭ, ci către a treia față a formăluit cuvîntul pentru ca să-l facă bine priimit.

[1]) Fapta acésta eriticéscă însă a marchioniștilor și cugetarea lor, dice Coresie, cum că o arată și dumnedeescul Amvrosie și Irineŭ, în cuv. cel despre eresurĭ și Tertulian în cele despre înviere.

[2]) Care simbol al credinței, dice aicea Sfințitul Teofilact, întru carele este scris, că cred întru învierea morților? Cel acum cunoscut de către toți drept slăvitorĭĭ, pre care l'a început întâĭul Sinod și l'a săvîrșit cel al doilea. Dar acesta în vremea luĭ Pavel nu era. Se vede dar că și în vremea dumnedeeștilor Apostolĭ era óre-care simbol al credinței, pre care-l mărturiseaŭ maĭ întâiŭ, ceĭ ce voeaŭ să se boteze și așa se botezaŭ; întru care era scris și acésta: „Cred întru învierea morților". Acest Simbol vor însă unĭĭ, că l'ar fi alcătuit dumnedeeștiĭ Apostolĭ, când urma să se despartă și să se ducă la propoveduire; și pentru acésta îl numesc apostolesc. Și acesta se vede a fi cela ce se cuprinde în apostolețile aședĕmînturĭ Cartea VII Cap. XLII, despre care vedĭ în tâlcuirea nóstră a Canon. I al Sobor. VI-lea în canonicésca cartea nóstră. Și Teologul Grigorie, încă maĭ înainte de întreg simbolul cel acum cunoscut, o învĕțătură de dece cuvinte a alcătuit în cuv. cel despre botez, către ceĭ ce vreaŭ să se boteze, la al căreea sfîrșit dice și acésta: „Priimește pre lângă acestea și învierea".

[3]) Iar Chrisostom dice, că ceea ce mărturisește cel ce se botéză, credênd învierea trupuluĭ mort, aceea și preotul prin lucrurĭ ĭ-o arată. Cu ce chip? Prin apă „că a se boteza și a se afunda, apoĭ a eși din apă este închipuirea a pogorârei în ĭad și a eșireĭ de acolo, pentru acésta și mormînt pre botez îl numește Pavel, dicênd: „Că împreună cu el ne-am îngropat prin botez întru mórte"; din acésta face și viitórea vrednică de credare înviere a morților, dic" (Vorova XL la I către Corinteni).

30. De ce noĭ ne primejduim în tot ciasul.

Dacă spre dovada învierei dice, nu priimiți mărturia simbolului cea prin graĭurĭ, care o mărturisisc toți hristianiĭ, carĭ se botézĕ, încaltea priimiți glasul acest prin fapte și prin lucrărĭ și mărturisirea acésta; și care este acésta? Adecă căcĭ noĭ Apostoliĭ toți în tótă vremea ne aflăm în primejdiĭ. Și dacă înviere nu ar fi, pentru ce ne-am primejdui? Saŭ și ce avem și să dobândim spre résplătirea atâtor primejdiĭ? Căcĭ să dicem că ar alege cine-va a se primejdui și pentru slava deșartă, póte adecă a o alege cine-va maĭ bine, ci numaĭ o dată saŭ și de dóuĕ orĭ; ĭar a se primejdui în tótă vremea, precum ne primejduim noĭ, acésta este cea maĭ mare dovadă, că sîntem prea încredințațĭ despre înviere.

31. In tóte dilele mor, pre lauda vóstră (mĕ jur), pre care o am în Christos Iisus Domnul nostru!

Dicênd maĭ sus Pavel că ne primejduim, a arătat primejdiile ce le suferea; ĭar acum dicênd și că în tóte dilele mor, a arătat morțile cele de tótă diua ce le cerea. Cum însă murea în fiește-care di? Cu proalegerea adecă și cu osîrdia și cu gătirea ce avea întru sineși de a priimi mórtea, de i s'ar fi întîmplat și fiind-că pătimea acest fel de marĭ rele, care îĭ pricinuĭaŭ mórte. Dice dar spre adeverirea cuvîntuluĭ sĕŭ: «Pe lauda vóstră», adecă să nu am parte de procopséla vóstră, întru care eŭ mĕ laud, că adevĕrul spun, cum că în tóte dilele mor. Se laudă însă întru procopséla lor, fiind-că lauda învĕțătoruluĭ este procopséla ucenicilor luĭ[1]). Apoĭ afierosind lauda acésta la Christos,

---

1) Ĭar Fotie dice că acésta „pe lauda vóstră“ saŭ jurându-se o dice, saŭ dice că pentru lauda vóstră mor; însă se naște o nedumerire de aicea, pentru-că legea cea veche despre o parte poruncește a nu lua cine-va numele luĭ Dumnedeŭ spre lucru zadarnic, dicênd: „Nu veĭ lua numele Domnuluĭ Dumnedeuluĭ tĕŭ în deșert (Eș. XX), ĭar Evanghelia despre altă parte poruncește, a nu se jura cine-va nicĭ de cum, nicĭ pre cerĭŭ, nicĭ pre pămênt, nicĭ pre Ierusalim, nicĭ pre capul sĕŭ, ci în locul fieștecăruĭa jurămînt, să dică numaĭ așa, așa și nu, nu; ĭar orĭ ce alta maĭ multă ar dice, este dela viclénul? (Mat. V, 54). Pentru ce, dic, legea veche și Evanghelia le dice acestea, ĭar Pavel dice: „Pre procopséla vóstră mĕ jur“? Și către Tesalonichenĭ încă scrie: „Vĕ jur pre voĭ cu Domnul“? Spre dezlegarea nedumereireĭ aceștia, rĕspunde Mar. Chrisostom, că cuvintele acestea ale Apostoluluĭ și câte alte ca acestea dice împreună luând numele luĭ Dumnedeŭ spre adeverirea acelora, dic, sînt chipurĭ adecă de jurămînt, ĭar nu și jurămînt, că dicem și noĭ că póte acestea așa le dicea Pavel, maĭ întâĭŭ de multă nevoe și silă; ĭar al doilea le dice, nu pentru vre un lucru omenesc orĭ chĭar al lumeĭ aceștia, ci pentru primejdia credințeĭ și chĭar pentru Dumnedeŭ și pentru dumnedeeștĭ lucrurĭ; și dupre iconomie și compogorîre, nu dupre amărunțime și legĭuire; că de s'ar jura cine-va, să dicem, pentru tóte miliónele galbenilor întru Dum-

dice: pre care o am în Christos Iisus; că al aceluĭa lucru este acesta şi nu al meŭ. Prea înţelepţeşte însă aduce aminte lor că precum mĕ laud când procopsiţĭ voĭ, aşa ĭarăşĭ mĕ ruşinez de veţĭ rĕmânea până în sfîrşit aşa cu ticăloşie şi de nu veţĭ crede întru învierea morţilor.

32. De m'am luptat cu hĭarele în Efes dupre om, ce folos îmĭ este?

Cât întru rĕutatea şi întru sălbătăcia cea ca de hĭară a ómenilor, eŭ, dice, m'am luptat cu hĭare şi nu cu ómenĭ. Cu tóte că Dumneḑeŭ m'a sloboḑit din vrăşmăşia loru-şĭ din luptă, ce folos este dar mie, că am suferit acestea, dacă învierea nu este? Iar luptă cu hĭarele, numeşte lupta ce a avut-o în Efes cu evreiĭ şi cu argintarul Dimitrie. Că ce osebire a avut aceştia de hĭare? Negreşit nicĭ una (Veḑĭ la fapte Cap. XIX)[1]. Veḑĭ încă şi la cea a dóua către Timoteĭ, cum numeşte Pavel pre Neron împĕratul, leŭ, carele este împĕrat al hĭarelor, şi cum l'a izbăvit Dumneḑeŭ de dînsul:

---

neḑeŭ, acela se împrotiveşte porunceĭ a treĭa din cele ḑece, după arătarea de maĭ sus, care hotărăşte, a nu lua cine-va numele luĭ Dumneḑeŭ în deşert; fiind-că lumea tótă şi cele din lume zădarnice sînt, ca unele ce sînt vremelniceşte şi stricăcióse, precum ḑice Eclisiastul: „Deşertarea deşertărilor, tóte sînt deşertăcĭune" (Cap. I). Iar cum că numaĭ chip de jurămînt este cuvîntul acesta al Apostoluluĭ, maĭ împreună mărturişeşte şi dumneḑeescul Grigorie al Nisieĭ, ḑicênd: „Tótă vremea sfîntuluĭ Pavel, bună vreme era de mórte bună; că însuşĭ strigă cu aceste cuvinte, cu jurămînt óre cum făcênd, întru care ḑice, că în fieşte-care ḑi morĭ mĕ jur pre lauda vóstră!" Şi acésta: „Pentru tine ne omorîm în tóte ḑilele" (Vor. VI, la Eclis.). Şi acestaşĭ Grigorie al Nisieĭ, maĭ înalt şi maĭ firesce tâlcuind ḑicerea: „In tóte ḑilele mor, ḑicênd: „Omul cel de astă-ḑĭ nu este acelaş ca cel de erĭ dupre materialnicescul lucru, ci cu adevĕrat ce-va al luĭ tot-de-una móre şi se împute şi se strică şi se scóte din óre-care casă, din alcătuirea trupuluĭ ḑic, pre putórea morţeĭ vărsându-o firea şi pămêntuluĭ dând lucrurĭ cele ce acum aŭ eşit din puterea cea viecéscă. Pentru acésta şi aceea ce s'a ḑis dupre glasul Mar. Pavel, în tóte ḑilele murim, nu aceeaşĭ tot-de-una întru aceeaşĭ casă a trupuluĭ rĕmâind, ci une-orĭ alţiĭ din alta făcându-ne din adăogire şi din scădere, ca uniĭ ce ne schimbăm tot-de-una cu trupul cel vremelnic (Vor. la ceĭ adormiţĭ). Ḑice însă şi Mar. Vasilie tâlcuind ḑicerea: Cel ce se jură aprópeluĭ sĕŭ şi nu se lépădă (Psalm XIV): „sînt însă óre-care cuvinte chip de jurămînt avênd, însă nu sînt jurămînt, ci vindecare către ceĭ ce aud; precum Iosif împrietenind pre Eghipténul se jura pre sănătatea luĭ Faraon. Şi Apostolul ĭubirea sa cea către Corintenĭ arătându-o, a ḑis: „Pre lauda vóstră mĕ jur, care o am în Christos Iisus Domnul nostru" că nu s'a făcut neascultător evangheliceşteĭ învĕţăturĭ, cel ce îĭ era încredinţată Evangh.; ci un cuvînt gol în chip de jurămînt a dat pre lauda cea pentru dînşiĭ, fiindu-ĭ luĭ maĭ vrednică decât totul, prin chipul acesta arătându-o".

[1]) Uniĭ însă ḑic că Apostolul s'a osîndit în Efes aĭevea a se lupta cu hĭare şi din mórtea acestora s'a izbăvit de către Domnul.

«Şi am scăpat din gura leului» (II Timot. IV, 17). Iar cum că luptă cu hĭarele numeşte pre lupta cea cu ómenii, arătat dovedeşte purtătorul de Dumnedĕu Ignatie, scriind către Romanĭ acestea: «Dela Siria şi până la Roma luptă cu hĭarele pre pământ şi pre mare, legat între dece leopardĭ, care este o cétă de ostaşĭ, carĭ bine-făcându-li-se, maĭ rĕŭ se fac».

Dacă morţiĭ nu se scólă, să mâncăm şi să bem, că mâne vom muri (Isaia XXII, 13).

Daca morţiĭ nu se se scólă, dice, şi altă căştigare nu este acolo, apoĭ de prisos este postul şi înfrânarea şi depărtarea de cele rele, precum dice Teodorit, apoĭ să dobândim bunătăţile lumeĭ aceştia, să mâncăm şi să bem şi să benchetuim; fiind-că numaĭ acestea avem să le dobândim. Acest cuvînt l'a adus Pavel dela Isaia, pentru ca să batjocurésscă necunoştinţa acelora ce dic că nu este înviere; pentru-că şi Isaia arată, că cuvintele acestea le diceaŭ óre-care deznădĕjduiţĭ: «Aceea însă făceaŭ veseliĭ şi bucurie junghiind viţeĭ şi jertfind oĭ, ca să mănânce cărnurĭ şi să bea, dicênd: «Să mâncăm şi să bem, că mâne vom muri» (Isaia XXII, 13). Dar era şi parimie veche acésta, ce se diceaŭ de către laconĭ, adecă să mâncăm şi să bem că mâne murim, precum dice desluşitor Fotie (Intreb. CLXXII, Amfiloh.). Pentru acésta şi un voevod de oştĭ aĭ Lachedemonieĭ, urmând a dóua di de diminéţă, să încépă rĕzboĭul cu vrăşmaşiĭ luĭ, dicea învitând pre ostaşiĭ sĕĭ: «Să mâncăm şi să bem, că mâne împreună cu Pluton vom cina».

33. Nu vĕ amăgiţĭ, că strică pre moralurile cele bune întâlnirile cele rele.

Aicea întórce Apostolul cuvîntul în sfătuire şi în învĕţătură; prihăneşte însă pre Corintenĭ cu chip potrivit, ca pre niştе neînţelegătorĭ şi uşorĭ întru socotélă şi lesnicĭoşĭ a se putea amăgi; că acésta însemnéză cu dicerea «nu vĕ amăgiţĭ»; iar moralurĭ bune numeşte dupre Chrisostom, maĭ cu bună numire, pre cele lesnicĭóse a se amăgi şi a se înşela. Arată însă şi că alţiĭ îĭ trăgeaŭ pre eĭ la niştе cugetărĭ ca acestea[1]) şi că eĭ de sineşĭ nu aŭ căđut întru acest fel de necuviincĭósă socotélă.

34. Deşteptaţi-vĕ cu dreptate, şi nu pĕcătuiţĭ, că necunoştinţă de Dumnedĕu aŭ óre-carĭ.

Acésta «deşteptaţi-vĕ», o a dis-o Pavel ca la óre-carĭ beţĭ; trezviţi-vĕ, dice, hristianilor şi veniţĭ în simţire şi în luare aminte din beţia acésta ce vĕ stăpâneşte; cu dreptate însă a dis, adecă cu folos; căcĭ este cu putinţă a fi cine-va tréz şi

[1]) Fotie însă dice că acésta: „Strică pre bunele moravurĭ, vorbele rele este socotinţa celor din afară“ (Intreb. CLXXII din Amfiloch.).

deştept şi a lua aminte cu nedreptate, pentru a face vre un rĕŭ; «şi nu pĕcătuiţĭ» ḑice, căcĭ pentru pĕcatele ce faceţĭ, nu credeţĭ şi întru învierea morţilor; căcĭ câţĭ cunosc că aŭ pĕcate şi se mustră de conştiinţa lor, acela nu se încredinţéză că este înviere, temêndu-se că se vor munci; ĭar necunoştinţă de Dumneḑeŭ aŭ acela, carĭ nu cred că este învierea morţilor, pentru-că nu ştiŭ nemărginita putere a luĭ Dumneḑeŭ, cu carea póte pre trupurile cele mórte şi topite a le face viĭ. Nu a ḑis însă, că aveţĭ necunoştinţă de Dumneḑeŭ, ci óre-carĭ aŭ, ca prihănirea să o facă mai uşóră[1]).

Spre ruşinare ḑic vóuĕ.

Fiind-că îndestul a prihănit pre Corinteni dumneḑeescul Apostol, pentru acésta acum îĭ mângâe ḑicênd, că acestea vi le-am ḑis, fraţilor, nu pentru ca să vĕ ocărésc, ca un vrăşmaş al vostru, ci ca să vĕ fac să vĕ ruşinaţĭ, şi aşa cu acéstă ruşinare şi înfruntare să vĕ aduc la îndreptare şi să vĕ fac să cugetaţĭ ceea ce se cuvine.

35. Ci ar ḑice cine-va: cum se scólă morţiĭ? Şi cu ce trup vin?

Nu a ḑis Pavel, că voĭ le ḑiceţĭ acestea, ci că ar ḑice cine-va, ca să nu se facă cuvîntul însărcinător şi greŭ, ca asupra altor feţe privindu-se. Insă dóuĕ nedumeriri sînt: a) Chipul învierei; cu ce chip adecă se vor scula trupurile, care s'aŭ topit cu totul? şi al b) cu care trup se scólă trupul cel topit, cu al sĕŭ, orĭ cu altul? Acestea însă amêndóuĕ le dezlégă dumneḑeescul Apostol, cu pilda grăunteluĭ sĕmĕnĕturilor.

36. Nebunule, tu ceea ce semenĭ nu se învioşéză, de nu va muri.

Apostolul aicea dezlégă amêndóuĕ nedumeririle ce le-am ḑis dela o arătată pildă, care se face în tóte ḑilele. Pentru acésta şi nebunĭ şi fără minte numeşte pre Corinteni, fiind-că nu ştiŭ lucrul cel atât de arătat. Tu, ḑice, omul cel stricăcĭos, ceea ce semenĭ ştiĭ că se înviază, şi cum despre nestricăcĭosul Dumneḑeŭ te îndoeştĭ, că nu ar putea să învioşeze trupurile, cele ce

[1]) Iar înţeleptul Teodorit acésta tâlcuindu-o ḑice: „şi fórte înţelepţeşte necunoştinţă de Dumneḑeŭ a numit (Apost.) pre necreḑarea învierei, că cela ce mărturiseşte că cunóşte pre Dumneḑeŭ, cu dreptul este a o creḑe acésta; pentru-că dreptuluĭ îĭ trebue răsplătire; dar drépta răsplătire în viaţa acésta nu o vedem. Decĭ trebue a aştepta învierea cel ce mărturiseşte că crede în Dumneḑeŭ". Despre ceĭ ce aŭ necunoştinţă de puterea luĭ Dumneḑeŭ şi grăesc cuvinte necunoscute, se va ḑice aceea a luĭ Iov: „In deşert îşĭ deschide gura luĭ, întru necunoştinţă îngreuĭază graĭurĭ" (Iov XXXV, 16). Şi aceea a luĭ Solomon: „Că deşerţĭ sînt toţĭ ómenĭĭ, ḑice, la care se află necunoştinţa de Dumneḑeŭ" (Înţelept. XIII, 1).

se ingrópă în pământ? Tu ceea ce semeni, știi că nu se va învioșa, de nu va muri mai înainte și nu va putrezi în pământ. Și cum nu crezi că se vor face vii și trupurile, care vor putrezi în pământ? că ceea ce sînt jghiaburile brazdelor la holdele sămănăturilor, aceea sînt mormintele trupurilor omenești. Vezi însă, o cetitorîule, cum întrebuințézá Apostolul dicerile, care nu sînt chiar ale sămănăturilor, ci potrivite trupurilor; căci nu a dis, ca tu ceea ce semeni nu rěsare de nu se va topi, ci a dis, că nu se învioșézá de nu va muri. Mai vezi încă și că a întors cuvîntul împrotivă, de ceea ce cugetaŭ Corintenii; căci ei cu adevěrat nu se dumereaŭ cum este chip a ne scula, după ce vom muri? Iar Pavel dimprotivă dice, că pentru acésta ne sculăm, fiind-că murim, căci dupre alt chip nu este cu putință a ne face noi vii, de nu vom muri mai înainte.

37. Și ceea ce semeni, nu trupul, cel ce are să se facă semeni, ci grăunte gol de s'ar tîmpla de grîŭ saŭ ce-va din cele-l-alte.

Fiind-că a dis mai sus Pavel, că dóuě aŭ fost cele nedumerite despre înviere, una cu ce chip se vor scula morții și ceal-altă cu ce trup; pentru acésta nedumerirea cea dintâiŭ o a deslegat dicênd: că se vor scula din morți cu chipul morței, precum și grăuntele grâului și a celor-l-alte semințe, cu chipul morței în pământ rěsar; iar acum deslégă și pre a dóua nedumerire, adecă cu ce trup se vor scula cei morți, și dice: că însuși trupul acesta, ce a murit, se va scula, adecă cel de aceeaș ființă cu cel mort, mai strělucit însă și mai frumos. Iar ereticii dic, că nu se va scula trupul acesta, și aduc spre mărturie dicerea acésta a Apostolului, ce dice: «Nu semeni trupul cel ce va să se facă». Dar Apostolul nu înțelege așa dicerea acésta. Dar cum? Că tu nu semeni însuși spicul acela, ce are să se facă din sěmență, strělucit adecă și frumos, ci semeni un gol grăunte de grâŭ [1]). Dar însă spicul cel ce rěsare din grăuntele cel

[1]) Insemnézá, că Pavel aicea pentru acésta hotărîtor și anume a pomenit de grâŭ și nu vre o altă sămență, pentru-că și trupul omuluĭ mai de obște cu grâŭ se hrănește și se întărește și mai și el grâŭ este. Pentru acésta și Domnul pre sfîntul sĕŭ trup, cu grâul l'a asemĕnat dicênd: „Grăunțul de grâŭ căděnd în pământ, de nu va muri, singur el rěmâne; iar de va muri, mult rod aduce“ (Ioan XII, 24). Pentru acésta și biserica cea drept slăvitóre a luĭ Christos pomenirile și panihizile celor adormiți săvârșindu-le, nu prin alte semințe, ci prin grâŭ le face acestea (colivile adecă), spre închipuirea trupurilor celor adormite, celor cu grâŭ hrănite și întărite; și grâul acesta nu numaĭ prin coliví se pune înainte ci și fert în apă și topit întâiŭ pentru mai îndemânare, pentru ca să se dea să se mănânce de hristianiĭ ceĭ ce se aduná; iar mai tăĭnuit pen-

gol, acela este frumos şi nicĭ dupre tóte este asemenea cu grăuntele cel semĕnat; pentru-că nu s'a semănat spic, cu paĭul luĭ adecă şi cu gheocelele şi cu mustăţile luĭ şi cu cea-l-altă frumuseţă a luĭ; ci s'a semĕnat grăunte gol; şi nicĭ ĭarăşĭ spicul cel rĕsărit este cu totul alta osebit de grăuntele cel semĕnat, pentru-că nu a rĕsărit din alt grăunte, ci din însuşĭ acel gol grăunte, ce s'a semĕnat.

38. Iar Dumneḑeŭ dă luĭ trup precum a voit.

Dacă Dumneḑeŭ, ḑice, dă spiculuĭ celuĭ ce rĕsare trup maĭ frumos decât al grăuntelui celuĭ semĕnat, precum a voit; ce maĭ iscodeştĭ tu maĭ mult, hristiane, cu ce trup se scólă morţiĭ? Maĭ ales auḑind voea luĭ Dumneḑeŭ şi puterea, ce rĕmâĭ maĭ mult necreḑênd învierea? Pentru-că Dumneḑeŭ înviază pre trupul acela, ce s'a topit; însă îl înviază maĭ frumos şi maĭ duhovnicesc; că însuşĭ acésta vedem că se face şi la semĕnĕturĭ; pentru-că aceea ce rĕsare, vedem că este maĭ frumos decât grăuntele, ce s'a semĕnat.

Şi fieşte-căreea din semĕnĕturĭ trupul sĕŭ.

Acest cuvînt astupă gurile ereticilor acelora fără de ḑicere împrotivă, carĭ ḑic că nu se scólă însuşĭ trupul acesta, ci altul, căcĭ ĭată arătat ḑice Pavel aicea, ca Dumneḑeŭ dă fieştecăreea seminţe pre însuşĭ trupul eĭ[1]).

39. Nu tot trupul este acelaş trup, ci altul adecă este trupul ómenilor şi altul trupul dobitócelor şi altul trupul paserilor şi altul al peştilor[2]).

---

tru ca să se arăte, că deşi trupurile celor adormiţĭ sînt aşa topite şi dezlegate în mormênturĭ, cu puterea luĭ Dumneḑeŭ însă aŭ să se scóle din mormênturĭ, în cirta şi în clipéla ochilor, precum despre acésta ḑice Gavriil al Filadelfieĭ.

[1]) Pentru acésta ḑice şi Teodorit: precum din grâŭ ĭarăşĭ grâŭ rĕsare, şi din linte, linte, şi fieşte-care alt-fel de semênţurĭ din însuşĭ felul eĭ rĕsare; aşa şi trupurile nóstre, însă cu maĭ multă slavă şi cu nestricăciune şi cu nemurire. Deci însuşĭ acestaşĭ trup se scólă, însă nu acest fel, precum a ḑis dumneḑeescul Amfilohie, şi veḑĭ la suptînsemnarea cea întâĭa a ḑicereĭ „şi că s'a sculat a treĭa ḑi" (I Corint XV, 4).

[2]) Insemnéză, ca Grigorie al Nisieĭ a înţeles cum că pentru acésta Pavel aĭcea aduce în mijloc trupurile ómenilor şi ale dobitócelor şi ale paserilor şi ale peştilor şi maĭ jos aduce trupurile cele cereştĭ, pentru ca să arăte, că cela ce pre acestea le-a făcut, din ce nu eraŭ, întru a fi, acesta cu mult maĭ vîrtos póte învia şi trupurile în felul lor cel dintâĭŭ; ḑicênd aşa Sf. Grigorie: „Apostolul propune lor.... că precum n'a fost cu neputinţă înţelepcĭuneĭ luĭ Dumneḑeŭ nenumĕrate felurĭ de trupurĭ în totul ale face, de cuvîntătóre, de necuvîntătóre, de cele în aer sburătóre, de cele pre pămênt târâtóre şi umblătóre şi de cele pre cerĭŭ vĕḑute de noĭ, atât ale sóreluĭ, cât şi ale celor-l-alte stele, fieşte-care din acestea cu dumneḑeéscă putere făcute;—aşa nu-ĭ va fi cu neputinţă luĭ Dumneḑeŭ

Fiind-că mai sus a ḑis Pavel despre grâŭ, pentru a nu socoti cine-va că precum la grâŭ tóte spicele ce rĕsar dintr'însul sînt asemenea şi deopotrivă, că aşa şi la ómenĭ, toţĭ câţĭ se vor scula vor fi de o cinste şi asemenea;—pentru acésta cu aceste cuvinte vrea să arăte, că osebire este între aceĭa ce aŭ să învieze (care lucru şi mai înainte l'a propus şi ghicitoreşte l'a arătat ḑicênd: «Fieşte-carele însă întru a sa rândulală». Stih 23). Şi ḑice că precum fieşte-care trup, nu este acelaş trup, aşa şi ceĭ ce se vor scula, nu se vor scula toţĭ cu aceeaşĭ cinste, ci vor avea osebire; una adecă, care o aŭ drepţiĭ de ceĭ pĕcătoşĭ, precum şi cereştile trupurĭ aŭ osebire de pământeştile trupurĭ; ĭar a dóua, pentru-că şi între ceĭ drepţĭ ĭarăşĭ sînt osebirĭ de multe trepte, precum mai jos va spune însuşĭ Apost., aducênd asemĕnarea sóreluĭ şi a luneĭ şi a stelelor; şi a treĭa că şi între pĕcătoşĭ va fi multă osebire; căcĭ, ḑice, precum este osebire între trupurile ómenilor şi între ale dobitócelor şi între ale celor-l-alte vietăţĭ, aşa va fi osebire şi între ceĭ pĕcătoşĭ dupre muncĭ şi cazne. Decĭ tóte câte acum le-a ḑis Pavel, le-a ḑis despre osebirea pĕcătoşilor, ĭar despre osebirea drepţilor mai jos va ḑice, când va numĕra cereştile trupurĭ.

40. Sînt şi trupurĭ cereştĭ şi trupurĭ pământeştĭ; ci alta este slava celor cereştĭ şi alta celor pământeştĭ.

Cu aceste cuvinte arată Apostolul osebirea ce o vor avea trupurile drepţilor de trupurile pĕcătoşilor; că trupurile drepţilor le-a numit cereştĭ, ĭar pre ale pĕcătoşilor le-a numit pământeştĭ; şi alta este slava trupurilor celor cereştĭ ale drepţilor, şi alta este a pământeştilor trupurĭ ale pĕcătoşilor, nu slava (căcĭ acésta aicea nu se cuvine împreună a se socoti), ci petrecerea numaĭ, că slavă nu vor avea trupurile pĕcătoşilor.

41. Alta este slava sóreluĭ şi alta slava luneĭ şi alta slava stelelor; că stea de stea se osebeşte în slavă[1]).

şi la învierea trupurilor nóstre a ni se face nóuĕ dovadă. Că dacă tóte estimele nu din vre o óre-care materie înfiinţată s'aŭ formăluit întru a fi vĕḑute, ci dumneḑeésca voe, s'a făcut materie şi fiinţă a celor zidite;—cu mult mai vîrtos formăleşte pre ceea ce este acum, a se întórce în chipul sĕŭ, decât ceea ce din început nu era, a veni în ipostas şi în fiinţă (Vor. la ḑicerea: „Iar când se vor supune luĭ tóte").

[1]) Spre luarea aminte însemnăm aicea, că dupre obştésca socotinţă a astronomilor, tóte stelele cele nerătăcite ale cerĭuluĭ, nu aŭ una şi aceeaşĭ mărime, nicĭ aceeaşĭ lumină, ci felurită şi osebită; însă stelele cele mai arătate şi mai bine cunoscute se împart în şése rânduele şi părţĭ şi trepte, şi cele mai marĭ şi mai strĕlucite stele se ḑic stele ale întâeĭ mărimĭ, precum este Cânele cel mare, Spicul feciorieĭ, Inima leuluĭ şi altele; ĭar cele puţin mai micĭ decât cele dintâĭŭ se numesc stele de a dóua mărime; ĭar cele puţin mai micĭ decât cele de a dóua mărime se numesc

Precum puțin mai sus a dis Apostolul osebirile ce vor avea trupurile păcătoșilor, începênd dela trupurile ómenilor și numĕrând înainte trupurile paserilor și ale dobitócelor și ale peștilor (căci și păcătoșii, ómenĭ firește făcêndu-se din început, aŭ căḑut în urmă dupre voea lor întru aseměnarea necuvîntătórelor dobitóce), precum a dis Apost. mai sus osebirile trupurilor păcătoșilor, așa aicea dice osebirile ce vor avea trupurile drepților, căcĭ toți drepții aŭ să se scóle cu slavă. Insă precum alta este lumina sórelui, adecă mai strĕlucită și mai slăvită, și alta este lumina lunei, mai josită decât a sóreluĭ, și alta lumina stelelor, mai josită adecă decât a luneĭ;—cu un chip ca acesta și drepții vor avea osebire între dînșiĭ dupre lumină și dupre slavă. Fiind-că și înseși stelele ĭarăși se osebesc de alte stele dupre slavă adecă dupre lumină (că slava stelelor este lumina) și alte stele sînt mai strĕlucite decât altele, ĭar altele mai tâmpe dupre lumină[1]). Unii însă trupurĭ cerești aŭ înțeles pre angheli;

---

stele de a treia mărime și urmézĕ înainte până la stele de a șésea mărime. Deci precum nerătăcitórele pre cerĭŭ în șése cete și mărimĭ se împart, așa și sfinții în gânditul cerĭŭ strĕlucind în șése cete se împart: în Apostolĭ, mucenicĭ, în prorocĭ, în ierarhĭ, în cuvioși și în drepți, precum acésta o cântă biserica luĭ Christos, dicênd: „Apostolilor, mucenicilor și proroc[illegible], ierarhilor, cuvioșilor și drepților". Și precum ĭarăși stelele mărimeĭ întâĭa nu aŭ una și aceeași neschimbată mărime și lumină tote, ci osebită, așa și cele de a dóua mărime, și cele de a treia, și de a patra, și de a cincea, și de a șésea, între dînsele cumpănindu-se fiește-care întru a sa rânduială, are osebită lumină; așa și toți Apostolii, întru dînșiĭ cumpănindu-se, aŭ deosebită slavă și lumină; asemenea și mucenicii nu sînt toți asemenea cu lumina, nicĭ toți prorocii, nicĭ toți ierarhii, nicĭ toți cuvioșii, nicĭ toți drepții, ci fiește-carele are osebită lumină de ceĭ de o tagmă cu dînsul. Și precum se află în cerĭŭ și óre-care stele care sînt nu strĕlucite și asemenea cu nourii, pentru care și se numesc în chip de nourĭ și sînt din a șéptea rânduială și mărime, dupre astronomĭ; așa putem a dice că se află în cerĭŭ și ceĭ ce aŭ păcătuit adecă și aŭ călcat poruncile luĭ Dumneḑeŭ, aŭ murit însă întru adevĕrata pocăință. Aceste osebirĭ ale slaveĭ drepților, vrênd Domnul a le arăta dicea: în casa Părinteluĭ meŭ multe locașurĭ sînt (Ioan XIV, 2). Pentru acésta și Teolog. Grigorie tâlcuind dicerea: Dumneḑeŭ a stătut întru o adunare de Dumneḑeĭ și în mijloc pre Dumneḑeĭ îĭ va judeca, dice: „Stă Dumneḑeŭ în mijlocul Dumneḑeilor, celor ce se mântuesc, deslușind și osebind de ce cinste este fiește-carele și de locaș vrednic (Cuv. al II-lea despre Fiiul). Dice însă și Mar. Vasilie: „Stea de stea să osebește în slavă, firea însă a tuturor stelelor e una; și multe locașurĭ sînt la Tatăl, adecă osebirĭ de vrednicii, ĭar firea celor ce se slăvesc este una (Cuv. al III-lea asupra luĭ Evnomie). Ci să ne rugăm și noĭ, fraților, luĭ Dumneḑeŭ și să ne nevoim pentru-ca să ne aflăm în cerĭŭ și împreună să ne numĕrăm cu rânduiala a șéptea a neluminătórelor stele.

[1]) Iar cum că luminate vor fi trupurile drepților, a arătat Domnul dicênd: „Atuncea drepții vor strĕluci ca sórele, întru slava părinteluĭ lor" (Mat. XIII, 43), care tâlcuind Chiril al Ierusalimuluĭ dice: „Mai înainte

însă nu bine aŭ înţeles; căcĭ Apostolul dupre urmare a ḑis: sóre, lună şi stele şi dar despre acestea este cuvîntul luĭ şi nu despre angheliĭ.

42. Aşa şi învierea morţilor.

Aşa ḑice va fi şi învierea morţilor. Cum aşa? Adecă cu multă osebire, precum s'a arătat cu pildele de maĭ sus; saŭ din asemĕnările celor pămênteştĭ şi ale celor cereştĭ.

Să sémĕnă întru stricăcĭune, se va scula întru nestricăcĭune.

Maĭ sus vorovind dumneḑeescul Apostol pentru seminţe, întrebuinţa ḑiceriĭ, care se potriveaŭ la trupuriĭ, precum când ḑicea: «Tu ceea ce sémenĭ, nu se înviosézĕ, de nu va muri»; ĭar acum dimprotivă vorovind pentru trupuriĭ, întrebuinţézĕ ḑiceriĭ potrivite la seminţe: «Că se sémĕnă, ḑice, întru stricăcĭune». Sĕmĕnare însă numeşte aicea nu pre mitră, ci pre îngroparea trupurilor celor mórte în pămênt; ca cum ar fi ḑis: se pune în pămênt trupul cel mort, întru stricăcĭune adecă cu socotélă ca să se strice şi apoĭ se scólă cu nestricăcĭune. Şi bine a ḑis, se scólă şi nu rĕsare, ca să nu socoteştĭ tu, cela ce ceteştĭ, că învierea mortuluĭ trup este lucrul al pămêntuluĭ şi al fireĭ şi nu al putereĭ luĭ Dumneḑeŭ.

43. Se sémĕnă întru necinste, se va scula întru slavă.

Necinstit a numit Apostolul pre trupul cel mort, căcĭ ce este maĭ necinstit decât mortul? Dar însă acest necinstit se scólă cu cinste şi cu slava nestricăcĭuneĭ; măcar că tóte trupurile dreptţilor nu aŭ să dobândéscă una şi aceeaşĭ cinste şi slavă, precum am ḑis.

Se sémĕnă întru neputinţă, se va scula întru putere.

Că atât de neputincĭos este mortul trup al omuluĭ, puindu-se în mormênt, în cât nu apucă a trece cincĭ ḑile şi trupul nu póte

---

vĕḑênd Mântuitorul Dumneḑeŭ necredinţa ómenilor, unor vermĭ prea micĭ séra le-a dat să strĕlucéscă cu strĕlucirĭ luminóse din trup, ca din cele ce se arată, să se crédă ceea ce se aştéptă; că cel ce a dat partea, póte a da şi totul, şi cel ce a făcut pre verme lumină să strĕlucéscă, cu mult maĭ vîrtos va face luminat pre omul drept (Catehes. XVIII). Şi Teologul Grigorie ḑice: „Impreună cu ceĭ ce staŭ şi carĭ nu curg, vom fi luminĭ micĭ împrejurul lumineĭ ceĭ marĭ dănţuind" (Cuv. mângâitor la maĭcă-sa). Şi Mar. Macarie ḑice: „Impĕrăţia lumineĭ şi chipul cel ceresc Iisus Christos tăinuit acum luminézĕ sufletul şi împĕrăţeşte în sufletul sfinţilor, ascuns însă de ochiĭ ómenilor, numaĭ de ochiĭ sufletuluĭ este privit Christos întru adevĕr, până în ḑiua învioreĭ; când şi însuşĭ trupul se va acoperi şi se va slăvi cu lumina Domnuluĭ ceea ce este de acum în om în suflet, ca şi însuşĭ trupul împreună să împĕrăţéscă cu sufletul, carele de acum a priimit împĕrăţia luĭ Christos, odihnindu-se şi luminându-se cu lumină vecĭnică (Vor. II, Cap. X).

a sta împrotiva stricăciuneĭ, ci se dezlégă. Se scólă însă trupul acesta dezlegat și topit, cu puterea nestricăciuneĭ; fiind-că rémâne nevătémat de stricăciune în véc. Măcar că nestricăciunea acésta la ticăloșiĭ pécătoșĭ are să fie pentru maĭ multă muncă; fiind-că aŭ să rémâe nestricațĭ, pentru acésta aŭ și să se muncéscă în véc.

44. Se séménă trup sufletesc, se scólă trup duhovnicesc.

Trup sufletesc este cel ce se ocârmuește de sufleteștile puterĭ și preste care are ocârmuire și stăpânire sufletul[1]), ĭar trup duhovnicesc este cela ce cu totulŭ tot are și este îmbogățit cu lucrarea Sf. Duh și de Sîntul Duh întru tóte să ocârmuește[2]), căcĭ de și încă și acum lucréză Sf. Duh întru noĭ, însă nu lucréză atâta precum atuncea are să lucreze întru noĭ; pentru acésta și când greșim noĭ acum se depărtéză dela noĭ, ci și când Darul Sf. Duh este cu noĭ în viața acésta, ĭarăși sufletul ocârmuește pre trupul nostru și nu Duhul cel Sînt. Iar atuncea întru învierea ceea ce vrea să fie, va rémânea Duhul cel Sînt pentru tot-de-una în trupurile drepților, ocârmuindu-se precum voește și poftește; saŭ «duhovnicesc» dice prost pre cel nestricăcĭos și nemuritor, ca un maĭ subțire și ușor atâta, în cât să umble pre duhul aeruluĭ. Insă nu precum cugeta Orighen, că va fi în chipul aeruluĭ și a seninuluĭ, adecă din ființa și firea aeruluĭ și a seninuluĭ. De nu credĭ însă că are a se face trupul nestricăcĭos, vedĭ cerești trupurĭ, adecă trupul cerĭuluĭ, al sóreluĭ, al luneĭ și al stelelor, care acum sînt pururea mișcătóre, fără a îmbătrâni saŭ a osteni, măcar că și acestea aŭ să se schimbe și aŭ să ĭa prefacere maĭ bună. Decĭ Dumnedeŭ, carele a făcut acest fel pre cerești trupurĭ, însuși va face nestricăcĭósă și pre stricăcĭósele nóstre trupurĭ.

Este trup sufletesc.

---

[1]) Iar Fotie dice trup sufletesc pre cel muritor, fiind-că s'a supus sufleteștilor patimĭ, de vreme ce nimenea este curat de întinăciune, precum dice Iov (25); și precum câte fapte ale trupuluĭ se fac și izvorul și nașterea o aŭ dela suflet. Și Marele Grigorie al Tesal. trup sufletesc voește a se numi, fiind-că se ocârmuește și se mișcă și simțește în viața acésta prin duhul, ce se numește al sufletuluĭ, care se dice și umedéla de nevre și duh în chip de oŭ și vioșitor se numește de filosofiĭ fisicĭ și metafisicĭ. Vedĭ și tâlcuirea dicereĭ: „Omul sufletesc nu priimește cele ale duhuluĭ (I Cor. II, 14 și suptînsemnarea aceștia).

[2]) Așa și Sf. Metodie, în cuv. cel despre înviere, a tâlcuit pre cel duhovnicesc: „Duhovnicesc, dice, se dice, cela ce încape pre tótă lucrarea Sf. Duh și împărtășirea precum și vasul de vin și cel de unt-de-lemn se numesc, dela ceea ce încape într'însele. Decĭ dupre analogie a numit și sufletesc, pre cel ce de suflet se povățuește și nu de Duhul Sînt (la Icumenie).

Acela adecă ce-l avem acum în viața acésta, precum am dis mai sus.

Și este trup duhovnicesc.

Acel adecă ce-l vom să-l luăm la înviere în vécul cel viitor, și care trup va fi acelaș cu adevĕrat, însă nu acest fel (precum este acum), ci duhovnicesc, adecă nestricăcios. Vedi și suptînsemnarea dicerei: «Și cum că s'a sculat a treia di» (I Cor. XV, 4).

45. Așa și scris este: s'a făcut omul cel dintâiŭ Adam în suflet viŭ (Fac. II, 7), Adam cel de mai pre urmă, cu duh de viață făcĕtor.

Și cum dice Pavel aicea că sînt scrise amêndóuĕ acestea, de vreme ce numai acésta este scrisă: «S'a făcut omul în suflet viŭ?» (Tij). Rĕspundem că deși nu este scris, că Adam cel de pre urmă s'a făcut în duh de viață făcĕtor, dar însă din urmarea lucrurilor acésta să închee; drept aceea și ceea ce se închee din lucrări, Pavel o a dis că s'a scris; precum și prorocul Isaia a dis, că cetatea Ierusalimului are să se numéscă cetate a dreptățeĭ: «Și se va numi cetate a dreptățeĭ» (Isaia I, 26). Așijderea și Zaharia a dis că are să se numéscă cetate adevĕrată: «Se va numi Ierusalimul cetate adevĕrată» (Zah. VIII, 3). Și cu tóte că anume Ierusalimul nu s'a numit, nicĭ cetate a dreptățeĭ nicĭ cetate adevĕrată. Și Isaia încă a numit pre Domnul: Emmanuil; el însă nu s'a numit așa; ĭar însești lucrurile i-aŭ dat acéstă numire, pentru acésta a dis: «Și vor chema (însești lucrările adecă) numele luĭ Emmanuil» (Isaia VII, 14). Decĭ omul cel dintâiŭ Adam, a fost om sufletesc, adecă avea trup, carele se ocârmuĭa de puterile cele sufletești; ĭar Adam cel mai de pre urmă, Domnul, era în duh de viață făcĕtor. Nu a dis duh viŭ, ci Duh de viață făcĕtor, ce înviézĕ pre cele-l-alte, care este mai mare decât a fi viŭ; pentru-că Domnul avea nedespărțit pre Sf. Duh, cel dupre ființă unit cu sine, prin care și pre al sĕŭ trup îl înviosă și trupurilor nóstre va dărui nestricăcĭune. Drept aceea arvonele și pîrgele vieței acesteea stricăcióse le-am luat întru întâiul Adam, ĭar arvonele nestricăcĭuneĭ, ceiĭ ce va să fie, le-am luat acum întru Christos și în urmă o vom lua acésta (nestricăcĭunea adecă) lucrătorește și prea desăvîrșit.

46. Ci nu este întâiŭ cel duhovnicesc; ci cel sufletesc, apoĭ cel duhovnicesc.

Pentru a nu dice cine-va și pentru ce acum avem trupul cel sufletesc și mai josit și nu am luat acum pre cel duhovnicesc și nestricăcios, ce avem să-l luăm, pentru acésta dice Apostolul, că și începuturile amênduror acestor trupurĭ: și al celuĭ su-

fletesc și al celuĭ duhovnicesc, așa s'a rânduit. Și Adam carele a fost sufletesc a stătut întâĭŭ, ĭar Christos, carele a fost duhovnicesc a stătut în urmă. Drept aceea tóte lucrurile nóstre tot-de-una sporesc spre maĭ bine. Pentru acésta crede iubitule, că și stricăcĭunile și însușirile trupuluĭ cele maĭ rele, care acum se află întru tine, atuncea aŭ să se prefacă întru nestricăcĭune și întru maĭ bine.

47. Omul cel întâĭŭ din pământ pământesc; al doilea om, Domnul din cerĭŭ.

Pentru a nu se trândăvi hristianiĭ despre petrecerea cea plăcută luĭ Dumnedeŭ, pentru acésta are să sfătuéscă Apostolul despre acésta și dice: Că Adam a fost din pământ; pentru acésta și cu un acest fel s'a numit așa, căcĭ Adam evreește dicêndu-se, românește se înțelege pământesc, că Adam, evreește se numește pământul acela din care s'a plăzmuit Adam[1]). Iar al doilea om, Domnul, a fost din cerĭŭ; și pre întâĭul Adam îl numește Pavel dela partea cea de maĭ jos a omuluĭ, adecă dela pământescul trup; ĭar pre al doilea Adam, pre Christos, îl numește dela partea cea maĭ bună, adecă dela dumnedeire. Pentru-că nu dice că omul, adecă luarea cea omenéscă de Domnul a fost din cerĭŭ precum bârfea nebunul Apolinarie; să nu fiĕ! Că acesta era de o ființă cu noĭ, deși s'a zĕmislit din Duhul Sfînt; ci fiind-că persóna Dumnedeŭ-omuluĭ Cuvîntuluĭ, adecă a luĭ Christos a fost una, avênd întru sine pre amêndóuĕ firile, pentru acésta și omul adecă omenésca fire cea întru Christos se dice că este din cerĭŭ, pentru unirea cea personală și pentru ipostas, ce o a luat omenésca fire cu Dumnedeŭ Cuvîntul cel ceresc, precum și Dumnedeŭ Cuvîntul se dice că s'a rĕstignit, pentru acéstași pricină, adecă pentru-că întru al sĕŭ ipostas avea unită pre omenésca fire, care a pătimit și s'a rĕstignit. Acésta însă dumnedeescul Ioan Damaschin o numește chip de rĕsplătire. Și vedĭ suptînsemnarea dicereĭ: «Că de ar fi cunoscut, nu ar fi rĕstignit pre Domnul slaveĭ» (I Cor. II, 8)[2]).

[1]) Pentru acésta sf. Grigorie al Nisieĭ dice: „Că plăsmuirea cea din pământ, dupre óre-care etimologhicéscă numire se dice Adam, precum dic ceĭ ce știŭ glasul Evreilor; pentru acésta și Apostolul maĭ cu osebire, fiind învĕțat părintésca limbă a Israiltenilor, pre omul cel din pământ, pământesc îl numește, óre cum schimbând chemarea luĭ Adam în limba elină (adecă Hoicon) (din care românește se dice pământesc) (Vor. despre facerea omuluĭ cap. XXII). Iar Zonara în tâlc. Octoihuluĭ dice, că țĕrêna ce o a luat Dumnedeŭ din pământ și a făcut pre om a fost țĕrêna cea maĭ curată și maĭ subțire a pământuluĭ, ca cum ar dice cineva, făr'na cea maĭ alésă a grîuluĭ și ometița; de unde și latiniĭ homo numesc pre om, dela humus, care însemnéză pământ.

[2]) Iar alțĭ părințĭ dic, că Domnul s'a numit din cerĭŭ, pentru petrecerea luĭ cea ceréscă.

48. In ce chip a fost cel pământesc, acest fel și cei pământeștĭ.

Adecă precum a murit și s'a stricat Adam cel pământesc, așa vor muri, și se vor strica și ómeniĭ ceĭ pământeștĭ, strănepoțiĭ luĭ; saŭ ḑice că ceĭ pământeștĭ și împironiți către pământ, vor muri mórtea pĕcatuluĭ.

Și în ce chip cel ceresc, acest fel și ceĭ cerești.

Adecă precum noul și cerescul Adam, Christos strĕlucește și rĕmâne nemuritor, așa vor strĕluci și vor rĕmâne nemuritorĭ și ceĭ ce cred întrînsul și s'aŭ făcut dupre dar fiĭ aĭ luĭ. Căcĭ deși al doilea Adam, Domnul, a murit dupre omenire, a murit însă ca să strice pre mórte; saŭ și așa se înțelegĭ ḑicerea că asemenea cu Christos se vor slăvi și aceĭ ce aŭ viețuit cu chip dumneḑeesc dupre asemĕnarea luĭ Christos, pentru-că cugetaŭ cele cerești și nu cele pământeștĭ[1]).

49. Și precum am purtat chipul celuĭ pământesc, să purtăm și chipul celuĭ ceresc.

Aicea maĭ curat arată Apostolul, că chipul cuvîntuluĭ sĕŭ este sfătuitor și moralicesc și nu dogmaticesc, chip însă al celuĭ pământesc numește pre faptele cele rele; ĭar chip al celuĭ ceresc, pre faptele cele bune[2]). Decĭ precum am viețuit cu rĕutate ca fiĭ aĭ luĭ Adam celuĭ pământesc și ca uniĭ ce cugetăm cele pământeștĭ; așa ĭarăși să viețuim cu fapte bune păzind chipul și urmarea cerescului Adam, a Domnuluĭ nostru

[1]) Iar Coresie ḑice că Christos se numește ceresc pentru nepĕcătuire; pentru-că fără sĕmênță s'a născut din fecĭóră, dupre Amvrosie și dupre Ilarie și dupre alțiĭ, fiind-că s'a unit cu Dumneḑeŭ cuvîntul firea cea omenéscă și pentru-că este nestricăcĭósă. Și teolog. Grigorie ḑice în trimiterea sa cea către Clidonie, că ḑicerea: „Al doilea om din cerĭŭ și în ce chip cel ceresc, acest fel și ceĭ cerești și nimenea s'a suit în cerĭŭ, fără numaĭ Fiĭul omuluĭ, cel ce s'a pogorît din cerĭŭ; și că de maĭ este ce-va altă acest fel, trebue a se socoti că se ḑic pentru unirea cea cu cel ceresc“ (Epist. I către Clidonie). Iar Teodorit tâlcuește acésta „al doilea om, Domnul din cerĭŭ“, că însemnéză pre a dóua venire a Domnuluĭ, că de acolo, adecă din cerĭŭ, Domnul se va arăta nóuĕ.

[2]) Iar Chiril al Alexandr. pre chipul cel ceresc așa îl tâlcuește, adecă viața cea întru sfințenie și petrecerea cea fără de prihană, întru tot orĭ ce ar fi. Iar Teodorit ḑice, că se purtăm cu chip înainte spuitor nu sfătuitor s'a ḑis, precum maĭ jos ḑice și Teofilact acéstașĭ. Iar purtătorul de Dumneḑeŭ Maxim așa ḑice: „Cela ce a purtat trupul celuĭ ceresc, cu duhul de-a pururea se sîrguește a urma sfinteĭ Scripturĭ, întru carele (duh) prin fapta bună și prin cunoștință se află ținerea sufletuluĭ; ĭar cel ce a purtat chipul celuĭ pământesc numaĭ slova o ĭa aminte, întru carea dupre simțire era slujirea către trup, patimile făcêndu-le (Cap. LXXXVI a suteĭ a 4-a din teolog.). Veḑĭ și ḑicerea Alexandrénuluĭ Chiril la suptînsemnarea ḑicereĭ: că pre carĭ ĭ-a procunoscut și ĭ-a prohotărît (Romanĭ VIII, 29).

Iisus Christos; iar chip al celuĭ pământesc este acesta: «Pământ eștĭ și în pământ te veĭ întórce» (Fapt. III, 19); iar chipal celuĭ ceresc este învierea cea din morțĭ și nestricăciunea, precum dice sf. Metodie în cuvîntul cel despre înviere. Drept aceea de s'ar dice cuvintele aceste despre înviere dogmaticește, nu trebue a le înțelege cine-va despre viețuire; și dupre urmare și acésta, că vom purta chipul celuĭ ceresc, nu ar trebui să o înțelegem, că se dice cu chip sfătuitor și moralicește despre petrecere plăcută luĭ Dumnedeŭ, ci ar trebui să o înțelegem că este arătătóre de lucrul ce va să fie al învierel; că adecă noĭ, câțĭ am viețuit dupre urmarea luĭ Christos, vom purta chipul ceresculuĭ Christos, fiind-că avem să înviem nestricațĭ și strălucițĭ cu cerésca slava luĭ Christos.

50. Acésta însă o dic, fraților, că carnea și sângele, împărăția luĭ Dumnedeŭ a o moșteni nu pot[1]).

Fiind-că maĭ sus a dis Apostolul chip al celuĭ pământesc, acum ca cum ar tâlcui, ce va să dică chipul acesta, dice că este carnea și sângele, adecă faptele cele trupeștĭ, care sînt însușite la grăsimea trupuluĭ, care împărăția luĭ Dumnedeŭ nu vor putea a o moșteni.

Nicĭ stricăciunea pre nestricăciunea va moșteni.

Adecă rĕutatea, care strică pre evghenia sufletuluĭ nu póte să moștenéscă slava acea ceréscă și bunătățile acele nestricăcióse; potĭ însă a înțelege tóte acestea, că se dic, nu despre viețuire numaĭ moralicește, ci și despre înviere dogmaticește. Și acésta adecă: «Carnea și sângele» se înțelege că nu vor dobândi împărăția luĭ Dumnedeŭ în viitorul véc, trup ca acesta ce este împreună alcătuit din cărnurĭ și din sânge; pentru-că atuncea în împărăția cerĭurilor nu sînt mâncărĭ și bĕuturĭ; din care de nevoe se hrănește trupul acest fel gros. Nicĭ stricăciunea, adecă nicĭ trupul acest stricăcĭos, stricăcĭos rĕmâind, va moșteni cele nestricăcĭóse; pentru acésta nevoe urméză a se face duhovnicesc trupul nostru și nestricat, ca cel asemenea să dobândéscă pre cele asemenea, adecă pre bunătățile cele duhovnicești și nestricate[2]). Să știĭ însă că Mar. Chrisostom

---

[1]) Iar Fotie tâlcuind dicerea acésta maĭ siloghisticește dice acésta: „Acésta dic, că ar fi formăluind învierea, că carnea și sângele nu vor putea moșteni împărăția luĭ Dumnedeŭ, căcĭ cela ce móre se moștenește; iar cel viŭ moștenește; pentru acésta nu trupul cel ce móre moștenește pre nestricăciune și împărăția cerĭurilor, ci acela se moștenește de acestea, întru a se face nestricat și priimitor de împărăție.

[2]) Și Teodorit așa dogmaticește a înțeles dicerile acestea despre înviere și nu moralicește despre viețuire, dela carele și Teofilact s'a împrumutat.

a înțeles, că Apostolul acestea le-a ḑis sfătuitoreşte şi moraliceşte,pentru prea buna vieţuire, şi nu pentru înviere dogmaticeşte.

51. Iată taĭnă ḑic vóuĕ.

Iarăşĭ se întórce Apostolul la cuvîntul cel despre înviere şi ḑice, că are să spue Corintenilor o înfricoşată şi negrăită taĭnă; arată însă cu cuvîntul acesta, că le face multă cinste şi le arată dragoste spuindu-le taĭnele cele negrăite ale luĭ Dumneḑeŭ; că taĭna, dupre Teodorit, se ḑice aceea ce nu se arată tuturor, ci numaĭ prietenilor se cutézĕ. Pentru acésta şi Domnul a ḑis Apostolilor: «Pre voĭ v'am numit prietenĭ, că tóte cele ce le am auḑit dela Tatăl meŭ, le-am făcut cunoscute vóuĕ» (Ioan XV, 15).

Toţĭ nu vom adormi, toţĭ însă ne vom schimba.

Toţĭ, ḑice, nu vor murĭ; ĭar toţĭ se vor schimba; şi ceĭ ce nu aŭ murit adecă întru nestricăcĭune aŭ să se prefacă[1]). Decĭ de vreme ce şi tu hristiane aĭ să morĭ, să nu te temĭ pentru acésta, că nu veĭ învia; că însuţĭ ţie îţĭ ḑic, hristianule, că uniĭ (câţĭ adecă se vor afla viĭ în cĭasul sfîrşituluĭ lumeĭ), nu vor muri, ca să aĭbă trebuinţă de îngropare şi de topirea vremeĭ; însă nu e destul lor acésta spre înviere, ci aŭ să se schimbe şi aşa să vie întru nestricăcĭune şi nemurire, dela murirea acésta, care o aŭ trupurile lor. Decĭ precum pre aceĭ ce încă se vor afla viĭ, nimic iĭ va folosi, că nu aŭ murit şi că s'aŭ aflat viĭ întru acea vreme; căcĭ şi acelora schimbarea le va fi ca mórtea, căcĭ întru dinşiĭ móre stricăcĭunea şi se schimbă întru nestricăcĭune[2]);—aşa nicĭ pre voĭ vĕ va vătăma, de veţĭ

---

[1]) Iar înţeleptul Ghenadie Sholariul, ḑicerea acésta a luĭ Pavel tâlcuindu-o în manuscrisul sĕŭ cuvînt cel despre a dóua venire, acestea ḑice: taĭne le numeşte acestea Pavel, ca unele ce nu sînt arătat cuprinse în cuvintele Domnuluĭ (în cele ce ḑic adecă, că vine cĭasul, când morţiĭ vor auḑi glasul Fiĭuluĭ luĭ Dumneḑeŭ, şi ceĭ ce vor auḑi vor învia), ci luişĭ descoperită. Se împreună-numeră şi pre sineşĭ Pavel, cu ceĭ viĭ, adecă către ceĭ ce pururea vor fi viĭ până la sfîrşitul lumeĭ, cuvîntul acesta făcêndu-l şi ca cum ar fi toţĭ de faţă vorovindu-l. Ḑice însă pre lângă acestea şi acésta, că trupurile celor viĭ şi ale celor morţĭ, cu învierea şi cu singură schimbarea aŭ să se osebéscă; şi precum învierea morţilor va fi îndoită şi a dreptţilor şi a pĕcătoşilor, aşa şi schimbarea celor viĭ va fi îndoită, a dreptţilor adecă, ducêndu-se în viaţă, ĭar a pĕcătoşilor în muncă; îndată însă şi trupurile aŭ să se scóle şi sufletele să între în ele.

[2]) In óre-care prescrierĭ însă se află schimbată ḑicerea acésta aşa: „Că toţĭ vom adormi, ĭar nu toţĭ ne vom schimba". Insă şi aşa este drept, că arată cum că toţĭ vom murĭ; că şi ceĭ ce atuncea vor fi viĭ, aŭ să se schimbe; ĭar schimbarea acésta se socoteşte în loc de mórte. Toţĭ însă nu se vor schimba, adecă dupre schimbarea cea cu slavă şi cu îndrăznire, fiind că singurĭ dreptţiĭ aŭ să o dobândéscă acésta, nu

muri mult mai înainte şi vĕ veţi şi topi; pentru-că şi voi asemenea cu aceĭa vĕ veţi schimba, adecă vĕ veţi scula nestricaţi şi nemuritorĭ, întru aceeaşi cirtă.

52. Întru o cirtă, în clipéla ochĭuluĭ, în trîmbiţa cea de apoĭ. Tóte acestea, dice, se vor face într'o necurmată şi nedespărţită vreme, întru o cirtă şi întru o clipélă de ochĭ; care lucru cu adevĕrat este plin de mare mirare şi înspăimântare; că nu este numaĭ a se mira cine-va, cum trupurile cele maĭ înainte de atâţea anĭ putrĕdite şi topite, aŭ să se scóle, saŭ cum fieşte-carele óm are să-şĭ ĭa trupul sĕŭ, ci şi cum aŭ să se scóle atât de în grabă, în cât nicĭ póte cine-va a spune graba aceea[1]). Unĭĭ însă pre dicerea: «în trîmbiţa cea de apoĭ», ce o dice Pavel aicea, o a înţeles, precum se mărturiseşte de Apocalipsul Evangh. Ioan (cap. VIII); căcĭ dicênd Evanghelistul acolo, că sînt şépte trîmbiţe, trîmbeţile cele maĭ întâĭŭ fac şi lucréză sfîrşitul totuluĭ şi peirea ómenilor; fiind-că nu aŭ să péră o dată toţĭ împreună, ci câte puţin puţin, unĭĭ după alţiĭ, şi acésta dic, că se face dupre iconomia luĭ Dumneḑeŭ, că vĕḑênd ómenĭĭ ceĭ din urmă pre ceĭ de maĭ înainte, cum se omóră şi se perd, să se pocăéscă de rĕutăţile lor. Trîmbiţa însă cea maĭ dupre urmă şi din sfîrşit lucréză pre învierea morţilor şi pre schimbarea[2]) acelora ce atuncea aŭ să se scóle, în necurmată vreme şi în clipéla ochĭuluĭ.

şi pĕcătoşiĭ (la Icumenie). Şi Avgustin dice în Cuv. cel despre cetatea luĭ Dumneḑeŭ, că Pavel voeşte dupre vechea cetire să dică: „Toţĭ vom adormi, ĭar nu toţĭ ne vom schimba; adecă toţĭ ne vom scula, dar nu toţĭ ne vom schimba dupre slavă" (la Coresie). Însă scrisórea cea maĭ întâĭŭ a dicereĭ acesteea este maĭ adevĕrată şi de ceĭ maĭ mulţĭ priimită.

[1]) De unde şi Ghenadie Sholariul, vrednice de laudă sînt acelea ce dice pentru grăbirea acésta. Că tâlcuind dicerea: „Va veni cĭasul, şi acum este, când morţiĭ vor auḑi glasul Fiĭuluĭ luĭ Dumneḑeŭ, şi carĭ vor auḑi, vor învia". Şi acésta: „Toţĭ ceĭ ce sînt în mormênturĭ vor auḑi glasul luĭ şi vor eşi" (din mormênturĭ adecă), acésta, dic, tâlcuindu-o el dice: „Adecă se vor scula de puterea glasuluĭ, într'o cirtă şi de o dată cu eşirea glasuluĭ va urma şi învierea lor. Drept aceea şi cu glasul îndată îĭ va învia, şi înviindu-ĭ vor auḑi glasul (din manuscrisul cuvîntuluĭ despre a dóua venire din tótă manuscrisa carte a luĭ Ghenadie Sholariuluĭ, ce se află în sfinţita monastire Pandocrator). Veḑĭ şi tâlc. stih 16 al cap. IV al ceiĭ întâĭŭ către Tesalonichenĭ.

[2]) Aşa o are tâlcuirea luĭ Teofilact; dar póte că trebue a fi: şi schimbarea celora ce încă atuncĭ vor fi viĭ, că schimbare la ceĭ încă viĭ şi la ceĭ mult maĭ înainte morţi se face (că toţĭ dice se vor schimba, ceĭ viĭ adecă şi ceĭ morţi). Şi nu la ceĭ ce aŭ înviat. Fără numaĭ de va înţelege cine-va că tâlcuirea luĭ Teofilact se înţelege, dupre vechea cetirea dicereĭ luĭ Pavel, adecă: „Toţĭ vom adormi, ĭar nu toţĭ ne vom schimba". Că dupre acésta, schimbarea se va da şi celor ce vor învia, cea cu slavă adecă.

Că va trîmbița și morții se vor scula nestricați.

Pentru a nu se îndoi cine-va cu credința, cum lucrările cele atât de mari și minunate, aŭ să se facă în clipéla ochiului, arată Pavel, că cuvîntul sĕŭ este vrednic de credare, din puterea luĭ Dumnedeŭ, celuĭ ce le face acestea; și dice că va trîmbița și îndată tóte acestea se vor face. Asemenea este acésta, cu acea ce dice David: «El a dis și s'a făcut; el a poruncit și s'a zidit» (Psalm CXLVIII, 5). Căcĭ trîmbița nu arată alta decât porunca și amenințarea luĭ Dumnedeŭ, care ajunge îndată la tóte. Despre trîmbiță; vedĭ suptînsemnarea ḑicereĭ: «În trîmbița luĭ Dumnedeŭ se va pogorî din cerĭŭ» (I Tesal. IV, 16).

Și noĭ ne vom schimba.

Acésta nu o dice Pavel pentru sineșĭ, ci pentru aceĭa ce se vor afla viĭ în vremea sfîrșituluĭ lumeĭ; fiind-că împreună se numĕră și însușĭ cu aceĭa pre sineșĭ și ca cum ar fi de față tuturor le grăește.

53. Că trebue stricăcĭosul acesta a se îmbrăca întru nestricăcĭune, și muritorul acesta a se îmbrăca întru nemurire[1]).

Fiind-că a dis maĭ sus Apostolul că carnea și sângele împĕrăția luĭ Dumnedeŭ nu o vor moșteni, și ĭarăși că morții se vor scula nestricați; pentru a nu auḑi cine-va acestea să socotéscă că trupurile nu se vor scula, fiind-că acestea în viața acésta sînt alcătuite de carne și de sânge;—pentru acésta dice aicĭ Pavel, că se vor scula cu adevĕrat trupurile, însă nu vor

[1]) Nu pot a tăcea aicea pilda cea frumósă și dréptă, ce o aduce aicea dumnedeescul Grigorie Nisis, dicênd: Precum boțul cel gros de fer, trebnicește spre a fi nicovală saŭ ilăŭ al alămaruluĭ și al feraruluĭ; ĭar când ilăul cel gros ar trebui a se face altă unéltă maĭ subțire, atunci se pune în topitórea foculuĭ și în cuptor și acolo maĭ întâĭŭ își lépădă rugina, ce are și apoĭ boțul cel gros și nelucrat óre când al feruluĭ se face, orĭ coĭf, orĭ pavăză orĭ altă unéltă subțire; și grosimea luĭ cea de maĭ înainte nu se socotea ca un lucru de prisos și netrebnic, fiindcă era trebuincĭósă și aceea spre a fi ilăŭ către alămarul;—cu un chip ca acesta și trupul omenesc are multe gróse ceimĭ și însușirĭ, care trebnicesc în viața acésta și cât către acésta nu sînt de prisos, ĭar cât despre cea-l-altă viață sînt netrebnice și de prisos. Drept aceea prin topitórea morțeĭ acesteea se lépădă din trup ca o rugină și așa cel maĭ înainte gros și lutos trup și amestecat cu prisosurile, se face subțire și nestricat și trebnic în viața aceea. Dicênd așa sfîntul: „Multe ceimĭ ruginóse are acum firea trupuluĭ, care în viața acésta ajută spre óre ce. Insă tóte tuturor sînt netrebnice și strĕine se află către fericirea ceea ce se nădĕjduește după acestea. Care de s'ar face, ce se face feruluĭ în foc, pre tótă netrebnicia topitórea lepădându-o, acésta prin mórte se isprăvește trupuluĭ, tótă prisosința lepădându-se, prin topirea cea întru murire (Vor. la ceĭ adormiți).

fi carne și sânge, adecă grase și stricăcĭóse, ci aŭ să se schimbe în subțirătate și în nestricăcĭune. Insemnéză însă graĭurile acestea pentru aceĭa, care ḑic că nu se vor scula trupurile acestea, ci altele. Că Apostolul ḑice, că se vor scula stricăcĭosul acesta trup și muritorul acesta și nu altul, ci acesta arătat cu degetul. Drept aceea trupul adecă acestaș rĕmâne (fiind-că acesta este, carele are să se îmbrace cu nestricăcĭunea și cu nemurirea), ĭar stricăcĭunea și muricĭunea trupurilor se perde, fiind-că are să cuprindă cu totulșĭ tot pre trupurĭ nestricăcĭunea și nemurirea. Se osebește însă murirea de stricăcĭune, fiind-că muricĭunea se ḑice numaĭ la singure cele însuflețitele vietățĭ și simțitóre; ĭar stricăcĭune se ḑice și la cele neînsuflețite și nesimțitóre. Decĭ fiind-că și la trupurile nóstre se află óre-care, ce sînt asemenea cu cele neînsuflețite și nesimțitóre, precum sînt perĭi și unghiile, pentru acésta și acestea vor lua nestricăcĭune.

54. Iar când stricăcĭosul acesta se va îmbrăca întru nestricăcĭune și muritorul acesta se va îmbrăca întru nemurire, atunci se va face cuvîntul cel scris: s'a înghițit mórtea întru biruință (Osie XIII, 15).

Când se vor face aceste tóte, atuncĭ se va plini cuvîntul cel ce este scris de prorocul Osie; căcĭ de vreme ce a ḑis Apostolul lucrurĭ deșănțate și de mirare, adeveréză și încredințéză acestea cu mărturia Sf. Scripturĭ. Iar acésta «întru biruință» însemnéză că în sfîrșit și întru tótă deplinătatea are să se înghită mórtea, în cât după ce se va birui și se va perde desăvîrșit, nu-ĭ maĭ rĕmâne nădeḑde că are să se împuternicéscă nicĭ cum deaciĭa.

55. Unde îți este mórte boldul tĕŭ? Unde este, ĭadule, biruința ta? (Osie, tij).

Ca cum ar privi lucrurile făcêndu-se înaintea sa, așa se entusiazește aicea dumneḑeescul Apostol și strigă și răcnește cântarea cea de biruință a acestuĭaș proroc Osie. Și ca cum ar avea pre mórte oborîtă sub dînsul, așa se sue asupra eĭ și o calcă cu picĭórele, ḑicênd: ce s'a făcut boldul tĕŭ, mórtĭo? Și unde a perit biruința ta ĭadule?[1]). Se osebește însă ĭadul de

[1]) Și Teologul Grigorie cu entusiasm și însușĭ întru un glas cu fericitul Pavel strigă cântarea cea de biruință asupra șerpeluĭ celuĭ gândit adecă al diavoluluĭ și epitaful celuĭ ce a lucrat pre mórte și ținea sufletele în ĭad, ḑicênd unele ca acestea către dînsul: „Și carele ar fi fost cuviincĭosul luĭ dela noĭ epitaf? Unde îțĭ este mórte boldul? Unde îțĭ este ĭadule biruința? Cu crucea te-aĭ oborît, cu mórtea cea de viață făcătóre te-aĭ omorît. Fără suflare eștĭ, mort, nemișcat, nelucrător, deși țĭĭ încă chipul șerpeluĭ în vedere batjocorit însă" (Cuvînt la pashă). Insemnéză că ḑicerea prorocului Osie, ceea ce se află acum, așa este: „Unde e osînda ta, mórteo? Unde e boldul tĕŭ, ĭadule?

mórte, fiind-că ĭadul ține sufletele, ĭar mórtea stăpânește trupurile, fiind-că sufletele sînt nemuritóre și nu se stăpânesc de mórtea cea potrivită trupurilor.

56. Iar boldul morțeĭ este păcatul.

Bold al morțeĭ este păcatul, fiind-că prin păcat avea putere mórtea și stăpânea pre ómenĭ, întrebuințându-l pre el ca pre un bold și armă, cu care lovea pre ómenĭ și maĭ întâĭŭ omora sufletește și apoĭ omora și trupește; că precum scorpia este o vietate mică și nebăgată în semă, are însă putere în boldul eĭ, așa și mórtea având bold al eĭ pre păcat era tare și biruĭa; fără de păcat însă era cu totul neputincióșă și nelucrătóre. Și o arată acésta Domnul, că viind la dînsul mórtea și ne aflând păcat, s'a biruit și a rămas nelucrătóre[1]).

Iar puterea păcatuluĭ, legea.

Cum și cu ce chip legea este putere a păcatuluĭ? Așa, căcĭ când nu era legea, carea poruncește să nu facem cutare și cutare păcat, nu ne osândeam atâta mult, fiind-că făceam păcatul întru necunoștință; ĭar după ce a venit legea, a arătat greutatea păcatuluĭ și ne-a osîndit maĭ mult pentru-că păcătuim întru cunoștință, călcând legea luĭ Dumnedeŭ. Și dupre urmare păcatul l'a făcut puternic, nu din firea eĭ (pentru-că legea este bună și sfîntă, dar a luĭ Dumnedeŭ fiind), ci din lenevirea nóstră, carĭ noĭ nu am întrebuințat bine doftoria ce a dăruit Dumnedeŭ nóuĕ, pentru ca să ne vindecăm de păcat; ci o am întrebuințat rĕŭ și am crescut maĭ mult greutatea și pedépsa păcatuluĭ, precum acésta maĭ pre larg arată Apostolul în trimiterea sa cea către Romanĭ (Cap. VII). Decĭ nu te îndoĭ, omule, despre înviere, vĕdênd că și păcatul se ridică din mijloc, carele era arma morțeĭ, și legea s'a făcut nelucrătóre, carea, în cât din ispravă, ajunse a fi putere a păcatuluĭ. Și arătat este, că și mórtea, fiind-că s'a dezarmat și a perdut armele sale și ea mult nu are putere, ci rĕmâne nelucrătóre.

57. Iar luĭ Dumnedeŭ mulțămită, celuĭ ce a dat nóuĕ biruința prin Iisus Christos, Domnul nostru.

Lupta adecă și rĕzboĭul, dice, a fost al Domnuluĭ nostru Iisus Christos, ĭar biruința rĕzboĭuluĭ s'a dat nóuĕ hristianilor, nu pentru vre o rĕsplătire a bunelor nóstre fapte, nicĭ dupre datorie,

[1]). Pentru acésta dice prea ritoricescul dumnedeescul Grigorie al Nisieĭ: decĭ fiind-că întru acela (întru Christos adecă) tótă firea rĕutățeĭ s'a perdut, „carele păcat nu a făcut, precum dice proorocul, nicĭ s'a aflat vicleșug în gura luĭ“ (Is. LIII, 9). Impreună însă s'a perdut cu păcatul întru (Christos) și mórtea ceea ce urma păcatuluĭ. Că nu este altă naștere a morțeĭ fără numaĭ păcatul; început a luat dela (Christos) și peirea rĕutățeĭ și stricarea morțeĭ (Vor. la dicerea: „Când se vor supune luĭ tóte).

ci dupre darul şi ĭubirea de ómenĭ a luĭ Dumneḑeŭ şi Părinteluĭ, carele a făcut să biruim noĭ şi pre mórte şi pre păcat şi pre diavolul, prin rĕzboĭul ce a făcut Fiĭul sĕŭ, Domnul nostru Iisus Christos.

58. Drept aceea, ĭubiţiĭ meĭ fraţi, întăriţi fiţi, nemişcaţi, prisosind întru lucrul Domnuluĭ tot-de-una.

De vremea ce aţi cunoscut, ĭubiţiĭ meĭ fraţi, ḑice, din câte am ḑis, că se va face înviere şi rĕsplătire faptelor bune, pentru acésta fiţi întăriţi (că se clăteau în ḑogma cea despre înviere); fiind însă că se leneveau despre viaţa cea bună şi plăcută luĭ Dumneḑeŭ, fiind-că nu nădĕḑduĭau înviere dupre socotinţa lor cea greşită;—pentru acésta Apostolul urmând, le ḑice să prisoséscă şi să sporéscă tot-de-una în lucrul Domnuluĭ, nu numaĭ acela însuşĭ prost lucrându-l, ci şi cu covîrşire şi cu prisosinţă ostenindu-se într'însul; ĭar lucrul al Domnuluĭ, care îl ĭubeşte Domnul, şi pre care ca o datorie o cere dela noĭ, este fapta bună şi paza poruncilor luĭ[1]).

Ştiind că ostenéla vóstră nu este deşértă întru Domnul.

Adecă voĭ hristianiĭ, ḑice, nădĕḑduind că se va face înviere, orĭ cât aţi osteni cu acéstă nădeḑe, să ştiţi că nu veţi perde ostenelele, ci pentru tóte vi se va plăti de Domnul. Că maĭ înainte vĕ lenevĭaţi despre fapta bună şi despre poruncile Domnuluĭ, căcĭ nu credeaţi că va fi înviere şi pentru aceea nu voĭaţi să osteniţi în deşert şi în zădar; ĭar acum după ce v'aţi încredinţat că va fi înviere, orĭ şi cât aţi osteni, nu este în deşert şi în zădar; ĭar «întru Domnul» orĭ însemnéză că ostenéla vóstră este întru Domnul, adecă că se face cu ajutorul Domnuluĭ, pentru-că o face în fapte plăcute luĭ Dumneḑeŭ, orĭ însemnéză că dela Domnul nu se va zădărnici ostenéla vóstră, ci veţi lua dela dînsul rĕsplătirile.

CAP. XVI.

1. Iar despre adunarea cea pentru sfinţi, precum am rânduit bisericilor Galatieĭ, aşa şi voĭ să faceţi.

După ce a plinit fericitul Pavel cuvîntul cel despre ḑogma

[1]) Iar Mar. Vas. întrebat fiind, cum prisoseşte cine-va în lucrul Domnuluĭ tot-de-una? rĕspunde, că atuncea prisoseşte, când înmulţeşte pre ḑarul cel dat luĭ dela Dumneḑeŭ, fiind-că foloseşte şi aduce spre sporire pre aceĭ ce li se face bine de el, saŭ când dupre aseměnarea silinţelor omeneştĭ, arată maĭ multă silinţă a sa în lucrul Domnuluĭ (Hotăr. 290 pre scurt). Ḑice însă şi cuviosul Marcu, cum că „lucrarea cea dupre Dumneḑeŭ se numeşte faptă bună“ (Cap. CCII, despre ceĭ ce socotesc că se vor îndrepta din fapte).

învierei, vrênd să intre în cuvîntul cel moralicesc, a lăsat tóte cele-l-alte și a venit la capul faptelor bune, la milostenie; adunare însă numește pre strângerea banilor, celor ce se dau milostenie la săracii hristiani, precum este ceea ce în ḑiua de adĭ se numește cutie. Arată însă Apostolul îndată dela început și dela numire, lesnirea lucrului; pentru-că ceea ce se adună dela mulți, nu se arată grea și fiește-căruia îi este ușor; apoĭ îi pornește pre eĭ spre rîvna milosteniei, povestindu-le lor, cele ce aŭ isprăvit alții. Precum Galateniĭ, ḑice, adună milostenii pentru sfinți, adecă pentru săracii hristiani, ceĭ ce se află în Ierusalim[1]), așa să adunați și voĭ. Nu a ḑis însă, că am sfătuit pre Galateni să facă acésta, ci a ḑis: am rânduit, maĭ stăpânitorește adecă am poruncit lor; pentru ca să te învețĭ, tu hristianule, cel ce audĭ că adunarea acésta pentru săracii hristiani este poruncă împĕrătéscă, și pentru acésta nu se cuvine a o defăima, ci de datorie a o face[2]).

2. Intru una a Sâmbetelor fiește-carele din voĭ, pune la sineși, învistierind, orĭ cât s'ar înlesni.

Una a Sâmbetelor pre Duminică o numește, în loc de întâĭa ḑi din cele ale Sábatului ḑile, adecă ale sĕptĕmâneĭ (că Sábaton se numește nu numaĭ ḑiua a șeptea, și tóte ḑilele sĕptĕmâneĭ împreună unindu-se dela parte totul), îĭ îndémnă însă la milos

[1]) Veḑĭ și suptînsemnarea ḑicereĭ: „numaĭ ca să ne aducem aminte de ceĭ săracĭ“ (Galateni II, 10).

[2]) Insemnéză, că în Testamentul cel Vechĭŭ era loc rânduit și osebi în biserica luĭ Dumneḑeŭ, unde puneaŭ Evreiĭ argint și aur, atât pentri înoirea părților celor stricate ale bisericeĭ, cât și pentru cele-l-alte trebu inte ale preoților și ale norodului; locul acesta însă se numea vistieri caseĭ Domnuluĭ, precum se scrie la Iisus al luĭ Navi: „Și tot argintul, saĭ aurul, saŭ arama, saŭ ferul, sfînt va fi Domnuluĭ, în vistieria Domnu luĭ se va băga (Iisus Navi VI, 19); și se numea chivot adecă ladă: „ș a luat Iodae preotul un chivot și a săpat bortă în scândura luĭ și l dat pre el la Amadivi în casa omuluĭ caseĭ Domnuluĭ. Și aŭ dat preoț ceĭ ce păzeaŭ soma, tot argintul cât s'a aflat în casa Domnuluĭ“ (IV a împĕrați. XII, 9); sĕ numea și gazofilachion: „Și Eliasid preotul și-a făcu luĭși gazofilachion mare și acolo era maĭ înainte dând Manaà și Livani și vasele“ (Neem. XIII, 5). Și ĭarășĭ: „Și șeḑênd Christos în preajma gazo filachiuluĭ, privea cum punea glóta arama în gazofilachion“ (Marc. XII, 14 Se numea încă și Corvana, adecă chivotul cel ce priimea darurile, că corvan va să ḑică, eliniște, dar; „far arhiereiĭ luând arginții aŭ ḑis: nu est ertat a se pune aceștia în corvana“ (Mat. XXVII, 6). Și nu numaĭ în ce veche era loc rânduit pentru unele ca acestea, ci și întru cea nóuă, în lăuntru în biserică. Pentru acésta dumneḑeescul Chrisost. ḑice: „Și ch votul acesta încă este mult maĭ bun decât chivotul acela, decât lada cee ce se află în casă obștéscă adecă și maĭ de nevoe, că nu haĭne, ci mi lostenie are adunată și închisă, deși puțini sînt aicea ceĭ ce aŭ (Vo XXXII la Mat.). Insă locul acesta este asemenea cu cel ce astă-ḑĭ obștes se ḑice pangar.

tenie și din ḑiua acésta a Duminicei, întru care se adună milostenia. Că le aduce aminte Apostolul prin Duminică de taĭnele cele de viață făcĕtóre, cu care se împărtășesc hristianiĭ în ḑiua acésta. Că daca se împărtășesc hristianiĭ în ḑiua Duminicei cu nestricăcĭosul trupul și sângele Domnuluĭ, cum nu este cu dreptul a împărtăși și ei cu stricăcĭósa milostenie pre săraciĭ hristianĭ, din averile lor? Poruncește însă Apostolul că, cu multă luare aminte și purtare de grijă să înviestieréscă fie-carele hristian, aceea ce s'ar înlesni, adecă aceea ce ĭ-ar da Dumneḑeŭ și aceea cu care se înlesnește. Căcĭ nu a ḑis îndată: adă, pentru a nu se rușina cine-va, de ar fi adus puțin, ci a ḑis: pune la o parte hristianule în fie-care Duminică milostenia ta, cea dupre putință și păstrézĕ-o pre ea în casa ta[1]), și când va fi somă de ajuns atuncea adă-o.

Ca nu când voĭŭ veni, atuncea să se facă adunările.

Maĭ înainte de vreme, ḑice, adunați hristianilor milostenia pentru săracĭ, ca nu atuncea să o adunați, când este trebuință a se trimite la săracĭ în Ierusalim. Ḑicênd însă Pavel, căcĭ când voĭŭ veni, ĭĭ face maĭ osîrdnicĭ spre adunarea milosteniei, fiind-că milostenia fiește-căruĭa, înaintea luĭ va să se dea și să se numere.

3. Iar când voĭŭ veni, pre carĭ ĭ-ați socoti, prin scrisorĭ, pre aceĭa îĭ voĭŭ trimite să ducă darul vostru în Ierusalim.

Iar de voĭŭ veni, ḑice, atuncea voĭŭ trimite cu scrisorĭ împreună adunata milostenie a vóstră la Ierusalim, prin frațiĭ aceĭa, carĭ prin cercare ĭ-ați afla vrednicĭ spre acésta. Bine însă a ḑis dumneḑeescul Apostol, că voĭŭ trimite cu aceĭa, pre care ĭ-ați

---

[1]) O! de s'ar lucra și în vremile acestea de hristianĭ acéstă sfătuire a Apostoluluĭ și a se face în casa fiește-căruĭ hristian adunare de milostenie pentru săracĭ și a nu se face prin bisericĭ întru înfricoșata vreme a dumneḑeeștei Liturghiĭ și a sfințitei jertfireĭ ceiĭ fără de sânge; fiind-că ceĭ ce țin cutiile milosteniei, încungĭurând tótă biserica, rupând și ghĭontind pre mulțimea noroduluĭ, pricinuesc cu adevĕrat mare turburare în biserica luĭ Dumneḑeŭ, și nicĭ eĭ aud cele ce se ḑic în dumneḑeésca Liturghie, nicĭ pre alțiĭ îĭ lasă să asculte în liniște și cu luare aminte, pentru ghĭontirile lor cele fără de rânduĭală și pentru glasurile lor cele turburătóre. Insemnéză că acest obiceĭŭ îl pomenește sfințitul Iustin filosoful și mucenicul în rĕspunderea cea desvinovățitóre (apologhia) pentru hristianĭ adecă că fiește-carele hristian făcea milostenie în ḑiua Domnuluĭ, dupre putința sa, la săracĭ. Adăogim însă și acésta, că de nu vor hristianiĭ să păzéscă sfătuirea acésta a Apostoluluĭ, și fiește-care să adune în casă milostenia cea dupre putință pentru săracĭ, Duminicile și sĕrbătorile, încaltea, să nu adune milostenia acésta în bisericile luĭ Dumneḑeŭ, ci hristianiĭ, ceĭ ce țin cutiile, eșind maĭ înainte decât toțĭ cu cutiile, să stea la ușile bisericilor; și când vor eși toțĭ hristianiĭ afară, după sfîrșitul dumneḑeeștei Liturghiĭ și după slobodire, pue fiește-carele hristian mila cea dupre putere în cutiĭ saŭ în discurĭ.

afla aleşi spre acéstă, ferindu-se pretutindenea de smintelele, cele ce urméză din acésta, pentru a nu prepune, că va să oprésca ce-va din baniĭ ceĭ adunaţĭ. Deci, o cetitoriule, fă stare la acésta, «ĭ-aţĭ cerca» (socoti) şi apoĭ citeşte: «prin scrisorĭ pre aceştia ĭi voĭŭ trimite», pentru a fi înţelegerea cuvîntuluĭ acest-fel: pre aceĭa ce voĭ ĭi veţĭ cerca, pre aceştia ĭi voĭŭ trimite cu scrisorile mele, ca cum ar dice, că şi eŭ voesc să merg cu dînşiĭ şi mĕ voĭŭ împărtăşi cu dînşiĭ întru acéstă slujbă prin scrisorile mele. Dar însă a numit pre milostenie, adecă filotimie a voinţeĭ, ca să arăte, că ceĭ ce miluesc, fac óre-ce mare bine şi că o fac cu osîrdie şi nu cu scârbă saŭ cu silă; că acest-fel este darul; pentru-că a o numi acésta milostenie a socotit a fi lucru nevrednic pentru sfinţiĭ aceĭa hristianĭ, carĭ aŭ să priiméscă.

4. De va fi însă vrednică de a merge şi eŭ, împreună cu mine vor merge.

Molostenia vóstră cea împreună adunată, de va fi atâta multă în cât ar fi vrednică de a sluji şi eŭ la ducerea eĭ, cu bucurie şi eŭ o voĭŭ duce la Ierusalim. Cu acest cuvînt însă ĭi îndémnă Apostolul, ca să facă maĭ îmbelşugată milostenia, însă de are a merge şi însuşi Pavel în persónă, ĭarăşi voeşte să aĭbă marturĭ, că el nu are să ĭa nimic din baniĭ ceĭ adunaţĭ, pentru acésta şi dice, că eŭ nu voĭŭ merge singur, ci vor veni împreună cu mine şi aceĭa, pre carĭ voĭ ĭ-ĭĭ alege.

5. Şi voĭŭ veni la voĭ, când voĭŭ trece Macedonia, că prin Macedonia trec[1]).

6. Şi póte la voĭ voĭŭ rĕmânea, saŭ şi voĭŭ ĭerna, ca voĭ să mĕ petreceţĭ orĭ unde voĭŭ merge.

7. Că nu voesc acum pre voĭ în trécăt a vĕ vedea, ci nădĕjduesc a rĕmânea la voĭ óre-care vreme, de va rândui Domnul.

Nu a dis Apostolul că merg la Macedonia, ca să nu dică Corinteniĭ că maĭ mult cinsteştĭ pre Macedoneni decât pre noĭ; ci a dis, că trec prin Macedonia, adecă de sîrg şi cu grăbire şi în trécăt vĕd pre hristianiĭ din Macedonia, ĭar la voĭ voĭŭ

[1]) Intru aitele se află „că prin Macedonia voĭŭ veni", care este şi maĭ dréptă; saŭ că prin Macedonia trec, se ĭa de împrotivă timp, în loc de „printr'însa voĭŭ veni", precum şi „vin" maĭ de multe orĭ se ĭa în loc de „voĭŭ veni", timpul viitor dicêndu-se ca cel de faţă pentru adevĕrul, că în Efes era, când scria trimiterea, precum arată în urmĕtorul stih VIII, dicênd: voĭŭ rĕmânea însă în Efes. Cum se dice însă în óre-care izvóde, că trimiterea acésta s'a scris din Filipi, orĭ póte cu greşélă dice s'a scris, şi trebue în loc de a dice, s'a scris, să se scrie s'a trimis; că póte după ce a mers la Filipi Macedonieĭ să fi trimis scrisórea de acolo.

rĕmânea în îndelungare de vreme. Cu cuvîntul acesta însă arată şi că îĭ protimiseşte pre dînşiĭ, ca pre ucenicĭ aĭ sĕĭ maĭ adevĕraţĭ şi maĭ vrednicĭ de cuvînt maĭ mult decât pre Macedonenĭ (că mare era biserica din Corint) şi-ĭ înspăimîntézĕ tot o dată, pre ceĭ ce aŭ pĕcătuit între Corintenĭ. Adauge însă acésta: «póte» pentru neştiinţă; pentru-că nu ştia, de se va erta de Duhul Sînt să rĕmâe la dînşiĭ, căcĭ unde voea Sf. Duh, acolo mergea şi el; şi în Efes aflându-se atuncea, urma să mérgă la Macedonia şi să strĕbată prin ea în grabă şi apoĭ să mérgă la Corint. Cu multe semne însă arată Pavel dragostea ce o avea către Corintenĭ şi maĭ ales cu dóuĕ: cu unul adecă, că nu voeşte a-ĭ vedea pre eĭ în trécăt; ĭar altul, că voeşte a fi trimis de dînşiĭ acolo unde va avea a merge.

8. Voĭŭ rĕmânea însă în Efes până la cincĭ-ḑecime.

Şi cuvîntul acesta este însuşit omuluĭ aceluĭa, ce mult ĭubeşte pre ĭubiţiĭ sĕĭ, a le spune lor adecă, unde are să petrécă şi până când. Pre lângă acestea însă semn de dragoste este şi a le spune, pentru ce pricină are să îngădue în Efes până la cincĭ-ḑecime, că urméză a ḑice:

9. Că uşă mare mi s'a deşchis mie şi lucrătorĭ şi stătătorĭ împrotivă sînt mulţĭ.

Adecă mulţĭ vor să vie la credinţa luĭ Christos şi să crédă, pentru acésta mi s'a deşchis o mare uşă, ca să intre aceştia. Dar uşa acésta este lucrătóre, pentru-că ceĭ ce se află aicea îşĭ aŭ gândul şi osîrdia lor lucrătóre fórte şi înflorind în credinţă (căcĭ învĕţătoruluĭ celuĭ bun strîmtorire i se socoteşte, când nu are ucenicĭ osîrdnicĭ, ĭar bună încăpere şi lăţire, când află ucenicĭ osîrdnicĭ). Iar protivniciĭ, ḑice, eraŭ mulţĭ, pentru acésta, adecă pentru-că priimesc mulţĭ credinţa; pentru-că diavolul vĕḑêndu-se pre sine golit de robiĭ şi slujitoriĭ sĕĭ ceĭ de maĭ înainte, se turbură maĭ mult, şi scólă pre mulţĭ împrotiva evangheliceştеĭ propoveduireĭ mele.

10. Ĭar de va veni Timoteĭ, vedeţĭ, ca fără de frică să fie la voĭ.

Fiind-că Timoteĭ urma să mérgă la Corint, de urmare era să fi prihănit pre ceĭ ce aŭ pĕcătuit şi să-ĭ certe; pentru acésta Pavel maĭ înainte îl siguripseşte îndatorind pre Corintenĭ şi ḑicêndu-le să nu se scóle asupra luĭ Timoteĭ ceĭ bogaţĭ şi ceĭ învĕţaţĭ întru filosofie; nu că dór Timoteĭ era fără bărbăţie şi mic de suflet şi că ar fi căḑut de frică, ci pentru a nu se vătăma aceĭa ce ar fi stătut împrotiva luĭ, că Timoteĭ era fórte gătit şi osîrdnic de a priimi şi primejdiĭ. Însă bine a ḑis Pavel, ca să fie fără de frică Timoteĭ la voĭ; să las, ḑice, pre

Elinii ceĭ din afară, carĭ póte să-ĭ stea împrotivă. Eŭ partea vóstră o caut să priimiți mustrările și certările luĭ Timoteĭ cu blândeță și cu smeritâ cugetare și cu supusă ascultare.

Că lucrul Domnuluĭ lucrézâ precum și eŭ; deci să nu-l defaĭme cine-va pre el.

Adecă Timoteĭ propoveduește și învață, nu prost și cum s'ar întêmpla, ci precum și eŭ propovedoesc și învĕț, care acest cuvînt este mare laudă luĭ Timoteĭ. Deci fiind-că este unul ca acesta Timoteĭ, pentru acésta, dice, să nu-l defaĭme cine-va dintre voĭ, ca pre un maĭ mic și maĭ tênĕr; căci fiind-că era tênĕr și singur, Timoteĭ a priimit purtarea de grijă și îndreptarea unuĭ atâta norod, și norod mândru, pentru acésta de urmare era póte a se defăĭma de către dînșiĭ.

11. Ci proîntimpinați-l pre el cu pace, ca să vie la mine, că îl aștept pre el împreună cu frații.

Nu numaĭ să nu defăĭmați pre Timoteĭ, dice, ci maĭ ales și cinstiți-l; că acésta însemnézâ dicerea: întimpinați-l; și cu pace să întimpinați, adecă fără nicĭ o frică și fără gâlcévă și prigonire, ci cu tótă supunerea. Dicênd însă Pavel, că aștept pre Timoteĭ să se întórcă, îĭ sperie, cu socotélă ca să știe eĭ, că Timoteĭ va spune tóte luĭ Pavel și pentru acésta să nu-l mâhnéscă pre el întru nimic, și pre lângă acésta arată pre Timoteĭ maĭ vrednic de cucernicie și maĭ respectarisit Corintenilor fiind-că îl are pre el trebuincios Pavel; drept aceea îl aștéptă să mérgă înapoĭ, pentru-că are trebuință de el.

12. Iar despre fratele Apolo, mult l'am rugat, ca să vie la voĭ împreună cu frațiĭ; și cu totul nu a fost voe ca acum să vie.

Apolo acesta era și maĭ mare cu vîrsta decât Timoteĭ, și bărbat cuvîntăreț, precum îl arată Faptele apostolești (Cap. XVIII). Deci, pentru a nu dice Corintenii: și pentru ce nu aĭ trimis pre Apolo cel maĭ vechiŭ, ci ne-aĭ trimis pre Timoteĭ, cel maĭ noŭ? pentru acésta dice Pavel, că mult l'am rugat pre Apolo să vie, și nu a dis, că mĭ-a stătut împrotivă și nu a voit să vie, ci pentru a-l sloboți pre el de prihănire, dice, că cu adevĕrat nu a fost voea luĭ Dumnedeŭ ca să vie acum.

Va veni însă când va avea vreme.

Pentru a nu dice Corintenii, că acésta este pricinuire, o fericite Pavle, că aĭ rugat pre Apolo ca să vie, pentru acésta dice aicea Apostolul, că Apolo va veni când va avea vreme potrivită; una adecă ca să diafendefsască (apere) și să-l desvinovățéscă căci nu a mers, și alta încă, ca să-ĭ mângâe pre eĭ ci

nădejdea venirei luĭ, fiind-că doreaŭ să-l vadă şi să se îndulcéscă de el.

13. Priveghĭaţĭ.

Iarăşĭ a'cea la sfîrşitul trimiterei sfătueşte pre hristianiĭ din Corint marele Apostol şi le ḑice să fie deştepţĭ tot-de-una, arătând că nu se cuvine a-şĭ avea nădejdile mântuireĭ lor numaĭ întru învĕţătoriĭ lor, ci şi întru a loruşĭ osîrdie şi sîrguinţă. Le-a ḑis însă să fie deştepţĭ, fiind-că dormitaŭ şi se leneveaŭ şi pentru acésta trebuĭaŭ să fie luătorĭ aminte, pentru ca să nu-ĭ amăgéscă unul şi altul cu minciunóscle socotinţe şi cu relele dogme, precum la multe părţĭ ale trimiterei acesteea am ḑis. Socoteşte însă, o cetitoriule, că şi din cuvîntul acesta arată Pavel, că Christos grăĭa în inima luĭ; că ceea ce ḑicea Christos ucenilor sĕĭ şi tuturor împreună: «Cele ce le ḑic vóuĕ, tuturor le ḑic, priveghĭaţĭ» (Marc. XIII, 37), acésta o ḑice şi el hristianiĭlor, ucenicilor luĭ.

Staţĭ în credinţă.

Staţĭ, ḑice, întăriţĭ în credinţă, fraţilor, şi nu întru înţelepciunea cea din afară; că întru înţelepciunea cea din afară nu este stare şi întărire, ci clătire şi înduplecare şi povîrnire. Acésta însă o a ḑis, pentru-că hristianiĭ ceĭ din Corint se clăteaŭ în credinţă şi în dogmele credinţeĭ, precum maĭ ales era dogma cea despre înviere.

Îmbărbataţi-vĕ şi întăriţi-vĕ.

Acésta o a ḑis Apostolul, pentru aceĭ ce iĭ vrăşmăşuĭaŭ, ca să le facă rĕŭ, înduplecându-ĭ pre eĭ să calce predanisirile cele de Pavel predanisite precum maĭ ales a fost, că bărbaţiĭ se cuvine a se ruga cu capetele descoperite, ĭar femeile acoperite, precum am ḑis la cap. XI. Le-a ḑis însă, să se îmbărbăteze, pentru-că eraŭ micĭ de suflet şi pentru-că, dupre Teodorit, aveaŭ vrăşmaşĭ arătaţĭ şi se bântuĭaŭ de către ceĭ necinstitorĭ de Dumneḑeŭ. Pentru acésta aveaŭ trebuinţă să arăte inimă mare în gónele şi în greutăţile acelea.

14. Tóte ale vóstre, întru dragoste să se facă.

Acésta o a ḑis Pavel pentru aceĭa ce aveaŭ prigonirĭ şi desbinărĭ în Corint şi despărţeaŭ biserica luĭ Christos în multe părţĭ, precum am ḑis la începutul trimiterei; căcĭ orĭ de învaţă cine-va, ḑice, orĭ de se învaţă, orĭ de mustră şi cértă, tóte se cuvine a se face cu dragoste; căcĭ când dragostea este în mijloc, negreşit, nicĭ mândrie încape, nicĭ prigonire, nicĭ desbinărĭ.

15. Şi vĕ rog pre voĭ fraţilor.

Chip săritor întrebuinţézĕ aicea Apostolul, căcĭ ḑicerea «ro-

gu-vĕ» nu se unește cu ḑicerea: «Știți casa luĭ Stefana», care se ḑice maĭ jos, ci cu ḑicerea: «Ca și voĭ să vĕ supuneți unora ca acestora»; ĭar acésta: «știți casa» și cele-l-alte s'aŭ pus în mijloc.

Știți casa luĭ Stefana, că este începĕtură a Ahaeĭ.

Voĭ știți, fraților, ḑice, și nu trebue a vĕ învĕța dela mine, căcĭ casa luĭ Stefana este începĕtură a Ahaeĭ. Numește însă casa luĭ Stefana începĕtură, saŭ căcĭ eĭ (casnicii) maĭ întâiŭ de cât cei-l-alți Corinteni aŭ creḑut în Christos, saŭ căcĭ aveaŭ petrecerea lor maĭ cuviósă și maĭ îmbunătățită decât a celor-l-alțĭ; căcĭ începĕtura tot-de-una însemnéză pre maĭ bunul și are drept de a avea óre-care maĭ deosebit pronomion, maĭ pre sus de altele, al cărora este și se ḑice începĕtură. Iar care parte a Moreeĭ se numește Ahaĭa, veḑĭ la suptînsemnarea ḑicereĭ: «Că a bine voit Mocedonia și Ahaĭa» (Rom. XV, 26)[1]).

Și spre slujba sfinților s'a rânduit și s'a afierosit pre sineși.

Tótă blagoslovita familia acésta, ḑice, și casniciĭ luĭ Stefana, s'a rânduit și s'a afierosit pre sineși spre a priimi pre săracii hristianĭ și a le sluji lor la tóte cele trebuincióse și de nevoe, și ce este maĭ de mirare că fericiții aceștia nu s'aŭ rânduit de cătrĕ alțiĭ la acésta, de nevoe și cu sila, ci de voea lor și de înșeși alegerea lorușĭ s'aŭ rânduit la acésta, pentru dragostea fraților și a Domnuluĭ.

16. Ca și voĭ să vĕ supuneți unora ca acestora, și tot celuĭa ce împreună lucréză și ostenește.

Adecă vĕ rog pre voĭ, frații meĭ, să vĕ supuneți și voĭ Corintenii acestora și să-ĭ ajutați și cu cheltuĭală de banĭ și cu slujbă trupéscă; și nu a ḑis prost să împreună lucrați cu dînșiĭ, ci arătând covîrșitóre și întinsă ascultare a ḑis, că să vĕ supuneți lor. Pentru ca să nu se arăte însă Apostolul că vo rovește cu hatîr numaĭ pentru Stefana, ḑice dupre urmare să se supue hristianiĭ și fiește-căruĭa altuĭa ce împreună lucréză și ostenește la bunătățile cele ca acestea, adecă la slujba și ajutorirea săracilor hristianĭ; căcĭ toți aceștia, ḑice, sînt vrednicĭ a dobândi cinste dela ceĭa-l-alți, ca cu cinstea acésta să sufere vitejește ostenéla ce fac pentru săraciĭ frați.

17. Mĕ bucur însă pentru venirea luĭ Stefana și a luĭ Fortunat și a luĭ Ahaic, căcĭ lipsa vóstră, aceștia o aŭ plinit.

Aceștĭ treĭ aŭ fost, cariĭ aŭ vestit și aŭ spus luĭ Pavel prigonirile și desbinările ce le aveaŭ Corintenii între dînșiĭ, și ce-

[1]) Despre Stefana acesta veḑĭ la cap. I aĭ trimitereĭ acesteea, stih. 16 în suptînsemnare.

le-l-alte necuviințe și pĕcate ce făceaŭ, precum am ḑis la pricina trimiterei aceștia, și póte familia și casnicii caseĭ Hloeĭ (despre carea a ḑis în cap. I, stih 11) prin acești treĭ aŭ arătat luĭ Pavel nestatornicia Corintenilor. Insă fiind-că urma a se turbura și a se mânia Corintenii pre Stefana acesta și pre Fortunat și pre Ahaic, căcĭ aŭ vestit eĭ acestea luĭ Pavel, pentru acésta și Pavel îĭ recomănduește pre aceștia lor prin scrisórea sa. Decĭ, ḑice, că lipsa vóstră, frații meĭ, o aŭ plinit aceștia, adecă în locul vostru al tuturor aŭ venit la mine, și pentru dragostea vóstră aŭ suferit atâtea ostenicióse călĕtorii.

18. Că a odihnit pre duhul meŭ și pre al vostru.

Cu aceste cuvinte arată Pavel, că odihna ce aŭ pricinuit duhuluĭ trimișiĭ cĕĭ de maĭ sus este odihna a lor însuși a Corintenilor; în cât de vreme ce eŭ m'am odihnit de dînșiĭ, ḑice, și voĭ asemenea să socotiți acésta, ca un căștig al vostru și odihnă, adecă pre a mea odihnă, ce s'a făcut printr'înșiĭ; pentru acésta să nu le arătați vre o sĕlbătăcie și moral sĕlbatic lor, carĭ aŭ pricinuit mie și vóuĕ un bine ca acesta.

Să cunóșteți dar pre uniĭ ca aceștia.

Adecă aveți-ĭ pre eĭ întru tótă cinstea și apropierea și înlesnirea.

19. Vĕ uréză pre voĭ bisericile Asieĭ.

Cu oracția și hiritismosul acesta lipește împreună sfîntul Apostol pre mădulările luĭ Christos, una cu alta, precum obicĭnuește tot-de-una a face la sfîrșitul tuturor trimiterilor sale.

Vĕ uréză pre voĭ întru Domnul mult Achila și Prischila, împreună cu biserica cea din casa lor.

Fiind-că în casa luĭ Achila și a Prischileĭ, făcĕtorilor de corturĭ, rĕmânea petrecênd Pavel, când se afla în Corint și lucra împreuna cu dînșiĭ meșteșugul corturilor, și fiind-că acest Achila și Prischila eraŭ atuncĭ în Efes (precum mărturisesc Fapt. Apost. la cap. XVIII, 16), pentru acésta trimite din partea lor Corintenilor hiritismosurĭ. Veḑĭ însă, o cetitorĭule, fapta bună a dumneḑeesculuĭ Achila acestuĭa și a Prischileĭ, carĭ casa lor o aŭ arătat biserică de treĭ orĭ fericiții, fiind-că se aduna într'însa mulțimea hristianilor.

20. Vĕ uréză pre voĭ frații toți, îmbrățișați-vĕ toți întru sărutare sfîntă.

Adăugirea acésta a sfinteĭ sărutărĭ, adecă o ḑice Pavel Corintenilor să se sărute toți între dînșiĭ cu sărutare sfîntă, acésta, ḑic, întru singură trimiterea acésta o scrie Apostolul și nu întru alta óre-care; ĭar acésta o a făcut pentru multele prigonirĭ și desbinărĭ, ce aveaŭ între dînșiĭ Corintenii. Decĭ fiind-

că mult le-a poruncit în tótă trimiterea, despre unire și dragoste și o gândire, pentru acésta la sfîrșitul acesteea îĭ unește cu sfînta sărutare, adecă cu cea fără vicleșug și fără fățărnicie[1]).

21. Orația cu mâna mea a luĭ Pavel.

Tóte trimiterile sale fericitul Pavel le dicta, adecă le ḑicea altuĭ gramatic și le scria; ĭar singură orația obicĭnuĭa a o scrie cu însașĭ sfînta mână a sa. Iar trimiterea cea către Galatenĭ a fost silit a o scrie însușĭ cu mâna sa, precum vom spune, ajutând Dumneḑeŭ, la tâlcuirea aceea; asemenea și către Filimon. Decĭ pentru ca să arate Apostolul, că cinstește și ĭubește trimiterea acésta și că tóte cele cuprinse întrînsa sînt ale sale pentru acésta și cu mâna sa a scris într'însa orația cea din partea sa.

22. Dacă cine-va nu ĭubește pre Domnul nostru Iisus Christos, fie anatema.

Cu acest cuvînt pre toțĭ ceĭ ce pĕcătuĭaŭ în Corint, ĭ-a înfricoșat Apostolul și pre ceĭ ce se prigoneaŭ și făceaŭ dezbinări și pre ceĭ ce mâncaŭ jertfele idoleștĭ și pre bărbațiĭ ceĭ ce nu se rugaŭ cu capetele descoperite și pre ceĭ ce nu așteptaŭ pre ceĭ săracĭ la obșteștele mese, ce se făceaŭ în biserică, și pre ceĭ ce nu credeaŭ învierea și în scurt pre toțĭ ceĭa ce umblaĭ în afară de apostoleștile sale învĕțăturĭ și predanisirĭ; pentru-că toțĭ aceștia nu ĭubesc cu adevĕrul pre Domnul; ĭar câțĭ nu ĭubesc întru adevĕr pre Domnul, aceĭa sînt anatema, adecă sînt despărțițĭ de Domnul[2]). O cuvînt înfricoșat! de carele trebue să ne înfricoșăm și să ne cutremurăm, fraților.

---

[1]) Despre sărutare veḑĭ o prea frumósă tâlcuire la cap. XIII al ce a II-a către Corintenĭ, stih 12. Iar Teodorit ḑice că, fiind-că Pavel era departe de Corintenĭ și nu putea a-ĭ îmbrățișa pre toțĭ, pentru acést le poruncește aicea să se îmbrățișeze toțĭ unul cu altul cu sărutar sfîntă și așa prin îmbrățișarea cea obștéscă și sărutarea lor îĭ îmbrățișéză pre eĭ și el și îĭ sărută cu sărutare sfîntă. Prin acéstă îndemnar însă a Apostoluluĭ ne învĕțăm, că și toțĭ hristianiĭ de obște, care dupr lucrarea diavoluluĭ s'ar fi turburat între dînșiĭ și s'ar fi făcut vrășmaș uniĭ altora pentru orĭ ce fel de pricină ar fi, aceĭa se cuvine în grab a deslega vrajba și puind metaniĭ unul altuĭa se adauge și sfînta sărutare, care o îndémnă aicea Apostolul, adecă se cuvine după metani să se îmbrățișeze și să se sărute cu sărutarea neviclénă și frățéscă, ḑicênd unul altuĭa: Iartă-mĕ, frate, și Dumneḑeŭ să te erte; fiind-că pri sărutarea aceea sfîntă arată, că se unesc cu inimele lor și că scot di inima lor tótă vrajba și pomenirea de rĕŭ.

[2]) Iar cum că cela ce nu ĭubește întru adevĕr pre Domnul, acela s face anatema, adecă se desparte de Domnul, mărturisește însușĭ Domnul, carele ḑicea Iudeilor, că pentru acésta nu aŭ cuvîntul luĭ Dumneḑe întru dînșiĭ, ci s'a despărțit de el, pentru-că nu ĭubesc pre Dumneḑeŭ „Și cuvîntul luĭ nu-l aveți întru voĭ, ḑice, că pre cela ce l'a trimis e

Maranata.

Adecă: Domnul a venit[1]). Acest cuvînt însă l'a dis Apostolul întâiŭ, pentru ca să adevereze dogma întrupeştei iconomiei luĭ Christos şi prin acésta se adeveréză şi învierea, care nu o credeaŭ Corintenii; ĭar alta pentru ca să-ĭ ruşineze, că Domnul şi stăpânul nostru a priimit a veni şi a se întrupa şi a se rĕstigni şi a muri pentru dragostea vóstră, ĭar voĭ îl întărîtaţĭ, şi alţiĭ dintre voĭ vĕ numiţĭ aĭ cutăruĭa şi aĭ cutăruĭa învĕţătorĭ şi nu deia Christos, carele a venit în lume pentru mântuirea vóstră; ĭar alţiĭ faceţĭ rĕutăţĭ şi nu păziţĭ poruncile luĭ. Nu a întrebuinţat însă Pavel limba elinéscă, pentru ca să dică, că a venit Domnul, ci evreĭască, saŭ mai bine a dice sirienéscă limbă; că Maranata este limbă sirienéscă, care are multă rudire cu cea evreĭască, precum dice Mar. Vasilie (în voróva I-a la Exaimeron). A întrebuinţat însă sirienésca acéstă dicere, fiind-că scria către Corintenĭ, carĭ se făleaŭ şi se mândreaŭ întru înţelepcĭunea cea din afară şi în buna vorovire a limbeĭ elineştĭ, pentru ca să arate lor, că el nu se laudă, nicĭ are trebuinţă atâta de limba elinéscă, ci se bucură şi se laudă întru prostime şi întru smerenie atâta, în cât şi cu limbă vărvăréscă voeşte să scrie şi să vorovéscă[2]).

---

acestuĭa voĭ nu credeţĭ.... şi nu voiţĭ a veni către mine, ca să aveţĭ viaţă....., ci v'am cunoscut pre voĭ, că dragostea luĭ Dumneḑeŭ nu o aveţĭ întru sine-vĕ" (Ioan V, 39). Şi către Fariseĭ încă dicea: Vaĭ vóuĕ, pentru-că trecea cu vederea şi defăima dragostea luĭ Dumneḑeŭ: „Ci vaĭ vóuĕ fariseilor.... că treceţĭ cu vederea judecata şi dragostea luĭ Dumneḑeŭ" (Luca XI, 42).

Iar Teodorit dicerea acésta a Apostoluluĭ tâlcuindu-o dice: „Să fie despărţit de obştescul trupul bisericeĭ, orĭ carele hristian nu are ferbinte dragoste către stăpânul Christos. Cu acest înfricoşat cuvînt însă a pricinuit Apostolul frică întru toţĭ aceĭa, pre carĭ-ĭ-a prihănit în tótă epistolia acésta; şi aceĭ ce ĭubesc adecă feţele cele frumóse, aceĭa nu vor să aĭbă pre un alt óre-carele tovarăş la dragostea şi ĭubirea lor. Iar dumneḑeescul Apostol ĭubind pre Christos, voeşte să aĭbă pre toţĭ ómeniĭ împreună ĭubitorĭ şi tovarăşĭ la acéstaşĭ dragoste; ĭar pre câţĭ ĭ-ar vedea, că nu ĭubesc pre ĭubitul sĕŭ Christos, pre aceştia îĭ osebeşte şi îĭ desparte de biserică". Aşa cu adevĕrat dice dumneḑeescul Teodorit. Iar eŭ acestea scriindu-le, alta nu pot a dice, fără numaĭ: vaĭ nóuĕ hristianilor celor de acum! pentru-că şi noĭ, fiind-că nu ĭubim întru adevĕr pre Christos, pentru acésta sîntem vredniĭ de anatematismosul acesta, ce îl dice aicea Pavel; şi dupre urmare sîntem vredniĭ a ne despărţi şi a ne osebi de biserică, precum dice Teodorit. Veḑĭ despre anatematism la cap. IX al ceiĭ către Romanĭ, stih 3.

[1]) Iar Coresie dice, că alţiĭ aŭ dis: Maranata va să dică: „Domnul nostru va veni la judecată; precum şi Climent acésta voeşte că însemnéză dicerea Maranata" (Epist. a II-a).

[2]) Însemnéză, că în óre-care manuscrisurĭ s'a aflat acésta, că dicênd Pavel acésta: „De nu ĭubeşte cine-va pre Domnul nostru Iisus Christos,

23. Darul Domnului nostru Iisus Christos cu voi.

Acésta este însușire de adevĕrat învĕțător a nu învĕța numai și a sfătui, ci și a se ruga pentru ucenicii sĕi și a-i întări cu îndoit chip, adecă atât cu învĕțătura sa, cât și cu ajutorul cel prin rugăciunile sale, întru darul cel de sus dela Domnul[1]).

24. Dragostea mea cu voi toți, în Christos Iisus; amin.

Fiind-că Pavel era departe dela Corint cu locul, pentru acésta, ca cum ar întinde amândóuĕ mânile sale și cu acestea, ca cu mâini de dragoste, cuprinzĕnd pre toți aceia și îmbrățișându-i dicea: Dragostea mea fie cu voi toți, fiii mei; care acésta este asemenea, ca cum ar dice: eŭ sînt împreună cu voi toți, frații mei, și nu lipsesc dela voi dupre duhul și dragostea mea, măcar deși dupre loc sînt despărțit. Prin acest cuvînt însă, arată că tóte cele ce a scris lor, nu le-a scris de mânie și de ură, ci de dragoste și de părintésca purtare de grijă, măcar deși pre din afară și dupre părere aŭ óre-care amărîre. Pentru a nu socoti însă, că măgulindu-i pre ei, le dice acestea, adăugând acésta «în Christos Iisus». Dragostea mea, dice, cea către voi nu are nimica omenesc, nici vre un lucru trupesc, saŭ alt sfîrșit, ci tótă este dŭhovnicéscă și dumnedéscă și dupre Christos.

Să ne rugăm dar luĭ Dumnedeŭ și noi, ceĭ ce cetim și audim trimiterea acésta, ca să ĭubim unii pre alții întru Christos și să nu avem întru sine-ne vre un semn de luméscă și trupéscă dragoste, care este protivnică și vrășmașă luĭ Dumnedeŭ; căci cu un chip ca acesta ne vom învrednici și noi a dobândi ĭubitele locașurile luĭ Dumnedeŭ în Christos Iisus Domnul nostru, carele ne-a ĭubit pre noi, căruia slava în vécurile vécurilor; amin.

Acésta întâĭa către Corinteni Epistolie s'a scris, saŭ mai bine

---

să fie anatema"; că îndată ar fi venit Domnul și s'ar fi arătat luĭ, pecetluind cuvîntul luĭ. De acésta și Pavel după acésta a scris dicerea: „Maranata", adecă Domnul a venit, orĭ s'a arătat. Acésta o am scris, precum o am aflat, și cel ce voește, priiméscă-o. Iar Teodorit dice, că pentru acésta a dis Maranata Apostolul în limba sirienéscă, pentru ca să arate Corintenilor, că nu este trebuință de învĕțătura cea din afară, ci de credință.

[1]) Insemnéză, că dupre Teodorit, oracția care o obicĭnuia Apost. Pavel a o scrie cu însușĭ mâna sa, este acésta: „Darul Domnului nostru Iisus Christos să fie cu voi". Asemenea și cea mai de jos: „Dragostea mea cu toți voi, în Christos Iisus; amin". Insă acéstă oracție este în loc de cea ce obicĭnuim noi acum de scriem la sfîrșitul scrisorilor, ce trimitem, adecă în loc de: fii sănătos, dupre acestaș Teodorit (Vedĭ la cea a dóua către Tesalonicheni, Cap. III, Stih. 18).

a dice, s'a trimis din Filipe, prin Stefana și Furtunat și Ahaie și Timoteĭ. Și vedĭ despre acésta în suptînsemnarea dicereĭ: «Că voĭŭ veni la voĭ, când voĭŭ trece prin Macedonia» (I Cor. XVI, 5).

S'a început acéstă tâlmăcire în limba românéscă din tâlmăcirea cea din limba obicĭnuită acum grecéscă a fericitului întru pomenire dascălului Nicodim Atonitului, de smeritul V. P. M., la anul mântuireĭ 1845 Noemvrie 27, tom. I-iul, și cu ajutorul lui Dumnedeŭ în urmĕtorul an 1846 Fevruarie 22 s'a isprăvit.

REGISTRU ALFABETIC

AL MATERIEI DIN TOMUL ÎNTÂIU

A.

Pagina

Abrogarea legei vechi 97
Acarnani cine erau; în notă 425
Adam este chip al lui Hristos; în notă 78
„ n'aveà trup muritor înainte de păcat; în notă . . . 90
„ când a păcătuit; în notă 101
„ ce va să zică; în notă 435
Achila şi Prischila lăudaţi de Pavel 258
Adevărata cunoştinţă a legei; în notă 47
Aflători de rele ce înseamnă 33
Agapele ce erau; în notă 434
Ahaia în ce parte se află; în notă 254
Alegerea celor aleşi se face prin Har 152
Amin în Scriptura veche; în notă 29
Anatema ce însemnează şi cine este . . . . . 146 şi 554
Andronic cum este lăudat 260
Animale, de ce sânt unele necurate 234
„ , îngrijirea de ele 391
Apocrife din V. Test. 241
Apolos cine eră; în notă 278
Apostolatul e unit cu mari greutăţi 390
Apostolii cari au priimit cunoştinţa Invierii; în notă . . . 510
„ de ce aveau între ei şi femei 389
„ cum au convertit omenirea; în notă. 288
„ se zic cu picioare frumoase 169
„ se îndeletniciau şi cu lucru de mână 396
„ sânt mai întâiu decât profeţii 467
„ propoveduiau, iar Dumnezeu înduplecà 10
Aprindere, ce înseamnă; în nota 2 357
Asprimea lui Dumnezeu, ce înseamnă; în nota 1. 182
Arhiereu nu e capabil ori cine să fie; în notă 316
„ se cuvine a căutà mai mult folosul obştesc; în notă 424
Atribute (avuţii, deplinătăţi) ale lui Dumnezeu; în nota 3 . . 24
Avà, părintele, cum se tâlcueşte 126

Pagina

Avraam s'a îndreptat din credință, nu din faptele legei . . 64
„ a fost tată și al Iudeilor tăiați împrejur și al neamurilor netăiate împrejur 66
„ n'a primit făgăduința sub lege 67
Axiomele legei firești 63

B.

Baal ce era; în nota 2 173
Balaam vrăjitorul și sfatul său 410
Bărbatul nu se cade a se rugă cu capul acoperit . . . 427
„ este și serv și stăpân femeei; în notă 353
„ nu se desparte de soția necredincioasă; în notă . . 358
„ cum este cap al femeei 426
„ este pentru femee 431
Beelfegor, ce înseamnă 411
Bencheturi, ce sânt 224
Beția, relele ce izvorăsc din 424
Bine, ce este 235
„ desevârșit 482
Biserica, ce înseamnă 272
„ este trup al lui Hristos 467
„ , cei exluși din.... ce devin 231
„ trebue a exclude din.... pe păcătoșii vădiți . . . 335
Bir și dajdie pentru ce plătim 219
Botezul ce este . . . . . 83 și 150
„ se face prin cufundare 85
„ asemănările și efectele 86
„ a doua oară nu se face; în notă 88
„ de ce zice Pavel că n'a fost trimis a boteză . . . 281
„ în Moise cum se înțelege; în nota 2 406
„ în Hristos și în Sf. Treime; în nota 4 84
„ a fost preînchipuit la Evrei 407
„ pentru morți cine primià 524
Bogăția lui Dumnezeu ce este 186
Buna cuvântare ce înseamnă 264
Bunătățile gătite de Dumnezeu sânt mai pe sus de simțuri . . 297. 299

C.

Ca (conjuncție) se ià în sens final nu cauzal . . . . . 82 și 43
Catehisire 306
Catehumen 450
Cărțile Profeților ce s'au perdut; în notă 298
Cărnurile de porc de ce se înlăturau ca necurate . . . 226
Căile lui Dumnezeu sânt neurmate 186
Căsătoria pentru ce se face 351
„ este dar dela Dumnezeu 356
„ când se poate desface 358
„ este o legătură; în nota 1 368
„ întru Domnul ce însemnează; în nota 1 377
„ a doua este supusă certărei; în nota 1 378

Pagina

Cântarea în Biserică să fie cu duhul şi cu mintea 489
Cântece necinstite să nu ascultăm; în nota 1 224
Cârtitorul nu-i suferit de Dumnezeu, ci pedepsit 411
Cele ce nu sânt, ce va să zică 289
Cetirea Sf. Scripturi 1
Chemarea neamurilor la Evanghelie 3
Chinuirea trupului în ce constă 403
Chipul faptei bune 199
„ celui pământesc şi al celui ceresc 538
Cina Domnului, ce este 431
„ „ are cinci lucrări; în nota 1 440
Colivele de ce se fac de grâu 531
Conştiinţa cum se defineşte; în nota 2 44
„ este pârâş şi judecător 45
„ legea ei ce este; în nota 1 110
„ este martur al omului 145
„ este strâns unită cu cunoştinţa 300
„ aminteşte păcatele 95
„ să nu ne încredem cu totul în 318
„ cum se întinează 384
„ altuia să nu o smintim 421
„ , cercetarea conşt. 445
Credinţa din credinţă, ce este 20
„ este de două feluri 455
„ începează în viaţa viitoare 482
„ dela cine o cere Dumnezeu 492
„ nu strică legea 63
„ este cu osteneală 70
„ este aproape în inimă şi gură 165
„ cu inima se crede, cu gura se mărturiseşte 167
„ este din auz 170
„ ce este afară de ea, este afară şi de cuvântul lui Dumnezeu; în nota 1 170
„ tot ce este afară de ea este păcat 240
„ are începutul dela Dumnezeu 272
„ nu foloseşte fără fapte bune 310
„ simbolul apostolesc al ei, care este; în nota 2 . . 525
„ despărţită de dragoste cade, în nota 1 471
Creştinii se numesc sfinţi 338
„ când trebue a se împărtăşi; în nota 2 . . . . . 143 şi 443
„ toţi sânt un trup al lui Hristos 416
„ de ce-i pedepseşte Dumnezeu mai mult aici . . . 446
„ nu se cuvine a căutà folosul propriu 424
„ trebue a socoti pre fraţii lor ca pre sine 341
„ trebue necontenit a se îmbunătăţi (înnoi) 192
„ mai bine să sufere nedreptatea decât să o facă . . 342
„ uniţi între sine, cu ce se aseamănă 461
„ sânt cumpăraţi cu sângele lui Hristos, deci nu sânt ai lor 349
„ trebue a se iubi unii pre alţii 554
„ să nu poftească mâncări îndulcitoare 410
„ trebue a milui pe săraci la serbători 434

Pagina

Creştinii să nu ià parte la ospeţele religioase ale Musulmanilor (Agarenilor) 418
„ cum fac nesupuşi pe Hristos 522
„ nu se cuvine a osândì pe fraţii lor; în nota 2 . . 229
Creştinismul, semnul său; în note . . . . . 405 şi 43
Creştinul, când se botează, cu cine se aseamănă. 86
„ când nu are Duhul lui Hristos nu este al lui . . 118
„ trebue a se îmbrăcà în Hristos 225
„ nu se cuvine a osândì pre altul 230
„ să fie înţelept la bine şi prost la rău. 265
„ să fie următor lui Pavel. 326
„ să nu umble cu păcătoşii vădiţi 335
„ să nu umble prin judecăţi 338
„ a nu se căsătorì cu necredincioşi 360
„ este rob al lui Christos 364
„ să cunoască înnalta sa vrednicie. 366
„ are a se luptà în toată viaţa sa 401
„ va luà pedeapsă mai mare decât evreul 309
Crisp cine erà 479
Critenii de unde îşi au numele; în nota 2. 425
Crucea cum se zădărniceşte 282
„ cuvântul ei, ce este 283
„ puterea ei cum o dobândim; în nota 1 283
Cugetările cum se părăsc şi se apără 44
Cugetul trupului moarte şi vrăşmăşie este la Dumnezeu . . 117
Cunoaşterea noastră de către Dumnezeu ce este 380
Cunoştinţa (ştiinţa) din această viaţă este puţină şi întunecată . 479
„ nu se socoteşte spre îndreptare, ci credinţa . . . 62
„ fără dragoste n'are preţ 380
„ întru Dumnezeu 481
Curăţitorul ce era; în nota 2 60
Cutia, în care se depun ofrande, era şi în Biserica legei vechi; în nota 2 546
Cuvântul, ce este 274
„ lui Dumnezeu pentru ce s'a făcut trup 120
„ scurt, ce este 161
„ înţelepciunei, ce este 454

D.

Darul Duhului Sfânt, ce este. 457
„ (Harul) dă şi ertare păcatelor trecute şi putere a nu mai păcătuì; în nota 2. 91
„ „ este începătorul mântuirei, nu faptele bune; în nota 2 152
„ „ nu este din fapte; în nota 2 175
„ „ nu se dă simplu şi cum s'ar întâmplà . . . 197
„ „ cu urarea aceasta începe Pavel şi sfârşeşte epistolia către Romani 267
„ „ cât este de necesar. 453
„ Sf. Duh şi acum se dă în taina Botezului 453
„ duhovnicesc se stinge când omul păcătueşte . . . 332

Pagina

Darul duhovnicesc se zice slujbă şi lucrare 452
„ „ are deosebite numiri 452
„ tămăduirilor fără firească iubire de oameni nu se dă; în nota 2 455
„ „ cui se dă. 455
„ profeţiei este mai întâiu decât al deosebirei duhurilor. . 456
„ pentruce este mai mare şi mai mic 464
„ ajutorinţei, ce eră 467
„ puterilor, ce eră 468
Darurile cum se zic fără de căinţă şi nu se iau înapoi; în nota 1. 185
„ pentruce se zic fapte bune 197
„ „ „ nu le ia Dumnezeu dela cei ce le au . . 197
„ nu sânt deopotrivă 454
Demonii scot din minte pe cei insuflaţi de dânşii; în notă 1 449
Deosebirea legei de poruncă. 103
Deplin, pe cine numeşte Pavel 295
Desăvârşirea este în veacul viitor 321
Desbinările, ce sânt. 263
„ nu trebue a urmà celor ce le fac; în nota 2. . 263
Descoperirea (revelaţia) este mai parţială decât profeţia . . 485
„ cum se face de Dumnezeu 496
„ este deosebită de vedere; în nota 1 485
Desfătarea naşte potte trupeşti 332
Despărţirea de creştinism este înfricoşată; în nota 2 . . . 335
Diacon, cum se cuvine a fi cineva 192
Diaconia slujba ce este. 197
Diavolul are hotar a nu pedepsi sufletul 332
„ e silit a numì pre Iisus Domn şi Fiu al lui Dumnezeu. 450
Discul cum trebue a se umblà cu el în Biserică; în notă. . 547
Doftoriile, când se cuvine a le întrebuinţà; în notă 445
Dogme . . . . . 97, 103, 230 şi 234
„ rele nasc viaţă rea şi viceversa 31
Doisprezece Apostoli erau când li s'a arătat Domnul după înviere; în nota 1 509
Dragostea creştinească ce lucrează 200
Dragostea, porunca ei de ce se zice nouă. 220
„ frăţească, ce este. 201
„ către vrăşmaşi. . . . . 205 şi 208
„ lui Dumnezeu cum se varsă întru noi 74
„ asemănare frumoasă a ei; în notă 221
„ către aproapele este plinirea legei 221
„ deplină cine are, numeşte Domn pre Iisus întru Duhul Sfânt. 450
„ este calea spre toate darurile 469
„ fără ea toate darurile nu sânt curate. 470
„ naşte toate virtuţile; în notă. 475
„ rămâne şi în viaţa viitoare 481
Dreapta lui Dumnezeu, ce este. 140
Dreptul cum este viu din credinţă. 20
„ „ face mădulările sale unelte ale virtuţei; în nota 2 91
Duhul Sfânt se numeşte şi ungere şi Hristos; în nota 5. 5

Pagina

Duhul Sfânt plineşte Treimea 5
„ „ de ce se zice al lui Hristos 118
„ „ dă viaţa, ce-i nedespărţită de el; în notă. . . 119
„ „ mijloceşte (ajutorează) pentru noi 131
„ „ toate le cercetează 299
„ „ descopere tainele; în nota 3 300
„ „ este Dumnezeu, căci ne are pre noi Biserică. . 312
„ „ de ce nu-l pomeneşte Pavel 383
„ „ nu scoate din minte pre cei ce-i inspiră; în nota 1 449
„ „ nu învaţă altele decât Mântuitorul; în nota 2 450
„ „ este Domn şi Dumnezeu; în nota 3 452
„ „ ce este arătarea lui; în nota 1 453
„ „ cum unul fiind, dă deosebite daruri 457
„ „ se zice şi darul duhovnicesc 489
Duhovnicesc, cine este 303
Duminica, de ce se zice una a Sâmbetelor. 546
„ se împărtăşesc creştinii 546
„ se cuvine a miluì pre săraci 546
„ nu se cade a pleca genunchile; în notă 507
Dumnezeu este neînţeles, greu de înţeles şi înţeles; în nota 3 24
„ cum se îndreptează şi biruieşte în judecata sa. . 53
„ este adevărat; în nota 1 54
„ chiamă pre cele ce nu sânt, ca fiind; în nota 2 69
„ răsplăteşte fiecăruia după faptele sale; în nota 2 36
„ pre care morţi înviază 69
„ lucrează mântuirea omului; în notă. 154
„ îmbogăţeşte pre toţi 168
„ din.... prin.... şi în.... sânt toate 188
„ slobozirea şi iertarea lui cum se iau în Sf. Scriptură drept pricină a relelor; în nota 2 . . . . . 28 şi 15
„ pildă frumoasă că ar fi pricină răului. 31
„ atotînţelept, în ce chip se dice nebunie 287
„ este mai mare decât conştiinţa noastră; în nota 1 318
„ are două cunoştinţi; în nota 1. 381
„ Tatăl este unul, dintru carele sânt toate. . . . 382
„ îngrijeşte şi de animale. 391
„ din.... sânt toate, cum are a se înţelege 432
„ cum va fi toate întru toate 523
„ voeşte a-l aduce jertfă trupurile noastre 190

E.

Elinii pentru ce au fost lăsaţi în socotinţele lor 26
Erast şi lauda lui 267
Eresuri, trebue să fie, ce însemnează. 436
Ermia, cine era 262
Evanghelia ce însemnează 7
„ cum este puterea lui Dumnezeu 18
„ lui Pavel, care este 240
„ , cel ce propoveduieşte... trebue a avea întreţinere 397

F.

Fapta rea nu poate aveà urmări bune . . . . . 22 ş

Pagina

Faptele bune şi rele au trepte şi deosebiri. 309
„ bune atârnă una de alta; în nota 3 33
Făpturile nu sânt de aceeaşi cinste cu Făcătorul. 23
„ înlesnesc a cunoaşte pe Făcătorul . . . . . „
„ sânt carte şi oglindă şi Biserică a Dumnezeirei. . „
„ „ arătătoare ale lucrărei, nu a însăşi fiinţei lui Dumnezeu; în nota 2. 25
„ s'au făcut pentru cinci pricini. 26
ecioria este bună . . . . . 351 şi 369
„ este dar al lui Dumnezeu. 356
„ este mare şi cu primejdii. 366
„ mai scutită de griji decât căsătoria; în notă . . . 369
„ „ privilegiile ei; în notă. 372
„ în ce se deosebeşte de căsătorie; în nota 1 . . . 373
ecioarele în timpul Apostolilor nu dădeau făgăduinţă; în notă. 375
emeea nu se cade a învăţa în Biserică 260
„ este şi servă şi stăpână bărbatului 353
„ nu se cade a se rugă cu capul descoperit; în nota 2. 428
„ se cuvine să-şi acopere capul pentru îngeri . . . 431
emei, pentru ce însoţeau pre Apostoli la predică 389
„ care profeţeau; în nota 2 428
emeile se cuvine a tăceà în Biserică; în notă 499
ierbând cu Duhul, ce înseamnă 202
ii lui Dumnezeu cine sânt 122
„ „ se cuvine să aibă formate întru ei virtuţile Părintelui ceresc; în nota 1 126
iiul este unul Domnul şi Dumnezeu 382
„ de ce nu e numit Dumnezeu în epist. I Corint. . . 383
„ cum se va supune Tatălui 522
ilozofii au fost părinţi ai ereticilor 314
„ unii nu-şi tăiau părul şi barba 425
Fivi, cine era şi cum o laudă Pavel 257
Focul, cel ce lămureşte fiecare lucru, ce este. 309
Folosul aproapelui, să-l căutăm mai mult decât pe al nostru 419
Fraţii Domnului n'au ajuns la treapta Apostolilor 389
Frăţia duhovnicească covârşeşte pe cea dupre trup; în notă . 462
Frică se cade să avem totdeuna şi să nu ne bizuim în noi înşine; în nota 1 405

G.

Gaie, cine era. 266

H.

Har vouă şi pace, cum se tâlcueşte; în nota 3 12
Hloe, cine era. 277
Hristos pentru ce s'a numit astfel. 5
„ se numeşte şi Apostol 6
„ cum este hotărât fiu al lui Dumnezeu 8
„ în două chipuri este mijlocitor; în notă 10
„ cum a arătat dragostea lui spre noi 75

Pagina

Hristos este mai pe sus de păcatul strămoşesc; în notă . . 77
„ de ce se zice că a avut trup asemenea cu trupul păcatului; în notă 113
„ cu dreptate ne-a mântuit nu cu tiranie; în notă . . 114
„ mijloceşte pentru noi, în ce chip 140
„ pentru ce se zice peatra de poticneală 163
„ cum s'a făcut servitor tăierei împrejur 245
„ nu lui-şi a plăcut 243
„ este puterea şi înţelepciunea lui Dumnezeu întru cei ce cred 286
„ cum s'a făcut întru noi înţelepciune şi sfinţire şi izbăvire 290
„ totdeuna pătimeşte întru Duhul pentru noi; în notă . 292
„ a adus satisfacere şi har mai mare decât toate păcatele oamenilor; în nota 1 81
„ de ce se zice domn al slavei răstignit; în notă . . 296
„ este temelia. 309
„ a înviat din morţi cu puterea Tatălui 346
„ a înviat şi cu însuşi puterea sa 346
„ este Domn şi Dumnezeu 382
„ eră peatra duhovnicească, care urmă pe Iudei . . . 408
„ este stăpân şi cap al Bisericei 426
„ este cu Biserica un trup 458
„ a înviat a treia zi, cum se numără timpul acesta . 504
„ cum s'a făcut începător învierei morţilor 516
„ cum va da împărăţia Tatălui; în notă 518
„ pentruce se zice din cer 537
„ a zdrobit moartea. 544
„ când s'a arătat lui Pavel . . . . . 387.
„ este capul Bisericei în patru moduri; în nota 2 . . 426
„ ai lui... se zic şi cei ce au crezut înainte de El; în nota 3 . 517

I.

Iacov fratele Domnului, a priimit cunoştinţa învierei. . . . 510
Iconomul tainelor propriu cine este 316
„ „ trebue să fie credincios 316
Idolo-slujitor, cine este 335
Idolul nu este nimic în lume; în notă 381
Ilie din partea cui priimiă pânea şi carnea ce-i aduceă corbul; în nota 1 174
„ va veni şi va propoveduì; în nota 2 184
Impărăţia lui Dumnezeu nu este mâncare şi băutură . . . 236
„ „ „ este îndoită 518
„ „ „ luminează acum tainic sufletul; în notă 534
Impărecherile cât sânt de rele 263
Impărtăşirea Fiiului, ce înseamnă 276
„ cu nevrednicie, cum ne face vinovaţi 442
„ (sf.) se cade a o priimì nu numai în serbători, ci ori când sântem curaţi; în notă 443
Impetrirea păcătoşilor de unde vine 37

Pagina

Închinăciunea (oraţia) cu mâna proprie a lui Pavel, ce este. 554
Îndreptarea (justificarea) omului de unde vine; în notă . . 60
Îndelunga răbdare ce este 472
Îndulcirea (pofta) este pricina răutăţilor; în nota 2 103
„ cum trebue a fi înfrânată; în nota 2 103
Înfierea Creştinilor se deosebeşte de a Iudeilor 123
Îngerii suspină pentru păcatele oamenilor; în notă 130
„ văd luptele sfinţilor pentru Hristos 322
„ numai prin gânduri comunică cu omul 470
Inima este ca o corabie; în nota 2 44
„ nu este curată de patimi; în notă 318
„ numai Dumnezeu o cunoaşte; în notă 318
Inspiraţia (însuflarea) în ce chip se face; în notă 496
Înţelepciunea trebue a fi unită cu simplicitatea (prostimea); în nota 1 491
„ lumei, pentru ce este nebunie la Dumnezeu . 313
„ lui Dumnezeu în câte moduri covârşeşte înţelepciunea lumei; în nota 1 186
„ lui Dumnezeu ce numeşte Pavel; în nota 2 . 284
Înţelept nu se cuvine să fie omul întru sine; în notă. . . 207
Înţelepţii se cade a-şi afierosi înţelepciunea la Dumnezeu . 290
„ Elinilor au avut viaţă rea; în nota 2 33
„ „ au făcut şi fapte bune; în nota 2. . . . 211
Întrebător ce este 284
Învăţaţii veacului acestuia cu greu se pot mântui; în nota 1 . 313
Învăţătorii bisericeşti chiar dacă nici un om n'ar mântui, iau dela Dumnezeu plata deplină; în notă 400
Învăţătorii sânt în Biserică a treia treaptă după Apostoli. . 467
Învăţătorul trebue să înveţe nu numai prin cuvânt, ci şi prin purtare; în notă 47
„ se cuvine a căuta numai cele de trebuinţă pentru traiu 390
„ care se mântueşte; în nota 1 la fine 311
Învăţătura este mai mare decât diaconia (slujba bis.) . . . 198
„ Domnului scrisă de un împărat deasupra uşei palatului său; în notă 43
Învierea morţilor este mai pe sus de fire; în nota 1. . . . 501
„ „ nu o credeau Corintenii . . . . . „
„ „ este toată nădejdea Creştinilor; în nota 2 „
„ „ o dovedeşte Pavel cu puternice silogisme 513
„ „ a fiecăruia va fi întru a sa rânduială . . 517
„ „ cine nu o crede este în necunoştinţă de Dumnezeu 528
„ „ se aseamănă cu sămânţa ce răsare; în notă 531
„ „ va fi cu o minunată repejune. 541
„ „ , atunci trupurile drepţilor vor străluci ca soarele; în notă 533
„ lui Hristos cum a fost a treia zi; în notă 504
„ „ „ ce este; în notă 517
„ „ „ prin ce s'a preînchipuit 516
Ioan a priimit dela Domnul cunoştinţa învierei; în notă . . 510
Iperbole (covârşiri) întrebuinţate de Pavel . . . . . 144; 361; 472 şi 522

Pagina

Isav era tip al poporului Israilit; în notă 154
Ispita nu o îngăduе preste puterile noastre 413
Iubirea de streini, o datorie creştină 204
Iubitorilor de Dumnezeu şi relele le sânt spre bine , . . 133, şi nota la 137
Iuda s'a împărtăşit sau nu cu sfintele taine; în nota 3 . . 439
Iudeii necrezând n'au micşorat slava lui Dumnezeu; în nota 1. 52
„ pentru ei Pavel dorià a fi despărţit dela Hristos . . 146
„ masa lor, ce este, cum li s'a făcut spre răsplată . . 177
„ poticnirea lor bogăţia lumei, primirea lor viaţă din morţi. 178 şi 179
„ sânt ramuri dezbinate 180
„ după Evanghelie vrăjmaşi, după alegere iubiţi pentru părinţi 184
„ se vor mântui cei vrednici la sfârşit prin credinţă; în nota 1 185
„ lacomi de pântece 264
„ au căzut în poftele trupului; în notă. 346
„ au fost chip al celor botezaţi 406
„ ce au poftit 409
„ de multe ori au cârtit în pustie; în nota 4 411
„ erau iubitori de ceartă (filonici); în notă 433
Iudeu, întru arătare şi întru ascuns, cine este. 51
Iunia, cum este lăudată 260

J.

Jertfă vie, ce este; în notă 191
Jertfele idoleşti, cine le mânca în Corint. 379
„ „ cei ce le mâncau, de ce se zice, că stăteau la masa demonilor 418
„ „ de ce nu se mănâncă 421
„ „ se vindeau la măcelărie 420
Jocul, de care este vorba în cartea Eşirei, ce era; în notă. . 410
Judecata, când să se facă asupra altuia; în nota 2. . . . 318

L.

Lanţul răutăţilor; în nota 3 34
Lăsare (îngăduire), ce va să zică 175
„ cum se lămureşte prin pilde 31
Latria (slujirea), ce este şi cum se împarte; în notă. . . . 14
Legea duhului care este 112
„ cine se numesc sub 398
„ scrisă este dată spre ajutor legei firesti; în notă . . 40
„ veche, de ce se numeşte slovă; în nota 2 50
„ „ cea ceremonială a încetat în N. T.; iar cea morală are tărie şi după Hristos; în notă 58
„ „ prin ea s'a făcut cunoscut păcatul. . . . . 58 şi 99
„ „ pentruce se numeşte a faptelor. 62
„ „ nu se strică prin credinţă. 63
„ „ mânie lucrează. 68
„ „ este ca un bărbat pentru suflet; în notă. . . 97
„ „ nu este păcat 99

Pagina

Legea veche, a trăi fără.... ce înseamnă. 100
„ „ este sfântă 102
„ „ este duhovnicească. 104
„ „ este putere a păcatului 544
Legi, trei aduce Pavel. 43
„ , patru, care sânt; în nota 1 110
Legumi, cine mănâncă şi cum se înţeleg; în nota 2 . . . 228
Leneşii, nu se cuvine să umblăm cu....; în nota 2 335
Lepădătură, ce este 325
Libertatea, de câte feluri este; în nota 2. 93
Limbile sânt semn pentru necredincioşi 492
Linguşitorii caută folosul lor, nu al aproapelui; în notă . . 424
Luat (am), la I Corint. XI, 23, ce înseamnă 438
Lucrul Domnului cum îl sporim. 545
Lumea cum n'a cunoscut pe Dumnezeu. 284
„ trece chipul ei 370
Lupta lui Pavel cu hiarele, ce a fost 527

M.

Mana preînchipuia trupul Domnului; în nota 1 407
Maranată, ce înseamnă; în notă. 555
Mariam, cum se laudă ostenelele ei 260
Mădulările trupului nu lucrează răul 98
„ „ au trebuinţă unele de altele; în notă . . 458
„ „ cele mai de jos mai multă cinste iau; în notă 464
„ „ pătimesc şi se bucură împreună. . . . 465
Mâncarea, nu este nici una necurată în sine 234
„ nu ne împrieteneşte cu Dumnezeu 384
„ dacă sminteşte pre altul, să o înlăturăm. . . . 386
Mâncări desfătătoare să nu poftim; în nota 1 409
„ se cuvine a împărţi săracilor la serbători; în nota 1 434
„ îndulcitoare nu sânt de folos toturor; în nota 1. . 344
Mâncările ce ne pun înainte necredincioşii, să le priimim . . 420
Mândria se mai numeşte şi umflare; în nota 1 320
Mândrul cine se numeşte 33
„ este nebun 195
Mângâem, în ce sens se ia la I Corint. IV, 12 324
Mângâere întru necazuri 198
Mântuirea prin foc, ce este 311
„ nu este dela noi, ci prin noi; în notă 250
Menirea se deosebeşte de profeţie; în nota 1 485
Milostenia se cade a se face cu dărnicie 199
„ către sfinţi, cât este de bună. 253
„ se numeşte împărtăşire 253
„ când nu-i plăcută lui Dumnezeu 254
„ se cade a se cere pela case, nu în Biserică . . 546
Mincinos este tot omul, ce înseamnă; în nota 1. 53
Minte, ce se zice 488
Mintea lui Hristos cum o avem 304
Minunea se deosebeşte de semn 250

Pagina

Minunile, cui folosesc 492
Moartea, împărăția ei 78
„ s'a stricat 522
„ este ca o topitoare ce curăță trupul; în notă . . . 542
„ boldul ei 543
„ precede judecății; în nota 1 310
Moise, al cui chip era; în notă 406
Monahii au a se îngriji să placă lui Hristos; în notă . . . 370
„ nu se cuvine să aibă ceva, spre a fi îndreptățiți sau trași în judecată; în nota 2 338
Monastiri este bine a întemeia; în nota 2 372
Montan, socotința lui despre profeți 488
Moștenirea creștinului 120
Mulțămiri se cuvine să aducem lui Dumnezeu și pentru binele altora. 12
„ se cuvine să aducem Sfintei Treimi pentru mântuirea noastră; în nota 2 60
Mustrarea conștiinței . . . . . 44 și 45

N.

Nădejdea începătoare și nădejdea deplină 73
„ încetează în viața de veci 482
„ cununilor cerești ne întărește în lupta pentru virtute; în notă 402
Născut fără de vreme (stărpitură), ce este 510
Neascultarea 82
Nebun cine se zice; în nota 1 207
Nebunul dupre Dumnezeu este mai înțelept decât oamenii 287
Necazul răbdare lucrează și e asemenea cu mirodeniile; în notă 73
„ se cuvine a ne lăudà în 73
„ este ca o hrană în luptele acestei vieți 73
Necinstirea lui Dumnezeu. 48
Necunoștința de Dumnezeu, ce este 528
Nerânduiala (neregula) cât rău aduce; în nota 1 458
Netăerea împrejur este de două feluri 49
Noapte, ce se numește. 222
Nunta. . . . . 375 și 37

O.

Ocărâtori, cine se zic 33
Omenesc lucru, ce numește Pavel. 93
Omorâri două, care sânt; în nota 1 121
Omul vechiu, care este; în note 87
Orbire, ce numește Pavel; în nota 1. 176
Osândirea lui Dumnezeu 37
Osteneala întru cele bune este lucrul Darului. 512

P.

Pacea ce este și de câte feluri este; în nota 2, pag. 71, 40 și 116
Pateric 41

Pagina

Patimile sânt ascunse şi nu le ştie nici cel care le are; în nota 1 318
„ trupeşti, trebue a fugi de 347
Pavel a întrecut pre ceilalţi Apostoli cu propoveduirea . . 1
„ se numeşte Ermis 1
„ ş'a scris numele în fruntea epistoliilor; în notă . . . 4
„ de ce s'a numit aşa 4
„ se numeşte serv; în nota 4. 5
„ zice *al său* pre Dumnezeul cel obştesc 12
„ ce l-a oprit a merge la Roma; în nota 1 17
„ nu se îngrijeşte de forma vorbirei; în nota 3 . . . 38
„ voià să fie anaterna 146
„ obişnueşte a doxologi pre Dumnezeu 190
„ întrebuinţează figuri de ale marilor retori; în nota 2 . 197
„ vorbeşte cu iconomie către cei ce nu mâncau cărnuri, ca cum ele ar fi necurate; în notă 231
„ în câte provincii a propoveduit 251
„ nu se săturà de vederea credincioşilor 253
„ nu s'a îngrijit de necazurile ce aveà să întimpine . . 255
„ aveà trebuinţă de rugăciunile tuturor 256
„ face rugăciune în diferite părţi ale epistoliilor sale . . 257
„ în ce an al apostoliei sale a scris epist. I Corint. . . 270
„ se numeşte pre sine fără minte, căci se laudă; în nota 2 291
„ erà elocvent, însă nu prin studiu; în nota 1 292
„ făcea corturi din pei 314
„ nu se socotià pre sine drept 318
„ îndeamnă să fim următori lui 326
„ a fost însurat sau nu; în notă 357
„ cum erà nebun pentru Hristos; în nota 2 358
„ legiuirile lui erau legiuiri ale lui Hristos; în nota 2 . 358
„ de ce se hrănià din lucrul mânilor sale; în nota 1 . 387
„ se fereşte chiar de lucruri permise ca să nu deà sminteală 387
„ numai când erà în temniţă nu lucrà cu mânile; în notă 390
„ chiar în lipsă fiind nu priimià ajutor dela alţii . . . 397
„ este clevetit pentru acomodaţiuni; în nota 2 399
„ n'a căutat folosul său. 424
„ a urmat lui Hristos 424
„ cuvintele lui sânt porunci ale lui Hristos 500
„ se numeşte născut fără de vreme 510
„ arată numai ostenelele sale, nu şi minunile; în notă . 512
„ murià în fiecare zi. 526
„ numeşte pre Tatăl fără deosebire şi Dumnezeu şi Domn 382
„ pentruce zice un Dumnezeu 383
Păcat ce este . . . . . 100, 103, 110 şi 194
„ de iertare şi de moarte 82
Păcatul lui Adam . . . . . 3 şi 99
„ osândit de Hristos 114
„ unul şi acelaş se osândeşte deosebit după împrejurări; în notă 42
„ este pedeapsă şi certare; în notă 30
„ aduce laudă diavolului şi necinste lui Dumnezeu; în notă 48
„ este sfărâmare şi ticăloşie. 57
„ este neputinţă; în notă. 75

Pagina

Păcatul a adus moartea în lume 76
„ ce plată are 95
„ târăşte pe oameni prin îndulciri 103
„ ce locueşte în om, cum face răul 107
„ nu este voea lui Dumnezeu 193
„ se cuvine a-l urî din inimă 200
„ este boldul morţei 544
„ strămoşesc, ce este; în notă 77
„ pe cine are mamă şi tată şi fiu; în nota 2 . . . 81
„ cum împărăţeşte 90
„ tiranisia înainte de Hristos, care l-a biruit . . . 91
„ altuia, când se cade a fi vădit, în notă 219
„ neînfruntat se face mai rău; în notă 237
„ împrotiva aproapelui se resfrânge la Hristos . . . 385
„ şi după mărturisire trebue a ni-l aminti; în notă. . 511
„ se va perde 523
Păcatele atârnă unele de altele, şi care sânt întâiu 33
„ unora se iartă, ale altora se acoperă, iar ale altora nu se socotesc; în notă 66
Păcătoşii nu se vor răpi în nouri 517
„ nepedepsiţi aici, vor fi pedepsiţi mai mult; în notă 446
Păcătosul, cine-l laudă, mai mult păcătueşte; în notă . . . 34
„ face mădulările sale uneltele păcatului; în nota 2 90
„ nu se va strică împreună cu păcatul; în nota 2. . 310
Păgânătate, propriu zis, ce înseamnă; în nota 1 22
Păgânii, maslini sălbatici nealtoiţi 180
„ se zic cele ce nu sânt 289
Pălmuire, ce înseamnă 323
Păstorii duhovniceşti trebue a se îndestulà numai cu cele trebuincioase pentru hrană 390
Păstorul (cartea), cine a scris; în notă 226
Pătimirile vremelnice 127
Pântece, ce numeşte Pavel 343
Peşte, ce va să zică; în nota 1 388
Pedepsele legei vechi şi a celei noui. 123
Petru a priimit dela Domnul cunoştinţa învierei 510
„ din porunca lui a învăţat Climent să nu intre femei în biserică fără acoperemânt pe cap; în nota 2. . . . 428
Pilde despre conştiinţă. 45
Pizma naşte prigonirile 225
„ nu este lucrare a sufletului, ci patimă. 201
Pizmătareţ, relele în care cade.... cel...; în notă 176
Plânge(a).... cu cei ce plâng, ce înseamnă 205
Pocăinţa totdeuna aduce biruinţă asupra răului; în nota 1 . 402
Pofta s'a făcut cunoscută prin lege; în notă 99
„ precede libertatea şi o târăşte 99
„ este pricină a toată răutatea; în notă 409
Predestinaţia (prohotărârea) ce este 135
„ este generală şi particulară; în notă 136
„ este voea precedentă (mai întâia) a lui Dumnezeu, iar nu cea subsecventă (următoarea); în notă . 137
Preot, loc de...., cine are; în nota 1 192

Pagina

Preot, nu poate fi ori cine; în nota 2 316
Preoţii şi nevrednici fiind li se dă Darul Sf. Duh pentru creştini; în notă 315
„ dela altar se hrănesc 394
Prepoziţia *din, prin* şi *în,* se pune fără deosebire pentru Sfânta Treime; în nota 2 189
Preştiinţa (procunoştinţa) este mai întâiu decât predestinaţia. 134 şi 135
Pricinile îndreptărei 60
Prigonirea, ce este 38
„ în cuvinte nu-i potrivită creştinului; în nota 1 . 433
Prihănirea de sine, cât de bună este 446
Priimirea de streini, cum se laudă; în nota 2 266
Profeţia se deosebeşte de opinie (socotinţă); în nota 3 . . 467
„ despre ce tratează 483
„ este mai generală decât descoperirea 485
„ se face pentru cei credincioşi 492
„ cum se face; în nota 1 494
Profeţii ştiau ce grăesc; în nota 1 449
„ sânt al II-lea după Apostoli 467
„ sânt mai mari decât vorbitorii în limbi 483
„ câte cărţi ale lor s'au păstrat; în nota 1 298
„ cum li se supuneau duhurile 497
„ mincinoşi îşi ieşiau din minte când vestiau . . . 448
Propunere ce este 133
Proverbul Laconilor (Lacedemonienilor) care era 528
Psalmul 13 îl cetesc unii greşit; în nota 1 57
Punere înainte (Rom. XII, 1), ce înseamnă 190
Putere înseamnă toate cetele îngereşti; în nota 2 143

R.

Răbdarea 73
Răceala dragostei este rădăcină răutăţilor 34
Răi (oameii cei), trebue evitaţi ca nişte ciumaţi; în notă . . 336
Răii toţi vor fi lipsiţi de împărăţia lui Dumnezeu 342
Răzbunarea (izbânda) nu este iertată creştinilor; în notă 2. . 33
Răscumpărarea (izbăvirea) noastră de păcat şi moartea . . 111
Răsplata dela Dumnezeu 36
Răspunsul ce va să zică 174
Răul cine se numeşte 334
Rău năvărit, ce este 32
Răutatea atârnă una de alta; în nota 3 33
„ este destulă pedeapsă celui rău; în nota 1 . . . 30
Rânduiala trebue păzită întru toate . . . . . 485 şi 501
Rob în câte chipuri este cineva 364
Romani, credinţa lor cum se vestiă în toată lumea . . . 12
„ mândria lor . . . . . 11 şi 39
Rugăciunea se cuvine a se face cu duhul şi cu mintea; în nota 1 488

S.

Saul ce însemnează; în nota 1 6

Pagina

Sărbătoarea ce este; în nota 2 443
Sărbătorile din ce timp al zilei încep; în nota 1 505
Sărutarea sfântă când ş'o dau creştinii 553
Scandal (sminteală) nu se cuvine a dà creştinii celor credincioşi 233
„ nu se cuvine să dăm nici celor necredincioşi . . . 423
„ când se cuvine să nu ţinem seamă de...; în nota 1. . 238
Schimbarea celor vii la judecata de apoi va fi îndoită. . . 540
Semnele se deosebesc de minuni 250
„ cui folosesc şi cui nu; în nota 1 492
Servirea de câte feluri este 5
„ dreptăţei este adevărata libertate; în nota 2. . . . 93
Sfinţii nu ştiu pentruce să se roage 132
„ sânt slabi şi necinstiţi de oameni 322
„ au să judece lumea 339
„ au şease trepte; în notă 532
Sfânta Scriptură trebue a se explicà cu privire la scop, nu contradictor 25
Sfânta Scriptură, mângâerea ce aduce. 244
Sfârşitul veacurilor cum a ajuns la noi 419
Sibilele, câte erau şi cum vesteau; în nota 1 448
Simbolul credinţei 525
Slava cea cerească va să se descopere 127
„ lui Dumnezeu se cuvine să o căutăm 422
Slăbiciunea (neputinţa) ce înţeles are . . . . . 293 şi 323
Slăbiciunile celor neputincioşi, a purta, ce va să zică. . . 242
Slujitori pântecelui, ce înseamnă 264
Slujitorii bisericeşti şi întreţinerea lor 393
Smerita cugetare păzeşte mintea întreagă 195
„ „ este semn al creştinismului 405
Sodomiţii pentruce au căzut în păcatul lor; nota 1 346
Sosten cine era. 271
Stăpânirea este dela Dumnezeu 214
„ este frică faptelor celor rele 216
„ nu se cade a fi grăită de rău. 217
„ este slujitoare lui Dumnezeu. 219
„ ce fel de frică se cuvine să avem de. 219
Stăpânitor adevărat, cine este; în notă 215
Stăpânitorii veacului acestuia cine sânt 296
Stefanà, cine era 280
Străvederea (vederea limpede) diferă de profeţie; în nota 1 485
Stricăciunea şi muriciunea trupului nu este zadarnică în viaţa aceasta; în nota 1 542
Sufletul este, faţă de trup, ca muzicantul faţă de instrument 98
„ este ca o căruţă, care-i sânt trăgacii şi mânătorul; în nota 1 407
„ viază prin Duhul Sfânt; în nota 1 119
„ este mort fără Duhul Sfânt; în notă 120
„ păzirea lui cum se tâlcueşte 332
„ cum slăveşte pe Dumnezeu 350
Sufletesc (om) ce înseamnă 302
Sumeţ este identic cu îngâmfat (înnalt căgetător). 330
Suspinà (a) nu trebue creştinii în contra nimănui 211

Pagina

Şerpii ce muşcau pe ludei în pustie; în nota 2 411

T.

Taina Euharistiei aminteşte întreaga viaţă a Mântuitorului . 442
„ „ în.... moartea Domnului este duhovnicească, iar nu simţită 443
Tainele Darului erau necunoscute celor dinainte de Dar . . 297
Tăierea împrejur a inimei întru Duhul, ce este 51
„ „ este de două feluri 51
„ „ închipueşte trei lucruri. 50
„ „ se schimbă în netăiere împrejur; în nota 1 364
„ „ nu este nimica 364
Temelie streină, ce numeşte Pavel. 251
Teoreticii (privitorii cu mintea) cum văd pe Dumnezeu . . 479
„ ajunşi la perfecţiune, cum cunosc pre Dumnezeu; în nota 2 481
Terţie, de ce zice, că a scris epistolia către Romani . . . 266
Testamentul Nou cu ce este pecetluit 441
Timotei, cum este laudat 266
Toiag, ce numeşte Pavel 329
Trâmbiţa, la.... cea de apoi se va face învierea 542
Trâmbiţe multe vor sunà la sfârşitul lumei. 541
Treimea, de ce se schimbă rânduiala ei de Pavel; în nota 3 452
„ nu se cuvine a se schimbà rânduiala ei; în nota 3 452
„ toate însuşirile ei sânt comune; în nota 1 . . . 519
„ desevârşită unde ni se pune înainte; în nota 1 . . 452
„ face înfierea noastră 123
„ lucrează neschimbat în afară; în nota 1 188
„ ne-a îndreptat şi ne-a sfinţit 343
Trufaşi cine sânt 33
Trup sufletesc şi duhovnicesc, ce este 535
Trupesc cine este; în nota 2 302
Trupul are telurite numiri urâte; în nota 1. 404
„ şi mădulările lui nu sânt rele din fire 91
„ morţei, ce este 111
„ patru lucruri se află întru el; în nota 2 196
„ se cuvine a ne sârguì pentru îngrijirea lui 121
„ perderea lui este mântuirea sufletului 332
„ creştinului este mădular al lui Hristos 347
„ „ este biserica Duhului Sfânt 349
„ este vrăşmaş al sufletului, ce trebue stăpânit cu asprime, dar nu omorît 404
„ unul fiind, are multe mădulări 458
„ Domnului în taina Euharistiei se sfărâmă dar nu se desparte; în nota 1 416
„ Domnului şi înainte şi după împărtăşire este trup al lui Hristos; în nota 1 440
„ este nestricăcios. 442

U.

Umilire, ce înseamnă. 176

Pagina

V.

Văduva mai fericită este a nu se căsători a doua oară . . 377
Viața rea naște și dogme rele; în nota 1 31
„ cea sfântă și deplin fericită, este lucrul dragostei . . 482
„ veșnică este har dela Dumnezeu 95
„ adevărată este Dumnezeu 95
„ este în trup și în duh 121
„ păcătoșilor nu este viață; în notă 121
„ aceasta este o luptă, iar cea viitoare este încununare 403
„ „ nu este singura, pentru care nădăjduim în Hristos; în notă 515
Viclean, cine este 334
Voea (proalegerea) rea face păcatul, iar nu sufletul, nici trupul. 108
„ lui Dumnezeu se cuvine să o facem întru toate; în notă 15
„ „ „ este bună, bine plăcută și deplină . . 193
„ „ „ se împarte în două. 194
„ „ „ se atârnăm de ea toate faptele noastre; în notă 328
Vrășmași, se cuvine să-i hrănim cu scop bun 211
Vreme de a rupe și vreme de a coase, ce este; în nota 1 . 338

Z.

Ziua, ce înseamnă 222
„ când ia început în slujba Bisericei; în nota 1 . . . 505
Zei (Dumnezei) mulți, de ce numește Pavel 382